

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Skandinavisk Kirketidende

for

katholske Christne,

til christelig Oplysnings og Opbyggelses Fremme.

Med den geistlige Dyrigheds Tilladelse

udgivet

af

Ansarius-Foreningens Forstanderskab.

6te Hæft.

Kjøbenhavn.

Levis Kleins Bogenrykkeri.

1858.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 1. Søndagen den 3die Januar. 1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaar hver anden Søndag og leverer Subscriberne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Kunsthandler **C. A. Stanzkesteiner**, Store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Mk. 8 St. Kvartalet.

Blikke paa den nærværende Tid.

(Fortsat.*)

Der behøves nu ikke mere noget Beviis for, at vore Dage finde deres Gjenbillede i den gamle Hedendoms sidste Dage, og at Kirken i vor Tid har en lignende Opgave at løse, som dengang. Om denne Opgave er vanskeligere eller lettere, end

*) Jfr. Nr 25 f. A.

hlin første, vove vi ikke at afgjøre. Men at det er vanskeligt, at omvende Hedninger, hvis Hedendom forskandfer sig bag ved en oplyst Indbildstheds Overmod, og hvis inderste Sjæleliv er radicalt bortvendt fra Aandens evige, overnaturlige Maal og Siemed, er vistnok let indlysende for Enhver. Hvad gjør Kirken imidlertid lige overfor denne nye Hedendom, hvilke Veie vælger den, for at undertrykke og tilintetgjøre det Ondes fjendtlige Magter, for at læge og vække den syge, døde Verden? Kirken taler og handler, saaledes som dens guddommelige Stifter har lært den det; den taler overalt, hvor den finder Hørere, og den handler, hvor man kun forunder den en Guds-bred Jordbund, hvorpaa den kan staae og virke velgjørende. Kirkens Tale, i alle Nationers Tungemaal, for Børn og Tiggere, for Bise og Fyrster, denne utrættelige Tale fra Solopgang til Solnedgang, bringer det himmelske Lys ind i det jordiske Mørke. Overalt høres Lyden af dette Lysord. Den ene Dag siger det til den anden, den ene Nat raaber det til den anden. Den evige Tid, som brændte i Templet i Jerusalem, som Bestalinderne i Rom vedligeholdt og som persiske Præster bevogtede, brænder nu som et aandigt Lys, lysende og varmende, overalt hvor der findes et katholikt Tempel, en katholikt Bedesal eller Skole, overalt hvorsomhelst en Sandhedens Forkynder aabner sin Mund eller lader sin Ven virke i den katholiske Biidoms Tjeneste. Siemedet, i hvilket Kirken taler, er den sig selv meget vel bevidst. Den seer, hvorledes Materialismen optræder med Videnskabens Stolthed, hvorledes den er bleven en ureen Kjerne af Bantroens System og som saadan stedse træder mere og mere aabenlyst frem; den seer, hvorledes selv saa mange sygelige Elementer paa dens eget Legeme kun ere Gifstoffer, hvormed Tidens materialistiske Retning har forjagt at befænge det. Kirken veed og erkjender meget vel, at det i dens første Tider især var Læren om den Ene, trepersonlige Gud, den uendelige, høieste Aand, og om den menneffelige Sjæl, som en endelig og skabt Aand, der i det korte Tidsrum af kun nogle Aarhundreder har styrtet alle de gamle Guder, har brudt hiint jordiske Trylleri i Hedendommen, som lagde Sjælene i Lænker, og har bundet og fængslet Videnskaberne, der herskede i Sjælene, saalænge som Bevidstheden om deres høiere Natur og Værdighed

var dunkel for dem. Derfor taler den ogsaa i nærværende Tid overalt om Gud og om Aanden, om at Gud som Skaber, Frelser og Helliggjører altid har raadet for den menneskelige Slægt, og at alle Aander kunne øse deres sande Liv kun af Ham, at al Orden paa Jorden bliver forvandlet til Uorden, naar den ikke støtter sig paa en guddommelig Grund, samt at Mørkets ødelæggende Magter spotte ad al Cultur og Moral, naar den ikke er knyttet til Villiens Hellighed. Kirken taler ved sin øverste Hyrde, ved Biskopperne, ved Præsterne, den taler paa Universiteterne og i allehaande Skoler. Ingen Gjerning i Livet er for stor eller for lille, til at Kirken ikke skulde opfatte den i dens rette Stilling og i dens sande Forhold til Gud og Aanden og ved denne sin Opfatning søge oplivende og ordnende at gjenmemtrænge den. Derved er Kirken bleven til en levende Magt, til en Magt, som tæller de mest fremragende Aander iblandt Bannerførerne af sine hellige Sandheder og store Ideer. Vel fattes der endnu meget i, at den katholske Sandhed selv, ogsaa kun efter sin dogmatiske Kjerne, bliver bekjendt og erkjendt overalt. Som en Tornehæk omhegne de taabeligste Fordomme ofte endnu selv de redeligste Sjæle, saa at det stundom ikke vil lykkes selv den hjærligste Udholdenhed og mest indlysende Belæring at trænge igjennem saadanne Brystværn ind i Sjælens Inderside. Til Fordommene kommer desuden den onde Villie, som helst vender sig bort fra det bedre Vidende og vægrer sig ved at prøve den gjenopvægnende katholske Sandhed. Ja, i Modsatning til Jesu Christi Kirke, som overalt taler om Gud og om Aanden, arbejder en Vantroens Propaganda, der er vidt forgrenet og udbredt over alle civiliserede Lande, rigt udstyret med Midler, fordi den har sin Støtte i Verden, virksom og utrættelig, fordi den seer daglige Frugter af sin Udsæd, fjæk og driftig, fordi Antallet af dens aabne eller hemmelige Tilhængere er -- Legion. Ved Siden af Herrens Kaldede af alle Stænder, som udstroø Lysets gyldne Sød, trænge og snige hiin Fjendes Haandlangere sig frem, som kastede det første Ukrud i Guds Have og siden aldrig har ophørt at blande sine Giftkorn imellem den himmelske Sødmands rene Hvede. Saaledes følger Lysets Kamp frem og tilbage med Mørket. Men een Seier er allerede vundet. Kirken har for Tiden indtaget og gjenvundet

sin Stilling paa alle Steder, i alle Videnskaber, paa alle Livets Gnemærker, og det er dens Haab, at disse Stillinge ville blive den indrømmet i et endnu større Omfang. Mere forlanger den ikke, end at man kun vil unde den en Plads og ikke forbyder den at tale. Den har i de sidste Aarhundreder tildeels allerede opnaaet, at man ikke mere, som det tidligere ofte skete, hindrer den i at udføre det den af sin guddommelige Stifter paalagte Hverv: „Gaaer ud i al Verden og lærer alle Folk;“ og den beder dagligen om og stræber efter, at den maa faae endnu større Frihed. Thi saa stor dens Frihed er, saa stor er dens Virksomhed.

Kirken taler Ordet om Gud, om Aanden og om det overnaturlige Liv i lige Modsetning til Tidens materialistiske Retning og Dannelselse overalt, hvor det bliver den forundt. Der er intet Sted i hele Verden, som er for høit eller for lavt for den, for glimrende eller for fattigt, til at den ikke skulde gjøre det til en Prædikestol for dette sit guddommelige Ord. Der gives næsten ikke nogen Livsstilling, nogen Forretning eller nogen Beskæftigelse, hvis Arbejder, betragtede i den christelige Verdensanskuelses Lys, ikke tjente eller kunde tjene til videre Udbygning af Guds Rige paa Jorden. Fordi Gud i Sin Alvidenhed og Sit Forsyn omfatter hele Verden, og der ikke eksisterer nogen Orden eller noget Forhold i Livet, der ikke havde noget Hensyn paa Ham, fordi Aanden maa beherske enhver Virksomhed her paa Jorden, den være af en høiere eller lavere Art, og da den kun kan beherske den paa en nyttig Maade, naar den selv er underkastet sin sande, af Gud givne Lov, og fordi endelig det overnaturlige Liv i Gud og Hans Naade er Maalet og Kronen for alt naturligt Liv: derfor er Kirkens Ord heller ikke et tomt, ufrugtbart Ord, der i det Høieste fremfalder i Sjælen nogle Forestillinger og Tanker, som bringe den Enkeltes Liv i noget Slags Forbindelse med det Hiinsides; men Kirkens Ord har Hensyn paa hele den menneskelige Slægt og paa alle dens Forholde, og det er derfor nødvendigen ogsaa ledsaget af Love, Handlinger og en virksom Indgriben i alle Arter af menneskelig Virksomhed, — til Kirkens Tale kommer saaledes ganske naturligen ogsaa dens Handle. Fra de ældste Tider var Fattigdommen og Glendigheden af enhver Art, som tyngte paa Menneskene, saa ret egentlig

Kirkens Domaine, paa hvilken den ved utrætteligt Arbejde og opoffrende Hengivenhed har opnaaet de skønneste Frugter. Og saa nu trænger fattigdommen sig atter næsten instinctmæssig hen til Kirkens Døre og banker længsel og tillidsfuld paa. Og Dørene forblive ikke lukkede. Kjørlighedens Brødre og Søstre, forskjellige i Benævnelse og Dragt, men enige i den samme Aand og det samme Maal, Foreninger, Broderskaber, Geistlige og Løgsfolk drage frem i tætte, brogede Skarer, med glødende Kjørlighed i Hjertet og virksom Hjælp i Haanden, idet de berige de fattige, pleie de Syge, veilede de Uvidende, beskytte de Faretruede og støtte de Svage. De Hjælpendes Tal er oien synlig i Tiltagende. Dengang de først droge ud af den Kirkes Døre, som havde født dem af Kjørlighedens guddommelige Aand og indviet dem foran sine Altene og udrustet dem med sin Herres og Stifters Kraft og Sindelag, vare de kun en lille Hob. Men i Modsatning til hine Krigeres Skarer, som i Slagene tyndes og smelte sammen, voksede denne lille Hob fra Aar til Aar. Verdens Børn saae deres Kjørlighed, og ligesom ingen Ild lyser, uden at varme, bleve ved dette Syn mange kolde Hjerter varme og sluttede sig fast og med levende Deeltagelse til dem, som havde indviet deres Liv til en saa varm og daadskræftig Kjørlighed. Ikke alene over een Art Elendighed forbarmer Kirken sig; dens Kjørlighed omfatter alle Lidende. Ikke blot Trængsler af en usædvanlig Art fremkaldte Kjørligheden i Kirkens Hjerter og skabte en Opoffrelse uden Grændser og uden Træthed; selv den mest afsides Landsby, den mindste Hytte i Fredens almindelige Løder, hvor trindt omkring maaskee den høieste Lykke og Rigdom har sit Sæde, blive Skuepladsen for de skønneste Værker af den ægte christelige Kjørlighed og Barmhertighed.

Denne Kirkens Virksomhed har Verdenshistorien allerede nedskrevet paa sine Blade; denne kan ikke overse den, thi alle Verdensdele ere Vidne dertil; den kan ikke lade den gaae upaaagtet hen; thi det menneskelige Samfund feler altfor stærkt Kjørlighedens Haand, til at ikke Taknemmelighedens og Erkjendtlighedens Stemmer skulde gjenlyde overalt. Naagt imidlertid den katholske Kirkes Barmhertighed har opslaaet sit Sæde overalt, saa er Summen af allehaande Nød og Lidelse, som endnu altid liig en ubetalt Skyld opfylder Kirkens Hjerter med

Bekymring og som en lysende Maneskrift staaer for de Lykkeligens og Riges Dine, dog endnu større, end den Glendighed, som bliver lindret og hjulpen. Den Opgave, som endnu skal løses, er kæmpestor. Men, om ogsaa Tidens Stridt gaar langsomt fremad, haaber Kirken alligevel, at Kjerligheden ogsaa vil vore i samme Grad som Udsæden af dens hellige og oplivende Ord.

En anden Mark, som Kirken har dyrket siden de første Aarhundreder af sin Tilværelse, er Videnskabens Obebet. Vi kunne her ikke indlade os i en lærd Strid med dem, som ere af den Mening, at Kirken hverken er kaldet eller stiftet til at pleie Videnskaberne, heller ikke ville vi her drøite, om og hvorledes Staten skal paatage sig Tilhyuet med den høiere Aandsudvikling eller om denne ikke snarere trives bedre i fuldkommen Frihed; vi gaar her kun atter ud fra den samme Anskuelse, som vi allerede ovenfor have ndtalt, at nemlig Kirken ikke alene skal belære og danne den Enkelte i hans personlige Forhold til det Hiinsides, hvilket visse Folk vel vilde indrømme den som en stor Naade, men at det er Kirkens Opgave, at gjøre den menneskelige Slægts hele Liv til Gjenstand for sin Virksomhed, og det af den ganske simple Grund, fordi ikke et enkelt Stykke af den menneskelige Sjæl er bestemt for det Hiinsides, men Sandhed, Hellighed og Naade maae gribe det hele Menneske og gjøre det stiftet for det fuldkomne Liv hiinsides Graven. Var det anderledes, da vilde hele den christelige Religion synke ned til den ykkeligste eensidige Pietisme, og alle fornuftige og ærlige Folk vilde da snart vende den Ryggen. Kirken maa ogsaa drage Videnskaben med ind i sin Virksomheds Omraade. Dens Lære indeholder de allervigtigste Oplysninger om Gud, om den menneskelige Sjæl, om Naturen og om det menneskelige Samfund. Det er derfor for Enhver, som troer paa Aabenbaringen, kun en aldeles naturlig Consequens, ubetinget at antage alt det, som Gud Selv har jagt om disse Gjenstande, som uomstødelig vist, og ved alle egne, personlige Forskninger at gjøre dette til Udgangspunktet saavel som ogsaa til Maalestoffet ved Bedømmelsen af sit Studiums Resultater. Ligeledes forstaaer det sig af sig selv, at Kirken hos dem af sine Medlemmer, som skulle bevare og forkynde dens Lære, udførligen maa beskæftige sig med alle de

Gjenstande, om hvilke Troen meddeler Oplysninger, deels for at disse Troens Meddelelser kunne vurderes efter deres fulde Betydning, deels ogsaa for at det høieste Maal for den menneskelige Erkjendelse kan opnaaes, hvilket jo ikke er noget andet, end saavidt som muligt at affpeile den hele Virkelighed i Sjælen. Saaledes bliver paa den ene Side den aabenbarede Sandhed Grundlaget for og Fuldstændiggjørelsen af de naturlige Begreber, medens paa den anden Side de naturlige Begreber fuldstændiggjøre de af Troen givne Lærdomme til et, saa meget som muligt, fuldkomment Billede af Gud, Mennesket og Verden, saa at vi netop ogsaa i denne fuldkomne Harmonie og Overensstemmelse mellem det, som vi med den naturlige Forstand erkjende, og det, som Gud har meddeelt os af Sin evige Fornusts Ideer, maae finde en fuldgjældig Stadfæstelse for Aabenbaringens Sandhed. Nødvendigheden af, at Kirken beskæftiger sig med Videnskaben, ligger saaledes ferst og fremmest i selve de Gjenstande, om hvilke Aabenbaringen giver Oplysning.

(Sluttes.)

Helligtrekongers Fest.

Neppe er Høitideligholdelsen af Herrens høie Fødselsfest endt med sin høitidelige Octave, førend Kirken allerede atter begynder at forberede sig til en anden stor Fest, som bliver feiret den trettende Dag efter Julen, nemlig Helligtrekongersfest, eller rigtigere kaldet Epiphaniifesten, d. e. Christi Aabenbarelse, som ligeledes bliver feiret med stor Høitidelighed med en otte Dages Efterfest i den hele katholske Kirke. Medens Frelserens Menneskevordelses og Fødsels Hemmelighed og dermed tillige selve Førløsningens Begyndelse i den hellige Julenat, først blev aabenbaret for Jøderne, ved at Engle fra Himmelen forkyndte Hyrderne paa Marken det første Budskab om det nysødte Frelserbarn, blev dette glade Budskab kundgjort iblandt Hed-

ningerne ved en vidunderlig Stjerne, der som en guddommelig Ledestjerne førte de tre Bise til den nyfødte Frelsers Krybbe. Denne den menneskeblevne Guds søns Aabenbarelse for Hedendommen, hvis Repræsentanter de fra det fjerne Østerland hidkomne tre Bise ere, er derfor ogsaa den egentlige Gjenstand for Fæstligholdelsen af Helligtrekongersdag.

Denne ophoiiede Fæst er paa en vis Maade hiin Christenheds Fødsel, som Gud valgte Sig af Hedendommen; thi de tre Bise, som paa denne Dag begyndte at erkjende Kristus og at troe paa Ham, vare som sagt Hedninger. Derfor blive de af de hellige Fædre kaldede Fortegroden af vor Tro. Intet er billigere, end at du fejrer denne Dags Fæst med største Høitidelighed, og ydmygt takker Gud for den usfatteerlige Naade, at være kaldet til den sande Tro. „En stor, en usfatteerlig Belgjerning er det,“ siger den h. Augustinus, „at Gud lod mig føde paa en Tid, og iblandt Mennesker, ved hvilke jeg naaede til den sande Tro. Jeg seer, at tusinde og tusinde Mennesker ikke vederfares denne Naade.“ Hvor mange Tusinder ere ikke endnu Hedninger; dig har den gode Gud af idel Barmhertighed sat i hiin Tro, i hvilken du sikkert kan blive salig. Fald ned til Jorden, lov og priis Guds uendelige Godhed af alle Kræfter, med Mund og Hjerte. Jo større Naaden er, desto større Tak er du Gud skyldig.

De hellige tre Konger viste deres Tro strax i Gjerningen: thi de faldt ned og tilbød i al Erbodighed Kristus som sand Gud, offrede Ham Guld, Virak og Myrrha, og forkyndte Ham efter deres Tilbagekomst for Indbyggerne i deres Lande. Netop Han, som saa erbodigen blev tilbødet af disse Bise, er sandelig nærværende i vore Kirker under Brødet's Stikkelse. Troer du dette (hvorom jeg ikke tvivler), da viis din Tro i Gjerningen. Tilbed med Erbodighed din Gud med boiet Knæ, og opoffre Ham alle dit Legemes Lemmer, alle din Sjæls Kræfter til Hans Tjeneste. Efterfølg ikke hine uartige og deres Navn uværdige Christne, som under den hellige Mæsse eller naar ellers det Hviærverdige er fremstillet, staae der paa en usømmelig Maade og ikke ville bøie deres Knæ for deres Gud. Thi dette er sandelig en Gru for Gud, og et Tegn paa, at saadanne Mennesker enten ikke troe paa Christi Nærværelse, eller ikke

betænke, at netop denne Christus er deres Herre, deres Gud og Dommer. Vee disse, især i hiin Time, naar de maae møde for Christus, deres Dommer! Bemærk fremdeles, at de hellige tre Wise have tilbedet Jesum Christum, men ikke først æret den saligste Jomfru og den hellige Joseph. Det er derfor anstødeligt, naar man, medens det hoiærværdige Gode er fremstillet, istedetfor at tilbede vor nærværende Gud og henvende al vor Tilbedelse paa Ham, knæler foran et Billede og vender sin Frelser Ryggen. Helgenes Dyrkelse og Anraabelse er god og gavnlig; men dette maa skee til passende Tid og med et saadant Naadehold og en saadan Orden, at vor Kjærlighed, vor Tillid til Helgene ikke er større, end til Gud. Man maa i alle Anliggender først henvende sig til Gud, tilbede Ham, ydmygelig bønfalde Ham om Hans Naade, Trost og Befrielse fra nærværende og forestaaende Dunder, og da kan man med Nytte ogsaa henvende sig til Hans Benner, Helgene, og bede dem om, at de ved deres Forbønner ville understøtte vor Bøn hos Gud. Hvor ofte har maaskee ogsaa jeg feilet imod denne vistnok vigtige Sandhed! Naar jeg spørger mit Hjerte, foler jeg da vel hos mig hiin ophøiede, hiin uroffelige for en Christen værdige Tillid til Gud, saa at jeg i alle mine Anliggender kun tager min Tilflugt til Ham? Hvor ofte har jeg maaskee ved min Bøn til Helgene glemt min Gud? Christendommen lærer mig, at Gud er min Fader; og Jesus, min Frelser, har forsikret mig: „Hvad I end bede min Fader om i Mit Navn (med en troende, ydmyg Tillid), det vil Han give Eder*“.

Til Ham, min Fader, vil jeg derfor altid gaae, naar jeg er i Trangsel og behøver Hjælp. Han vil ikke afslaae mig, hvad der sandelig er godt og nyttigt for mig. Rigtignok veed kun Han, hvad der er godt for mig: men derfor overlader jeg mig med barnlig Tillid ganske til Ham. Naar jeg mindes Helgene i min Bøn, da skeer det kun efter den katholske Kirkes Mening, d. e. jeg tager deres skjønne Exempler paa Dyd til Monster, fatter træftige Forsætter, at efterfølge dem, og opmuntrer mig derved til lige Dyd og Fromhed. Naar jeg anraaber dem om deres Forbønner hos Gud, da vil jeg ikke glemme, at Hjælpen

*. Job. 16, 23.

dog egentlig kun kommer fra Gud, min Fader, og at Helgene af sig selv ikke kunne hjælpe mig. Saaledes vil min Dyrkelse af Helgene efter den h. katholske Kirkes Mening blive en ærftelig, men tillige ogsaa for mig en nyttig Dyrkelse.

Kirkelige Gifterretninger.

Rom. (Forflag om Saligerklæring.) Den 17. Septbr. f. A. var den h. Congregazione dei Riti forsamlet, for at forhandle om Dyrkelsen af et større Antal Betsjendere, som i de sidste Aar have lidt Martyrdøden paa Korea, i Conchinchina, Tunkin, China og Oceanien for Betsjendelsen af den katholske Tro. Deres Antal beløber sig til 94, hvoraf 83 paa Korea, 5 i Conchinchina, 2 i Tunkin, 3 i China og 1 i Australien. Noget af dem, saasom Mgr. Imbrat, Biskop af Capsa, og 6 Missionairer, vare Medlemmer af det berømte Seminarium for fremmede Missioner i Paris; een horte til Maristernes Congregation; alle de øvrige vare Indfødte i de nævnte Lande; ethvert Køn, enhver Alder og Stand er repræsenteret i dette Tal af hæderfrosede Betsjendere. Der gives iblandt dem ærverdige Oldinge og unge Dreng og Piger, Enker og gifte Koner, Biskopper og Præster, Catecheter og Lægsfolk, Embedsmand og Lærde, saavel som Tjenesttyende og Udannede. De stræffelige Piinsler, som de maatte udstaae, den Standhaftighed og Munterhed, hvormed de bare samme, erindre om Christendommens første hæderfrosede Lider og bevise, at den i vore Dage endnu bestøder sin verdensovervindende Magt og Styrke. Det af Congregationen afgivne gunstige Botum blev ved et Decret af 24. f. M. stadfæstet af Hans Hellighed Paven.

— (Missioner i Birma.) Medens en blodig Christenforfølgelse raser i Keiserdommet Anam, aabner der sig glædelige Udgifter for den katholske Kirke i Rabo-keiserdommet Birma. For ikke længe siden opholdt Cheser for samtlige keiserlige Tropper i Birma, General d'Orgoni, sig i Rom. Han blev meget gunstigt modtagen af den hellige Fader, da han skulde foredrage den Bøn for ham, at Keiseren af Birma inderligt ønskede nogle Biskopper i sine katholske Under-

saatters Interesse. Denne Ven skal derfor opfyldes. I det birmanniske Rige bestaaer et apostoliskt Vicariat i Ava og eet i Pegu (hvilket imidlertid har været i Englandsernes Hænder i et Par Aar) med 12 Missionairer, som er betroet til „Oblati di Maria“ Congregationen. Fra en tilforladelig Kilde meddeles, at der iblandt de i Aaret 1843 til 3,700.000 angivne Indbyggere i det birmanniske Rige levede 2,428 katholske Christne adspredte. Men deres Tal er betydelig tiltaget i den sidste Tid, da den keiserlige Regjering saa ædelmodigen understøtter Evangelists Prædiken.

Wien. (Den guddommelige Frelser's saaf. Søstre.) Atter er et vigtigt Skridt fæet, for at afhjælpe den fattige Befolknings aandelige og legemlige Nød i Wien. Ved den af den utrættelige Grevinde Flora Fries forestaaede Marie-Elisabethforening er det lykkedes at erholde Damer fra den „guddommelige Frelser's“ Corporation for Foreningens Diemed. Nonnernes Moderhuus er i Strasborg. Iblandt en Arbejderbefolkning af 50.000 Sjæle, som boe i 5 Smaabyer udenfor Wiens Linier, optræde Søstrene som barmhjertige Hjelpere. Der befinder sig for nærværende Tid fem af disse Søstre i et rummeligt Huus, som Baronesse Vereire har stillet til Raadighed for det ædle Diemed. Samfundets Opgave bestaaer i, at Søstrene pleie syge Fattige i deres Boliger og efter Mulighed ogsaa forskaffer dem Føde- og Lægemidler, saavel som den nødvendige Reenlighed. Fremdeles understøtte de Huusarme med Klæder og Fødemidler; fattige Børn, som besøge Skolen, føde og klæde de i Forhold til de Almisse, som tilflyde dem. Saa vidt om deres Virksomhed udenfor Huuset. Men de optage ogsaa, saavidt Rum og Pengemidler tillade det, syge Fattige og gamle svagelige Mennesker, som ere uden Ly, i deres Huus og besatte sig især ogsaa med at undervise og opdrage fattige forladte Børn, af hvilke der i dette Dieblis allerede befinder sig 20 i deres Huus; den fromme Elisabethforening sørger for Udgifternes Bestridelse. Gid det unge Etablissement maatte altid mere og mere udbrede sig ved ædelmodige Menneskevenners virksomme Deeltagelse og gid at det smukke Samfund ogsaa maatte finde Indgang i Hovedstadens andre Districter!

— (Botivkirke.) Dyfforelsen af Botivkirken, der som bekiendt bliver bygget til Grundring om Keiserens Redning fra Morderhaand, gaaer raff fremad. Mægtige Piller reise sig allerede i anseelig Høide op fra Grundmuren; den hele Skands af Capeller, som omgive Choret med sine 14 zürtlige spidsbuede Vinduer, er fuldbendt og Arbeidet fortjattes uafbrudt.

England. (Conversioner.) Advertiser nævner ved Navn fire Geistlige af „Statskirken“, som ere vendte tilbage i den ka-

tholfske Kirkes Skjod, og tilføier, at sex andre staae i Begreb med at følge deres Exempel. Alle ti hørte til de mest udmærkede Theologer, som er blevne uddannede i Oxford og have spillet en Rolle iblandt Tilhængerne af den pusevstiftede Retning. Det er vist atter et meget factist Svar paa den „evangelist Alliance“ Bralerier, og vi kunne endnu tilføie, at Omvendelserne til den katholske Kirke i England overhovedet skride uafbrudt frem og efter en meget stor Maalestok, kun at de fleste af dem finde Sted i Befolkningens mellemste og laveste Classer, og at de engelske Aviser derfor enten intet vide eller kun betymre sig lidet derom.

— (Indien og Christendommen.) Times havde i Anledning af Univers's Bebreidelser, at England fornegtede sit Kald i Indien som christelig Nation, og derfor ikke har grundet nogen sand Civilisation der, forsøgt et Forsvar, hvorpaa nu Univers iblandt Andet svarer Følgende: Times forandrer Spørgsmaalet, naar den lægger Univers den Paastand i Munden, at Engländernes Protestantisme har fremfaldt den indiske Revolution og at netop den er Motivet til de Indfødtes Opstand. Vi have sagt, at det protestantiske England ikke har forstået en christelig Nations Pligter ligeoverfor sine Barbarer, at det har bestaet sig med sine Handelsforretninger, uden at tænke paa at udbrede Herrens Rige, at det har betragtet Indien som et Bytte, der skulde sanderlemmes og ikke som en Verden, der skulde omvendes. Kjendsgjerninger have understøttet vore Ord, og vore Bebreidelser, imod hvilke mange Blade rejse sig saa stormende, blive nu almindelig erkjendte som begrundede. Hvad kan Times svare derpaa? Den veed og bekjender, at England, for de to sikkrere at tilfredsstille sin Haveshge, har opkastet sig til Beskytter af de forkasteligste og blodtørstigste Troesmeninger, af hvis Beskjendere det nu modtager Slag paa Slag. Denne Verdensmagt, der anseer og udgiver sig for saa kloq, har ikke begrebet, at en saadan Eftergiveness truede dens Autoritet. Herrer, som vare tilfredse med at blive regnede til Bariernes foragtede Kaste, som lode deres Gud forhaane og derimod lode deres Gressvagner opstille ved de Indfødtes Fester og ved Gudetemplernes Dore, — saadanne Herrer kunde ikke vente nogen varig Lydighed; man frygtede dem vel, men man — foragtede dem. Desforuden forraadte denne skammelige Forekommenhed Seirherrerne Evaahed og Frygt for de Ind edte. Ifkun Hinduernes Eernighed og Indolens har i lang Tid kunnet udbale en Explosion, som blev uundgaaelig ved Engländernes Opførsel; thi disse Kjøbmænd, saa estergivende mod Hedendommens Affhyeligheder og saa beredte til at ofre deres christelige Gæ, bavede ikke tilbage

for nogen Forbrydelse, saa snart som det handlede sig om deres materielle Interesser. Belan, vi have paastaet og gjentage: en saadan forblindet, forbryderisk og feig Politik vilde ikke blive fulgt af nogen katholsk Nation. Hvilket Folk, som er værdigt til dette Navn, vilde give sit Samtykke til at gjøre sig til Beskytter af forkastelige Troessætninger og nedværdige Korsset for Aligudstjenestens Symboler? Føler ikke Times selv, at dette vilde have været umuligt? Erkjender ikke ogsaa den, at en katholsk Nation vilde have forsøgt at vinde de Indfødte for Kirken? Man kan sige, at dette Forsøg maaskee vilde være mislykket. Men forud at fremstille Resultatet af et Foretagende som umuligt, — har altid været deres Argument, som, idet de have givet efter for smaalige Beregninger, have ladet Ondet have frit Løb. I foreliggende Tilfælde taler Historien for os. Hverken Times eller andre Blade have kunnet angribe Kjendsgjæringer, som vi have anført for den Paastand, at Indianerne kunne befries fra Brahamismens og Buddahismens Bildfarelse og at Hindoistans Nationer gaae til at redde. Betragt de glimrende Resultater, som vore katholske Missionairer netop nu opnaae i det birmanniske Rige, hvor der er dem tilfagt Beskyttelse for deres apostoliske Arbejder og dom derefter, hvilke Erobringet et katholsk England havde kunnet gjøre, dersom det havde indviet sine Rigdomme, sin Magt og Energie til Missionernes Tjeneste. Uden at tabe os i Hypotheker, kan man da ikke paastaae, at den forkastelige Afgudsstjeneste, denne Grusomhedernes første og aldrig udtørrende Kilde, hvis Slagtoffere Engländerne nu ere, vilde være betydelig svækket? Missionairer og Ordenssøstre vilde have grundlagt Anstalter og bragt dem til at blomstre, hvilket vilde have været fordeelaagtigere for den europæiske Erobring og Civilisation, end de muhamedanske og bramiske Collegier, der med store Beføstninger ere blevne oprettede af det østindiske Compagnie . . . England har hersket i eet Aarhundrede i Indien. Naar dette lange Herredomme var blevet benyttet til Evangeliets Udbredelse, og naar man havde betroet denne Opgave — ikke til Missionairer, som ere Familiefædre — men til Præster, Ordenssøstre, virkelige Missionairer og barmhjertige Søstre — da vilde hele Indien ikke mere være forfalden til Hedendommen eller Muhamedanismen. Vore Konster, vore Love, vore Sæder, som hidtil ere forblevne aldeles fremmede for de Indfødte, vilde være plantede i Hindostans Hjerter under Beskyttelse og som en Frugt af Evangeliets Prædiken. Indien vilde have haft en Befolkning, kristelig ved Troen, europæisk i Sæder og Fornødenheder, og sølgelig — England hengiven og lydig. Vi paastaae ikke, at Omvendelsen vilde have været en almindelig; vi sige blot,

at England, naar det havde omvendt den tyvende Deel af sit uhyre indiske Riges Indvaanere, kunde have rekrutteret sine Tropper iblandt denne Deel af Befolkningen og saaledes besidde en Christelig og tro Armee, medens det nu har Tropper, bestaaende af Afgjudsdyrkere og Leiesvende, for hvilke det — skjælver.

Irland. Times vedbliver at trække løs paa de engelske Katholiker, fordi de havde besluttet, ikke at bidrage noget til de i Indien Myrdedes efterladte Enker og Børn og fordi de ere det eneste Partie paa de brittiske Øer, som vise sig søleløse ved deres ulykkelige Landmænds Skjæbne. Mod denne Bagvaskelse bemærker selv en Correspondent i Augsburger „Allg. Zeitg.“ „Saa grov denne Anklages flette Hensigt er, saa usandsfærdig er Kjendsgjerningen. Katholikerne vægre sig ikke ved at bidrage til at lindre Glendigheden og troste de Lidende, kun ville de ikke gjøre det uden Garantie for Anvendelsen af Bidragene og uden Protest mod tidligere Misbrug eller eenfædig og partistisk Anvendelse. I den sidste orientalske Krig bestod Halvdelen af den engelske Armee paa Krim af katolske Irlandere. Den patriotiske Samling, som dengang blev foranstaltet for dem og de Faldnes eller Dødes Enker og Børn, beløb sig til 1,500,000 Rv. Sterl. Hvad er Resultatet? I de i Irland oprettede Skoler og Vaisenhusse ere ikke mere end 10 katolske Børn blevne optagne, medens Antallet af de protestantiske Børn beløber sig til 6 à 700.“ Mod en saadan Partisthed er det, at Katholikerne denengang ville sikkre sig.

Wallachiet. Bukarest. De saak. engelske Damer og en hvimodig Israelit. Vi have gjentagne Gange berørt de smaa katolske Menigheders Armod og Hjelpeløshed i det skismatiske Bukarest, Hovedstaden i Wallachiet; foruden Franciscanere virke der ogsaa de engelske Damer, som Biskoppen af Nicopolis for tre Aar siden lod hidkomme fra Baiern. Et Brev fra Forstanderinde Amalie v. Engel indeholder en Skildring af disse offervillige katolske Sjæles trængende og nødsidende Stilling og navnlig den Klage, at der fattes et hensigtsmæssigt Locale for den saa smukt opblomstrende Opdragelsesanstalt, som allerede tæller 30 Kostgængere. Ved en Israelits Udelmodighed synes de gode Dammers Ønske endelig at blive opfyldt, hvilket følgende Correspondance fra Wien melder i „N. Pr. Ztg.“: „Der bestaaer i Bukarest et af de „Engelske Damer“ ledet Opdragelses-Institut, som med megen Belsignelse virker i den meget fordærvede Stad. Desværre ere disse fattige Damer for Tiden meget slet logerede i Gaarden bagved den biskoppelige Bygning, hvor det regner ind ad Binduerne og Fugtigheden løber ned af Væggene, og de besidde i dette Dødblik ikke de fornødne Midler til Kjøb af en passende Bolig.

Vel stode de i længere Tid i Underhandling med en gammel Onier om Kjøbet af en Ruin, hvorfor han forlangte en Sum af 7,000 Ducater, men han solgte Ruinen tilfældigt til en Jøde ved Navn Hillet. Men denne Jøde beskæmmede de Christne. Han lod af egen Drist de Engelske Damer igjennem den østerrigiske Consul tilbyde sit eget smukke, velvedligeholdte, elegant meublerede Hus, som er 15,000 Ducater værd, for 8,000 Gylden. Hillet er en meget ivrig orthodor Jøde, men handlede saaledes, fordi han havde erfaret, at der i de „Engelske Dameres“ Institut ogsaa optoges Jødebern, som nyde lige Kjærlighed og Underviisning. Kjøbet vilde strax være bleven afsluttet, dersom Damerne kunde have erlagt to Trediedeel af Kjøbesummen; men saaledes trækker Sagen sig ud til næste Foraar. Ved Enden af denne eller i Begyndelsen af næste Maaaned vil Forstanderinden indtræffe i Wien med en engelsk Dame, for at indsamle milde Gaver for Huuskjøbet. Binteren over maae de fattige behjælpe sig med det indstrængede og usunde Locale, som de nu have, hvilket er smerteligt af den dobbelte Grund, fordi allerede flere af de fromme Damer ere døde som Offer for den usunde Bolig, og fordi der ved Anmeldelserne af de mange Elever af Mangel paa Plads ikke kan optages Halvdelen, medens de Engelske Dameres Institut maa betragtes som en stor Velgjerning i den fordærvede Stad, hvor det er saa slet berendt med den huuslige Opdragelse.

Africa. (Missions i Chartum.) Fra Triest berettes fornylig, at den katolske Mission i Chartum (Mellem-Africa) var opgivet, fordi den havde kostet mange Penge (aarlig 50,000 Gylden) og kun virket lidet. Betegnende for Correspondentens Standpunkt er det, naar han tilføjer, „at der for den orientalske Mission udrettes mindre ved Marieanstalter og religiøs Propaganda, end ved Intelligentsjens Fremme i Fabrikerne“. I Sandhed en Idee, som vel endnu aldrig er faldet noget christent Menneske ind! Sandsynlig have Herrens Apostle ikke rigtig vidst hvorledes de skulde begynde deres Sag, thi ellers vilde de jo, for at fremme samme, have anlagt Fabriker! Nu har det ovenikjøbet viist sig, at hiin „Efterretning“ fra Triest ikke er andet end Løgn: thi om en Opgivelse af Missionen er der saa lidet Tale, at den hviærv. Provicar Knoblicher tværtimod har besluttet at tiltræde en Reise fra Chartum til Rom og til Østerrig, for at vinde endnu flere nye Kræfter for denne Mission. Altsaa atter en fræk Løgn! Hvilke storartede Resultater denne Mission forøvrigt har opnaaet, ikke blot for den christelige Troes Udbredelse, men selv for Handelen, derovr vidne ikke

alene de trykte Missionsberetninger, men det er ogsaa fornølgelig med Varme blevet rosende anerkjendt af den som Autoritet befyndte Baron v. Reden i et Foredrag i det geographiske Selskab.

— Fra Tripolis meldes under 8. Octbr. f. A., at Sultanen har skjenket de barmhjertige Søstre en stor Bygning der, til Oprettelsen af et Hospital. Allerede et Par Maaneder tidligere er et Girmaan blevet udstedt, hvorved Bygningen af en ny katolsk Kirke i Bengasi bliver bevilget.

Kirkelig Erindringsliste.

Søndagen d. 3. Januar. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Catechisation.

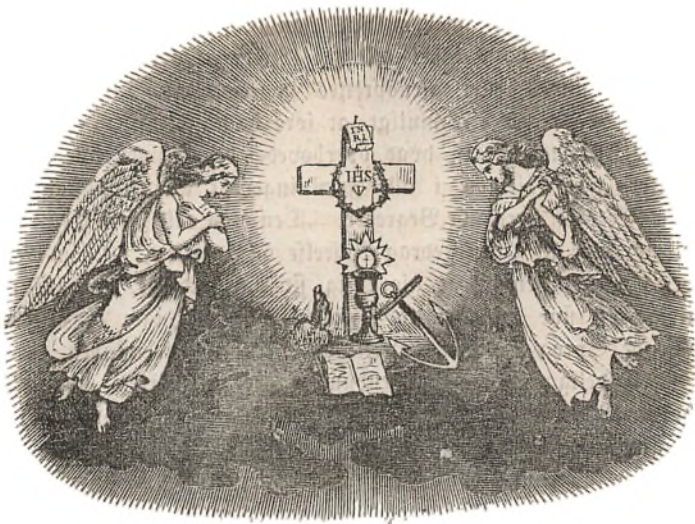
Onsdagen d. 6. Januar. — Vor Herres og Frelzers Jesu Christi Aabenbarelse (Epiphanie), eller de helligste tre Kongers Dag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 høitidelig Vejperandagt.

Søndagen d. 10. Januar. — Gudstjen.: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt.

Kjøbenhavn.

Louis Kleins Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katolske Christne.

6te Aargang.

Nr. 2. Spudagen den 17de Januar. 1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaar hver anden Søndag og leverer Subscriberne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissiönair, Hr. Kunsthandler C. A. Blantzensteiner, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de tgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Mk. 8 S. Kvartalet.

Blikke paa den nærværende Tid.

(Sluttet.)

Videnskaben er fremdeles nødvendig, fordi Troens Lærdomme ogsaa maae forkyndes og gjøres antagelige for Verden. For at gjøre denne Forkyndelse frugtbar, maae Aabenbaringens Ideer bringes i nogen Forbindelse med de Forestillinger, Tanker og Begreber, som forud allerede forefindes i Menneskenes

Sjæle. Naar der imellem den Sandhed, som Mennesket skal troe, og det i hans Sjæl allerede tilstedeværende Tankeindhold ikke kan findes eller gjenoprettes nogetsohelst Tilknæmingspunct, da er det ikke muligt, at føre ham til Troen. Derfor maa Kirken tænke Alt, hvad overhovedet den menneskelige Slægt tænker, være hjemme i alle Forskninger, i alle Kundskaber, i alle Ideer og herskende Begreber. Den maa tale, som Gen, der vil forskaffe sit Læreforedrag Anseelse og Autoritet, — som Gen, der har til Hensigt at gjøre sig sit Aarhundrede, sine Samtidige og sine Landsmænd forstaaelig, og at tale et overbevisende Sprog til dem. Dertil behøver den Videnskaben.

Endelig ville vi her endnu anføre, at Kirken ogsaa behøver Videnskaben, for at afværge de af sine Modstanderes Angreb, som blive førte med videnskabelige Vaaben. Verdens Videnskab tænker og forsker over de samme Gjenstande, over hvilke ogsaa Kirken meddeler aabenbarede Lærdomme, den beskæftiger sig med Gud, med Mennesket, baade med Hensyn til dets Legeme og dets Sjæl, med Naturen, med det menneskelige Samfund. Men Historien og den daglige Erfaring viser os, at Verdens Videnskab meget ofte kommer til ganske andre Resultater, end dem, Kirkens Lære fremsætter. Hiin gjør endogsaa Fordring paa at være mere fordomsiri og grundig i sine Forskninger, altsaa mere sand i sine Meninger og Paastande, end Kirken er; ja, den udgiver sig med haanligt Overmod for den alene sande Videnskab og betegner Kirkens Lærdomme som Meninger fra Verdens Barndomsalder, som Overtro, Phantasier o. s. v. Saaledes siger f. Ex. en af de nyere Lærde meget naivt og aandrigt: at Astronomien har taget Taget bort over de Gammeltroendes Hoveder og Jorden bort under deres Fødder. Alexander v. Humboldt udtrykker sig rigtignok lidt mere beskæmt i en anden Retning, men han siger dog aabenbart ogsaa noget, som strider imod Kirken, naar han i sin „Kosmos“ skriver, at Erfaringen og Jagttagelsen ikke viser os nogen Fremtoning, hvor Begrebet af en Skabelse fremstiller sig. Kort, Verdens Videnskab vil levere Beviset for, at de Begreber og Forestillinger, som Kirken giver om Bestaffenheden og Virkeligheden af de eksisterende Ting og Væsenheder, ikke stemme overens med Virkeligheden, at den verdslige Videnskab

derimod erkjender Alt saaledes, som det virkelig er. Philosophie, Geologie, Astronomie, Historie, Mythologie, alle Videnskaber opbydes, for at bringe ganske andre og nye Forestillinger i Omløb om Det, som Kirken forstaaer ved „Gud“, „Menneske“, „Aand“, „Natur“, og hvad den i Overeensstemmelse dermed lærer om Fortiden, Nutiden og Fremtiden, for saaledes ganske at omskabe den christelige Verdens tidligere Tankindhold og at fremstille dennes gamle aandelige Eiendom som aldeles værdiløs og anbefale en ny som alene værdifuld. Kan Kirken ligegyldigen see til ved disse Bestræbelser af den vantroe Videnskab, der ingenlunde blive uden Følger, eller kan den maaskee lade sig nøie med, at lamentere over Tidens Ugudelighed og grædende og forsagende lægge Hænderne i Skjødets Saaledes har det aldrig været og saaledes er det heller ikke Tilfældet især i vor Tid. Kirken har sin Videnskab, den besidder alsidigt dannede Theologer, den roser sig af firkeligt sindede og dybt troende Philosopher, Geologer, Astronomer, Statsmænd, Historieforfattere, som ved den mest uhibdede, grundige, alsidige og omfattende Indsigt i og Bedømmelse af alle videnskabelige Kjendsgjæringer kun ere komne til den Slutning, at der i Kirkens Lære, forud for al Videnskab, indeholdes Læresætninger hvilke maae betragtes som de af Gud Selv trukne Grundlinier for al senere Videnskab, og hvilke vise sig som Grundideer for alle Begreber, som Urfjendsgjæringer for al Historie, som Grundforholde for al Udvikling og som fra Aar til Aar blive meer og mere stadfæstede ved de blivende og faststaaende Resultater af al grundig Tænkning og Forskning.

Dog ikke alene i dette polemiske Diemed bliver Videnskabens pleiet af Kirken, men ogsaa alle de andre ovenanførte Hensyn tages derved overalt i Betragtning. En ædel Videlyst og det Duffe, at opfatte og at fremsætte Kirkens Lære saaledes, at den bliver skicket til videre Udbredelse blandt de Sjæle, som endnu ere fremmede for den, og til dybere Rødfæstelse i hine, som allerede hylde den, tilskynder ogsaa nutildags utallige Medlemmer af Kirken, Geistlige saavel som Lægfolk, til at bestæftige sig med høiere Studier, og der findes ikke en eneste videnskabelig Disciplin af hvilketjombhelt Omme, som ikke tæller mange væg-
tige og erkjendte Repræsentanter iblandt Katholikerne.

At tjene Sandheden er for det naturlige Menneske en aandelig Trang; thi dets Aand er skabt for Sandheden; det er et Fortrin og en Dyd, som baade tilfredsstillende og hædre alle Dem, som besidde dem. For den Troende, som i Gud erkjender Ophavet til al Sandhed og Virkelighed, Kilden og Styrelsen af alt Liv, er Sandhedens Tjeneste tillige en Tjeneste og Hylding for Gud, en Stræben efter at lade alle Ting skinne i det Lys, som Gud har meddeelt dem, paa det at hele Verden maa blive forklaret i den guddommelige Sandheds Lys. Kirkens Katholicitet eller Almindelighed gaaer ogsaa ud paa dens Opgave, at oplyse Verden. Den falske Oplysning maa den imidlertid betegne som falsk. Kirken tænder sin Fakkellamp ved Troens Lys, hvilket Gud selv har givet og bragt paa Jorden. Ligesom den lærer en overnaturlig Begyndelse af alle Ting ved Skabelsen, men tillige ogsaa antager et fortsat Liv og en videre Udvikling af det Skabte efter bestemte Naturlove: saaledes erkjender den de menneskelige Kundskabers oprindelige Elementer og første Sandheder som givne af Gud, men som dog finde deres videre Udvikling og Anvendelse ved den naturlige, af Aandens Uddannelse og Virksomhed afhængige Videnskab. Denne Idee om Videnskaben søger Kirken at virkeliggjøre i den nærværende Tid. Alle dens Bestræbelser, foruden den egentlige Folkeundervisning ogsaa at lægge den højere Videnskab i sine Troendes Hænder, eller som Modstanderne udtrykke sig, for at beherske den, og at gjøre den tjenlig for sine Diemed, fremgaae af den Bevidsthed, at en sand menneskelig Videnskab og en deraf fremgaaende rigtig Bedømmelse og Behandling af alle det jordiske Livs Diemed og Opgaver kun er mulig i den nøie Tilslutning til den af Gud givne Videnskab.

En lignende Pleie, som Videnskaben, finder ogsaa Konsten i Kirken. Konstens Idee gives os af Verden, som i sin vidunderlige Skjønhed og Mangfoldighed netop er det udvortes Udtryk af de guddommelige Ideer om det Sande, Skjønne og Gode. De samme Tanker, som ligge til Grund for den guddommelige Kunst i den hele Verdens Bygning i det Enkelte, saavel som i det Hele, dem vil ogsaa den menneskelige Kunst udføre; dens Opgave er, at fremstille Aandens Liv i ydre

paa Sandserne virkende Former og Stikfælsler. Deraf følger paa den ene Side, at Kirken maa dyrke og pleie Konsten, for at den indre, usynlige Verden, som den skal skabe i den menneskelige Slægt, kan træde Menneskene for Diet i et synligt Afbillede, men paa den anden Side ogsaa, at Kirken ikke kan lade denne Konstens Drift til at afbilde og danne, skatte og valte vilkaarligen. Kun det naturligt Sande, Gode og Skjønne kan være Gjenstand for den christelige Konst. Det moralsk Hæslige og Forkastelige, Løgnen, Synden, er udelukket fra den christelige Konstners Frembringelser, undtagen naar det bliver fremstillet som overvundet og bundet ved det Godes Magter.

Der drager for Tiden en frisk Foraarsaande af den opvaagnende, christelige Konst igjennem Kirken, og dens Medlemmers Interesse derved er ikke nogen ringe. Fortiden bliver atter vaft op fra Forglemmelsens Grav. Billedhuggerarbejder, Malerier, Bygningsværker, Tonedigtninger og andre Stabninger af tidligere Tiders Konst blive studerede, fremviste, gjorte tilgængelige, efterlignede, og nye Værker fremstaae i de gamle klassiske Dages Aand. Religionens aandelige Skjønhed, dens guddommelige Dphøiethed bliver forkyndt vor Tidsalder i Konstens Sprog. Selv mange misdannede Aander, Hjertes, som ere nedfunkne og forvante i Materialismen, aabne sig for den Tu skydelse, som det konsteriske Udtryk af det høiere Gode og Skjønne udøver paa enhver Sjæl. Konstnerne skabe og arbeide med Glæde og i Sjælens Enfoldighed; de Tanker, Følelser og Anstuelser, som leve i dem, søge de at indaande ogsaa i deres Værker som en oplivende Aand. Det Usynlige bliver synligt, det Aandige viser sig i det udvortes Symbol, det Guddommelige viser sig i sin inderligste Forbindelse med Mennesket; Naturen selv, Guds herlige Mesterværk, undergiver sig Konsten i sine skjønneste og vndigste Stikfælsler og drager til idelig Bestuelse af dens Hertilighed og til Fortaaelse af dens hemmeligste Skjønheder ind i Menneskenes Stæder og Boliger. Det synes os ikke at være noget ubetydende Tidens Tegn, at netop nu ogsaa Sandien for den christelige, religiøse Konst vaagner paany. Det er, som om Verden var bleven kjed og led af Synet af det jordiske Hverdagsliv og nu ferst og fremmest søger en høiere Næring for Sandserne. Kirken gjør troligen

Sit, for at en rig Fylde af konstnerisk Skjønhed maa komme denne Eogen imøde. Den bygger sine Templer i den mest ophøiede Stil, den aabner dem for Billedhugger- og Maler-konstens herligste Værker, den beskytter, ærer og belønner Kunstnerne, den feirer sin Gudstjeneste i hellige Klædninger og med hellige Kar, som alle skulle bære Præget af sand Kunst paa sig. Den religiøse, den hellige Kunst opblomstrer i katholske Lande altid smukkere og drager allerede med Overmagt Samtidens Opmærksomhed paa sig. — Det er ogsaa i denne Retning et Skridt fremad til det Bedre.

Kirken udtaler Ordet om Gud og om Aanden og om Aandens Liv i Sandhed, Dyd og Naade, som stamme fra Gud, den udtaler det ved sine religiøse Lærdomme, ved sin Videnskab, den udtaler det ved sin Konsts hellige Billeder og Tegne, udtaler det ved sin Kjærligheds store Offere. Det er virkelig en ophøiet og opløstende Tanke at forenille sig Kirken, hvorledes den hos Alle og overalt i Ord og Tegne og Handling lader det Lys, som er den aabenbaret og indgydt fra Oven, lyse iblandt Europa's dannede Nationer saavel som iblandt Afiens Halvbarbarer og iblandt Sydhavets Bilde, baade for den Rige, som boer i prægtige Paladser, og for den fattige, hvis rogede Hytte kun daarligt skjærmes mod Kulde og Storm. Kirken er det ældste Samfund, som Verdenshistorien nogensinde har seet: thi den taler for og fremmer Menneskelægtens høieste og ædleste Interesser; den er det ældste Selskab: thi, omendstjøndt i endnu mindre fuldkommen Form, bestod den siden Verdens Begyndelse, og den staaer som Bærer og Fører for alt højere Liv i Epidfen for Nationerne, siden dens Stifter grundlagte den i Tidernes Fylde; den er det talrigeste Samfund: thi een Sandhedens Tanke, een Hellighedens Lov, een Naadens Kraft omslunger og gjennemtrænger nuomstunder henved 200 Millioner katholske Sjæle, som om de alle kun vare een Aand; den er den frieste Forening: thi ethvert af dens Medlemmer kan frit løse det Baand, som knytter det til den, uden at Nogensomhelst kan med Magt holde ham tilbage. Naar en saadan Forsamling af den ædleste Værdighed, med den mest bebrevede Ret, med den frieste og tillige fasteste Overbeviisning, stærk og uovervindelig ved sit Antal og sin Enighed, i Tro,

Hengivenhed og Kjærlighed efterfølger Kristus, Som er Veien, Sandheden og Livet, og gjør Betsjendelsen af Sandheden, Vidnesbyrdet for Gud og Dyden til den høieste Opgave, til den helligste Gresssag: da kan det ikke feile, at den Kongevei, ad hvilken den drager de Udvalgtes Stad imode, ikke alene lyser stedse mere straalende i Tro og Hellighed, men ogsaa meer og mere fyldes med Pilegrimme, som fra Verden slutte sig til dette Tog, der tindrer saa herligt i det aandige Lys. Vi Katholiker kunne med Tilfredsstillelse, ja med den gladeste Begeistring see hen paa vor hellige Kirke. I de sidste Aar-tiender især har den guddommelige Aands Kraft, som boer og lever og virker i Kirken, viist sig vidunderlig. En verdslig Statsviiisdom havde overalt smedet den i Ranke, en falsk Videnskab havde fort dens Børns Tanke paa falske Veie, en sygelig Overdrivelse af den recent jordiske Cultur og Dannelse havde for en tallos Mængde af dens Troende borttrykket og fordukket de høiere Livsformaal; næsten alle Intelligentsens og Villiens Kræfter arbejdede for andre og fjendtlige Siemod. Saaledes var det ikke alene paa et eller andet Sted, men saaledes var det overalt, hvor Kirken havde nedsat sig i gamle og nye Tider, i alle Europas Lande, i alle Jordens Verdensdele. Hvo havde da vel tænkt, hvo havde ariet og haabet, at det allerede saa snart kunde blive anderledes i saa kort Tid, at dette Omsving vilde være bleven saa alsviigt, saa dybt og indgribende? Det er Sandhedens Kraft, Aaadsens Magt, har bevirket Saadant, og det netop paa en Tid, da den moderne Philosophie og Statsviiisdom havde gjort en saa grundig Bankerot, og Industriens overdrevne Cultur kun endnu bliver holdt og baaren af den fattige Arbejders Taalmodighed. Paa dette nye Beviiis paa Guds Forsorg for sin Kirke grunder ogsaa vort Haab sig, dog nei, ikke Haab, men Viished om, at — hvorfor skulle vi ikke siige det? — Fremtiden tilhører Kirken, ikke i hiint Aands slave-rie, saaledes som den liberale dannede Bøvel i sin Borneerthed kunde opfatte en saadan Ytring, nei, men i Sandhedens og Retfærdighedens frie Herredomme. Derfor maae vi have Mod og Tillid; vor Kjærlighed og Begeistring for Kirken, vor Kamp og Strid for den, bør være ledsaget af Mod og Tillid, og Hindringerne for

Guds Rige paa Jorden ville falde, lig Jericho's Mure, da Bagtens Ark under hellige Basuners Lyd kom dem nærmere. Mod og Tillid maa opløste vort Hjerte; thi endnu er kun den mindre Deel af den Opgave løst, som Kirken har modtaget. Mægtige Fiender staae ligeover for den, besluttede paa, at bekæmpe den med alle Vaaben, og paa alle mulige Maader at skade den, at indsnævre og indslutte den indenfor muligst smaa Grændser, da det allerede har tilfulde viist sig, at dens fuldstændige Tilintetgjørelse er umulig. Men os omvister et morgenfriskt Mod, lig Krigerne i Slagets første Time, naar de see de første Kampes Fremskridt og fulde af Tillid jee op til deres Føerere.

Kirkelige Efterretninger.

Rom. Omkostningerne ved Opriisningen af Monumentet for den høitidelige Erklæring om Deqaet om den ubesmittede Udfangelse have beløbet sig til 45,185 Scudi, medens de indkomne frivillige Bidrag til Vestriddelsen af disse Omkostninger andrage 57,191 Scudi. Hs. Helliabed Paven har disponeret over en Deel af dette Overskud til Gunst for flere af de Kunstnere, som have været beskæftigede ved Monumentets Opriisning, og anvist Resten til Forhoielse af de Understøttelser, som Hs. Helliighed har tilstaaet Arbejderne i Katakomberne.

England. (Fanatisme) Hvermeget den store Masse i England endnu lader sig ophidse mod Rom og mod Alt, hvad der kun i fjerneste Maade har Lighed med katolske Stikke og Institutioner, viser følgende Beretning i „N. Pr. Jtg.“ fra London, 21. Nov.: „I denne Uge rildrog sig i en lille Landsby (East Oriented) et Tilfælde, som endnu engang lod det let antændelige No-popery-Raab (intet Pavedomme!) gjenlyde under bedrøvelige Omstændigheder. En ung Dame som i nogen Tid havde levet i et af hine (anglicaniske) protestantiske Collegier af hvilke flere, især i de sidste Aar, ere bleve stiftede for beskuelig Afjondring fra Verden, var død. Folket betraaeter saadanne Anstalter med ugunstige Bine, fordi det mistænker dem for romersk Katholicisme. Da nævnte Dames Kiste blev nedsaunket i Graven, begyndte Anstaltens geistlige Forstander at

løse en overordentlig Bøn, som ikke er foreffreven af den anglicaniske Liturgie. Den Afdødes Fader, som selv er een af Høikirkens Geiulige, protesterede ved den aabne Grav. Forstanderen vilde vedblive, men Faderen henvendte sig til de Dmstaaende. Et par faldt Følket over Forstanderen og de otte andre „Søstre“, som stode ved Siden af ham, med det Etrig: „ingen Vapisme!“, og forhaanede og mishandlede dem. Deres Talarer bleve sønderrevne og de unge Piger jagede som Bildt paa Landeveien. Forstanderen for Anstalten, Sognepræsten Reale, flygtede tværs over en Mark til Terbanestationen og reddede „Søstrene“ ved at paakalde Politiers Hjelp. Følket omsværmede Banegaarden endnu i flere Timer indtil Togets Afgang, med hvilket Søstrene drog bort. Af saadanne sorgelige Tildragelser hændes der flere hvert Aar.“

— (Conversioner.) Weekly-Register melder atter en anglicansk Prædikants Overgang til den katolske Kirke: Rev. Marshall, af Greter Colleg i Oxford, Sognepræst til St. Bartholomæus i Lane.

— Om den til den katolske Kirke overtraadte høikirkelige Prædikant Marshall melder Weekly-Register endvidere, at han ogsaa er Forfatter til sin Faders Biographie. Den Sidstes Overgang fra Presbyterianismen til Episcopalkirken gjorde for nogle Aar siden betydelig Opstigt i England. — Det samme Nummer af Weekly-Register anmelder den forhenv. Prædikant ved „Allerbelgenskirken“ i London, Rev. David Nicols Overgang til den katolske Kirke og melder samtidig det samme om flere Personer fra Londons østlige Forstæder, som hidindtil have været utilgangelige for den katolske Sandhed.

Frankrig. Mar. Kobes, apostolisk Provicar i Guinea og Medlem af „Marias hellige Hjertes“ og „den Helligaands“ Samfund, var tillige med flere Præster og Brødre af navnte Samfund indskibet sig i Fouton, for at vende tilbage til sin Missionsstation i det vestlige Afrika. Med samme Skib indskibede sig flere unge Præster fra Colonial-Seminarier „af den Helligaand“, saavelsom flere Ordenssøstre af Congregationen for „den h. Josefs Søstre“, for at begive sig til Missionen paa Den Reunion. Den østafrikanske D Reunion (ogsaa kaldet Bourbon) er een af de fornemste franske Colonier. Siden Aaret 1850 har Bispedømmet St. Denis bestaaet der med 120 000 Katholiker af forskjellig Herkomst; det kirkelige Liv er der kraftigt, og næsten Alt allerede vel ordnet. Fra Reunion v. d. l. g. holde de franske Missionairer Forbindelsen med de øvrige østafrikanske Der (s. Gr. Madagascar), paa hvilke Jesuiterne virke; Climaet der er meget usundt og Missionen kaldes derfor

„Febermissionen“. Den 23. Sept. sidstl. har den nye Biskop af St. Denis, Mgr. Maupoint, taget sin Stol i Besiddelse.

— Den ny udnævnte Biskop af Valence har strax overgivet Diecesanseminariet til de ærværdige Fædre af Jesu Selskab. Dette er allerede den syvende Anstalt af dette Slægt, som i den nyere Tid i Frankrig er kommen i Jesuiternes Hænder.

— (Protestantismen.) Efter „N. Br. 3tg.“ ville Protestanterne bygge to nye Kirker foran Barriererne ved Paris. Fire protestantiske Skoler blive flittig besøgte der. „Det er en Kjendsgjerning — hedder det i hiint Blad — at et friskt Aandevær gaar igjennem den evangeliske Befolkning. Alle dens Bærker blomstrer, især den evangeliske Mission iblandt Tydskerne, s. Ex. Skolen St. Marcel, Anstalten for Lærlinge og Pensionatet for forældreløse Pigebørn; den evangeliske Fattigcommissiøn har truffet nye Foranstaltninger, som ville fremme dens goddædige Anstregelser mere, end det hidtil har været Tilfældet.“ Vi forbinde hermed følgende Correspondence i „D. Bfol.“ fra det „indre Frankrig“: „Om hine storartede Fremstridt, som Protestantismen skal gjøre i Frankrig, saaledes som det for kort siden blev berettet af Pastor Fisch fra Paris ved det „evangeliske Forbunds“ Forhandlinger i Berlin, veed man i selve Frankrig egentlig saa meget som slet intet. Hvem jeg spurgte, vidste intet derom; men et berovlende Smil maatte sige mig, at det vel ikke kunde være saaledes. Frankmændene ynde Protestantismen for lidet, og naar de ikke mere ville være Katholiker, blive de strax Hedninger.“

— Den 30. Nov. f. A. blev den pragtfulde St. Clostildekirke overgivet til Gudsstjenesten under store Høitideligheder; tillige blev Abbé Yamelin indført som Sognepræst; Erkebiskop og Cardinal Morlot fuldbyrdede Consecrationshøitideligheden, som ogsaa bivaandedes af Statsministrene. Bygningsomkostningerne, hvilke ere udredede af Staden Paris, andrage over 6 Mill. Fræs. Bygningen paabegyndtes i 1846 under Ledning af Architect Gau fra Köln og blev efter hans Død (1854) fortsat af Valle. Dette er den første gothiske Kirke af større Omfang, som siden Middelalderen er bleven bygget i Paris, da Spidsbuestilen efter den saakaldede Renaissance blev aldeles prosciberet som et Foster af barbariske Tider.

Øksten. (En Biskops Martyrdød.) Moniteur har modtaget følgende Skrivelse fra Macao, d. d. 3. Oct. f. A.: „Vi modtage i dette Dieblis fra Lunkin (i Keiserdommet Anam) den sorgelige Efterretning om den apostoliske Vicar i Lunkin, den spanske Biskop Diaz's Martyrdød. Efter at være tagen tilfange om Aitonen for Christi Himmelfartsfest af Man-

darinerne og deres Soldater i en christelig Landsby, som de lagde i Afse, blev han kastet i Fængsel med Lænker om Hals og Fødder, og efter utallige Piinsler henrettet den 20. Juli i Nam-Ting. Efter Executionen ombaskede man den af hans Blod vædede Jord, af Frygt for, at de Christne skulde samle nogle Draaber deraf. Derefter slæbte Mandarinerne Liget i et Fæsttog af Tropper og Elephanter igjennem Hovedgaderne og kastede det derpaa, indsvøbt i Straamatter, i Floden, hvor det ved et Tong blev gjort fast til et stort Fartoi, som strax begav sig ud i rum Sø. Skibscapitainen sad ved Siden af Touget, som slæbte Levingerne af den ulykkelige Biskop, og forbød Roerfolkene paa det strengeste, at see sig om. Paa denne Maade har Ingen kunnet erfare, naar eller hvor Touget blev skaaret over, og trods alle Bestræbelser af Fiskere fra Tunkin, har man endnu ikke kunnet finde Liget." For nogle Maaneder siden, da det blev bekjendt, at den nu som Martyr henrettede Biskop var bleven tagen til Fange, affendte Befalingsmanden for den franske Flaade i de chinejske Farvande, Admiral Rigault de Genouilly, strax to Krigsskibe til Bugten af Tunkin, for at indlede Underhandlinger om Biskoppens Befrielse. Tunkineserne negtede det, hvorpaa Franskmændene seilede bort, efter at have ødelagt nogle Strandbatterier. Strax udbrod Forsølgelsen mod de Christne med fornyet Raserie: mange Rikser bleve sleidede, en stor Mængde indførte Christne lede Martyrdoden med Biskop Diaz, og Missionen i Tunkin og Cochinchina er truet med fuldstændig Tilintetgørelse. Udenbort have Barbarerne faaet Mod ved Franskmændenes Waadehold; ligeover for saadanne Folkeslag ere halve Forholdsregler mere fædelige end gavnlige. Et Brevs herpaa er det nye Forsølgelses-Edict fra Autoriteterne i Tunkin, hvilket iblandt Andet — som man nu beretter fra China — indeholder følgende Sted: „Franskmændene gøe som Hunde og løbe som Hjorte." Iøvrigt er efter de nyeste Efterretninger holdt et Krigsraad i Hong-kong af franske og engelske Admiraler og Gesandter betræffende det Tunkinske Anliggende og der vil forhaabentlig ved energisk Indfriiden snart blive gjort en Ende paa Christenforfølgelsens Rædsler.

Okindien. (De katholske Missionairers Lidelser.) Det er begribeligt, at de katholske Missionairers og de stakkels Katholikers Stilling midt i den Opstand, der ved de fanatiske Muhamedanere bliver gjort til en formelig Troestrig, er frygtelig. Allerede foreligge Skrivelser fra Biskopper, s. Ex. fra den apostoliske Vicar i Patna, Athana si us Zuber, fra Missionairer og fra tvdske Ordensfostre (de saak. engelske Frestener fra Baiern), i hvilke der meldes mange gruelige Enkeltheder: mange

Christne, i Agra alene 300, ere slagtede under de udsøgteste Wiinsler, i Gawnpore ere fire katholske Præster myrdede, Missionshujene, og især de af Klostersøstre ledede Instituter (Skoler, Waisenhuse) ere opløste, de stakkels Ordensøstre ere deels flygtede til Fæstningerne, hvor de, omleirede af Tusinder Injurjenter, imedese Krigens Udfald, deels gjere de sig færdige til at reise til Europa. Hidindtil har Opstanden raset i de apostoliske Vicariater i Agra, Patna, Siedanah, Calcutta og maastee ogsaa i Dacca; i Aurangabad er den vel undertrykt, men derimod udbrudt i Indore, saa at ogsaa Bombay, Poona og Bizegapatam ere alvorlig truede. For at anskueliggjøre de Farer, som true Missionairerne, hidfattede vi her et Udtog af en Skrivelse fra den hoiærv. Anastasius Hartmann, apost. Vicar i Bombay, som for Tiden opholder sig i Rom. Han skriver: „Min Secretair, som for Tiden forestaaer Missionen, melder mig, at man i Bombay ivæver imellem Frygt og Haab; selv Regjeringen venter et Udbrud og har derfor officielt anvist alle Europæere og navnlig min Secretair Tilflugtssteder i Tilfælde af en Injurrection. Nonnerne i Bombay (16 i Tallet) ere fulde af Angest og Frygt og tænke paa at vende tilbage til Europa. Generalforstanderinden i Lyon har givet dem fuld Frihed dertil, saavel som de 4 Klostre i Agra-Missionen, ja hun har allerede gjort Skridt, hvoraf det fremgaaer, at hun har i Sinde ganske og for stedse at trække Nonnerne tilbage fra Indien. Vore Nonner i Agra have personligen endnu ikke lidt noget. I et Kloster, i Nærheden af Delhi ere de ligesom ved et Vidunder undslupne Barbarerne, ellers havde de erfaret det Græsseligste. De ere nu i det engelske Felt-hospital; de i Staden Agra befinde sig tilligemed Biskoppen, min forhenværende Coadjutor, og Geistligheden i Fæstningen. Men om denne, saavel som de Pladse, hvor de to andre Klostre ere, ville kunne holde sig mod Injurjenterne, er tvivlsomt. Hvor maa det have bedrevet deres Hjerte dybt, da de fra Fæstningen saae Cathedralen, den biskoppelige Residents, det herlige Collegium, Waisenanstalterne og Klostrene at gaae op i Flamme! Alle disse Bygninger vare ganske nye, byggede af Biskop Borghi, min Consecrator; de vilde have gjort enhver europæisk Stad Ære. Jeg frygter for, ja jeg kan antage, at det er aldeles vist, at de herlige Anstalter i Sindhana foruden den pragtfulde Kirke, bygget af den berømte Prindsesse Beghum Sombre, have erfaret den samme Skæbne, thi Sindhana ligger ganske nær ved Delhi. Egnende Udbyggelser af vore Kirker, Boliger og Anstalter lade sig med Grund forudsætte i forskjellige mindre Missioner i Agra og Patna. I Delhi blev den hoiærv. P. Zacharias fra Benedig grufomt

myrdet tilligemed flere indfødte Christne. Siden de katolske Missioners Tilværelse i Indien har den katolske Missionair stedse været respecteret og behandlet med Agtelse. Forskjellige Konger ønskede disse Missionairer i Nærheden af sig; navnlig var dette med Hensyn til Capucinerne Tilfældet med de tre Konger i Nepal og Kongen af Bettiah — alle i Patna-Missionen. Selv indtil Injurrectionsdagen var den katolske Missionair elsket og foretrukken for den protestantiske. Men Engländerne have gjort det christelige Navn saa forhadet, at Alt, hvad der hedder Christen, nu er blevet en Gjenstand for Afsky og Forfølgelse. For Agra frygter jeg saameget mere, da Engländerne have lidt et Nederlag og alle europæiske Boliger ere lagte i Aske. For Patna frygter jeg ikke mindre. Jeg hører, at Biskoppen og formodentlig ogsaa Konnerne (fra Baiern) og Missionairerne af den biskoppelige Residents befinde sig i Calcutta. Sagen i Indien maa være afgjort inden tre Maanedre, i det Mindste for Bombay. Desværre holder min Sygdom mig endnu tilbage i Europa. Jeg haaber dog alligevel, at Missionsforretningerne og Lægerne ville tillade mig at forlade Rom endnu i denne Uge. Jeg tænker at tiltræde Vandringen igjennem Tydskland og at besøge München og Wien. Bed De og alle Katholiker for Indien."

— (Det ostindiske Compagnie og Christendommen.) Efter katolske Missionairers Beretninger staaer det uimodsigelig fast, at det har været det „ostindiske Compagnies“ Grundsætning, at lægge Christendommens Udbredelse i Indien alle mulige Hindringer i Veien og med Dpoffrelse af store Pengesummer at bære den faderligste Omforg for den hedenske Cultus. Disse Beretninger blive stadfæstede ved protestantiske Missionairers Vidnesbyrd. Saaledes bringer det berlinske Blad „Zeit“ følgende Uddrag af en Skrivelse fra et forhenværende Medlem af Forvaltningsraadet i Madras, J. L. Thomas, som i 39 Aar (1816—1855) havde beklædt hiin Embedsstilling i Indien: „Af mit Embedslivs Erfaring“ skriver Thomas, „anfører jeg kun følgende Kjendsgjerninger som Beviser for min Paastand, at vor Regjering i Indien er Skyld i Christendommens Fornægtelse. Fremfor Alt anfører jeg den umiddelbare Befaling fra General-Gouverneren, at bortjage en Underofficer af et anerkjendt fortræffeligt Ry, som har været udmærket i Opfyldelsen af sine Tjenesteplichter og afholdt af alle Forefatte, fra sit Regiment, blot fordi han som Bramin af høieste Kaste havde anholdt om den christelige Daab, og idet han vedblev sin Beslutning, lod sig gjøre til Martyr for vor Tro i Paasyn af sine Vaabenbrødre, Hinduere og Muhamedanere, som den brittiske Regjering smigrer. Fremde-

les anfører jeg Skytsets Saluteren fra vore Bolde, endog paa vor hellige Søndag, til Vre saavel for de afgudiske som for de muhamedaaniske Høitider og Festsdage.*) Endvidere Soneofferne, som i Regjeringens Navn blive frembaarne for Gudebillederne; Bevillingerne af Finantskassen, for i Tid af Tørke og Hungerønod ved forrygte Hedningeskikke at formilde de braminske Afguders Brede og at stemme dem for Regn. Fremdeles et regelmæssigt System til Understøttelse og Underholdning af Pagoderne og deres al menneskelig Gølelse oprørende Tjeneste; dette System bliver efter de udfomne Forordninger endnu i Virksomhed, selv der, hvor en saadan Overtro allerede er i Forsald. Endelig Regjeringens strenge Forbud til alle Opragelsesanstalter, mod at lade de hedenske og muhamedaaniske Drengberu og unge Mennesker læse den hellige Skrift, selv om de selv skulde attraae det og deres Forældre tillade det. Men til Glæden af disse ældre Forordninger horer ogsaa den nyere Befaling fra Directoriet i London, offentlig at kundgjøre for alle Indfødte i Indien, at enhver kristelig Embedsmand, der maatte blive overbevist om at have tilvendt Missionerne eller andre kristelige Dannelsesanstalter Penge eller anden Understøttelse, strax afsattes fra sit Embede." Ganske de samme Tilstaaelser gjordes ved den den 27. Octbr. f. A. i Breslau afholdte Missionsforsamling af Missionairen Artapó, som har virket i 12 Aar i Indien og indtil denne Dag har vedligeholdt Forbindelsen med sine der endnu levende Venner og Slægtninge. Naar vi nu ogsaa i den indiske Revolution erkjende en Advarsel og Straf fra Gud, da tør vi dog ikke, ved denne det engelske Compagnies officielle Vedligeholdelse af Hedendommen og Undertrykkelse af den kristne Tro og Danneelse, frastige os den Mening, at Englands Hærsdomme er en Begjæring for Indien i Sammentagning med et muhamedaanisk Regimente, hvortil Landet vilde hjemfalde, dersom Oprøret seirede.

— Da den indiske Opstand udbrod i Patna, var den apostol. Vicar i denne Stad, Albanas. Zuber, tilligemed Waizenhufers og Trengskolens Bern. samt de saak. „engelske Frokener“ flugtet til Dinapore, hvorthun Alt strømmede til fra en Omkreds af 100 Mil, for at finde Beskyttelse eller Leilighed til Calcutta. De „engelske Frokener“ bleve modtagne med Kjærlighed af Dr. Cliff, Biskop i Calcutta, og anbragte i Serampore ved Calcutta, hvor de vedblive at holde Skole. Tre af Ordenssøstrene, førte i Baiern, vare døde i Dinapore. Ifølge et senere Brev fra den hoiere. Hr. Zuber er der nu kun syv

*) At salutere med Kanoner til Vre før en katolsk Festsdag, vilde de samme Englændere vist ansee for en stor Forbrydelse!

„engelske Frelserer“ tilbage fra Stationen i Patna. Desværre ere af disse syv to syge; ogsaa Forstanderinden er meget syg. De stoffels Konner maae tilligemed deres 22 Elever finde sig i de største Savn, og Brevet indeholder herom iblandt Andet de Ord: „Derfor Europa's Belgjerenhed ikke kommer os til Hjelp, have vi Udsligt til at døe Hungerdøden førend Martyrdøden.“ — Følgende statistiske Angivelser turde for Diebliffet være af Interesse: Katholikernes Antal i Ostindien er for Tiden henved een Million med 20 Biskopper og omtrent 1000 Præster, som ere fordeelte i følgende Dioceaser: 1. Erkebispedømmet Goa med 180,000 Katholiker; 2. det apostoliske Vicariat i Thibet og Agra, siden 1808; 3. det apostoliske Vicariat i Patna, siden 1845, og som med det fornævnte tilsammen udgjør henved 8000 Troende; 4. det apostol. Vicariat i Bombay, siden 1696, med 70,000 Christne; 5. det apostol. Vicariat i Malabar, siden 1659, under en Erkebiskop i. p. (det forh. Erkebispedømme Cranganor), med 200,000 Troende, hvoraf 80,000 Latinere, de øvrige Thomaschristne (Efterkommere af de af den h. Apostel Thomas omvendte og døbte Hinduere); 6. det apostol. Vicariat paa Den Ceylon, siden 1836, med 200,000 Katholiker; 7. det apostol. Vicariat i Pondichery (fransk Besiddelse), siden 1777; 8. og 9. de apostol. Vicariater i Maisur og Coimbatour og 10. Madura, hvor Jesuiterne i Aaret 1836 atter aabnede deres engang saa berømte Mission. I disse fire sidste Vicariater leve henved 230,000 Katholiker; 11. det apostol. Vicariat i Madras, siden 1834, med 100,000 Troende; 12. det apostol. Vicariat Bisigapatam, siden 1848; 13. det apostol. Vicariat Calcutta, siden 1834, med en Erkebiskop i. p. og 25,000 Troende.

Afrika. (Mission i Chartum.) Den allerede gjendrevne Efterretning i „Augsb. Allgem. Ztg.“, at den katolske Mission i Mellem-Afrika skulde opgives, da den var „aldeles resultatløs“, bliver nu paa det fuldstændigste gjendreven. Et Medlem af hiin Mission, Hr. Hansal, skriver nemlig til „Wiener Ztg.“: „Da jeg for saa Dage siden er ankommen hertil fra Mellem-Afrika fra de derværende Missionsstationer Gondokoro, Panom og Chartum, føler jeg mig som Medlem af denne Mission ifølge den af flere Blade udbredte Efterretning, at den apostoliske Mission i Chartum er opgivet, forantediget til den Erklæring, at der ikke er mig noget bekjendt om en Opgivelse af hiint fremme Foretagende. Vi kunne glæde os over en meget velsignet Fremgang med Hedningernes Omvendelse, med det til Evangeliets Udbredelse nødvendige Studium af Regersprogene og med Opviklingen af de øde Landstrækninger. Missionen har ved sin Redsaetelse

iblandt de Sorte, saa at sige, levet sig ind i hine Lande; Troens Sendebud ere ikke mere Fremmede og de blive ansete og agtede som Folkets Hovdinge og derfor allevegne kaldede „Matat“, „Babalikan“ (Konger, Landets Fædre). Omendkjøndt vi allerede have maattet beklage mange dyrebare Offere for det ødelæggende Clima, ere dog for Tiden alle Stationerne fuldstændigt besatte med det fornødne Personale, og desuden fornylig fem Missionairer og ligesaa mange Lægmand fra Don Mazza's Institut, som jeg paa min Hidreise mødte i Ægyptens Hovedstad, afgaaede til det apostoliske Vicariat i Mellem-Afrika. Missionen har allerede dannet kristelige Menigheder iblandt Negerstammerne, og Deeltagelsen og Understøttelsen for dem er bleven almindelig i hele det østerrigiske Monarchie.“ Den apostoliske Provicar Dr. Ignaz Knoblecher skriver fra Chartum under 28. Sept. efter at han den 21. s. M. atter var vendt tilbage fra sin Viisitionsreise paa de tre øvre Stationer ved den høide Flod: „Mere end nogenstunde finder jeg mig foranlediaet til at takke vor Missions Herre og dens ophøiede Beskyttere for de øvre Stationers gladelige Tilstand og Fremskridt. Jeg traf Missionairerne enten ganske sunde, eller kun angrebne af en let Feber. Af Dødsfald have vi ingen at beklage iaar. Begge Missionernes Bestaaen og Fremgang hos Barry-Negrene og Kyberne synes i enhver Henseende sikkert. . . Til Slutningen tillader jeg mig at anmelde min nær forestaaende Afreise til Europa, hvis Formaal først er det af den h. Congregation ønskede Besøg ad limina Apostolorum, dernæst Afgjørelsen af heist vigtige Missionsaarliggender og endelig Gjenoprettelsen af min ved det glødende mellemafrikanske Clima og de aarlige Reiser nedbrudte Helbred.“

Marieforeningens

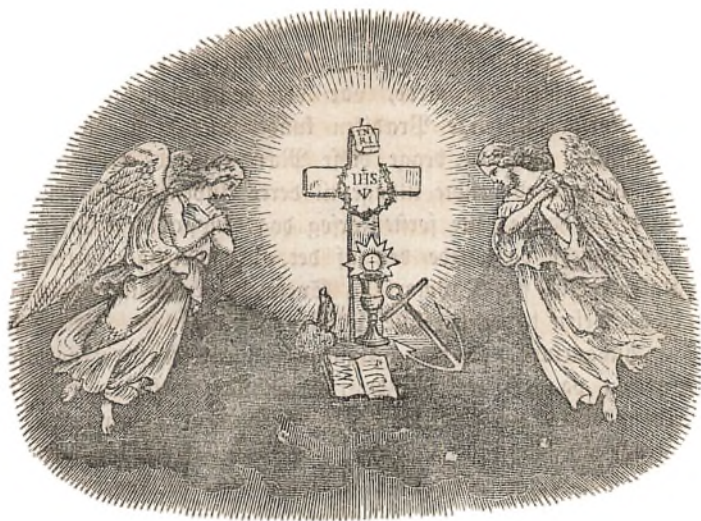
arrede Medlemmer indbydes herved til et Møde Sønd. den 24. Januar, Æstern. Kl. 4 1/2.

Kirkelig Erindringsliste.

- Søndagen d. 17. Januar. — 2. Søndag efter Epiphanie. — Jesu Ravnefest. — Brøderskab. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Mæsse. — Kl. 10 Svimeesse, med dansk Prædiken. — Æstern. Kl. 3 Andagt, med Catechisation.
- Søndagen d. 24. Januar. — 3. Søndag efter Epiphanie. — Gudstjen.: Form. Kl. 8 og 12 stille Mæsse. — Kl. 10 Svimeesse, med tydt Prædiken. — Æstern. Kl. 3 Andagt.

Kjøbenhavn.

Louis Alens Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 3.

Søndagen den 31te Januar.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hver anden Søndag og leverer Subscriberne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Kunsthandler **C. M. Blanzkesteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de kgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Rtl. 8 St. Kvartalet.

Den hellige Ansgarius, Danmarks og Sverriges Apostel.

Den første Begyndelse til Danmarks Omvendelse fra Hedendommens Nat og Mørke til Christendommens Naade og Lys blev allerede i Aarene 822—824 gjort ved **Osbo**, Erkebiskop af Rheims, og **Halitgar**, Biskop af Cambrai og Arras, idet disse to Mænd, ifølge den daværende tydske Keiser Ludvig den Fromme's Raad, af Pave Paschalis I. bleve udnævnte og ud-

sendte som pavelige Legater (Gesandter) og apostoliske Missionairer for det danske Rige. Omendkjøndt et betydeligt Antal Hedninger bleve kristnede, var det dog endnu langt fra at denne første kristelige Prædiken kunde sætte Rod iblandt det danske Folk, især da begge disse Mænd allerede efter kun to Aars Virksomhed vendte tilbage til deres Bispesæder i Frankrig. Imidlertid havde dette første Forsøg dog den gavnlige Virkning, at det banede og lettede den af det guddommelige Forsyn udvalgte Apostel for Danmark og Sverrige, den hellige Ansgarius, Veien til de hedenste Danstes Hjerter.

Ansgarius blev født i Amiens i Picardiet i det nordlige Frankrig paa den hellige Jomfrues festlige Fødselsdag, den 8. September, i Frelsens Aar 801. Han havde den Lykke at modtage sin allerførste Opdragelse af en Moder, som fortjente at sættes i Rang med andre Helgenes hellige Mødre; hendes dybe Fromhed og kjærlige Sind vakte og udviklede alt tidligt Gudfrygtighedens første Spirer hos Barnet. Men allerede i sit sjette Aar mistede han denne sin fortræffelige Moder og blev derfor af sin Fader betroet til Opdragelsesanstalten i Klosteret Corbie (Corbeja antiqua), som ligger omtrent 4 Mil fra Amiens. I Begyndelsen var han ligesom hans øvrige Jevnaldrende mere hengiven til tom Leeg og Spøg, end til Fromhedens Øvelser og Studier; men Naadens Røst talte kraftigen til hans Samvittighed og vakte ham til en høiere og helligere Stræben. Barstende Stemmer gjenløde for ham i Syner og Drømme og ledede ham ind paa den Vej, paa hvilken han kunde uddanne sig til det ophøiede, af Herren ham bestemte Kald. Saaledes forekom det ham engang i Drømme, at han var dybt nedsunken i Dynd og Smuds; paa en yndig og jevn Vej drog en Stare hvidtklædte Helgene forbi ham, og iblandt dem erkjendte han den h. Jomfru som Togets Førerinde og sin egen fromme Moder; medens han længselsfuldt udstrakte sine Arme for at blive dragen op af Dyndet til dem, hørte han den h. Jomfru at betyde ham, at han ikke kunde komme i deres Samfund, naar han ikke gav Afkald paa al barnagtig Letsindighed og Forsængelighed. Denne Drøm især udøvede en dyb Indflydelse paa Drengens Sind og Færd; dertil kom ogsaa det stærke Indtryk, som den store Keiser Karl's Død i Aaret 814 gjorde paa ham, idet han

herved saa ret tydeligt erkjendte, hvor forfængelig og forgængelig al jordisk Storhed, Pragt og Herlighed er. Han indviede sig fra nu af med fordoblet Iver til Videnskabernes Pleie og til det contemplative religiøse Livs Øvelser, saa at han snart blev et Mønster for alle sine Meddisciple. Da han havde opnaaet den lovbestaaende Alder, begjærede han allerede som neppe femtenaarig Ungling at optages iblandt Klosterets Munke, der levede efter den h. Benedict's Ordensregler og derfor kaldtes Benedictinere; Ansgar's fromme Begjæring blev opfyldt. Under Naadens synlige og vidunderlige Indflydelse gjorde den hellige Ungling i kort Tid forbausende Fremfskridt baade i den religiøse Fromhed og i sine videnskabelige Studier.

I Aaret 822 blev ved Forstanderen for det franke Kloster Corbie et nyt Benedictinerkloster tilligemed en Klosterstole grundlagt i Westphalen i Tydskland*), som derfor kaldtes Ny-Corbie (Corbeja nova), eller paa Plattydsk Corvey. Iblandt de Munke, som fra Moderklosteret, Gammel-Corbie i Franrig, bleve sendte til Ny-Corbie, for at indføre et exemplarisk Klosterliv i denne nye Anstalt, var den 22aarige Ansgarius een af de mest fremragende. Han modtog her den h. Præsteindvielses Sacramente og blev ansat ved Klosterstolen som Lærer og ved Klosterkirken som Prædiker, og i begge disse Stillinger virkede Ansgarius med overordentlig Betsignelse fra Oven til Held og Frelse for hele Omegnen.

Da den unge Apostel saaledes var tilstræffeligen forberedt, aabnede Herren for hans nidkjære Virksomhed en større Virkefreds, i hvilken han skulde arbejde til Held og Frelse for hele Folkestammer og for Artusjænder. Det var i Aaret 826, at den tydske Konge Harald søgte Beskyttelse mod sine Fjender hos den tydske Keiser Ludvig den Fromme, og da han allerede ved Biskop Ebbo's Prædiken var bleven bekjendt med Christendommens Lærdomme, tøvede han ved denne Leilighed heller ikke med at lade sig døbe tilligemed sin Gemalinde og sin Søn; den høitidelige Daabshandling forrettedes med megen Pragt i St. Albanikirken i Mainz. I Haab om, at dette Exempel af

*) Paa samme Sted, hvor nu Byen Hörter ligger ved Bredden af Weserfloden; her havde Keiser Ludvig den Fromme sjenket Munkene sin egen Villa Hurori til Klosterets Oprettelse.

den danske Fyrste ogsaa vilde kunne udøve en særdeles gavnlig Indflydelse paa hans endnu hedenfke Undersaatter og de øvrige Danske, søgte man efter en duelig Mand, som kunde følge Kong Harald til Danmark og her forsøge en videre Udbredelse af Christendommens lyksaliggjørende Lære. Hvo kunde vel ansees mere duelig og værdig til et saadant helligt og vanskeligt Hverv, end netop Ansgarius! Han blev derfor ogsaa af sin Klosterforstander Balo foreslaaet dertil, og han selv gav med ædel Glæde sit frivillige Samtykke til dette Valg. En anden from Munk ved Navn Autbert sluttede sig til ham og erklærede sig beredt til at følge ham paa hans besværlige og farefulde Wei. Vinteren fra 826 til 827 tilbragte de under hellige forberedende Dvølfel i Achen, hvor begge de fromme Præster opflogede deres Bolig i en eensom Viingaard, for her i stille Aandsfamling ved ivrige Bønner og gudelige Betragtninger at drage Himmelenes rige Velsignelse ned over sig selv og over det store Værk, de havde indviet sig til.

I Foraaret 827 seilede de i Kong Harald's Følge ned ad Rhinen; i Köln forærede Erkebiskop Hadebold de to Præster et eget, med to Kahytter forsynet smukt Skib, for at de, adskilte fra Kongens temmelig raae Følge, maatte kunne roligere og mere usforstyrret fortsætte deres Reise. Men Kong Harald fandt saadant Behag i dette erkebiskoppelige Skib, at han paa-stod at ville flytte over i den ene af dets Kahytter, medens han overlod den anden til Præsterne. Denne Omstændighed havde imidlertid det Gode, at Kongen ved den fortrolige Dmgang med disse Guds Tjenere ogsaa lærte at agte og elske dem høit. Efter en lykkelig Reise langs Stranden af Nordsøen naaede de Kysten af Holsteen (Nordalbingien), hvor Keiser Ludvig havde stjentet Kongen et keiserligt Lehnsgods. Her begyndte Missionairerne deres evangeliske Arbeide; de underviste de Borne ved offentlige Prædikener og oprettede en formelig Skole for Børn, for at opdrage disse i den christelige Religion. Efterat de i nogen Tid uhindrede havde arbeidet her, trængte de videre frem i Landets Indre og forkyndte ogsaa der Frelsens Ord med Kraft og et lykkeligt Udfald; Antallet af dem, der begjærede den h. Daab, tiltog betydeligt.

To Aar havde Ansgarius og Autbert arbeidet med de

største Anstrengelser og Opoffrelser paa deres apostoliske Værk, da den Sidstes Kræfter begyndte at svinde; Authert blev syg, maatte derfor vende tilbage til Klosteret Ny-Corvey og døde der kort efter sin Ankomst (829 eller 830). Ved dette store Tab fik Ansgarius ikke blot større Arbejde, men han mødte fra nu af ogsaa altid større Hindringer for at befæste og videre udbrede Christendommen iblandt de Danske. De hedenske Præster, som til deres store Sorg saae deres Anseelse meer og mere at synke, havde vidst at indlede en ny Opstand imod Kong Harald, fordi han undertrykte Fædrenes Religion, ødelagde Gudernes Tæmpler og understøttede fremmede Præster. Da Harald maatte ligge under, blev denne Opstand tillige ogsaa en Førfølgelse imod de unge Christne i Landet, og Ansgarius blev til sin dybeste Betyrning nødsaget til at forlade sin Hjord, som han med saa usigelig Nøie havde samlet. Han synes paa denne Tid (830) at være vendt tilbage til Klosteret Ny-Corvey.

Paa denne Tid ankom der ved Keiser Ludvig's Hof i Tydskland Gesandter fra den svenske Konge Björn og bade om christelige Præster, som tillige vilde overtage at prædike Evangeliet for de endnu hedenske Svenskere. Den fromme Keiser hørte med Glæde dette Budskab og spurgte atter Abbed Balo, hvo der maatte være mest duelig til denne Mission. Balo's Valg faldt atter paa den nidkjære lige tilbagevendte Ansgarius. Denne blev kaldt til Hoffet og erklærede sig beredt til at overtage det nye og vanskelige Hverv; Ansgarius' saligste Glæde var, at der her atter tilbød sig en Leilighed for ham til at vinde Sjæle for Kristus og at lide Noget for sin elskede Forløfers hellige Sag.

Førend Ansgarius reiste til Sverrig, søgte han imidlertid saa godt som muligt at bringe de kirkelige Anliggender i Danmark i Orden. Her var Kong Harald vel bleven fordreven, men Kongligheden var dog gjenoprettet, saa at det syntes, at det begyndte hellige Værk atter vilde kunne fortsættes. Da Religionen forøvrigt allerede havde paa en vis Maade fæstet Fod iblandt de Danske og desuden en Planteskole for Præster var bleven oprettet, ansaae Ansgarius sin personlige Nærværelse ikke mere for saa absolut nødvendig, og han nøiedes derfor med at didsende en anden Klosterbroder, ved Navn Gislemar, hvem

han paalagde at forestaae den unge Mission som Overhoved. Det var da i Aaret 831, at Ansgarius, ledsaget af sin Ven Bitmar, tiltraadte den dengang meget besværlige Reise til Sverrig; men neppe havde de tilbagelagt Halvdelen af Veien, førend de bleve overfaldne af Sørøvere, som fratog dem alt deres Gods, alle de Gaver og Foræringer, som Keiser Ludvig havde medgivet dem til Kong Bjørn, og selv de 40 haandskrevne Bøger, som udgjorde deres Bibliothek, dengang en stor og meget kostbar Stat. Flere af deres Reisefæller bleve herved saa modfaldne, at de havde i Sinde uden videre at vende tilbage til Tydskland; men den hellige Missionair, trygt stolende paa Bistand fra Oven, erindrede dem i begejstret Tale om, at alt hvad der hændtes dem, vederfaredes dem efter den algode og alvise Guds Villie og Styrelse, samt at de paa ingen Maade maatte vende tilbage, saafremt det kun blev dem muligt at naae deres Reises Maal. Hans Mod og fromme Tillid til Gud seirede; de fortsatte deres Reise snart tilfods gjennem næsten ufremkommelige Stove, snart paa Baade over store Landsoer, indtil de endelig efter mange Farer og Moisommeligheder naaede Byen Birka. Her bleve de modtagne af Kong Bjørn med den største Velvillie og erholdt ogsaa hans Tilladelse til overalt i Riget frit at forkynde Evangeliet. Fuldt af ædel Taknemmelighed imod Guds uendelige Forbarmelser, Som nu ogsaa vilde lade Sit Lys lyse for det svenske Folk, betraadte Ansgarius denne sin nye apostoliske Løbebane. Med Mod og Glæde begyndte han og Bitmar det hellige Værk, og deres Prædiken fandt velvillige Øren hos Mange; de traf ogsaa flere Christne, som vare blevne solgte som Slaver i Sverrig og nu hoiligen glædedes over atter at kunne blive deelagtige i Religionens Naademidler. — Iblandt dem, som lode sig døbe, fandtes ogsaa en kongelig Statholder i Birka ved Navn Hergeir eller Herigar; denne viste strax en saadan trofast Hengivenhed for den katholske Tro, at han paa een af sine Gaarde lod bygge den første katholske Kirke og blev desuden snart ved hele sin ægte katholske Livsandel et Mønster og en Opmuntring for mange Andre. Herigar's Exempel fulgtes af et betydeligt Antal Svenskere, baade Mænd og Qvinder, Høie og Lave, som, rørte og grebne

af Ansgar's gudbegeistrede Prædikener, bade om Daaben og derved bleve indlemmede i Kirkens Samfund.

I halvandet Aar havde begge Missionairerne forkyndt Frelsens Lære i Sverrige og høstet de skønneste Frugter; Christendommen begyndte herligen at blomstre i det kolde Norden, men Ansgarius begreb meget vel, at den derfor ogsaa trængte til en varig og omhyggelig Pleie og at især Oprettelsen af flere Bispesæder og af Seminarier for Præster var nødvendig til den unge Kirkes Befæstelse og Udbredelse. For at gjøre de dertil fornødne Skridt forlod han Sverrige og begav sig først til Keiser Ludvig's Hof. Keiseren hørte med Glæde, hvilke Fremskridt Kirkens Sag havde gjort i Sverrige og han gav gjerne sit Samtykke til at der i Nærheden af Keiserrigets nordlige Grændse, i Hamburg, maatte blive oprettet et Bispesæde. Deraa reiste Ansgarius til Rom, for at give den hellige Fader Beretning om den ham overdragne Missions Tilstand. Pave Gregor IV. modtog den fromme Missionair med faderlig Kjærlighed, og efter at have hørt Ansgar's Beretning og hans Forslag angaaende Oprettelsen af det Hamburgske Bispedømme for den nordiske Mission, stadfæstede han ikke blot dette Forslag, men forordnede desuden, at det nye Bispesæde skulde have et Erkebispesædes Værdighed og Navn. Valget af den nye Erkebiskop kunde ikke frembyde nogen Vanskelighed; Ingen var vistnok mere stiftet og værdig dertil, end den h. Ansgarius selv. Han blev da ogsaa umiddelbart derefter (i Aaret 833) indviet til Biskop ved Biskop Drago af Metz, i Overværelse af Erkebiskop Ebbo af Rheims, Biskopperne Hatti af Trier og Otgar af Mainz, samt talrige andre høie og kirkelige Dignitærer. Den hellige Fader sendte den nye Biskop for Hamburg Tegnet paa hans erkebispoppelige Værdighed, det saakaldede Pallium, og udnævnte Ansgarius desuden til apostolisk Legat for alle nordiske Riger; i det pavelige Decret (Bulle), som til den Ende blev udsærdiget, hædres den h. Ansgarius med Titlen af Apostel for Danmark, Sverrig, Norge, Færøerne, Grønland og Island. Keiseren skjenkede ham Klosteret Turholt i Flandern, for at dets rige Indtægter kunde yde ham det Nødvendige til Bestridelse af de mange Omkostninger, som det nye Embede maatte medføre. Langtfra at den høie Værdighed, som

Ansgarius nu havde opnaaet, skulde gjøre ham mindre virksom i Udøvelsen af de mange og besværlige Forretninger, som hans vidt-udstrakte Missionsfogn udfrævede, syntes han tværtimod med den h. biskoppelige Indvielse at have modtaget et fordoblet Maal af glødende Iver og af Kraft til at fuldføre sit store Værk. Fornemmelig var det nu hans første Tanke ogsaa at erholde en særegen Biskop for de altfor langt bortliggende Svenskere; med Paven's Tilladelse valgte han dertil en Slægting af Erkebiskop Ebbo, ved Navn Gautbert; denne blev derpaa strax meddeelt den biskoppelige Indvielse og reiste til Sverrige, hvor han fandt en venlig Modtagelse og udfoldede en overmaade velsignelsesrig Virksomhed. Den h. Erkebiskop, Ansgarius, reiste til Hamburg og indviede alle sine Kræfter til Omvendelsen af de endnu hedenske Danske. Han udsendte værdige Præster som Missionairer til de fjerneste Dele af de danske Lande, og hans Aand oplivede, ledede og styrede dem alle sammen. I Hamburg byggede han en Domkirke og St. Pederskirken, stiftede et Kloster, i hvilket Munkene fra Corvey uddannede sig til den nordiske Missions Tjeneste; han oprettede et Bibliothek og flere Skoler for Folkeunderviisningen. Hamburg, som ved hans Ankomst kun var en ubetydelig Landsby, har ham især at takke for sin senere Forstørrelse og Berømmelse. Ved sin Personlighed, saavel som ved sine store Værker, trak han mange Folk derhen, som bosatte sig der og lagde sig efter Handelen, hvortil Byen formedelst sin Beliggenhed var særdeles vel stiftet.

Men netop denne Byens opblomstrende Velstand tiltrak sig ogsaa de normanske Søroveres Opmærksomhed. Med 600 Skibe drog de i 845 mod Hamburg; det var Aften, da de pludselig stode for Byen, hvis Borgermester, Greven af Stormarn Bernhard, netop var fraværende. Fra alle Sider trængte de barbariske Hedninger ind i Byen og satte Ild paa den. Medens de øvrige Geistlige flygtede, bragte Ansgarius de hellige Reliquier, som han opbevarede, i Sikkerhed. I een Dag og to Nætter opholdt Roverne sig i Hamburg, og da de seilede bort paa deres med Bytte fyldte Skibe, stod der kun endnu rygende Ruiner af den nylig endnu saa blomstrende By. Ansgarius havde tabt alt hvad han havde eiet; Kirkerne, Klosteret, Bibliotheket, Skolen, fort Alt var blevet et Rov for Flammerne. Alligevel

forfagede den h. Biskop ikke, men trostede sig med Job's Ord: „Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet!“ Huusvild og forladt af Alle fandt han tilsidt et Tilflugtssted hos en from Matrone Iria, som optog ham og hans Medbrødre paa sit Gods Kamelslohe, omtrent 3 Meil Syd for Hamburg. Her blev senere stiftet et Kloster. Herfra forvaltede Ansgarius i flere Aar sit store Bispedømme. — Den eneste sikre Kilde til hans timelige Udkomme, Klosteret Turholt i Flandern, var ham allerede iforveien bleven frareven ved Keiser Ludvig's Efterfølger, den haarde Kong Karl. En anden høist sørgelig Erfaring, som Ansgarius fort iforveien havde maattet gjøre, var, at hans kongelige Glev, Kong Harald, trosøs brød sit kristelige Daabsløfte og atter frasaldt til Hedenkabet, loffet af timelige Fordele, som den ryggesløse Keiser Lothar havde lovet ham (A. 841).

Men hans Lidelfers Maal blev fyldt, da han fik den nedslaaende Efterretning, at der i Sverrig var udbrudt en Opstand imod de Christne, at Biskop (Simon) Gautbert's Broder søn var bleven halsbugget, at Biskoppen selv tilligemed de øvrige Præster var fordreven fra Landet og at alle Kirker vare ødelagte (844). Dermed syntes mange Aars Arbeide og mange Møisommeligheders suurt erhvervede Frugt aldeles tilintetgjort; men Ansgarius forfagede eiheller nu, han sølte i sig guddommelig Kraft nok til at gjenoprette det kuldfastede Værk. 3 Aaret 848 døde Biskop Leuderich af Bremen og med den pavelige Stols udtrykkelige Tilladelse blev Bispedømmet Bremen forenet med Bispedømmet Hamburg, saa at Ansgarius nu var Erkebiskop for Hamburg og Bremen. Det sidstnævnte rigt udstyrede Bispedømme ydede den fattige Ansgarius atter nye Midler til Fortsættelsen af sine apostoliske Arbeider. Eine rige Indkomster anvendte han til at gjenoprette sin Residensstad Hamburg; han byggede nye Kirker, Klostre og Skoler og samlede fra alle Sider de adspredte Faar af sin Hjord omkring sig.

Derefter henvendte han atter sin Dymærksomhed paa sit fjære Danmark. Omendkjøndt en hedenf Konge, Harek, atter raadede i Riget, og Christendommen var nær ved at blive udryddet i Landet, lod Ansgarius dog ikke Modet synke. Som den tydske Keisers Sendebud fik han Leilighed til at gjøre lig

personlig bekjendt med Kongen, og ved den Forstand, Omsigt og Dygtighed, som han ved denne Leilighed lagde for Dagen, lykkedes det ham at vinde Harek's Yndest og Vennskab. Ansgarius benyttede sig af dette gunstige Forhold til at tale for Kongen om de ophøiede christelige Hemmeligheder med hiin opløstende Begeistring, som var ham eiendommelig og kun en Udstrømning af den indvortes Naade, som ledsagede ham saa oienlykelig ved alle hans Foretagender. Om end Kongen ikke vilde lade sig døbe, forsikrede han dog, at han gjerne vilde gjøre noget, for at vinde den Herre Christus' Yndest og Velbehag. Ansgarius overbeviste ham om, at han for Tiden ikke kunde gjøre noget gavnligere, end at lade bygge en Kirke i sit Rige, hvorved der bestandig kunde boe en Præst, for at undervise hans Undersaatter i Christendommen og at døbe alle dem, som vilde lade sig christne. Kongen samtykkede i dette Raad, og som Plads for Kirken anviste han Byen Slesvig, en folkerig Kjøbstad, hvor mange Folk strømmede sammen. Snart viste sig ogsaa Frugten af Gudsordets Forkyndelse. Mange og selv fornemme Folk lode sig døbe, medens Andre foretrak at lade sig blot optage som Catechumener, og som saadanne i længere Tid, end nødvendigt, at forblive i denne Forberedelsens Tilstand.

Imidlertid begyndte ogsaa Forholdene i Sverrig atter at forbedre sig. I syv Aar havde dette Land været uden nogen Præst, savnet alle Religionens Naademidler, og Christendommen, som endnu ikke rigtig havde sættet Rod i Landet, vilde vist atter være gaaet tilgrunde, dersom den ikke havde havt en kraftig Støtte i den alt omtalte Statholder Herigar. Denne nidkjære Mand havde i hiin Udelæggelsens Tid ofte besøgt de Christne, som boede i Birka og Omegnen, havde holdt Møder med dem og formanet dem til troiligen at vedblive deres christne Tro. Hans fromme Bestræbelser kom det meget til Nytte, at Guds Straf havde rammet alle dem, som mest havde ladet det være sig magtpaaliggende at forfølge de Christne og at udrydde Christendommen af Landet, og som navnlig ogsaa havde taget Deel i Plyndringen af Biskoppens Bolig. Dertil kom, at Gud udmærkede Herigar's Iver ved nogle vidunderlige Bonhørelser

af hans Bønner, som tjente til at befæste og forøge Folkets Agtelse for og Tillid til den christne Religion, som Herigar bekendte sig til. Da Ansgarius blev vidende om dette heldige Omsving i Sverrig, sendte han (851) atter en Præst, en Eneboer ved Navn Ardgar, derhen, som blev modtagen med stor Glæde, især af Herigar. I syv Aar havde denne næsten hellige Mand maattet savne det daglige Offer (den h. Messe), i syv Aar ikke hørt Evangeliets Trøst fra en Præstes Mund og i al denne Tid undværet den h. Communion; Savnet af og Længselen efter dette Himmelbrød var nær ved at fortære ham. Imidlertid gif det ham ligesom den fromme Olding Simeon; han skulde ikke fare heden, førend han havde modtaget sin Frelser. Han døde snart efter Ardgar's Ankomst (852), og denne stod med Himmelspisen ved hans Dødsleie, kort førend Herigar opgav Manden. Præsten Ardgar følte sig snart efter Herigar's Død saa forladt og greben af en saadan Længsel efter sit forrige eensomme Liv, at han forlod Sverrig og vendte tilbage til sin Eremitihytte. Længe søgte Ansgarius efter en for Sverrig duelig Præst, dog uden at finde nogen. Da henvendte han sig til den fordrevne Biskop Simon Gautbert med Anmodning om, at vende tilbage til sin forladte Hjord i Sverrig. Men Biskoppen vægrede sig, fordi han ikke vovede atter at gæste et Land, hvor han var bleven saa slet behandlet. Derfor paatog Ansgarius, understøttet af den danske Konge Harek, sig selv denne Reise. Han reiste som Kong Ludvig den Tydske's Gesandt, fra hvem han havde modtaget mange Gaver og Foræringer til den daværende svenske Konge Olaf, og ledsaget af en Præst ved Navn Grimbert. Efter en tyve Dages Søreise naaede de Birka. Han opførte sine saa endnu levende Benner, men fandt kun liden Trøst hos dem. De sagde, at han kun som en mægtig Konges Gesandt og for de medbragte Foræringers Skyld turde vove at lade sig see for Kongen. Men Ansgarius, som ikke frygtede Døden for Christi og sine Medmennefers Skyld, traf Foranstaltninger til at møde for Kongen. Han lod anrette et glimrende Gjæstebud, hvortil han indbød Kongen. Olaf følte sig tiltrukken ved Ansgars' værdige Ydre og tillige smigret ved de glimrende Foræringer, som

denne overrafte ham.*) Imidlertid erklærede han, at han ikke kunde tage sig af Ansgars' Anliggende angaaende Religionen, førend han havde raadført sig med Landets Guder og Folket. Ansgarius indlod sig nødvendig paa en saadan Betingelse; men i fast Tillid til Gud søgte han ved Faste og Bøn at opnaae et heldigt Udfald. Paa den Dag, da de hedenske Guder skulde raadspørges ved Lodtrækning, frembar Grimbert det h. Messeoffer; Ansgarius laae under den h. Handling paa sine Knæe, hensesunken i den dybeste Andagt og i Bøn til Gud. Efter Messen sagde han til Grimbert, at Alt vilde gaae efter deres Dufte: en indvortes Røst havde aabenbaret ham dette. Snart derefter fik de Efterretning om, at Landets Guder ikke havde noget imod Udbredelsen af Christendommen og at det paa Thinget forsamlede Folk ligeledes havde givet sit Samtykke dertil, især paa Grund af et Foredrag, som en ærverdige Olding havde holdt i Forsamlingen. Kong Olaf selv glædede sig meget ved dette Udfald af Sagen og Folkets Beslutning, og gav Ansgarius Tilladelse til, overalt i Landet at prædike og bygge Kirker. Tillige udstedte han den Befaling, at Ingen skulde hindres i at antage og bekjende sig til den christne Tro. Ansgarius købte da et Huus for Grimbert, modtog endnu engang den Forsikring af Kongen, at han vilde tage sig af den christelige Religion, og reiste derpaa tilbage til sit Bispestæde. Den christelige Religion gjorde fra nu af Fremskridt, især da ikke længe derefter et Felttog, som Olaf gjorde mod Gurlanderne, og, som det i Begyndelsen syntes, til Kongens Ulykke, — paa de Christnes Bøn blev lykkeligen endt. Ansgarius, omendstjøndt fraværende, glemte ikke de Svenske, men drog bestandig Omjörg for, ved duelige og ivrige Præster at frede om Christendommens frist opblomstrende Sæd i Sverrige.

Medens Evangeliet saaledes vandt Seier i Sverrig og

---

*) Kongen havde ogsaa paa denne Tid modtaget en Skrivelse fra Danmarks Konge, Harek, hvori det hed: „Endnu aldrig i mit Liv har jeg seet en saa god Mand (som Ansgarius), og en saadan Trostrib (som han). Derfor har jeg tilladt ham at indrette Alt med Hensyn til Christendommen, saaledes som det ham tyktes. Derfor beider jeg dig, at du ville tilstede ham det Samme; thi han vil vistnok ikke udrette noget andet, end hvad der er godt og ret.“

meer og mere fæstede Nød, maatte Ansgarius til sin dybe Bedrøvelse atter erfare, at herheden ingen Glæde er fuldkommen. Thi i Danmark var imidlertid et Uveir truffet op over den neppe gjenoprettede christne Kirke. Søroveriste Normanner havde her anstiftet et Oprør imod Kongen, der efter flere blodige Slag endte med Kong Harek's Død paa Valpladsen. Hans Søn og Efterfølger, Harek den Unge, lod sig i Begyndelsen overtale af nogle hebenste Høvdinge til at troe, at Guderne vare vrede over den fremmede Gudsdyrkelse og at Christendommen derfor burde udryddes af Landet. Kirken i Slesvig blev derefter lukket og Præsten forjaget. Da Ansgarius fik dette at vide, klagede han inderlig bedrøvet sin Nød for Gud (som sædvanlig) og endnu under selve Bønnen fik han Trost og sikker Forhaabning fra Herren om Sandhedens Seier. Ligesom ved et Vidunder forandredes pludselig Kongens Sindelag; han forviste Christendommens Fjender fra sit Hof og sendte Bud til Ansgarius, at han ligesaa vel som hans Fader var besluttet paa, at beskjerme den christelige Religion i sit Rige og at sikkre sig den vise Biskop af Hamburg's Raad og Benktab. Ansgarius befandt sig dengang netop paa en Rejse fra Sverrig til Danmark, da han modtog dette glædelige Budskab fra Harek. Da han ankom til Danmark, begav han sig strax til Kongen og blev venlig modtagen; Kongen anviste ham en Plads i Ribe, hvor der maatte bygges en Kirke og en Præst have sit stadige Ophold, ja han tillod endogsaa, at der maatte bruges en Klokke ved Kirken i Slesvig, hvad der hidindtil bestandig havde været noget Bedrøveligt i Hedningernes Dine. Endnu en anden Kirke lod han bygge ved et Havnested ved Nordsøen, hvor Rembert fra Flandern blev Præst — den samme, som senere har skrevet Ansgarius Levnetshistorie.

Den h. Ansgarius havde nu i omtrent 33 Aar fort et majsommeligt, til Gud indviet Levnet, og udfoldet en velsignelsesrig Virksomhed blandt de til ham betroede skandinaviske Folkfærd i Danmark og i Sverrig. Han havde ved et høiere og ædlere Eenheds=Baand knyttet dem til hverandre, end der ved en blot politisk Forening (den moderne Skandinavisme) kan opnaaes. Det var den samme christelige katholske Tro, det samme Haab og det samme Kjærligheds=Baand, som de christnede Nordboere dengang

havde fælles. Næst efter Gud var det Ansgarius, som de havde at takke for denne store Lykke. Imidlertid vare hans Kræfter aftagne deels ved Alder, deels ved de mangfoldige besværlige Reiser og apostoliske Arbejder, som han havde paataget sig. Alligevel slappedes hans Iver endnu ikke. Ligesom han dengang hos eder i Klosteret, skriver Nembert til Brødrene i Corvei, udmærkede sig, saaledes var han ogsaa i sin høie Alder beundringsværdig og et Mønster for Efterlignelse. Han var utrættelig i at undervise Folket og i at forkynde Evangeliet's trøstefulde og saliggjørende Ord. Af alle hans Taler, baade paa Prædikestolen og i Samkvæmmet med sine Venner, var det især Bodfærdighedens Aand tilligemed en barnlig Tillid til Altforbarmerens Godhed, som talede af hans Mund. For bestandigen at bevare Bevidstheden om og Følelsen af sin egen Uværdighed ret levende hos sig og at opflamme sit Hjerte mere og mere til Kjærlighed til Gud, havde han samlet en Mængde af dertil sigtende Steder af den h. Skrift, saavelsom af Kirkesædrene, og i sin Psalmebog skrevet nogle af dem efter enhver Psalme, og dem betragtede han da, medens han læste sit Breviar. Dagligen hørte han 3—4 h. Messer, førend han selv frembar det h. Offer. Efterat han om Dagen ved Underviisning og Prædiken ubelukkende havde indviet sig til sine Medmenneskers Frelse, holdt han om Aftenen Betragtninger i Gensomheden, eller skrev opbyggelige Bøger eller underholdt sig med sine Venner. Mod sig selv var han meget streng, navnlig med Hensyn til Mad og Drikke og til sin Klædning. Endog som Erkebiskop bar han bestandig baade Nat og Dag en Haarstjorte paa sin bare Krop, og saalænge han havde Kræfter til at holde det ud, var han saa knap imod sig selv, at han veiede sig Brødet og maalte sig Vandet til, især naar han kunde faae Lov til i nogen Tid at opholde sig i Gensomheden. Derimod viste han altid en indtagende Venlighed især mod de Fattige, Enfer og Forældreløse, og han tog sig med den største Opoffrelse af disse. Han tænkte derved altid paa den fromme Job, som ifølge den h. Skrift ligeledes „ikke negtede de Ringe Noget og ikke lod Enfernes Dine hensmægte, og deelte sin Mundbid med den Faderløse“. I de 40 Dages Fastetid bespiste han hver Dag 4 Fattige (2 Mænd og 2 Qvinde) ved sit Bord.

Henimod Enden af Aaret 864 faldt han i en smertefuld Sygdom, som varede i flere Maaneder. Han følte, at den vilde forvolde ham Døden, og bedrovedes kun ene over, at Gud ikke havde værddiget ham at døe som Martyr. Han troede, at det kun alene var for hans Synders Skyld, at han ikke var bleven funden værddig til denne Krone, og gjentog derfor ofte hine Psalmistens Ord: „Du er retfærdig, o Herre! og retfærdig er Din Dom“ (Ps. 118). Med stor Omhu begyndte han da i Bremen at ordne sit langt udstrakte Kirkesogns kirkelige Anliggender, og formanede sine Benner til ivrigen at antage sig Hedningernes Omvendelse. Efterat Epiphani=Festen (Helligtrekongersdag) var bleven feiret, yttrede han det Duffe, at det maatte blive ham forundt paa Christi Dpoffringsdag (Kyndelmisse) at indgaae i Herrens Glæde, fordi han liig Simeon havde seet Verdens Frelse i dens hele Fylde. Den 1. Februar, Aftenen før denne Festsdag, lod han forfærdige 3 store Borklys; det ene lod han tænde foran Mariealteret og de to andre foran den h. Petrus og den h. Johannes den Døbers Alter. Han paakaldte da gjentagne Gange Frelserens Moder og de øvrige Helgene om, at de ved deres Forbøn maatte staae ham bi i Dødstimen. Paa den følgende Dag (2. Febr.) nød han ikke noget forend Gudstjenesten, endfjøndt han følte sig meget svag. Efterat Hvimesfen var endt og han havde taget nogen Spise til sig, forsamlede han sine Benner og Disciple omkring sig, og tilbragde hele Dagen og den følgende Nat med at underholde sig med dem om guddommelige Ting og formanc dem til ivrigen at tjene Gud. Det Eneste, som endnu laae ham paa Hjertet, var Hedningernes Omvendelse. Han anbefalede sine Disciple endnu engang dette Hvery, og bad derefter lydelig til Himmelen for dette Diemed. Den følgende Dag (3. Febr.) frembare alle tilstedeværende Præster det h. Messjeoffer, hvorefter han annammede det h. Viaticum (det h. Vandringsbrød), medens de Tilstedeværende læste et Litani og sang Psalmer, og efter hans eget udtryffelige Duffe ogsaa den opløftende Lovpriisnings- og Takfjgelsesfang „Te Deum laudamus“. Derefter bad han høit saaledes: „Kom mig ihu, o Herre, ifølge Din Barmhjertighed og for Din Godheds Skyld! Gud vær mig Synder naadig! I Dine Hænder, Herre, befaler jeg min

Land." Dernæst hævede han sine Bine mod Himmelen, befalede sig Gud i Bødd og opgav sin Land. Saaledes endte Ansgarius sit jordiske Levnetsløb den 3. Febr. 865 i Bremen og blev begravet i Domkirken sammesteds. Strax efter sin Død dyrkedes han af Folket som Helgen, og Kirken fastsatte hans festlige Mindedag til hans Dødsdag (3. Februar). Kirken i Hamburg og nuomstunder ogsaa Menigheden i Kjøbenhavn ære og dyrke ham som deres Skytspatron. I Hamburg blomstrede i lang Tid et Stift efter vor Helgens Navn, indtil det senere blev forvandlet til et Waisenhuus.

Til Medlemmerne af Ansgariusforeningen!

Søndagen den 7. Februar fejrer Foreningen sin Titularfest; samme Dags Efterm. Kl. 4 $\frac{1}{2}$ holdes i Skolelocalet Foreningens ordentlige Generalforsamling, paa hvilken Regnskabet over Foreningens Indtægter og Udgifter, samt en kort Beretning om dens Virksomhed i Aaret 1857, vil blive fremlagt. — Da Forstanderne for Vincenziforeningen og for Marieforeningen ligeledes agte paa denne Generalforsamling at afgive en Beretning over begge disse Foreningers nærværende Status, ville ogsaa alle De, der kunne legitimere sig som Medlemmer af een af de nævnte Foreninger, erholde Adgang til denne Ansgariusforeningens Generalforsamling.

Kirkelig Erindringsliste.

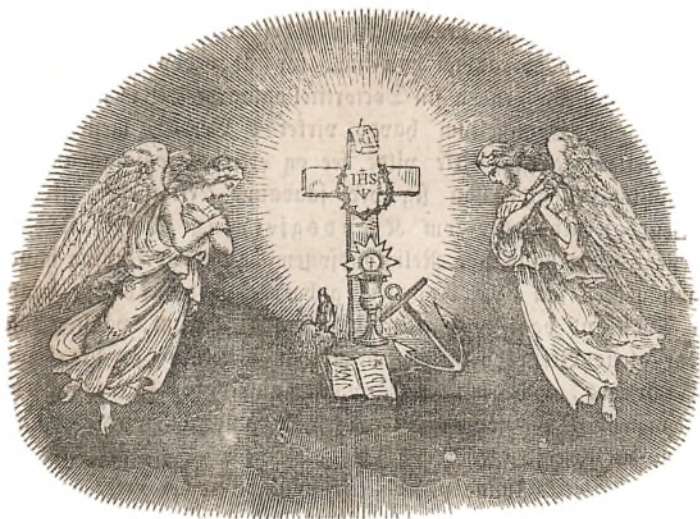
Søndagen d. 31. Januar. — Søndag Septuagesima. — Guds-tjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messie. — Kl. 10 Høimesse, med tykk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Prædiken.

Paa den h. Biskop og Martyr Blasius' Mindedag, d. 3. Februar, vil der ogsaa her, i Overensstemmelse med en ældgammel from Skik i mange katholske Lande, efter enhver h. Messie, Kl. 6, 7 og 8 $\frac{1}{4}$, den saak. Blasiusvelsignelse meddeles til alle Menighedens Medlemmer, som maatte ønske at annamme den. — Præstens Bøn under denne Velsignelse er: at den almægtige og naadige Gud ville, paa den hellige Martyr og Biskop Blasius' Forbøn, bevare den Modtagende for alt legemligt Onde, især for alle Hals- og Hovedsygdomme.

Søndagen d. 7. Februar. — Søndag Seragesima. — Maria's Kænselse, eller Kyndelmisje; — og tillige: den h. Ansgarius', Menighedens Skytshelgens festlige Mindedag. — Guds-tjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messie. — Kl. 9 $\frac{1}{2}$ Ulyseindvielse, og høitidelig Levitmessie, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 høitidelig Vesper andagt.

Kjøbenhavn.

Louis Kleins Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 4.   Søndagen den 14de Februar.   1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaar hver anden Søndag og leverer Subscribenterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedkommissionair, Hr. Kunsthandler **C. A. Hantzke**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de lgl. Postcontoirer. Prisen er 4 R. 8 St. Kvartalet.

Kortfattet Reformationshistorie*).

§ 9.

Aarsager til Reformationens hurtige Udbredelse.

Naar Luther undertiden følte sig meget forurologet og ængstet ved Tanken og Bevidstheden om, at han uden al Kaldelse og høiere Bemyndigelse havde anmasset sig et Hverv, som slet ikke tilkom ham, og naar da, som han selv siger, Djævelen (∴ hans

*) Jvfr. f. Aarg. Nr. 18—24.

Samvittighed) vilde dræbe ham ved det Beviis: „Du er ikke kaldet“, paaberaabte han sig, for at bedøve den ængstede Samvittighed, foruden sin Doctortitel ogsaa de „Bidundere“, som hans Evangelium havde virket i Verden, men som de Ugudelige rigtignok ikke vilde see og erkjende som saadanne.*) Navnlig henholdt han sig ved saadanne Leiligheder til den Kjendsgjerning, der som Kjendsgjerning vistnok ikke kan benegtes, at hans nye Religionsystem og Kirkeforfatning havde opnaaet en saa overordentlig hurtig Udbredelse baade i Tydskland og i de tilgrændsende Lande. Denne, paastod han, var alene Bidnesbyrd nok om, at hans Gjerning og Værk var Herrens, og at hans Lære maatte ansees for lige saa gudsdommelig som selve Frelserens og Hans Disciples Evangelium og Prædiken.

Imidlertid kunne vi dog ikke undlade at bemærke, at heller ikke vi formaae at erkjende noget Ubegribeligt, end sige noget Bidunderligt i denne Kjendsgjerning, ligesaa lidt som hine „Ugudelige“ paa Luther's Tid, som han bebreidede, at de ikke vilde see og erkjende disse aabenbare Undervirkninger af hans Lære. Thi vi finde alt dette ganske naturligt og ganske let at forklare, dels af indvortes, dels af udvortes Aarsager, der bidroge til denne „Reformationens“ hurtige Udbredelse. Vi ville faae at see, at denne Kjendsgjerning er saa langtfra at røbe noget Bidunderligt, at det tværtimod vilde have været et Bidunder, i det Mindste noget aldeles Ubegribeligt, dersom Sammenvirkningen af saa mange Aarsager og de for Oprøret imod Kirken saa gunstige Tidsforhold ikke havde havt den Virkning, at de nye religiøse Anskuelser, som ved Luther allerførst vare blevne bragte paa Bane, saa hurtigt udbredte sig og fandt Medhold baade hos Fyrster og hos Underfaatter. Dette, sige vi, vilde have været et stort Bidunder; men ikke det Modsatte, ikke denne hurtige Udbredelse, som er noget aldeles Naturligt og langtfra et Bidunder. — Imidlertid ville vi ikke lade os nøie med denne blotte Paastand, men ville ogsaa her, ligesom vi have gjort hidindtil, beviisliggjøre vor Paastand ved at fremsøre de enkelte Aarsager,

*) Jvfr. Skand. Kirketid. Nr. 24 S. 378 f. N.

der især viste sig som virksomme til Reformationens Udbredelse, og tillige lade det være os magtpaaliggende, at bekræfte alt dette ved historiske Beviser, ved unegtelige Kjendsgjerninger af Historien. Thi det er os ogsaa her fremfor Alt at gjøre om den historiske Sandhed, hvilken vi heller ikke her skulle svigte ved nogensombhelst Paastand, som vi ikke ere i Stand til at godtgjøre ved historiske Beviissteder og Documenter.

Medens vi saaledes komme til nærmere at omtale de fornemste Aarsager, ved hvis Sammenvirkning det skete, at Protestantismen med sine nye Læresætninger havde en saa heldig Fremgang og overalt mødte en saa venlig Modtagelse, at den i kort Tid, ja endnu i selve Luther's Levetid, fik Indpas i næsten alle det cultiverede Europa's Lande, som indtil den Dag idag ere bekiendte som protestantiske, ville vi forud kun bemærke, at den saakaldte „Afladshandel“, der i protestantiske Historiebøger for det Meste bliver fremhævet som den egentlige Aarsag til, at saa Mange strax i Begyndelsen bifaldt Luther's offentlige Opstand imod Kirken, hverken var den egentlige Aarsag til Luther's Optræden, eller til hans Læresætningers hurtige Udbredelse. Denne saak. „Afladshandel“ var kun den ydre Anledning til, ved denne Leilighed at fremkomme med ganske andre Grundsætninger, i hvis foreløbige Udkast (saaledes som det foreligger i Luther's 95 Theses) hans personlige Anskuelse, saafremt de stride imod den kirkelige Aflad, kun indtage en ubetydelig Plads. — Naar sølgelig protestantiske Historikere, paa nogle alvorlige Historiegrandstøttere nær, i Almindelighed begynde Reformationshistorien med en vidtløftig, skuespilmæssig og dramatisk Beskrivelse af „Egels Afladshandel,“ og derved troe baade tilfulde at have godtgjort „Reformationens“ Berettigelse, og tillige derved at have fremlagt den egentlige Aarsag til, at Luther strax i Begyndelsen fandt saa meget Bifald, da befinde de sig i en Bildfarelse, som ved Siden af mange andre historiske Feiltagelser saa at sige er bleven traditionel i den protestantiske Historieliteratur. Den ene Historiker udskriver det efter den anden, og Ingen lægger Mærke til, at det maaskee ogsaa kunde forholde sig anderledes. Thi af Historieforfattere gives der en heel stor Mængde, hvorimod der af egentlige Historiegrandstøttere, som, ubekymrede

om hvad der end maatte udvise sig som historisk Sandhed, lede efter Historiens Kjendsgjerninger i dens Kilder, og saaledes ved et saamenlignende Kildestudium søge at udfinde den virkelige Sandhed, gives og gives der til alle Tider ikke mange: og dog er det kun disse, som man ene kan lide paa, naar man ikke har Udgang til selve disse Kilder. Her ville vi kun i Forbigaaende bemærke, at selv Tetzel — den berøgtede Tetzel, — ved de allernyeste Grandstninger paa Reformationshistoriens Gebeet har fundet en mere retfærdig Bedømmelse fra protestantiske saavel som fra katolske Historiegrandstfæres Side.*) Imidlertid være det som det være vil; ja meget staaer fast, at Luther, og ikke Tetzel, maa ansees som den egentlige Ophavsmand til „Reformationen,“ samt dens Følger, og som saadan gjøres ansvarlig for det store Brasald fra Kirken, medens Tetzel's Handlemaade kun var den ydre Aaledning og en passende Leilighed for Luther til, netop at fremkomme med sine nye, dengang endnu neppe modne Anskuelser.

De egentlige Aarsager, hvilke den nye Lære havde at takke for sine heldige Optagelse, Fremgang og hurtige Udbredelse, nærmest i Tydskland og dernæst ogsaa i andre Lande, ere for storstedelen begrundede i selve „Reformatorerne's“ nye Læresætninger, tildeels i deres, og navnlig i Luther's, Personlighed og Fremgangsmaade, og endelig — vi ville ingenlunde benegte det, ogsaa i de mange og virkelige Misbrug, som i Tidens Løb og under uheldige Tidsforhold havde indsnegret sig i Kirkens Samfund og gave den nye Bevægelse Næring og et Slags Skin af fuld Berettigelse; og Reformatorerne forstode meget godt at tage dette til Indtægt for deres Sag. Kirken trængte dengang rigtignok til en sand Reformation (d: Forbedring), ikke i Henseende til Troes- og Sædelæren, som vi allerede tidligere have bemærket, men i Henseende til Disciplinen, ved Afskaffelse af virkelige Misbrug, uden derved at fuldkaste hele Kirken. Desuden kunde dette Hverv, at reformere Kirken, umuligen tilkomme enhver

*) Man har i det Mindste endnu en Afhandling „om den kirkelige Afsad“, forfattet af den selvsamme Tetzel i det latinske Sprog, som ikke indeholder en eneste af de affyelige Sætninger angaaende Afsadens Virkninger, som man for det Meste lægger ham til Laft.

Enkelt, ei heller en enkelt Munk som Luther; denne sande Reformation paa Hoved og Lemmer maatte udgaae fra Kirken selv, saaledes som det snart derefter skete i Birkelighed. Det var den dobbelte store Feiltagelse, som Luther gjorde sig skyldig i: for det Første, at han paatog sig et Hverv, som slet ikke tilkom ham; for det Andet, at han vilde reformere Kirkens Lære, og derfor saae sig nødt til at danne et nyt Religions-system, som hidindtil var ufkendt i den christne Kirke, og som ganske svarede til alle de Lidenstaber, som til alle Tider, men fremfor Alt i Reformationens Tidsalder gif i Svang i det daværende Samsundsliv. Imidlertid ville vi, førend vi komme til at udvikle de Marsager til „Reformationens“ hurtige Fremgang, som ligge i selve det protestantiske og især i det lutherste Læresystems Grundfætninger, først fremsige vort eget „Confiteor“ og „mea culpa“, og fremlægge de Misbrug og Tilstande, som indenfor Kirken trængte til en sand Reformation og Forbedring, og det ved Kirken selv som den eneste Autoritet, der var berettiget til dette Hverv.

Det religiøse Folkeliv, som i det 12. og 13. Aarhundrede havde viist sig saa blomstrende ved de store Korstog til den h. Grav, og i Hjemmet ved de storartede Kirkebygninger, hvis Levninger endnu den Dag idag vække vor Forbauselse, og liig stumme Talere endnu vidne om hine Tidens dybe Religiositet og kraftige Troesliv, dette blomstrende religiøse Folkeliv, siige vi, var Tid efter anden slappedes. Bindebyge, jordiske Interesser og Idrætter havde taget Overhaand blandt de fleste Folkeclasser. Ja, selv Folkets Overhoveder, mange geistlige og verdslige Fyrster, vare ikke mere gjennemtrængte af den levende, christelige og kirkelige Aand og Iver, som ene kan bevare Mennesket for, at hans Aandeliv, hans udødelige Sjæl og dens Frelse ikke gaaer tilgrunde og begravnes i det usle sandselige Hverdagsliv og dets lave, jordiske Drifter. Mange Geistlige og Biskopper, navnlig i Tydskland, havde mere deres Indvielse og Consecration end deres Levnet og Birkjomhed som Kirkens Hyrder, at takke for deres kirkelige Værdighed. Til denne Skjodesløshed og dette aldeles verdslige Sindelag kom naturligviis ogsaa med Tiden en beklagelig Uvidenhed i Henseende til de theologiske Kundstaber. Aar-

sagen dertil var fortrinsviis, at Mange uden en høiere Kaldelse trængte sig ind i Præstestanden, og at andre formedelst deres adelige Stand og Fødsel kom til at blive Bisp, endskjøndt hverken Tilhøielighed til den geistlige Stand, eller Kundskab i Theologien gjorde dem dygtige til at røgte dette vigtige Embede og at opfylde denne ophøiede Værdigheds store Forpligtelser. Kirken havde af Taknemmelighed for den Velgjørenhed, hvormed mange adelige og fyrstelige Huse, deels ved Opførelse af nye Kirke- og Klosterbygninger paa deres egen Bekostning, deels ved Foundationer og fromme Stiftelser, havde fremmet kirkelige Diemed, tilstaaet disse fromme Stiftere og deres Arvinger mange Rettigheder og Privilegier (som f. Ex. Patronatet), hvilte senere bleve misbrugte til at befordre Standsinteresser, idet mange adelige Familier siden efter kun vare betænkte paa, at benytte sig af disse Privilegier til at berige deres Børn og nærmeste Slægtninger med de fordeelagtigste kirkelige Embeder og Præbender, uden at tage Hensyn til, om de havde Kaldelse og Evne dertil eller ikke. Deraf kom det, at efterhaanden de vigtigste kirkelige Embeder næsten udelukkende bleve indtagne af Adelsmænds Sønner, ja at mange Domcapitler netop paa den Tid, da „Reformationen“ kom til Udbrud, havde sluttet et Slags Compromis og vare blevne enige om, at de i deres Samfund kun vilde vælge og optage Adelsmænd, og ved Bispvalget ligeledes kun vilde tage Hensyn til Standspersoner. Omendskjøndt ceteris paribus (d: under lige Forhold) en Person af høiere Stand mere egner sig til at forestaae et høiere kirkeligt Embede, end En, som er af ringere Herkomst, er dog et saadant udelukkende Privilegium af en enkelt Stand altid en Misbrug, som baade i Staten og især i Kirken nødvendigviis medfører skadelige Følger. — Dertil kom endnu, at mange geistlige Fyrster i Tydskland tillige ogjaa havde et verdsligt Herredomme, jaa at de stode i Fare for at lade deres verdslige Anliggender være sig mere magtpaaliggende end de kirkelige, saaledes som det hos mange virkelig var Tilfældet. Guds vise Forsyn har nu tilladt, at de ere blevne berøvede dette verdslige Bedhæng og at nuomstunder Tydsklands Kirkefyrster befinde sig under saadanne Forhold, at de ene og alene kunne indvie sig til deres kirkelige Værdigheds

Bligter, og vi ønske hine Tidens Forhold og hiin Biskoppernes verdslige Magt sandelig ikke tilbage, men takke tværtimod Gud for denne Emancipation, for denne Befrielse fra en Tilstand, som i Grunden var et betyngende Aag og et Slags Trældom for Kirken og dens Overhyrder. Aldrig har Kirken været saa fri, heller aldrig udviklet sin indvortes Kraft paa en saa glimrende Maade, end netop efterat den er bleven fattig og berøvet, eller bedre sagt, befriet fra sin verdslige Bælde. Tidernes Forhold i Middelalderen og Feudalsystemet havde betyngtet den med dette Aag, og dengang har Kirken ogsaa benyttet sig af denne sin verdslige Magtstilling til Folkenes og deres Friheds Fremme. Siden efter svarede denne Tilstand ikke mere til Tidernes aldeles forandrede Forhold, og var da heller ikke mere gavnlig, men tværtimod kun skadelig for Kirken selv. Derfor har Forsynet i den nyere Tid anvist den en mere aandelig og netop derfor ogsaa friere Stilling i Verden, hvori den fra nu af skal virke til Menneskehedens Frelse og Gavn, og vi ere forsikrede om, at den ogsaa i denne forandrede Stilling nok vil løse sin Op-gave (thi ecclesia pressa vixit d. v. s. „den undertrykte Kirke er seierrig,“ er et gammelt Mundheld, som endnu til alle Tider er blevet sandt). Siden Bisper og Erkebisper ikke mere hørte hverken til Rigets Stænder eller til Tydsklands Fyrster, begyndte de først at være rigtige Kirkefyrster og sande Hyr-der, som lode Kirkens og den menneskelige Frelses aandelige Anliggender fremfor Alt være sig magtpaaliggende. Hvilken Forskiel f. Ex. imellem den standhaftige og seierrige Befjender og Kæmpe Clemens August, den næstsidste Erkebiskop af Cöln, som for 20 Aar siden som Følge af den Standhaftighed, hvormed han stred for Kirkens Rettigheder, maatte ombytte Erkebispestolen med Fængselsmuren i Minden og i det Dieblit, da Arrestbefalingen forevistes ham, kunde svare med glad Ro-lighed: „Gud ske Lov, nu anvendes Bولد!“ — og hiin anden Erkebisp, som lige 300 Aar før sad paa samme Bispestol under Navn af „Churfyrst Hermann af Cöln.“ Denne sidst-nævnte Kirkefyrste gav en stor Forargelse baade ved sit ukirkelige og verdslige Levnet og ved sin store Uvidenhed i den kirkelige Videnskab; ja, han gjorde endog Forsøg paa at indføre Refor-mationen i sit Erkebispedømme og havde desangaaende allerede

indledet Underhandlinger med „Reformatorerne“ Bucer og Melancthon. Om ham kunde Keiser Karl V. sige de Ord: „Hvad den gode Mand vel vilde reformere, som neppe forstod Latin og i hele sit Liv kun tre Gange havde læst Messje, og i den ene, som han selv (Keiseren) havde bivaanet, allerede strax i Begyndelsen (i Messens Introitus) havde taget feil.“ (Zfr. Woltmann, Geschichte der Reformation. I, 318.) — Hos nogle andre Kirkesyrster var det ligefrem Gistetanke, som tilskyndte dem til at ynde og fremme „Reformatorerne“ Bestræbelser. I det Mindste opklaredes den tydske Ordens Stormester, Albrecht af Brandenburg's hele Ansigt, da Luther (som vi allerede tidligere have bemærket) gav ham det Raad, at forvandle det geistlige Ordensland Preussen til et verdsligt Fyrstendømme og at gifte sig. — Et lignende aldeles verdsligt Sindelag viste sig ogsaa i den daværende münsterste Biskop Franz von Waldeck's Bestræbelser, og flere andre. Og naar da endogsaa Biskoppen af Brandenburg ikke undsaa sig ved at overtale Churfyrst Joachim II. til at bryde den Ed, som denne havde gjort ved sin Faders Dødsleie, om ikke at ville svigte sin katholske Tro, og paa Biskoppens Raad at gaae over til „Reformationen“; — da er det begribeligt, at slike forargelige Exempler maatte forstærke Reformatorerne Bestræbelser en let Indgang og heldig Fremgang blandt Folket. Thi ligesom Hyrderne ere beskafne, saaledes bliver med Tiden ogsaa Hjorden. Imidlertid var det ikke blot høie, adelige Kirkesyrster, som directe, og med Flid, eller i det Mindste indirecte ved deres Skjodesløshed og Egegyldighed i religiøs Henseende, fremskyndte Frafaldet fra Kirken; ogsaa i mange Klostre og blandt den øvrige Geistlighed saae det paa mange Steder daarligt ud. Grunden dertil var, at Mange, der slet ingen Kaldelse havde fra Oven, indtraadte i den geistlige Stand eller i en Orden. Alt paa Jorden, endog det Helligste, kan misbruges, naar jordiske Interesser blande sig med de religiøse. Netop fordi der gaves saa mange og saa mange Slags Klostre, saa at Enhver havde et eller andet i sin Nærhed, laae den Fristelse saa nær, at Mange alene eller hovedsageligen kun for deres Udkomme, eller som man siger, for det hjære Brøds Skyld, besluttede sig til at blive Munk. Folgen deraf var, at i mange Klostre den

lare Deel meer og mere blev foreget ved dem, som uden Kaldelse og uden et til Klosterlivet svarende Sindelag lode sig optage, og efterhaanden blev den fremherskende. Disse tragtede da naturligviis efter at faae den strenge Disciplin formildet og Statutterne forandrede. Den i saa Henseende endnu hertillands blandt Almuen levende Sagn om Esromskloster ere, om end ikke et historiskt Vidnesbyrd, dog aldeles overeensstemmende med Munkelivet i mange af Datidens Klostre. Men netop en streng Disciplin og en usiagtig, samvittighedsfuld Overholdelse af Ordensreglerne er en aldeles uundgaaelig Betingelse for Klosterlivet, for Klosterenes Bestaaen, Livskraft og Virksomhed; medens derimod Slappelse i Disciplinen leder til Ordenslivets Udartelse og sikkre Undergang. Her var altsaa virkelig mange, mange Ting at reformere (o: at forbedre) — men ikke paa den Maade, som Luther gjorde det paa, d. v. s. ikke ved at give alle de Videnskaber, som havde fremelsket en saadan bedrovelig Tilstand i mange Klostre, uden videre Toilen, og erklære Colibatat samt Klosterløfterne for ophævede. Det var i Sandhed en daarlig Maade, at gjenoprette Disciplin og Orden paa, og rigtignok Noget, som man hellere maatte kalde en Deformation og en Fordæring, end en Reformation eller Forbedring. Ordenslivet trængte til en anden, virkelig gjennemgribende Forbedring, hvortil der udfrævedes hele Kirkens Blisdom og Indsigt, og de lærdeste, vise og forsynligste Mænds fælles Raadførelse, saaledes som det fandt Sted paa det hellige Tridentinerconcilium. Her blev den sande, rigtige Klosterreformation foretaget, som Enhver kan overtøye sig om, naar han kun vil gjøre sig den Umage at gjennemlæse dette almindelige Kirkeconcils Beslutninger og især dets mange saakaldte „Reformationens decreter“, blandt hvilke de fleste netop sigte til Ophævelse og Forbedring af de Misbrug, som dengang havde indsneget sig i de forskjellige kirkelige Samsund og navnlig i Klostrene. I Historien om Tridentiner Conciliet have vi ogsaa den bedste og tilforladeligste Kilde, for at erfare hvorledes det i det Hele dengang forholdt sig med Klosterlivet og hvilke Misbrug der virkelig gik i Evang; thi Fædrene paa Trident. Kirkesmødet dolge slet ikke Noget, men paatale Alt ganske frit, hvad

der trængte til Forbedring. Angaaende enkelte Kloîtres sær-
egne Forhold eller Udartelser maae vi naturligtviis henholde os
til Specialhistorien. Vi siige, til Historien, altsaa ikke til
Romaner, til dramatiske Skildringer og Skuespil:
thi i Theatret gives der en meget daarlig Historieunderviis-
ning, langt fra ikke saa god som i den ubleste Bøndeskole. —
Desuden maae vi heller ikke undlade den Bemærkning, at man ikke
maa skære alle Datidens Kloistre og Geistlige over een Kam;
thi der gives ogsaa mange agtværdige Geistlige og mange vel-
disciplinerede Kloistre, i hvilke der befandt sig Mænd af stor
Lærdom, dyb Fromhed og udbredt Virksomhed. Netop Historien
om „Reformationens“ Udbredelse viser os, paa hvilke Steder
Klosterlivet og Geistligheden var mest forfalden. Thi netop der,
hvor Forfaldet var værst, var ogsaa Frasaldet størst og netop
der fandt Reformatorerne for det Meste den rigeligste Høst,
medens de paa andre Steder mødte en kraftig Modstand netop
fra Kloistrenes og Geistlighedens Side.

Imidlertid, et flaaende Beviis for, hvor daarligt det dog
stod til med mange Præster baade indenfor og udenfor Kloistrene,
have vi i Reformatorerne selv. Thi vare de ikke, paa saa
Undtagelser nær, allesammen, med Augustinermunken Mor-
ten Luther i Spidsen, frasaldne Munke, som vare
undslupne deres Kloster, eller gavnløse, giftesyge Præster,
som slakkede omkring og gjorde Oprør, som f. Ex. Thomas
Münzer o. a.?

Det er den store Fordeel, som Luther og de andre Refor-
matorer, vistnok uden at være sig dette bevidste, have stiftet
ved deres saak. „Reformation“: at deres nyoprettede Religions-
samfund blev til en Afleder for de stadelige Elementer i Kir-
ken, og ligesom til en Gloak, i hvilken alt Det samlede sig, hvad
der ikke vilde due til noget indenfor den gamle Kirke, og hvor-
fra denne snart derefter rensede sig ved en sand og gjennem-
gribende Reformation. Alt dette Udflugt af giftelystne Præster
og Munke eller endog fra deres Kloster undvegne Nonner strøm-
mede da til Wittenberg og faldt den stakkels Luther ofte meget
til Besvær. Det var især mod slike Folk, at han havde Leilig-
hed til at vise hin Gavmildhed, ved hvilken han udmærkede
sig fremfor alle øvrige „Reformatorer“, omendstjondt han des-

angaaende havde megen Fortræd fra sin Kätthe's Side, der som Madmoder naturligviis maatte sørge fra Kjøkkenet og derfor vel mange Gange saae med et skjævt Blik til diise fremmede Gjester. Thi en rig Mand har Luther aldrig været; derfor bevarede ham hans naturlige Godgjørenhed og hine brødløse „Brødre“ (som han kaldte dem) med deres sultne Koner og Børn.

Forøvrigt opfyldte Luther i en vis Henseende ogsaa sin Blyt, naar han efter bedste Evne kom diise ulykkelige Menneſter til Hjælp med en lille Understøttelse. Thi det var jo ham, som ved Ord og Skrift havde opmuntret, ja ligefrem opfordret dem til at forlade deres Klostre og at gifte sig: medens han selv gif dem forud med sit eget Exempel ved Giftermaalet med en Konne. — Det kirkelige Cölibat bliver i den h. Skrift vistnok ikke med selve dette Ord befalet eller anbefalet, men naturligviis heller ikke forbudt. Imidlertid angaaende selve Sagen, tale baade Evangelierne og den h. Apostel Pauli første Brev til Corintherne tydelig nok for den ugifte Stands høiere Værdighed, naar den nemlig bliver valgt og holdt for Guds Skyld og af Kjærlighed til den h. Keenheds Dyd; omendstjøndt der atter ogsaa gives andre Steder i Bibelen, og navnlig efter Luther's Overjættelse, i hvilke Egteffabet som det synes, fremhæves paa den ugifte Stands Beføstning. Det gaaer her, som saa ofte: den h. Skrift taler mere i almindelige Sætninger, og det kommer an paa, i hvilken Mening man opfatter den h. Tert. Luther fremhæver især diise sidste Skriftsteder og neddykker de andre, som taler for Cölibatets høiere Værdighed. Vi derimod have i vor h. Kirkes ufeilbare Læreemøde en sikker Hjemmel for den Sandhed: at baade den christelig ærbare Egtestand, og Jomfrueligheden for Guds Skyld i og for sig ere gode; men at den sidste i sig er fortrinligere og røber en større Dydkraft. Derfor kræver Kirken Cölibatet af sine Præster. Ingen bliver tvungen til Præstestanden og derfor heller Ingen tvungen til den ugifte Stand. Imidlertid, naar Nogen alligevel vil være Præst, kjender han jo i Forveien de Betingelser, som Kirken har knyttet til den geistlige Stand, og naar han mener ikke at kunne eller ville opfylde dem, maa han holde sig borte fra denne Stand. — Men da siige mange protestantiske Moralthologer (thi

de vantroende Philosophers pantheistiske eller materialistiske Paastande kunne vi her ikke bryde os om) de sige tilligemed Luther: „at den katholske Kirkes Lov angaaende Coelibatet var noget, som stred imod Naturen og Fornuftten.“ Ved denne Paastand negter man for det Første Menneskets moralske Frihed, uden hvilken den menneskelige Villie ikke vilde være nogen Villie; for det Andet negter man derved, lige imod det lutheriske Religionsystem, den guddommelige Raades Kraft og Virksomhed, som kan muliggjøre, hvad den blotte Natur ikke formaaer ved sig selv; for det Tredie fordømmer man endelig derved ogsaa sin egen Handlemaade. Thi det er bekjendt, at Egtteskabet ogsaa er de protestantiske Geistlige forbudt, naar de ikke have opnaaet et bestemt Kald, hvad der i vore Dage for det Meste ikke er Tilfælde, førend de blive 35—40 Aar gamle. Nu spørge vi: Skulde de, som ved verdslige Love blive nødsagede til at afholde sig fra Egtteskabet, og ved Religionen, ved de ti Bud blive forpligtede til ogsaa at afholde sig fra al forbuden Omgang, og alt dette netop i deres Ungdomsaar, — skulde disse ikke være i Stand til at beherske deres kjødelige Natur i den alvorligere, modne Mandalder? Altsaa enten — eller: enten maa man tilstaae, at Egtteskabets Forbud med Hensyn til en vis Stand ikke har noget Unaturligt ved sig, — eller den protestantiske Lovgivning maa udslutte hiint virkelig bestaaende Egtteskabsforbud for de endnu ikke ansatte Geistlige af Lovbogen. — Med Hensyn til det qvindelige Køn er hiin Paastands vanvittige Sophistik endnu mere iøinefaldende. Thi hos dette kræver man i alle Samfundsclasser endnu meget mere den strengeste sædelige Reenhed førend deres Giftermaal, end hos Manden. Imidlertid, da allerede den naturlige Dørbefolkning af det qvindelige Køn gjør det umuligt, at alle kunne giftes, saa spørge vi med den protestantiske Meinhold: „Hvor vilde disse lettere bestaae Kampen imod Naturen, mon i et Kloster, hvor de ikke see eller høre noget, hvad der kan pirre deres Sandselighed, — eller i Verden, hvor der ved idelige Baller, Concerter, Morfskabsfamtaler, Skuespil, Romaner o. s. v. fuldstændigen løbes Storm paa deres Kydsfthed? See, derfor byggede den barmhjertige Oldtid „Konneklostre.“ Men vi — vedbliver Meinhold,

vi have nedbrudt dem eller forvandlet dem til Fabriker og Brændevinsbrændrier, og det er endog kommet saavidt, at Jomfrueligheden, som dog selv afgang baade Fortidens og Nutidens raæste Barbarer Grefrygt, nuomstunder er bleven til Gjenstand for Vittigheder, og en gammel Jomfru, hvor uberygtet hun end maa være bleven og hvor ridderligt hun end maa have gaaet frem af den i vore Dage uundgaaelige Kamp mod fjædelige Frittelser, endog tjener til Gjenstand for Spotteglojer. Og alligevel skal den katholske Kirke være grusom, fordi den til alle Tider har taget den bløde Qvinde i sin Moderfavn og med moderlig Omhed og Trofskab har draget Omsorg for hende, tilbudt den Forladte Brod og et Fredens Sted, og sat den Spottede den jomfruelige Frelsers og Hans jomfruelige Moders Hæderstrone paa? — Den rime det sammen, som formaaer det!" (Jvfr. Meinhold: Sigmund Hager und die Reformation. Side 113—114.)

Imidlertid vovede dog Luther dette Skridt: nemlig at forfaste det kirkelige Celibat, ja at bespotte og forhaane det, og at nedværdige og latterliggjøre den jomfruelige Stand med de drøieste og laveste Ord. Følgen deraf var, at de ullykkelige Munk, Præster og Nonner, som i Henhold til Luther's driftige Paastande gistede sig og da for deres egen nagende Samvittigheds Skyld lode det være sig magtpaaliggende, paa al mulig Maade at nedvise den katholske Bevidsthed om og Grefrygt for den ugifte Stand hos Almuen, beredte sig selv og deres stakkels Hægtefælle og Børn den allerstørste Rød, Jammer og Glendighed. Vi behøve desangaaende kun at henholde os til Luther's egne Ord. I sin „Hunsposille" klager han over, at Bønder og Adelsmænd lade disse Ulykkelige (som efter deres Overgang til den lutherste Lære naturligtvis, saavidt det var gjort, bleve anbragte som Sognegeistlige paa Landet) forsmægte i deres Trang, og ikke engang mere vilde sætte dem et „Hegn" i Stand, ja lode dem vogte „Kvæ og Sviin", ligesom de andre Bønder (Jvfr. Walch XIII. 2536.) Derved kom de Geistliges Stand i en saadan Foragt, at Ingen mere vilde lade sine Børn studere Theologie. (Jvfr. Protestanten Georg Louterbeck's „Cornelius." 1563. 25. a.) Og saa Embedsfolk gjorde ikke mere nogen Forskjel imellem Bønder og

Geistlige, og fratog dem drifstigt deres Privilegier og Immuniteter. Derfor antog man, som den protestantiske Wigel siger, „Kipsraps til Præster, alt hvad der kun forstod at læse, hvad enten det var Retfærdigt eller Uretfærdigt, kun paa det Vilkaar, at de maatte have en Rone.“ (Jvfr. hans „Apologie“ A. b. a. 13.) Ja, Nogle vare, som Luther selv skriver, allerede komne saavidt, at de loe ad Præsterne, fastede Bogen bort og sagde: Du er en Tøse, naar du vil bryde dig om Prædiken, — eller: „Hvorfor behøve vi endnu Sognepræster og Prædikanter, vi kunne jo selv læse hjem me.“ (Jvfr. Luther's „Huuspostille“ hos Walch XIII. 39 og 1816.) Hvo tænker her ikke paa vore Dage, f. Ex. paa de svenske „Læsere“? — Det var de smukke Følger af Colibatets Ophævelse; det var det blomstrende, yndige Glædesparadiis, som hine Ulykkelige, stolende paa Luther's Forjættelser, havde attraaet, forventet og opnaaet — men til deres store Skuffelse! Dette Affrum af den katholicke Ordens- og Præstestand, som den gamle Kirke efter sin gamle Lov og Bedtægt maatte udstøde og gjøre sig fri for, var Førtegrøden af den nye Lære om Colibatet, og tillige de første Hyrder, som skulde vogte det nye, oplyste og fra „Bavedømmets Aag“ befriede Folk!

Det er altsaa den første Marsjag til „Reformationens“ hurtige Udbredelse: nemlig Forfald af den kirkelige Disciplin indenfor selve Kirken paa denne Tid. Thi dette var jo netop det, som gav Reformatorerne det første Medhold blandt Almuen og et vist Skin af fuld Berettigelse til at rejse sig imod den gamle Kirkes Autoritet. Dertil kom endnu, at den pavelige Stols Anseelse i den sidste Tid forend Reformationen betydelig var bleven svækket og formindsket, — ikke ved „Reformatorerne's“ Skyld, thi de vare dengang endnu ikke til — men ved forargelige Exempler paa Petri Stol selv. Det sørgelige Schisma, som kun ved et almindeligt Kirkemøde i Constants kunde bislægges, havde vistnok hos Mange opvaft Forargelse og formindsket deres Agtelse for den pavelige Autoritet. Desuden kan det heller ikke falde os ind, at ville undskyldte et saadant forargeligt Levnet, som f. Ex. hiin Mand gjorde sig skyldig i, der fort før Reformationens Begyndelse sad paa den pavelige Stol under Navn af Alexander VI. Han er vel det uværdigste

Menneske, som nogenſinde er bleven ophøiet til den pavelige Værdighed. Historien veed af hans hele Levnet ikke at rose noget andet, end hans Behændighed i Politiken (hvorfor den berømte, eller ogsaa berygtede Machiavelli kaldte ham den største Statsmand), og hans Mildhed imod den lavere Folkeclasse. Alt Dyrigt i hans Levnetshistorie er brændemærket med store Synder og Laster, hvilke vi hos ham som Pave rigtignok maae anslaae til det Allerhøieste. — Ved alt dette blev den pavelige Anseelse overhovedet meget krænk-
 et og saadanne Phænomener i Kirken maatte rigtignok tjene til, at forskaffe Luther's og hans Medhjælperes drøie Forhaanelser og Skjeldsord (saaledes som de f. Ex. i uhyre Mængde forekomme i hans Skrift: „Pavedømmet, stiftet af Djævelen“) Medhold og Indpas hos Folket. Til andre Tider, saafom paa Pave Gregor VII.'s Tid, vilde det christne Folk slet ikke have kunnet taale at døie slige nedværdigende Ord og Talemaader om Paven; men nu fandt de mange tilbøielige Øren og Hjerter. — Hermed slutte vi Drøftelsen af den første Aarsag til Reformationens hurtige Udbredelse: nemlig Forfald af den kirkelige Disciplin indenfor Kirken selv.

Kirkelige Efterretninger.

Baden. Domdechant, Dr. v. Hirscher i Freiburg har skienket 5000 Gylde til Stiftelsen af en Rednings- og Opdragelsesanstalt for moralsk fordærvede Børn i Waldürn. Sandelig en smuk Befræstelse af det hjærlige Sindelag, som den høit agtede Mand har lagt for Dagen i sit for nogle Maaneder siden udfomne Skrift: „Om Omjørgen for moralsk fordærvede Børn.“

Østindien. „Bombay Catholic-Examiner“ stadfæster Efterretningen om 5 katholske Præsters Død, som paa en grusom Maade ere blevne myrdede af de oprørste Hinduer og Muhamedanere i Agra. P. Adeodat, en 80aarig Olding, som allerede havde arbejdet i et halvt Aarhundrede som Missionair, flygtede lykkelig fra Lucknow til Cawnpore; men her led han tilligemed tre andre Præster

Martyr døden. I Delhi blev som bekjendt P. Zacharias myrdet. Univers troer, at der vil indtræffe endnu flere Sørgeesterretninger.

Kirkelig Erindringsliste.

- Søndagen d. 14. Februar. — Sondag *Quinquagesima*. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messe. — Kl. 10 Høimesse, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Catechisation.
- Afkeonsdag d. 17. Februar. — Gudstjeneste: Form. Kl. 6 og 8 stille Messe. — Kl. 10 Afkeindvielse og derefter Høimesse.
- Alle 40 Ugedage fra Afkeonsdag indtil Paafest søndag ere befalede Fastsedage for alle Troende, som have fulgt det 21de Leveaar og ikke formedelst være legemlige Arbeider eller Sygdem ere fritagne for det kirkelige Fastebud.
- Søndagen d. 21. Februar. — 1ste Fastsøndag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messe. — Kl. 10 Høimesse, med tydsk Prædiken.
- Om Aftenen Kl. 6 Andagt til Jesu bitter Lidelse, med Prædiken.
- Ogsaa paa de øvrige Søndage i Faste tiden bortfalder den vanlige Eftermiddagsandagt og istedet derfor holdes den bemeldte Aftenandagt med Fasteprædiken.

Indbydelse.

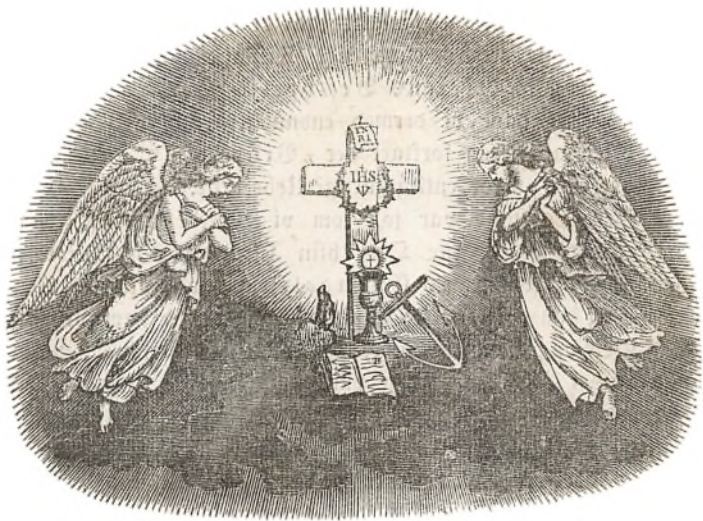
Førstkommende Tirsdag den 16de Februar Form. Kl. 10, vil der blive fejret en høitidelig hellig Messe for at bønfaalde den Allmægtige om **Sans Majestæts, vor aller-naadigste Konge og Herres** suarlige og fuldkomne Helbredelse. — Idet vi herved indbyde de Troende til andægtig Bivaanelse af denne offentlige Andagtsøvelse, undlade vi ikke at tilspise for dem, som maatte være hindrede fra at høre den h. Messe Kl. 10, at ogsaa de to stille h. Messer, **Kl. 6 og Kl. 8** samme Dag, ville blive opoffrede i samme fromme Diemed.

For det Tilfælde, at **Ss. Majestæts** Sundhedstilstand indtil Tirsdag allerede skulde have betydelig forbedret sig, — hvilket Gud give! — vil det h. Offer blive frembaaret til Taksigelse for den forundte Naade.

Præsterne for den katholske Menighed
i Kjøbenhavn.

Kjøbenhavn.

Louis Alens Bogtryckeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 5.   Søndagen den 28de Februar.   1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hver anden Søndag og leverer Subscribenterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Konsthandler **C. M. Blanzenstein**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Mt. 8 St. Kvartalet.

Kortfattet Reformationshistorie.

§ 10.

Aarsager til Reformationens hurtige Udbredelse.

Den første Aarsag til, at Reformatorernes Bestræbelser strax i Begyndelsen fandt et saa stort Bifald blandt de forskjellige Folkeclasser og de nye Reformere som Følge deraf opnaaede en saa hurtig Udbredelse baade i Tyskland og i de tilgrændsende

Land, have vi allerede omtalt, saavidt den var begrundet i selve den gamle Kirkes daværende Tilstand med Hensyn til Disciplinen og Kirkens Bestyrelse.

Imidlertid have vi dermed endnu ikke fundet Røglen til at løse hele Gaaden og forklare det „Bidunder“, som Luther vilde have hiin overordentlig hurtige Udbredelse anseet for. Efter hans egen Paastand var jo, som vi allerede tidligere have godtgjort ved hans egne Ord, hiin Kjendsgjerning netop et „Bidunder, som hans Evangelium havde virket i Verden,“ — og han var langtfra at ville indrømme den ham forhadte gamle Kirke nogen som helst Andeel i denne „Udvergjerning“. Naar altsaa Luther selv gjør Krav paa denne heldige Fremgang af Reformationsværket netop som sin Gjerning og sin nye Læres unegtelige Virkning, gjøre vi ham vistnok ikke Uret, naar vi som den anden og egentlige Aarsag til den omtalte Kjendsgjerning fremføre Luther's Lære selv og de nye Grundsatninger, som tilligemed den baade ved Ord og Skrifter bleve udsprede og snart fandt Indpas hos Fyrster jaavel som hos Undersaatter.

Det var ikke engang et fælles Maal, endstige en enig Stræben efter Sandhed, Religion og Dyd og disses evige Grundsatninger, som dengang tilskyndede Menneskene til at give den nye Lære Medhold og gjøre dens Grundsatninger til deres egne. Tværtimod vare de Hensigter og Interesser, for hvis Skyld man hyldede og bifaldt Reformatorenes Bestræbelser, strax i Begyndelsen saa forskjellige, som Menneskenes jordiske Bedrifter overhovedet ere, kun paa det nær, at de i den nye Lære allesammen havde opnaaet en fælles Hjemmel, for at retfærdiggjøre og tilsyneladende ad Retfærdighedens Bei at sætte deres forskjellige Bestræbelser igjennem. Kort sagt: det var Lidenskaberens Ild, som var bleven tændt ved Luther's Lære. Den var ligesom en Lynild bleven slunget ind i Hjerterne, og det varede kun en kort Tid, inden Huset stod i lys Lue. En blodig Bondefrig var den nærmeste Frugt, som den nye Lære havde frembragt. Da stod allerede den protestantiske Adelsmand ligeoverfor den protestantiske Bonde; begge beraabte sig paa Luther som deres fælles Hjemmelsmand. Den som havde tændt Ilden, skulde da ogsaa slukke den, og det

var dengang for første Gang, at Luther fik at prøve og smage den mistænkelige Evingefrugt, som det af ham opreiste evangeliske Frihedstræ havde fremelstet. Sid han havde benyttet sig af dette første Barsel til at bedømme Træet efter dets Frugter! Han gjorde det ikke.

Medens vi saaledes komme til nærmere at drøfte vort Gmne, som bestaaer i at godtgjøre, at den saakaldte „Reformation“ selv, baade i Henseende til dens Læresætninger og til dens Dphavsmænd og deres Personlighed og Fremgangsmaade, indeholdt de egentlige og ganske naturlige Marsjager til dens hurtige Fremskridt, ville vi desangaaende i Særdeleshed fremhæve følgende Synspuncter.

1. Det Første, som tjente til at forskaffe den nye Bevægelse Bifald, var det Løsen, som Luther og de øvrige Reformatorer havde skrevet paa deres Opstands Fane, nemlig det Foregivende, at de vilde „reformere“ d. v. s. forbedre Kirken. Allerede dette Foregivende, denne blotte Titel og Benævnelse af „Reformation“ og „Reformatorer“, hvormed Opstanden traadte frem, var en Løffemad for Mange, som tildeels vistnok af redelige Hensigter ønskede mange Forhold i Kirken reformerede og forbedrede, som virkelig trængte dertil. Deraf kunne vi forklare os, at selv lærde og dygtige Mænd, saasom Erasmus, Paul Clæ i Danmark o. fl. a., i Begyndelsen gave Luther's Bestræbelser Bifald og Medhold. Først efter at de vare komne til den Erkjendelse, at Luther gik ud paa en Forandring i selve Troslæren, traf de sig tilbage, den Ene efter den Anden. Naar altsaa selv saadanne Mænd kunde lade sig vildlede og forblinde ved det forføreriske Ord „Reformation“ og for en Tid tabe Bevidstheden om, at en sand og sund Kirke-reformation ene kunde og maatte udgaae fra Kirken selv: kan det ikke forundre os, at dette den nye Bevægelses Løsen for mange Andre, som fattedes hine Mænds Lærdom, Indsigt og Dømmekraft, endnu meget mere blev til en farlig Snare, hvorved de lode sig stufte. Hvilken fortryllende Kraft slige Ord have ved sig, viser et Blik paa den første franske Revolution os. Under Løsenet „Frihed, Lighed og Broderkærlighed“ formaaede Umennesker som en Kobespiere o. a. at tyrannifere en heel Nation og at udøve de

største Voldsgjerninger og Grusomheder; og aldrig, siger en nyere Forfatter, aldrig har Frankrig været mindre frit, end dengang det opstillede Frihedens Gudinde paa Alteret. Ogsaa den sidste revolutionaire Bevægelse (1848) benyttede sig allevegne af lignende Paroler for at forskaffe sig Indpas hos Folket. Ufornuftige Folk stole kun altfor let paa saadanne Folkeforbedrere for slige Drds Skyld, og først sidenefter see de sig skuffede. — Dertil kommer endnu noget Andet. Enhver er sig ifølge sin egen Erfaring bevidst om en indvortes Drift, formedelt hvilken han føler sig tilbøielig til at bebreide Andre deres Feil. Især er det de offentlige Forhold i Staten og Kirken — Dyrigheden og dens Handlemaade — som blive Gjenstand for en saadan bebreidende Dmtale og Dadlesyge; og naar dertil ovenikjøbet kommer en velbegrundet eller af Dyrørstiftere konstigt fremkaldt Utilfredshed med de bestaaende Tilstande, kan denne Dadlesyge blive ligesom til en almindelig Smitte. Hvo som bebreider eller samtykker i Bebreidelsen, har derhos den stolte Tanke og den behagelige Følelse, at han selv er fri for de Feil, han bebreider Andre for; og derfor har et slikt Dommerembede noget overordentlig Tiltrækkende ved sig, som for Tusinder og atter Tusinder bliver til en stor Fristelse. Luther vidste med beundringsværdig Kløgt at benytte sig af denne Menneffets lidenskabelige Naturdrift, for at forskaffe sig Bisald. Thi der var i hans Prædikener og Skrifter ikke Tale om en rolig og sandhedskjærlig Bedømmelse af den gamle Kirke; men hans Underviisning bestod for det Meste i, at bebreide den, at bespotte dens Lære, saavidt den ikke var i Overeensstemmelse med hans personlige Anskuelse, at udfjelde Paven o. s. v. En Lære, som førststedelen var sammensat af saadanne idelige Bebreidelser og drøie Skjeldsord, og det i et saadant populært og let forståeligt Sprog som Luther's, fandt naturligvis Bisald hos alle dem, som ikke følte sig trufne deraf og tillige af en eller anden Grund havde noget imod de daværende kirkelige Tilstande. Men fremfor Alle var det Ungdommen, der ogsaa dengang ligesom til alle Tider især fandt Behag i en saadan djærv Kritik. Derfor fandt ogsaa Luther strax Bisald hos Universitetsungdommen i Wittenberg. Det var Stu-

denterne, som dannede hans Triumphtog, dengang han opbrændte den pavelige Bulle udenfor Wittenbergs Port. Det var Wittenberger Studenter, som udbredte den nye Lære i de forskjelligste Provindsfer og Lande lige til det fjerne Danmark, og saaledes blev Universtitet i Wittenberg til en Planteffole, hvorfra de lutheriske Sendebud gif ud og forkyndte det „nye Lys“ i Verden.

2. Smidlertid tjente ikke blot dette forførelse Løsen „Reformation“ til at forskaffe Opstanden Bisald; endnu mere var det de ved Luther hævdede nye Religionsgrundfætninger, ved hvilke han opnaaede saa mange Tilhængere. Thi disse Grundfætninger smigrede hele den tredobbelte onde Tilbøielighed i Mennesket: Hovmodet, Sandfeligheden og Bindesygen, der som bekjendt ere de fremherkende syndige Drifter i den faldne Menneskenatur. Allerede hans første Troesgrundfætning, den frie Bibelforskning som den eneste Troeskilde, var en saadan Loffemad for Hovmodet. Thi da kunde jo Enhver tage sin Bibel i Haanden og læse sig sin Tro ud af samme, saaledes som det tyffedes og behagede ham, og behøvede da ikke mere at bryde sig hverken om Kirken, eller om bestemte, afgjorte Troeslærdomme. Man kunde nu selv bestemme, hvad man vilde troe eller ikke troe. Enhver kunde da beraabe sig paa, at han ved Grundfætningen i Troens eneste Kilde, Bibelen, havde fundet dette eller hiint som Troesjandhed, og gjøre sig til af dette sit Baafund paa en lignende Maade, som f. Ex. Guttenberg af den af ham opfundne Bogtrykkerkonst og Christoph Columbus af Amerika's Opdagelse, eller som en lærd Philolog, naar han har fundet Rede og en bestemt Mening i et vanskeligt Sted hos en gammel græsk eller latinff Glasffiker. Det har da noget overordentlig Tiltrækkende for Mennesket og smigrer det menneskelige Hovmod overmaade, naar han kan sige: „Det har jeg ogsaa fundet, jeg har ved dybe Grundfætninger overbeviist mig om, at dette eller hiint forholder sig saa og saa, — jeg har faaet dette eller hiint ud af Skriften“ o. s. v. Med denne Mandens Stolthed forener sig desuden ogsaa let en religiøs sværmerisk og pietistisk Inbildffighed hos saadanne Lykkejægere paa Bibelens Gebeet, som om de havde en særegen, vidunderlig Oplysning,

formedelst hvilken de formene at kunne fortolke de vanskeligste Steder ; og det er for det Meste forgjeves Umage, naar man forsøger at overbevise dem om, at det i Grunden dog kun var deres Phantasi e, hvad de ansaae for den Helligaands Dplysning. Det var for nogen Tid siden, da en Mand kom til os og anmodede os om, at fortolke ham nogle Capitler i den h. Johannes' Aabenbaring ; thi Anmærkningerne og Forklaringerne i Kalkar's Bibeloversættelse kunde han ikke vedkjende sig, sagde han. Imidlertid viste det sig snart, at han i Grunden ikke var kommen i den Hensigt, at faae Dplysning fra os, men kun for at vise os, at han var en rigtig Skriftklog og oplyst af den Helligaand. Han sagde, at han var Lutheraner, og omendstjøndt kun en simpel Mand uden nogen Kundskab, havde han dog formedelst Christi Aand og ved egen Grandfkning opnaaet en rigtig Forstaaelse af Johannes' prophetiske Spaadomme, hvormed han da ogsaa strax fremkom. — Læseren kan nok tænke, af hvilken Bestaaffenhed disse hans Fortolkninger vare. Vi jagde ham derimod: Det kunde jo Enhver siige, at han har Christi Aand og at netop hans Fortolkning er den rigtige ; og naar nu en Anden kom, som ogsaa paastod at have Christi Aand, men havde faaet netop det Modsatte ud af disse Steder, hvad da? „Da maa man vel lægge Mærke til,“ svarede han, „at der gives tvende forskjellige Aander, nemlig Christi og Djævelens.“ — Men hvoraf veed De, at De netop har den sande, Christi Aand? „Derom er jeg overbevist i mit Hjertes Indre“ — var Svaret, og dermed maatte Samtalen naturligtviis afbrydes. Dette er kun et eneste Exempel paa det forfærdelige Aandens Hovmod, hvortil den saakaldte „frie Bibelgrandfknings“ Princip frister og forleder Menneket. — Saaledes var det ogsaa paa Luther's Tid. Hvorledes maatte hine Haandværkere ikke sole sig smigrede, som Reformatoren Carlstadt, med Bibelen under Armen, opsogte i deres Bærstæder, for at lade den fortolke for sig af dem som Repræsentanter for den sande Enfoldighed? Naar de endnu vare enfoldige, maatte de da ikke blive hoffærdige ved en saadan Anmodning af en lærd Mand som Carlstadt, og komme til den Mening, at ogsaa det gamle Mundheld: „Stomager, bliv ved din Læst“ — fra nu af horte til de ved „Reformationen“ ophævede gamle Fordomme? —

Hvor forvovne og trodlige bleve ikke Bønderne, strax efter at den frie Bibelforsknings Princip var blevet dem indprentet? Alle deres 12 Artikler havde de rigtig selv læst i Bibelen som retfærdige, og tilføiede: hvis de i Fremtiden skulde opdage endnu andre retfærdige Fordringer ved Skriftgrundstuingen, vilde de have Lov til at fremkomme ogsaa med disse.

Det er selvfølgelig let at indsee, at den nye Lære allerede alene ved denne Grundfætning maatte finde Bifald hos alle dem, som ikke for Religionens og deres Frelses Skyld, men af ganske modsatte Interesser, ønskede og yndede Reformer. Endvidere maatte denne Grundfætning gives Medhold af Hovmodets Aand, og især af de saakaldte humanistiske Bestræbelser, som dengang havde indtaget en fjendtlig Retning imod Kirken og søgte at fremme en hedenst-classisk Literatur og Dannelselse paa den christelige Sandheds Beskøftning. Disse kunde da benytte sig af denne Leilighed, for at emancipere og frigjøre sig for Kirkens Lære og med Bibelen i Haanden at gjøre af Christendommen, hvad de havde Lyst til. Derfor bifaldt ogsaa en stor Deel af disse Humanister (som f. Ex. Philip Melancthon o. a.) Luther's Lære.

Saaledes vandt Luther allerede ved selve den „frie Bibelforsknings“ Princip et stort Parti, som tog samme til Indtægt for deres forskellige Interesser og Bestræbelser. — Men hvad for en Bibel var det, af hvilken man som af den eneste Troeskilde, øste den nye Christendom? Bistnok den gamle h. Skrift, som den katholske Kirke havde opbevaret som en dyrebar Skat og som den christne Religions rette, om end ikke eneste Kilde: thi fra hvem anden, end fra den katholske Kirke, fik Luther Bibelen? Imidlertid, da allerede den blotte h. Skrift vidnede altfor klart imod det nye lutheriske Læresystem, maatte den h. Text først tilskæres efter Luther's personlige Anskuelser og saaledes Guds Ord lempes efter Menneffets, førend Bibelen kunde tjene til at gjøre Propaganda for den af Dr. Morten udviklede Profesforchristendom. Uden at tage Hensyn til, at han af Mangel paa Kundskab angaaende den christelige Oldtids Kirkehistorie uden videre forfastede en heel Mængde af den h. Skrifts Bøger som uægte eller apokryphiske, undsaae han sig heller ikke for at gjøre det samme med den

h. Apostel Jacobi Brev, og det af ingen anden Aarsag, end fordi den h. Apostel deri altfor meget lægger Vægt paa de „gode Gjerninger,“ som vare Luther en Torn i Diet. Desuden er det en bekjendt Kjendsgjerning, at Luther ved sin Bibeloversættelse har forfalsket Texten, snart ved at udelade, snart ved at tilføie Et eller Andet. Vi kunne her ikke nærmere drøfte denne Kjendsgjerning; vi henholde os til det, som vi desangaaende allerede tidligere have fremført i dette Blad. Vi ville her kun bemærke, at som saadanne forfalskede Skriftsteder især kunne jenvføres 2. Thessalon. 2, 14 og 1. Corinth. 11, 2 (hvor der er Tale om Traditionen, hvilket Ord Luther undgaaer ved en falsk Oversættelse). Endvidere Rom. 3, 28 (hvor han paa egen Haand skyder det lille, men her betydningsfulde Ord „alene“ (ved Troen alene) ind i Texten). Luther's ivrige Modstander, den katholske Theolog Cochlaus, vilde endog paatage sig det Beviis, at der gaves henved 1000 saadanne forfalskede Steder i den af Luther oversatte Bibel, hvilket imidlertid maa ansees for en overdreven Paaastand. Saaledes havde han rigtignok tildeels faaet den efter sit System tilfkaarne Bibeltext til at afgive et Vidnesbyrd for sin og imod Kirkens Lære. Men det var ogsaa netop kun denne lutherfke, og ikke den virkelige, ægte Bibel, som bar et saadant Vidnesbyrd for nogle af de specifikk lutherfke Læresætninger. — Hvad der forøvrigt meget bidrog til, at den lutherfke Bibeloversættelse blev læst med saa stor Fortjærlighed, var deels det let forstaaelige, populaire og undertiden kraftige Sprog, hvori den var stillet (og det er det eneste Fortrin, hvorved den udmærker sig), men endnu mere den dumdriftige Paaastand, med hvilken man udbredte den som en nyopfundne Skat, der af den gamle Kirke med Flid var bleven skjult under Bænken og holdt under Laas og Lukke, men nu endelig af den dyre Guds Mand Dr. Morten var dragen frem under Bænken og ved hans Oversættelse ogsaa gjort tilgængelig for Menigmand. En saadan Paaastand maatte naturligviis hos dem, som troede den, vække Mistanke imod den gamle Kirke, ligesom om den ikke vilde lade Folk vide, hvad der stod i Bibelen. Man skulde forøvrigt ikke troe, at der endnu den Dag idag kan gives Prote-

stanter af den dannede Klasse, som endnu ikke vide det bedre. I 300 Aar er denne aabenbare Usandhed bestandig bleven opdøstet paa ny, omendstjøndt det er bekjendt nok, at der allerede førend Luther gaves 21 (siger een og tyve) katholicke Bibeloversættelser alene i det tydske Sprog, og at den ene af dem (den plattyske Oversættelse af Nicolaus de Lyra) er saa øiensynlig bleven benyttet af Luther, at der desangaaende opstod det Mundheld: „Si Lyra non lyrasset, Lutherus non saltasset“ (o: Havde Luther ikke havt et saa godt Monster, som Lyra's Oversættelse, for Dine, vilde hans Oversættelse ikke have lykkes ham saa godt, som det virkelig er Tilfældet). Imidlertid have vi allerede tidligere udførligen talt om alt dette. Vi ville her kun endnu tilføie, at den lutheriske Bibeloversættelse trods hine Forfalskninger opnaaede et Slags guddommelig Anseelse iblandt hans Tilhængere, og naar der blev talt om Bibelen, var det altid kun den lutheriske man meente. Ved denne hans Bibels og hans personlige Anseelse var det en let Sag for ham, baade hos sin Bibels og sine øvrige Skrifers Læsere at vedligeholde den vildfarende Mening: „at Katholicismen kun bestod af reent vilkaarlige, blot mennekelige Sætninger og Anordninger, hvoraf der ikke engang fandtes noget Spor i den h. Skrift“ medens dette netop var Tilfældet med Hensyn til Luther's Lære, som i Virkeligheden kun bestod af lutheriske Anskuelser og vilkaarlige Paastande, blandede med nogle positive Troessætninger, som han havde taget med sig fra den gamle Kirke. — Medens han bebreidede Kirken, at den forholdt Folket Bibelen, skulde han selv allerede ret snart komme til at overbevise sig om den Wiisdom, hvormed Kirken varer paa den h. Skrift, idet den paa den ene Side retter sig efter Herrens Ord, at „det Hellige ei skal kastes for Hundene“ (Matth. 6, 7), og derfor paa den anden Side kun tillader Bibel-læsningen i en approberet og med gode Anmærkninger forsynet Udgave. Han skulde i de sørgelige Frugter og den almindelige Forvirring, der som Følge af den indiscrete og hensynsløse Bortødslen af Bibler blandt Almuen snart viste sig, faae en alvorlig Advarsel og et Bink om, at det ikke er godt og raadeligt, at give den h. Tert til Priis for Enhver! Først efterat han saaledes var kommen til Erfaring, begyndte han som

sædvanlig at klage over den Forvirring, som den „frie Bibelgrundskning“ (men i Grunden han selv som Ophavsmand til denne Grundskning) havde forarsaget. „Adel, Borger, Bønder — skriver han — forstaae Evangeliet bedre end jeg eller St. Paulus, de ere visere og ansee sig for lærdere end alle Sognepræster“ (jvfr. Walch, Luther's Werke V, 1652; ligeledes V, 472; XIV, 1660). Ja selv iblandt den lutherste Geistlighed viste sig allerede paa Luther's Tid stor indbyrdes Uenighed og Forvirring ifølge den frie Forskning: „Der gives næsten ligesaa mange Meninger — udraaber Luther — som Prædikant-Hoveder“. (Jvfr. Epist. ed. Buddeus p. 288).

Derfor siger den protestantiske Prædikant Meinhold (i sit Værk „Sigismund Hager und die Reformation.“ Side 45): „Dette var hans (Luther's) og vor Straf for, at vi ere afvegne fra den foragtede Tradition's Grund, ud af hvilken den h. Skrift ene kan (rigtig) fortolkes, hvilket nuomstunder, efterat det er for silde, ogsaa evangeliste Theologer, s. Ex. Hengstenberg, allerede ere komne til at indsee igen. Thi at det hos os, naaget alle Forsøg paa Forening og al hebraisk og græsk Boglærdom, ikke er blevet bedre, og at der nutildags er ikke blot „næsten“ lige saa mange Meninger som Prædikant-Hoveder forhaanden, men just lige saa mange og muligen endnu flere (3: end dengang), e til Standal for den protestantiske Kirke saa bekjendt over hele Verden, at det forhaabentlig her kun behøves at antydes. Og alligevel — vedbliver han — og omendstjøndt alle vore Theologer have studeret sig vanvittige paa Bibelen, vedblive vi endnu bestandig at udbrede denne Luther's fejlfulde, blot i Henseende til de historiske Dele udmærkede Oversættelse i Millioner og atter Millioner af Exemplarer blandt Folket, for derved, som vi indbilde os, at fremme den religiøse Erkjendelse og religiøse Bevidsthed; en ligesaa fortvivlet Geniestreg, som om Staten (3: den preussiske) vilde fordele den „almindelige Landsret“ (som dog i Sammenligning med Bibelen sandelig er en Roman med Hensyn til Forstaaelighed angaaende dens Indhold) i utallige Exemplarer, for derved at fremme Retskyndighed og Retsbevidsthed iblandt Almuen. „Ja,“ sige her de sukkerjøde Herrer, „det Meste forstaaes dog af det hjære Folk,“

og de betænke ikke, at Tusinder ikke engang læse den dem paanødte Vare, andre Tusinder bortskjenke eller for en fjærkommen Brændeviinsffilling bortfælgge den til den Første den Bedste, og atter Tusinder rigtignok læse den, men ifølge den almindelige Vanartelse ikke holde sig til det, som de forstaae, men netop til det, som de ikke forestaae, og at saaledes Sectjammeren og den religiøse Strantenhed i Protestantismen, i Stedet for at blive ophævet, bestandig end mere bliver næret og fremmet ved selve dem, som udbrede Biberne. — Dertil kommer endnu, at de antike Nøgenheder i det gamle Testamente aldeles ikke egne sig til, at gives Folket eller endog Børnene i Hænderne, dersom de ikke skulle vække Haan, Spot eller noget endnu Værre hos dem. De Radicale skulle derfor, efter Sigende, allerede have begyndt med at tage Bibeludbredelsen til Indtægt for Diemed (vi kunne tilføie, at dette er en afgjort Kjendsgjerning med Hensyn til den radicale Propaganda i Italien), og det er i Virkelighed et sandt Ord, som en sachsiß Superintendent allerede for flere Aar siden offentlig udtalte: at nemlig ved enhver udbredt Bibel en Steen brydes ud af Christendommens (o: den protestantiske Christendoms) skjøre Bygning." Saavidt Meinhold. — Vi ville kun endnu tilføie, at man ogsaa hertillands efterhaanden synes at komme til den Overbeviisning, at Bibeluddeling og Christendommens Udbredelse ingenlunde ere Et og det Samme. Endnu for nogen Tid siden læste vi i en af vore Aviser: „at man i den nyere Tid hist og her havde gjort den Sagttagelse, at den menige Mand ikke mere vilde læse Bibelen paa Grund af at han ikke kunde forstaae den, og i Stedet derfor hellere holdt sig til andre christelige og opbyggelige Bøger." Hvad følgerig hele den lærde theologiske Wiisdom paa Protestantismens Enemærker og hvad Bibelselvfabernes heie Belyndere hidtil ikke formaaede at indsee, det skulde de i det Mindste lære af disse ensfoldige Folk, som i saa Henseende kun rette sig efter deres religiøse Hjertes naturlige Drift og ved denne snarere komme til at erkjende det Rigtige, end en i gamle Tordomme udlevet og graahærdet Bibel lærdom.

Kirkelige Efterretninger.

Posen. Pastor Geisler, hidtilværende Sjælesørger for den evangeliske Menighed i Landsbyen Schmiegel, har den 20. Decbr. sidst. tilligemed Kone og Børn aflagt den katolske Troesbekjendelse i den herværende Domkirke.

Boiern. (Hvorledes Fabrikvæsenet kan forbindes med Religionen.) Klagerne over vort nymodens Fabrikvæsen og den i samme overhaandtagende Umoralitet og religiøse Forvildelse blive stedse hyppigere. Allermest trues baade de mandlige og qvindelige Arbeideres fædelige Belfærd med Fare udefra. Saa snart Arbeidet er endt i Fabrikken, er den qvindelige Arbeider, naar hun ikke er under Sines Dpigt, overladt til sig selv og fuldkommen fri i Henseende til Valget af sin Bolig (Nattelogis), til sin Omgang og sine Fornøielser. Tusinder Sjæle gaar til Grunde paa denne Vej! Hvo skal hjælpe herved? den kristelige Kjærlighed. Og vi glæde os over at kunne sige, at den allerede har begyndt at hjælpe. I Schweiz har den energiske fromme Capuciner P. Theodosius anbragt Arbeiderne ved en Fabrik særskilte i et for dem bygget Huus, hvor de finde den hjærligste legemlige og aandelige Pleie. Ligejaa bestaaer der, saavidt vi vide, en lignende Anstalt i Mühlhausen i Elsaß. Ogsaa i Augsburg har man begyndt at forsøge Stiftelsen af en Pleieanstalt for qvindelige Arbeidere. Begyndelsen er rigtignok ubetydelig. For meer end et halvt Aar siden leiede Sognegeistligheden i St. Mar en tredje Etage i et Huus i Forstaden, og med den høierov. Biskops Samtykke blev den 17. Mai s. A. den lille Anstalt aabnet dermed, at de til Dptagelse udsæete 7 Arbeiderinder bleve efter en stille h. Messje indførte i den ved veldædige Gaver indrettede Bolig og overgivne til en prøvet „Moder“. Siden den Tid er de Dptagnes Antal steget til 13. Man vilde ikke stifte et Kloster, eller et Correctionshuus, men en Anstalt, i hvilken de enestaaende Arbeiderinder kunde finde, hvad de saa nødvendigen behøve for deres egen Skuld. Sid at „Anna-Anstalten“ i Augsburg maa finde Efterligning overalt i Fabrikstæderne; thi i denne Retning maa der hjælpes, naar man overhovedet vil tilstræbe en varig Forbedring i Fabrikvæsenet.

Belgien. (En qvindelig Arbeiderforening til veltgjørende Diemed.) „Courrier von der Schelde“ giver følgende Beretning om en i 12 Aar i Tournay bestaaende veltgjørende Forening af qvindelige Arbeidere, som i høi Grad fortjener vort Bifald. Astenen for den h. Julefest i Aaret 1845

kom en Kone ved en Borgermands Dør i Sognet St. Piat i Tournay, for at anraabe Huset's Beboeres Barmhertighed for et paa samme Dag født Barn, hvis Moder var blottet for det Allernødvendigste. Udentvivl havde en Indfyldelse fra Oven ledet den Bedende, thi hun foredrog sit Anliggende for en ung Pige, en Arbeiderinde, der, som hun vidste, vel var fattig, men begavet med et ædelt Hjerter. Den følgende Morgen forærede den unge Arbeiderke det hende anbefalede Barn nogle i al Hast syede Klædningsstykker. fuld af Glæde over den Lykke, som hun havde følt ved Opfyldelsen af dette smukke Barmhertighedsværk, fortalte hun det Skete til Veninder, der ligesledes vare Arbeiderker, og hun gjorde dem det Forslag, hvert Aar ved Julefesten at klæde et fattigt Barn til Ære for den nysfødte Frelser. Alle bifaldt dette smukke Forslag og lovede deres Bidrag til dets Udførelse. Da deres Midler kun vare indskrænkede, blev det egentlige Bidrag, som man omhyggeligen indsamlede for den „lille Fattige“, bestemt til een Centime. Planen blev udført og i Aaret 1846 fik eet Barn et lille Udstyr; men i det følgende Aar bleve allerede 3 Børn opklædte, derpaa 6, senere 8 og endelig 17: Antallet af Foreningsmedlemmerne var tiltaget. Da Sjølesørgeren i det Sogn, hvor Foreningen havde gjort sin beskedne Begyndelse og opblomstrede i al Stilhed, en Dag fik Kundskab om det smukke Værk, saae han deri en ny Leilighed til at bevise de Fattige sin Iver og Kjærlighed: han sluttede sig til Foreningen, tog den under sin Beskyttelse og bivaanede siden med sine Vicarer hvert Aar Uddelingen af de imaa Udstyr. Understøttet ved nogle velhavende Personers Gaver, udfolder Foreningen nuomstunder en altid større Virksomhed. Ikke mere nogle saa Børn, men mere end hundrede — Drengene og Piger — saae nu hvert Aar til Julen en fuldstændig Paa-klædning. Det er værd at lægge Mærke til, at alle Klædningsstykkerne blive forfærdigede af de unge Piger selv, som ofre deres Fritimer til dette Arbeide. Aldrig bliver der arbeidet om Søndagen til dette Tiemed; men i Aftentimerne, paa Fastelavnssdagene, paa Dagene efter store Festsdage ic. forsamle de sig og arbeide glade og fornøiede for „den lille Fattige“ — saaledes hedder nemlig Foreningen. Medens saamange andre unge Piger af samme Alder og Stand tilbringe Tiden i Fornøielse, som kun altfor ofte foraarsage Samvittighedsnag, vende Foreningsmedlemmerne silde om Aftenen tilbage til deres Solig, tilfredse i Hjertet og rigeligt belønnede for de Offere, som de have funnet bringe; thi fra deres Indre lyder en Stemme: „Hvad I have gjort imod de Ringeste af Mine, det have I gjort imod Mig!“ Lykkelige Piger, som i deres saa indskrænkede Omstændigheder have fundet den Hemmelighed, at øve

Barmhertighed og gjensidigen at understøtte hverandre i Udøvelsen af denne himmelske Dyd!

Frankrig. (Kirkebygning. Keiser Napoleon.) Der hengaaer ikke let nogen Uge, i hvilken der i Frankrig ikke stiftes et nyt Kloster eller en ny klosterlig Anstalt. De Klostre, som i den første Revolutions Tid kom i Privatfolks Hænder, blive efterhaanden tilbagekjøbte og givne tilbage til deres tidligere Bestemmelse. I Caen oprettes nu et Kloster for Capucinere, og i Normandiet eet for Præmonstratenserne, som fra Belgien ville ned sætte sig der. Den Tid vil ikke mere være fjern, da Frankrig vil tælle ligesaa mange Klostre som tidligere. Rigtignok bejad det før 1793 — som Abbé Bourrassé esterviser i et nyere Værk: „De smukkeste Kirker i Verden“ — 30,000 Kirker, 1500 Abbedier, 8500 Capeller og 2800 Priorater, Klosterne, de biskoppelige Paladser og Høspitalerne ikke medregnede! — En i Paris levende Schæfster offentliggjør i „Schles. Kirchenbl.“ en Beskrivelse over den d. 30. Nov. s. A. i Paris indviede Clotildeskirke, hvorved han iblandt Andet gjør følgende Bemærkninger: „Fire nye Kirker ere opstaaede i Paris siden Statscoupet i 1831, og til ingen Tid have vel Restauratio-
nerne af og Tilbygningerne til de herværende Gudshuse været omfangsrigere og betydeligere, end nu. Udgifterne til dette Dødsfjendelig Fordeel ved det nye Regimente og ved den indskrænkede, eller som dets Modstandere sige, ufrie Constitution. Havde hine store Pengebevillinger behøvet Kamrenes Samtykke, som i Louis Philips Tider, vilde ikke den tyvende Deel være bleven opnaaet. Clotildeskirken blev paaabegyndt i Restaurationens Tid. Bourbonnerne have som bekjendt gjort meget for Kirke og Cultus. De smukkeste moderne Kirker i Paris, jaasom Madeleine, Nôtre dame de Lorette, St. Vincent de Paul, stamme fra hini Tid. Fra det strengt kunstneriske Standpunct kan vel meget være at udsætte paa disse prægtige kun altfor verdslige Gudshuse: men de godtgjøre dog uenctelig den store Tilbagevenden, og de upartiske Historieforfattere ville ikke give den ulykkelige Carl X. det smukke Tilnavn rex christianissimus som en blot Titel. Under Louis Philips blev alt dette naturligviis anderledes. Kamrene gave 40,000 Frcs. aarlig til Vedligeholdelsen af Nôtre dame Kirken, som uden dette usle Tilskud ligesom vilde være falden sammen, og indbildte sig, at de havde gjort noget meget stort dermed. Bygningen af Clotildeskirken, begyndt under Carl X. for sildigt og allerede under det politiske Virvar, blev i Trediverne og Fyrgetyverne saa godt som liggende; de anviste Fonds bleve kun delvis og ovenikjøbet upraf-tist anvendte, og til videre Understøttelser havde Juli-Regjeringen

ingen Penge. Den verdensflogte Louis Philip havde Andet og, som han meente, Bedre at gjøre. Han forvandlede Versailles til et Nationalmuseum, — til de 2000 Millioner, som Versailles efterhaanden havde kostet i de forrige Aarhundreder, foiede han endnu nogle Millioner i Konstfatte. Kirker, hvoraf man jo havde bygget saa mange for ham, kunde man ogsaa efter ham bygge nok af. Det var orleanistisk Politik. Keiser Napoleon tænkte og gif ganske anderledes tilværks. Men til hans Raadighed stode og staae ogsaa ganske andre Midler. Medens den orientalske Krig kostede hver Maaned 100,000 Fres., brugte man næsten lignende Summer, for at omdanne Paris. Den nye Louvre, Industriepalladset, Rivoligaden og fire nye Boulevarder opstode som ved et Trylleslag; Broer og offentlige Pladse og storartede Haver bleve fremkaldte som af Intet og pludselig var ogsaa Glotildetirken bleven færdig som et lille, neppe bemærket Biværk; intet Menneske tog synderlig Notits deraf, og i tidligere Tider vilde denne Bygning have givet Stof til alenlange Avisartikler. Saaledes forandre Tiderne sig."

Mexico. (Liberalisme og Folkevel.) I to Aar har General Comonfort, som har bemægtiget sig Præsidentstabet i Mexico, været den antikirkelige og revolutionaire Presses Dindling, saavel i Europa som i Amerika. Det eneste Motiv til denne Fortjærlighed er, fordi Præsident Comonfort har udstrakt sin Haand efter Geistlighedens Godser. Den kirkesjendtlige Presse ipaaer strax, at dette sacrilegiske Attentat strax vil hidføre den saalænge ventede gylodne Tidsalder for Mexico og saaledes ogsaa sikkre den offentlige Rolighed i Landet. Desuagtet forekomme ideligen Opstande i hiint for Revolutionen saa classiske Land, og den gylodne Tidsalder paaskyndte ikke sit Komme. Estrax bagvaskede man Geistligheden, idet man beskyldte den for at begunstige disse Uroligheder, og Præsidenten forviste den hoiærvt. Biskop af Puebla og et stort Antal høitstillede Geistlige fra Mexico under det aldeles ubegrundede Paa-
 stud, at de havde sammensvoret sig imod Republiken. Trods disse voldelige Forholdsregler vedvarede Uordenen, og nu ere de protestantiske Blade i Nordamerika, netop de samme, som i Comonfort hjulpede en Gjenopretter af Mexico, nødte til den Tilstaaelse, at hans Herredømme er truet af tre Concurrerter, som alle høre til det liberale Partie og til Kirkens Fjender. Saaledes er det ikke de Conservative, som reise sig for at styrte Præsidenten, men de Liberale, hans Venner, Lovtalerne af de Love, som gjorde ham til Kirkestormernes Dindling, — han bliver forraadt af Sine. Virkelig gruelige ere de samme Blades Beretninger om de sociale Tilstande i Mexico: hele Landet vrimler af Røverbander; enhver Art af Regjering er forsvun-

den; Finantserne have gjort fuldstændig Bankerot; Rigets Gæbet bliver daglig mindre, ikke ved Salg til de Forenede Stater, men ved Indianernes Erobringer; de indbringende Plantager, som endnu for saa Aar tilbage tillode deres Besiddere at optræde i Europa's Hovedstæder med al mulig Luxus, ligge i Ruiner og ere ødelagte af vilde Indianerstammer, der for ikke længe siden slagtede fire hundrede Personer alene i Yucatan. Sandelig, de Revolutionaire høste Frugterne af deres Sæd! Dengang Mexico hørte til det katolske Spanien, vare de nu kun paa Rov og Mord pønsende Indianere ombvendte og civiliserede; de dannede talrige fredelige Colonier omkring Jesuiternes Missionsstationer og lode sig villigen lede af deres geistlige Fædre. Siden Jesuiternes Fordrivelse (i Midten af det forrige Aarhundrede) har en Række af Vilkaarligheder bidraget til at forstyrre alt det, som Missionairerne havde opbygget med saa stor Nøie. Indianerne, berøvede deres elskede "Sortkjoler", forfaldt atter lidt efter lidt til Barbariet, og Mexicanerne see sig nu fordrevne fra Ruinerne af deres Plantager, fordi de have ladet Kirkerne falde i Ruiner.

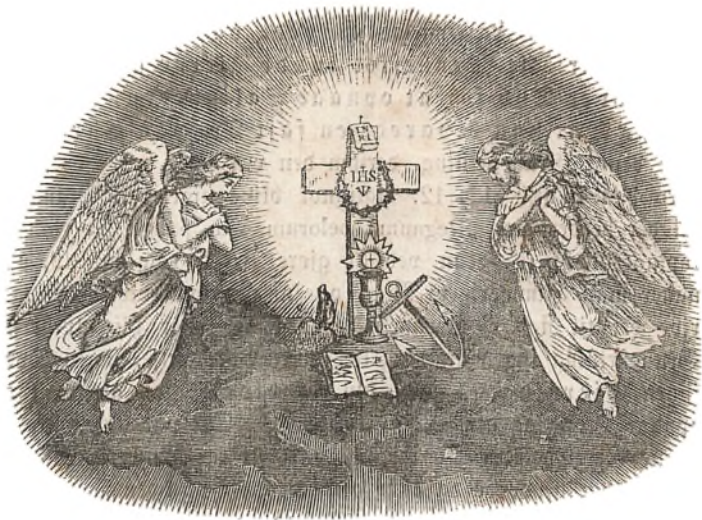
Kirkelig Erindringsliste.

- Søndag d. 28. Februar. — Anden Søndag i Fasten. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messé. — Kl. 10 Høimeesse, med Prædiken paa Dansk. — Aftenen Kl. 6 Andagt, med Fasteprædiken.
- Søndag d. 7. Marts. — Trede Søndag i Fasten. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messé. — Kl. 10 Høimeesse, med Prædiken paa Tydsk. — Aftenen Kl. 6 Andagt, med Fasteprædiken.

Rettelser.

- I forrige Nr. Side 52 Linie 16 fra neden læs: jin, istedetfor sine.
 — 53 — 16 — — — Eiders, istedetfor Eiden's.
 — 55 — 20 — — — victrix, istedetfor vistrix.
 — 57 — 5 — — — Det, istedetfor Den, og
 — — 7 — oven — er, istedetfor ere.
 — 63 — 16 — — — og, istedetfor at.

Kjøbenhavn.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 6.

Søndagen den 14de Marts.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaer hver anden Søndag og leverer Subscriberterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedkommissionair, Hr. Konsthandler **C. A. Blanzkesteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Rtl. 8 St. Qvartalet.

Kortfattet Reformationshistorie.

§ 11.

Aarsager til Reformationens hurtige Udbredelse.

3. **S**vad der endvidere bidrog til at den lutheriske Lære udbredte sig saa hurtigt og vandt Menneskenes Bifald, var Luther's eiendommelige Læresætning angaaende Menneskets Retfærdiggjørelse ved Troen alene. I Overensstemmelse med

denne hans hele Læresystems Hoved- og Grundsætning lærte Luther: At Mennesket kunde gjerne undvære al og enhver Dyd for at opnaae Saligheden, kun paa det nær, at han bevarede en fast Tro paa Christus. Ved denne Grundsætning, dersom den var sand, vilde Herrens Ord hos Matth. 11, 12. rigtignok blive gjorte til Skamme; thi det hedder det: „Regnum coelorum vim patitur et violenti rapiunt illud“ (∴ Kun ved at gjøre Vold paa sig selv, opnaaer man Himmerigets Rige, og kun de, som anvende Magt, rive det til sig). Derimod behøves der efter hiin lutherfke Grundsætning ingen Anstrengelse, ingen Bodsøvelse, ingen Dyd, ingen Gjerning — men kun den blotte Tro alene til at opnaae Frelse og den evige Salighed. Det var altsaa ifølge denne Grundsætning fra nu af ganske let at komme i Himmelen. Man behøvede da efter den nye Lære og i den nyoprettede Kirke ikke mere at vandre ad den trange Bei, saaledes som den gamle Kirke i Overensstemmelse med Frelserens Ord altid havde lært, men det kunde fra nu af ogsaa lykkes ad den brede Bei, endstjøndt den efter Frelserens Udsagn (Matth. 7, 13) „fører til Fordærvelsen.“ Imidlertid behagede naturligviis denne nye Himmelvei Mange overordentlig, og Luther var ogsaa den Mand, der forstod at hævde sin engang paaستااede og udtalte Kjendelse angaaende denne Troens magiske Kraft, selv i ligefrem Modsetning til Frelserens udtrykkelige Lære. Thi uagtet han hverken var nogen Apostel eller Evangelist, besad han dog et Slags useilbar Autoritet og Anseelse hos sine daværende Tilhængere, og man stode paa hans Dom og Kjendelse i Troesfager ligesaa trygt og endnu tryggere end paa en Evangelists eller Apostels Udsagn. — Vi kaldte denne hans Grundsætning, angaaende Troens alene saliggjørende Kraft, en ny Grundsætning, og den var det ogsaa i Virkelighed paa hiin Tid. Imidlertid kunde vi ogsaa ligesaa vel kalde den en gammel Sætning, da den allerede blev opfundet i de første christelige Aarhundreder. Thi Kirkehistorien paaviser den som en gammel gnostisk og især manichæisk Branglære, som Luther kun har opparmet igjen. — En urigtig og usand Paaastand er det forøvrigt, naar man endnu den Dag idag fra orthodox-protestantisk Side vil retfærdiggjøre Luther

med Hensyn til denne hans uchristelige Læresætning under det Baastub, at den „store Reformator“ ved denne Lære kun havde sigtet til at modstride visse saaf. „gode Gjerninger“ (saasom Faste, Spøgelse, Balfarter o. s. v.), men ikke selve de christelige Dyder. Nei, det var tværtimod med fuld Alvor, at Luther ifølge hiin Grundsætning ogsaa ivrede imod det christelige Livs Dyder. For at godtgjøre dette, behøve vi kun at fremføre hans egne udtryffelige Ord. I hans samlede Skrifter (Altenburger Udg. I, S. 879) hedder det ordret saaledes: „Hvem som troer paa Christum, formaae ingen Gjerninger at besyldde eller fordømme, hvor mange og hvor gode eller onde de end maatte være. Atter, ingen (Gjerninger) formaae at undskyldde eller at saliggjøre ham, hvor gode og hvor mange de end maatte være, men Alt hvad der er Bort, (følgelig ogsaa vor Dyd) besyldder og fordømmer os.“ — Endvidere siger han (jvfr. hans Udlægning af Brevet til Gal. fol. 148.) Følgende: „De (o: Katholikerne) tale om Troen, som de kalde *fidem formatam*, som om Kjærligheden maatte gjøre den grundig, lige om den (Troen) maatte modtage sin Kraft til at retfærdiggjøre fra Kjærligheden. Denne allergiftigste og skadeligste Glose, som uidentivt den stygge Satan selv har opdigtet (*„erticht“*), den kan og vil jeg ikke taale, men maae fordømme den. Disse Forfalskere af Evangeliet (o: Katholikerne) sige endvidere: at Troen uden videre ikke skal due til noget, (*„nichts tügen soll“*) med mindre Kjærligheden kom dertil. Dersom denne Sophisternes skadelige og giftige Opdigtelse skal bestaae, da maatte Troen være en stakkels, svag Dyd.“ — Hvad Luther her erklærer for Sophisternes, ja for Djævelens Opdigtelse, er kun ligefrem den h. Apostel Paulus' udtryffelige Lære, naar han med Hensyn til Kjærlighedens absolute Nødvendighed blandt Andet skriver Følgende: „Og om jeg end havde al Tro, saa jeg kunde flytte Bjerger, men havde ingen Kjærlighed, var jeg Intet.“ (1. Cor. 13, 2) — Dertil kommer endnu Luther's rædsomme Skrivelse til Melancthon, hvori det hedder: „Det er nok, at vi formedelst Guds Herligheds Rigdom ere komne til at erkjende det Lam, som borttager Verdens Synder. Fra dette vil ingen Synd skille os, om vi

end tusinde og atter tusinde Gange om Dagen maatte bedrive Hoer eller flaae ihjel." (Jvfr. Joh. Aurifabri Epistolae revr. P. Dr. Martini Lutheri. tom. I, fol. 345.) Derfor hans Brede mod Moses og hans Sædelighedslov, om hvilken dog Frelseren Selv siger: at Han ikke var kommen for at ophæve, men for at fuldkomme den (Matth. 1, 17). Lad os høre, med hvilken Forbittrelse den frygtelige Mand harmes over den gamle, ærværdige Lovgiver: „Vaer paa — siger han — at du er klog, og viis Moses med hans Lov kun langt bort fra dig. Bryd dig ikke om hans Skræmmen og Truen, men hold ham for mistænklig som den værste Kjætter, som et miskjendt og fordømt Menneske, som er endnu værre end Paven*) og Djævelen selv." (Jvfr. Altenb. Udg. tom. 6. fol. 755. b.)

Ja, ikke tilfreds med, i sine forskjellige Skrifter at udrale flige Grundsætninger, der ikke blot stride imod den christelige, men endog mod al menneskelig Følelse, gaaer han endog saavidt, offentlig paa Prædikestolen at spotte over de christelige Dyder. I en Prædiken paa anden Pintsedag over den skønne Text Joh. 3, 16 siger han de skamløse, vederstyggelige Ord: „Der gives ikke mere nogen Synd i Verden uden Bantroen. . . . Saaledes bevirker ogsaa Troen, at vor Sk. . . ikke lugter ilde for Gud" (vi kunne ikke formaae os til at nedskrive selve Textens endnu gemenere Udtryk). Jvfr. Luther's Huuspost. Zenaer Udg. fol. 68. b. Naar paa denne Maade Nødvendigheden af de christelige Dyder ikke blot blev bestridt, men endog offentlig bespottet paa Prædikestolen, kan det vistnok ikke forundre os, at tillige ogsaa Moralitet og Sædelighed, baade efter samtidige lutherske og katholske Skribenters overeensstemmende Beretninger, sank saa frygteligt som Følge af flige Grundsætninger. Luther selv tilstaaer i sine Skrifter som oftest denne rædsomme sædelige Ødelæggelse; men langtfra at tilskrive sin egen ødelæggende Sædelære den, sigter han efter sin Sædvane Djævelen for alt dette. — Neppe havde derfor Luther lukket sine Dine, førend den vægelsindede Melancthon blev en „Bendekaabe". Han overtalte Witten:

*) Dette vil sige meget, thi Luther kjendte neppe noget Værrer end Paven!

berger Theologerne til at antage Nødvendigheden af de gode Gjerninger til Saligheden. Men da var det allerede for sild. Theologerne i Jena bleve saa fortrydelige over denne Melanchthon's Afvigelse fra den ægte lutheriske Lære, at de fra 21. October 1568 til 9. Marts 1569 afholdt et særegt Møde i Altenburg, hvori de ikke blot kaldte denne Melanchthon's Lære om de gode Gjerninger papistisk, for argerlig (!), farlig og ugudelig (!), men ogsaa excommunicerede og udelukkede de hursyrstelige sachsiske Theologer fra deres kirkelige Samfund (See Acta colloq. Altenb. ed. Jen.). Ja, den skandaleuse Strid om denne Gjenstand varede i et heelt Aarhundrede. Thi da den helmstädtiske Theolog Calixtus, greben af dyb Bedrøvelse over den lutheriske Kirkes jævnelige Forfald, henimod A. 1640 gjorde det Forslag at nærme sig den gamle katolske Kirke igjen, opstod der en saa rædsom Skandal, at alle protestantiske Fyrster og Universiteter kom i Oprør derover, og der blev opstillet et nyt Slags Betsendelseskrift, hvori følgende Calixtus' Læresætning: „For at opnaae Saligheden, er det i det Mindste nødvendigt, at afholde sig fra Ugteskabsbrud og Mord,“ — blev forkastet og fordømt. Man skulde virkelig næsten komme til at troe, at hine Snigmordere, som nuomstunder bestandigen true vore europæiske Fyrsters Hoveder med Fare, havde lært deres Catechismus af dette lutheriske Altenburger Kirkemøde! Og endelig, for saa at sige at gjøre Raal paa Christendommens Hjerte og inderste Kjerne, erklærede Altenburger Mødet følgende: „Vi forkaste dem, som lære, at den virkelige Kjærlighed til Gud og til Næsten og Overholdelsen af Hans Bud ere nødvendige til den evige Salighed.“ — Vi spørge: Hvorledes var det dog muligt, at en Religion, som den lutheriske, der kun ene vilde holde sig til Bibelen som Troens og Troeslærens eneste Kilde, alligevel kunde komme til saadanne extravagante og ligefrem imod den h. Skrifts klare og udrykkelige Ord stridende, affindige Paastande? Eller taler ikke den h. Paulus tydelig nok, naar han 1. Cor. 6, 10. skriver, „at hverken Hoerkarle eibeller Røvere skulle arve Guds Rige?“ Befaler ikke Frelseren Selv, at vi skulle elske Gud over Alt og vor Næste ligesom os selv, — og erklærer

Han ikke denne dobbelte Kjærlighed for de tvende Hovedbud i Loven? Men alligevel paaastede hine protestantiske Theologer ligeoverfor Calixtus, at alt dette ikke blot var noget Uegnyldigt, men endog Fordømmeligt, saaledes som de da ogsaa i et offentligt Møde virkelig erklærede det for fordømt. Og for at vi ikke skulle troe, at alt dette maaskee kun var en Udtænkning af den senere lutherske Theologie, ville vi endnu tilføie en Læresætning af en af Luther's kjæreste Brødre og Disciple. Nicolaus von Arnsdorf, som tidligere havde været Prædikanant i Magdeburg — den samme, med Hensyn til hvem Luther rojer sig af den sacrilegiske Synd, at han i denne sin Discipel havde „viet En til Biskop uden Chrysam og uden Smør, Fedt, Flesk, Tjære, Jster, Birak eller Kul“ (som den protestantiske Historiker Hase i sin Kirkehistorie S. 432 udraaber fuld af Indignation) — denne Arnsdorf blev af Luther af egen Myndighed beffikket til at være luthersk Biskop i Naumburg; men traadte nogen Tid efter Luther's Død frem med et skjændigt Skrift, hvori han siger, at den Sætning: „Gode Gjærninger ere skadelige for Saligheden,“ var en rigtig kristelig Sætning.

Ved den lærde Flacius vandt denne Arnsdorf's Lære et ikke ubetydeligt Parti og forøgede hiin frygtelige Tids sædelige Forvildelse og Forargelse. — Til Held for Menneskeheden varede hiin ugudelige Tvist om de „gode Gjærninger“ i det 17. Aarh. ikke længe, men endte med dens Ophavsmands Død. Først ved Spener og Franke fik den lutherske Kirkelære en mere alvorlig og sædelig Retning, som mere eller mindre har vedligeholdt sig indtil vore Dage. Imidlertid fattes Protestantismen hine kraftige og overnaturlige Midler til at grunde ægte Religionsitet og kristeligt Levnet blandt Folket, saaledes som den katholske Kirke besidder dem, netop fordi man letfærdigen har bortkastet de fleste Sacramenter, og tillige dermed disses indvortes Frelsekraft. Da gavner det ikke noget, at man, som det skeer i den nyeste Tid i mange Egne i Tydskland, tager af den gamle Kirkes udvortes Ceremonier, Stikke og Indretninger, for derved at udbedre og bøde paa den brøstfældige protestantiske Kirkebygning, eller muligen derved endog at gjenoplive det slappede kirkelige Liv. Alt dette har kun Forstand og Be-

tydning indenfor den katholske Kirke selv. Thi Christendommen bestaaer først og fremmest i Aand og Sandhed, og det udvortes kirkelige Liv i sine mangfoldige Indretninger, Ceremonier og Skikke er saa at sige kun en naturlig Udfolding af Kirkens indvortes Kraft og uudtømmelige Rigdom. Naar man da tager enkelte Ceremonier ud af deres organiske Sammenhæng og forplanter dem paa den protestantiske Gudstjenestes Gebeet, da blive de ligesom til usle Bjalter, som erindre om den bekjendte Fabel om Raven, der havde pyntet sig med Paafuglesjjer. Man kan ikke tage noget af Katholicismen; enten maa man tage den heel og holden, eller Intet deraf.

Imidlertid kræver Retfærdigheden, at vi angaaende hine rædsomme Banartelser af den lutheriske Troes- og Sædelære tilfrøe den Bemærkning: at man ikke maa ansee alt dette, som om Luther og hans Tilhængere blot havde forsvaret slige Grundfætninger af Ondskab. Nei, disse fremgik meget mere allesammen af det engang udtalte og derefter ligesom tilbøede jagede Princip: at Mennesket ikke har nogen fri Villie i moralsk Henseende. Ligesom i vore Dage de mange Bildfarelser paa Statens Gebeet for det Meste fremgaae af den misforstaaede politiske Friheds Princip, saaledes var det dengang Tilfældet med Luther's Grundfætning angaaende den menneskelige Villies moralske Ufrihed. Thi extrema se tangunt. Det er derfor tillige ogsaa denne Grundfætning, som vi maae fremhæve som den

4de Aarsag til den protestantiske Læres hurtige Udbredelse. Medens nemlig det lutheriske Læresystem i dogmatisk Henseende hovedsageligen grundede sig paa den nylig omtalte Lærefætning, at Menneskets Retfærdiggjørelse skeer ved Troen alene: maa hiin anden Grundfætning, ifølge hvilken man fratjender Mennesket al Evne til at handle frit i moralsk Henseende, eller den moralske Tvangs Princip, ansees som den protestantiske Læres videnskabelige Grundlag og hele Brangsystemets oprindelige og dybeste Grundkilde. Det kan her naturligviis ikke være vor Hensigt, nærmere at drøfte et Spørgsmaal, som til alle Tider har været Gjenstand for lærde Grundfkninger, baade blandt Philosopher og Theolo-

ger, — nemlig Spørgsmaalet om den menneskelige Willies moralske Frihed. Hvor vanskeligt paa den ene Side, og hvor høist vigtigt paa den anden forøvrigt dette Spørgsmaal er, fremgaaer allerede deraf, at Fædrene paa Tridentiner Kirkemødet, efter Paul Sarpi's Beretning, holdt flere end 100 særskilte Møder alene for at afgjøre dette Gmne i Overeensstemmelse med den h. Skrift og Traditionen. Det var selvfølgelig noget Tilgiveligt, naar Luther ligesom mange Andre tog feil i Bejvarelsen af dette Spørgsmaal, og det er altsaa ikke derfor at vi turde eller vilde fælde Dødsdom over ham. Imidlertid, ikke tilgiveligt er det, at han ogsaa endda ved blev sin vildfarende Baaastand, da han saae sin hele Dm-givelse, sit nyoprettede kirkelige Samfund i religiøs og moralsk Henseende at gaae tilgrunde netop som Følge af denne Grund-sætning, og at han ikke engang endda erindrede sig Frelserens Ord: „Af deres Frugter skulle I kjende dem,“ — og atter: „Ikke Enhver som siger til Mig: Herre, Herre, skal indgaae i Himmerriget's Rige, men den som gjør Min Faders Willie, Som er i Himmelen.“ (Matth. 7, 16. 21) Imidlertid var det en Følge af hans ubegrændsede Reformator-Hovmod og ubielige Trods, at han ikke kunde formaae sig til at fratræde den, endssjøndt Samvittigheden saa indtrængende formanede ham. Forblindet ved dette Mandens Hovmod vidste han som oftest ikke engang at skjelne imellem Godt og Ondt; sine gode Tanker, (vakte ved hans Samvittigheds Røst,) ansaae han da for djævelske, og omvendt sine djævelske Tanker for guddommelige. Men netop fordi Vildfarelsen var forskyldt ved hans haardnaktede Selvforblindelse, er han ansvarlig for, at saa mange Sjæle, som rettede sig efter hiint, al Moralitet odelæggende Princip, aandelig og legemlig gif tilgrunde, — ansvarlig for de umaadelige Strømme af Blod, der som Følge af den af ham foraarsagede kirkelige Adskillelse lige fra Bondekrigen af indtil Slutningen af den 30aarige Religionskrig bleve udgydte i de tydske Lande, — ansvarlig endelig for den Vantro, Gudsfornegtelse og Atheisme, der som en naturlig Følge og Udvikling af denne hans extreme Grund-sætning netop nu, efter tre Aarhundreders Forløb, ret begynder at kroe sig indenfor de protestantiske religiøse Samfund, og mere og meer finder

Indpas ogsaa hos Almuen. Efter at protestantiske Philosopher, saasom Kant, Fichte, Hegel o. s. v. havde ombannet den saakaldte „evangeliske Christendom“ til lærde hedenske Systemer, til Rationalisme og Pantheisme, have andre, saasom Strauß, Bauer, Feuerbach og Consorter gjort denne moderne Hedendom forstaaelig ogsaa for Folket og uddannet den til den groveste, crasseste Materialisme og Atheisme, som nuomstunder gaaer i Svang i det protestantiske Tydskland under Navn af en oplyst Christendom og ligeover for det gamle, opslidte orthodoxe Lutherdomme meer og mere vinder Terrain blandt de Halvdannede og den egentlige Almue. Ja, det mangler ikke paa Exempler, at endog protestantiske Geistlige, der selv naturligviis maae være blottede for al overnaturlig kristelig Tro, ved Ord, Prædikener og Skrifter gjøre sig Umage for at fremme denne antichristelige og vantroe Retning iblandt Folket. Dette er altsaa det endelige Udbytte af den Christendom, som af Luther blev bygget paa sige Grundsætninger, som den her omtalte. — Det er forøvrigt mærkværdigt nok, at en dyb Tænker endnu i selve „Reformationens“ Aarhundrede ligesom med et prophetiskt Blik allerede har forudseet og spaaet denne Delæggelsens Bederstygghed paa det protestantiske Kirkesamfunds Enemærker, saaledes som den i vort Aarhundrede viser sig for den lyse Dag. Den protestantiske Bizel (eller Bielins), som i Begyndelsen var Luther's Ven og af denne blev ordineret og beskiftet til Sognepræst i Nimegk, men senere (1573) ligesom mange Andre vendte tilbage til Katholicismen, — denne Bizel udtaler følgende om Lutherdommets fremtidige Skjebne: „Derjom Lutherdommet, — siger han — skulde bestaae længe, vil det føre dets Tilhængere til Hedendommen, og Tid efter anden til Pythagoras' Lære, som drog Guds Tilværelse i Tvivl, men snart derpaa til Diagoras' (Lære), som benegtede Guds Tilværelse“ (Jvfr. hans Epistola ad M. B. F. M. 3. a. N. a).

Lige omvendt som Luther, der paastod: at Menneket er ufrit og i Grund og Bund fordærvet ved Synden, gjør den af selve den protestantiske Kirkes Skjød fremgaaede „oplyste“ Christendom sig ikke lidet til af det stik Modsatte, og i tusinde Systemer, Tidsskrifter, Romaner og Digte hævdes den lige saa

uchristelige Grundsætning: at Mennesket er frit i alle Henseender og ingenlunde fordærvet ved Synden; Arvesynd gives der ikke, og Daaben er ikke noget Andet end en blot Ceremoni. Det er Paastande, som man kan læse i offentlige Aviser i christne Lande, ja som selv lutherste eller evangeliste Geistlige ikke undsee sig for at udtale som deres Hjertes Mening. Det er den moderne Pelagianisme*), som fører lige til det samme Resultat og de samme Følger, som den Fatalisme, der indbefattes i Luther's Lære om den menneskelige Villies Ufrihed. Thi naar den menneskelige Natur slet ikke er fordærvet ved Synd, naar der hverken gives nogen Arvesynd eller syndig Tilbøielighed i Mennesket, trængte Menneskeslægten jo heller ikke til en Frelser; og Læren om Korset, den christne Kirke og dens Sacramenter og alt hvad Troen lærer os, er da en Fabel eller Støffelse, saaledes som disse moderne Pelagianere i Virkelighed paastaae det. — Naar derimod paa den anden Side den Grundsætning hævdes, at Mennesket ved Syndefaldet er blevet aldeles fordærvet og berøvet al sin Villies moralske Frihed, saa at han efter Luther's Lære maa anses ligesom en „Træflods“, hvorefter ikke blot Gud, men ogsaa Djævelen, kan gjøre hvad ham behager, da kan der først og fremmest rigtignok ikke meer være Tale om nogen Dyd og Bestræbelse for Dyden, men der ligger desuden ogsaa en saadan Modsigelse i denne Paastand, at hverken den sunde Fornuft eller Erfaringen kunde nøies med og blive ved denne Læresætning. Følgen deraf var, at den protestantiske Anskuelse i denne Henseende forandrede sig til den lige modsatte, nemlig at den menneskelige Frihed slet ikke er indskrænket af Noget som helst: ligesom hiin anden Luther's Grundsætning, angaaende Retfærdiggjørelsen ved Troen alene, siden efter førte til den lige modsatte, rationalistiske Anskuelse, at det slet ikke kom an paa Troen, men alene paa et retskaffent Levnet, paa Dyd og Gjerning. Thi det er Menneskenes Sædvane, at gaae fra det ene Extrem til det andet, og

*) En Tranglære i det 5. Aarhundrede, efter hvilken Mennesket ved sig selv og uden den guddommelige Raades Bistand formaar at ove alle Dyder og frelse sin Sjæl.

derfor siger man, at tvende Extremer berøre hinanden (extrema se tangunt).

Imidlertid vandt dog dengang den lutheriske Lære mange Tilhængere netop ifølge denne Læresætning. Alle de, som ved deres usædelige Levnet allerede i Virkelighed havde gjort sig til Syndens Træl (som f. Ex. den udsvævende Ulrich von Hutten o. a.) fandt i denne nye Sædelære Trøst og Beroligelse for deres onde Samvittighed og et fuldstændigt Undskyldningsmiddel for alle deres Udsvævelser. For Andre blev denne Lære ligefrem en Fristelse til, kun for den lette Himmelsvej Skyld, at gaae over til den nye Lære, fordi man jo derved fik Lov til at synde saa meget som man vilde, uden derfor at gaae Blik af Saligheden. Thi nu var det jo en afgjort Troessætning, at man kunde og skulde blive salig ved Troen alene, til Trods for alle Synder og Forbrydelser. Vi kunne let forklare os alt dette, naar vi kun kaste et Blik paa Nutiden. Hvad er Aarsagen til, at f. Ex. Mormonernes ugudelige Sect til Trods for al den Foragt, som vederfares dem fra alle dannede Menneskers Side, alligevel vinder et stort Parti og tager til fra Dag til Dag? og hvad er da det som tiltrækker og bedaarer saa Mange? Det er for det Meste den laveste kjødelige Sandselighed, formedelst hvilken denne Sect naaer en saa forfærdelig Udbredelse; og vi maae desværre tilstaae, at det paa en lignende Maade ogsaa dengang forholdt sig med den lutheriske Læres hurtige Udbredelse. Tusinder og atter Tusinder, baade Lægmand og frasaldne Præster og Munke, strømmede til den nyoprettede Kirke, fordi Sandselighed og Synd vare helligede der ved selve Religionsbekjendelsens Grundsætninger. Der fandt man en aaben, bred og smilende Vej, der efter den nye Lære jo førte ligesaa godt til Saligheden, som den gamle, besværlige og snævre Dydens og Gjerningens Vej indenfor den katholicke Kirke. Hvorfor skulde man da ikke foretrække den Vej, paa hvilken Vandringen heneden kun var ligesom en behagelig og smuk Spadsjoretour, der igjennem Lystskove og et Slags jordisk Paradiis alligevel førte til Livet? Thi Troen og Daab var jo et ufeilbart Afsladsbrev, hvorved man allerede i Forveien var forsikkert om at faae alle Synder og Udsvævelser tildækkede igjen for Guds Naad.

Alt dette er ikke et tomt Raisonnement fra vor Side, men kun et svagt Billede af den bare, nøgne Virkelighed, saaledes som Historien stadfæster den. Wittenberg selv blev lige for Luther's Dine til en Utugtens og Ugudelighedens Gloak, til et andet Sodoma, hvor de skammeligste Laster offentlig gif i Svang. Lad os høre, hvorledes Luther selv klager derover. I en Skrivelse af 18. Juni 1543 til Justus Jonas siger han Følgende: „Si dimidia civitas adulteriis, usura, furtis, dolis, fraudibus perdita sit, nemo judicat. Omnes paene rident vel ipsi potius consentiunt et faciunt“ d. v. s. „Om den halve By (Wittenberg) er fordærvet ved Ægteffabssbrud, Alager, Tyverier, List og Bedragerier, det bryder Ingen sig om. Næsten Alle spøge (derover), eller meget mere, de samtykke deri og gjøre det selv.“ (Jvfr. de Wette V, 43). — I et Brev til sin Kæthe, som er skrevet i Slutningen af Juni Maaned 1545, og som vi allerede tidligere have anført, skriver han: „at han aldrig vilde vende tilbage til dette Sodoma og Gomorrha (Wittenberg). Hellere vilde han streife omkring og spise Tiggerbrød, end martre og besmitte sine arme, gamle sidste Dage med det uværdige Væsen i Wittenberg“ (Jvfr. de Wette V, 753). — Især var det den studerende Ungdom paa Wittenberger Universitetet, denne Planteskole for de lutheriske Missionairer, der jo skulde udbrede det nye Lys til alle Sider, som udmærkede sig ved en saadan moralsk Forvildelse, saa at Luther selv desangaaende yttrede sig mod Spangenberg: „naar der blev ikke 100 eller 200, men kun 2 eller 3 retskafne Theologer af de 2000 unge Mænd, som opholdt sig ved Universitetet, maatte man allerede takke Gud derfor.“ (Jvfr. Brönneberg's vaterländisches Archiv des hist. Vereins f. Niederachsen. 1840. S. 413). Der forekomme foruden disse endnu utallige andre Klager over den daværende Ungdoms Udvævelser i Luther's forskjellige Skrifter (s. Gr. Walch XI, 3096; XII, 895, 789, 1227; endvidere i hans Breve hos de Wette o. s. v.) — Ja, saa stort var de gode Sæders Forsald i Wittenberg og Omegnen, at Luther selv var af den Formening, at den yderste Dag og Verdens Ende var nær forestaaende, fordi, som han selv skriver, Synderne havde taget til paa en saa gruelig Maade, „at Menneskene nu vare besatte med

syv Djævla, medens de under Pavedømmet kun havde været besatte med een." (Jvfr. Luther's Huuspsælle, Jenaer Udg. S. 10).

(Sluttes.)

Kirkelige Efterretninger.

Wien. St. Severinsforeningens Centraludstyd har besluttet, ogsaa for dette Aars Paaskeuge, at foranstalte en Pilegrimsreise til Jerusalem. Anmeldelserne maatte ske inden 15. Februar, paa hvilken Dag det ligeledes vilde blive bekendtgjort, om Reisen vil finde Sted. Reiseomkostningerne anslaaes til 500 Gylden Conv. M. for hver Person. Pilegrimsreisen begynder tilhøjs fra Triest den 13. Marts og vil vare i to Maaned. Fruentimre kunne ikke deeltage i Reisen.

Paderborn. Som det bliver meddeelt „Augsb. Postztg.“ fra München, have de høierverdige Biskopper af Paderborn, Münster og Hildesheim rettet Indbydelse til de øvrige tydske Kirkesyrster til at stifte en Forening til Hidsførelse af en Gjenforening af den orientalske Kirke med den katholske Christenheds Overhoved. Den ydre Foranledning hertil have overhovedet Tidforholdene givet; thi mere nu end i tidligere Aarhundreder er Blikket henvendt paa Orienten. Da Bøn og Forbøn indtage den første Plads iblandt alle de Midler, som skulle tjene for noget Diemed paa Guds Riges Gebeet, fordi der paa den ene Side uden den guddommelige Raade ikke kan finde nogen Erkjendelse af Sandheden eller usorbeholden Hengivelse til samme Sted, og paa den anden Side ikke nogen frugtbar og velsignelsesrig, af reen Iver for Guds Ære og Sjælenes Frelse ledet Virksomhed til det ene eller andet Diemed og fordi sælles Bøn har en større Forjættelse, indbyde de høierverdige Biskopper til en Bedeforening for Gjenforeningen af den fra den katholske Eenheds Middelpunkt afstilte orientalske Kirke, saavel som til at oprette Bedeforeninger i dette Diemed iblandt de Troende. Men ogsaa det andet Midde, som frembyder sig for den menneskelige Virksomhed til Opnaaelsen af det nævnte Maal, nemlig ad Videnskabens Bei at tilstræbe en klar Forstaaelse angaaende de imellem den østerlandske og vesterlandske Kirke stedfindende Differentser, skal ikke blive ubenyttet. Hertil foreslaaes Oprettelsen af et Conversationsværelse med Udgivelsen af et Tidsskrift udelukkende eller

fortrinsviis for det antydede Diemed, som skal udkomme paa et med Hensyn til de orientalsk-politiske Forholde muligst neutralt Sted. Redactionen skal overgives til en Comitee, bestaaende af Mand, hvis videnskabelige Ry lader vente Opsyldelsen af den stillede Opgave. Ogsaa talrige Medarbeidere ville blive vundne som fortrinsviis skulle befatte sig med at studere de græske Kirkesædres Skrifter, som have levet før Spaltningen, saavel som Theologien saaledes som den har udviklet sig paa selve den frastilte Kirkes Gnemærker, og især de af Grækerne og Russernes polemiske Skrifter, hvori de søge at retfærdiggjøre og forsvare Frastillelsen. Smidlertid maae disse Midler til ad den videnskabelige Vej at opnaae en gjensidig Forstaaelse, kun anvendes i den fuldkomneste christelige Kjærligheds Aand. Det nævnte Tidsskrift skal udgives paa Tydsk og Fransk. Til at udrede de fornødne Omkostninger, maa ethvert Medlem af hele Foreningen yde et Bidrag af een Silbergroschen (3: omtrent 4 Skill. dansk). Som Foreningens Patron antages den h. Petrus: paa denne Helgens Festsdag annamme alle Foreningens Medlemmer den h. Communion. Desuden forbinder ethvert Medlem sig ogsaa til en daglig Bøn, hvis Udfast endnu ikke foreligger.

Münster. Den her udkommende „Anzeiger“ fortæller følgende, for hvis Sandfærdighed den troer at kunne indestaae, og som vi ligeledes meddele, idet vi forbeholde os en Dom over Aarsagen til og Betydningen af Begivenheden, indtil en høiere Kjendelse vil være afgiven: „En fjortenaarig Discipel af Gymnasiet i Essen, hvor han var født, var for omtrent 8 Maanedere siden bleven aldeles døvtum som en Folge af det Indtryk, som Synet af en Person, der led af Krampetilsælde, udøvede paa ham. Siden Langfredag f. A. kunde han hverken høre eller tale det Mindste mere. Paa en Reise, som i Efteraaret førte ham til Münster, blev han gjort opmærksom paa den h. Stanislaus Kostka, som Ungdommen ved Siden af den h. Aloysius regner til sine Patroner, og han fattede strax en stor Tillid til denne Helgens Forbøn. Den omtalte Dreng vedblev skriftligen at bede saa længe, indtil det, da ingen Bægning var i Stand til at bringe ham fra sine Tanker, blev ham tilladt at komme herover og gjøre den ni Dages Forberedelsesandagt med, som fra 4. November pleier at blive holdt i det herværende Novitiat paa Friedrichsburg. Fra dette Dieblik brugte han aldeles ikke mere nogen Læge. Den 13. November kom. Ved denne Fests forenede han sig med dem, som gik til Herrens Bord. Da han var vendt tilbage til sin Vads, hører han pludselig Alt hvad der foregaaer omkring sig i Capellet. I den Tro, at Hørelsen ikke kan have indfunden sig uden Mælet, forsøger han

paa at tale og hvister een af sine Naboer Navnet „Stanislaus“ i Dret. Fra dette Dieblif hørte og talte Drengen lige saa tydeligt og klart, som før, og havde hiin Ulykke nedslaaet og gjort ham usædvanlig alvorlig, saa lever han nu op paany og fryder sig over den ham tildeelte Belgjerning.“

Lombardiet. I Mailand kom den 8. Decbr. (Maria's Undfangelsesfest) sidstl. om Natten en Vogn kjørende og holdt udenfor det store Sygehuus; to Herrer steg ud, ringede paa Porten og spurgte derpaa Portneren, om den vagthavende Læge var ved Haanden. Da de fik til Svar, at dette altid var Tilfældet, lode de sig føre ind i en Sygestue, hvor Lægen strax derpaa kom. Det var Erkehertug Ferdinand Max, Generalgouverneur i Lombardiet, som tilligemed sin Adjutant var kommen i denne sildige Time, for at overbevise sig om, at der blev ydet de Syge den fornødne Omhu. Keiserens ophøjede Broder besøgte derpaa alle Stuerne, iagttog Alt nøie og yttrede sig ualmindelig tilfredsstillet over alle Enkeltheder, idet han tillige gav den Tilsikring, at Directionen for Sygehuset i Midten af Maaneden skulde blive anvist endnu et andet Locale, for at det ogsaa kunde modtage saadanne Syge, for hvilke der nu ikke var Plads.

Constantinopel. (Kirkeligt.) Constantinopel har som bekjendt ikke nogen latinist Patriark, men kun en latinist Patriarchal-Bicar med erkebiskoppelig Bærbighed. For Tiden forestaaes denne Post af en indfødt Smyrniot, Msgr. Mussabini, der tillige er Erkebiskop af Smyrna og apostolisk Vicar for Lilleasien. Hans Jurisdiction strækker sig saaledes nu over hele Lilleasien og Storarmenien indtil Taurus og over den største Deel af Rumelien og Macedonien. Om de kirkelige Forholde i de sidstnævnte Provindsfer ville vi meddele noget her. Hvad allerførst angaaer selve Hovedstaden Constantinopel, da er Antallet paa Katholikerne af latinist Ritus (for det Meste Italiener, Tydskere, Franskmænd, Dyrakere ic.) i ethvert Fald betydeligt, men ikke nøie bekjendt; dog beløber det sig vel ikke til over 15,000. De have her 8 Kirker, af hvilke 6 staae under Frankrigs og 2 under Østerrigs Beskyttelse. Fornylig er Grundstenen bleven lagt til en ny Kirke, til Ære for den ubesmittede Undfangelse. Foruden flere Verdenspræster finder man i Constantinopel: Capucinere, som i den europæiske Deel af dette Vicariat allerede i A. 1848 talte 8 Hospitier med 20 Patres og 8 Brødre; Dominicanere, Franciscanere, Lazarister (i det Mindste 20 Præster med Collegium og Misstionshuus.) De Sidste ijaar udvikle en omfattende Virksomhed; allerede i A. 1850, da der først var 14 af dem, talte de i deres Collegium mere end 80 Disciple af alle Nationer,

og i deres af 17 Skolebrødre bestyrede Skoler i Pera og Galata henved 600; de lede de barmhjertige Søstres forskjellige Instituter, saasom Pensionatet i Pera for 160 Piger, et Baisenhuus med 50 Børn, et Huus for Hitebørn med 40 Børn, Skoler i Galata, Pera og Bebeck, hvor henved 715 Pigebørn have faaet fri Underviisning, en Algerdyrkningsforening, et Hospital med et Apothek og holde endelig et Trykkerie, i hvilket der bliver trykt Opbyggelseskrifter i 8 forskjellige Sprog. Alle disse Anstalter og Foretagender have siden den Tid taget et betydeligt Opving, saa at f. Ex. ikke alene Antallet af de barmhjertige Søstre (for 7 Aar siden 44) blev betydeligt forøget, men ogsaa „Søstrene af Sion“ bleve hidkaldte, for at overtage Pensionatet, saa at de første atter kunde indvie sig til deres egentlige Kald — til Sygepleien; ja man havde endog til Hensigt at anlægge et storartet „Fredens Hospital“ med 3000 Senge, og der skal allerede blive arbeidet videre derpaa. Hvor Kirkens Tjenere virke Saadant, der kan man ikke undre sig over, at de ogsaa nyde en høi Agtelse og f. Ex. tør vove, at afholde Christi- legemsprocessionen med al Pragt i det Frie. Dog maa man ikke troe, at der uagtet alt det ikke endnu var meget tilbage at gjøre i en Stad, som Constantinopel: maatte kun de overalt active Frankmænd finde ret mange ivrige Efterfølgere! De have visseelig intet derimod.

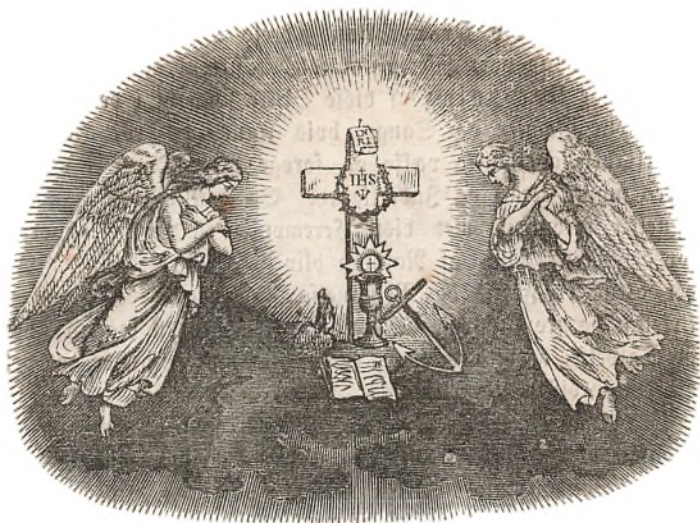
Kirkelig Erindringsliste.

- Søndag d. 14. Marts. — 4de Fastejøndag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med dansk Prædiken. -- Aftenen Kl. 6 Fasteandagt, med Prædiken.
- Søndag d. 21. Marts. — Passionsjøndag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med tybsk Prædiken. -- Aftenen Kl. 6 Fasteandagt, med Prædiken.
- Torsdag d. 25. Marts. — Maria's Bebudelse. — Gudstjeneste: Form Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med dansk Prædiken. -- Efterm. Kl. 3 Andagt.
- Den kirkelige Paaskestid, i hvilken alle Troende ifølge Kirkens 5. Bud ere forpligtede at annamme den h. Communion, begynder med Palmesøndag d. 28. Marts og varer indtil den 3. Søndag efter Paaske, d. 25. April-inclusive.

Kjøbenhavn.

Louis Kleins Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 7.

Søndagen den 28de Marts.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaar hver anden Søndag og leverer Subscribererne desuden i Maretis Mød gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedkommissionair, Hr. Kunsthandler **C. A. Stanzke**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de sgl. Postcontoirer. Prisen er 4 M. 8 S. Kvartalet.

Palmeindvielsen.

Den katholske Kirke, som er hellig i sine Hemmeligheder og Lærdomme, er ogsaa hellig i de Midler, af hvilke den betjener sig, for at vække, oplive og nære Religionen i sine Troendes Hjerter. Til disse Midler høre ogsaa de h. Skikke, ved hvilke den til særdeles festlige Tider ligesaa hensigtsmæssigt som betydningsfuldt deels fremstiller Kjendsgjerninger af Jesu

eller Helgenes Liv for vor Land, deels i det Ydre billedligt viser os, hvad vort Hjerte skal føle, tænke, bede og betragte. Den sande Udtydning af disse Skikke finde vi i de med dem forbundne Bønner og Sange, hvis Mand er Tro, Haab og Kjærlighed og hvilke vække og forøge disse Dyder i os ved deres simple Kraft og Inderlighed. Sædvanlig ere ogsaa Bellsignelser forbundne med disse Ceremonier og Bønner, hvorved for det Meste Ting af Naturen blive i Navnet Jesu, i Hvem der alene er Frelse og Bellsignelse, indviende og helligede til kirkeligt og fromt Brug. De aande ligeledes en saadan Fylde af Salvelse, at de inderligen røre et troende Sind og meddele det overjordist Bellsignelse.

Det er den sjette Søndag i Fasten, og med denne er der endnu sex Dage indtil Herrens bitter Lidelses- og Dødstime. Denne Søndag kalder Kirken Palmesøndag, fordi den paa samme foretager Indvielsen af de saakaldede Palmegrene, der blive fordeelte iblandt de Troende og baarne i Hænderne ved Processionen, som i katholske Lande bltver holdt for Høimesøen. Denne Indvielse og den derpaa følgende Procession er altid bleven holdt i saa stor Ære i Kirken, at de gamle Eneboere og Munke, som efter den h. Juletids Høitideligholdelse begave sig til Orkenen for alvorlig at forberede sig den h. Paaskefest, til denne Tid vendte tilbage til deres Klostre, for der at bisvaane Palmesøndagens Høitideligholdelse. Derefter begave de sig atter tilbage i Gensomheden, hvor de tilbragte hele den hell. Uge under Bod og Betragtning af Jesu Lidelses Hemmeligheder.

Den høie og sündrige Betydning af denne Høitideligholdelse fremgaaer som af sig selv af selve Ceremonierne og af de Bønner, Sange og Bellsignelser, som derved forrettes.

Den youngerende Præst begiver sig, isert Fastetidens violette Gewandt, til Altaret og beder ved Epistelsiden, hvor man jeer Palmegrenene, som skulle indvies, følgende indledende Bøn:

„Gud, Som Retfærdigheden kræver af os at vi skulle elske, vaer paa Din uundgjelige Naades Gaver i os og idet Du lader os haabe i Din Sønns Død, hvad vi troe, forund, at vi ved Hans Opstandelse ogsaa maae naae didhen, hvorhen vi tragte, ved Ham vor Herre Jesum Christum . . . Amen.“

Efter Bønnen følger en Lektion af 2. Mosebog, som erindrer om Israelliternes Udvandring fra Egypten og at de „boede under Palmetræer.“ Derpaa synges Dagens Evangelium om Jesu høitidelige Indtog i Jerusalem. Præsten velsigner derpaa Palmegrenene under følgende Bøn:

„Forøg, o Gud, deres Tro, som haabe paa Dig og bøn-
hør naadigen alle deres Bønner, som anraabe Dig! Lad Din
uudtømmelige Barmhertighed udgyde sig over os! Giv ogsaa,
at disse Palme- og Oliegrene blive velsignede! Og ligesom
Du, ligesom til et Forbillede for Din Kirke, har overøst Noah,
da han gik ud af Arken, og Moses, da han drog bort fra
Egypten med Israels Børn, med Raabe, saaledes lade Du
os, som bære Palme- og Oliegrene i Hænderne, drage den
Herre Christus imøde med hellige Gjæringer og ved Ham
indgaae i den evige Glæde . . .“

Nu følger en ophøiet og ildsuld Lovsang, liig Præfationen
i den h. Mæsse:

„ . . . Sandeligt, det er billigt og ret, tilbørligt og gavn-
ligt, at vi altid og overalt takke Dig, Du hellige Herre, al-
mægtige Fader, evige Gud, Verdens Skaber, Du Som vid-
underfulden regjerer alle Skabninger. Du har allerede ved Ver-
dens Begyndelse, da Du skabte Altting af Intet, befaleet Jorden
ogsaa at frembringe frugtbringende Træer, som tjene til
forskjellig Brug. Efter det forbudne Træes Forbandelse har
Du ved Din Genbaarne Søns Lydighed forvandlet Altting for
os i Velsignelse. Velsign ogsaa disse Grene af forskjellig
Træer, iblandt hvilke især Olie-træet overgaaer alle ved sin
Velsignelses Fylde. Thi da Verdens Laster engang bleve af-
bødede ved Syndfloden, har Duen ved Oliegrenen forkyndt
Jorden, at Freden var gjengivet den. Ligeledes den uskyldige
Skare, som ifølge den Helligaands Tilskyndelse, ilede Din Gen-
baarne, vor Herre Jesum Christum, imøde, da Han vilde lide
for hele Verdens Frelse, afbrød Palme- og Oliegrene og stroede
dem paa Hans Vej, for at betegne Ham som Seierherre
over Dødens Fyrste. Vi, som i aarlig Andagt ville fejre
vor Frelseres helligste Lidelse, bonfalde Dig nu ydmygelig, o
Herre, at vi, idet vi ved Hans Hjælp bære Seierspalmen, og
med Barmhertighedens Olie glimre i det Inderste, i Hans h

Dyptandelse maae værdisges at modtage Livets Belønning og Udødelighedens Krone, ved den samme Jesum Christum . . .”

Paa denne aandfulde Lovsang følger: „ . . . Velsign og hellige Oliegrenenes Skabning, som Du har ladet fremgaae af Træets Materie, og som Duen bar i sit Næb, da den vendte tilbage til Arken, for at Alle, som modtage dem, maae opnaae Beskyttelse for Legemet og Sjælen og for at Naadens Hemmelighed maa blive os til et Frelsemiddel . . . ” Og: „Gud, Du samler det Udsprede og bevarer det Forsamlede: Du har velsignet det Folk, som bar Jesus Grene imøde. Velsign og saa disse Palme- og Oliegrene, som ville blive overrakte Dine troe Tjenere til Dit Navns Ære, for at de, i hvilket som helst Huus de end maae blive bragte, maae opnaae Din Velsignelse for sammes Beboere, og for at Din Haand ved Afvendelse af al Gjenvordighed maae beskjerme dem, som Jesus Kristus, Din Søn, vor Herre . . . har forløst.“

Fremdeles beder Præsten bønlig til Gud Faderen, „der efter vidunderlig Anordning ogsaa gjør os vor Frelses Bærf anfælgeligt ved sa ndselige Ting,“ . . . „at dog de Troende med andægtigt Hjerte maae erkjende, hvad der paa aandelig Maade bliver antydet ved, at Skaren, oplyst af det himmelske Lys, dengang hyldede Frelseren med Palme- og Oliegrene. Palmegrenene betyde nemlig Triumphen over Dødens Fyrste, og de unge Spirer paa Oliegrenen den aandelige Salsvelse . . . Derfor hyldede Skaren Frelseren, for at forebilde Seierens Triumph og Barmhertighedens Fylde . . . Fulde af Tro holde vi fast herved og bede Dig bønlig, hellige Herre, almægtige Fader, evige Gud, ved den samme vor Herre Jesum Christum, at vi med Ham og ved Ham, hvis Lemmer vi efter Din Villie ere blevne, maae gaae af med Seieren over Dødens Rige og blive deelagtige i Hans hædertronedes Dyptandelse. . . .“

Præsten besprænger nu Palmegrenene med Vievand, rygger tre Gange hen over dem med Virak, og bønfaller „Gud om Hans Naade, at vi dog maae berede Troens Veie for Hans Søn, som Han til vor Frelse har sendt til Verden, for at Han maa nedlade Sig til os og drage os op til Sig, for Ham, for Hvem Folket andægtigen udbredte sine Klæder paa Veien,

— og at vi maae borttage enhver Anstøds- og Forargel-
sens Steen, og smykkede med Retfærdighedens og gode
Gjerningers Grene maae følge Hans Fodspor."

Herpaa blive Palmegrenene uddeelte, medens Choret syn-
ger: „Ser Dage før Vaaskefesten kom Herren til Staden Jeru-
salem; Hebræernes Børn ilede Ham imøde; de bare Palme-
grene i Hænderne og raabte med høi Stemme: Hosanna i det
Høie! Velsignet den, som kommer i stor Forbarmelse! Ho-
sanna i det Høie.“ Præsten beder derefter til Gud, Som vilde,
at Jesus skulde sidde paa et Asens Føl, og Som har bevæget
Folket til at udbrede Klæderne og istemme Hans Lov, „om
den Naade, at vi maae efterligne deres Uskyldighed og
opnaae deres Fortjeneste.“

Nu begynder i katholske Lande under Sange af Dagens
Historie Processionen med Korset, som bliver holdt paa mange
Steder udenfor Kirken og efter at Kirkedøren (ikke uden Be-
tydning) er bleven lukket. Processionen bliver først indladt
igjen, naar der er bleven stødt med Korset mod Porten. Dette fore-
stiller først Jesu Indtog i Jerusalem og i Templet og erindrer
om Jesu Banken paa ethvert Menneskes Hjerte, men skeer
ogsaa til Erindring om, at Himmelen var lukket for os for-
medelst Adams Synd og ikke er bleven aabnet igjen, førend
Christus ved Sin Død paa Korset har sprængt Himmels
Porte og er dragen ind igjennem samme før os, for at berede
os et Sted.

Medens Korset nu er blevet opreist i den nederste Deel af
Kirken, synger Choret: „Vær hilset vor Konge, Davids Søn,
Verdens Frelser! Profheterne have forkyndt Dig som Huset
Israels kommende Frelser. Dig har Faderen sendt til Verden
som et heldbringende Slagtoffer, Dig vente alle Helgene fra
Verdens Begyndelse. Og nu raabe ogsaa vi: Hosanna, Da-
vids Søn! Velsignet den, som kommer i Herrens Navn! Ho-
sanna i det Høie!“ Derpaa lægge Præsterne deres Chor-
kapper eller deres Stolaer andagtigen ned for Korset og strøe
Palmegrene for samme, idet Choret synger: „Hebræernes Børn
toge Oliegrene, gif Herren imøde . . . udbredte deres Klæder
paa Veien og raabte: Hosanna o. s. v.“

En værdig Slutning gjør en gammel høitidelig og ophøiet

Hymne, som Teodulphus, Karl den Stores Søn, Biskop af Orleans, har forfattet paa Ludvig den Frommes Tid, og som begynder med de Ord: Gloria, laus et honor (o: Lov og Ære og Pries. 3vsfr. Psalmb. Nr. 92).

Saaledes ender da denne betydningsrige og anstuelige Ceremonie af Palmeindvielsen med sine Bønner, fulde af Tro, med sine Betsignelser og ildfulde Sange, som, naar vi bede dem med et troende Hjerte og derved lade deres Aand virke paa os, saa ret lade os føle den Kraft og det Liv, den Fylde af Salvelse og Rørelse, som er alle gamle Kirkebønner egen. Indholdet af disse Bønner og Sange er for rigt til, at alt det kunde sammensattes i saa Ord, som et religiøst Gemyt føler ved dem, og hvoraf det bliver opbygget, grebet og bevæget. Men de tre Hovedbetydninger af Palmeindvielsen ville vi her endnu stjenke nogen Opmærksomhed.

1. Palmeindvielsen i Forbindelse med Processionen forestiller os Christi høitidelige Indtog i Jerusalem og erindrer om de Palmer, som Folkets og Børnenes Skarer jublende bære Herren imøde og med hvilke de bestrøede Hans Bei og hyldede Ham som deres Konge, der nu tog en betydningsfuld Besiddelse af den h. Stad og Templet. Kirken rækker os velsignede Palmer i den samme Herre og Konges Navn, Hvem vi i alle vort Livs Dage skulle af vort ganske Hjerte vedhænge over Alt i Verden og ære og hylde ved Ord og Gjærning. Den giver os Palmerne, for at vi skulle opbevare dem som et bestandigt Erindringsstegn paa den Kjærlighed og Trofast, som vi have tilsvoret Kristus vor Konge, som en vedvarende Opmuntring til hellig Lov og Tak for Hans Lidelse og Død, Aarsagen til vor evige Frelse.

2. Palmerne ere et Tegn paa vor Frelse fra den evige Død, et Tegn paa Betsignelse og Fred ved Kristus, ligesom Olieqvisten i Duens Næb forkyndte Noah og hans Familie Redningen fra Syndflodens Fordærvelse. Saaledes rækker Kirken os Fredens Oliegreen paa Palmesøndagen og siger derved til os: Kristus, eders Gud, har forbarmet sig over eder, har reddet eder fra Syndens Død, fra den evige Død; Han vil endnu altid, især i disse alvorfulde Dage, forbarme sig over eder; modtager derfor Sjælens Fred ved Kristus, og saaledes

som I opbevare Palmerne, saaledes bevare I da i takopfyldte, helligede Hjerter den Fred, som Herren bereder eder.

Det er en gammel from Skik, at Præsten, naar han træder hen til den syge Medchristen, for at bringe ham det h. Vanddringsbrød til hans sidste haarde Gang, at han da med en lille Dvøist af den paa Palmesøndagen indviede Palme stænker indviet Vand over den Døende. Den indviede Palme er saaledes for den døende Christen en Fredens Oliegreen i Christo, hans Frelser. Naar den Døende da vender sit matte Døie til denne Palme, skal den Tanke styrke og oplive ham, at Frelseren og hans Forkløsningsstunde er nær, og at den evige Hviles og det salige Fredens Land i Gud staaer ham aabent.

3. Endelig ere de indviede Palmer et Tegn paa Seier og Triumph over Fristelse, Synd og Død, et Tegn paa Forklarelse i det nye Jerusalem. Efter den h. Johannes' Åbenbaring bære de Forklærede ved Guds Throne hvide Klæder til Vidne om deres Uskyldighed og Reenhed, og Palmer til Tegn paa Seieren over deres Frelses Sjender. Ogsaa de uskylde Børn bære jublende Herren Palmer imøde ved Hans Indtog i Jerusalem. Kirken rækker os derfor Palmerne, for at vi alvorligen skulle betænke, at Uskyldighed og Reenhed er Guds herligste Lov og allerede forberede den evige Forklarelse her paa Jorden, og at Christus forunder alle ædle Stridsmænd for egen og fremmed Dyd Seieren og det evige Livs Palme.

Vore fromme Forsfædre sølte dybt i deres Hjerter den herlige Betydning af de velsignede Palmer; de bevarede dem derfor omhyggelig; den fromme Huusfader opstillede dem derfor paa Palmesøndagen i sin Bolig og ikke uden Åarsag ved Siden af den Korsfæstede, Hans naaderige Moders og Hans Helgeners og Forklærede Billeder, for at hele Familien altid maatte have Palmerne for Døie ved Siden af disse. Man ærede Palmerne, fordi de bleve indviede og overrakte af Kirken og fordi de ere et sjænderigt Tegn paa alvorlige og vigtige Sandheder for Livet. — Den fromme og oplyste Christen bevarer derfor med Palmerne ogsaa den smukke Lære i sit Hjerter, som de skulle vække og underholde i ham. Vor Tid, som vil være saa oplyst, har hurtig, som sædvanlig, opdaget mange Misbrug, som uvidende Christne drive med Palmerne; men netop fordi

den ikke erkjender det sande Aandige og Høiere af Livet, fordi den letfindig og overfladisk dømmes om det Kirkelige og ikke har nogen Sands for den sande Inderlighed, har den enten ganske eller deelviis med det Lavere ogsaa forfasket det Høiere, med det Falske ogsaa det Sande. Men den evige Sandhed, Guds Søn, har sagt: „Hvo som er af Gud, hører Guds Ord; derfor høre I det ikke, fordi I ikke ere af Gud.“ Joh. 8, 47. Og: „Manden er det, som levendegjør; Kjødet nyttier ikke. De Ord, som Jeg taler til eder, ere Aand og Liv.“ Joh. 6, 64.

Kortfattet Reformationshistorie.

(Sluttet.)

§ 12.

Aarsager til Reformationens hurtige Aabrdelse.

Med disse Udsvævelser og den egentlige Immoralitet gik tillige Irreligiositet og Uordener i Henseende til den offentlige Gudsdyrkelse Haand i Haand. Luther havde, som bekjendt, indført Nadveren under to Skikkelser, og bebreidede den gamle Kirke, at den forholdt Lægmanden Kalken. Imidlertid skulde han ogsaa i denne Henseende snart komme til at indsee, at det vilde have været bedre at undlade denne Forandring. Thi der viste sig snart en saadan Uorden og sacrilegisk Vanærelse i Brugen af Lægkalken, at man ikke vilde kunne troe det, dersom det ikke var stadfæstet ved unegtelige Vidnesbyrd af Historien. Juristen Hieronymus Scharff skrev paa den Tid, da han endnu kaldte Luther „Nutidens sande Apostel og Evangelist,“ i et Brev til Churfyrst Frederik: „at Borgere og Studenter ikke blot holdt sig for gode Christne, om de end ikke gik til Skrifte, om de end forfulgte Præster o. s. v., — men at Nadveren nu som oftest endog holdtes hundrede og endnu mange flere Gange paa een Dag alene i Wittenberg Sogn,“ hvilket han henregner til de gængse Udskielser i denne By. (Jvfr. Altenb. Udg. II, 93. og

88. a.) Naar vi tage Hensyn til Stadens Befolkning, maae vi slutte af dette Vidnesbyrd, at Folket næsten daglig berusede sig i Aftenmaaltidsviin. — I Dvereenstemmelse hermed siger Luther selv i sin 5te Prædiken imod Carlstadt (dengang han forlod Wartburg og prædikede 8 Dage i Kad mod Carlstadt): „Alt Andet end hvad den (Menigheden) har gjort, havde endnu funnet taales af Gud; men dette kan og maa ikke taales af Gud, at I saa tørstige og saa formastelige („so durftlich und so frewlich“) endog med Hænderne have forgrebet eder paa Christi Legeme og Blod.“ — Men snart derpaa siger han allerede igjen: „Nu er det jo vist, at det er en forfængelig Mennekesætning og Lære, at man ikke skal bruge begge Skiftelser, ikke tage fat derpaa med Hænderne, ikke i uindviede Klæder, i almindelige Huse og Kar skal handle“ o. s. v. Af disse Luther's Ord tog en Prædikant i Nærheden af Nürnberg Anledning til at række sine Sognebørn Binen i en Skee med de Ord: „Tag, det er det nye Testaments Skee“ — som Luther selv fortæller i en Skrivelse til Amstdorf (hos de Wette V, 463), medens han tillige vistnok skælder den stakkels Prædikant ud for en „i en saa tilbødeligsværdig Sag leende og legende Satan.“ — Urefrygten for Gudshusene forsvandt mere og mere, siden Luther ved sin eiendommelige Lære om Alterens Sacramente havde fjernet Frelseren og Hans vedvarende Tilstedeværelse i det høih. Sacramente fra Kirken, som netop gjorde vore katholicke Kirker til saa hellige, ærværdige Steder. Umulig kunde ogsaa Høiagtelsen for Herrens Huus vedligeholdes, naar deri fandt en saadan Scandal Sted, som Historien vidner om. Efter den protestantiske Arnold's „Kirchen- und Rezerhistorie“ Th. II, S. 126 havde Churfyrsten af Sachsen, som dog fremfor alle andre protestantiske Fyrster lod den lutheriske Lære være sig magtpaaliggende, givet Tilladelse til, at Borgeme og Bønderne maatte holde et Sviregilde i Kirken, men (som der tilføies) „blot til Juul, Fastelavn og Pintsje, og i Stæderne ogsaa paa Christi Legemsdag.“ — Derfor klager ogsaa Luther i sine „Bordtaler“ (Gisleb. Udg. fol. 5. a.) over, at Bønderne, naar de af deres Prædikanter bleve formanede til at gaae i Kirke, svarede: „Jo, kjære Hr. Pastor, naar I vil lade et Fad Bl rulle hen i Kirken og falde os

dertil, da ville vi gjerne komme." Efter at det ovenbemeldte Uvæsen ved Løgalken nogenledes var blevet hemmet, opstode der andre Udskielsler, som Luther selv paaanker, idet han efter sin „Sermon Torsdag efter Invocavit 1523“ siger: „at Folk i Wittenberg, efterdi de da ikke mere kunde pimpe af Kalken saa meget som de vilde, marscherede fra Kirken lige til Bærtshuset og drak sig fulde i *Ol* og Brændeviin.“ — Naar de daværende Prædikanter bleve mindede om, at en Lære, som bar slige Frugter, umuligen kunde være den sande efter Jerserens Ord, da kom de, som den protestantiske *Wizel* („Annotationen zu den Propheten.“ Gisleben. fol. 260. b.) skriver, frem med den mærkværdige Undskyldning: „Jo mere og bedre man prædiker, desto værre blive Folk. Saaledes maatte det gaae til, ellers vilde det ikke være Guds Ord. Det var det Tegn, hvorefter man maatte bedomme, hvor der prædiktes Guds Ord, nemlig: hvor det ikke gif rigtig til og hvor Folk gjorde Dudi“ — sandelig et smukt Kjendtegn paa hvad der er det rigtige Gudsord! — Ved Siden af hine Udskielsler i religiøs Henseende tog ogsaa Banhelligelsen af Sabbaten, som den ved guddommeligt Bud befalede Hviledag, meer og mere Overhaand. Luther selv maatte allerede gjøre den sorgelige Sagttagelse, at Folk slet ikke mere skuede at arbejde om Søndagen og saaledes at forvandle Herrens Dag til en almindelig Arbejdsdag. Den „store Reformatør“ fandt ingen anden Udvei for at raade Bod paa denne Ugudelighed end ved at paafalde den verdslige Magt imod dette Uvæsen. I en Skrivelse til Borgermesteren i Wittenberg (hos de Wette V, 250) finder man de tilstrækkelige Beviser for denne Kjendsgjerning, og det har lige fra „Reformationens“ Tid indtil vore Dage overalt i de protestantiske Lande kun været den verdslige Lovgivning og Frygt for Politiet, som har formaaet at opretholde den kristelige Søndag som Hviledag. Imidlertid er det dog altid kun en stiv og sørgmodig Søndagshvile, som ikke fremgaaer af Folkets indvortes Religiositet og levende Bevidsthed om denne Dags Hellighed, men kun ene overholdes, fordi den under Mulct er paabuden, saasom i England. Den protestantiske Kirke selv besidder ikke den aandelige Kraft til, at opretholde dette guddommelige Bud ved blot kirkelige,

aandelige Midler. Derfor see vi overalt, hvor den verdslige Lovgivning ikke mere tager sig af Søndagens Helligholdelse, snart dens Banhelligelse at skride fremad paa en forfærdelig Maade.

Lige overfor slige Udskæielser i det nyoprettede lutheriske Kirkesamfund og ligeover for Sectevæsenet, som ved Siden af den strengt lutheriske Lære allerede i de første Aar efter Reformationens Begyndelse meer og mere greb om sig, kom Luther i enkelte lyse Diebliske til at erkjende den gamle Kirkes Sandhed og at fortryde sin hele Gjerning som „Reformator.“ Efter at han i Aaret 1523 i sit „Sendebrev til den christne Menighed i Staden Eslingen“ (see Altenb. Udg. II, 362) endnu havde paaistaet: „Christi Lære og Pavens Lære ere imod hinanden, ligesom Dag og Nat, ligesom Død og Liv;“ — skriver han i Aaret 1528, dengang da Gjendøberne forvoldte ham megen Frygt paa Grund af denne Sects voldsomme Udbredelse, og for at hævde sin Lære lige overfor disse ved den katholiske Kirkes Bidnesbyrd, i sin Skrivelse „An zwo Pfarrherrn von der Wiedertaufe“ Følgende: „Vi bekjende, at der under Pavedommet er meget christeligt Gode, ja alt christeligt Gode, og derfra kommer til os, nemlig vi bekjende: at i Pavedommet er den rigtige hellige Skrift, den rigtige Daab, det rigtige Alterens Sacramente, de rette Nøgler til Syndernes Forladelse, det rigtige Prædikeembede, den rigtige Catechismus, saasom Fader vor, de ti Bud, Troens Artikler.“ (Jvfr. Altenb. Udg. tom. IV fol. 375. b. 376. a). — Hvorfor, kunde vi med Rette spørge, hvorfor svigtede Luther „alt dette christelige Gode“, denne rigtige Lære og disse rette Sacramenter, som han bekjendte at være i den gamle Kirke? — Men det var, som sagt, kun i enkelte lyse Diebliske, at han ved Sandhedens overvældende Magt og ved sin egen Kirkes trange Kaar blev trængt til at udtale saadanne Overbeviisninger. Naar Trangen var forbi og det atter gif heldigere med hans Sag, havde han ogsaa snart igjen glemt sine tidligere Udsagn, og det gamle Had til Moderkirken bløsfede da atter op hos ham. Derfor maa det ikke forundre os, naar han tre Aar senere (1531) igjen taler ganske anderledes og siger det stik Modsatte om den gamle Kirke, idet

han i sit Skrift „Warnung an seine liebe Teutschen“ (Altenb. Udg. V, 544. b.) skriver saaledes: „Før har Ingen vidst, hvad Evangeliet, hvad Christus, hvad Daab, hvad Skriftemaal, hvad Sacrament, hvad Troen, hvad Aand, hvad Kjød, hvad gode Gjæringer, hvad de ti Bud, hvad Fadervor er; Summa: vi have slet ikke vidst det, som en Christen skal vide. Alt er ved Pave=Æslerne bleven formørket og undertrykt. De ere jo Æsler, og store, grove ulærde Æsler i Christelige Ting.“ — Lige omvendt igjen roser han eet Aar senere atter den gamle Kirke imod Markgreven Albrecht af Brandenburg paa den samme Maade og i ganske lignende Udtryk som i 1528 lige overfor de „zwei Pfarrherrn“. (Vjfr. Luther's Skrifter Altenb. Udg. V, 965. b.)

Det var altsaa de naturlige Frugter af en Sædelære som Luther's, der var bygget paa Grundsætninger, som vistnok smigrede og tiltrak de menneskelige Videnskaber og kun havde disse at talke for deres hurtige Udbredelse, men som netop derfor paa den anden Side ogsaa maatte blive Aarsag til en saadan Forvirring og moralisk Forvildelse, som vi nyligen have lært at kjende ved de anførte historiske Vidnesbyrd. Det stadfæstede sig ogsaa dengang, hvad den berømte Lord Bacon skriver: „Den sande Religion er bygget paa en Klippe. Naar en ny Religion ikke har tvende Egenheder, er der ingen Frygt for at den skal udbrede sig: den ene bestaaer deri, at den (nye Religion) opervælder eller sætter sig op imod den bestaaende Autoritet, thi Intet er mere populært end dette; den anden deri, at den (nye Religion) giver Tilladelse til sandfælige Forsoielser og et vellystigt Levnet“ (Lord Bacon's „Essays“).

Begge disse Betingelser for en ny Religions Fremgang og hurtige Udbredelse fandtes forenede i det lutheriske Religions-system, i hvilket paa den ene Side Autoritetens Princip tilintetgjordes ved den „frie Forsknings“ Princip og saaledes Hovmodets Aand næredes, — paa den anden Side efter selve Lærens Grundsætninger gaves Tilladelse til at tilfredsstille alle sandfælige Forlystelser og Vellystens Begjeringer. Derfor er det i Overeensstemmelse med hine Lord Bacon's Ord ikke at forundres over, at den nye Religion opnaaede en saa hurtig Udbredelse. Men heller ikke maa det forundre os, naar en almindelig moralisk Forvildelse snart viste sig ligesom den nye Læres

naturlige Førstegrøde, efterjom Luther klager i sin Postille (super I. Dom. Adv.): „Verden — siger han — bliver værre og ryggesløser med hver Dag. Menneskene ere nu mere hengivne til Hovngjerrighed, mere gnieragtige, mere ubarmhertige, mindre beffedne og mere usorbederlige; kort sagt, mere ryggesløse end under Bavedømmet.“ — Ja hvor daarligt og elendigt det allerede dengang, endnu i selve Luther's og Melanchthon's Paasyn, maa have været fat med den unge Kirke i religiøs og moralisk Henseende, kunne vi paa nogen Maade bedømme, naar vi betragte, med hvilke Ord den stakkels Melanchthon begræder „Reformationen“ og dens sorgelige Frugter: „Alle Vandene i Elben — siger han — vilde ikke give mig Taarer nok til at begræde Reformationens uhyrdige Tilstand. Folk ville aldeles ikke mere underkaste sig det Nag, som de formedelst Kjærlighed til Frihed (o: Ubundenhed) have affastet. Bore Partigængere kæmpe, ikke for Evangeliet, men for at faae Overmagten. Kirkelig Disciplin existerer ikke mere. Der næres Tvivl om de allervigtigste Gæmner: Ondet er incurabelt.“ (Jvfr. Lib. 2, Ep. 100, p. 119.) Ja, saa aldeles misfornøiet var denne Melanchthon med hele Reformationsværket, som han næst efter Luther mest havde ladet være sig magtpaaliggende, at han endog raadede sin egen gamle Moder til ikke at vedkjende sig den nye Religions farlige Grundsætninger, men at forblive i den gamle Tro, efterhvad Protestanten Boswell (i sit Skrift „Life of Johnson,” vol. III. p. 322) skriver, thi: „Saa mild var Melanchthon — lyde hans Ord — at han, da hans bedagede Moder med Uengsteligbed raadførte sig med ham angaaende de forviklede Tidsspørgsmaal, gav hende det Raad at holde sig til den gamle Religion.“ — Maaskee var Melanchthon dengang allerede kommen til at erkjende Sandheden af det bekjendte Mundheld: „Protestantisk er godt at leve, katolsk godt at døe,“ — og vilde ikke, at hans gamle Moder skulde styrte sig i den samme Ulykke og Sjælenød, som han, Sønnen, allerede befandt sig i, og formedelst Hovmod og falsk Undseelse ikke kunde formaae sig til at frigjøre sig for.

De Marjager altsaa, som paa en ganske naturlig Maade

maatte tjene til at forskaffe den nye Lære Medhold og en hurtig Udbredelse, vare, som vi have seet, begrundede deels i den gamle Moderkirkes daværende Tilstande, deels og fremfor Alt i den nye Lære selv og dens Grundfætninger. Andre Aarsager til denne Kjendsgjerning finde vi i „Reformato-
rernes“, især i Luther's Personlighed,*) som vi allerede nærmere have omtalt i „Luther's Charakteristik“ (see Sk. Kirkeid. f. Aarg. Nr. 24), og i de daværende verdslige Fyrsters Bindsyge, Uergjerrighed, Herskesyge og Sandjeligbed; og uden disse og deres voldsomme Indførelse af Reformationen i deres dem undergivne Lande vilde Reformationen alligevel ikke have opnaaet en saadan Udbredelse. De verdslige Fyrster opnaaede ved Reformationen en uindskrænket Magt, idet de fra nu af forenede baade det kirkelige og verdslige Regimente i deres Person, og en fuldendt Absolutisme, som Middelalderen aldrig har kjendt Mage til, blev efterhaanden Følgen af den dobbelte Magtstilling, som Luther, for at fremme „Reformationens“ Udbredelse, indrommede de Fyrster, som indførte den nye Lære i deres Lande. Denne Absolutisme gif endog saavidt, at den udartede i den fuldstændigste Samvittigheds-

*) Angaaende Luther's Personlighed og udmærkede Popularitet og Almenforstaaelighed i hans mundtlige Tale, saavel som i hans mangfoldige Skrifter, som saa meget bidrog til at forskaffe hans Lære Medhold og Indpas hos Almuen, gives der ingen bedre Vidnesbyrd end hans egne literaire Værker i deres oprindelige Skikkelse. Imidlertid er der en stor Forskjel imellem hans latinske og tydske Skrifter. I de sidstnævnte ligger hans egentlige Kraft og tildeels Hemmeligheden af hans Læres overordentlig heldige Fremgang. Theologerne i Frankrig, England, Italien, Spanien o. s. v., som kun læste Luther's latinske Skrifter, fordi de ikke forstode Tydsk, kunde hverken finde en særdeles Betsalenehed, ei heller en stor Skarpsindighed eller imponerende Lærdom i dem, og begrebe ikke, hvorledes i Tydskland selv lærde Mænd paa denne Maade kunde komme til at forgude Luther. Aarsagen var, at de ikke kjendte til hans Skrifter, som ere forfattede i det tydske Modersmaal. Endnu i den nyere Tid har den franske Historiker Audin gjort sig skyldig i denne Feiltagelse, idet han har forfattet en Levnethistorie om Luther, som rigtignok rober en stor Mangel paa Kundskab om „Reformatorens“ særegne Charakter og Levnet, netop fordi han som Frankmand ikke var hjemme i Luther's tydske Originalskrifter: thi uden at kjende og forstaae disse, er det ikke muligt tilfulde at bedømme denne mærkværdige Mand og hans hele Værk.

tvang, saaledes som den endnu i vore Dage, til Trods for den nyere Tids uregtelige Fremfærd i Cultur og Dannelse, med Vold bliver hævdet i vort Naboland Sverrig. Fyrsterne holdt sig fra nu af til den Grundsætning: „Cujus regio, ejus religio“ (o: Landets Fyrste er ogsaa Herre over Religionen og bestemmer, til hvilken Religion hans Underfaatter have at bekjende sig). Ifølge denne Grundsætning maatte f. Ex. de stakkels Underfaatter i Churpfalz i 60 Aar ikke mindre end fire Gange skifte deres Religionsbekjendelse, alt efter som deres Churfyrster bekjendte sig enten til Luther's eller til Calvin's Lære. Derfor kan det ikke undre os, at de verdslige Fyrster, som ikke vare gjennemtrængte af en levende Tro paa og Bevidstheden om den katholske Kirkes Sandhed, bleve lystne efter de store, politiske, saavel som materielle Fordele, som „Reformationen“ lovede dem, og at de saa meget hastede med at indføre den nye Lære i deres Lande, for saaledes at drage sig disse Fordele til Jndtægt. Medens i England Kong Henrik VIII's Egtefælsbrud og uchristelige Giftermaal med den bekjendte Anna Boleyn blev Aarsagen til denne Konges og Englands Trafald fra den katholske Kirke, idet Pave Clemens VII. hellere vilde opgive et heelt gammekatholsk Land, end at jantylke i og approbere en saadan uchristelig og syndig Forbindelse: var det i Sverrig Gustav Wasa, i Danmark Kongerne Frederik I. og Christian III. og i Tydskland utallige Smaafyrster, som netop for deres verdslige Fordeles Skyld, som Reformationen tilbød dem, lode sig bestemme til med Vold at indføre den lutheriske Lære i deres Riger og Lande.

Naar vi tage alt dette i Betragtning, er det vistnok ikke vanskeligt at indsee, at den overordentlig hurtige Udbredelse af den nye Lære slet ikke røber noget Vidunderligt, og at Luther derfor med Uret beraabte sig paa denne Kjendsgjerning som et guddommeligt Vidnesbyrd om og Beviis for hans Læres Sandhed. Det forholder sig i saa Henseende med Protestantismen paa en lignende Maade, som engang med Muhamedanismen's og nutildags med Mormonismen's heldige Fremfærd. — Naar man derimod, og det med Rette, anserer Christendommen's hurtige Udbredelse i de første Aarhundreder som et Beviis for dens Guddommelighed, forholder Sagen sig ganske

anderledes. Thi dengang opnaaede man, ved at blive en Christen, ingen Godser, ingen Penge, ingen Rone, ingen sandfelige Forlystelser og et. Slags jordisk Glædesparadis tilligemed Tilladelse til at synde saa meget som man behagede: men det lige Modsatte af alt dette, tilligemed den Udftgt, at man sandsynligviis en Dag vilde komme til at miste endog selve sit Liv for Troens Skyld. Derfor finder slet ingen Liighed Sted imellem begge disse Kjendsgjerninger; de forholde sig i saa Henseende til hinanden, ligesom Dag og Nat.

Kirkelig Erindringsliste.

- Søndagen d. 28. Mars. — Palmesøndag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Mæsse. — Kl. 9½ Palmeindvielse og Høimeffe (under hvilken Frelserens Videlseshistorie afsynes efter Matthæus, 26. og 27. Cap.), med tydst Prædiken. — Aften Kl. 8 Fasteandagt, med Prædiken.
- Størtorsdag d. 1. April. — Gudstjeneste: Form. Kl. 10 Høimeffe, og derefter Procession. — Aften Kl. 6 Andagt til det allerh. Alterens Sacramente.
- Langfredag d. 2. April. — Gudstjeneste: Form. Kl. 10 Epistel, Videlseshistorie efter Johannes, 18. og 19. Cap.), Forbønner, Korsets Afhylling og Hylding, derefter Procession og Præsanctificatmæsse; til Slutningen dansk Prædiken. — Aften Kl. 6 Andagt til Betragtning over Jesu syv Ord paa Korset.
- Paaskeøverbudag d. 3. April. — Gudstjeneste: Form. 8½ Aldens og Paaskefjels Indvielse, Propheeternes Læsning, Døbebandets Indvielse, Litani til alle Helgene og til Slutningen Høimeffe.
- Søndagen d. 4. April. — Vor Herre og Frelseres Jesu Christi Opstandelsesfest. — 1. Paaskebudag. — Gudstjeneste: Kl. 6 Korsets høitidelige Optagelse, derefter Procession og Høimeffe. — Kl. 10 høitidelig Levimeffe, med dansk Prædiken. — Kl. 12 stille Mæsse. — Efterm. Kl. 3 høitidelig Vesperandagt.
- Mandagen d. 5. April. — 2. Paaskebudag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Mæsse. — Kl. 10 Høimeffe, med tydst Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Festeandagt, med Prædiken.
- Onsdagen d. 7. April helbes Nycommunicanternes og Confirmanternes Examen i Skolelocalet, hvortil Børnens Forældre og Venner herved indbydes.
- Søndagen d. 11. April optages Menighedens Børn til den første h. Communion og til Confirmation.

Kjøbenhavn.

Louis Alenés Bogtryckeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 8.

Søndagen den 11te April.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hver anden Søndag og leverer Subscriberterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionsair, Hr. Kunsthandler **E. A. BlanzkeuSteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Rtl. 8 St. Kvartalet.

De Dødes Opstandelse.

Med stor Glæde feirer Kirken Jesu Christi Opstandelse. Paaskefesten er Middelpunktet for alle kirkelige Fester, fordi Herrens Opstandelse er det herligste Beviis for Hans Guddom, den sikreste Borgen for den christelige Troes Sandhed og ligesom Seglet paa den fuldbragte Forløsning. Men idet Kirken fører os hen til den opstandue Frelfers aabne Grav, for at hilse

Ham som Seierherre over Synd og Død, vil den ogsaa erindre os om vor egen Opstandelse. Kristus er opstanden, ogsaa vi ville opstaae — det er to vigtige Sandheder, som staae i den nyeste Sammenhæng med hinanden og udgjøre to Hovedpunkter i den kristelige Tro og det kristelige Haab. Thi saaledes hedder det i den apostoliske og overhovedet i alle Troesbekjendelser, i hvilke Kirken har udtalt sit Lærebegreb: „Vi troe paa Kjødets Opstandelse.“ Legemet forbliver ikke i Graven. Mennesket lever en Tidlang paa Jorden, derpaa bukker det under for Døden, som skiller Sjæl og Legeme fra hinanden. Sjælen gaaer til Gud, Som har skabt den, Legemet vender tilbage til Støvet, hvorfra det er bleven dannet. Men ikke altid vil det blive i Støvet; der kommer en Dag, da Gud gjenopretter Legemet og atter forener det med dets Sjæl, for at det samme Menneske, som herneeden enten har virket Godt eller Ondt, modtager Løn eller Straf i det evige Liv. Det er det korte Indhold af Læren om Kjødets Opstandelse, af en Lære, som saa nødvendig hører til den kristelige Aabenbarings Væsen, at en Fornegtelse af samme er et Frafald fra Christendommen selv, af en Lære, som opfylder det troende Gemyt med Haab, men som Synderen frygter og den Bantroer søger at bekæmpe med alle Måden.

Den h. Skrift udtaler sig meget tydeligt om de Dødes Opstandelse. Lad os aabne den hellige Bog; om ogsaa de Steder, som tyde paa denne Lære, ere bekjendte, tiltrække de dog hver Gang paany, og vinde ny Kraft, saa ofte som de blive hørte og betragtede ved Frelserens tomme Paaskegrav. Allerede det gamle Testamente indeholder mere om Legemets Opstandelse, end blotte Antydninger. Allerede Lidelsesmanden Hjob finder stor Trøst i denne Tro. „Jeg veed, at min Frelser lever,“ siger han, „og jeg vil paa den yderste Dag opstaae fra Jorden og vil atter blive omgivet med ny Hud og vil i mit Kjød see Gud. Jeg selv vil see Ham og mine Dine ville se Ham og ingen Anden: dette mit Haab hviler i min Barm.“ Det Samme forkynde Propheterne. Isaias taler saalunde: „Nu leve Dine Døde igjen, mine Dræbte ere opstandne. Vaagner op og lovsynger, I som boe i Støv!“ Hos Daniël hedder det: „Og deres Mængde, som sove i Jordens Støv, ville opvaagne, Nogle til evigt Liv og Nogle til Etkjend-

iel, for evig at stå samme." Endnu tydeligere taler det nye Testamente om de Dødes Opstandelse. 3. 5. Cap. hos Johannes taler Herren om Sig som Den, der har Livet i Sig Selv og engang vil komme til Dom som Mennekesøn. „Forundrer eder ikke derover; — vedbliver Jesus — thi der kommer en Time, i hvilken Alle, som ere i Gravene, skulle høre Guds Søns Stemme. Og de, som have gjort Godt, skulle fremgaae til Livets Opstandelse, men de, som have gjort Ondt, til Dommens Opstandelse.“ Den samme Forbindelse imellem Kristus, som Livets Ophav, og de Dødes Gjenopvækkelse findes antydet ved de Ord, som Herren taler ved Lazarus' Grav: „Jeg er Opstandelsen og Livet; hvo som troer paa Mig, vil leve, om han ogsaa er død.“ Endvidere er det fornemmelig Apostelen Paulus, som forkynder og begrunder denne Lære. I Brevet til Hebræerne kalder han Dom og Opstandelse for „Hovedbestanddele af den første christelige Underviisning.“ I Romerbrevet skriver han: „Og naar Dens Aand, som har opvakt Jesum Christum fra de Døde, boer i eder, da vil Den, som har opvakt Jesum Christum, ogsaa levendegjøre eders dødelige Legemer.“ Bidtøstigt taler han derom i sit Sendebrev til Corinthierne, hvor han affærer alle Indvendinger med de Ord: „Naar der ingen Opstandelse er fra de Døde, da er Kristus heller ikke opstanden . . . Thi ved eet Menneke er Døden og ved eet Menneke er Opstandelsen fra de Døde.“

Rekke kan en Lære nævnes, som Kirkens mest oplyste og helligste Mænd have skjenket en saadan Opmærksomhed. Allerede af de anførte Skriffter taler fremgaaer det, hvilket dybt Blik den store Verdensapostel har gjort i denne Hemmelighed og hvorledes han søgte at forklare dens Sammenhæng med hele Aabenbaringen og Forløsningen. Ham have mange Lærere og Skribenter efterfulgt. Justinus, Athenagoras, Clemens, Tertullian, Gregor af Nyssa, Ambrosius o. A. have skrevet nogle Afhandlinger over Opstandelsen. Ander, som en Augustinus og Thomas af Aquin, have fordybet sig i denne Hemmelighed og forsøgt at udvikle og fremstille Righoldigheden af dette store christelige Haab.

Jo inderligere det christelige Gemyt har opfattet Opstandelseslæren, desto heftigere vare fra Begyndelsen Vantroens og

Tvivlens Angreb. Saasnart Menneskets Fornuft afviger fra Aabenbaringens Grund og ved egen Tænkning vil forklare Guds og Verdens Hemmeligheder, støder den sig imod en Lære, som har meget Hemmelighedsfuldt ved sig. Og paa den anden Side, saasnart det letvindige og verdsligslindede Menneske ikke mere tør ønske, men kun frygte et evigt Liv efter Døden, søger han at blive en Lære qvit, som ikke er gunstig for hans Jdræt. For den hovmodige Forstand og det syndefulde Hjerte er en Opstandelse fra de Døde et Kors, og man søger at negte den. Saaledes see vi ligeover for den evig ene Sandhed snart een og den samme Bildfarelse i Tidernes Lob kun at antage andre Former; snart see vi den bekæmpet af en anden Bildfarelse, som er modsat den tidligere. Til de frivole Sadducæere, som Herren Selv gjendrev, slutte sig vore Materialister, som bortnegte selve Manden; medens Gnostikerne og Manichæerne ikke antog nogen Opstandelse, fordi de ansaae Materien for at være selve det Døde, negte vore Pantheister den, fordi Materien for dem er en Udvikling af det, som de kalde Gud. Man maatte jo reise sig imod en Lære, som med eet Slag tilintetgjør alle falske Systemer, men i den christelige Lærebygning ligesom danner Slutstenen. Thi de Dødes Opstandelse finder Sted ved Dagens Ende; den er et Forspil til, eller rettere sagt, en Deel af den almindelige Dom, hvormed Menneskehistorien slutter og som ligger midt imellem Tid og Ewigheid. Guds store Gjerninger fra Begyndelsen indtil Fuldendelsen indeholdes i de kirkelige Troesbekjendelser, f. Ex. i den apostoliske. De give i korte, ordnede Træk det mest ophøiede Malerie, som tænkes kan. De begynde med Gud, alle Ting's Skaber, gaae frem til Christus, alle Ting's Gjenopretter, og derpaa til den Helligaand, der ved og i Kirken virker Menneskehedens Helliggjørelse igjennem alle Tider. Men i Slutningen hedder det: „Vi troe paa Kjødets Opstandelse og et evigt Liv.“ Saaledes finder Troens Bygning sit Toppunkt og Guds Værk sin Afslutning. Man borttage denne Lære og man vil ryste det Hele; den christelige Tro bliver tilintetgjort, Menneskehedens Gaade bliver uopløst og den tænkende Fornuft finder intet Hvilepunkt, hvorefter den higer saa meget.

Den grublende Forstand spørger om Muligheden, af

en Opstandelse af Legemerne. Tvivlen om Muligheden af en Hemmelighed, hvis Sandhed Guds Ord er os Borgen for, er den daarligste, som et Menneske kan have. Hvo vil maale Guds Bærf efter den menneskelige Magts og Indsigts Maalestof? Tivleren og den Bantroe forkaster Opstandelsen, fordi han ikke kan see den med sine Øine, ikke kan begribe den med sin Fornuft i alle Dele. Hvilke Fordringer gjøre dog saadanne Mennesker til Gud og Religionens Sandheder! Sæt, at den Bantroe stod ved en aaben Grav, saae Støvet at leve op, Legemets Bestanddele at sammensøie sig, og Legemet selv at staae levende der: vilde han derved være kommen syndelig videre? vilde han kunne begribe, forklare sig denne Tildragelse i sine hemmeligste Årsager? Ingenlunde. Han seer jo dagligen saadanne Tildragelser, om ogsaa paa anden Maade. Han seer, hvorledes Sædefornet forraadner, hvorledes den nye Spire skyder op og Planten staaer der. Begriber han det? Han begriber det saa lidet, at han tilsidst er tvungen til at blive staaende ved en usforklarlig Virksomhed af Naturen.

At vi ved Læren om Opstandelsen ere komne til et Punkt, hvor vor Indsigt finder sin Skranke, er vist; men ligesaa vist er det, at alle Tvivl opløse sig og alle Bønseligheder forsvinde i Guds skabende Almagt. Døden opløser Menneskets Legeme, Støvet blander sig med Støvet og antager igjennem tusindfoldige Dannelser en anden Skikkelse. Og alligevel skal det samme Legeme atter blive levende? spørger man. — Ja, det vil atter staae op, men det vil sige, Gud den Almægtige vil kalde det tilbage til Live. Eller mon ogsaa kun et Støvgran er gaaet tabt for Gud? Har Den, som fremkaldte Materien af et Intet, ikke ogsaa Kraft til at gjenskabe et Billede, efter at det er falden tilbage i Stoffets forhaandenværende Masse? Er det ikke en Regtelse af Guds Almagt, naar Den, Som i Begyndelsen dannede Mennesket af Støvet, ikke skulde have den Kraft, engang igjen at fremkalde det af Støvet? At erkjende en almægtig Staber af Tingene og dog at ville negte Opstandelsen formedelst dens Ubegribelighed, er en Daarskab. „I forstaae hverken Skriften, eller Guds Kraft,“ sagde Herren engang til de vantroe Sadducæere, og revser med disse simple,

men slaaende Ord de Menneskers Daarskab, som kun lade deres indskrænkede Forstand gjælde som Maalestof for Guds Værker.

Til alle Tider har Bantroen drevet sit Uvæsen med Naturen; den er snart bleven gjort til Kilde til, snart til Beviis for Bildfarelse. Ogsaa for at negte Legemernes Opstandelse, er Naturen og dens Lov bleven taget til Hjælp. Og alligevel ligger der i den, om end ikke et Beviis, saa dog en fortræffelig Forklaring af den Kristelige Lære. Allerede Apostelen Paulus viser paa et Sædeforn den Mulighed, at ogsaa det hensmuldrede Legeme atter kan opvækkes. Efter hans Exempel have den kirkelige Læres Forsvarere altid henviist paa Naturen; de have taget visse Lignelser og Liigheder af den, for derved at bevise Legemets Opstandelse. Snart vise de hen paa den hendsøende og gjenoplevende Natur i Almindelighed, snart er det i Jordens Skjød forraadnede Sædeforn dem et Billede paa Legemet, som hensmuldrer i Jordens Skjød, for engang atter at blive levende. I Virkeligheden døer Intet i Naturen; det i Støv Hensmuldrede, see vi altid igjen i nye Former. „Alt — siger Tertullian — vender tilbage til sin Tilstand, efter at det er forspundet, Alt begynder, efter at det har ophørt, Alt ender, for atter at blive til, Intet gaaer tabt, uden kun til eget Bedste. Denne nærværende, altid tilbagevendende Tingenes Orden er et Vidnesbyrd om de Dødes Opstandelse; tidligere end ved Sine Ord har Gud stadfæstet den ved Sine Værker; Han havde endnu ikke talt og allerede forkyndtes den os af Hans Kræfter. Først gav Han os Naturen til Lærerinde og gjorde den til Prophetinde, for at vi, oplyste af Naturen, lettere kunde fæste Lid til Prophetien, idet jo Skjødets Gjenopretter er den Samme, som gjenopretter alle Ting.“ Ligesaa siger Cyrillus: „Korn eller en anden Sædeart bliver saaet; den udstroede Sæd døer og forraadner og duer ikke til at nydes. Men hvad der var forraadnet, skyder grønt op, og det begravnne lille Korn spireryndigt og frisk frem. Naar nu Ting, som kun ere fæbte for vor Skyld, blive gjenopvakte, saasuart som de ere døde, skulle da ikke vi saameget mere opvækkes, naar vi ere døde?“ — Saaledes finder den troende Christen ved ethvert Skridt, i Særdeleshed naar Foraaret atter opliver Naturen, en Liighed med hiin Gjenoplivelse, som engang vil finde Sted med ham.

Kun maa det herved vel mærkes, at kun Virkningerne, men ikke Marsfagerne ere lige. Thi Plantens Gjenoplivelse skeer paa en reen naturlig Maade, idet en ny Spire danner sig af selve det hensmuldrede Stof, medens Legemernes Gjenopvækkelse skeer paa overnaturlig Maade og er en ny Skabelse, et Værk af den guddommelige Almagt.

Dog ikke alene Naturen udenom os stadfæster vor tilkommende Opstandelse; Mennesket bærer ogsaa et Beviis derfor i sig selv, hvilket ogsaa Fornuften maa erkjende. Thi hvad sige vi, naar vi sige Menneske? Vi betegne derved et Væsen, som bestaaer af Legeme og Sjæl. Mennesket er ikke Alene alene og ikke Natur alene, det er begge Dele paa eengang. Legeme og Sjæl ere paa det inderligste forbundne med hinanden, begge udgjøre tilsammen det ene menneskelige Væsen. Det er ikke rigtigt, naar Legemet bliver kaldet et Redskab for Sjælen i den Forstand, at den engang kan afstaae det for stedse; det er heller ikke rigtigt, at betragte Legemet kun som et Fængsel, til hvilket Sjælen et forviist for en Tidlang. Legemet er meget mere efter Guds Anordning en Bestanddeel af Mennesket og hører med til dets Væsen. Sjælen er for Legemet og Legemet for Sjælen. Døden opløser denne Forbindelse, den stiller Legeme og Sjæl fra hinanden, den griber forstyrrende ind i det menneskelige Væsen. Derfor den naturlige Skræk, som Mennesket har for Døden; han føler, at den er imod hans Natur. Derhos bevarer han en uforstyrrelig Bevidsthed om og Attraa efter evig Tilværelse og Salighed; han attraaer at vedblive som den Personlighed, som hvilken han her lever og virker; kun for Strøbelighederne ønsker han at være fri. Er denne af Skaberens i Mennesket nedlagte Længsel en Borgen for, at den vil blive opfyldt, da er den tillige et Beviis for, at Mennesket efter alle Tinges Gjenoprettelse ikke vil vedblive at leve uden sit Legeme, men i sit Legeme. Med eet Ord: det hele Menneske vil vedblive at være til; Gud vil atter gjenoprette og atter forene det i Døden Adskille.

Til den samme Slutning komme vi, naar vi see hen til Guds Retfærdighed. Denne fordrer, at Enhver bliver gjengjeldt saaledes og efter det, som han har virket i Livet. Men nu gaae alle sødelige Handlinger ud fra det hele, udeelte

Menneske, saaledes som det netop bestaaer af Legeme og Sjæl. Det hele Menneske, d. e., dette legemlig-aandige Væsen, tænker, beder, handler, virker Godt og Ondt. Vel ligger den egentlige Rod til det Gode og Onde i Aanden, i Villien; men denne virker i Legemet og ved samme, da den staaer i inderlig Forbindelse med det. Men er det da det hele Menneske, som virker Fortjeneste eller Misfortjeneste, da fordrer Guds Retfærdighed, at ogsaa det hele Menneske bliver belønnet eller straffet. Det er en Sandhed, som uafviselig paatrænger sig Enhver. Man stille kun Synderen og den Dydige ved Siden af hinanden. Den Hovmodige, Udelanden, Bøllystlingen o. s. v. synder i og med sit Legeme. Legemet er Syndens Værktøj, Budsforvandt og Befordrer; Synden gennemtrænger det og paatrykker det allerede her i Livet sit Billede og Brændemærke. Skal det ved Dommen ikke ogsaa vise sig for Gud? Skal det ikke modtage, hvad det har fortjent med som Bestanddeel af Mennesket? Underledes er det med den Retfærdige: Legemet har været det Godes Budsforvandt, Legemet har lidt, kæmpet og arbejdet, det har hjulpet med til Sjælens Helligelse og denne har ogsaa atter udgydt sin Hellighed over det. Vilde Gud være fuldkommen retfærdig, naar ikke ogsaa Legemet tog Deel i Lønne? Men skal det ske, da maa Mennesket engang atter gjenoprettes, d. e. hans Legeme maa opvæktes.

Hvorhen vil Den komme, som negter dette? Ikke alene omstøder han Guds Retfærdighed, men ogsaa hele Forløsningen ved Kristus. I Virkelighed er Opstandelsen en væsentlig Deel af Forløsningen. Aabenbaringen lærer os, at Døden er en Straf for og en Folge af Synden. „Ved et Menneske er Synden kommen i Verden og ved Synden Døden,“ siger Apostelen. Synden røvede Sjælen den helliggjørende Naade og underkastede Legemet Livets Møjsommeligheder og Døden, med eet Ord: den bevirkede Sjælens og Legemets Død. Kristus kom som Menneskets Forløser, d. v. s., hvad der var forðærvet ved Synden, gjenoprettede Han paany. Bliver denne Sætning, som er den kristelige Troes Fundament, ikke ligesom ophævet, saasnart man antager, at Forløsningens Virkninger alene udstrække sig til Sjælen og ikke ogsaa til Legemet? Nu see vi, at Møjsommeligheder, Hængt til det Onde, ja ogsaa

Døden bliver tilbage for dette Jordeliv. Alt det er endnu ikke ophævet, men kun blevet en Kilde til Fortjeneste for den, som i levende Tro er forenet med sin Frelser. Men engang maa ogsaa heri Forløsningsnaaden indtræde i fuldt Maal; og det vil skee, naar Guds Raadslutning er opfyldt i Henseende til Menneffeslægten. Da bliver Legemet fremkaldt af Graven; Døden, den sidste Fiende, bliver tilintetgjort for stedse og da er Fuldendelsen. Eller ere maaskee Syndens Virkninger større, end Raadens? Hvi har ødelagt Legeme og Sjæl, d. e., det hele Menneffe: skulde denne (Raaden) kun gjenoprette Halvdelen af Menneffet (Sjælen)? Den samme Slutning gjør Tertullian, naar han siger: „Christus siger om Sig, at Han er kommen for at redde det, som var gaaet tabt. Udentviol Menneffet. Er dette gaaet tabt i sin Heelhed eller kun for en Deel? I ethvert Tilfælde i sin Heelhed. Derfor vil ogsaa det hele Menneffe blive gjenoprettet, der som Heel var ødelagt, og det er Gud uværdigt, kun at have forløst Menneffene halvt.“

Det mest afgjorte Beviis for Legemernes tilkommende Opstandelse finder den Christne i Jesu Christi Opstandelse. Han fører Tvivleren og Spotteren hen til den tomme Paaskegrav, han viser ham Guds sønnen, Seierherren over Grav og Død, han bekjender: Saa vist som Christus er opstanden fra de Døde, saa vist ville ogsaa Menneffenes Legemer blive opvakte fra Støvet. Engang havde Herren sagt: „Jeg er Opstandelsen og Livet“ og dermed udtalt en stor Spaadom for Sig og hele Menneffeslægten. At Han har Livet i Sig Selv og tillige den Magt, at giengive Livet, derpaa har Han givet Beviiset, da Han ved guddommelig Kraft overvandt Døden og fremgik af Sin Grav. Derfor gjør ogsaa Apostelen den Slutning: „Den, Som har opvakt den Herre Christus, vil ogsaa opvække os.“

Den samme Apostel Paulus er det, som paa den dybsindigste Maade forklarer Sammenhængen imellem Jesu og Menneffets Opstandelse; i hans Ord har den tænkende Forstand til alle Tider fundet et Støttepunkt og det betragtede Gemyt en uudtømmelig Gjenstand for dybe Overveielser. I Brevet til Corinthierne siger han: „Naar Christus bliver prædiket som Den, der er opstanden fra de Døde, hvorfor siger da nogle iblandt eder, at der ikke er nogen Opstandelse?“ Hvor inderlig

begge Dele hænge sammen, søger han at bevise paa en dobbelt Maade. Først gaaer han ud fra de Dødes Opstandelse og viser, hvilke Følger en Regtelse deraf maa drage efter sig. „Gives der ikke nogen Opstandelse af de Døde, siger han, da er heller ikke Christus opstanden; og er Han ikke opstanden, da er det guddommelige Ords Prædiken en Skuffelse, Troen forgjæves, Forløsningen en Usandhed. Haabet paa Saligheden omstødt.“ Derefter fremsætter han Christi Opstandelse som en Kjendsgjerning og udleder deraf vor Opstandelse. Han siger: „Men nu er Christus opstanden fra de Døde, Førstegrøden af de Hensøvede. Thi ved et Menneſke er Døden og ved et Menneſke er Opstandelsen af de Døde. Og ligesom Alle døe i Adam, saaledes ville ogsaa Alle blive levendegjorte i Christo.“ — Der staae Fald og Forløsning, Adam og Christus ligeover for hinanden. Begge have handlet som hele Slægtens Stedfortrædere; ere vi ved den Ene komne i Synden, hvis Følge er Døden: da ere vi ved den Anden blevne forløste fra Synden, og ved Hans Opstandelse er Alles Opstandelse bevirket. Han er Førstegrøden, d. e., ligesom alle Frugter bleve indbefattede og offrede med i Frugternes Førstegrøde, som blev offret til Gud, saaledes er hele Menneſkehedens Opstandelse medindbefattet og begrundet i Christo, den først Opstandne.

Den samme Tanke finde vi ogsaa anderledes udtrykt i den h. Skrift. Kristus, den menneſkeblevne Gudsſøn, er Hovedet og vi ligesom Lemmerne; hvad der derfor skeer ved hiint, det vil ogsaa skee med disse. Christi Liv, Lidelse, Død, Opstandelse og Himmelfart ere en Række af Kjendsgjerninger, der paa en vis Maade skulle fuldbyrdes paa ethvert Menneſke. Har nu Kristus besejret Døden, da skete det for Alle; har Hovedet atter hævet sig op af Graven, da ville ogsaa Hovedets Lemmer atter blive opvakte. Saaledes er Christi Seier over Døden en Seier for hele Menneſkeheden. — Men, kunde man her spørge, ville da ogsaa de Uretfærdige staae op ved Christi Kraft og Virkning? Ganſke viit; Han er den bevirkende Årsag til al og enhver Opstandelse. Men hvorledes denne vil blive, om herlig eller hæsliq, det afhænger af den Deeltagelse, som man har taget i Christi Liv og Forløsnings-

naade. Enhver har at tilskrive sig selv, naar denne ham skjendte Belgjerning falder ud til hans egen Ulykke. Naar et Menneske ved Lægens Røie er blevet helbredet for en dødelig Sygdom og derefter styrter sig i en endnu større Ulykke ved sin egen Daarstaaelse, vil han da kunne gaae i Rette med sin Belgjører og spørge: Hvorfor har du opholdt mit Liv? Lægen vil svare: Hvad jeg gjorde, var godt; gaae i Rette med dig selv, fordi du har misbrugt Belgjeringen.

Alle vilde staae op paa den yderste Dag. „Alle, som ere i Gravene,“ ville blive kaldede frem ved Almagtens skabende Ord. Denne Opstandelsens Almindelighed er en Troessætning; ligeledes altsaa dette, at Opstandelseslegemet og det, som vi nu bære, i deres Væsen ere eet og det samme. Kirken udtaler sin Tro med Hjobs Ord: „I mit Kjød vil jeg stue min Gud.“ Desuagtet vil der foregaae en stor Forandring med Legemet; det vil antage ganske andre Egenskaber. Bel opstaaer atter, hvad der er død, men ikke, saaledes som det er død. Denne Forandring, Forvandling, vil hos de Retfærdige og Uretfærdige være eens i nogle Stykker, i mange andre forskjellig. Ogsaa deres Legemer, som ikke døde i Naaden, ville efter Opstandelsen være udødelige, ufortrængelige, let bevægelige og gjennemtrængelige; men de ville opstaae i Banære, uden Klarhed, Glands og Skjønhed, betegnede med Syndens Præg og Signatur, som de have baaret herved. De fattes hiin Forherligelse, hiin Forklarelse, som er deres Forret, der ere døde i Christo. Det forklarer Apostelen med de smukke Ord: „Saaet bliver Legemet i Fortrængelighed, opstaae vil det i Ufortrængelighed; saaet bliver det i Banære, opstaae vil det i Herlighed; saaet bliver det i Svaghed, opstaae vil det i Kraft; saaet bliver et dyrist Liv, opstaae vil et aandigt Liv.“ Hvilket stort Haab for Evigheden aabner ikke Guds Ord for os! Her paa Jorden er Legemet uanseeligt, dyrist, materielt, underkastet Lidelse, Fornødenheder, Døden; ved Opstandelsen — dersom det bliver en Livets Opstandelse — vil det være udødeligt, usiftet til at lide, herligt, let bevægeligt, af himmelsk Skjønhed og Klarhed, med eet Ord, det vil være ligedannet med Christi forherligede Legeme, Som ikke alene er vor Opstandelses bevirkende Aarsag, men ogsaa dens Forbillede, som Thomas af

Aquin siger. — Og denne Forherligelse vil heller ikke være lige højs Alle. „Anderledes er Solens Klarhed“, siger Apostelen, „anderledes er Maanens Klarhed, anderledes Stjernernes Klarhed; thi en Stjerne er forskjellig fra andre i Klarhed: saaledes er det ogsaa med de Dodes Opstandelse.“ Jo mere et Menneſte har været gennemtrængt af Christi Aand og Naade, desto herligere og lettere vil han være ved Opstandelsen; Maalet af hans Helligelse herneden bestemmer Maalet af hans Forherligelse i Evigheden.

Men naar dette Dodelige har iført sig Udødeligheden, naar Herren har forsamlet, forherliget og kronet Sine, da gaaer Ordet i Opfyldelse: „Død, hvor er din Seier?“ da vil Kristus være den evige Paaskeglæde — pørenne paschale gaudium — for Sine. „Derfor,“ saaledes ville vi slutte disse faa Tanker med Apostelens Ord, „derfor, mine kjære Brodre, vær standhaftige og urokkelige, være altid fulde af Iver i Herrens Gjerning, da I vide, at eders Arbeide ikke er forgjæves i Herren.“

Kirkelige Efterretninger.

Berlin. I det herværende St. Hedvigshospital ere i Aaret 1857 af de barmhjertige Søstre blevne forpleiede: 2235 Protestanter, 643 Katholiker, 8 Jøder og 3 Grækere — tilsammen 2889, hvoriblandt 2329 Mandfolk og 552 Fruentimre. Deraf ere 283 døde, og ved Aarets Slutning befandt der sig endnu 210 i Anstalten.

Baden. (Barmhjertige Søstre.) „Karlsruher Ztg.“ indeholder følgende Statistik over de barmhjertige Søstre i vort Storhertugdømme: I Freiburg, hvor de barmhjertige Søstre i A. 1846 aabnede deres velsignelsesrige Virksomhed ved at overtage Sygehospitalet, have disse foruden Moderhuset 5 Anstalter under deres Ledelse, nemlig det almindelige Sygehuus med 6, Byens Helligaandshospital med 2, Byens Waisenhuus med 3, det erkebiskoppelige theologiske Convict med 4 og det erkebiskoppelige Drengseminarium med 2 Søstre. Fremdeles virke i Vincentiusshuset i Karlsruhe 4, i Storhertuginde Stephanie's Pigehuus i Mannheim 3, i Borgerhospitalet i Baden 4, i Redningsanstalten for moralsk fordærvede Piger

i Käferthal 4, i Waisenhuset i Rastadt 2, i Syges og Waisenhuset i Offenburgh 5, i Hospitalet i Gengenbach 2, i Hospitalet i Waldkirch 2, i Hospitalet i Breisach 3, i Borgerhospitalet i Ueberlingen 5, i Redningsanstalten for moralst fordervede Piger i St. Trudpert 2, i Hospitalet i Bonndorf 3 Søstre. Det samtlige Antal af alle i Storhertugdømmet anbragte Søstre beløber sig til 61. I Hohenzollern forestaae Søstrene fra Freiburger Woderhuset Tugthuset i Hornstein, Correctionshuset i Habsthal, Byhospitalet i Haigerloch og Hospitalet i Hedingen.

Ungarn. For kort siden blev en israelitisk Straffefange i Munkacs i Ungarn efter ti Maanedes Provetid hoitideligt dødt i Fæstningscapellet i alle Fangernes Nærværelse. Den Nydøbte modtog ved Slutningen af den h. Mæsse den h. Communion, ved hvilken Leilighed mange af Fangerne efter forudgaaet Skriftemaal ganske frivilligen traadte hen til Herrens Bord. Da de jødiske Fanger kom ud af deres Bedeværelse (Daaben fandt netop Sted paa en Loverdag), hjalp de den fra Kirken tilbagevendende nydøbte Moïse Peter Goldstein dem ganske henrykt med de Ord: „Mine kjære Brodre! følger mit Exempel, I kunne ikke troe hvad det er for en salig Følelse, at være en Christen.“

Belgien. I Brüssel skyder den liberale Hvide vippigt op i Høiden og der hengaaer ikke nogen Dag, paa hvilken der ikke et eller andet Sted i Landet bliver begaaet en Forbrydelse eller Skandale mod Religionen og dens Tjenere. Saaledes blev for nogle Dage siden en Præst, som gik paa Gaden med sin Svoger, paa engang insulteret af Flere, saa at de maatte flygte ind i den nærliggende St. Nicolai Kirke, hvorhen Angriberne med brændende Cigarer i Munden traangte skrigende og bandende efter dem. Først da Sacristanen var kommen de forfulgte til Hjælp og havde bragt dem i Sikkerhed, forlode de Glendige Gudshuset, som gjenløb af deres Eder. Dagen i Forveien bar en Vicar i det samme Sogn det hell. Vandringssbrød til en Syg og blev paa samme Maade overøst med Stjæltsord af en Sværm. Ligeledes blev en Dame, netop som hun traadte ud af Kirken, antastet af en „Herre“ og udfjeldt for en „bigot Canaille“, „overtroisk Katholik“ &c., indtil hun ganske forstrækket blev reddet ud af de galante „Liberales“ Hænder. Saadanne Kjendsgjerninger læser man rigtignok ikke i noget liberalt Blad; thi det er jo blot Katholiker, hvem disse Fornærmelser blive tilføiede. Men saa meget fremgaaer der af disse Dyrin, at der i det nuværende Belgien allerede høres noget Mod til, aabent at bekjende sin katholske Tro for Verden; thi i den allerelendigste Provinds i Tyrkiet kan det ikke gaae værre

til, end i den lovpriiste Hovedstad, „Intelligentsens Samlingspunkt“, som Storlogemester Verhaegen siger.

Frankrig. Hvor meget de religiøse Samfund trives i Frankrig, see vi atter af en Correspondents, som yttre sig om de saakaldede Petites Soeurs des Pauvres (de Fattiges ringe Søstre) paa følgende Maade: Det vil vistnok glæde Dem at høre, at denne Congregation udbreder sig over al Forventning; dens Stiftelse er neppe 17 Aar gammel og allerede tæller den mere end 7000 Søstre. . . Dette Fremskridt, som kun har sin Lige i Kirkens første Aarhundreder, viser øiensynligen, at Guds Hænder styrer her. Hvilken Trøst for Katholikerne, hvilken Ære for Frankrig, som har givet Udøvelsen af Kjærligheden til Næsten dette nye Opsving! — Dog er det ikke Frankrig alene, som tilsender disse Petites soeurs Elever: for nogle Maaneder siden bad en ung Datter af een af de anseeteste Familier, Frøken v. Robiano, sin Fader, Grev v. Robiano, saa indstændigen om at maatte træde ind i denne Orden, at han virkelig selv førte hende hen i Noviciatet i Nærheden af Rennes. Ved sin Ankomst saae hun de fleste af Novicerne beklægtede med at ælte Leer og med blotte Hænder at forme Teglsteen. „Hvorledes vil du, mit kjære Barn,“ sagde Faderen, „kunne gjøre et saa grovt og smudsigt Arbejde, som er saa aldeles modsat dine vanlige Beskæftigelser og din Opdragelse?“ „Jeg beklager kun,“ svarede den ædle Datter, „at jeg ikke strax nu kan tage Deel i disse gode Søstres Anstrengelser og endnu ikke kan falde dem mine Søstre.“ Faderen, som en god Katholik, modsatte sig ikke længere sit Barns Kald, som derpaa strax indtraadte i Noviciatet.

— Paris. Efter en Correspondence i Le Nord tæller Paris iblandt sine 1,053,000 Indvaanere kun 28,000 Ikke-Katholiker, hvoriblandt vistnok næsten samtlige christelige Confessioner ere repræsenterede. Katholikerne ere inddeelte i 49 Sogne, som forestaaes af 800 Verdensgeistlige; Munkelosterne ere 12, Nonne-klosterne 48, der forestaae 68 Anstalter. — Eiden det i Frankrig er blevet bekjendt, at Forfølgelserne mod de Christne ere tiltagne i de indo-chinesiske Lande, melde sig, som man skriver til „Kölnner Ztg.“, fra alle Sider unge Mennesker, for at blive sendte som Missionairer til hine Egne.

Constantinopel. Ifølge Univers er den græsk-østmatistiske Titular-Biskop Benjamin af Neapolis, som har været holdt fangen i et bulgarisk Kloster formedelsit sin Tilbøielighed for den romersk-katholiske Kirke, endelig indtruffet sund og velbeholden til den tyrkiske Hovedstad, efterat det ved den franske Gesandts Intervention var lykkedes at befrie ham fra sit Fangenskab. Biskop Benjamin er nogle tredive Aar gammel;

han har tidligere studeret i Athen og kan foruden sit Modersmaal tyrkisk, latinisk og bulgarisk. Han er født i Constantino-
pel, hvor han en Tidlang beklædte en meget ærefuld Post iblandt
den græsk-skismatiske Geistlighed. Nu nærer han det Ønske, i
Rom ved den h. Faders Fødder at kunne vende tilbage fra
Skismaet i den sande Kirkes Skød, og har allerede i en ær-
bødig Skrivelse til den h. Stol bedet om denne Gunst.

Jerusalem. (Søstre af Sion.) Offentlige Blade bragte
for ikke længe siden den Efterretning, at Nonnerne af „Vor
kjære Frue af Sion“ havde i Jerusalem kjøbt Ruinerne af Præ-
torium (Dombuset), hiint Monument, hvor engang Christi Dom-
fældelse blev udtalt, og at den tyrkiske Regjering har givet
Tilladelse til Opførelsen af et Kloster, i hvis Indre disse kost-
bare Rum skulle bevares. Vi ville her meddele nogle Notitser
om det nævnte Samfund, som i Orienten synes at gaae en rig
Fremtid imøde, og om dets Stifter. Pater Maria Alphons
af Ratisbonne, født i Strasborg, er hiin høit benaadede
Israelit, som i Januar 1842 paa en vidunderlig Maade blev
ført i den katholicke Kirkes Skød. Historien er for bekendt,
til at vi skulde gjentage den. Han er en Broder til Abbed
Theodor af Ratisbonne, Forfatter til den h. Bernhards
Levnetsbeskrivelse, som allerede var omvendt tidligere og i Paris
længe havde gjort sig fortjent ved Jødiners Opdragelse og
Omvendelse. Maria Alphons havde i flere Aar været i Jesui-
terordenen, fra hvilken han med sine Foresattes Samtykke dog
trak sig tilbage, for i Forening med sin Broder udelukkende at
indvie sig til Jødernes Omvendelse, — et Værk, som Gud rige-
lig har velsignet. Han er Stifter af Les filles de Sion's Or-
denen, hvis Moderhuus er i Paris. Men fra Paris ere i faa
Aar allerede 5 Filialhuuse blevne grundede; i Constantino-
pel have de t. Gr. overtaget de af de barmhjertige Søstre tidligere
levede Skoler; ligeledes vil der ogsaa blive bygget det første
Kloster for Fædrene af Sion. Alle Nonnerne — hvis Tal
allerede beløber sig til over hundrede — ere døbte Jødi-
der, og deres Opgave er, at optage, undervise og føre de
Israelitiinder til den h. Communion, som ville omvende sig,
hvorefter de da, alt efter deres Kald, kunne blive optagne som
Ordenssøstre eller efter Omstændighederne forblive kortere eller
længere Tid i Huset. I Nazareth have Ordensdamerne
allerede anlagt en Skole og i Jerusalem stiftes nu en, nyt
Ordens-Kloster, hvortil der er tilflydt Pateren rige Gaver under
hans Besøg i Belgien, Holland og Frankrig i f. A. Den 2.
Oct. f. A. indtraf Pater Maria Alphons atter i Jerusalem.
Store Bauskeligheder havde han at overvinde ved Erhvervelsen
af Prætoriets Ruiner, hvor Klosteret skulde staae: den muha-

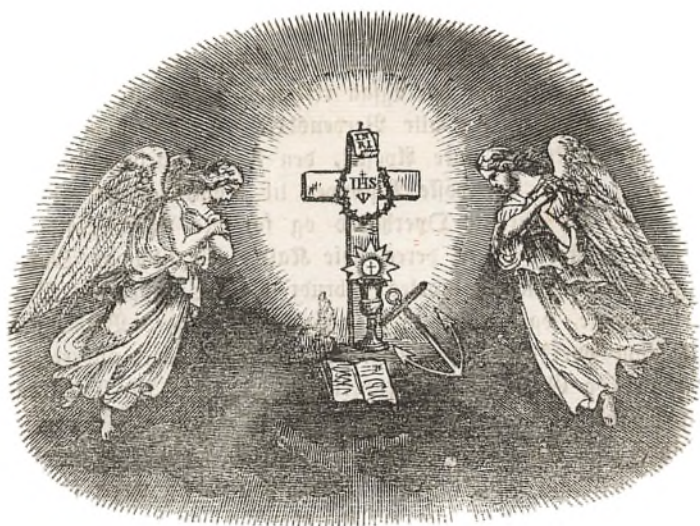
medanfse Dphidsning i den sidste Tid, den bestemte Modvirking mod Katholikerne, Grækernes og Armeniernes Rivalisering, den høie Kjøbesum (30,000 Frcs.), som man senere skruede op til det Dobbelte — alt det foraarfagede næsten uovervindelige Vanskeligheder. Dog, Eieren er bleven den katholske Kirkes, og Katisbonne har paa Prætoriets Ruiner plantet Sion's Dottres Banner. I en Skrivelse af 2. Nov. f. A. udtaler han sin Glæde iblandt Andet saaledes: „Lad os bringe Herren vor Gud inderlig Tak, fordi Han i Sine uudforkselige Hensigter vilde, at den elendigste og sidste af Israel's Souner skulde løskjøre dette med Blod besprængte Prætorium, hvor engang Jøderne, Hans Forsædre, udstødte hiint ryggesløse, gudsmorderiske Skrig: Hans Blod komme over os og over vore Born! . . .“ Efter Alt at domme, vil Søstrenes, saavel som Paterens Virksomhed blive meget velsignelsesrig for de ulykkelige Jøder i Palæstina; thi Pater Maria Alphons har allerede opholdt sig der i over to Aar, for at udforske Alt og træffe de nødvendige Foranstaltninger. I Mæret 1842 beskæftigede han sig indtil sin vidunderlige Omvendelse alvorlig med, ved alle mulige Midler og Pengeoffre at hæve og styrke Jødedommen i Jerusalem — og nu vil den katholske Kirke med Guds Hjælp ved ham gjøre rige Erobringer i Palæstina. Sid Herren maatte staae ham, denne nye Paulus, bi med Sin Raade!

Kirkelig Erindringsliste.

Søndagen d. 11. April. — Hvide Søndag. — Gudsstjeneste: Form. Kl. 7, 8 og 12 stille Messje. — Kl. 9½ høitidelig Messje, under hvilken Reueommunicanterne fornye Daabspagten og fejre deres første h. Communion; efter Messjen: dansk Prædiken. Til Slutningen: Confirmationens Meddelelse. — Efterm. Kl. 5 høitidelig Fests- og Takkeandagt med Te Deum og dansk Prædiken.

Søndagen d. 18. April. — 2. Søndag efter Paaske. — Gudsstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt.

Kjøbenhavn.

Skandinavisk Kirketidende

for katolske Christne.

6te Aargang.

Nr. 9.

Søndagen den 25de April.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaar hver anden Søndag og leverer Subscriberterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Konsthandler **C. N. Blanzkesteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Rtl. 8 St. Kvartalet.

Hvilken Betydning har Rom og den romerske Kirke for os? Hvad er Paven for os?

Stke-katolske Rejsende, som paa deres Vandringer igjennem Verden ogsaa blive førte til Rom, sælde paa faa Undtagelser nær, en forkastende Dom over Christenhedens Hovedstad, fordi de netop kun have et Hjerte for det hedenste Rom, og, maaskee med Undtagelse af de hedenste Oldsager og Konfiskatte,

forbigaae Alt med Ligegyldighed. Katholiken derimod føler sig ingensteds mere hjemme, end i Rom, den katholske Verdens Middelpunkt. Derfor har ogsaa religiøs Trang til alle Tider drevet Katholiker fra alle Verdensdele til den evige Stad; ligesom Lydslands store Apostel, den h. Bonifacius, saaledes vandrede ogsaa de tydske Biskopper til Rom, for at aflægge Regnskab for Kirkens Overhoved og for ved Apostelsyrsternes Grave at styrke sig til deres høie Kald. De sildigere Tiders Ugunst havde næsten aldeles afbrudt disse Biskoppernes Pilgrimsogange, og dermed bleve ogsaa de Troendes Vandringer til Rom overhovedet sjeldnere. Nu er dette blevet anderledes. Lægfolk og Geistlige fra Frankrig og Belgien, fra Lydsland og Spanien, fra England og Amerika, ile til det kristelige Rom. Det katholske, især det hæderlige tydske Episcopats Tilslutning til den romerske Stol har endnu aldrig været saa inderlig som netop nu. Især i de fem sidste Aar have mange af Lydslands Erkebiskopper og Biskopper gjort Pilgrimsreiser til Rom. Derved bliver Kjærligheden og Hengivenheden for Petri Efterfølger ogsaa atter hævet iblandt de Troende. Thi hvad de Troendes Hyrder i Rom saae og følte, erfarede og tænkte, de Indtryk, som de modtage under deres Ophold midt i det katholske Livs Middelpunkt, det meddele de deres Diocesanere og medbringe dem Betsignelse fra Christenhedens Fader. Saaledes meddeelte f. Ex. den hoiærv. Biskop af Speier et Fastehyrdebrev i f. A., som indeholdt en tiltrækkende Beskrivelse af Katakomberne, hiin kristelige Dødsstad, fra hvilken et vidunderligt Liv taler. Men fremfor Alt maae vi her gjøre opmærksom paa det ved Begyndelsen af dette Aars Fastetid udfomne Hyrdebrev af Hs. Em., den hoiærv. Herr Cardinal-Erkebiskop af Köln, Johannes von Geissel. Dette Hyrdebrev slutter sig i det den høie Kirkesyrstes eiendommelige hjertelige og mesterlige Sprog til hans Reise til Rom i f. A., omtaler de snevre Forhold imellem den „evige Stad“ og det „tydske Rom“, Köln, og behandler derpaa i en storartet, for Forstand og Hjerte lige opløstende dogmatisk Gjennemførelse følgende Hovedthema: „Hvilken Betydning har Rom og den romerske Kirke for os? Hvad er Paven for os?“ Af denne Hyrdeskrivelse uddrage vi Følgende:

„I Aarhundreder have Pilegrimme vandret til Rom, den katolske Verdens Hovedstad, til dette Middelpunkt for den katolske Kirke. Det er ligesom en uafbrudt stor Balsfart. Paa alle Landeveie komme de vandrende i uafslidelige Tog, reisende hen eller vendende hjem, Biskopper, Præster og Lægsfolk, af alle Nationer og fra alle Lande. Og naar de paa deres Pilegrimsgang stige fra Bjergene ned paa den romerske Slette, eller betræde den fra den aabne Sø, da frembyder der sig for deres forventningsfulde Øie en vidtudsøgt Stad med næsten tallose Kirker og Taarne, hvoriblandt St. Peters Kathedrale, det største Guds-huus i Verden, rager frem over dem alle. Men inde i denne Kathedrale finde de en Biskop staaende ved Høialteret. Det er Biskoppen af Rom, Paven. Hans Navn: Pius IX. Han er den to hundrede og otte og halvtredstindstyvende Biskop i Rom. For ham stode to hundrede og syv og halvtredstindstyve Biskopper ved det samme Alter, hans Forgængere i det hellige Embede. Ligesom nu han, saaledes have de før ledet Kirken i Rom, indtil de bleve stede til den sidste Hvile, for det Meste rundt om i Kirkens vide Sidecapeller, eller nede i Peterskirkens underjordiske Krypta, i de ved Siden af hverandre staaende Kister. Det er en ærværdig Række, en uafbrudt Kæde, Led ved Led, een romersk Biskop efter den anden, fra den nuværende Pave op ad igjennem atten hundrede Aar, en fyrstelig Række, som den ellers ingensteds findes paa Jorden. De fleste af deres Tal hvile rundt om den saakaldede „Confessio“, det med gyldne Lamper smykkede Gravcapel, i hvilket det første Led i den attenhundredaarige Kæde, den hellige Petrus, ligger begravet, — Petrus, Apostlenes Fyrste, Petrus, den første Biskop i Rom, Petrus, den første Pave.

Det er nu atten hundrede Aar siden, da en fremmed Mand traadte stille og ubemærket igjennem een af Pragtportene ind i den mægtige Keiserstad Rom, som med Jernhaand dengang beherskede hele den bekjendte Jordkreds. Uden Magt kommer han og uden Anseelse, dragen fra en fjern Afkog i Østerlandet, en fattig Fisker fra Galilæa. Men den Mand, som opfylder ham, driver ham til Verdensbehersterinden, til Hedenkommens Hovedstad, til Afguderiets bloddryppende Moder. Et stort Kald lever i hans Bryst, en Verdensføndelse er lagt

paa hans Skuldre. Han er Bæreren af et nyt Gudsrige, som i hans Hjemstavn er bleven bragt fra Himmelen til Jorden ved Faderens Genbaarne. Han har været Vidne til, hvorledes det evige Ord, Jesus Christus, er bleven aabenbaret i Kjødet, for at redde og frelse, hvad der var fortabt. Han har i tre Aar levet sammen med Guds Søn; han har fulgt Ham paa Hans Vandring igjennem Stæder og Landsbyer; han har hørt Evangeliet af Hans Mund og seet Hans Vidundere og Tegn; han har seet Ham at blive korsfæstet og begravet i Jerusalem og har været tilstede, da den fra de Døde Gjenopstandne paa Oliebjerget gav Sine Disciple det Hverv at lære og at døbe alle Folk, og derpaa for deres Dine foer op til Himmelen. Og saa til ham, den i Rom indvandrede fattige Fisker, er det Hverv at lære og at døbe overantvordet af Herren, og han har overtaget det, han er bleven Hans Apostel. Derfor kommer han nu hiddragende, et Sendebud fra Gud. Men endnu mere. Retop til ham, den fattige Fisker, har Frelseren med særdeles Eftertryk sagt, da Han for første Gang traadte hen for ham: „Simon, Jonas' Søn, du skal hedde Kephas, som bliver fortolket: Klippe“ (Joh. 1, 42). Til ham har Herren senere sagt, dengang han i Disciplenes Kredss havde aflagt den høitidelige Bekjendelse: „Du er Kristus, den levende Guds Søn“: „Salig er du, Simon, Jonas' Søn; thi det har Kjød og Blod ikke aabenbaret dig, men min Fader, Som er i Himmelen. Og Jeg siger dig, du er Petrus, og paa denne Petrus (Klippe) vil Jeg bygge Min Kirke og Hjelvedes Porte skulle ikke faae Overhaand over den. Og Jeg vil give dig Himmerigets Nøgler; hvad du end binder paa Jorden, det skal ogsaa være bundet i Himmelen; og hvad du end løser paa Jorden, det skal ogsaa være løst i Himmelen“ (Matth. 16, 16). Til ham havde Herren sagt en anden Gang: „Simon, see, Satan har forlangt at turde sigte eder, ligesom Hveden; men Jeg har bedet for dig, at din Tro ikke aflader; og naar du engang vil være omvendt, da styrk dine Brødre“ (Luc. 22, 31). Og endnu engang har Herren efter Sin Opstandelse sagt til ham, da han paa det høitidelige, tre Gange gjentagne Spørgsmaal: „Simon, elsker du Mig mere, end disse?“ strax gav det bestemte Svar: Ja, Herre, Du veed, at jeg elsker dig: „Vogt Mine

Lam — vogt Mine Faar" (Joh. 21, 15). — Fremfor de andre Disciple er han ved særdeles Aabenbaring fra Oven først bleven benaadet med Erkjendelsen af og Troen paa Jesu Christi Guddom; fremfor de øvrige Disciple bekjender han frimodig denne Tro, og bliver derfor ogsaa foretrukken for dem alle. Simon bekjender: „Du er Christus — den Salvede" — Herren svarer: „Du er Petrus." Petrus aflægger det Vidnesbyrd: „Du er Guds Søn" — derpaa svarer Herren: „Du er den Klippe, paa hvilken Jeg vil bygge Min Kirke, for at Helvedes Porte ikke skulle faae Overhaand over den." Petrus forkynder fremfor de andre Disciple Frelserens Guddom, og derfor forunder den samme Guds Søn, Som har sagt om Sig Selv, at al Magt var givet ham i Himmelen og paa Jorden (Matth. 28, 18), ham Nøglerne til Sit Himmerige og beklæder ham med Myndighed til at binde og at løse. Tillige beder Herren for ham, ikke blot for at Satans List og Magt ikke maa formaae noget imod ham og hans Tro ikke maa aflade, men ogsaa for at han maa styrke sine apostoliske Brødre i Troen, være deres Støtte og Stav. Men tilsidst overdrager Han ham — den saaledes „salig" Briste, den uovervindelige Klippemand, Sit Riges Nøglebærer, den ved Hans Bøn indviede Fører og Forstander for sine apostoliske Brødre, — Bevogtningen af Sine Lam og Sine Faar, det øverste Tilsyn med Sin hele Hjord, og gjør ham ved alt det til Hyrde, til synligt Overhoved for Sin synlige Kirke, til Apostlenes Fyrste, til Sin Statholder paa Jorden.

Denne saaledes kaldede Petrus kommer nu til Rom. Allerede har han først forkyndt Korsfets Lære omkring i Jerusalem og Judæa, har aflagt Vidnesbyrd for den for det høie Raad og derfor mødt Mishandling og Stændsel. Jøderne have forkastet Herrens Ord — da er han gaaet bort derfra, for at prædike det for Hedningerne. Ikke Jerusalem, men Rom skal blive Sædet for Apostlenes Fyrste og for det nye Gudsrige over hele Jorden (S. Chrysost. Hom. 80. in Joan.). Siden Forhængen i Templet brast i Herrens Dødstime, ere Diffrene i det Allerbhelligste forkastede, og over Staden har Herren Selv udtalt den Dom: Der skulde ikke blive Steen paa Steen tilbage i den. Synagogen er begravet; Kirken er traadt i dens

Sted. Det gamle Testaments Ypperstepræstedømme er udsøft, det nye Testaments Ypperstepræstedømme skal være i Rom, — saaledes er det bestemt i Guds Raadslutning. Derfor kommer nu Petrus til Rom, til den mægtige, hele Jorden beherskende Stad, hvor Hedendommen throner stolt og sitter i sin Magt. Ubemærket kommer han, fattig og magtesløs. Men han kommer som Apostel, som et Sendebud fra Gud. Han kommer med Bevidstheden om sin Sendelse: han er den „salig“ Briiste, Kirkens Klippemand, stærk og uovervindelig mod alle Helvedsporte, den ved Herrens Bøn indviede Fører for sine Brødre, Hyrde for alle Lam og alle Faar. Han kommer med sin Klippetro og med sit Klippemod. Kommer han end magtesløs, saa kommer han dog som Gen, hvem er givet Magt til at tale, og for hans Ord skulle engang alle den mægtige Stads stolte Gudetempler falde sammen (S. Leo. serm. 1. de ss. Apost.). Saaledes kommer han, planter sin Hyrdestav i den romerske Jordbund ved Foden af Capitolium og sætter sin Hyrdestol i Senator Pudens' Huus midt imellem Gudetemplerne og de keiserlige Paladser. Han prædiker den Korsfæstedes Ord, forsamlers langsomt en troende Menighed om sin Lærestol og grunder saaledes Kirken af Rom, han selv dens første Biskop. I fem og tyve Aar leder han denne Kirke med apostolisk Omhu og besætter den, i Forening med sin apostoliske Medarbejder, den h. Paulus, i Herrens Tro. Men mod den unge Kirkes Opblomstring reise ogsaa allerede Helvedsportene sig; Korset bliver Hedendommen forhadet, og Afgudstjenestens øverste Præst, Keiseren, befaler dens Udryddelse. I sit Hoved, i sin første Biskop, skal Kirken tilintetgøres. Derfor rammer Dødsdommen denne, og Forudsigelsen af Herren, Som tillige ogsaa forud forkyndte Klippemanden, da Han overdrog ham Bevogtningen af sine Lam og Faar, ved hvilken Død han skulde forherlige Gud, gaaer i Opfyldelse (Joh. 21, 19). Medens den h. Paulus bliver halsbugget udenfor paa Sletten, bliver Petrus, ligesom Herren, ført til Retterstedet paa en Hvi, som hævede sig høit over Staden, og der, lig Herren, korsfæstet, dog med nedad vendt Hoved. Der seer han fra Montorio's Høide døende ned paa den i Dybden rundt omkring leirede Keiserstad, og hans sidste Bøn og sidste Dødsaaende svæver hen over den; de

svæve hen over den som en Indvielse til dens tilkommende Sendelse for alle Tider. Paa Korset dør Petrus for Korset og efterlader den af ham grundlagte Kirke i Rom og sine Efterfølgere paa sin Bispestol sin Verdenssendelse. Han efterlader dem sin Tro og sit Apostelembede og dermed sit Klippefjnd og sit Klippemod. Sandelig en Arvedeel fuld af uendelige Mojsommeligheder, men ogsaa fuld af uendelig Belsignelse!

Men Kirken af Rom har modtaget denne apostoliske Arvedeel med freidigt Mod og bevaret den i sit hele Omfang. Apostelfyrstens, den første Biskop af Roms Efterfølgere, Baverne, træde i hans Fodspor og staae, ligesom han, klippefaste i Stormen, som bryder løs over dem. Tunge, skjæbnsvangre Tider komme; en lang og blodig Kamp begynder, en lang Kæde af Forfølgelser. Hedendommen vedbliver at forfølge Korset og dets Bekjendere. Fra den keiserlige Throne følger det ene Dødsedict efter det andet; de gjelde Kirken af Rom og dens Biskopper. De skulle døe, og med dem enhver som kun hedder Christen. De døe; men Christendommen vedbliver, og voxer, begydt af deres Blod, op til et Livsensstræ. De frembyde deres Hoved for Sværdet og Øren og deres Legeme for de vilde Dyr og Baalet; men i Døden bekjende de uforfagte Frelseren og Hans Tro. Deres Blod bliver Sædefornet for nye Bekjendere, og jo grusommere Forfølgelsen, desto freidigere Bekjendelsen; jo fuldere Dødsnegene, desto rigere Høsten for Kirken og Himmelen. De hedenske Magthavere blive ikke trætte af at dnyge Offer paa Offer, og Rom og dens Omgivelse blive rundt omkring til et vidt Martersted. Derom giver hiin Jordbund endnu allevegne Vidnesbyrd, baade over og under Jorden. Der finder Pilegrimmen, som vandrer over denne Jordbund, ikke blot i Colloseums Kæmperum og i Circus og i de keiserlige Haver de Steder, hvor Tusinder af Christne bleve martrede til Døde til blodgjerrig Dienslyst for det hedenske Folk, men der frembyder sig ogsaa for ham Skridt for Skridt, paa enhver Plads og i enhver Gade, eet Sted efter det andet, som er vædet med en Martyrs Blod og nu er helliget ved en Basilika, Kirke eller et Capel, hvori dennes Liig hviler. Saaledes er det selv indtil ned under Jorden i Katakomberne. Milevidt strække disse,

som af de Christne ere indgravne i Jorden, sig ud rundt omkring Rom og løbe i snart snevrere, snart bredere Gange og i mangfoldige hverandre gjennemkrydsende Snoeninger i alle Retninger. Og ligesom Jordbunden ovenover, saaledes er ogsaa disse Skuepladsen for de Christnes Kamp og deres Lidelser. De ere en kristelig Dødsstad, ud af hvilken et vidunderligt Liv taler. Ned til disse Kamre og Capeller, i hvilke Gangene atter udvide sig, flygtede de Christne, naar Forsølgelsens Stormflod oversvømmede Alt deroppe, og feirede der i Jordens Skjød Herrens Hemmeligheder. Endnu seer man hist og her den simple, i Jorden indhugne Brødkestol, fra hvilken Præsterne dengang forkyndte Guds Ord, og ved Siden af den, Bodens Domstol, og i Arcosolium — den i Væggen udhugne Bue — det over en udmærket Martyrs Kiste opreiste Alter, paa hvilket de frembare det hellige Messesoffer. Men de, som her forud forkyndte og horte Livets Ord og uddeelte og annammede de h. Sacramenter, hvile udenfor i Gangene, i de i fleerdobbelte Rækker, Stovværk over Stovværk, i Væggene indhugne Grave. I lange Rækker have de hvilet der i femten hundrede Aar i de tredstue Staden Rom omgivende Katafomber, — Millioner af Bekjendere, som levede og døde i den romeriske Kirkes Skjød, og deriblandt mange tusinde Martyrer, Mænd, Oldinge og Ynglinger, Dvinder og Jomfruer, ja endog spæde Børn, som, gjorde stærke ved denne Kirke, gif i Døden under den dem ledende Hyrdes Varetægt. Thi i Spidsen for den saaledes hæderligt stridende Kirke staae Slægt om Slægt Biskopperne af Rom, Paverne. De følge hinanden paa den h. Peters apostoliske Stol, Gen efter den Anden, i samme Tro og i samme Bekjendelse, ligesom han, — en sand Præstehelteslægt, enhver i Sandhed en Klippemand, fuld af Klippetro og Klippemod. Vel behøver ogsaa enhver Klippemodet! Ligesom den h. Petrus forud vidste, ved hvilken Død han skulde forherlige Herren, saaledes ogsaa enhver af hans første Efterfølgere. Allerede paa den Dag, da enhver af dem for første Gang bestiger Bispestolen i Rom, veed han ogsaa forud, at han maa give sit Blod og sit Liv for Troen. Men desuagtet følge de stridsmodige og dødsglade altid hinanden paa Apostelens Hyrestol. Da Petrus dør, følger Linus ham, derefter Cletus og

efter ham Clemens og saaledes de Andre indtil ned til Marcellus (S. Optat. in Parmen.). I tre hundrede Aar er det ni og tyve, og alle ni og tyve døde Martyrdøden. Elleve af dem hvile ved Siden af hverandre i Bave Callist's Katakomber i den h. Cæcilia's Capel, og deres berømte Grave gjorde dette Capel foruden de tvende „Confessioner“ til St. Peter og St. Paul til de hæderligste i Verden. Alle gaae de trøstige i Døden; thi de ere visse paa den Forjættelse, at ogsaa en anden Haand efter dem atter vil opløfte det Kors, som de have baaret foran deres Kirke, indtil dets endelige Seier. Denne Forjættelse bliver ogsaa opfyldt efter en trehundredaarig Forsølgelse. Den Tunge, som indtil den Tid kun har udtalt Dødsdomme, er forstummet, Bøddelens Haand lammet. Helvedsportene ere blevne afmægtige mod Klippen og den paa den byggede Kirke. Rom og Verden bekjender sig til Frelserens Lære. Korset, det foragtede, forhaanede og forhadte Kors, bliver det Tegn, under hvilket Keiserne gaae til Seieren, og det glimrer fremdeles som den høieste Prydelse paa Herskernes Kroner. Det hedenske Rom ligger i Støvet, det kristelige begynder. Det er vunden for Herren ved Hans Martyrer. Der er overalt Blod, men ogsaa overalt Seier; overalt Nederlagets Steder i Døden, men ogsaa overalt Triumphens Steder til Liv, overalt Jordbunden helliget, over og under Jorden. I Sandhed en hellig Stad! Bar Kirken i Rom bleven overvunden, da vilde Christendommen have været udryddet paa Jorden; og havde Baverne vaklet, vilde ogsaa Kirken i Rom være falden. Men den romerske Kirke stod fast, den stod fast ved sine Biskopper. Klippen har viist sig uovervældelig mod alle Helvedsporte. Og Vidunder! for den fattige, fordem paa Montorio's Hoi forskæftede gallilæiske Fiskers Troesord, som hidindtil er blevet baaret fra Mund til Mund iblandt hans Efterfølgere, falde Gudetemplerne sammen, eller blive forvandlede til kristelige Kirker. Christus seirer, Christus triumpherer, Christus regjerer for alle Tider!

I Sandhed, Christus seirer, Christus triumpherer, Christus regjerer for alle Tider — thi ligesom den romerske Kirke ved sine Martyrer og især ved sine Bavers Blod i de første Aarhundreder har vundet Korsets Seier over Hedendommen, saa

ledes har den ogsaa i de følgende Tider sikket denne Seier og overalt vrist sig som Kirkens Klippe. Da Forfølgelserne hvilede, steg den op fra Katakomberne og drog ikke blot ind

Vasilikerne, Templerne og Kirkerne, men tog ogsaa Sæde i Retsalene, i Senatet, i Hæren og ellers overalt i det offentlige og i Familielivet. Ved den romerske Kirkes Trofskab og Udholdenhed var Christendommens Seier ogsaa bleven fuldendt og sikket for alle andre Kirker i den romerske Verden, som efter dens hæderlige Exempel og styrket ved den havde bestaaet en lige blodig Kamp. En ny Verden havde begyndt og med den en ny Gudsorden og en ny Mennekeorden. I Epidfen for den satte Forsynet den romerske Kirke og dens Bistopper, Paverne. De bare Korset fast og høit i deres ypperstepræstelige Hænder og indestode altid for dets Herredomme, hvad der saa end maatte tildrage sig. Den gamle romerske Keiserthrone faldt sammen, og tilligemed den det Jorden beherskende Rige, og hen over dens Ruiner bølgede Nationer fra fjerne Lande i lange gjentagne Tog. Dog Paverne holdt Barbarerne Korset imøde, lærte dem Christelig Dannelselse og Sædelighed og gjorde dem til troe Sønner af Kirken; og de som vare komne, for at kuldkafe den, bleve dens faste Støtte. Kirken med Paverne i Epidfen reddede Mennekeheden dyrebareste Goder fra den synkende Oldtids almindelige Undergang og bevarede og pleiede dem i sit Skjød. De bleve Nationernes Lærere, de opholdt og fremmede Religionen og med den, Ret og Orden, Videnskab og Kunst, Sædelighed og Mennekelighed. Naarsomhelst Korset og disse dets høieste Goder truedes af Fare, fra Ost eller fra Vest, traadte de den imøde med det arvede Klippemod, kaldte Korsets Betsendere og Riddere til Kamp, og under deres (Pavernes) Betsignelse og Beiledning blev Korset seierrikt. Med lige Kraft boiede ogsaa deres Ord Christelige Magthaveres haarde Nakker, naar Saadanne nogeninde troede ustraffede at kunne gjenembryde den guddommelige Ordens Stranker; og ligesom de lærte Undersaatterne at være lydige imod de af Gud indsatte Dyrigheder, saaledes høvede de ogsaa deres Stemme for Folket mod uchristelig Undertrykkelse. Deres Anseelse tilbeiebragte og haandhøvede Gudsfreden og forhindrede, at ikke det gamle Barbarie atter blev mægtigt i voldsomme

Lider, og Evangeliet med saa meget Blod gjødede og med saa megen Møie pleiede Sæd atter blev nedtraadt. Derhos bestræbte de sig ogsaa uafslædelig for altid videre at udbrede Korsets Herredømme og vinde nye Undersaatter for Gudsriget. Fra Rom udsendte Paverne Evangeliets Sendebud i en lang Række: den h. Remigius, Servatius, Enameron, Suitbert, Birnim, Bonifacius, Willibald, Kilian og Andre, til de endnu hedenske Lande, og førte ved dem nye Nationer til Christendommen og dens Betsignelser. Ogsaa vi skylde dem disse Betsignelser; thi ogsaa vort tydske Fædreland have deres Sendebud ført fra Hedendommens Nat til Evangeliets Lys og derved forpligtet os til evig Taknemmelighed. I alle Aarhundreder have Paverne i Troens Udbredelse iblandt alle Folkeslag erkjendt den vigtigste Side af deres apostoliske Embede, og de befordrede samme uafslædelig, saavel ved den stadige Udsendelse af talrige Ordenspræster, som ogsaa ved den af dem stiftede, og i vore Dage til vidunderlig Blomstring hævede Propaganda, hiin storartede Verdensanstalt, hvor de unge Leviter fra alle Jordens Lande, omendforskjndt forskjellige ved Stamme, Sprog, Sæder og Levemaade, alligevel, forenede i den ene katholske Tro, blive uddannede til Troens Udbredelses store Værk og derfra, styrkede ved Pavens Betsignelse, ile ud i alle Verdensdele, for der, liig de tidligere Sendebud, at forkynde Evangeliet for Hedningerne, og tillige, dersom Gud vil det, at døe for samme. — Saaledes har da Gud føiet det, at den romerske Kirke, i hvilken den h. Peter's Bispestav er voren op til et stort frugtbringende Træ, er bleven den christelige Verdens Middelpunkt. Forsynet satte Apostelfyrstens Stol paa det gamle Rom's sunfne Keiserthrønes Sted og ophøiede den over alle Jordens Thrøner. Det gjorde den fattige, gallilæiske Fiskers Stol, hvis Efterfølgere salvede Kongerne, medens de selv ikke bleve salvede af Rogen, til Verdens høieste og ældste Throne, og tillige deres Slægt uødellig, som sidde paa denne Throne, paa hvilken Ingen bliver født. — Med den høieste Vrefrygt og Kjærlighed henvendte Nationerne sig derfor ogsaa til den apostoliske Stol og den romerske Kirke; thi denne Kirke var Korsets og dets Hemmeligheds Bevarerinde, Muren og Formuren for den ved Korset grundede og vedligeholdte Gudsorden og Menne-

orden, Klippen imod alle Helvedsporte; og i høiere Forstand, gif, som paa det gamle Testaments Sion, Spaadommens Ord i Opfyldelse paa den: „See, over dig er Herren opgaaet og Hans Herlighed har vist sig i dig. Nationerne vandre i dit Lys og Kongerne i din Glands. De forsamle sig og komme til dig; thi Herren har gjort dig herlig og til Sin Herligheds Huus. De komme til dig og bøie sig for dig og falde dig Guds Stad“ (Isai. 6).

(Sluttes.)

Kirkelige Efterretninger.

Berlin. (Kirkeligt Liv.) Om det kirkelige Liv i De-
legaturdistrictet bringer „Märkische Kirchenbl.“ flere glædelige
Meddelelser. Saaledes udviste f. Ex. Vincentiusforenin-
gens Regnskabsberetning for Aaret 1857 for Berlin en Ind-
tægt af 1525 Thlr. og en Udgift af 1235 Thlr.; for Confe-
renterne Potsdam, Spandau, Rauen, Frankfurt, Schwedt, Perle-
berg, Brihwalk og Prenzlau en Total-Indtægt af 442 Thlr.
En ny Conferents er oprettet i Brandenburg; med det
første ville Charlottenburg og Moabit følge efter. I
Spandau har Conferentsen sluttet sig til en Damesforening
af 20 Medlemmer, som især have paataget sig at udsmykke
Gudshuset. Ligeledes har Foreningen i Rauen i f. A. bidra-
get meget til Anskaffelsen af Kirkeprydelser. I Schwedt har
Foreningen mest antaget sig Omegnens fattige Børn og udredet
Omkostningerne for 3 Pleiebørn. Et Voresmedlem af For-
eningen har overtaget alle Opdragelses- og Underholdnings-
omkostninger for 2 af Foreningens nye Pleiebørn og tilligemed
de andre katholske Officere ydet Bidrag til Gunst for fire fat-
tige Børn, som i de derværende Geistliges Pensionat blive ud-
dannede for Kjøbmandsstanden og Lærersaget. — Af Meddelel-
serne om den berlinske katholske Svende forening ere især
Efterretningerne om den Sparekasse interessant, som blev op-
rettet for 3 Aar siden af sammes Medlemmer ved Indbetalin-
ger af 6 Pf., og nu allerede udviser en Sum af 5436 Thlr.

Baden. I Karlsruhe ere efter „Mannheimer Ztg.“ for
nogle Dage siden 16 Protestanter traadte over til den katholske Kirke.

Irland. Den anglicanske Geistlige Hubert de Burgh,
Gradueret ved det protestantiske Universitet i Dublin og af

en meget anseet protestantisk Familie, er den 4. Febr. sidst. høitideligt bleven optagen i den katholicke Kirkes Skjød i Redemptoristkirken i Dublin.

Frankrig. (Ravignan's Død.) Adrian Julius de Ravignan, Præst af Jesu Selskab, er nu virkelig død i Paris, efter at han i længere Tid havde været syg og hans Død allerede flere Gange var bleven meldt. Denne Frankrigs berømteste Prædikant, som man, ikke med Uret, har kaldt det 19de Aarhundredes Bourdaloue, blev født i Bayonne paa Ludvig XVI's Henrettelsesdag, den 21. Januar 1793. Han tilhørte en Familie af høiadelig Byrd, og fortsatte efter Gjenindsættelsen af det legitime Kongedømme sin Løbebane med et saadant Helb, at han i 1816 blev Auditeur og i 1818 Statsprocurator. I A. 1821 forlod han ganske pludselig en Løbebane, paa hvilken han syntes at være bestemt for de høieste Gvesposter i Staten, og begav sig til Seminariet i Saint-Sulpice. I A. 1824 traadte han ind i Jesuiternes Profeshuus i Montrouge og levede her i ti Aar i den dybeste Afsondring fra Verden, kun beskæftiget med Meditationer og theologiske Studier. Han vilde aldeles ikke vende tilbage til Verden igjen; kun hans Foresattes Befaling, mod hvem han var forpligtet til Lydighed, kunde formaae ham dertil. Hans mægtige Tale overtraf selv Lamennais! — I hans Bolig Rue de Sevres var indrettet et Sørgecapel, i hvilket den store Prædikants Liig var udstillet. Trængselen til Liget skal have været overordentlig. Den berømte Prædikants Jordefærd fandt Sted den 2. Marts med al den Simpelt, som han selv havde ønsket. Kun Fattig-Liigvognen førte Liget; men det kunde ikke afholde det store Antal af hans Beundrere fra at følge ham. I det lange Tog vare alle Partier i Frankrig repræsenterede — Mænd, som engang havde været Stjerner af første Størrelse paa Frankrigs politiske Himmel: Henry de Riancey, de Watismenil, Boujoulat, General Dubinot, de Dampierre, Berruyer, Grev Montalembert og mange Andre. Da Toget, som afhentede Liget fra Capellet, hvor det havde været udstillet i tre Dage, ankom til Sognekirken St. Sulpice, vare denne Kirkes mægtige Skibe propfulde — det var en Høitidelighed ligesom ved den for to Aar siden afdøde barmhjertige Søster Rosalie's Liigtog eller rigtigere sagt Triumphtog. I St. Sulpice blev der læst en simpel Messe, saaledes som Ravignan havde ønsket det; men flere Kirkesyrster vare nærværende, navnlig Cardinal Marlot, Erkebiskop af Paris, Cardinal Donnet, Erkebiskop af Bordeaux, Mgr. Sarrabeyrouze, Biebiskop af Ajaccio, Mgr. Guillemin, apostol. Vicar af Canton og Mgr. Bellerin, apostol. Vicar af Cochinchina. Mgr.

Dupanloup, Biskop af Orleans, een af den Afsødes ældste og intimeste Venner, var indtruffet fra sit Bispesæde til Paris kort før Begravelsen, for at holde en Liigtale over den store Prædikant. I over een Time taledes Biskoppen til den dybt bevægede Forsamling: „defunctus adhuc loquitur“ (?: den Afsøde taler endnu) var den fortræffeligt valgte Text for Talen. Næsten den hele i Kirken forsamlede Mængde bivaanede Ligets Bisættelse paa Kirkegaarden Mont-Barnasfe. Contrasten imellem Fattig-Liigvognen og det glimrende Følge var dybt rystende.

— Af en Artikel i Univers om den forevige P. Ravignan uddrage vi følgende interessante Sted: „Hans Liv udtømtes draabevist; det var en langsom Død . . . Ravignan udøvede en stor Indflydelse paa dem, som kom ham nær, og deres Tal var betydeligt. De, som kun bleve tiltrukne ved hans Talent, boiede sig aldeles for hans Dyd. I hans Celle, i Klosterets bestedne Talevarelse, men især i Skriftestolen, fandt man en Mand, der var endnu mere ophøiet, end den, som man havde beundret ved hans offentlige Optræden formedelt hans Betsalenheds Ny og Fromheds Gjenfkin. Der sølte man hans Troes Kraft, hans glødende Iver, hans Hjertes dybe Blidhed. Den ædle Glæde, som et saa smukt Skuepil ydede, blev kun saaret ved Sorgen over denne kostbare Mand's saa tidlige Død. Men selv denne Sorg havde sin Sødhed: man skyldte ham Taknemmelighed, fordi han fremstyndte sin Død ved at arbejde for Andres Sjælefrelse. Saalænge hans Kræfter tillode ham at holde Fasteprædikenerne i Paris, indviede han den største Deel af Nætterne i den stille Uge til at høre alle deres Skriftemaal, som hans Ord havde rørt. De sidste Nætter anvendte han næsten udelukkende til dette Diemed og trods disse overmenneskelige Anstrengelser forsømte han i Intet sine sædvanlige Pligter. Selv Naasten bragte ham ingen Rolighed: han var da atter paa sin Post for Gfsterne. Andre Kjærlighedsværter kaldte ham igjen bort fra dette Arbeide. Hvor mange fromme Foreninger trængte ikke til ham; de kunde ikke bestaae uden ham og ville nu kun formaae at vedligeholde sig endnu formedelt sin Livskraft, han har indgydt dem. Da han endelig, aldeles svækket paa Kræfter, maatte trække sig tilbage i Stilhed og Gensomhed, fordi han ikke mere kunde prædike eller besøge de Syge, tukkede han sig inde, eller rettere, lod han sig indelukke af Lydighed, — men hans Arbeide havde endnu ikke nogen Ende. Enten skrev han til sine over hele Verden adspredte aandelige Børn, eller han forfattede de Værker, som hans Foresatte havde paalagt ham, eller han beredede sig ved Studium til hine dyrebare, frugtbringende Anstrengelser, som have fortæret ham. — Hvilket smukt Liv! og hvor

havde han Ret paa den Dag, da han, frastigende sig Verdens Tillokkelse og Tilbud, indtraadte i Jesu Selskab! Han tog Armod, Ydmyghed, Lydighed og Arbejde, ja Verdens Forfølgelse og Haan paa sig. Men han vandt Offeret og med Offeret Kraften og selv Hæderen, omendstjændt han ikke brod sig om denne. Dette Verdens Idol var der for Navignan; det vendte ham imod hans Villie. Og hvilken Hæder! reen, glimrende, uden Samvittighedsnag, uden Uro! Han attraaede ingen Fornedrelse af den; tværtimod. Han saae den endnu døende ved sit Hoved, blid og munter, som en Søster til hans Dyder: Armod, Lydighed og Kydsfthed!"

Østien. (De Christnes Forfølgelse i Anam.) Efterretningen om den spanske Biskop Diaz's Martyrdød, den 20. Juli i Nan-Ting i Provindsen Tunkin, blev først bragt til Macao med det franske Dampskib „Catinat“ som tilligemed et spansk Skib havde foretaget en Fart langs Kysterne af Keiserdømmet Anam, i den Hensigt at udvirke den spanske Prælats Frigivelse. Da begge Skibene ankom til Kysten af Tunkin d. 11. Sept., erfarede de den ulykkelige Biskops Død, og de maatte, da deres Forsøg paa at trænge frem til Nan-Ting stødte paa Hindringer, vende tilbage. En i Moniteur offentliggjort Privatfrivelse om denne Expedition indeholder, foruden interessante Meddelelser om de beseilede Rysklænde, en bedrøvelig Skildring af den Stilling, hvori de katholske Missionairer befinde sig i hine ubeboelige Egne: kæmpende med Mangel og svævende i idelig Dødsfare maae disse Troens Helte ofte i to til tre Maaneder holde sig skjulte om Dagen i elendige Hytter; kun om Natten tør de vove at forlade disse Huller, „mod hvilke Bagnøerne (Galeislavernes Fængsel) i Brest og Toulon ere Pragtværelser.“ I en Havn paa Kysten af Cochinchina kom en indfødt katholsk Præst ombord; han hed Andreas, gif barfødet og var usselt klædt, men havde dertil en saa ædel og værdig Holdning, at han trods sine pjaltede Klæder indgød almindelig Afsky. Andreas stadfæstede Efterretningen om den spanske Biskops Martyrdød og forskaffede de modige Søfarere Lodser, som fulgte dem til Balat; men her kunde man ikke komme videre; vilde man ikke gaae en sikker Fordærvelse imøde, maatte man vende om. I Nærheden af Balat indløb en Skrivelse fra Mgr. Melchior, Diaz's Efterfølger.*) Af

*) Fer ved mulig opstaaende Forfølgelser ikke at lade de Christne være uden Overhyrder, adjungeres de apostoliske Vicarer og Missionærbispepper altid en Coadjutor cum spe succedendi; dør nu een af dem, har den Overlevende den Ret, selv at udnævne Coadjutoren. Heraf forklæres det, at vi her allerede møde en Efterfølger af den myrbede Biskop, da hans Død endnu ikke kunde være besjændt i Rom.

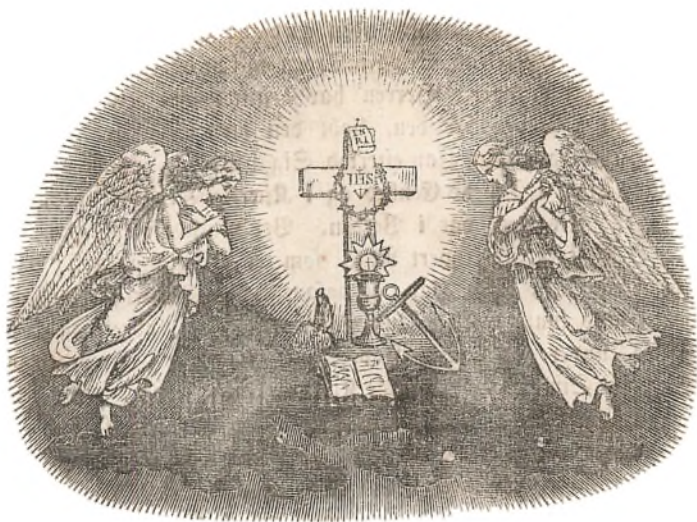
denne Skrivelse fremgaaer det, at de Christnes Stilling i Anam er ynselig; Hadet imod dem er udbrudt med fordoblet Raseri. Hele christelige Landsbyer ere ødelagte og deres Indvaanere enten halshuggede eller slæbte i Fængsel.

Amerika. (Kirkeligt Liv.) Fra Diøceset Toronto (engl. Over-Canada) kommer den glædelige Efterretning, at der i samme er grundlagt et nyt Bispesæde og at Dr. Cronyn fra London er udnævnt til Biskop for Diøceset Huron. — Biskop Henni fra Milwaukee holdt i October f. A. en syv Dages Confirmationsreise, ved hvilken Leilighed han i sex Menigheder indviede nybyggede Kirker, iblandt Andet den nye Kirke i Deperes, til Ære for den h. Ignatius, hvis Disciple for næsten 200 Aar siden havde det første katolske Capel paa dette Sted og lede Martyrdøden. — Den høiarv. Biskop Junfer i Alton i Staten Illinois har fornylig indskibet sig til Europa, for der at søge Afhjælp for den yderst følelige Præstemangel i sit Diøces. Diøceset Alton tæller for Tiden 60 Kirker, foruden 8—9 andre, som ere under Bygning. For alle disse Kirker og de talrige adspredt boende Katholiker findes der i Diøceset kun 28 Præster.

Kirkelig Erindringsliste.

- Søndagen d. 25. April. — 3. Søndag efter Paaske. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messer. — Kl. 10 Høimesse med tybft Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Catechisation.
- Fredagen d. 30. April. — De hellige Apostelfyrster Petrus' og Paulus' festlige Mindedag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messer. — Kl. 10 Høimesse med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Festandagt.
- Søndagen d. 2. Mai. — 4. Søndag efter Paaske. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messer. — Kl. 10 Høimesse, med tybft Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt.

Rjøbenhavn.

Skandinavisk Kirketidende

for katolske Christne.

6te Aargang.

Nr. 10.

Søndagen den 9de Mai.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hver anden Søndag og leverer Subscriberne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Kunsthandler **C. M. Blaufensteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Mt. 8 St. Kvartalet.

Hvilken Betydning har Rom og den romerske Kirke for os?
 Hvad er Paven for os?

(Sluttet.)

Det var og er den ene Side af den h. Petri Verdenssendelse og hans Efterfølgeres paa den apostoliske Stol i Rom: Bevarelsen og Udbredelsen af Kirken paa den uovervindelige Klippe under Korsets Herredømme; og ligesom de have opfyldt denne,

saaledes have de ogsaa opfyldt den anden: Genhedens Bevarelse indenfor selve Kirkens Skjød i Troen og i de hh. Sacramenter, i Hoved og i Lemmer. Herren havde stiftet Sin Kirke og, idet Han gif i Døden for den, kjøbt den med Sit Blod, for at alle Hans Egne, som Han efterlod Sig i Verden, kunde ved den opnaae Livet i Troens Genhed og i Kjarlighedens Genhed, om Han end ikke mere var i Verden. Vel vidende, som Han ogsaa Selv siger, at ethvert Rige, som er i Splid med sig selv, styrter sammen, vilde Han, at ogsaa Hans Gudstrige paa Jorden, Hans synlige Kirke, kun skulde være een, udeelt og uoploselig, under eet synligt Hoved. Derfor har Han bedet for Sine, for Sin efterladte synlige Kirke: Hellige Fader, bevar dem, som Du har givet Mig, i Dit Navn, for at de selv, saavel som de, der ved deres Ord ville troe paa Mig, maae være Eet, som Du, Fader, er i Mig og Jeg i Dig (Joh. 17, 20. 21). Hans Kirke skulde være een og enig i Kjarlighedens Genhed, i eet Regeme og i een Aand, i een Herre, i een Tro og i een Daab (Eph. 4. 2—5). I samme Aand kaldte Han Sig en god Hyrde, som hengiver Sit Liv for Faarene, og udtalte Sin Villie, at der skulde være een Faaresti under een Hyrde (Joh. 10. 16). Og denne ene Hjords øverste Bevogtning overgav Han til Petrus, at han skulde være den ene øverste Hyrde i Verden, naar Han Selv var vendt tilbage fra Verden til Faderen. Han siger til ham: Du er Klippen, paa hvilken Jeg bygger Min Kirke; og atter: Dig giver Jeg Himmerigets Nøgler; og fremdeles endnu: Bogt Mine Lam, vogt Mine Faar; og endnu engang: Styrk dine Brødre. Den Ene af de Tolv satte Han til at være Klippen, for at den paa den byggede Kirke ikke skulde falde fra hinanden i to Dele, og for at enhver Adskillelse og Adspjaltelse skulde blive forhindret (S. Hier. in Jovin. 1. 26). Den Ene overdrog Han det øverste Hyrdeembede, for at hele Hjorden, Lam og Faar, Troende og Biskopper, maatte i den gode Bevogtning, den uforfalskede Troeslæres og de hh. Sacramenters rene og levende Bands Genhed under den Ene blive ført til det aandelige Liv (S. Bernard. de Consid. 2. 8). Til den Ene betroede Han Himmerigets Nøgler og gav ham Magt til at binde og løse, for at den guddommelige og kirkelige Orden kunde under den Ene blive øvet, bevog-

tet og haandhævet i Eenhed og Gendrægtighed (S. Gregor. Ep. 4. 32). Den Ene indsatte Han til, at han skulde styrke sine Brødre, for at Sandheden kunde blive befæstet og Bildfarelsen tilbageviist. Den Ene indsatte Han til Apostlenes Fyrste, til Alles Hoved, for saaledes ogsaa for Alle synlig at fremstille Sin Kirkes Eenhed i dens Begyndelse og Oprindelse, begyndende fra den Ene (S. Cypr. de haer.). Saaledes overdrog Herren den tredobbelte Magt, at bevogte, at binde og løse, og at styrke sine Brødre, til den h. Petrus, og ved ham gif denne Magt over paa den romerske Kirke og dens Biskopper. De bleve hans Efterfølgere, hans Arvinger; Petrus har efterladt dem sit Klippeembede og med det ogsaa sit Klippemod (S. Leo serm. 5 in annivers.). Han levede i dem, han talde ved dem, han vedblev at virke i dem (Conc. Chal. 2). Derfor erkjende alle andre af Apostlene grundlagte Kirker i den romerske Kirke Sandhedens Læreriinde, Bildfarelsens Bekæmperinde og Raademidlernes Bevareriinde; de erkjende den som alle Kirkers Mesterinde, som deres Hoved og deres Moder (S. Cypr. Ep. 55). De bekjende, at hvor Petrus og St. Peters Stol er, der er ogsaa Kirken (S. Ambr. psalm. 40). De bekjende, at al præstelig Eenhed er udgaaet fra Kirken i Rom og at alle andre Kirker paa Jorden, d. e. alle Troende, hvor de end ere, maae stemme overeens med den formædlest dens høiere Forrang (S. Iren. contra haeres. 3. 3), og at den apostoliske Overlevering altid er bleven tro bevaret i den, saa at ingen Bildfarelse og intet Fragesald kunde faae Judpas i den (S. Cypr. Ep.). Saaledes bekjende alle Tider det. Intet Aarhundrede er stumt, og alle aflægge lydeligt Bidnesbyrd for St. Peter's Stol, den kristelige Sandheds Skjerm og Klippe mod al Bildfarelse. Gaves der siden Apostlenes Dage end ikke nogen Slægt, i hvilken ikke menneskelig Selvflogskab havde i stolt Selvtillid reist sig imod Herrens Sandhed, frembragte end hvert Aarhundrede sin eiendommelige Bildfarelse, og dannede end Branglærer paa Branglærer en sorgelig Kjede: Kirken i Rom og dens Biskopper lode sig dog ikke omslynge af den; de vaagede paa den urokkelige Klippe, de bevarede trofast den apostoliske Arv, og i fuld Besiddelse af den gjorde de ved det dem Afbetroede alle denne Verdens Vises Wiisdom til Skamme. Ligesom Ildstøtten

lyste for Israelliterne i Orkenen, saaledes gif den romerske Kirke, i Bevarelsen af den rene Tro og i den troe Bevogtning af de guddommelige Hemmeligheder, lysende og ledende foran alle andre Kirker.

Ligeledes raadede Herrens beskyttende Haand synlig for denne Kirke og dens Biskopper, og synlig blev den den givne Forjættelse, at Helvedes Porte aldrig skulde faae Overhaand over den, opfyldt paa den. Herren har til alle Tider stadfæstet den og stedse paany udstedet den et forbausende Vidnesbyrd for dens guddommelige Oprindelse og dens guddommelige Bestand. Han har bestandig ned fra Skyerne talet ind i Verdensbegivenhederne, at Han altid var med den. Thi hvad have ikke Kirken i Rom og dens Biskopper erfaret i Tidernes Løb, hvor megen Prøvelse og Nød have de ikke udholdt, hvor meget Fjendskab, Had og Haan have de ikke maattet taale for Herrens og Hans Sandheds Skyld? Hvad have ikke Baverne oplevet paa St. Peters Stol? Men de have ogsaa overlevet det altsammen! De hedenste Keiseres Brede, Folkvandringernes Alt ødelæggende Storme, kristelige Magthaveres raae Bold, hyppige paany udbrydende Krige og mange Slags Dyrer truede med at tiltutetgjøre den apostoliske Stol; men den stod uovervældet i alle Storme. Alle Aarhundreders Branglærere reiste sig imod den romerske Kirke og dens apostoliske Anseelse; men de, som stilte sig fra den, søndersplittedes i en altid vorende Uenighed og endelig Opløsning. Mangfoldige og tunge vare de Kampe og Farer, som St. Peters Stol havde at bestaae. Men ingen kunde overvinde den; vel undertiden ryste den, men aldrig faste den til Jorden. Den modstod alle Helvedes Porte; thi den var sat til at være Klippen, og paa den hvilede Indvielsen: Petrus, Jeg har bedet for dig! Befæstet ved denne Indvielse, overlevede den alle Forandringer og Omvæltninger. Thi vel blev i Tidernes Løb Meget — Alt nyt trindt omkring Rom og St. Peter's Stol. Nye Folkelag kom og nye Sprog, nye Keiser- og Kongeriger, nye Love og nye Sæder. Men den romerske Kirke og St. Peter's Stol forbleve usforandrede. Deres Rige, som Herren havde betroet dem, blev; deres Lov, som er Herrens, bestod; deres Forfatning, givet af Gud, vedvarede uden Forandring og Omvæltning. Kirken i Rom gif med

Folkeflagene frem i Tiden, men ikke med Tiden, ikke i dens Aand. Ligesom Petrus, kaldet af Herren, vandrede paa Bølgerne, saaledes vandrede ogsaa hans Efterfølgere, styrkede af Herren, paa Verdensbegivenhedernes Bølger (S. Hieron. Comment. in Matth. 7). Om ogsaa deres Fjender og Lidettroende som oftest mene, at den vil synke, holder Herrens Haand den dog oppe over Bølgerne. Herren var i Skibet, og om Han end undertiden syntes at sove, var Han dog alligevel der og bød i rette Tid Bindene og Bølgerne. Midt blandt Bølgeflagene blev Kirken i Rom altid den Klippe, paa hvilken St. Peter's Stol hvilede, og denne Stol forblev altid den gamle og dog altid ung og livskraftig, altid apostolisk, altid katholisk. Det var dens Stolthed og dens Kraft, dens Skjold og dens Klippe. Den forblev uovervældet ved alle Angreb; og alle Baaben, som kæmpede imod den, tærnede tilbage paa den og faldt sønderbrudte til Jorden. Den holdtes af sit evige Apostolat, af Bevidstheden om sin Pligt og sin Ret, om sin Verdenssendelse. Gud har sat den og Gud har altid været med den. Derfor kunde den aldrig gaae til Grunde. Havde Mennesker sat den, da vilde den allerede for Aarhundreder siden været bortreven af Verdensbegivenhedernes Bølgeflag, eller allerede for længe siden været falden sammen i sig selv. Havde den romerske Kirke og dens Biskop, Paven, kunnet ligge under i Kampene og Fjendtlighederne, da vilde dens Sted allerede i Aarhundreder sandelig ikke mere være til at finde, og selv Ihukommelsen om den være udslettet iblandt de Levende.

Men endnu lever den romerske Kirke — og den lever og virker paa sin gamle nedarvede og storartede Maade, med Paven i Spidsen. Paa den samme apostoliske Stol, paa hvilken den h. Petrus og efter ham to hundrede og sex og halvtredstindstyve Paver have siddet, sidder nu Pius IX. Læg dem bekjender ogsaa han endnu ideligen med Petrus: Du er Kristus, Guds Søn; ogsaa til ham har Herren sagt: Du er Petrus; og bygget paa denne Klippe, fortsætter Kirken under ham sin Verdenssendelse. Ligesom de, bærer ogsaa han Himmerigets Nøgler, til at binde og at løse. Ligesom dem, er ogsaa ham det Hverv givet, at vogte Lammene og Skaarene, at være hele Hjordens øverste Hyrde. Ogsaa for ham har Herren bedet,

at hans Tro ikke maa aflade, og befalet ham at styrke Brødrene. Saaledes leder han fra sin apostoliske Stol Kirken med apostolisk Visdom i Kraft og Mildhed. Hans Hyrdevie vaager over Troen, over de h. Sacramenters Uddelelse og den kirkelige Orden, over Biskopperne, Præsterne og de Troende. For hans apostoliske Stol finder enhver Troesfandhed sin Stadfæstelse, enhver Bildfarelse sin Rettelse, enhver Egentykke, som under' Paaskud af Videnskab formaster sig til at ville mestre Troen, sin Revselse, enhver Krænkelse af den kirkelige Orden sin Trettefættelse, ethvert Dvergreb sin Ekranke, enhver Forurettelse sin Dpreisning, enhver Kamp sin Erkjendelse og enhver Martyrdom for Herrens og Sandhedens Skyld sin Krone (Conc. Later. sub S. Martin. 1 act. 2). Paa Petri Stol bliver Troen altid bevaret ukrænket (Formil. Hormisd. prop. Oriental.). Naar Rom har talet, er al Strid til Ende (S. August. c. Donat.). I Pius sidder Petrus paa den apostoliske Stol; Petrus binder og løser ved Pius; ved ham fører Petrus Kirkens Roer, Petrus taler ud af hans Mund, Petrus lever og virker ved Pius (S. Petr. Chrys. Ep. ad Eutyech; S. Leo serm. 3. de Natal. ips.). Derfor er Pius som Apostelsfyrstens Efterfølger den katholske Kirkes synlige Hoved, Troens første Bogter, Guds første Huusholder og Uddeler af Hans Naademidler, den øverste Haandhæver af Kirkeordenen, Hyrdernes Hyrde, den aandelige Fader for Alle, som Kirken har gjenfødt ved Daaben; vi Alle ere hans aandelige Børn. Derfor er ogsaa hans apostoliske Embede saa ophøiet og helligt for os, derfor (for dette hans Embedes Skyld) er han en „hellig Fader“ for os Alle, Kirkens usynlige Hoveds Stedfortræder eller Vicarius paa Jorden, Christi Stattholder (Concil. Florent. Sess. 10 in Decret.). Derfor ere vi ogsaa Alle i den ene Daab paa det inderligste forbundne med ham ved Troens Baand, vi Alle deelagtige ved ham i hele Herrens uforfalskede Lære og i de h. Sacramenters hele Naadebrønd, vi Alle ved ham Lemmer paa den ene Christi Kirke, Lemmer paa Herrens ene Legeme, hvoraf han er det synlige Hoved; vi Alle Børn af den ene geistlige Fader og den ene naaderige Moder, den h. apostoliske Kirke, og derved Alle katholske. Derfor ere ogsaa Vi, eders Erkebiskop, en sand og retmæssig katholsk Biskop, fordi Vi staae i kirkeligt Samfund med Kirken i

Rom og dens Biskop, Pave Pius IX. (S. Cypr. Ep. 52). Ved Pius ere vi forbundne med Petrus og ved Petrus med hele Kirken; thi hvor Petrus er, der er Kirken (S. Ambros. in psalm. 50). Ved ham blive alle Verdens katholicke Biskopper vore biskoppelige Brødre (S. Optat. in Parmen.), og ved Os, eders Erkebiskop, ere ogsaa I forenede med Paven og alle Biskopper og deres Troende, saa mange som der findes adspredte over hele Jorden, i Kirkens Samfund og forbundne med den hele almindelige Kirke, og saaledes ogsaa i Sandhed katholicke.

Derfor har Gud desuden ogsaa udrustet vor h. Fader, Pius IX., med særegne Gaver til Udøvelsen af hans høihellige Embede og synlig udgydt Sin Naades Skat over ham. I ham see vi en Guds Stedfortraders Majestæt, en Yppersteprestes Hellighed, en Apostels Alvor, en Biskops Værdighed og en Faders Kjærlighed og Mildhed forenet til vidunderlig Samklang. Han er i Sandhed en fuldendt Pave, udrustet med en apostolisk Magtfuldkommenheds Ihændeavers høie Aand, med det ydmyge Hjerter af en Tjener af Guds Tjenere og med en Befjenders og Martyrs ligemodige, klippefaste Ro. Thi i Birkeligheden er ogsaa han bleven en Befjender for Herren og Hans Kirke; hans Hjerter har bestaaet en aandelig Martyrdom. Han har oplevet bittere Prøvelser, hans høimodige Tillid er smerteligen bleven stuet, hans egne Sønner have forraadt hans Kjærlighed. Han har, for at spare sine forblindede Børn for et Sacrilegium, seet sig tvungen til at fjerne sig fra Rom. Men han er atter vendt tilbage og fører atter Kirkens Skib. I ham sidder atter Petrus, Styrmanden, i Skibet, hans Haand holder fast ved Roret og tillidsfuldt seer han op til det paa Masten glimrende Kors og frygtløs ned i Bølgerne og fører Skibet igjennem Storm og Klipper. Han stoler derved paa Gud; thi han veed, at Herren er i Skibet. Han veed jo, hvilken Forjættelse Kirken og han have faaet. Hvad der saa end seer, saa er altid det Gne vist for ham og for os: alle Kirkens Prøvelser bringe den altid kun Borgen for ny Betsignelse; thi naar den lider, styrkes den, naar den bliver undertrykt, reiser den sig desto livskraftigere, naar den bliver bekæmpet og forfulgt, seirer den, naar den taaler Skændsel, vinder den

ny Forherligelse, naar den synes at døe, nedjænker den sig i et dybere Liv, og selv naar den bliver begravet, følger tidlig eller sildig dens hæderkronede Opstandelse; thi den er jo selv født i Frelserens Grav og har der overvundet Døden med Ham, saa at alle Helvedsmagter ikke formaae noget imod den. Det veed Pius og derfor udøver han med apostolisk Viisdom, Kraft og Rolighed sit hellige Embede. Hans af den Helligaand oplyste Hjerde vaager over Kirken og dens Børn i alle Jordens Lande, hans Faderhjerter omfatter dem Alle, hans Mund beder for Alle, hans Haand velsigner dem Alle med udtømmelig Kjærlighed. Med Glædens, Urefrygtens og Kjærlighedens fromme Følelser gjenlyder derfor ogsaa hans Ravn overalt i alle fem Verdensdele og i alle katholske Hjerter.

Disse vare de Betragtninger, mine elskede Erkediscejaner! som frembøde sig for Os ved Vor romerske Pilegrimsreise hist i den evige Stad. Vi gennemvandrede det hedenstke og det kristelige Rom, Rom over Jorden og Rom under Jorden, og knælede ved Apostelfyrsten Petri og Verdensapostelens Pauli Grave. Vi saae det svundne hedenstke Rom i sine indstyrtede keiserlige Paladser og Gudetempler, dets ødelagte Triumphbuer, Amphitheatre og Pragt=Gravmæler. Vi besøgte de talrige Basiliker, Kirker og Capeller, og ligeledes underneden Katakomberne, hvor her, som hist, Martyrer hvile overalt. Vi bivaanede fremdeles den mangefold ophøiede Gudstjeneste, saaledes som den i St. Peterkirken i den h. Uge og ved Paaskefesten bliver feiret i vor katholske Liturgies rigeste Pragtudfoldning af den h. Fader, omgiden af Cardinalerne, Erkebiskopperne og Biskopperne, og Vi sadde gjentagne Gange, dertil kaldet af den h. Fader, i Kirkens høieste Senat, for hvilket de vigtigste Spørgsmaal fra alle den katholske Verdens Dele blive forhandlede, og toge Deel i Forhandlingerne. Saaledes vare Vi overalt satte midt ind i den romerske Kirkes Liv og Virksomhed og følte levende, hvad Rom, hvad Paven er. Da fortalte rundt omkring alle Høider og alle Dybder af det hedenstke Rom Os, hvad der var dødt, og de fortalte ogsaa om det kristelige Rom, som siden Apostelen Petrus lever og virker der. Der taledes alle Basiliker, Kirker og Katakomber som med levende Tunger, og den i dem feirede Gudstjeneste prædikede for

Os med høi Stemme. Og hvad de fortalte, sagde og prædicatede, alt det klang sammen i den ene Sandhed: Ja, Rom er i Sandhed den katholske Verdens Middelpunkt! Der er den uovervindelige Klippe, paa hvilken Kirken er bygget, Apostelfyrstens Stol. Der er Moderkirken, fra hvilken al Genhed er udgaaet, alle Døttrekirkers Mesterinde og Lærerinde; der er Hyrdernes Hyrde, hvem hele Hjordens Bevogtning er betroet; der Himmerigets Nøglebærer; der det ny Testaments af Gud indsatte Præst, Troens og de h. Hemmeligheders øverste Bogter; der Hovedet, som forener alle Lemmer, der Hjertet, fra hvilket al Livsvarme udgaaer til alle Lande og derfra strømmer tilbage til det. Der er i Sandhed den enige, hellige, apostoliske, katholske Kirke. Velsignelse over Den og Held os, at vi tilhøre Den!”

Kirkelige Efterretninger.

Kjøbenhavn, d. 5. Mai. Vi ile med at melde vore Læsere, at vi nu endelig efter tre Aars længselsfuld Venten atter have erholdt en bissoppelig Dverhyrde. Ved et paveligt Decret af 18. Februar d. A. er den for det gjenoprettede Diöces Ösnabrück udnævnte Biskop, Hiærv. Dr. Paul Melchers ogsaa bleven kaldet til, som Apostolisk Provicar i den hellige Faders Navn at forestaae og styre alle katholske Missions-Menigheder i det nordlige Lydsland og i Danmark. Den 20. April har den høitidelige Consecration (Indvielse) og Inthronisation af den nye Biskop fundet Sted i Domkirken i Ösnabrück, hvorom der nedenfor Side 155 flg. gives en udførligere Beskrivelse. I næste Nummer skulle vi ogsaa meddele det Hyrdebrev, som vor Hiærværdigste Biskop har udstedt paa selve Dagen for sin Consecration, og i hvilket han med sand apostolisk Salvelse, i et jævnt og hjerteligt Sprog henvender opløsende og alvorlige Formaningsord til hele sin bissoppelige Hjord i Almindelighed og til vore Missions-Menigheder ganske i Særdeleshed. Af en særdeles venfabelig Privatskrivelse fra ham til de hervær. katholske Geistlige erfare vi desuden, at vor nye Dverhyrde, paa nævnte Geistliges indstændige Anmodning derom, allerede til næste Aar, saa snart det vil være ham muligt, vil glæde den herværende Menighed med sit per-

sonlige Besøg; det vil da efter tre Aarhundreders Forløb være første Gang, at en katholsk Biskop sætter og tør sætte sin Fod paa Sjællands Grund; thi den gammel-danske Intolerance frygtede mere en værgeløs katholsk Biskops Nærværelse, end de moderne Hedningers og politiske Agitatorers Propaganda. Gud ske Lov, at det nu er bleven anderledes! — Bispedømmet Dønabruück tæller henved 160,000 Katholiker; det har 210 Præster, 125 Kirker og Capeller og 284 Skoler. — Det apostoliske Provicariat for Missionerne i det nordlige Tyskland og Danmark tæller i det Hele omtrent 10,000 Katholiker, som leve adspredte i Menighederne i Schwerin og Ludwigslust (Mecklenburg), i Lübeck og Hamburg; i Altona, Kiel, Glückstadt, Friedrichstadt, Fredericia og Kjøbenhavn; Præsternes Antal for disse Menigheder beløber sig for Tiden til 14. — Idet vi antage, at det vil være vore Læsere hjærkoment, tilføie vi her endnu nogle faa biographiske Notiser, saavidt de ere os bekjendte om vor nye Biskop. Han blev født i Münster i Westphalen d. 6. Januar 1813 af en af Byens mest ansete og ved deres Religiøsitet mest udmærkede Familier. Først havde han besluttet at indvie sig til Lovkyndighedens Studier og frekventerede til den Ende det juridiske Facultet ved Universitetet i München; efter hæderlig aflagt Embedsexamen udøvede han i nogen Tid en Procurators Functioner. Men hans dybt religiøse Sind og en uimodstaaelig indvortes Trang drog ham meer og mere hen til de theologiske Videnskabers Dyrtelse og fremkaldte tilsidst hos ham det bestemte Onske, at indtræde i den geistlige Stand. Efter flere Aars grundige theologiske Studier baade ved Universitetet i München og det kongelige Academie i Münster blev han i 1840 optagen i Præsteseminariet i sidstnævnte By. Den 5. Juni 1841 modtog han den h. Præsteindvielse og blev derefter ansat som Capellan i en mindre By i Westphalen. Den fromme præstelige Wandel og den Ridtjærhed, hvorved han i dette sit Kald som Sjælesørger udmærkede sig, erhvervede ham sin Biskops særdeles Tillid, saa at han allerede efter omtrent 5 Aars Forløb blev kaldet til Münster, for at overtage en Vice-Directors Embede for det derværende Præsteseminar. Da Seminariets Director døde i 1850 blev Dr. Paul Melchers af Biskoppen udnævnt til hans Efterfølger og tillige til Domherre ved Cathedralen i Münster. I Aaret 1853 betroede hans Biskops Tillid ham med den næstefter Biskoppen vigtigste og ærefuldeste Post som Generalvicar for hele Diocesen Münster; kort derefter blev han desuden ogsaa befordret til en Domsdechans Værdighed, saa at han allerede i flere Aar var udenrviwl en af de mest fremragende og fortjenstfuldeste Personligheder i hele det münsterske Bispedømme. Da den hell. Fader

derfor d. 3. August f. A. udnævnte ham til Biskop for Osnabrück, var den Sorg stor, som opfyldte baade Biskoppen af Münster's og hans Dioceaneres Hjertes formedelst det store Tab, de skulde lide ved deres Generalvicars Bortgang, men ikke mindre stor var de osnabrückske Katholikers Glæde over, at en i alle Henseender saa overordentlig værdig Mand var bleven deres Biskop, og heller ikke mindre stor vil alle Katholikers Glæde baade her i Kjøbenhavn og i alle øvrige Missions-Menigheder være, naar de snart ville faae Leilighed til at lære deres nye Overhyrdes udmærkede Personlighed og hans apostoliske Virksomhed nærmere at kjende og fatte. — Maatte Herrens Naade og Betsignelse i rigelig Fylde hvile over vor nye Biskop og hans hele troende Hjord!

Tydskland. (Biskoppelige Exercitier.) Tiden for den ifølge fælles Overenskomst hvert andet Aar i Fulda stedfindende Forsamling af Tydslands og Østerrigs Biskopper til fælles geistlige Exercitier er for d. A. bestemt til Juli Maaned. Efterretningen om at de tre Cardinal-Erkebiskopper af Köln, Prag og Wien, og femten Biskopper ville deeltage deri, er hidtil en blot Formodning; men i ethvert Tilfælde vil Deeltagelsen i d. A. blive langt større end den var for to Aar siden. Den Samme, som for to Aar siden ledede disse Exercitier, vil ogsaa lede dem iaar, nemlig Carmeliten P. Ambrosius fra Prag.

— Paderborn. Den herværende Vincentius-Forening, som siden 1848, sin h. Patron's Aand tro, stille og uden at gjøre megen Opsigt, har fortsat sine ædle Bestræbelser for de Fattiges legemlige og aandelige Fornødenheder, bærer i det tiende Aar af sin Tilværelse Lønnen for sin Taalmodighed og Udholdenhed. I dette Aar indtraadte nemlig saa mange Borgere af den herværende Stad i denne Forening, at en anden Conferents maatte dannes. Foruden den gamle Conferents af den h. Pancratius have vi nu faaet en ny, nemlig en Conferents af den h. Liborius; den første forsamler sig hver Onsdag, den sidste hver Fredag. Ogsaa i Diocezet har Vincentiusforeningen udbredt sig meget i kort Tid. Der gives Steder, hvor allerede hele Fattigforsørgelsen ligger i Vincentius-Brodrenes Hænder, og ved deres Bestræbelser er det saa fordærlige Liggerie fuldstændigt ophørt og de Fattige atter omstaaede til arbeidsomme og livsglade Mennesker. Forhaabentlig bliver Foreningen ved de nu atter regelmæssigt afholdte Generalconferentser mere bekendt, stættet og indført i Stad og Land.

— Osnabrück, d. 20. April. Den 17. d. M. holdt vor hoiærv. Biskop Dr. Paul Melchers sit høitidelige Indtog hos os. Det var en festlig Dag for de af Diocezet's Menigheder,

igjennem hvilke Toget kom, en betydningsfuld Dag for hele Dioceset! Hvorkænge har det maattet undvære en saadan Høitidelighed, hvor lang Tid længes efter en saadan! Hvo vil da ikke retfærdiggjøre Dsnabrückernes Længsel, hvo vil ikke finde det naturligt, at Staden Dsnabrück opbød Alt, for at berede den elskede Overhyrde en hjertelig og velgjørende Modtagelse? Wienighederne Glandorf, Iburg, Desede med deres Nabomenigheder have kappedes med hverandre, for at give ham Besøjer paa deres Kjærlighed og Hengivenhed. Ikke mindre have Katholikerne i Staden Dsnabrück, understøttede af mange af deres protestantiske Medborgere, lagt deres glade Stemning for Dagen. Et Tog af Deconomer til Hest, bestaaende af meer end 100 Mand, og de anseteste Borgere i 30—40 Bogue, vare ilede den høierv. Biskop flere Mil imøde, medens han paa Grændsen blev modtagen af Deputerede fra det nye Domcapitel og ved St. Johann, den første katholske Kirke i Staden, til hvilken den høierv. Biskop ankom, af hele Stadens Geistlighed, som førte ham ind i Kirken foran Alteret, hvor Høisamme takkede Gud for Rejsens lykkelige Fuldendelse og meddeelte de Tilstedeværende den h. Velsignelse. Modtagelsen var hjertelig og gjorde derved et synligt godt Indtryk paa den høierv. Herre; vi haabe, at Skilsmisjen fra de ham saa dyrebare Forholde, i hvilke han hidindtil levende, derved er bleven betydelig lettere for ham. Den 19. April blev derpaa Installationen af det nye Domcapitel paa den høitideligste Maade foretaget ved den høierv. Biskop af Münster, Herr Dr. Müller, som Executor af den pavelige Bulla „Imperta romanorum Pontificum.“ Efter at den høierv. Herre ved en Procession var bleven afhentet fra sin Bolig i Cathedralen, istemte den ny udnævnte Domdechant Beckmann Hymnen „Veni creator“, som derpaa blev sunget til Ende af Stiftets øvrige Medlemmer. Efter Oplæsningen af de vigtigste Documenter angaaende Bispeddømmets Dpretelse og Stiftsmedlemmernes Udnævnelse og disses Afleggelse af Troesbekjendelsen paa forefrevne Maade, holdt derpaa den høierv. Executor bullae en indholdsrig Tale til dem i det latinske Sprog, i hvilken han navnlig fremhævede Domstiftets nyudnævnte Medlemmers Pligter, hvis Opfyldelse han alvorlig lagde dem paa Hjerte. Efter Aflyngelsen af et høitideligt „Te Deum“ havde den opløstende Høitidelighed naaet sin Ende og Hs. biskoppelige Raade blev åter ført tilbage i den samme Procession til sin Bolig. Samme Dags Aften, som allerede havde ført Tusinder af fremmede Gæster til den ærværdige Bispestad, som Karl den Store har anlagt ved Hajefloden for omtrent 1100 Aar siden, forkyndte een Times Ringning med alle Klokker i Stadens katholske Kirker, blandet med Kanoner-

nes Torden, den følgende Dags Festlighed. Den 20. henimod Kl. 7 $\frac{1}{2}$ om Morgenen jaac man en høitidelig Procession at bevæge sig ud fra Domkirkens Hovedportal til den biskoppelige Curie, for at afhente de der forsamlede høiærv. Biskopper til Kirken. Consecrationen blev foretaget ved den høiærv. Biskop Medekin fra Hilbesheim, hidtilværende Administrator for Dioceset Ösnabrück, som skylder ham stor Taknemmelighed; den høiærv. Biskop af Münster, der som Executor bullae ikke har gjort sig mindre fortjent af Dioceset Ösnabrück, og den høitærede høiærv. Biskop af Paderborn, vare Assistenten. Toget var imponant, især ved den store Mængde Geistlige, som den sjeldne Høitidelighed havde hidført, ved Ridderkabets rige Uniformer, som talrigt vare repræsenterede ved dem af deres Medlemmer, som have Besiddelser i Dioceset, og ved de civile og militaire Embedsmand. Efter at de høiærv. Biskopper havde indtaget deres Plads i Toget, traadte de katholicke Borgere, som dannede Gresfølget, hen ved deres Side, smaa Kanoner bleve løsnede og Toget bevægede sig langsomt igjennem den i værdig Holdning ventende Mængde, som var hidstrømmet til denne for dem nye Høitidelighed, igjennem Lovværk ind i Domkirken, hvor Bispeindvielsens h. Handling atter skulde finde Sted for første Gang efter mange Aars Forløb. Og hvilken Handling! Hvor rig paa betydningsfulde Ceremonier, som ikke kunde andet end gjøre et dybtgribende Indtryk paa alle Tilstedeværendes Gemyt. Og da de nu vare endte og den nyindviiede Biskop derpaa velsignende stred igjennem Kirken, og da han ført hen paa sin biskoppelige Throne modtog sin Geistligheds Hylдинг, og da han derefter i en latinisk Tale til Geistligheden og i en tydsk til de Troende, som fyldte alle Domkirkens Rum, paa en gripende Maade havde udgydt sit Hjerte fuldt af Kjærlighed, fuldt af Hengivelse for det hellige overtagne Kald og fuldt af Tillid til de hans Hyrdeomsorg Ambetroede, da blev intet Die uden Taarer og Alle sagde til sig selv med inderlig Tak til Gud: Vi have en sand, catholic Biskop! Gud, Som paa den nærværende Dag saa rigeligen har benaadet os, ville velsigne vor høiærv. Biskop Paulus og længe, længe bevare hans Hjord den gode Hyrde; den kjære Gud ville, hvorom Hyrde og Hjord visjelig har bønfaaldet i disse Dage, i Sin Naade forunde, at det nyknyttede Baand maa være begge, Hyrden saavel som Hjorden, til Frelse, for at netop dette nyknyttede Baand maa blive et Middel til ogsaa engang at forene begge i det evige Hjem! — Fra om Middagen Kl. 1 modtog Hans biskoppelige Naade de talrige Lykønskninger. Til de Lykønskendes Mængde sluttede sig ogsaa de talrige Münsteranere, som med et Extratog vare ankomne til Ösnabrück henimod Kl. 10 om

Formiddagen. Der var over eet hundrede af Münsters anseteste Borgere med endeel Geistlige fra Münsters forskjellige Sogne i Dsnabrück nærværende. Den høiarv. Biskop var synlig overraffet og fornoiet over, ligelædes at see sin Fædrenestads Beboere i deres Kreds, som bragte ham deres hjerteligste Lov-ønsninger. Kl. 3 forsamlede et jolennt Middagsmaaltid, som Diöcesanerne havde foranstaltet for deres Biskop og hans Gæstgæster, henved halvtrediehundrede Personer i Byens store Klub. Desværre var Pladsen ikke stor nok, for at optage alle dem, som ønskede at deeltage. Stemningen var ligesaa munter, som hjertelig. Iblant Skaalerne, som bleve udbragte, udmærkede sig den høiarv. Biskop af Dsnabrücks for Hs. Majestæt Kongen, hvis Retfærdighedsjind og Velvillie havde muliggjort en saadan Høitidelighed. Et glimrende Fakkeltog om Aftenen med omtrent 600 Fattler endte Dagens Høitidelighed.

Østerrig. I Aaret 1856 ere i Diöcejet Linz 14 Katholiker og 1 Jøde gaaede over til den katholske Kirke og 13 Katholiker frafaldne. Gunstigere stiller Forholdet sig i A. 1857. Der ere 17 Katholiker vendte tilbage til den katholske Kirke og 8 Katholiker frafaldne. Iblant de frafaldne, som næsten alle leve i blandet Ægteskab, ere 2 mandlige og 6 qvindelige Personer.

Ungarn. I Bannat have de hyppige Overtrædelser fra den græsk-katholske til den romersk-katholske Kirke gjort Dpretelsen af to nye Sogne nødvendig.

England. (Conversioner.) For kort siden traadte Carl Fruser fra Lichfield, Vicar i Paplar og Medlem af det kongelige Collegium i London, saavel som Evan Baillie, Doctor i de skjønne Konster, Rector i Lawshal, i sin Tid Medlem af Trinity-Colleg i Cambridge, over til den katholske Kirke. Den Sidste frafaldte sig sit Sognekald, som aarlig indbragte henved 4000 Rdlr. Iøvrigt eier han privat Formue og har bidraget 50,000 Rdlr. til sin Kirkes Restauration. De engelske Journaler beklage meget hans Overtrædelse, baade for hans Udelmodighed og elskværdige Charakteers Skyld.

Tyrkiet. Mjgr. Nicolas, armenisk Biskop i Aleppo, var gaaet over til den katholske Kirke; fra Constantinopel indløb Befaling til hans Landsforviisning. Mere end 50 Familier af hans Nation have med ham forladt Aleppo.

Afrika. Om P. Olivieri fra Genua, der som bekjendt allerede har kjøbt 5—600 Negerbørn paa Ægyptens Slavemarkeder, for i italienske og tyske Klostre at give dem en christelig Opdragelse, gjør „Salzburger Kirchenbl.“ følgende Meddelelser: „Den ædle Gudsmand befinder sig for Tielblikket paa Reisen til Ægypten, som han forlod for noget over to

Maaneder siden. Han havde der allerede købt et meget betydeligt Antal af hine ulykkelige Skabninger, til hvis Frelser Forsynet har udkaaret ham, da den ægyptiske Regjering negtede ham Tilladelse til at indsfibe sine Købte til Europa. Det lykkedes ham imidlertid at udvirke den nævnte Tilladelse for omtrent Halvdelen (Antallet er ikke nøie angivet). Medens han nu, for at kunne fremskynde sin Rejse, lod Drengene blive tilbage i Neapel i det nyoprettede Institut for Negerdrenge, fordeelte han Pigerne i forskjellige Klostre i Italien og Tyrol. De øvrige nitten, som han havde ladet blive tilbage i Ægypten under sin gamle fortjenstfulde Tjenestepiges Opsigt, nemlig 4 Dreng og 15 Piger, fandt midlertidig Optagelse i de barmhjertige Søstres Kloster i Alexandrien og længes nu efter det Dieblik, det bliver dem forundt af følge efter deres til Europa forudgaaede Lykkesjæller. Den apostoliske Mands Mod er alligevel paa ingen Maade lammet; han henter rigelig, styrkende Trost af sin klippede Tillid til den ubesmittede Himmeldronnings Hjelp og til Bønnens Kraft, jaavel som af de glædelige Beretninger om hans allerede christnede Børns tilfredsstillende Opførelse. „Om den første af mig købte Neger (skriver han i sin 9. Aarsberetning), der virker som Missionair i Guinea, modtog jeg trostende Efterretninger igjennem Personer, som flere Gange have bivaanet hans hellige Messie og hørt ham at prædike iblandt sine Landsmænd.“ . . . Det ovennævnte Negerinstitut i Neapel blev kaldet i Live ved en nidfær Franciscaner-Pater; det huser allerede 17 af Olivieri købte unge Sorte, som alle bære den h. Franciscus' Seraphicus' Ordensdragt og glæde sig ved H. Maj. Kongens allerhøieste Beskyttelse og virksomste Interesse. Af Belgjorere tæller Olivieri iøvrigt vidt omkring iblandt alle Stænder, fornemmelig iblandt Geistligheden og i Klosterne, mest i Italien og Frankrig, dernæst i Østerrig, Baiern, Preussien (Rhinland og Westfalen*), Rusland og Portugal, jaavel som i Ægypten og Abyssinien, ja endog i Ostindien og China. Ved sin høie Alder og sin ved de mange store Besværligheder dybt rustede Sundhed turde vel Mange befrygte, at hans ædle Bark, denne smukke Blomst af vor h. Kirke, vilde gaae i Graven med ham. Herimod er der dog sørget derved, at den af den h. Johannes af Matha og den h. Felix af Balois stiftede Trinitarierorden til Slavers Udløsning har overtaget Forsættelsen af den gudopfyldte genuesske Præsts Mission og at allerede 4 Medlemmer af nævnte Orden ere virksomme derfor.“

*) Siden 1852 har der i Köln bestaaet en Forening til Understøttelse for fattige Negerinder.

Australien. (Missionernes Dyblomstring.) Sidney, Hovedstaden i de engelske Besiddelser paa Nyholland, har ved den derværende Erkebiskops Vestræbelse erholdt en ny katolsk Kirke i Epidøbuestil. — Fra Den Tonga (den største af Benksabsøerne) skriver Missionair Cherron til en Ordensgeistlig af „Mariæ Selskab“: „Allerede tælle vi henved 2000 Nyomvendte eller Catechumener og ingen Uge hengaaer uden nogle Omvendelser. Næsten alle de Nyomvendte nærme sig regelmæssig hver Maaned de hellige Sacramenter, og Communioner af 2—300 Personer ere paa Festsdagene slet ikke noget Sjeldent. En hellig Skapelyst driver disse Christne til at undervise de Andre og forberede dem til Daaben. De samme Mennesker, som i Hebdommens Tilstand neppe befadde en mennesselig Følelse, vilde nu, hvad Sædernes Reenhed og Religionskundskaber angaaer, langt overgaae Befolkningen i eders (franske) Landegne.“

Kirkelig Erindringsliste.

- Søndagen d. 9. Mai. — 5. Søndag efter Paaske. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimesse, med Dylæsning af Biskoppens Hyrbrev, paa Dansk. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Catechisation.
- Paa de kirkelige Bededage: Mandagen d. 10., Tirsdagen d. 11. og Onsdagen d. 12. Mai holdes, foruden de to stille h. Messjer Kl. 6 og Kl. 7, endnu Kl. 9 en høitidelig Messje; derefter læses Litaniet til alle Helgene, for ved disses Forbønner at nedkalde Herrens Belsignelse over vore Markter til Frugternes lykkelige Trivelse.
- Torsdagen d. 13. Mai. — Vor Herres og Frelsers Jesu Christi Himmelfart. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimesse, med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Festsandagt.
- Søndagen d. 16. Mai. — 6. Søndag efter Paaske. — Broderskab. Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimesse, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt.
- Løverdagen d. 22. Mai er befalet Vigilie-Fastedag til Pintsefesten.

Kjøbenhavn.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 11.

Søndagen den 23de Mai.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaar hver anden Søndag og leverer Subscribenterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissjonair, Hr. Konsthandler **C. A. Blauzensteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de lgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Mk. 8 St. Kvartalet.

Paulus,

ved Guds Barmhertighed og den Apostoliske Stols Raade
Biskop af Osnabrück

og

Apostolisk Provicar for de Nordiske Missioner i
Tyskland og Danmark,

byder alle Troende i Bispedømmet og i de Nordiske Missioner, Hilsen, Fred og Betsignelse fra Gud Faderen ved vor Herre og Frelser Jesus Kristus i den Helligaand!

Swad J, høitelskede Diöcesanere, allerede i lang Tid længsfuldt have ventet, haabet og bønfuldt Gud om, det er gaaet i Opfyldelse paa den nærværende Dag: Den ældgamle, af Carl den Store iblandt de øvrige i Sachserlandene først oprettede og under de omskiftende Trængsler og Storme af næsten elleve Aarhundreder ved Guds vidunderlige Miskundhed indtil vor Tid opholdte, om end i lang Tid forladte Biskopsstol af Osnabrück er gjenoprettet og paa denne Dag atter bleven besat af

Jesu Christi Stedfortræder ved en omendffjøndt uværdig, saa dog ved den retmæssige Magt kaldet, sendt og indvøket Biskop. Lader os, Elskede i Christo, fremfor Alt takke Herren derfor, Som i Sin Barmhertighed har seet ned til Eder og hørt Eders Bønner; lader os takke Ham derfor, Som i Sin Kjærlighed ikke har forladt Eder, ikke har knuust dette Biskopsæde, som saa mange trindt omkring, men opholdt og gjenoprettet det. Ham, alle gode Gavers Giver, Ham, Som er trofast i Sin Forjættelse: „Beder og der skal gives eder“¹⁾, Ham være derfor Priis, Lov og Ære, Ham, Som har tilskyndet og styrket Sin synlige Stedfortræder, vor h. Fader Pius IX. til at fremme Eders Bispædommes Anliggende med Iver og Udholdenhed, Som dertil har givet ham en saa viis og trofast Midler i den høiærv. Biskop af Münster's ærede Person, Som endelig har gjort Hs. Majestæt Kongens retfærdige og hjærlige Hjerte beredt og tilbøieligt til at imødekomme Eders varme Ønsker. Tak og Ære være Gud og alle Dem, der som Hans Redskaber have fremmet og udført dette Guds Værk. Maatte den Allgode, Begynderen og Fuldenderen af alt Godt, nu velsigne og befæste dette Værk, at det som en Velsignellsens Kilde maa vedvare for alle kommende Aarhundreder, vore og bringe rigelige Frugter for det evige Liv.

Omendffjøndt jeg, Elskede i Herren, tager den inderligste Deel i denne Eders Glæde idag og med mit hele Hjerte istemmer i den lydelige Taksigelse til Gud, hvortil jeg selv fremfor Alt har troet at burde opfordre Eder, saa er mit Hjerte alligevel paa denne Dag, da jeg tager det biskoppelige Embedes tunge Byrde, som ved Guds uudforskellige Raadslutning uden min Fortjeneste er blevet mig overdraget, paa mine Skuldre, ikke uden stor Sorg og Bekymring, efterdi de store og ansvarssulde Pligter, som jeg dermed overtager, det strenge Regnskab, som jeg engang skal aflægge for Ham, af Hvem jeg har modtaget det, de store Farer, Hindringer og Vanskeligheder, som jeg gaaer imøde, og allermest endelig min egen Uværdighed og Svaghed, som ikke staae i noget Forhold til Storheden af min Opgave, kun ere mig altfor velbekjendte. Dog, min Frygt og

¹⁾ Matth. 7, 7.

Bekymring ere ikke uden Trost og Haab. Jeg stoler fremfor Alt paa min guddommelige Sendelse, paa den Almægtiges Bistand, Han, Som uden min Medvirkning har kaldet og sendt mig til Eder ved Sin synlige Stedfortræder, — Sin Villies Folk — saaledes, som det jo er blevet bekiendt for Eder Alle. Jeg kommer til Eder som Guds Sendebud i Hærskarernes Herres Navn¹⁾, jeg stoler paa Ham, Som pleier at vælge det Smaae og det Svage til Sit Redskab²⁾, for at fuldføre store Ting, for at Vren skal gives, ikke os, men Ham alene, for at Enhver kan see, at det er Herren, Som har gjort Alt, og al mennekelig Egenroes skal forstumme. Vort Haab, „vor Hjælp er i den Herres Navn, Som har gjort Himmel og Jord.“³⁾ Men næstefter Gud grunder min Tillid sig paa Forbønnerne af Hans Helgene: Himmelddronningen, og vort Bispedømmes Skytshelgene, især Apostelfyrsten, de hh. Martyrer Crispinus og Crispinianus (hvis Legemer hvile i vor Cathedrale), den h. Biho, Gosbert og Adolph, og mange andre hellige og gudfrygtige Biskopper, som have ført Hyrdestaven her, og hvis omendskjøndt uværdige Efterfølger jeg er bleven. Men dernæst sætter jeg min Tillid til Eders gode Præster og Sjælesørgere, som staae mig bi og hjælpe mig i Hyrdeembedet, og næst dem paa Eder selv, Elskede i Herren, til hvem jeg er bleven sendt. Eders Tro, Eders trofaste, standhaftige Kjærlighed og Hengivenhed for den Ene hellige katolske Kirke, om hvilken der gives Eder Vidnesbyrd paa alle Steder, de ere en stor Trost, et Haabets og Tillidens Anker for Eders Biskop. Jeg veed mig eens med Eder i denne Tro, i denne Hengivenhed for og trofaste Bedhængen ved den hellige, af Jesus Christus paa Petri Klippe indstiftede, useilbare Kirke. I staae med mig paa den samme Grund, paa den samme urokkelige Klippe, mod hvilken „Helvedes Porte intet formaae.“⁴⁾ O Elskede i Herren, staaer fast paa denne Grund, holder fast ved denne Klippe! Seer, det er min første, min helligste Pligt og Omfarg, at opretholde, udbrede og befæste den rette Tro, vor h. Kirkes useilbare Lære iblandt Eder, at gjøre Eder opmærksomme paa de store Farer, som nuomstunder true Troen

1) 1. Kong. 17, 45. 2) 1. Cor. 1, 27. 3) Pf. 123, 8. 4) Matth. 16, 18.

fra alle Sider, med alle til min Raadighed staaende Midler at beskytte og bevare Eders Sjæle derfor, at styrke og oplive Eders Tro.

Ja, Troen er det kosteligste og helligste af alle Goder, den er Sjælens sande Lys og Liv. „Uden Tro er det umuligt, at behage Gud“¹⁾, den er „Roden, Grunden og Begyndelsen til vor Retfærdiggjørelse“²⁾, den er Salighedens Betingelse og Kilde. Hvo som skiller sig fra den sande Tro, han skiller sig fra Gud, al Livets og Lysets Kilde. Thi ved Troen blive vi paa en vidunderlig og hemmelighedsfuld Maade forbundne og forenede med Gud. „Hvo som vil nærme sig Gud, han maa troe.“³⁾ Al Tvivl, alle Gaader, alt Mørke, hvoraf det naturlige Menneſte feer sig omgivet, opløse sig og forsvinde i Troens Lys; i den alene finder det menneſkelige Hjertes Længsel og Trang efter Sandhed og Tryghed i de vigtigste Spørgsmaal angaaende Ewigigheden, angaaende Gud og Verden, deres Tilfredsstillelse; i Troen alene finder vor Sjæls Attraa og uafviselige Længsel efter et uendeligt Gode, efter en fuldkommen Skjønhed og Godhed deres Opfyldelse og Birkeliggjørelse: i Læren nemlig om vor Frelſers Kjærlighed, der som Gud og Menneſte tillige, indbefatter Alt i Sig, hvad vore dristigste Forhaabninger og Duffer kun nogenſinde kunne attraae, — vor Frelſer, „Som med Undtagelse af Synden er bleven os liig i Alt“⁴⁾, Som af reen Kjærlighed til os har overantvordet Sig til den forsmædeligste og smertefuldeſte Død, forsonet os med Sin himmelske Fader, og med den sømmeſte Kjærlighed har gjort Sig for enhver af os til Broder, til Ven og Sjælens Brudgom, ja, Som har givet Sig Selv, Sit Kjød og Blod til Spise og til Drikke, og i Sin h. Kirke, i dens Lærdomme og hh. Sacramenter har aabnet for os Alle, for den Lærde saavel som for den U lærde, for den fattige saavel som for den Rige, en uudtømmelig Kilde til Lys og Raade, Betsignelse og Frelſe for Tid og Ewigheid. Ja, kun i vor hellige, paa guddommelig Anseelse støttede og useil-

¹⁾ Hebr. 11, 6.

²⁾ Syn. Trid. Sess. VI. c. 11.

³⁾ Hebr. 11, 6.

⁴⁾ Hebr. 4, 15.

bare Tro kan Menneskehjertet finde og bestidde Hvile og Fred, kan Menneskets Længsel finde sin Tilfredsstillelse og Opfyldelse.

Derfor, Høitelskede, holder Eder fast og troligen til denne Tro, som engang den første Biskop af Osnabrück, den h. Bihø, hvis Festsdag netop bliver feiret idag, forkyndte Eders Forsfædre her for næsten elleve hundrede Aar siden, — denne Tro, som den h. Gosbert senere befeglede med sit Blod og den h. Adolph og saa mange andre gudfrygtige Biskopper og Lærere have bevaret og pleiet tro og uforsalket, og som Eders Præster og Lærere endnu denne Dag idag forkynde og lære i inderligt Samfund og Enhed med Kirkens Overhoved, — den h. Troes Dommer og Bogter.

Men skal denne Tro blive os til Frelse, da maa vort Liv stemme overeens med Troen; Troen maa ikke være nogen død, den maa være en levende Tro. „Den Retfærdige lever ud af Troen.“¹⁾ For Gud gjelder kun den Tro, „som er virksom i Kjærlighed.“²⁾ Kjærlighed er Troens Liv. „Vi skulle elske Gud over Alt og vor Næste som os selv.“³⁾ „Men deri bestaaer Guds Kjærlighed, at vi holde Hans Bud.“⁴⁾ „Ikke Enhver,“ siger den guddommelige Frelser, „som siger til Mig: Herre, Herre! skal indgaae i Himmeriges Rige; men den, som gjør Min Faders Villie, den skal indgaae i Himmeriges Rige.“⁵⁾ „I ere Mine Venner, dersom I gjøre, hvad Jeg har befalet eder.“⁶⁾ Denne Lydighed mod Gud, mod Hans Bud, mod Hans h. Kirkes Bud, mod den af Ham anordnede geistlige saavel som verdslige Dyrighed, denne Lydighed, som Gud forlanger af os, den fordrer Kamp, fordrer Modstand mod Naturens og Kjødets Fordringer og Tilbøieligheder.

„Hvo som vil være Min Discipel,“ saaledes tilraaber vor guddommelige Frelser Alle, „han fornegte sig selv, tage dagligen sit Kors paa sig og følge efter Mig.“⁷⁾ Denne den Korsfæstede Efterfølgelse er umulig uden Selvfornegtelse, uden Kors, uden Bod; thi Menneskets Natur er i sin nærværende, ved Synden fordærvede Tilstand „til-

¹⁾ Rom. 1, 17. ²⁾ Gal. 5, 6. ³⁾ Marc. 12, 30—31. ⁴⁾ 1. Joh. 5, 3. ⁵⁾ Matth. 7, 21. ⁶⁾ Joh. 15, 14. ⁷⁾ Luc. 9, 23.

bøielig til det Onde fra sin Ungdom af¹⁾); „Kjødet har Attraa mod Aanden“²⁾), og vi „Alle bære Syndens Lov i vore Lemmer, som modsiges Aandens Lov.“³⁾ „Om end Aanden er redebøn, er Kjødet dog skrøbeligt.“⁴⁾ Kun formedelst vedholdende Fornegtelse og Overvindelse af de tre onde Lyster og Tilbøieligheder kan Mennekehjertet underkastes Aandens Herredømme og Guds Lov, og saaledes forenes med Gud. Ja, Elskede i Herren, den er Eder velbekjendt og dyrebar, den ældgamle Lære om Korset, om Bodens, hvilken jeg prædiker Eder i Eders Moders, den h. Kirkes Navn, som ikke bliver træt af at forkynde Verden Jesu Christi, den Korsfæstedes Lære reen og uforsalfket, uden nogensinde at lade sig vildlede af Tidens Aand og foranderlige Meniger. Det er den samme gamle Lære, som allerede i Apostlenes første Tider var „en Forargelse for Jøderne og en Daarskab for Hedningerne“⁵⁾), den Lære, som altid var Verden mishagelig og forhadet, som i vor Tid, hvor Bantroen, Nydelseslygen, Hovmodet og Tøilesløsheden mere end nogensinde have reist deres Hoved, bliver glemt eller endog foragtet og hadet af Utallige, der kun ere betænkte paa jordist Hæder, Nydelse og Binding. „Mange vandre,“ siger Apostelen, „som Christi Korsets Fjender, hvis Ende er Fordærvelse, hvis Gud deres Bug er, som rose sig af deres Skændsel, som ere jordist fundede.“⁶⁾ Elskede, holder fast ved den gamle Lære, lader Eder ikke vildlede af denne Verdens Løgn-Aand, men holder Eder standhaftige til det korsfæstede Gudmenneskes og Hans Kirkes urokkelige Lære, som er „en Støtte og Grundvold for Sandheden.“⁷⁾ Holder fast ved Korset, det er Tegnet paa vor Tro og vor Frelse, vort eneste Haab. Kirken velsigner os Alle med det h. Korsets Teg. I selv betegne Eder dagligen med dette Teg, I see det paa Eders Altere, paa Eders Kirker, ved Eders Bæie, i Eders Huse. I ære det høit, dette Teg paa vor Forløsning; o velan, lever da ogsaa ud af Troen paa den Korsfæstedes Lære, vandrer som værdige Efterfølgere af den Korsfæstede. Der gives ikke nogen anden Wei til Salig-

¹⁾ 1. Mos. 8, 21. ²⁾ Gal. 5, 17. ³⁾ Rom. 7, 23. ⁴⁾ Matth. 26, 41. ⁵⁾ 1. Cor. 1, 18. og 23. ⁶⁾ Phil. 3, 18—19. ⁷⁾ 1. Tim. 3, 15.

hed, end denne Efterfølgelses Bei, Salighedens trange Bei; thi „bred er den Bei, som fører til Fordærvelse og der er Mange, som vandre paa den; men trang er den Bei, som fører til Livet og Faa ere de, som finde den.“¹⁾

Ja, dette Ord tilraaber jeg Eder, Høitelskede i Herren, I som rebeligen bestræbe Eder for „at virke Eders Frelse i Frygt og Bæven“²⁾, I som troligen kæmpe den haarde Kamp mod de onde Tilbøieligheder, mod Verden og Fristeren fra Begyndelsen af, I som dagligen paany ove Eder i Ydmyghed og Selvfornegtelse og i den hellige Kjærlighed. Hold der trofast ud i Eders Kamp, i Eders Stræben; seer op til Korset, det er Seierens, Frelsens Tegn, som fører til Seier. „I formaae Alt i Ham, Som styrker Eder“³⁾, Som har overvundet Verden;“ i Ham ville ogsaa I overvinde den. Oser af Bønnens og de hh. Sacramenters Naademidler de himmelske Kræfter, som I behøve, og slutter Eder ved Lydighed og Kjærlighed altid inderligere til vor h. Kirke, den ubesdragelige Lærerinde og Førerinde til det evige Liv.

Ogsaa Eder tilraaber jeg det, Elskede, I som ere blevne den h. Pagt utro, som I ved Daaben have indgaaet med den Korsfæstede, I som have forladt Hans Efterfølgelses smalle Bei og, forlokkede af denne Verdens Afguder, ere fomme paa Afveie; ogsaa Eder tilraaber jeg dette Ord om Korset. Thi dette Kors, „Menneskesønnens Tegn, vil engang paa den store Dommедag vise sig paa Himmelens Skyer“⁴⁾, og da skulle alle Korsets Hjender hyle og klage. Gjører Bod og vender tilbage til Eders Frelser! Han er „den gode Hyrde, som optager det fortabte Faar“⁵⁾ med Hyrdeskjærlighed; „Han er kommen for at søge, hvad der var fortabt.“⁶⁾ Han har ogsaa sendt mig med det Hverv, at søge og atter optage Eder i Hans Hjord; o hører Eders Hyrdes Ord!

Jeg tilraabe Eder, I Lykkelige og Rige i denne Verden, Ordet om Korset. Glemmer ikke, hvad det lærer Eder. Dersom I hylde denne Verdens Grundsætninger, dersom I elske

¹⁾ Matth. 7, 13—14. ²⁾ Philipp. 2, 12. Joh. 16, 33. ³⁾ Philipp. 1, 13. ⁴⁾ Matth. 24, 30. ⁵⁾ Joh. 10, 14. Luc. 15, 4. ⁶⁾ Luc. 19, 10.

denne Verdens Gode, dens Goder og Lyfter, hænge Eders Hjerte ved dem med uordentlig Kjærlighed: da ere I ikke den Korsfæstedes Tjenere, da gjelder Eder det „Bee,“ som Han har udtalt over Verden, over de Rige, over de Rætte, over de Leende. Jeg formaner Eder med den h. Apostel: „Elsker ikke Verden, ikke heller de Ting, som ere i Verden. Dersom Noget elsker Verden, da er Faderens Kjærlighed ikke i ham. Alt hvad der er i Verden, er Kjødets Lyst, Dinens Lyst og Livets Hoffærdighed; Saadant er ikke af Faderen, men af Verden. Og Verden forgaaer med sin Lyst. Men hvo som gjør Guds Villie, han bliver i Evighed.“¹⁾ Løsriver da, o Elskede, Eders Hjerte fra Verden, fra den uordentlige Vedhængenhed ved dens Goder og Lyfter! Eders Hjerte kan kun mættes og saliggjøres i det evige Gode. Søger Eders Hvile ikke i det Jordiske og Forgængelige, men tracter efter det Evige og Uendelige; søger at erhverve Eder Skatte, „som Møl og Rust ikke fortære og Tyve ikke fratage Eder“²⁾, som selv Døden ikke kan røve Eder; søger ved trofast Opfyldelse af Eders Pligter, søger ved Kjærlighedens Gjerninger mod Eders Næste at erhverve Eder et rigt Liggendefæ af himmelske Fortjenester.

Eder, høitilfede lidende og trængende Christne, som Verden kalder ulykkelige, Eder ganske i Særdeleshed tilraaber jeg Ordet om Korsfætt: Gud har tegnet Eder med Sin Søns Tegne, Han har udvalgt Eder og „forud bestemt til at være Hans Søns, den Korsfæstedes, Billede ligedannede“³⁾, Som istedetfor den Glæde, Han havde for Sig, har valgt Korsfætt.⁴⁾ Forstaaer det ret, Ordet om Korsfætt, den Korsfæstedes og Hans Efterfølgelses Hemmelighed! Denne Fattigdom, denne Beskæmmelse, denne Sygdom, denne indvortes eller udvortes Lidelse, som trykker dig saa haardt, min Christen, den er det sikreste Underpant paa din Guds Kjærlighed, den sikreste Borg for din evige Salighed, dersom du med Taalmodighed og Trostab holder ud paa Korsfættets Bet. Thi „Gud tugter dem, som Han elsker“⁵⁾, og Han behandler Sine

¹⁾ 1. Joh. 2, 15—17. ²⁾ Matth. 6, 19—20. ³⁾ Rom. 8, 29. ⁴⁾ Hebr. 12, 2. ⁵⁾ Aabenb. 3, 19.

kjæreste Børn, de Udvalgte, herneiden ikke anderledes, end Han har behandlet Sin eenbaarne Son, Som ikke har fuldbragt Sin jordiske Løbebane i Gæde, i Rigdom og Lyst, men i Forsagt, i Armød og Lidelse, ja, Som har fuldendt den paa Korsfættens Træ i den bittreste og forsmædeligste Død. Velan da, holder trofast ud under Korsfættet, alle I Lidende! sætter alt Eders Haab, al Eders Fortrøstning til Korsfættet; i dette Tegnet ville I sikkert seire og opnaae den evige Glæde. „Thi dersom vi lide med Ham, da skulle vi forherliges med Ham.“¹⁾

Jeg tilraaber Eder, elskede Gættfolk, Forældre og Forsætt, Ordet om Korsfættet. Skal Troen paa den Korsfættede, skal det kristelige Liv opholdes og fremmes iblandt Eder, da maa det ikke blot prædikes og læres i Kirkerne fra Prædikestolene og i Skolerne, nei! da maa det ogsaa vorde øvet og pleiet i Familielivet, i Gættfabet, i Børnenes Opdragelse, i hele det huuslige og borgerlige Liv. Ja af Eder, i Herren elskede kristelige Gættfolk, Forældre, Huusfædre og Huusmødre, af Eder afhænger det ganske i Særdeleshed, at Guds Rige kan vore og forøges, at den Korsfættedes Lære kan blive troet og øvet. Dersom I alt tidlig indgyde de Eder af Gud betroede Sjæles spæde Hjerter en inderlig Kjarlighed til Gud, en tro Hængivenhed for den h. Kirke, dersom I ved Eders Lærdomme, ved Eders Exempel, ved hele Opdragelsen uddanne dem i Troen, i Ydmygheden, i Lydigheden: da ville de vore de store Farer vorne, som de senere gaae imøde. Men naar Familielivet og den huuslige Opdragelse ikke have nogen kristelig Charakter, naar Forældrenes og Opdragernes Exempel staaer i Modsigelse til de Lærdomme og Grundsætninger, som indprentes Børnene i Kirken og Skolen: da er al Sjælsjergernes og Lærernes Møie og Omsoerg forstørstedelen ufrugtbar og forgjæves. Troer ikke, kristelige Forældre, at Skolen eller andre Dannelses-Anstalter formaae at erstatte, hvad I forsømme ved Børnenes Opdragelse i den første Ungdom. Det er Eders Pligt, at opdrage de Eder af Gud betroede Børn; I selv ere ansvarlige derfor.

Med stor, inderlig Glæde har jeg fornummet, at den h.

¹⁾ Rom. 8, 17.

Tro og en Sands for Huuslighed, for et stille, maadeholdent Liv endnu har vedligeholdt sig levende paa de fleste Steder iblandt Eder. O Elskede, beholder tro, hvad I have modtaget af Eders Forsfædre, overleverer Troens og den kristelige Sædeligheds hellige Gode tro og omhyggeligt til Eders Børn og Efterkommere. Gjører Eder ikke lige denne Verden, som nutildags mere end nogenstunde før søger sin Salighed og sin Lykke i Nydelse, i jordiske Goder og Bequemmelighed, i Glands og Yppighed, i Indrustrien og Livets mangfoldiggjorte Fornødenheder. Glemmer ikke det Evige over det Timelige; thi vi ere „Fremmede og Pilgrimme her paa Jorden, vi have her ikke noget blivende Sted, men søge det tilkommende“¹⁾, det himmelske Fædreland. For dette opdrager Eders Børn, I kristelige Forældre, didhen fører Eders Undergivne, I kristelige Herskaber og Foresatte af ethvert Slags, og bruger Eders Myndighed, Anseelse og Indflydelse til de Eder betroede Sjæles sande Frelse, ihukommende det strenge Regnskab, som I engang skulle aflægge om Eders Virksomhed for Herren, Som har givet Eder denne Virkekreds og Midlerne til, at virke i den til Hans Ære saavel som til Sjælens Frelse.

Men I, kristelige Lærere og Lærerinder, som af Gud og Hans hellige Kirke ere kaldede til, at undervise og danne Ungdommen, virker og lever ganske for Eders skønne og hellige, om end svære Kald. Lader det være Eders første og vigtigste Omsorg, dybt at indpræge den h. Religion i Børnenes Hjerter, at undervise dem godt deri, at føre dem til deres Frelser og Saliggjører Jesus, Som under Sit jordiske Liv velsignede og elskede de Smaa med guddommelig Kjærlighed, og sagde til Sine Disciple: „Lader de Smaa komme til Mig; thi Himmeriges Rige er deres.“²⁾ Betragter dem med Troens Ære „som den himmelske Faders Børn“³⁾, som den Helligaands Templer⁴⁾, som Jesu Christi Lemmer⁵⁾ og Medarvinger⁶⁾, og bruger den store Indflydelse, som er Eder betroet, til at føre Ungdommen hen til sin sande og evige Bestemmelse og til at indplante dens Hjerter Espiren

¹⁾ Hebr. 11, 13. og 13, 14.   ²⁾ Matth. 19, 14.   ³⁾ 1. Joh. 3, 1.

⁴⁾ 1. Cor. 6, 19.   ⁵⁾ Eph. 5, 30.   ⁶⁾ Rom. 8, 17.

til Troen, Haabet, Kjærligheden og enhver christelig Dyd, for at alle Eders Disciple kunne blive gode Undersaatter, troe Medlemmer af Kirken og Arvinger til den evige Salighed. Men skal dette lykkes, da er det fremfor Alt nødvendigt, Elskede i Herren, at I selv ere ret gennemtrængte af Eders Kalds Storhed og Vigtighed, af den umaadelige Betsignelse, som en god Lærer, saavel som af den uoverskuelige Ulykke, som en slet Lærer kan stifte, af det „Bee“, som den guddommelige Frelser har udtalt over dem, „som forarge een af de Smaa, der troe paa Ham.“¹⁾ Det er fremdeles nødvendigt, at I lyse for dem ved Eders Exempel, at I selv ere inderlig forbundne med Frelseren og Hans Kirke ved Tro, Haab og Kjærlighed, at I ere den Korsfæstedes sande Efterfølgere, undervise i en reen Hensigt, med Ydmyghed og Kjærlighed, og ved daglig andægtig Bøn neddrage over Eders Virksomhed Guds Betsignelse, uden hvilken vi intet formaae.

Jeg henvender mig nu i Særdeleshed til Eder, Elskede i Herren, som fjernt fra Eders Overhyrde boe i Missions-Menighederne, hvis Omsorg er bleven mig overdragen af den h. Fader tilligemed Bispedømmet Osnabrück. Og saa til Eder ere de forestaaende Ord i mit Hyrdebrev rettede. Men Eders eiendommelige Forhold paalægge mig en dobbelt Omsorg for Eders Sjæles Frelse; thi i den adspredte Stilling, i hvilken I befinde Eder, maae I vistnok undvære mange Fordele og Hjælpebidler, som den katholske Christen ellers glæder sig ved midt i et sluttet Bispedømme. I ere udsatte for mange Farer, for hvilke denne er sikret. Derfor formaner jeg Eder saa meget desto inderligere og indstandigere: Holder Eder fast og urokkelsen til Eders Frelser og Hans h. Kirke, slutter Eder inderligen til Eders Sjælesørgere, flokker Eder tætsluttede i Tro og Kjærlighed om det h. Kors! Gud vil ikke forlade Eder, dersom I ikke forlade Ham. Frelseren er med Sin hele Kjærlighed og Sin Naades Fylde i Eders Midte. Han boer med Sin Guddom og Mennekehed iblandt Eder i Eders Kirke. Men I maae slutte Eder inderlig og fast til Ham, og flittig betjene Eder af Sonnens og de hh. Sacramenters Naademidler. I maae ikke uden virkelig Nød forsonne at bivaane det h. Messesoffer og at høre det guddommelige Ord, for at I maae forblive forenede med den guddommelige Frelser, alt aandeligt Livs Grundkilde, ligesom Ranken med Wiinstokken, og ikke komme til at ligge under for Lunkenhedens, Bantroens

¹⁾ Matth. 18, 16.

og Sandfæligheds store Farer, som true Eder. Men i Særdeleshed formaner jeg Eder til, at bære samvittighedsfuld Omsorg for, at opdrage de Eder betroede Børns og Undergivnes Sjæle i den sande Tro, og at holde Eder og Eders langt borte fra alle saadanne Forbindelser, som true Troen og den kristelige Sædelighed med Fare, ihukommende den evige Sandheds Ord, som ikke noksom kan lægges paa Hjerte: „Hvad gavner det Mennesket, om han end vinder den ganske Verden, men tager Skade paa sin Sjæl?“¹⁾

Jeg retter endelig min Stemme endnu engang til Eder Alle, kristelige Undergivne, som ere betroede til min Omsorg i geistlige Ting, for at erindre Eder om, at, som jeg før allerede har antydet, det første Kjendetegn paa en sand Christen er, at han lever i Lydighed imod sin Dyrighed. Vi skulle i kirkelige Anliggender vise de geistlige Foresatte, men i verdslige Ting den verdslige Dyrighed Lydighed som Guds Stedsfortrædere, ifølge Frelserens Befaling: „Hvo som hører Eder, hører Mig, hvo som foragter Eder, foragter Mig, og hvo som foragter Mig, han foragter Den, Som har sendt Mig“²⁾, og efter Herrens andet Ord: „Giver Keiseren, hvad Keiserens er, og Gud, hvad Guds er“³⁾; saavel som efter Hans Apostels dermed overensstemmende Lære: „Ethvert Menneske skal være Dyrigheden underdanig; thi der er ingen Dyrighed, uden fra Gud. Men de bestaaende Dyrigheder ere anordnede af Gud. Hvo som derfor modsætter sig Dyrigheden, han modstaaer Gud. Det er derfor nødvendigt, at I ere underdanige, ikke alene for medelst Straffen, men ogsaa for medelst Samvittigheden. Derfor svare I jo ogsaa Skatter. Thi de ere Guds Tjenere, som netop herved gavne. Giver derfor Enhver, hvad ham tilkommer, Skat til den, som har Krav paa Skat, Told til den, som har det paa Told; viser Den Frygt, som kan fordre Frygt, Den Ære, som kan fordre Ære.“⁴⁾ Det var den guddommelige Frelseres Lære, Som Selv „blev lydigh indtil Døden paa Korset“⁵⁾, det har altid og overalt været Hans h. Kirkes Lære, og jeg stoler paa, at I katolske Christne, ved

¹⁾ Matth. 16, 25.   ²⁾ Luc. 15, 16.   ³⁾ Luc. 20, 25.   ⁴⁾ Rom. 13, 1 - 7.   ⁵⁾ Philip. 2, 8.

tro Jagttagelse af samme ville foregaae alle Undersaatter med et godt Exempel og ligeledes heri vise Eder som Hans sande Disciple og Efterfølgere.

Elskede i Herren, naar vi saaledes, Enhver i sin Stand og i sit Kald, bestræbe os for, troligen at efterkomme vore Pligter, som den h. Tro paalægger os, naar vi Alle slutte os fast og inderlig til den Korsfæstede, og efter Evne søge at fremme Guds Rige, da ville vi være i Stand til at overvinde alle de store og mangehaande Under, af hvilke Kirken er omgivet i vor Tid; da vil Religionen opblomstre, da ville vi være gode Undersaatter, fromme Christne og visse paa vor evige Salighed; da vil den store Naade og Barmhertighed, som Gud ved Bispedømmets Gjenoprettelse har tiltænkt og tilvendt Diocæset og alle dets Troende, blive Alle tildeel i rigeligt Maal. Maatte da Enhver af os paa denne Dag fatte alvorlige, hellige Forsætter for Gud for Fremtiden, for at vi ikke ved mulig Misbrug maae blive uværdige til og gaae atter glip af den modtagne Naade. Men da vi „ikke formaae noget ud af os selv, men al vor Dygtighed er ud af Gud“¹⁾, formaner jeg Eder Alle til andægtig og vedholdende Bøn, paa det at Gud ved Sin Naade maa forunde vore Forsætter og gode Beslutninger Kraft og Baragtighed. Sætter en stor Tillid til Bønnens vidunderlige Kraft, som den guddommelige Frelser har forjættet sikker Bønhørelse; beder med Andagt, beder uden Afsladelse! Ja, lader os, Elskede i Herren, forenede i Troen og i Jesu Christi Kjærlighed, uafsladelig opløste vort Hjerte og vore Hænder til Gud den Almægtige og Algode. Lader os anraabe den allersaligste og ubesmittede Jomfru og Gudsmoder Maria og alle Helgene om deres mægtige Forbøn! Lader os bede for Guds Riges Udbredelse paa Jorden, paa det at alle Mennesker maae komme til Jesu Christi Erkjendelse og Kjærlighed og til Troens Genhed!

Lader os bede for vor h. Kirkes dyrebare Overhoved, for den h. Fader Pius IX., at Herren ville velsigne hans hellige Bestræbelser og opfylde hans hjærlige Hjerte med rigelig Trost og med alle den Helligaands Gaver!

¹⁾ 2. Corintb. 3, 5.

Lader os bede for vor kjære Landsfader, den allernaadigste Konge, som omfatter alle sine Undersaatter med Kjærlighed og Belvillie, paa det at Gud maa velsigne ham med Sin Naades Fylde og endnu længe opholde hans Liv til Fædrelandets Held og Lykke! Bedder for al geistlig og verdslig Dyrighed, at Gud maa oplyse og velsigne dem; beder i Særdeleshed for Eders Sjælesørgere og Lærere! Bedder endelig ogsaa for mig, Eders Biskop, at Gud ville staae mig bi i Forvaltningen af mit Hyrdeembede og udruste mig med Wiisdom og Styrke, til altid at erkjende og fuldbringe Hans hellige Villie. Ja, jeg sætter en stor Fortrosthing til Eders Bøn; erindrer mig dagligen for Herren, i Særdeleshed ved det h. Messjeoffer; jeg skal dagligen bede for Eder. Vor Herre Jesu Christi Naade og den Helligaands Samfund være med Eder Alle! Jeg velsigner Eder i Faderens, Sønnens og den Helligaands Navn. Amen!

Den første Søndag efter Modtagelsen skal dette Hyrdebrev oplæses for de Troende fra alle Prædikestole.

Dsnabrück, den 20. April 1858.

† **Paulus**,

Biskop af Dsnabrück

og

Apostolisk Provicar for de Nordiske Missioner
i Tyskland og Danmark.

Anmærkning.

Samtidig med forestaaende Hyrdebrev har den høiærværdigste Biskop og Apostoliske Provicar Dr. Paul Melchers ogsaa ladet udgaae til hele den ham undergivne Geistlighed baade i Bispedømmet og i Provicariatet en høitidelig Tiltale i det latinske Sprog, i hvilken høifamme paa en ligesaa mild og kjærlig, som kraftig og indtrængende Maade formaner sine i Herren „høitelskede og ærværdige Medbrødre“ (venerabiles confratres dilectissimi) til, ved en trofast Opfyldelse af de vanskelige Pligter i deres ophøiede og hellige Kald som Altrets Tjenere og Sjælens Hyrder, at blive „Jordens Salt“ og „Verdens Lys“ (sal terræ, lux mundi). Matth. 5, 13. 14.

Med Hensyn til de saa Notitser, vi meddeelte i forr. Nr. Side 154 om det Apostoliske Provicariat for Nordtyskland

og Danmark, maae vi endnu tilføie, at ogsaa de katholske Menigheder i Bremen, i Bremerhafen og i Bückeburg henhøre til samme, saa at hele Provicariatet altsaa bestaaer af tolv særskilte Menigheder med henved 12—14,000 Katholiker og 18 Præster.

Kirkelige Efterretninger.

Rom. For kort siden døde den katholske Lord Clifford, som allerede har levet her i flere Aar og var skattet høit af den h. Fader. Hans ældste Søn arver nu de betydelige Besiddelser og den engelske Pairsværdighed efter ham. Den nu i sit 68de Aar forevigeede har maastee gjort mere for katholske Diemed i England, end nogen anden Mand, og saaledes gjort den ædleste Brug af sin Rigdom. Siden Katholikernes Emancipation (1829) er der vel neppe blevet bygget et katholsk Guds-huus i England, til hvis Bygning og Udstyrelse Lord Clifford ikke rundelig har bidraget, aaffet fra de Kirker, som han har ladet bygge ganske paa sin egen Bekostning.

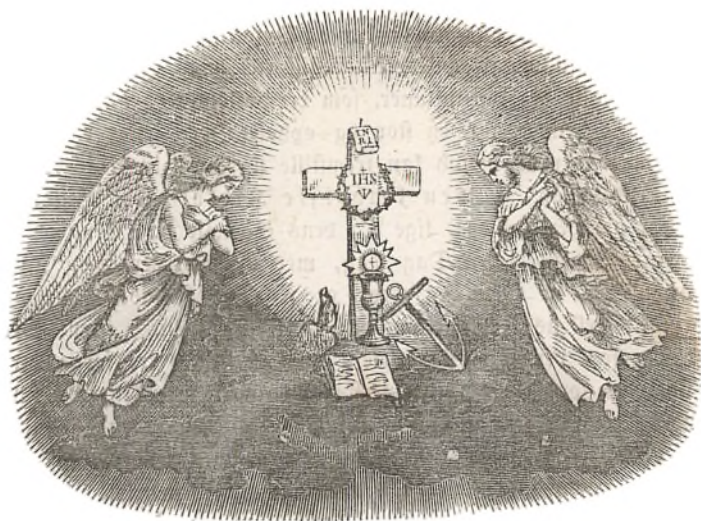
Amerika. Som bekjendt besidder Katholicismen fremfor alle protestantiske Lande i de Forenede Stater, den største Frihed. Desuagtet har Secthadet indsnæget sig i Lovgivningen og fremkaldt den skarpeste Modsigelse imellem Forbundsforfatningens Grundsætninger og Regjeringens Handlinger: thi medens der hersker fuld Religionsfrihed og Adskillelse imellem Kirke og Stat, har den protestantiske Kirke endnu vedligeholdt sig som Statskirke i Armeen og Marinen. De katholske Soldater og Matroser blive under streng Straf holdte til at bivaane den protestantiske Gudstjeneste. Først da de protestantiske Capellaner under den mexicanske Krig (1845) misbrugte deres Forret i den Grad, at katholske Soldater skulde have Stokkepnygl, naar de ikke vilde bivaane deres Prædikener og som Følge deraf talrige Desertioner fandt Sted, affendte Præsident Polk to Jesuiter som „Feltpræster“ til Hæren, hvilket forøvrigt kun frugtede lidet. Først nu er der Udsigt til, at Retfærdigheden vil skee Fyldest. Baptister og Presbyterianere have nemlig iagttaget, at de Høikirkelige, saa ringe end deres Tilhængeres Antal er i de Forenede Stater, dog have monopoliseret Feltcapellanernes indbringende Embeder for sig selv, hvortil den Indskyldelse var dem behjælpelig, som denne Sect fra det engelske Herredømmes Tider altid har vedligeholdt i Regjeringskredsene. Saaledes er der

da iblandt disse Secter udbrudt en forbitret Strid, som ikke godt ligner den af den evangeliske Alliance forkyndte Broderfjærlighed. Imidlertid har ogsaa et katolsk Blad, Freemans-Journal i Ny-York, i den katolske Gudsdyrkelses Navn fordret Afstæffelsen af hiint Misforhold og gjør det Forslag, at det skal overlades til et Regiments eller Krigsskibets Mandskab, ved en fri Afstemning, at bestemme de Geistliges Ansættelse. Da Katholikerne udgjøre Trediedelen af den amerikanske Stridsmagt og besidde mest religiøs Interesse, venter Bladet af hiin Indretning, i Fald den gaaer igjennem, at katolske Præster meget ofte ville blive de eneste Præster ved Regimenterne; men Protestanter vilde da naturligviis ikke blive tvungne til at bivaane den katolske Gudstjeneste.

Kirkelig Erindringsliste.

- Søndagen d. 23. Mai. — Den Helligaands Reblabelse over Kirken. — 1. Pintjedag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høitidelig Levitmessje, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Høitidelig Vesperandagt.
- Mandagen d. 24. Mai. — 2. Pintjedag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimessje, med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Festandagt, med dansk Prædiken.
- Onsdagen d. 26., Fredagen d. 28. og Lørdagen d. 29. Mai ere kirkelige Tømpere dage og derfor befalede Fastebage.
- Søndagen d. 30. Mai. — Den allerhelligste Trefoldighedens Fjest. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimessje, med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Festandagt, med Catechisation.
- Torsdagen d. 3. Juni. — Christi Begemsfest. — Gudstjeneste: Form. Kl. 6 og 12 stille Messje. — Kl. 9 høitidelig Procession med det Allerhelligste; derefter Levitmessje, med dansk Prædiken. — Paa denne Festdags Aften og de følgende syv Aftener fejres Kl. 8 en høitidelig Andagt til det allerhell. Alterens Sacramente.

Kjøbenhavn.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 12.

Søndagen den 6te Juni.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hver anden Søndag og leverer Subscribenterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedkommissionair, Hr. Konsthandler **C. A. Manz** fensteiner, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de sgl. Postkontoirer. Prisen er 4 Mk. 8 Sk. Kvartalet.

Den katholske Kirkes Kamp mod Hedenstabet og dens endelige Seir i Danmark.

„Gaaer ud i al Verden og prædiker Evangelium for al Skabningen.“
Jesus Kristus (hos Marc. 16, 15).

En af den nyere Tids største Digtere har sagt, at Historien er Verdensdommen¹⁾, og Enhver, som med Eftertanke har

¹⁾ „Die Weltgeschichte ist das Weltgericht.“ Schiller.

dvælet ved de store Begivenheder og Omvæltninger i Menneſteſlægtens ſertuſindaarige Udviklingshiſtorie, maa give ham Ret. Men af alle de Inſtitutioner, ſom ere fremſtaaede i Tiden, og ſom have kæmpet for en ſtor og ophøiet Idee, er der ingen, ſom med ſtorre Triumph kan fremſtille ſig for Hiſtorienſ Domſtol, end netop — den katholſke Kirke! Thi Hiſtorien vidner om den, at den, lige fra dens Stiftelſe paa Pinteſeſten i Aaret 34 indtil den Dag idag, med uſvækket Kraft og Iver har udført ſit hellige Hverv: at ſøge de fortabte Saar og bringe Frelſenſ Evangelium til al Skabningen. Den ſtore Kamp, ſom den katholſke Kirke i ſin Tilværelſes tre forſte Aarhundreder førte mod den romerſke Hedningeverden, indtil denne endelig, beſeiret af den evige Sandhedſ altovervindende Magt, bøiede ſig for Jeſu Chriſti hellige Kors, hvis Billede viſte ſig for den paa Himlen med den ubedragelige Forjættelſe: „in hoc ſigno vinces“ — den ſamme Kamp har den katholſke Kirke fort gjennem alle de følgende Aarhundreder. Den katholſke Kirke er den eneſte i Tiden fremſtaaede Inſtitution, om hvilken det beſkjendte „omnia mutantur“ ikke gjælder! Den er beſtandig bleven ſig ſelv lig. Den ſamme Kamp, ſom den kæmpede mod Hedenskabet i den gamle romerſke Verden, den ſamme Kamp fører den den Dag idag mod Hedenskabet og Bantroen i China, i Australien, i det indre Afrika og i — det civiliserede Europa! Den katholſke Kirkeſ Kamp mod Hedenskabet i det nitende Aarhundrede er den ſamme Kamp, ſom den for et tuſind Aar ſiden kæmpede mod Hedenskabet i vort hjære Fædreland; thi Kampenſ Formaal er det ſamme: Jeſu Chriſti Navnſ Forherligelſe og hanſ Rigeſ Udbredelſe over den ganſke Verden.

Bore Læſere kjende allerede den hellige Anſgarſ Liv og utrættelige Virkſomhed forat udbrede den katholſke Religion i Danmark og Sverrig.¹⁾ Da denne dyrebare Helgen laae paa ſit Dødsleie, ſtod en ung Mand ved hanſ Side og bad i den fromme Døendes Eted: „Herre, i Dine Hænder beſaler jeg min Aand!“ Denne Mand var Rembert. Født i Danmark²⁾ havde han allerede ſom Barn ved ſin Alvor og From-

¹⁾ See „ſkandinaviſk Kirketidende for katholſke Chriſtne.“ 6. Aargang Nr. 3, 1858.

²⁾ Alium ordinavit (sc. Anſcharius) Episcopum e gente Danorum

hed vakt den h. Ansgar's Opmærksomhed, og denne havde selv ladet ham opdrage til den geistlige Stand i Klosteret Corbey, hvor han fik en klassisk Dannelse. Kun 16 Aar gammel traadte han i den skandinaviske Missions Tjeneste, og i 24 Aar (836—60) var han den h. Ansgar's Vicar og bestandige Ledesager. En dansk Kirkehistoriker har kaldt ham den hellige Ansgar's Timotheum¹⁾, og det samme Forhold, som herskede mellem denne og „Verdensapostelen“, det samme Forhold herskede i Sandhed ogsaa mellem den h. Rembert og „Nordens Apostel.“ Da denne i Aaret 860 havde faaet en lille Kirke opført af Træ i Ribe, ansatte han den h. Rembert ved samme. Her forblev han, indtil han strax efter den h. Ansgar's Dod (865) blev udnævnt til Erkebisop i Hamborg eller rettere i Bremen, hvorhen Residenten var bleven flyttet paa Grund af Hamborgs gjentagne Udelæggelse ved de normanniske Erovere.²⁾ Strax efterat han havde modtaget den erkebiskoppelige Indvielse, gik han til Corbey og lod sig der optage i Benedictinerordenen. Forsaavidt hans besværlige erkebiskoppelige Kald tillod ham det, levede han fra nu af ganske efter den hellige Benedict's Ordensregler.³⁾

I de første Aar efter sin Udnævnelse til Erkebisop kunde den h. Rembert uforstyrret udbrede den katolske Religion i

---

progenitum, nomine Rimberty. Rimberty Vita S. Anscharii Archiepiscopi Hamburgensis, cap. XXIX., apud Langebek in Scriptoribus rerum Danicarum medii ævi. Hauniæ 1772. Tom. I., p. 484.

¹⁾ Bontoppidan, i hans Annalibus Ecclesiæ Danicæ diplomatici. 1. Th. Kopenh. 1741, p. 144.

²⁾ Erkebispet havde et uuaadeligt stort Omfang, idet hele Skandinavien, det nordlige Rusland, Island og Grønland, foruden andre nordlige og østlige Lande vare indbefattede i samme. I Pave Gregor IV.'s Stadsfæstelsesbulle Anno 835 kaldes den hamborgske Erkebisop: legatus in omnibus gentibus Danorum, Sveonum, Norvegorum, Farriæ, Gronlandorum, Helsinglandorum, Islandorum, Skricklandorum, Sclavorum, nec non omnium septentrionalium et orientalium nationum. Bullen er senest aftrykt i Íslenzkt Fornbréfasafn (Diplomatarium Islandicum). I. Kaupmannahöfn 1857, p. 19. ff.

³⁾ Den hellige Benedict af Nursia (f. 480, † 543) stiftede i et Kloster paa Bjergtet Casino sin Orden til Bøn, Studering og Ungdommens Undervisning (529).

Danmark. Ja, Harald den Uge¹⁾, der regjerede i Jylland eller det vstdanske Rige, lod sig endog døbe af ham (870). Saalange Freden varede, reiste Erkebispem omkring i Jylland, Fyen, Sjælland og Sverrig og omvendte ved sin Prædiken mange Hedninger. Men forend disse unge Spirer kunde faae Tid til at fæste Rod, bleve de ødelagte af Krig og Forfølgelser. Gorm den Gamle var paa den Tid Konge i det østdanske Rige og residerede i Leire, Hedenstæbets fornemste Arnested i Danmark. Ikke langt fra det Sted, hvor nu Roeskilde Domkirke majestætisk hæver sine Spirer mod Himlen, og hvor dens prægtige hellige Hal staaer øde og forladt, ligesom om den med Længsel ventede paa den velsignede Time, da den hellige Messejung med sit festlige Gloria og Credo atter skal tone fra dens gjenoprettede Alter, — der laae dengang Ledras gruopvækkende Offerlund, hvor vore hedenstæbets Forfædre hvert niende Aar paa Julefesten forsonede deres falske Guder med Menneskeofferinger! Her paa dette Sted dyrkede Gorm Odin og Thor, og her opflammede de hedenstæbets Præster hans Iver for Hedenstæbet og hans Had til Christendommen. Men ogsaa politiske Hensyn maatte bestyrke hans Had til denne. Han indsaae meget godt, at saasnart Christendommen fik Indgang i Danmark, vilde den tydske Keiser faae en Indflydelse, som kunde blive hans Magt farlig. For at forebygge dette, besluttede han at gjøre Danmark til eet samlet Rige. Med en stor Hær drog han fra Sjælland over til Jylland, hvor han efter flere Aars blodige Krige med danske Smaakonger underkastede sig Halyøen indtil Elien (omtrent 880). Over denne saa betydningsfulde Begivenhed hviler et stort Mørke, da de gamle Kroniskefritvere ikke have stjenket os klare og udførlige Efterretninger herom; men saameget staaer fast, at Gorm forfulgte de Christne²⁾

1) Det er den samme Konge, som nogle Historiefritvere kalde Rorich og Harek. Islænderne kalde ham Erik Barn. Cf. Geschichte von Dänemark. Von F. C. Dahlmann. Erster Band. Hamburg, 1840. p. 48.

2) Pont. Ann. ecc. Dan. I. 57 - 58. — Post hunc (sc. Haraldum) Gormo arcem obtinuit, semper infensi erga religionem animi, Christicolarum perinde ac teterrimorum hominum respectum extinguere cupiens. Saxo-nis Grammatici Historia Danica. Recensuit Dr. Müller. Hauniae 1839. Tom. I. Lib. IX. p. 468.

og underlagde sig hele Danmarks Rige med Sværdet. At denne Erobringskrig af en grum og ivrig Hedning har havt en almindelig Udryddelse af ethvert Spor af Christendommen tilfølgende, er hævet over al Tvivl. Ogsaa er det vist, at den h. Kember ikke prædikede i Danmark efter denne Krig, men at han opholdt sig i Bremen, hvor han døde 888.¹⁾ Smertefuldt maatte det være for den gamle Helgen at see Frugterne af sit møjsommelige Missionsværk aldeles tilintetgjorte. Men hans fromme Sjæl fandt Trost i den Overbeviisning, at han havde været en tro Arbejder i Biingaarden, og at Herrens Veie ere urandsagelige. Hans hele Liv var i Sandhed apostolisk. De samme store Dyder, som udmærkede Nordens Apostel, prydede ogsaa den hellige Kember. Han nærede en brændende Kjærlighed til Jesum, og denne Kjærlighed beviste han dagligen i Gjerning, idet han hjalp og trøstede de Fattige og Ulykkelige.²⁾ Hans Balgsprog var: „Bedre er det at bevare Sjælene for Herren end Guld for sig selv.“ Ja, han solgte endog Kirkens Guld- og Sølvkar forat løskjøre Christne, som vare i Trældom.³⁾ Da han engang red til Danmark forat besøge sine Missioner og paa Veien mødte en Kone, som var tagen tilfange af Sørøvere, løskjøbte han hende med sin Hest og fortsatte derpaa Reisen tilføds!⁴⁾ I Sverrig var han to Gange og forkyndte den katholske Religion; den første Gang ledsagede han Nordens Apostel derhen; den anden Gang besøgte han Landet som Erkebisp. At han var fuld af Herrens Naade og Troens Kraft, beviste han ved flere Undergjerninger. Saaledes stillede han engang Stormen paa Havet ved sin Bøn; en Kongesøn, der var besat af onde Aander, helbrede han, og en Blind gav han Synet ved at meddele ham Confirmationens

1) Desværre kunne vi ikke nøie angive hans Dødsdag, der af Nogle henføres til den 11. Juni, da samme ikke er anført i hans Levnetsbeskrivelse: Vita S. Rimberti Archiepiscopi Hamburgensis ap. Langebek in S. R. D. II., c. XXIV. p. 144. Han blev begravet i Bremen ved St. Petri Kirkes østlige Muur. Ibid. c. XXV. cfr. Adami Bremensis Hist. Eccl., ed. Fabricius. Hamb. 1706. I., cap. 38.

2) Vita S. Rimb. cap. XIV.

3) Ibid. cap. XVIII.

4) Ibid. cap. XIX.

hellige Sakrament.¹⁾ Da der kort efter hans Død stete flere Jertegn ved hans Grav²⁾, blev han af Paven optagen blandt Helgenernes straalende Hærskare.

Den hellige Remberts Efterfølgere paa den bremiske Erke- stol, Adalgar, Hoyer og Reginward (888—916), op- gave aldeles Haabet om at opretholde de skandinaviske Mis- sioner og forbleve desaarvag i Bremen. Gorm's Førfølgelser mod de Christne tiltog i Grusomhed. Kirkerne bleve ødelagte og de standhaftige Christne, som ikke vilde offere til Odin eller Thor, bleve lemlæstede eller myrdede paa den kvalfuldeste Maade.³⁾ Især var Førfølgelsen i Aaret 915 meget grusom. Gorm havde i Kampen mod de Tydske tabt et Slag, og de hedenste Præster indbildte ham, at hans Christne Undersaatter havde Skyld i dette Uheld, da de stode i en hemmelig, for- ræderisk Forbindelse med Fjenden.

Gorm's Held i at beseire de jydske Smaafonger havde gjort ham dristig; ja, han vovede endog at opirre den tydske Keiser, Henrik Fuglesænger, ved et Indfald i Friesland. Den feirrige Henrik gif derfor med en betydelig Hær mod Danmark, overvandt Gorm og tvang denne til at indgaae et Forlig, ved hvil- ket han maatte love at ophøre med Menneskeoffringerne i Ledra og tillade, at Christendommen atter blev forkyndt i Danmark.⁴⁾ Allerede samme Aar, i hvilket dette Forlig var bleven indgaaet (934), reiste den daværende bremiske Erkebisop Uuni med nogle Munkke fra Corbey til Danmark, hvor han istandsatte Kirkerne i Slesvig og Ribe, indsatte Præster ved samme og gif derpaa med nogle af sine Ledsaagere til Fyen og Sjælland. Her vandt han ganske Dronning Thyras og hendes Søn Haralds Fortrolig- lighed, omendstjøndt de ikke vilde lade sig bevæge til at modtage Daaben, hvortil dog maaskee Kong Gorm's store Uvillie mod Christendommen kan have været Aarsag. Det følgende Aar (935) gif Uuni til Sverrig, hvor ethvert Spor af de katholske Missionairers Virksomhed var udsløttet. Den nidkjære Erkebisop fik saagodt som Intet udrettet her, da han døde kort Tid efter sin

¹⁾ Vita S. Rimb. cap. XXI.

²⁾ Ibid. cap. XXVI.

³⁾ Pont. Ann. ecc. Dan. I., p. 58 seq.

⁴⁾ P. F. Suhm, Historie af Danmark. II. Kjøbenhavn 1784. p. 362 fg.

Ankomst til Birca (936). Samme Aar døde ogsaa Gorm den Gamle og blev efterfulgt i Regjeringen af sin Søn, den ovenfor anførte Harald med Tilnavnet Blaatand.

Med denne Konges Regjering spirer atter Christendommens unge Plantning i Danmark, vædet af det Martyrblod, som hans grumme Fæder havde udgydt. Erkebiskop Adeldag, som efterfulgte Unni, og som beklædte den erkebiskoppelige Værdighed under Haralds lange Regjering, kunde nu med det skjønneste Haab fortsætte og udvikle sine store Forgængeres afbrudte Missionsværk. Adeldag var en ung og kraftig Mand, både geistlig og politisk dannet, da han en tidlang havde været Cantler ved Keiser Otto I's Hof. Saa snart han var bleven Erkebiskop, drog han til Danmark, hvor han istandsatte Kirkerne i Slesvig og Ribe og byggede en tredje Kirke i Aarhus. En jydsk Underkonge ved Navn Frode, som allerede var bleven døbt af Unni, understøttede ham meget i hans Bestræbelser. Ja, Frode sendte endog paa Adeldags Opfordring et Gesandtskab til Paven, for at bede den hellige Fæder om at sende nogle dygtige Lærere til Danmark.¹⁾ En Benedictinermunk fra Fulda, ved Navn Lifdag, blev af Adeldag ansat som Biskop ved Kirken i Ribe. Denne Mand var den første Biskop i Danmark, som blev Martyr. Formedelst sin store Zver i at udbrede Jesu Lære blev han hadet af mange Hedninger. Da han en Dag vilde undflye deres grumme Morderhaand ved at vade over Nibbsaa, blev han gjennemboret af Landser og døde med Jesu Navn paa sine Læber (950).²⁾

Den Omstændighed, at de tydske Reisere havde bidraget til at faae Danmark Christnet, havde vakt Opsigt hos dem om

1) Dette maa omtrent være skeet i Aaret 940, og den anførte Pave maa selvfølgelig have været Stephan IX., der sad paa Pavestolen fra 939—42. Saxo anfører derimod udtryksfuldt Pave Agapet. Cf. Saxo. Gram. Hist. Dan., ed. Müller, Lib. IX. p. 467. Bullen, som Gesandtskabet medbragte fra Paven, er aftrykt i Staphorsts Hist. eccl. Hamburg. Hamburg 1723. Tom. I. p. 290—92.

2) Han blev begravet paa Jomfru Mariæ Kirkegaard i Ribe, hvor et lille Capel blev opreist over hans Grav. Da dette Capel afbrændte 1176, bleve hans hellige Reliquier dog frelste og hensatte paa Høialteret i Ribe Domkirke. Kirchengeschichte von Dänemark und Norwegen von Dr. Münter. Erster Theil. Leipzig 1823. p. 368.

at faae Overhøiheid over det. Den mægtige tydske Keiser Otto I. sendte, sandsynligvis opmuntret af Adeldag, et Gesandtskab til Kong Harald med Anmodning om, for Fremtiden at anerkjende den tydske Keisers Lehnshøiheid over Danmark og at ansee ham som den danske Kirkes verdslige Beskytter. Harald svarede hverken mundtligt eller skriftligt paa denne anmaasende Opfordring, men gif strax med en stor Hær ind i Landet Syd for Slien, og fordrev den af Keiser Henrik Fuglesfænger her indsatte Markgreve. Ved Esterretningen herom ilede Otto med sin Krigshær ind i Holsteen, og drog derpaa over Dannevirke ind i Jylland, hvor han skjændte og brændte. Harald blev slagen og maatte tillade Christendommens fri Forskyndelse i sit Rige (965). Ja, han lovede endog Keiseren, at han vilde indføre Christendommen i Danmark, og han selv, hans Gemalinde, Gunhiid, og hans lille Søn, Evend, bleve døbte. Keiseren stod fadder til den danske Kongesøn, der i Daaben blev kaldt Evend=Otto. Men hvad der fornemmelig bidrog til Haralds Omvendelse og offentlige Bekjendelse af Christendommen, var en Undergjerning, som en tydsk Præst eller Biskop ved Navn Poppa eller Popo, en klog, lærd og hellig Mand¹⁾, gjorde i Sjælland, sandsynligvis ved Isesfjord. Ved et Gjæstebud, hvor Kongen og mange af hans Jarler vare tilstede, kom Talen paa den gamle og den nye Lære. Hedningerne antog nok, at Christus var en Gud, men at han ikke var saa mægtig som Odin eller Thor. Da fremstod Poppa og bekjendte høit for hele Forsamlingen: „Der gives kun een Gud, Faderen, med Christo, hans eenbaarne Søn, og den Hellig Aand, — alle Andre ere onde Aander, ikke Guder!“²⁾ Kong Harald spurgte ham nu, om han ved noget Tertegn kunde godtgjøre sin Paastand, hvilket Poppa bejaede. Forat han ikke

¹⁾ Misit ei (sc. populo Danorum) Deus adiutorem Poponem sacerdotem, virum conspicuum ingenio, scientia, et sanctitate. Petri Olai Excerpta ex Historicis Danorum a Svenone Tiugskæg ad Ericum Menved, ap. Langebek in S. R. D. II., p. 204.

²⁾ Contra hæc Episcopus, nomine Popo, unum verum Deum Patrem, cum Filio unigenito, Domino nostro Jesu Christo et Spiritu Sancto. Simulacra vero dæmonia esse, et non Deos testatus est. Wittichind, Annal. de reb. Saxon. gestis (ap. Pertz, in Monumentalis Germanorum historicis, Han. 1826—41. Tom. III.) Den citerede Ferfætter døde Mar 1000.

skulde undflye, eller maaskee forat han ikke skulde faae Leilighed til at betjene sig af kunstige Midler, lod Kongen ham bringe i Forvaring til den næste Dag, da han befalede ham at bære et Stykke gloende Jern i den blotte Haand fra et bestemt Sted til et andet. Poppa adlød Kongens Befaling og fremviste derpaa sin aldeles uskadede Haand. Dette Jertegu gjorde et stærkt Indtryk paa det forsamlede Folk, og flere tusinde Hedninger lode sig døbe. Ja, Kongen befalede endog, at man herefter skulde dyrke de Christnes Gud som den eneste sande Gud. Poppa blev senere Biskop i Aarhus og derefter i Slesvig.¹⁾

Den Fred, som Harald Blaatand havde indgaaet med Otto I., havde han kun tilshueladende holdt. Vel havde han tilladt Christendommens Forfyndelse i sit Land, men hemmeligt holdt han dog med Keiserens Fjender. Denne sidste Omstændighed foranledigede Otto II. til at gjøre et Indfald i Danmark, hvor han opbrændte Dannevirke og efter en haardnakked Krig slog Harald i Jylland (975). En Fred blev atter indgaaet og, som det synes, til Fordeel for Christendommen; thi snart derpaa blev Bispedømmet i Odense oprettet (980), hvor Aelddag indsatte en Danster, Odinkar Hvide hin Aeldre, til Biskop. Denne, der var af ædel Byrd og en ligesaa hellig Mand som lærd Theolog²⁾, havde tidligere prædikeret Evangeliet i Sverrig. Overalt i hele Danmark gif nu mange Hedninger over til den katholske Religion, men mange lod sig blot primsigne.³⁾ Ledra's hedenste Offerlund stod saagodt som forladt, især efterat Harald havde flyttet sin Residentz fra Leire til Roeskilde, hvor han lod den hellige Trefoldighedskirke opføre af Træ, omtrent paa samme Sted, hvor nu Domkirken staaer. Desuden opførte han Kirken i Odense og en Mængde andre Kirker trindtomkring i Landet, og paa flere Steder forfyndte indfødte Danske Jesu Christi hellige Evangelium til Salighed.

¹⁾ Cf. Saxon. Gram. hist. Dan. Lib. X. p. 498—99.

²⁾ Erat (sc. Othincarus Albus) enim vir sanctissimus et doctus in his, quae ad Deum sunt. Adam. Brem. hist. eccl. Lib. II., cap. 16. Adam af Bremen skrev sin berømte Kirkehistorie noget over 50 Aar senere.

³⁾ Dette bestod deri, at en Præst betegnede dem med Korsets hellige Tegne.

Det synes saaledes, som om Christendommen nu uforstyrret skulde gaae Seiren imøde i vort Fædreland. Men ligesom den enkelte Christen ikke uden mange Kampe og Lidelser kommer til Fred i Gud, saaledes vinder den hellige katholske Kirke ogsaa kun Seir gennem svære Kampe og Lidelser.

Harald Blaatand „forkastede vel Hedenkabets Urimeligheder og tilbød Christi Kors“¹⁾, men hans Liv var ikke desto mindre en Kæde af grove Synder og Forbrydelser, hvorom Profanhistorikerne vide at fortælle. Som en Guds Straf var det derfor, da Harald paa sine gamle Dage blev bekriget af sin egen Søn, ligesom fordum Kong David. Haralds Søn var vel, som ovenfor fortalt, døbt, men Faderen havde været svag nok til at lade ham opdrage af den bekjendte, mægtige, syenske Jarl Palnatoke, der stod i Spidsen for det misforvøiede hedenske Parti i Danmark. Denne sorgelige Borgerkrig mellem Fader og Søn maa i Virkeligheden betragtes som en Kamp mellem Christendom og Hedenkab, i hvilken desværre den første tabte og det sidste vandt. Harald blev nemlig slagen af sin Søn og Palnatoke, og maatte derefter flygte ud af sit eget Rige (983). Nu begyndte en almindelig Forfølgelse mod de Christne. Svend og Palnatoke lod alle de Christne Kirker nedrive, og de nedrevne hedenske Altre gjenopreise. At Christendommen har maattet bukke under, fremgaaer deraf, at Odinkar Hvide og Boppa maatte flygte til Bremen; og de Christne, som kunde flygte, fulgte vistnok deres Exempel. Efterat Harald havde været i længere Tid i Benden og Sverrig, kom han tilbage og fortsatte Krigen med sin unaturlige Søn. Under en Vaabenstilstand, som han havde sluttet med denne, gik han en Dag iland ved Helgenæs i Jylland. Som han stod og varmede sig ved en Ild, som hans Mænd havde tændt i Skoven, blev han dødelig saaret af Palnatoke, der sendte ham en Piel fra sit Baghold i Krattet. Dette Kongemord ffete paa Alle-

¹⁾ Is primus idololatriæ respuens spurcitas, Christi crucem adoravit. Svenonis Aggonis filii (Svend Aagesøns) compendiosa Regum Daniae Historia a Skioldo ad Canutum VI., ap. Langebek, in Scr. Rer. Dan. I. p. 51.

helgensdag i Aaret 986.¹⁾ Hans Liig blev ført til Roeskilde og begravet der i den af ham opførte h. Trefoldighedskirke.

Bed dette Kongemord blev Svend, Haralds Søn, med Liluadnet Tveskjæg, Konge i Danmark. Det kunde ikke være andet, end at han nu ganske og uforstyrret hengav sig til sine onde Tilbøieligheder og fulgte sine hedenske Raadgiveres Jndskyddelser, og derfor ogsaa forfulgte de Christne overalt i sit Rige. Hans grusomme og blodtørstige Charakter maatte især finde Behag i de Christnes Lidelser, og det er ingen Tvivl underkastet, at hans Forfølgelser have frembragt mange Christne Martyrer.²⁾

Efter Biskop Adeldags Død (988) var Libentius bleven Erkebiskop i Bremen. Denne Mand søgte at vinde Svend for Christendommen ved Bønner og Foræring; men han maatte snart med Sorg erfare, at ethvert Forsøg i denne Henseende var frugtesløst. De to ældste Kirker i Slesvig og Ribe holdt sig vel, trods Forfølgelsen; men Kirken i Aarhus blev ødelagt.³⁾ Midt i dette ugudelige Raseri ramte Herrens straffende Haand Svend. To Gange blev han tagen tilfange af de vendske Sørøvere i Jomsborg.⁴⁾ Ja, den mægtige svenske Konge Erik Seir forjagede ham endog af hans Rige, hvorfor han i flere Aar maatte slaffe omkring og ernære sig af Sørøveri, navnlig paa de engelske og skotske Kyster. I Skotland opholdt han sig i flere Aar, og her, hvor Christendommen havde vundet Indgang blandt Folket, blev han mildere stemt mod samme. Man vil endog vide, at han her lod sig døbe, og hvis det virkelig forholder sig saaledes, da er han bleven døbt to Gange!

Da Erik Seir var død (omtrent 996), vendte Svend tilbage til Danmark, luttret i Modgangens haarde Skole. Han gav strax Tilladelse til at Christendommen maatte forkyndes i hans Land, ja, han skal endog have befordret den. Hans Tog

1) Med Hensyn til Tidsregningen følger jeg Dahmann. Geschichte von Dänemark, I. p. 83.

2) Pontop. I., p. 80.

3) Ad. Brem. II. c. 32.

4) En Sørøvericristat, som bestod af lutter Mænd. Den var grundet af Palmatofe og laae i Benden ved Dberens Udlob.

til England forat erobre dette Land kan dog ikke have levet ham nogen Tid og Leilighed til at gjenoprette, hvad han tidligere havde nedbrudt! Men der berettes alligevel om ham, at han byggede flere Kirker og Capeller, og at han udvidede den af hans Fader opførte Kirke i Roeskilde, ligesom han ogsaa paabegyndte Kryptkirken i Lund (omtrent 1011).¹⁾

Den bedagede Biskop Libentius maatte vistnok glæde sig over den Forandring, som var foregaaet med Svends Sindelag; men han var nu altfor gammel til at foretage en Missionsreise til Danmark. Derimod indviede han Dvinkar Hvide den yngre til Biskop og ansatte ham ved den gjenopførte Kirke i Aarhus (?). Som Missionairer, der under Svends Regjering forkyndte den katolske Religion i Danmark, nævnes Gerbrand i Sjælland og Bernhard i Skaane. Gerbrand var den første Biskop i det roeskildske Bispedømme, der skal være oprettet 1012 paa Svend Tveskjægs Foranaltning. Libentius hensov blidt i Herren (1013), og blev efterfulgt paa Erkesædet af Domherre Unwan fra Paderborn, der havde været Capellan hos Henrik IV. Aaret derefter (1014) døde Svend Tveskjæg i England, ligesom han var ifærd med at erobre dette Land. Hans Liig blev fort til Danmark og begravet i h. Trefoldighedskirken i Roeskilde, ved Siden af hans Fader.

Med Knud den Store (Konge fra 1014—35²⁾) stiger endeligt den katolske Kirkes Manden oplysende og Hjertet opvarmende Sol op over Danmarks Horizont, og adspredter det 200aarige aandelige Tusmørke, som havde hersket her fra den hellige Ansgar's første Forkyndelse af den katolske Religion for vore Forfædre. Kun hist og her ved et afsidesliggende Steenalter i de store danske Begeffove bliver en Ekygge af Hedenstabet tilbage. Ligesom Jesus Christus i Syden seirede over Zeus og Jupiter, saaledes fejrer han nu over Odin i Norden!

¹⁾ Münter. I., p. 401 seq.

²⁾ Knud opholdt sig i England, da hans Fader døde, og blev fort derpaa Konge over hele Landet. I Danmark blev derimod hans Broder Harald Konge. Om denne har Historien kun saare lidt at sige. Han døde allerede 1018, hvorpaa Knud ogsaa blev Konge i Danmark.

Den katolske Kirkes Kamp mod Hedenskabet i Danmark er vel endnu ikke tilende; men — dens Seir begynder.

Knud den Store var uden tvivl bleven indviet i Christendommens ophøiede Lære af sin fromme Moder, en Søster til den polske Konge Boleslaw, der befæstede Christendommen i sit Rige. Der er megen Rimelighed for, at Knud saavel som hans Broder Harald og hans Søster Estrid ere blevne døbte, efterat de havde hentet deres forskudte Moder fra Polen til Danmark.¹⁾ Omendkjøndt Knud saaledes var bleven Christen, var han dog altfor svag til at undertrykke sine heftige Lidenstaber, Hængjerrighed, Værgjerrighed og Herkesyge. Ved Forræderi, Rånker, Mord og List blev han, inden sin Død, Herster over 6 Kongeriger. Thi Danmark, Norge, Sverrig, England, Wales og Skotland adlod hans Scepter.²⁾ Men Knud besad ogsaa gode Egenstaber, saasom Fromhed og Kjærlighed til sine Undersaatter, hvorfor han saa ivrigt arbejdede paa at befæste Christendommen i Danmark. Efterat han fuldkommen havde indtaget England, hvor han (1017) var bleven kronet og salvet af Erkebispen af Canterbury, fik han Underretning om, at hans Broder Harald var død herhjemme, og nu drog han over til Danmark for at blive hyldet af Folket. Fra England medbragte han en Mængde katolske Geistlige, især Benedictinermunkene, som skulde forkynde Christendommen. Han anlagde de første Klostre i Danmark, nemlig Benedictinerklosteret i Odense, St. Mariæ Kloster i Viborg, og Beng og Vaar Klostre i Aarhus Stift.³⁾ Han byggede Klosterkirken i Viborg og Nicolaiskirken i Beile. Desuden lod han trindtomkring i Landet opføre en Mængde Kirker, hvortil han for en stor Deel bragte Materialerne hertil fra England. At han har benyttet sig af engelske Bygmestre, synes Formerne af vore Landsbykirker med deres engelske flade Tage at godtgjøre.⁴⁾ Knuds Søster, Estrid, lod Trefoldighedskirken i Roskilde opbygge af Steen, hvorimod den tidligere kun havde været

¹⁾ Dahlmann, I. p. 101.

²⁾ Chricton and Wheaton, Scandinavia ancient and modern. Edinburgh 1838. Vol. I. p. 132, Noten.

³⁾ Cfr. Daugaard, Om de danske Klostre i Middelfalderen. Kjøbh. 1830. p. 3.

⁴⁾ Pontop. I., p. 88.

opført af Træ.¹⁾ I faa Aar vare de fleste Afgudsaltre forsvundne af den cultiverede Deel af Landet. Kun hist og her, navnlig i Fyens, Volland og Falsters store vilde Skove opsendtes endnu Bønner til Valhalla, Odins Himmel. I de af Knud grundlagte Klostre oprettedes de første Skoler, og herfra udbredte sig Kundskaben om den korsfæstede og gjenopstandne Verdens Frelser. Fra Kirker og Klostre lød nu uforstyrret Lovsange til Herrens Priis og Ære, og disse Lovsange vare tillige den katolske Kirkes Seirshymner. I Danmarks christnede Nabolande sang man nu ikke meer i Litaniet: „A furore Normannorum libera nos, Domine!“ Men fra Danmarks talrige Altre gjænlød i Litaniet: „Sancte Anselmi, ora pro nobis!“ Og den hellige Ansgar horte denne Baafaldelse, og han bad til Gud for det katolske Danmark; men det var en Takkebøn han bad, fordi den naadige Gud havde ladet det lille Sædekorn, som han for 200 Aar siden havde nedlagt i vort Fædreland, spire og bære herlige Frugter!

Knud den Store havde i sin Ungdom begaaet mange svære Synder og Misgjerninger, og forat affone disse besluttede han at foretage sig en Pilegrimsreise til Apostelfyrsternes Grave i Rom. Det var i Aaret 1027 at han begav sig paa Reisen. Fra Flandern og til Rom gif han hele Veien tilfods, og overalt, hvor han kom frem, viste han sig meget gavmild mod Kirker, Klostre og de Fattige. Ved den hellige Peters og Paulus' Grav bad han Gud inderligt om Tilgivelse for sine mange svære Synder og om Hans Bessjærmelse for sine Undersaatter. Han modtog Pave Johannes XIX.'s apostoliske Betsignelse og fik hos den hellige Fader udvirket flere Friheder for sine Rigers Kirker. Et latinsk Brev, som Knud skrev fra Rom til sin Geistlighed og sine Undersaatter er heldigviis bleven opbevaret.²⁾ I dette Brev hedder det blandt andet: „Nu maa det være vitterligt, at jeg i Ydmyghed har helliget Gud mit Liv, som jeg fra nu af vil føre revviist, styre mine Folk og Lande med Gudsfrøgt og Retfærdighed, og i alle Sager dømme

¹⁾ Suhm. H. a. D. III. p. 641.

²⁾ Brevet er aftrykt i Cypræi Ann. Episc. Slesvicensium, p. 87, og hos Münter I, Bilag V.

efter Ret og Billighed.“ Sin fromme og godgjørende Tænke-
maade lagde han ogsaa for Dagen ved at oprette et Hospital
for Danste, Nordmænd og Svenske, som valfartede til Rom.
Omendkjøndt Knud fort efter sin Hjemkomst fra denne Pile-
grimsreise i et Anfald af lidenskabelig Bredde lod sin Søsters
Mand myrde ved en af sine Hofmænd, afgav hans sidste Re-
gjeringsaar dog flere Beviser paa hans milde Sindelag, hans
Retfærdighed, Fromhed og Ydmyghed. En gammel Kronike-
skriver¹⁾ har meddeelt Efterverdenen et skjønt og ophøiet Træk
af Knuds Tænkemaade. Da nogle hykkelske Hoffolk havde
smigret Knud med, at han var en almægtig Herre, lod han sin
Stol bære ned til Havet paa en Tid, da han vidste at dette
vilde stige. I sine Hoffolks Nærværelse satte han sig paa Sto-
len ved Havet og befalede dette med paatagen myndig Tone,
at det ikke maatte bestænke hans Fodder. Men da Havet strar
derpaa kastede en Bolge op mod Knud, reiste han sig og
irettesatte Emigrerne, efterat han med dette slaaende Exempel
havde viist dem sin Almægt og Guds Almægt. Det er dette
Træk af Knuds Liv, som en stor dansk Digter²⁾ har besunget.
Da Digters sidste Strophe paa en gripende Maade udtrykker
Jesu Christi og hans hellige katholske Kirkes Seir over Heden-
skabet og den brutale verdslige Magt, vil jeg her anføre samme:

„Med disse Ord sin Krone af han spændte,
Af Guld og Edelstene tung og svar;
Derpaa han sine Fjed fra Havet vendte,
Og ydning Kronen hen i Kirken bar;
Der knælte han og hver en Synd bekjendte,
Mens Angerstaaren trilled' beed og klar:
Paa den Korsfæstede med Martyrviden
Han Kronen satte, bar den aldrig siden.“

Kirkelige Efterretninger.

Köln. De i Marts stedfundne religiøs-videnskabelige
Foredrag af P. H a f l a d h e r bleve regelmæssigen saa stærkt be-

¹⁾ Henricus Huntingdunensis.

²⁾ Adam Dehstenschläger.

søgte, at den store Casinosal ikke kunde rumme Mængden. Allerede Kl. 5 om Eftermiddagen saae man Tilhørere at ile derhen, omendstjændt Foredragene først begyndte Kl. 7¹/₄.

Batern. Fra München skrives: Det er her vel bekendt, at en Møllerkarl har faaet Hovedet knust af Hjulet sidste Løngfredag i Karlsmühle ved Starnberg. Men de Omstændigheder, under hvilke denne Ulykke skete, ere ikke blevne bekendte. Karlen havde nemlig arbejdet hele Dagen og var om Eftermiddagen Kl. 4 atter i Begreb med at gaae ind i Møllen, da hans Herre raadte til ham: „Hør nu op med at arbejde og gaae i Kirke!“ Karlen svarede: „Det er godt nok! — at bede overlader jeg de gamle Kjøllinger,“ og dermed gik han ind i Møllen. Der var endnu ikke forløben en Minut, da Mølleren horte et Bulder i sin Mølle; han ilede hurtig til og fandt sin Karl med knust Hoved!

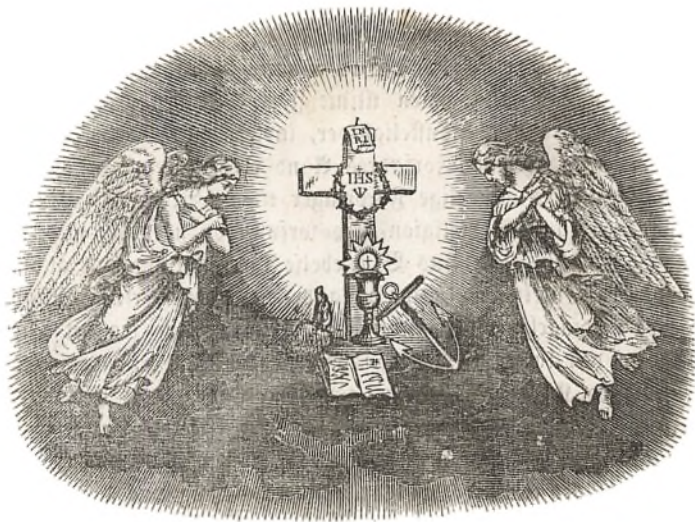
Northamerika. Et talende Exempel for Katholicismens Fremfærd leverer Staden New-Orleans i Staten Louisiana. I Begyndelsen af dette Aarhundrede var det eneste derværende Sogn interdiceret og de hellige Hemmeligheder bleve kun feirede i Ursulinerindernes Capel. Nu gives der 18 katholske Kirker. Ursulinerinderne vare i mere end 100 Aar det eneste Nonnekloster i hele Louisiana; nu er der 2 Huse for Les dames du sacrè coeur, 4 Huse for Carmeliterinderne af tredje Orden, 4 Huse for Søstrene af det h. Kors af Manz, 1 Hus for Søstrene af Nôtre-Dame, 1 for Søstrene af den h. Joseph og 7 Huse for de barmhjertige Søstre. De ere for det Meste et Bær af den høiarv. Msgr. Blanc, første Biskop i New-Orleans.

Kirkelig Erindringsliste.

- Søndagen d. 6. Juni. — 2. Søndag efter Pintsje. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med tydsk Prædiken. — Aftenen Kl. 8 Andagt med dansk Prædiken.
- Mandagen d. 7., Tirsdagen d. 8., Onsdagen d. 9. og Torsdagen d. 10. holdes om Aftenen Kl. 8 Andagt til det høih. Sacramente. Den sidste Aften holdes Prædiken paa Dansk og derefter slutes Octaven med en høitidelig Procession med det Allerhelligste.
- Søndagen d. 13. Juni. — 3. Søndag efter Pintsje. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Catechij.

Kjøbenhavn.

Louis Kleins Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 13.

Søndagen den 20de Juni.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaer hver anden Søndag og leverer Subscriberne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Konsthandler **C. N. BlanzkeuSteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 R. 8 St. Kvartalet.

Den katholske Kirkes Udvikling og Organisation i Danmark.

„Og noget faldt i god Jord, og det vorte op og bar hundredefold Frugt.“
Jesus Kristus (hos Luc. 8, 8.).

Det er det at vinde en Seir over Fjenden, men et Andet at forfølge og tilintetgjøre ham. Det første er ofte langt lettere end det sidste. Den katholske Kirke havde under Knud den

Store vundet Seir over Hedenstabet i Danmark, men i over et Aarhundrede efter hans Død maatte den forfølge Sjenden, indtil han var fuldkommen tilintetgjort. At denne Kamp var forbunden med store Vanskeligheder, indseer man let, naar man kjender vore hedenste Forfædres Aand og Tænkemaade og den katholske Kirkes aandelige Fordringer til sine Betsjendere. Saa længe den katholske Religion blev forfulgt og udryddet med Ild og Sværd, kunde Kirkens Bestræbelse kun gaae ud paa at omvende den Enkelte, som Guds Naade paa en underfuld Naade gjorde modtagelig for den evige Sandhed. Men fra det Dødblik, da den katholske Religion var bleven den herskende i Staten, havde Kirken to store og vanskelige Opgaver at løse. Paa den ene Side maatte den organisere det kirkelige Liv efter sit beundringsværdige og grundkræftelige System og Eenhedsprincip, forat det ei skulde gaae tilgrunde, — og paa den anden Side maatte den saa at sige omskabe hele Nationens Character, udrydde den hedenste Aandsretning og bringe sin guddommelige Lære og Moral til Folkets Bevidsthed. Da det første var en nødvendig Betingelse for det sidste, saa er det en Selvfølge, at alle Geistlighedens Bestræbelser først og fornemlig gik ud paa at organisere det kirkelige Liv her i Danmark. Hvorledes disse Bestræbelser yttrede sig, og hvorledes Jesu Christi hellige Kirke ved dem blev befæstet i vort Fædreland, vil den følgende Fremstilling vise.

Den Iver for den katholske Religions Udbredelse i Danmark, som Knud den Store paa mangfoldige Maader havde lagt for Dagen, besjælede ingenlunde hans to nærmeste Efterfølgere. Den første af disse, Hareknuud (1035—42) forte et udsvævende Levnet og opholdt sig i længere Tid i England, og den anden, Magnus den Gode (1042—47), der var Konge af Norge, laae i uafbrudt Strid med den danske Kronprætendent Svend Estridsen, saa at han ei kunde faae Leilighed til at tage sig af Religionens hellige Sag. Men den katholske Geistlighed i Landet arbejdede desuagtet med stor Iver for Troens og Kirkevæsenets Fremme i Danmark.

Fem Uger efterat Knud den Store var død, blev Albrand i med stor Hoitidelighed indviet til Erkebiskop i Hamborg (20. Dec. 1035). Ved denne Leilighed vare næsten samt-

lige Bisper fra Skandinavien tilstede, og efter Indvielsen raadsførte Erkebispemanden sig med disse om Nordens Kirkeræsen. Da hans Efterfølger, den berømte Adalbert (1043—72) havde bestegnet Erkesædet, lod han udgaae et Hverbrev til alle de danske Bisper og Præster, i hvilket han paa det kraftigste formanede og opmuntrede dem til at fremme den katolske Religion.¹⁾ Paa denne Tid blev St. Johanniskirken i Viborg og Bør Fruekirke i Randers opført. Men det var først efterat Svend Estridsen var kommen i rolig Besiddelse af Danmark (1047), at Knud den Stores afbrudte Virksomhed for den katolske Religions Udbredelse og Befæstelse i vort Fædreland blev fortsat med Eftertryk. Svend var vel svag af Character, men besad i høi Grad Fromhed og Hengivenhed for Kirken. Selv udrustet med Lærdom, navnlig med fortroligt Kjendskab til det latinske Sprog, havde han Agtelse for Videnskab. Med Pave Gregor den Syvende corresponderede han, og til den berømte Kirkehistoriker, den bremiske Kannik Adam²⁾, stod han i et venstabeligt og fortroligt Forhold. Han byggede en stor Mængde Kirker omkring i hele Riget og oprettede flere Klostre.³⁾ Religionen laae ham saameget paa Hjerte, at han endog gav en Fjerdedeel af sine private Indkomster til Underholdning for Geistlige. Af det udstrakte Ribe Stift (Nordre-Jylland) dannede han (1065) fire Bispedømmer, nemlig Ribe, Aarhus, Viborg og Vendsyssel, eller, som det senere kaldtes, Borglum Stift. Kongen udnævnte selv de første Bisper til disse nye

¹⁾ Adami Bremensis historia Ecclesiastica, ed. Fabricius. Hamb. 1706, Lib. III. cap. 12.

²⁾ Adam af Bremen (Adamus Bremensis), der var Læsemester (Lector canonicorum) ved Domkirken sammesteds, er den ældste danske Historie-skriver. Hans bekjendte nordiske Kirkehistorie, som er affattet paa Latin i fire Bøger, gaaer fra Carl den Store til Aar 1076. Hans Efterretninger om Danmark og danske Begivenheder havde han tildeels fra Svend Estridsens munttlige Beretning.

³⁾ Ifølge Adam af Bremen havde Sjælland 150 Kirker, Fyen 100 og Skaane 300, som tildeels vare opførte af Svend Estridsen. Men naar man tager alle daværende Forhold i Betragtning, maa man ansee denne Angivelse for overdrøven. Man kommer vistnok Sændheden nærmere, naar man med Dahlmann anslaaer Antallet af samtlige danske Kirker paa Sv. Estr.'s Tid til 200. Cfr. Dahlmann's Geschichte von Dänemark. Hamburg 1840. I. Bind, p. 180, Noten.

Stifter, og Erkebiskop Adalbert bekræftede Balget, idet han meddeelte dem den biskoppelige Indvielse. Paa samme Tid blev Skaane skilt fra den roeskildste Bispestol, og indeelt i to Stifter, Lund og Dalby.¹⁾

Den Mand, som i Særdeleshed understøttede Kongen i disse roesværdige Bestræbelser, var Biskop Wilhelm af Roeskilde. Paa Svends Forlangende var han, der tidligere havde været Cantzler og Capellan hos Knud den Store og derefter Vicar hos Biskop Adalbert, bleven Sjællands Biskop (1044). Han var, ligesom flere af Datidens danske Prælater, en Engländer af Fødsel. Med et imponerende Dre forbandt han en stor og begavet Mand. Han berømmes ligesaameget for sin Værdom som for sin kirkelige Iver og Fromhed.²⁾ Det Forhold, som fandt Sted mellem ham og Svend Estridsen, og hvorom de nedenfor anførte Kjendsgjerninger tale, staaer i Historien som et skjønt og ophøiet Bidnesbyrd om, at naar en Konge kun er en jand Christen, der ikke sætter sit jordiske Rige over Guds Rige, da vil den geistlige og verdslige Magt ikke komme i Strid med hinanden, men derimod Haand i Haand arbejde til samme fælleds Maal: Guds Ære og Folkets sande Vel.

Svend Estridsen havde efter sin Gemalinde Gunhilds Død taget sin egen Stivdatter Jutta tilægte. Istedetfor at see igjennem Fingre med dette Brud paa Kirkeloven, foreholdt Biskop Wilhelm, først med venlige og senere med skarpe Formaninger, Kongen hans Brøde. Da dette ikke frugtede, underrettede han Erkebiskop Adalbert om Kongens Forhold, og nu begyndte en Strid mellem Erkebispen og Kongen, der nær havde antaget en alvorlig Charakter. Men Havens skriftlige Paa-mindelser til Kongen bevægede omsider denne (1055) til at

1) Dalby blev dog kort Tid derefter forenet med Lund til eet Bispedomme. Saxonis Grammatici historia Danica, rec. Dr. Müller. Hauniæ 1839. Lib. XI. p. 548—49.

2) Pontoppidan (Prot.) siger om ham: Sein Ampt trat er an im Jahr 1044, und lebte darin dreißig Jahr, mit dem allergrößten Ruhm, angesehen er nicht nur sehr gelehrt, sondern auch göttlich und in allen Verrichtungen emsig war, sonst aber sehr ernsthaft und gestrenge in seiner Lebens Art. Annales Eccl. Dan. I. p. 131. Cf. Anonymi Roskildensis Chronicon Danicum ab anno 826 ad 1157, in Scr. rer. Dan. ed. Langebek. p. 373.

ffille sig ved Juta, der tilbragte sine øvrige Dage i et klosterligt Liv i Vestergothland. Hun og hendes Jomfruer beskæftigede sig især med at forfærdige Kirkeprydelser. I Roeskilde Domkirke opbevarede man i lang Tid en kostbar Chorfaabe med paashede Billeder, der var en Foræring fra Dronning Juta.¹⁾ Denne Skilsmisse, der kostede Kongen megen Bekymring og Sorg, kunde dog ikke svække hans Venfæb til Biskop Wilhelm.

Ligesom Knud den Store besad Fromhed, men desuagtet ofte lod sig henrive af sin heftige lidenskabelige Opbruusning til at begaae de skrækeligste Misgjerninger, saaledes var det ogsaa Tilfældet med Svend Estridsen. En Nytaarsaften, da der var Gjæstebud hos Kongen i Roeskilde, bleve nogle af hans Gjæster beskjændede. I denne Tilstand forglemte de sig i den Grad, at de taledede Dndt om deres kongelige Bært. Svend, der hørte dette, blev herover saa opbragt, at han næste Morgen sendte nogle Folk hen i Kirken, hvor de hørte den h. Messe, for at dræbe dem. Den skrækelige Daad blev ogsaa virkeligen fuldført paa det hellige Sted Nytaarsmorgen 1071. Men op ad Formiddagen ved Hoimesjetid isørte Svend sig sin kongelige Dragt og gif nu, ledjaget af sine Hoffolk, til Kirken. Biskop Wilhelm, der skulde forrette den h. Messe, fik Underretning om, at Kongen nærmede sig Kirken. Da gif Bispen ham imøde, standsede ham udenfor Kirkedøren, idet han satte ham sin Bispestav for Brystet og sagde: „Stands Dine Fjed, Svend Estridsen, Du er en Morder! I den treenige Guds Navn forbyder jeg Dig at betræde Herrens Helligdom, som Du har besudlet med Dine Gjæsters Blod! Herrens Forbandede hvile over Dig, indtil Du angrer Din Brøde!“ — Kongen blev slagen af sin Samvittighed, standsede sine Fjed og blegnede; og da nogle af hans Hoffolk uddroge deres Sværd for at nedstøde Bispen, bød han dem at stikke Sværdet i Steden og træde tilbage. Selv vendte han sig fra Kirken og brast i Graad. Derpaa gif han hjem, isørte sig en simpel Bodsdragt, og begav sig nu med blottede Fødder og blottet Hoved til Kir-

¹⁾ Malbeck, Fortællinger og Skildringer af den danske Historie. Kjøbh. 1838. II., p. 53.

fens Indgang. Biskop Wilhelm stod allerede foran Alteret og havde netop sjunget Kyrie eleison, da en af Kongens Tjenere nærmede sig ham og underrettede ham om, at Kongen stod i Bodsdragt udenfor Kirkens Dør. Istedetfor at istemme Gloria, gik Bispen strax til Kirkedøren, hvor han fandt Kongen knælende. Denne bad ham nu med dæmpet Stemme om at høre hans Skriftemaal, og efterat Bispen med Glæde havde erklæret sig villig dertil, bekjendte Kong Svend under en Strøm af Angerstaarer sin store Brøde, bad inderlig Gud om Tilgivelse. Og da han endeligt havde lovet at forbedre sig og efter Gvne at opfylde den Bod, som Bispen havde paalagt ham, udtalte denne høitideligt over ham det trøstefulde „Ego te absolvo a peccatis tuis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, Amen!“ Og med et „Laudetur Jesus Christus in saecula saeculorum, Amen!“ reiste han Kongen op af sin knælende Stilling, omfavnede ham rørt med Taarer, og førte ham derpaa op ved Høialteret, hvorpaa Bispen og med ham Menigheden med usigelig Glæde sang „Gloria in excelsis Deo!“ og fortsatte den h. Messje. Men paa tredie Dagen derefter kom Kongen atter til Kirken, iført sin kongelige Dragt. Og nu bekjendte han høit for hele Menigheden sin store Synd, roste Biskop Wilhelm, der ikke havde viist nogen Persons Anseelse, og, idet han bad Gud om Naade og Tilgivelse, skjænkede han i Menighedens Naahør det Halve af Soffelunds Herred til Roeskilde Kirke.¹⁾ Kort Tid derefter lod han tillige paa sin egen Bekostning opføre en Kirke og et Kloster i Dalby. At denne mærkelige Begivenhed, der saa stærkt minder om St. Ambrosius og Keiser Theodosius, ikke er en historisk Transcription, men virkelig er foregaaet saaledes, som ovenfor skildret, derom vidne de eenhitemige Beretninger af alle ældre og nyere danske Historieforfattere.²⁾

¹⁾ Saxo kalder Herredet *Stestnicam provinciam*, og dette har givet Anledning til, at Nogle have antaget det for Stevns Herred i Præstø Amt. Men den lærde Langebeks Formodning om, at *Stestnicam provincia* er en Oversættelse af Styfnes Herred, der senere kaldtes Soffelunds Herred, (o: Kjøbenhavn med sine nærmere Omgivelser og Amager) synes at være fuldkommen rigtig, da en stor Deel af dette Herred, som bekjendt, tilhørte Roeskilde Bispestol i Middebælberen.

²⁾ Saxo, Lib. XI., p. 561—65; Hvitfeldts danske Krønike, Tom. I. p. 87. Suhms Historie af Danmark IV. p. 411—13. ic.

Svend Estridsen døde begravet af sit Folk 1076, og om trent ved samme Tid hensov blidt i Herren den bedagede Biskop Wilhelm, efterat have beklædt den biskoppelige Værdighed i hen ved 32 Aar.¹⁾ De bleve begge begravne i Roeskilde Kirke. Wilhelms Grav er nu i en af de fire Søiler, som bære den roeskildske Domkirkes Chorhvalving. Hans jordiske Levninger hvile i en opretstaaende Kiste, som er indmuret i Pillen.²⁾

Hans Efterfølger paa den roeskildske Bispestol var Svend med Tilnavnet Nordbagge, fordi han var en Nordmand af Fødsel. Han havde været Capellan hos Svend Estridsen, der havde ladet ham studere i Bologna. En anonym Kronikefriver, som levede 1180, siger om ham, at han var berømt for sine Sæders Keenhed, den bedste Biskop i Roeskilde indtil den Tid, de Undes Stræk, de Godes Belønner, Fædrelandets Fader, Geistlighedens og Folkets Redningsmand, at han var meget gudfrygtig, og bestræbte sig for at være fuldkommen i Alt. Og Saxo omtaler ham paa følgende Maade: han var en gudfrygtig Mand baade i Lære og i Wandel; hans Forstand, hans store Veltalenhed, hans Sæders Keenhed, hans Trostøb i sit Embede, havde erhvervet ham Kjærlighed og Anseelse; han prædikede slittigt, og gav Andre et godt Exempel ved sin Fromhed og Arbejdsomhed.³⁾ Han fuldendte den af Biskop Wilhelm opførte roeskildske Domkirke af Steen, (den tidligere var af Træ,) og forsynede den med de indvendige Prydelser, blandt andet med Marmor søiler. Han indviede den (1081) til den h. Lucius, hvis Hjernekal Gregor VII. skænkede Kirken. Til den h. Jomfrues Ære byggede han en anden Kirke i Roeskilde, samt Ringsted Kirke og St. Michaelis i Slagelse. Han skal have forudsagt den Hungersnød, som hjemsøgte Landet under Kong Olufs Regjering (1086—1095), og formanet Folket til Bod.⁴⁾ 3 Aaret 1087 foretog han sig en Pilegrimsreise til det hellige

1) Det sjønne Sagn om, at Biskop Wilhelm døde af Sorg over Kong Svends Død (Saxo, XI., p. 567—68) taaler ikke den historiske Critik, og er derfor ikke anført her.

2) See Behrmann, Grundrids til Roeskilde Domkirkes og dens Monumenters Historie og Beskrivelse. Kjøbh. 1815. p. 115.

3) Saxo, Lib. XII. p. 598.

4) Ibid. p. 598.

Land; men han naaede ikke længer end til Den Rhodos, hvor han døde (1088) og ligger begravet.¹⁾

Medens Svend Nordbagge virkede til Held og Betsignelse i Sjælland, omvendte Eginus Hedningerne i Bleking og paa Bornholm. Pave Alexander II. indviede ham i Aaret 1065 til Biskop for det af Svend Estridsen oprettede Dalby Stift, men da Biskop Henrik i Lund fort Tid derefter blev affat formedelst Drickældighed, blev Eginus hans Eftermand, og nu blev Dalby forenet med Lunds Stift. Eginus var en klog, ærbar, meget lærd og kydsk Mand.²⁾ Han vandrede omkring og prædikede for Hedningerne, og en stor Mængde af disse døbte han. Efterat at være hjemkommen fra en Romerreise døde han 1085. Samme Aar blev Lunds Metropolitankirke høitideligt indviet af hans Eftermand, Biskop Richvald, og ved denne Leilighed var Kong Knud den Hellige selv tilstede.

Denne den danske Kirkes Skytshelgen var en Son af Svend Estridsen. Han besteg Thronen efter sin Broder, Harald Hein (1076—80), der var en meget from Mand, men en svag Regent. Knud d. Hellige var udrustet med Skarpsindighed, et godt Udportes, livlige Dine, et modigt Hjerte og Betsalighed. Mod Fattige, Enfer og Faderløse viste han stor Barmhertighed. Han var godgjørende mod Kirkerne, som han ofte besøgte, og hvad han der hørte, lagde han sig vel paa Hjerte. Han var kydsk, tog sig meget af Regjeringen og forbedrede Lovene.³⁾ Han haandhævede med Strengthed disse, og var en meget tapper Mand. Hans Fromhed gif saavidt, at han endog lod sig pidste af sine Capellaner, for paa denne Maade at modarbejde Sandseligheden. Hver Fredag nød han kun Vand og Brød og Salt.⁴⁾ Knud d. Hellige nærrede en levende Interesse for Guds og Kirkens Sag i hans Rige, og han lod det ikke blive ved halve Forholdsregler. Han indsaac,

¹⁾ Saxo, p. 599.

²⁾ Vir prudens, honestus, litteris apprime instructus, castitateque insignis. Joh. Wastovius in vite Aquilonia.

³⁾ *Ælnothi Monachi Historia ortus, vitæ et passionis S. Canuti Regis Daniae.*, in S. R. D. Tom. III., p. 325—90. cap. VI. Ælnoth skrev Knud den Helliges Biographie en Snees Aar efter Helgenens Død.

⁴⁾ Ibid. c. IX.

at naar Religionen frit og uhindret skulde fremmes, maatte Geistligheden være fri og uafhængig. Derfor fritog han den fra at møde for de verdslige Domstole i alle Sager, som angik Kirken og Religionen.¹⁾ Disse skulde kun afgjøres af Bisperne og Domcapitlerne eller, i sidste Instant, af Paven selv. Men Knud den Hellige gik endnu videre. Han hævede Bisperne til samme Rang som Prindserne af det fgl. Huus, og de fik fra nu af Ret til at tage Sæde paa Rigsdagene og Landdagene.²⁾ Geistligheden var saaledes hævet til Rigets fornemste Stand. Desuden vilde Knud den Hellige indføre Tienden, og han maatte føle dobbelt Opfordring til at sætte denne sin Billie igjennem, da det paa mange Steder vakte Forargelse, at Geistligheden modtog Penge eller Gaver af Folk for at forrette Gudstjenesten eller uddele Sacramenterne.³⁾ Men Kongen fjendte altfor godt Folkets store Uvillie til at gaae ind paa Udelsen af denne billige Afgift til Kirken og Geistligheden, og derfor oppebiede han en gunstig Leilighed, ved hvilken han antog, at han kunde sætte sin Billie igjennem. Og denne Leilighed tilbød sig snart. Men Kongen blev paa en sørgelig Maade stuffet i sit Haab.

England, som Knud den Store ved Lyst og Magt havde underrvunget, havde under Knud den Helliges Broder, Harald Hein, løsrevet sig fra det danske Overherredomme. Knud den Hellige, der var en tapper Kriger, fattede den dristige Beslutning at tilbageerobre England, paa hvilket han meente at have billigt Krav. Det var i Høsten 1084 at han gjorde Opbud til det paatænkte Englandstog og befalede, at Flaaden skulde samles i Hiimfjorden og vente der, indtil han selv kom forat anføre Toget. Flaaden indtraf paa det anførte Sted, men Knud den Hellige lod den vente længe paa sig, da han dvælede i Slesvig forat underhandle med de ødelæggende hedske Bender, der truede med et Oversald paa Danmark. Mand-

1) „Billige maatte Kirken og dens Tjenere bestyttes i Udførelsen af deres præstelige Pligter; og der maatte, i Udvørelsen af deres Lære-Embeder, sikkes dem den Fred og aandelig Uafhængighed, som Religionen, efter dens Væsen, maa besidde.“ Melbeck, Fort. og Skilbr. af den danske Historie, II., p. 91.

2) Cf. Reiderup Rosenvinges Retshistorie § 55.

3) Benteppidan, A. E. D. Tom. I. p. 215—16.

skabet paa Flaaden blev herover utaalmodigt, saameget mere, som det maatte underholde sig paa egen Befostning. Kongens Broder Oluf, der havde ladet sig forlocke af engelsk Guld til at begaae Forræderi mod sin kongelige Broder, paatog sig kun altfor gjerne det Hverv at forebringe ham Hærens Klager. Det var i Foraaret 1085 at han ankom til Kongen og fremførte Mandskabets Besværing. Knud den Hellige, der havde faaet Kundskab om hans Forræderi, blev meget opbragt ved Synet af ham, og lod ham strax binde og føre i Fangenskab til sin Svigerfader i Flandern. Ved Efterretningen herom opløste Flaaden sig. Enhver gif til Sit, uden at oppebie Kongens Ankomst. Ifølge Landets Love var der bestemt Dødsstraf for den, der undveeg fra Hæren.¹⁾ Det kan altsaa ingenlunde betragtes som en Haardhed, men snarere som en Raade af Kongen, at han straffede de Undvegne med Pengebøder. Ja, han tilbød endog Folket at eftergive denne ringere Straf, dersom det vilde svare Tiende til Kirken. Men da Folket paa ingen Maade vilde gaae ind herpaa, lod han med den største Strenghed Bøderne inddrive. At Almuen herover blev fortørnet er let at indsee, men da Embedsmændene, som skulde inddrive Bøderne, begif de største Uretfærdigheder, gif Stemningen over til Forbitrelse og Hævngjerrighed.²⁾ Da Knud i Sommeren 1086 opholdt sig i Bendshøjsel, sammenrottede Folket sig og myrdede flere af Kongens Embedsmænd. Han selv maatte flye, først til Viborg, derfra til Slesvig. Oprørsfæren forfulgte ham og vorede bestandigt mere og mere. Fra Slesvig flygtede han over til Fyen; men de oprørske Jyder fulgte ham i Hælene. I Haab om at faae Folkehoben opløst i Mindelighed, hvori en svedig Forræder ved Ravn Blaf³⁾ bestyrkede ham, opfattede han Flugten til Sjælland og begav sig med sine Brødre, Erik, Svend og Benedict, til Odense, hvor han tog ind i Kongsgaarden. Om Aftenen gif han til Vesperandagt i St. Albani Kirke. Neppe var han ankommen her, førend Op-

¹⁾ Cf. Dahlmann, I. p. 171.

²⁾ Elnothi V. S. Canuti. c. XVI.

³⁾ Saro fortæller, at Blaf (Blacco) spillede Mægler mellem Kongen og Oprørerne. Vide Saxon. hist. Dan. Lib. XI. p. 589—90. Elnoth kalder ham Rivo.

rørshoben ankom til Odense og gjorde et voldeligt Overfald paa Kongsgaarden, og derefter paa Kirken, efterat den havde faaet at vide, at Kongen befandt sig der. Hans trofaste Benner ilede nu herhen forat kæmpe og døe med deres fromme Konge. Hans tappre Broder Benedict stillede sig med sit dragne Sværd i Kirkedøren og nedhuggede i længere Tid Enhver, som nærmede sig. De ophidsede Bønder kastede Stene og Spyd ind ad Kirkedøren og forsøgte endog at stifte Ild paa Kirken, der var af Træ; men en stærk Regn slukkede strax Ilden. Imidlertid havde Kongen opgivet Haabet om at undgaae sine Forsølgeres Blodtørst. For den tilstedeværende Præst skiftede han og modtog det høihellige Alterens Sacramente. Derpaa skænkede han sin bræmmede Skarlagens Kjøle til Præsten, idet han bad ham om at læse en Sjælemesse for Alle dem, som faldt i denne Kamp, hvad enten de vare hans Hjender eller Benner. Efterat have skænket flere kostbare Gaver til Kirken og nogle af de Omkringstaaende, tog han Davids Psalmer i Haanden, satte sig ned paa Altertrinet og sang de hellige Stropher. Men Benedict kunde nu ikke længer forsvare Indgangen til Kirken; han maatte tilligemed sine Brødre og nogle troe Mænd trække sig tilbage til Choret. Nu begyndte Kampen med fornyet Hestighed, og Blodet af de Faldne og Saarede flød paa Kirkegulvet. En Steen ramte Knud den Hellige i Hovedet; men han tog rolig en Staal fra Alteret, lod Blodet flyde i samme, for ikke at besudle sig, og vedblev at synge Kong Davids Psalmer. Træthed paa begge Sider gjorde en kort Pause i denne blodige Kamp. Under denne havde Kongen kastet sig ned foran Høialteret; med udstrakte Arme og ventende Døden bad han med hoi Røst om Guds Naade og Tilgivelse for sine Synder. Men da Kampen atter begyndte, trængte Oprørerne op i Choret og nedkastede fra Alteret de to Helgenfriin med St. Albans og St. Osvalds Reliquier; idetsamme blev et Spyd kastet ind af et Bindue og saarede Kongen dødeligt i Siden.¹⁾ Nu beiede Benedict sig ned over sin hellige døende Broder, der omfavnede og kyskede ham, og fort derpaa med Jesu Navn paa

¹⁾ Ælnothi M. H. S. Canuti. cap. XXVIII.

sine Læber opgav sin Mand. Dette sørgelige Døtrin fandt Sted om Aftenen den 10. Juli i Aaret 1086.¹⁾

Fjorten Aar senere (1100) optog Pave Paschalis II. Knud den Hellige blandt Helgenstænen og erklærede ham for at være den danske Kirkes Proto-Martyr og Skriftpatron. Saa snart Efterretningen om hans Canonisation indtraf i Danmark, blev hans høitidelige Skrinlæggelse foretagen i den efter ham benævnte og 1093 opførte Domkirke i Odense. Det var den 19. April (XIII. Cal. Maii) at Biskop Hubaldus, i Nærværelsen af en talrig Mennekkemasse fra alle Rigets Provindsfer, optog Knud den Helliges Legeme af den Steenkiste, hvori det hvilede, og, efterat have indspøbt det i hvidt Silketvi, lagde det i en forgyldt Kobberkiste, besat med Edelstene, hvorpaa det blev opstillet paa Høialteret, forat Folket kunde vise det sin Grefrygt.²⁾ Knud den Helliges Reliquier ere blevne opbevarede i St. Knuds Kirke i Odense indtil vore Dage; men vanhellige Hænder røvede nogen Tid efter Reformationens Indførelse Helgenstænets Bryddelser.³⁾

Efter Kong Oluf Hungers Død (1095) blev hans Broder Erik med Tilnavnet Giegod Konge i Danmark. Han lignede meget sin Fader, Svend Estridsen; thi han var baade from og lærd, men hengav sig til sandfælsige Lyster. Han havde adskillige Stridigheder med den bremisste Biskop Licmar, der endog truede ham med Ban, fordi han behandlede sine overvundne hedenste Fjender med Grusomhed. Dette gav Anledning til, at Erik foretog en Pilegrimsrejse til Rom (1098), hvor han selv bad Pave Urban II. om at indsætte en Erkebiskop i Skandinavien. Paven lovede ham dette, hvorpaa Erik drog tilbage, efterat have oprettet et Par milde Stiftelser i Italien for danske Pilegrimme. Han blev dog kun et Par Aar hethjemme. For at affone en Blodskyld, valfartede han tilligemed sin Gemalinde til det hellige Land. Han naaede kun Den Cypren, hvor han døde paa St. Knuds Dag (1103). Hans Dronning, Bothilde, valfartede derfra ene til Jerusalem. Hun døde paa Oliebjerget og ligger begravet i Josaphats Dal.⁴⁾

Erik Giegod oplevede ikke at see Pavens Løfte om at ind-

¹⁾ Benedict og 17 af Kongens trofaste Mænd faldt i Kampen. Kongens Gemalinde flygtede med sin treaarige Søn Carl til Flandern. Denne Søn, der senere blev Hertug i Flandern, og som er bekendt i Tydsklands Historie, sit, mærkeligt nok, samme Dødsmaade, som hans Fader. Han blev nemlig myrdet foran Alteret i Kirken i Brugge (1127) og, ligesom hans Fader, blev ogsaa han optaget blandt Helgenernes Tal. Dahlmann, I, p. 203-4.

²⁾ Alnothi M. H. S. Canuti. cap. XXXIV & XXXV.

³⁾ Gfr. Paludan Müllers „Om Erbdagelsen af Knud den Helliges Reliquier i Odense.“ See nordisk Tidsskrift for Videnskabelighed. II. Deel. p. 193—223.

⁴⁾ Melbeck, II. p. 167—68. Saxo. Lib. XII. p. 614.

sætte en Erkebiskop for den danske Kirke oplydt. I Aaret 1104 ankom nemlig først den pavelige Legat, Cardinal Alberich, til Danmark forat oprette det forønskede Erkestift. Efterat have bereist Landet, besluttede han endelig, at Lund for Fremtiden skulde være Sædet for den nordiske Erkebisp. Som den Mand, der var meest værdig til at beklæde dette høie Kald, udnævnte han den daværende lundske Biskop Adzer, der i Forening med Prinds Harald havde styret Landet i Kongens Fraværelse. Som Erkebisp indviede Adzer den første islandske Biskop (1106) og den første grønlandske (1122). Den katolske Religion udbredte sig saaledes til Nordens fjerneste Lande. Den lundske Kryptkirke, som blev færdig 1123, blev af ham indviet til Døberen, alle Profheterne og Apostlerne, og han skjænkede Kirken meget Jordegods.¹⁾ Efterat have været Erkebisp i 34 Aar døde han (1138). Han nærede stor Kjærlighed til Klosterlivet og var selv Afstileret af Cluniacenserordenen. En gammel anonym Kronikskriver dadler ham, idet han siger, at han var en ubestændig Mand, der bar Rappen paa begge Skuldre under Rigets Forvirring. Men en nyere protestantisk Historieskriver siger derimod om ham: „vi kjende ham kun som en Mand, der ikke søgte at herske og som var maadeholden i sine Rettigheders Haandhævelse.“²⁾

Hans Efterfølger var den navnkundige Eskild. Han var beslægtet med det kongelige Huus og havde studeret ved den berømte Høiskole i Hildesheim. Derefter var han en tidlang Kannik ved Domkirken i Lund, indtil han ved Erik Emuns (Konge 1134—37) Gunst blev Biskop i Roskilde. Han geraadede imidlertid snart i Stridigheder med denne haarde og blodtørstige Konge, der havde en ligesaa egenstændig som hævn-gjerrig Character. Derfor satte han sig op imod det lundske Domcapittels Valg af Eskild til Erkebisp; men Paven stadfæstede Valget, og da Erik Emun strax derpaa døde, besteg Eskild uhindret Erkesædet.

I Borgerkrigen mellem Kong Erik Lam (1137—47) og Kronprætendenten Dlaf tog Erkebispens selv Deel, idet han sægtede for Kongen. Han var imidlertid uheldig, og Dlaf indsatte egenmægtig en anden Erkebisp i hans Sted; men da Kongen seirede, kom Eskild atter til sin Værdighed. Han sammenfaldte nu et Nationalconcilium i Lund (8. Aug. 1139), det første i det egentlige Skandinavien, ved hvilket en pavelig Legat,

¹⁾ Vide *Episcoporum Ecclesiae Lundensis Series*. Collectore Magno Matthia; editore Thoma Bartholino. Hafniae 1710. p. 26.

²⁾ Münter, *Kirchengeschichte von Dänemark und Norwegen*. Leipzig 1831, II. Th. p. 284.

Theodignus, var tilstede.¹⁾ I Aaret 1145 (1. Sept.) indviede Erkebispen, assisteret af flere af sine Suffraganbisper, den fuldførte Domkirke i Lund. Tildeels paa egen Bekostning lod han Gudstjenesten indrette saa pragtfuld som i Tydsklands og Italiens Domkirker. Domstolen i Lund skjænkede han saameget, at en Mængde fattige Studenter her kunde faae fri Underviisning. For Klostersvæsenet nærede han en levende Interesse, og han var en personlig Ven og Beundrer af den hellige Bernhard,²⁾ hvorfor han især begunstigede Cistercienserordenen her i Landet. For denne byggede han Herisvad Kloster i Skaane (1144) og nogle Aar senere Esrom Kloster i Gribsskov ved Esromseøen i det nordlige Sjælland,³⁾ hvor han ofte tilbragte længere Tid hos Bernhardinermunkene. Han stiftede (1137) Klosteret Eskildsø i Jæsefjord⁴⁾ og var meget gavmild mod St. Peders Kloster i Næstved. Den fromme Prælat anvendte hele sin Fædrearv til disse gudelige Diemed.

Efterat Erik Lam havde nedlagt Regjeringen og var gaaet i St. Knuds Benedictinerkloster, hvor han strax derefter døde (1147), begyndte en Borgerkrig mellem de tre Kronprætendenter, Svend Grathe, Knud og Valdemar (1147-57). Under denne blev Eskild en tidlang holdt fangen i Lunds Domkirke af Svend, fordi han havde taget Knuds Parti. Men han blev dog snart igjen frigivet og fik en Deel af Bornholm i Stadeserstatning.⁵⁾ Efterat Knud var bleven myrdet af Svend, og denne var falden i Slaget paa Grathehede, blev Valdemar den Store Konge (1157). Med ham havde Erkebispen ogsaa nogle Stridigheder, ja, han satte endog Kongen i Ban, fordi han holdt med Modpaven Victor; men efterat denne var død, anerkjendte Valdemar Pave Alexander, og nu blev han forsonet med Eskild. Kort Tid førend Haven oprettede Erkebispestolene i Upsala og Trondhjem, udnævnte han Eskild til Primas for Danmark og Everrig, og hine Erkefæder gjorde altjaa intet Skaar i hans Magt og Værdighed.

Da han indsaae Nødvendigheden af en Kirkeret, sammenskaldte han et Concilium i Lund (1162) og paa dette blev den bekjendte sfaanske Kirkeret i 25 Artikler affattet.⁶⁾ Paa Kirke-

¹⁾ Alt, hvad her blev forhandlet, vides ikke. Men vist er det, at her blev udfærdiget et Protectorium for det i Odense oprettede St. Knuds Gilde (et religiøst Broderskab til Ære for St. Knud.). Münster, II. p. 163—64.

²⁾ Cistercienserordenens Regenerator (f. 1091, † 1153, canonis. 1174).

³⁾ Cfr. Daugaard, Om de danske Klostre i Middelfalderen. Kjøbh. 1830 p. 11., 38.

⁴⁾ Ibid. p. 38.

⁵⁾ Dahlmann. I. p. 253—54.

⁶⁾ I Hofed Ankers danske Lovhistorie, II. p. 517 ff. er en latinisk Oversættelse af samme aftrykt.

forsamlingen i Ringsted kronede han Kong Baldemar (25. Juni 1170). Og ved samme Leilighed oplæste han den pavelige Bulle om Hellig Knud Hertugs Canonisation. Denne fromme Fyrste var den 7. Jan. 1131 bleven myrdet i Harrested Skov ved Ringsted af sin onde og misundelige Fætter Magnus. Fier Bullens Oplæsning fandt den høitidelige Skriinlæggelse og Altersjættelse Sted i Ringsted Kirke.¹⁾ Fra nu af blev han æret og paakaldt som Sjællands Skytspatron. En Maaned efter denne Høitidelighed gav den berømte roeskildske Biskop Abjalon den sjællandske Kirkeret i 21 Artikler, som væsentligen stemmede overeens med den nys omtalte skaanske Kirkeret.²⁾

Erkebiskop Eskild foretog sig flere betydelige Udenlandsrejser. Saaledes besøgte han (1152) sin fjære Ven, den h. Bernhard, i Abbediet Clairvaux (Claravallis). Paa sin Hjemreise leed han Skibbrud. Men allerede 1156 reiste han atter udenlands; denne gang til Rom forat erholde Pave Hadrian IV.'s Confirmation paa hans Værdighed som Primas. Paa sin Hjemreise blev han en tidlang holdt fangen af Keiser Friedrich I., der vistnok kun har øvet denne Volds gjerning af sit bekjendte Had til Hierarchiet. Noget Grund anføres ingensteds. Paa Pavens energiske Paamindelser blev han omüder løsladt. En tredje Reise foretog han sig (1161) til det hellige Land. Paa Hjemreisen drog han gjennem Frankrig, hvor han i Sens i Pave Alexander III.'s Nærværelse indviede Upsalas første Erkebisk.

Alder, svagelig Helbred, Familieforger og maaskee Etnisnye over den Gunft, hvori Biskop Abjalon til Roeskilde stod hos Kong Baldemar, bestemte ham endeligt til at nedlægge sin Værdighed og at trække sig tilbage fra Verdens Larm og Meie. Efter flere frugtesløse Forsøg lykkedes det ham endeligt (1179) at faae Pavens Tilladelse til at nedlægge sin Bispestav. I en glimrende Forsamling af Rigets Prælater, hvoriblandt Abjalon, Kongen og Domcapitlet befandt sig, nedlagde den høiarværværdige Dding sit Embede, efterat han havde forrettet den h. Messie i sin Domkirke i Lund, hvorpaa han overlod Capitlet selv at vælge en Eftermand. Men dette forlangte med Bestemthed, at han selv skulde vælge sin Eftersølger. Med stor Høimodighed valgte han Abjalon, til hvem han tidligere havde staaet i et spændt Forhold. Derpaa forlod han Danmark for bestandigt. Han reiste til Klosteret Clairvaux, hvor han tilbragte de sidste fire Aar af sit Liv i fromme Andagtsøvelser ved den hellige Bernhards Grav. Med denne Helgen samledes han i Ewigheden den 6. Sept. 1182.

Hans Character er træffende skildret af en dansk Historie=

¹⁾ Pontoppidan, I. p. 417 seq.

²⁾ Den sjællandske Kirkeret findes aftrykt hos Pontoppidan I., p. 423—435.

skriver, hvorfor vi her ville anføre hans Ord: „Han (Eskild) var en i sin Tidsalder og i sit Kald udmærket Mand; en ivrig Forfremmer af geistlig Wyndighed, af den endnu ikke ganske befæstede Christendom og af gudelige Stiftelser; og det uden Tvivl mere af alvorlig Overbeviisning og Religionsiver, end af personlige Beræggrunde eller verdslig Ergjerrighed: Han var mere hjemme i Kirken, Capitlet og Klostret, end i Leiren og i Raadsforsamlingen, hvor Biskopperne dog paa den Tid vare blandt Hovedpersonerne. Men i sit Stift efterlod Eskild sig et berømmeligt Navn, og blandt Staaningerne en kjær og savnende Erindring.¹⁾“

Vi have saaledes seet, hvorledes den katholske Kirke lidt efter lidt fremspirede i vort Fædreland, fra en ung og svag Plante til et stort, kraftigt og herligt Træ! Den store og hertlige Bygning, hvortil St. Ansgar havde lagt Grundstenen, stod nu, i Slutningen af det tolvte Aarhundrede, fuldført i hele sin majestætiske Storhed og Glænde. Den katholske Kirke i Norden strakte sine Moderarme fra Elben til det fjerne Grønland! Danmark besad nu den af sin Frelser indstiftede Religion, sin Primas, sin Erkebiskop, sine Kirkelove, sine skønne Domkirker, sine Domcapitler, sine talrige Kirker og Klostre. Det havde en fri og uafhængig Gæstlighed, hellige Gilder (Broderskaber), en opløstende Gudstjeneste, store christelige Forbilleder, sine Helgener, ja, sin Skyrshelgen, og over alle Ting sin himmelske Herre og Bessjermer: een Gud og Alles Fader!

---

¹⁾ Melbeck, Fort. og Skildr. af den d. Hist. II. p. 400—401.

Kirkelig Erindringsliste.

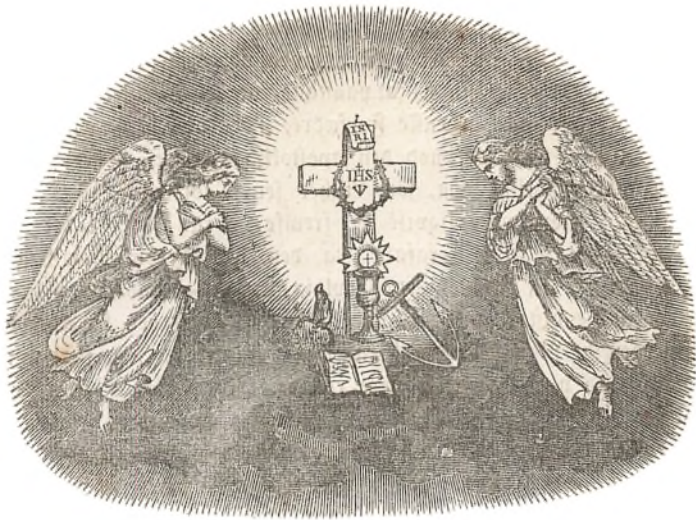
Søndagen d. 20. Juni. — 4. Sondag efter Pintse. — Broderskab. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimessje, med tybsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Catechisation.

Søndagen d. 27. Juni. — 5. Sondag efter Pintse. — Den h. Johanne's den Døbers Fødselsfest. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimessje, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Festandagt.

Kjøbenhavn.

Louis Klein's Bogtrykker.

Skandinavisk Kirketidende

for katolske Christne.

6te Aargang.

Nr. 14.

Søndagen den 4de Juli.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaar hver anden Søndag og leverer Subscribenterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionsair, Hr. Konsthandler **C. A. Planzensteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Bogstader; i de danske Stater paa de lgl. Postcontoirer. Prisen er 4 R. 8 S. Kvartalet.

Characteristik af den katolske Kirke i Danmark, fra St. Ansgar til Erkebiskop Absalon.

„Af hvem (Christo) det ganske Væge, sammenføiet og sammenbestet ved alle Forbindelsens Led, efter ethvert Lems tilnaaste Kraft, drager sin Næring til Fremvæxt i Kjærlighed.“ St. Paulus (i Brevet til Eph. 4, 16).

Den Christendom, som den hellige Ansgar havde forkyndt i Danmark, og som i de følgende tre Aarhundreder var bleven

fuldstændig kirkelig organiseret, var den sande romersk-katholske Christendom. Der gives vel protestantiske Lærde, som have fordristet sig til at paaatae, at den Christendom, som blev forkyndt vore hedenste Førfædre, ikke var den romersk-katholske, men derimod den apostolisk-katholske, hvormed der menes den Christendom, som Luther senere forkyndte.¹⁾ Denne Paaastand, som naturligtviis er fremført forat indskyde det ved Reformationen skete Frafald fra den hellige romersk-katholske Christendom en tilsyneladende gyldig Grund — modbevies ligefrem af de historiske Kjendsgjerninger. Saavel den h. Ansgar som den h. Rembert vare Benedictinermunkke, og som saadanne maatte de nødvendigviis være romerske Katholiker. Desuden bleve den h. Ansgar og den h. Rembert af Paven bekræftede i deres Værdighed som Erkebisper af Hamborg.²⁾ Men det skal ikke negtes, at de tydske Keisere havde deres Fortjenester af Danmarks Omvendelse til Christendommen. Dette var en ligefrem Følge af det hellige Forbund til Folkeslagenes religiøse-jædelige Opdragelse, som Pave Leo III. havde sluttet med Keiser Karl den Store. I dette Forbund skulde Paven repræsentere det religiøse og kirkelige Liv og Keiseren Statslivet, og de skulde begge med de Midler, der stode til deres Raadighed, understøtte hinandens Bestræbelser i disse Retninger. Det var i Kraft af dette Forbund at Keiser Ludvig den Fromme bevægede den jydskke Konge Harald Klak til at lade sig døbe³⁾, og foreslog den h. Ansgar at følge ham hjem til Danmark, for der at forkynde Christendommen; fremdeles, at Henrik Fuglefænger med Baabenmagt tvang Gorm den Gamle til at ophøre med sine Førfølgelser mod de Christne, og at Keiserne Otto den Første og Anden bekrigede Harald Blaatand til Fordeel for Christendommen. Det var som den katholske Kirkes verdslige Beskytter at den tydske Keiser

¹⁾ Cfr. j. Gr. I. Arnkiel, Cimbrische Heiden-Bekehrung, Lib. I., cap. IX. § 24.

²⁾ See Íslenzkt Fornbréfasafn (Diplomatarium Islandicum) I. Kaupmannahöfn. 1857, p. 19 ff.

³⁾ Den høitidelige Daabshandling, der fandt Sted i Jangelheim, er fuldstændig beskrevet i et latinist Digt af Munkken Hermolbus Rigellus, aftrykt i. Script. rer. Dan., ed. Laugebek. I.

viste disse Bestræbelser og fordrede, at den danske Konge skulde ansee ham for at være den danske Kirkes Beskjærmer. Men at hans Forhold til Kirkevæsenet her ikke kan sammenlignes med det Forhold, der efter Reformationen fandt Sted mellem den protestantiske Statskirke og Kongen, der ligefrem styrede denne som — summus episcopus, det er en Selvfølge. Den sande katolske Kirke har aldrig anerkjendt og kan ifølge sin Natur aldrig anerkjende noget andet Overhoved end den romerske Biskop, der som St. Peters retmæssige Efterfølger er Kirkens høieste Tiljynsmand (summus episcopus) og alle rettroende Katholikers Fader (papa). Derfor finde vi ogsaa den katolske Christendom i Danmark, selv længe førend Kirkevæsenet var bleven organiseret, i det rette Forhold til Paven som Christendommens synlige Styrrer og Herre. Saaledes gik St. Augustin til Rom og modtog der i Vaticanets Kryptkirke det erkebiskoppelige Pallium¹⁾, og der er ingen Tvivl om, at han der har aflagt Paven den samme bispoppelige Trostabsceed, som den h. Bonifacius, Tydsklands Apostel, et Aarhundrede tidligere havde aflagt paa samme hellige Sted.²⁾ Saaledes sendte Kong Frodoe paa Erkebiskop Adeldags Opfordring et Gesandtstab til Paven, forat bede denne om dygtige geistlige Lærere.³⁾ Saaledes fik Knud den Store under sit Ophold i Rom udvirket flere Friheder for Kirkerne i sine Riger.⁴⁾ Svend Estridsen corresponderede med Paven om kirkelige Sager, og Grif Giegod anmodede ham i Rom om at faae et nordisk Erkebispedomme oprettet. En pavelig Legat blev i denne Anledning jendt til Danmark med Fuldmagt til at oprette Erkesæder. Erkebiskop Eskild reiste selv til Rom for at faae Pavens Con-

1) Münter, Kirchengeschichte von Dänemark und Norwegen. Erster Theil. Leipzig 1823., p. 283.

2) Promitto ego Bonifacius, Dei gratia Episcopus, tibi, beate Petre Apostolorum princeps, Vicarioque tuo, beato Gregorio Papae, et successoribus ejus per P. et F. et S. S., Trinitatem inseparabilem, et hoc sacramentissimum corpus tuum, me omnem fidem et puritatem sanctae fidei catholicae exhibere, et in unitate ejusdem fidei, Deo operante, persistere, etc. Vide Othlonii vita S. Bonifacii, I. cap. V. 19. (ap. Pertz, in Monumentalis Germanorum historicis. Han. 1826—41. Tom. II.)

3) Cf. Saxon. Gram. Hist. Dan., ed. Müller, Lib. IX., p. 467.

4) Suhm, Historie af Danmark. III. Tom. p. 610 ff.

firmation paa sin Værdighed i den danske Kirke. Alle disse historiske Kjendsgjerninger vidne tilfulde om, at den danske Kirke stod umiddelbart under Paven's Styrelse.

Kirkens Forhold til Kongen var et Patronatsforhold, som ganske naturligt opstod derved, at han understøttede den med Gaver i rede Penge og Jordegods. Knud den Store, Svend Estridsen og Knud den Hellige viste sig især som Kirkens sande verdslige Patroner. Ifølge heraf tiltog de sig ogsaa en Slags Kaldsret, idet de besatte Præste- og Bispefald. Men Erkebisperne af Bremen og senere de af Lund maatte bekræfte Valget ved at meddele Bedkommende Indvielsen, der først gjorde dette gyldigt. Det var derfor ganske i sin Orden, at Erkebiskop Unwan gjorde Indsigelser imod, at Knud den Store, uden hans Samtykke og Indvielse, forsynede danske Bispestæder og Præstefald med engelske Geistlige.

I geistlige og kirkelige Sager var Erkebiskopen af Bremen indtil 1104 den danske Kirkes Overhoved, eller rettere sagt Paven's Stedfortræder. Han indsatte de Geistlige, baade Biskopper og Præster, i deres Værdighed; han havde ogsaa Magt til at afsætte Uværdige fra deres geistlige Kald. Fremdeles sammenkaldte han Nationalconcilier, gav kirkelige Anordninger og udøvede den høieste kirkelige Jurisdiction. Da det lundiske Erkesæde blev oprettet, mistede den bremiske Erkebiskop sin Høihed over de scandinaviske Kirker, hvilken nu gik over paa den lundiske Erkebiskop, der efterat Erkesæderne i Upsala og Thronhjem (Nidaros) vare blevne oprettede, af Paven fik Titel af Primas af Danmark og Sverrig (1154). Imidlertid var denne Primatmyndighed ikke absolut. Enhver kunde i kirkelige Sager dengang som nu appellere til Paven. Og at denne Appellationsret ofte blev benyttet, derpaa Hayes flere Exempler.¹⁾

I Løbet af to Aarhundreder udviklede det danske Episkopat sig. I Slutningen af Svend Estridsens Regjering havde Danmark 8 Bispedømmer, nemlig Ribe (stiftet 860), Slesvig (934), Aarhus (946), Odense (980), Roskilde (1012), Viborg, Bendsvøssel (Børglum) og Lund (alle

¹⁾ Baade Svend Estridsen og Eric Giegod, som havde Stribigheder med den bremiske Erkebiskop, appellerede til Paven forat faae disse paakjendte.

tre stiftede 1065).¹⁾ Det lundiske Bispedomme blev forvaltet af Erkebispen selv, de andre 7 vare Suffraganbiskoper. De ældste danske Biskoper vare Udlændinge, Englændere og Tydskere; senere hen beklædtes denne Værdighed udelukkende af indfødte Danke.²⁾ Deres Indkomster vare i Begyndelsen meget ringe; men ved de store Gaver i Penge og Jordegods, som navnlig Knud den Store, Svend Estridsen og Knud den Hellige skjænkede Stiftskirkene, bleve deres Aar meget forbedrede. Under Knud den Hellige fik de en betydelig politisk Indflydelse, idet de kom til at indtage det fornemste Sæde paa Rigs- og Landdagene og fik fyrstelig Rang. Ja, Erkebispen veeg i denne Henseende ikke Pladsen for Kongen selv. Under Biskoperne stode Provsterne (der først forekomme i den anden Halvdeel af det tolvte Aarhundrede); de vare at betragte som de nuværende Generalvicarer, og hjalp Biskoperne med det kirkelige Tilsyn. Endelig kom de egentlige Sognepræster (Rectores). Deres Indtægter vare i Begyndelsen meget ubetydelige; men efterat Tienden i Slutningen af det ellefte Aarhundrede var bleven indført, fik de et bedre Udcome.³⁾ Under Sognepræsten stod een, to eller flere Capellaner, som i de til Sognekirken hørende Capeller forrettede Gudstjenesten og underviste Sognebørnene i Christendom.

Foruden disse Verdensgeistlige fandtes her i Landet en stor Deel Ordens- eller Klostergeistlige. Disse vare opkomne med de Klostre, som fra Knud den Stores Tid hist og her i Landet vare blevene oprettede. De ældste af dem vare Benedictinerklostre, af hvilke vi her ville nævne Boerskloster og Gøsenbæk i Jylland, St. Knuds i Odense, St. Peders i Næstved og St. Bends i Ringsted.⁴⁾

¹⁾ Disse danske katolske Bispedomme vedbleve at bestaae indtil Reformationen. Efter denne Tid forvaltedes de af protestantiske Biskoper. Lund kom under Sverrig 1658. Laaland og Falsters Stift blev først oprettet i dette Aarhundrede; tidligere stode disse Der under Denses Bispestol.

²⁾ I de to første christelige Aarhundreder i Danmark fandtes ved de fleste Kirker en Tolk, som i Kirken oversatte Biskpens eller Præstens Prædiken Ord til andet. Da Kirkerne bleve forsynede med indfødte Geistlige, forbandt disse Tolke. Pontoppidan, *Annal. eccl. Dan.* I. p. 91.

³⁾ Det var egentlig kun en Femtendedeel af Afgroden, som Folket svarede til Kirken, og kan saaledes ikke correct kaldes Tiende.

⁴⁾ Daugaard, Om de danske Klostre i *Middalalderen.* p. 6.

Senere oprettedes flere Cistercienserklostre, af hvilke de ældste vare Herisved i Staane og Esrom i Sjælland. Klosterforstanderne, de saakaldte Abbeder, hørte til Kirkens Prælater, men stode forresten under Bisperne, som de maatte aflægge Trofsabseed.¹⁾

En Klasse af Geistlige, som stode mellem de Verdensgeistlige og Munkene, vare de saakaldte regelbundne Kanniker eller Chorherrer af den hellige Augustin's Orden. Disse vare Præster, som levede sammen i eet Hus under en Provsts Forstanderskab, men som ikke aflagde noget Ordensløfte. De boede stedse ved Stifts- eller Domkirkerne og udgjorde Kannikeconventet eller Domcapitlet. Biskop Eginus skal have stiftet det første Kannikeconvent i Dalby 1060. Men Domcapitlerne i Lund, Viborg og Odense bestod af Benedictinere, og det i Borglum af Præmonstratensere, der først kom til Danmark 1128. Kannikerne vare i Forstningen meget fattige, og Bisperne maatte i Almindelighed underholde dem. Senere hen bleve de rige og uafhængige. De udgjorde Bispens geistlige Raad og valgte denne, eller havde idetmindste en vigtig Deel i Valget. I Almindelighed havde Kannikerne hver en Sognekirke, hvori de forrettede Gudstjenesten; desuden udførte de Chorsangen i Domkirken. Capitlets Medlemmer (Domdechante, Domprovst, Erkediaconus, Cantor, Subcantor og Scholaster) bleve henregnede til Prælaterne, og indtog paa Folkeforsamlinger de fornemste Sæder.²⁾

De ældste Kirker i Danmark bleve opførte af Træ. Først under Knud den Store begyndte man at opføre Kirker af Steen, som vare tækkede med Bly, hvilket blev hidført fra England. De almindelige Landsbykirker vare kun lave, smaae og uanseelige, Domkirkerne derimod store, rummelige og riigt udstyrede. Den første Kirke i Danmark blev opført i Hedeby ved Slien 827.³⁾ Blandt Steenkirkerne blev Roeskilde Domkirke fuldført 1080, Lunds 1085, Odense 1093, Ribe 1134 og Viborg 1169.

Gudstjenesten var i det Hele taget den samme, som endnu finder Sted i alle katholske Kirker. At ringe til Kirke

¹⁾ En saadan findes hos Pontoppidan, A. E. D. I. p. 250.

²⁾ Suhm, Hist. af Dann. Tom. VII. p. 172.

³⁾ Pontoppidan, I. p. 28.

brugtes i den ældste Tid ikke. Biskop Elias af Ribe skal først have indført Brugen af Kirkeflokker ved Domkirken sammensteds 1142.¹⁾ Den hellige Messe blev ganske feiret paa samme Maade som nutildags, kun med den Undtagelse, at Prædikenen altid blev holdt umiddelbart efter Evangeliets Forkyndelse. At Prædikenen var almindelig, og at Danmark havde flere ivrige og dygtige geistlige Talere, derom vidner Historien.²⁾ Allerede paa Ansgars Tid udgjorde Kirkesangen en væsentlig Deel af Gudstjenesten. Men man brugte meest Davids Psalmer og de i Breviarierne forekommende Hymner. Paa de danske Helgeners Festsdage brugte man særegne i denne Anledning forfattede Antiphoner, Vunner og Hymner. De Helgener, som bleve paakaldte, vare især Hellig Knud Konge, den hellige Ansgar, den hellige Rembert, Hellig Knud Hertug, den hellige Kjeld³⁾ og den hellige Thøger.⁴⁾

I den ældste Tid blev Daaben forrettet paa Johannes den Døbers Bils, idet Hedningerne bleve døbt i Aaer og Bække. Harald Blaatands Søn Svend blev saaledes døbt i Juttebæk (almindelig kaldet Hillebæk o: den hellige Bæk), hvor mange Tusinde Hedninger skulle være blevne døbt.⁵⁾ Senere, da Daaben blev forrettet i Kirken, blev den udført paa den nu brugelige Maade, dog ogsaa ved fuldstændig Meddypelse, hvorom de meget dybe Daabsfonder i flere Kirker synes at vidne. De øvrige sex Sacramenter bleve forvaltede under den samme Form, som endnu bruges i den katolske Kirke.

I Slutningen af det ellevte Aarhundrede opkom de saakaldte Gilder eller religiøse Broderskaber, hvorfra vore nuværende Haandværkslaug have deres Oprindelse. Det første

¹⁾ Pontoppidan, I. p. 324.

²⁾ Biskop Svend Nordbagger berømmes s. Gr. for sin store Betsalenhed. Saxo, Lib. XII., p. 598. De mange Folke bevise klart, at Prædiken ikke hørte til Sjælshederne.

³⁾ Han var Rannik i Viborg (fra 1130) og en meget lærd Mand, der førte en overordentlig hellig Wandel († 1150, can. 1189).

⁴⁾ Denne Helgen kom i Aaret 1030 fra Norge og prædikede Christendommen for Hedningerne i Bendisyssel. Han lagde Grunden til Klosteret Vestervig sammensteds. Her byggede han ogsaa en Kirke af Ørene og Løviste, i hvilken han døde. Han blev can. under Svend Estridsen.

⁵⁾ Pontoppidan, I. p. 69.

af disse Gilder var St. Knuds Gilde i Odense. Brødrene vare ved Love forpligtede til gjensidigt at understøtte hverandre, at trøste og pleie hverandre i Sygdomstilsælde, at afgjøre deres indbyrdes Stridigheder, at samles paa visse bestemte Tider til Festmaaltider, og underholde hverandre i Gildehuset med sjemtsomme og opbyggelige Samtaler.¹⁾

Med Hensyn til Folkeunderviisningen, da stod denne paa et meget lavt Standpunkt, og det er ikke andet, end hvad man kunde vente. Det danske Folk havde i den hedenste Tid kun været vant til at bruge Sværdet og at tumle sig omkring paa Havet. Ja, længe efterat Landet var bleven christnet, blev det anseet for en Skam at drive boglige Kunster, som det kaldtes at studere.²⁾ Almueunderviisningen indskrænkede sig kun til de vigtigste Elementer af Religionen. Oratio Dominica, Salutatio Angelica, Symbolum Apostolorum og Praecepta Decalogi samt Praecepta Ecclesiae vare de sædvanlige Stykker, som bleve lærte udenad og forklarede. Ikkun de, der helligede sig til den geistlige Stand, nød nogen egentlig Skole-Underviisning. Ved de fleste Klostre vare Skoler (Studia). Den fornemste af disse Skoler var den lundske Kathedralskole, som var stiftet af Knud den Hellige (1086), og som senere af Erkebiskop Eskild blev skjænket en aarlig Rente af 6 Mark.³⁾ De, som ønskede en høiere videnskabelig Dannelse, maatte søge denne ved de udenlandske Høiskoler, Hildesheim, Bologna og a. St. At den katholske Geistlighed, som virkede her i Danmark i det niende, tiende og ellefte Aarhundrede, havde den nødvendige videnskabelige Dannelse, derom vidner Historien, idet den nævner flere meget lærde Mænd blandt Geistligheden. Saaledes f. Ex. den h. Ansgar, der i Klosteret Ny Corbey samlede et Bibliothek, hvori fandtes flere Glasfikere, deriblandt de fem første Bøger af Taciti Annaler⁴⁾, og som formedelst sine fortrinlige Kundskaber i en meget ung Alder blev udnævnt til

¹⁾ Pontoppidan I, p. 251.

²⁾ Cypræus, Ann. Episc. Slesvicensium, p. 119.

³⁾ Pontoppidan I, p. 253.

⁴⁾ Berden skjyder maaffee Helgenen, at dette Bærk er bleven opbevaret! Cf. Corn. Taciti opera, ed. Jo. Aug. Ernesti. Lipsiae 1772. Tom. I. in praef.

Lærer ved Klostereskolen i Corbey. Af hans Skrifter er desværre kun opbevaret „Vita S. Wilehadi“. Men vi vide, at han har forfattet „Summaria“ over Davids Psalmer, hvilket Værk endnu eksisterede paa Reformationstiden.¹⁾ Den h. Kembert, der ansees for den første Skribent af danisk Fødsel, var ogsaa en lærd Mand; og at man i Klosteret Turholt eller Corbey, hvor han studerede, maa have læst græske Glasifikere, fremgaaer ligefrem deraf, at der fortælles om ham, at Platos Ord i Phaedon: „at Philosophien er en Betragtning over Døden“, gjorde et dybt og blivende Indtryk paa ham.²⁾ Af hans Skrifter er kun opbevaret hans „Vita S. Ansharii“. Biskop Poyo og Ddinkar Hvide hin Eldre berømmes ogsaa for deres Lærdom.³⁾ Wlnoth, der en tidlang var Prior i St. Knuds Benedictinerkloster i Odense, har skrevet „Historia S. Canuti Regis et Martyris“, der er affattet i et meget godt Sprog. St. Kjeld, der var en lærd Mand, var ogsaa Forfatter; men hans Skrifter, som i hans Legende kaldes „pretiosa volumina“, ere gaaede tabte. Saavel Biskop Wilhelm af Roskilde som Erkebiskop Eskild berømmes ogsaa for deres Lærdom. Naar man tager alle Tidens Omstændigheder i Betragtning, og naar man erindrer, hvormange Skrifter der ere forsvundne, uden at vi engang kjende deres Titel, saa kan man ikke sige, at hiin Tidsalder i Danmark var aldeles fattig paa Lærdom og Skrifter.

Kirkelige Efterretninger.

Kjøbenhavn. Den mærkværdige Dom, som Svea-Hofretten i Stockholm for et Par Uger siden har affaet og hvorefter vore Læsere i et Tillæg til f. Nr. allerede ere blevne underrettede, lyder efter „Aftonblad“ ordret saaledes:

I Betragtning af, at En af de Anklagede under Processens Forløb er afgaaet ved Døden og dennes Sag dermed er endt;

¹⁾ Fontepidan, I. p. 51.

²⁾ Münter I, p. 328.

³⁾ Script. Rer. Dan. II, 204. Adam Brem. H. E. Lib. II. c. 16.

i Betragtning af, at Johan Peter Müller, Sprogslærer, er født i Slesvig og aldrig har havt Borgerrret, og derfor staaer udenfor den Svenske Jurisdiction i Religionsfager; i Betragtning af, at de øvrige Anklagede, Dvinderne: Funk, Dffermann, Schüke, Andersson, Wahlander, Lundegren, alle barnfødte i Sverrige, havde bekendt sig til Landskirken, den evangelisk-lutheriske Confession, og for den Kongelige Domstol have tilstaaet, hvad der iøvrigt ogsaa stadfæstes ved de Domstolen forelagte Attester af den katholske Præst, at de siden have antaget den romersk-katholske Religion;

endelig i Betragtning af, at de ved deres hidtidige Sognepræsters Bestræbelser ikke have villet lade sig bevæge til at træde tilbage til den lutheriske Confession, men meget mere have afgivet den Erklæring at ville holde fast ved den katholske Religion;

thi kjendes for Ret i Henhold til Criminallovens Cap. I. § 3 og Kirkelovens Cap. I. § 2:

Dvinderne Caroline Funk, Maria Dffermann, Anna Schüke, Johanna Andersson, Hedvig Wahlander og Sophie Lundegren dømmes til at **vorde forviste fra Kongeriget Sverrige og for hele Fremtiden at være berøvede og at miste alle Arve- og Borgerrrettigheder i Kongeriget.**

Stockholm, den 19. Mai 1858.

Paa Domstolens Begne:

Grev Erik Sparre, Præsident.

Hvilket Indtryk en saadan, nutildags i det Mindste i det civiliserede Europa uhørt Dom har gjort i selve det hele Land, hvor den er bleven fældet, sees af de Ord, hvormed det nævnte Stockholmer „Aftonblad“ indleder denne sin Beretning:

„Den Kongelige Domstol har idag affagt en Dom, som ufeilbarligen snart vil gjenslyde i den hele civiliserede Verden og overalt fremkalde en retfærdig Uvillie.“

Samme Blad bringer ogsaa under 27. Mai en længere Afhandling om denne Domsfæddelse, i hvilken det blandt andet kalder den svenske Lovgivning i dette Punkt: „intolerant og barbarisk“, og slutter med de betydningsfulde Ord: „Den dybe Uvillie, som denne Anvendelse af en forældet og vor Tid uærdig Lov maa fremkalde hos alle retsfindige Mennesker i vort Land, den almindelige Misbilligelse, som den kommer til at møde i alle andre christelige Lande over hele Verden, den vil forhaabentlig oplyse og advare vore Lovgivere og saaledes foranledige en Beslutning, der kunde have heldbringende Følger for

vor Statskirke, som i dette Punkt er frafalden fra Fornuftens og den Christlige Kjærligheds Lære." (Ovnevænte Landsforviste tilligemed deres smaa Børn ere efter en temmelig besværlig 2½ Dages Søreise ankomne hertil den 29. Juni og have her fundet en menneskefjærlig Modtagelse.)

Rom. (Malteser- og Johanniter-Ordenen og dens Virksomhed.) I den lille, kun af Faa besøgte Kirke St. Maria del Priorato, Malteserriddernes Eiendom, fandt den 28. Febr. sidstl. en glimrende Høitidelighed Sted. Maltesernes nye Storprior, Cardinal Ferretti, som hidkjørende i Gallavogn, for at tage denne Ordenskirke i Besiddelse. Grev Colloredo, Ordenens interimistiske Storprior, modtog, omgiven af Dignitarier og Riddere, Hs. Eminence ved Porten, hvorpaa den kirkelige Høitidelighed begyndte. Vi knytte til denne Notits en Efterretning om den kirkelig-ridderlige Virksomhed, som Ordenen efterstræber i den nyeste Tid. Siden Tabet af Den Malta, som Napoleon borttog 1798 og som ved Wienercongresjen blev tilkjendt England, jyntes den af det hellige Land i sex Aarhundreder høitfortjente Orden at have faaet Dødsstødet. Men efterhaanden lykkedes det Ordenen at forbedre sin Stilling; ved en Overenskomst med den neapolitaniske Regjering bleve de fleste af dens forhenværende Gomthurier i Kongeriget Neapel givne den tilbage, saa at det sicilianiske Storpriorat atter kunde gjenoprettes; den østerrigiske Regjering, som selv i den største Nød havde ladet Ordenens böhmiske Gomthurier urørte, oprettede ogsaa et lombardisk-venetianisk Storpriorat, hvilket de i Modena, Parma og Piemont grundede Gomthurier bleve tilslaaede. Sædet for den vicarierende Stormester (General-Administratoren) blev efter Tabet af Malta i A. 1803 forlagt til Catania, i 1827 til Ferrara og i 1831 til Rom. Efter at Ordenen saaledes atter var bleven styrket, gif dens første Omjorg ud paa at forskaffe sig en til dens oprindelige Bestemmelse svarende Birkefreds. Den overtog først, ved Tilfaldelse af Riddere, Capellaner og tjenende Brodre, Ledelsen af et Militairhospital i Rom. Derefter rettede den sit Blik mod Osten og sine Tanker paa Oprettelsen af et stort Pilgrimshospital i Jerusalem. En nydft Ordensridder, Gottlieb v. Schröter, Broder til den mecklenburg-schwerinske Justitsminister, blev i denne Hensigt sendt til Jerusalem, for paa selve Stedet at indhente Kundskab om mange Forhold. Han kom atter tilbage til Rom i Novbr. f. A. Det ædle Forehavende vil sikkert komme til Udførelse (Bengemidlerne ere allerede forhaanden), derjom ikke diplomatiske Vanskeligheder, som allerede have lagt sig derimellem, blive uovervindelige. Frankrig gjør, som bekjendt, Fordring

paa, at gjælde for den eneste Skytsmagt i Orienten; men en Orden, der er sammensat af forskjellige Nationaliteter og efter sit Væsen har en kirkelig Character, kan kun erkjende den katolske Kirkes Overhoved som sin høieste Protector. Til Bilæggelsen af denne diplomatiske Banskælighed har Ordenen under 11. Jan. idstl. henvendt sig i en udførlig Note til Cardinal-Statssecretair Antonelli og deri bedet om: „at den h. Fader maatte erklære, at det var hans Villie, at Ordenen faaer en ny Stilling paa sin første Oprindelses Sted.“ Da Frankrig aldeles ikke er Ordenen imod, meget mere beredvillig til, paa enhver Maade at yde den Hjælp, vil Ordenens smukke Forhavende forhaabentlig snart blive virkeliggjort.

München. (Marieanstalt.) Som det af offentlige Blade er bekendt, har der i nogle Aar i München bestaaet en „Marie-Anstalt for unge og gamle katolske Tjenestpiger,“ hvis Diemed det er, at yde Saadanne, som forlade deres Tjeneste, uden allerede at have en ny, et midlertidigt billigt, men tilfælde ogsaa ligesom klosterligt Ophold. I tre Dage have de der frit Underhold, efter hvilken Tid de for hver Dag maae betale 6 Kreuzer til Anstalten. Hvo som veed, for hvilke Farer en ledig Pige er udsat i store Stæder, veed ogsaa at sætte Priis paa saadanne Anstalters store Værd. Dette fremgaaer ogsaa af den store Tild, som Institutet har erhvervet sig i den korte Tid det har været til. Den høierov. Præses Weiss havde midt i afsigte Januar Maaned over 20 disponible og dygtige Tjenestpiger, medens allerede 130 Herstaber have ladet sin anmeldelse, for at erholde saadanne Personer. Det forstaaer sig, at der især bliver taget Hensyn til dem, som ere Medlemmer af Foreningen eller Belgjørerere af Anstalten. Hvilken Understøttelse og Anerkjendelse Anstalten finder, viser ogsaa den Omstændighed, at der hos Redactionen af Münchener „Volksbote“ inden to Aar indkom 3000 Gylden for hiint Diemed.

Schweiz. „Oberl. Anz.“ beretter: „En Sect i Kirkemenighedens Reinach i Canton Argau driver sit Uvæsen under Politiets Dine værre og værre. Den bestaaer allerede af 40 Indvilder, som nyde Snaps til Madveren!!“

Ctrol. I Innsbruck har en Forening dannet sig under Navn af „amerikansk Selskab til Udbredelse af gode Skrifter,“ som gjør det til sin særegne Opgave at byde det katolske Folk det bedst mulige Udvalg af gode Bøger for den billigste Priis.

England. (Anglikanske Tilstaaelser.) Naar katolske Skribenter undertiden frembæve den religiøse Fordvildelse hos den engelske Høikirkes Bekjendere, saa beskylder man dem

ofte for Overdrivelse, og det saa meget mere, da mangen Gen, som besøger England, saa let lader sig stufte ved visse udvortes Ting der. Søndagens strenge Helligholdelse, Overholdelsen af fromme Skikke i de høiere Stænder, de uhyre Summer, som udgives for den religiøse Propaganda og til veldædige Die-med, det ofte aldeles pletfrie Familieliv hos de Fornemme — alt dette forbauser den mindre opmærksomme Jagttager, som ikke tænker paa, at disse Familier og Stænder kun danne et lille Mindretal, der fra Dag til Dag bliver magtesløser for gavnligt at kunne indvirke paa Nationalfølelsen. Rigtignok tæller man de Familier, som have bibeholdt christelige og religiøse Skikke og Sæder, i Tusinder, men i Millioner tæller man dem, som ikke engang mere have noget Begreb om Christendommen, og netop i de store Byer, som angive Tønen, og som det øvrige Land tidligere eller sildigere vil følge, ere Vantro og Ufædelighed herfærdige. Sessjonen af Overhuset i London af 23. April d. A. frembød i denne Henseende et mærkværdigt Syn, hvorved den ofte udtalte Paaastand stadfæstes, nemlig, at ingen Stad i Europa nutildags lægger en saadan Uvidenhed, Ufædelighed og Læstefuldhed for Dagen, end den ene Stad London. I hiint Overhusets Møde var der nemlig Tale om de Midler, hvorved religiøst Liv muligen kunde gjenoplives iblandt de lavere Folkelasser. Dette Spørgsmaal interesserer Englænderne levende, og de have paa forskjellige Maader søgt at løse denne Opgave. Lad os nu høre den anglikanske Biskop af Exeter's Tale i hiint Møde; han er vistnok en ikke mistænklig Autoritet, og hans Ord og Paaastand ere ikke blevne modtagne. „Det foreliggende Andragende“ — siger han — „har to Dele, den ene har Hensyn til Hovedstaden, den anden til Landets folkerige Fabrikdistricter. Hovedstaden danner en Mennekeslyng, hvis Mage ei kjendes i hele Historien. Vi have en Hovedstad, som indslutter næsten tre Millioner Sjæle, og denne Befolkning vorer aarligen med 60,000. I 25 Sogne i Hovedstaden gives der i Gjennemsnit kun een Sjælesorger paa 9000 Sjæle. I et af Londons meest befolkede Districter tæller man 806,000 Judvaanere, for hvilke der kun gives 192,000 Pladser i Kirkerne, saa at 614,000 Personer ikke kunne bivaane Gudstjenesten, om de endog havde Lyst dertil. I 19 af Byens fattigste Districter gives der en Folkemængde af 1,423,000 Sjæle, men for dem kun 208,865 Pladser, saa at 1,214,135 Personer ikke kunne besøge Kirken. De Fattige have altsaa ingen Plads i Kirken, ja de jages endog bort fra de Pladser, som de have vidst at bemægtige sig, og hvorpaa de dog have et ligejaa stort Krav, som Gæders Herligheder (Your Lordships) paa Sædet her i Overhuset. Secretairen for „Forenin-

gen til at grunde Kirker i Dioceset London" har stadfæstet, at Befolkningen af 25 Sogne udgjør 460,125 Sjæle, medens der kun gives 37,170 Pladser i Kirkerne, d. v. s. mindre end tolvte Deelen af Befolkningen finder Pladser, medens 422,955 ere berøvede samme. — Jeg kunde paavise, at den store Befolkning af Manchester i kirkelig Henseende er ligesaa forjæmt som Londons. I Liverpool finde af hver 100 Personer kun 8 en Plads i Kirkerne; disse besøges ikke af de arbejdende Classer, fordi de indtil den nyeste Tid ikke havde en eneste Plads at sætte sig paa eller at knæle. Der gives Tusinder af Personer i London, Liverpool og andre Stæder, som aldrig have besøgt nogen Kirke og som ikke engang ere blevne døbte! — Saaledes ere Forholdene i den engelske Statskirke; — til Trods for mere end 200 Millioner i aarlige Indkomster har den i sine Tæmpler ikke nogen Plads, hvor den Fattige kan knæle ned! Hvad skulle vi sige? Lad Englænderne gjerne kalde sig de „undertrykte“ Nationers Benner, lad dem falde sig en væsentlig „philantropisk (mennefsjærlig?) Nation,“ lad dem kun betegne Katholicismen som en despotisk Religion: Katholicismen udelukker derfor dog de Fattige ikke fra sine Kirker; omendstjændt mindre riig paa Penge, veed den dog at forkynde Guds Ord for Alle, og i katholske Stater danne saadanne Ulykkelige, som aldrig have besøgt en Kirke og ikke ere døbte, et saare lille Tal. — Selv Times, ellers saa ivrigt bestræbt for, at skjule alle Englands Svagheder, udstoder et Allarmfrig over den af Biskoppen af Exeter fremsatte Skildring. „Disse Kjendsgjerninger“ — siger Bladet — „forkynde et fuldstændigt Forfald, nemlig en aandelig Afmattelse, som ligner en Hungersnød. Tusinder af Mennesker, som aldrig have betraadt en Kirke, som ikke ere døbte og ikke have større Krav paa en Christens Navn, end de vilde ved Afrika's eller Australien's Kyster!!“ — Med Hensyn til den fra England udgaaende Propaganda til katholske Landes „Omvendelse“ (s: Forvendelse) underkaster et katholsk Blad, Catholik Telegraph i Dublin, Biskoppen af Exeter's Tale en velfortjent skarpe og revsende Kritik, hvoraf vi kun ville meddele følgende Passus: „Hvilken Mønsterstad, dette London, som sender hele Skibsladninger af gudelige Bøger til de katholske Nationer, medens dets egne fattige Børn døe af aandelig Afstræftelse! I hvilken gunstig Mening kunne katholske Stæder i Udlandet vel modtage disse Sendebud, naar man veed, at de i deres eget Hjem lade af 100 Personer 90 uforstyrret forblive i Hedenstæbets Mørke? Hvilke ivrige Christne ville de vel kunne danne af Franskmændene, Italienerne, Spanierne, naar man veed, at en stor Deel, at Tu-

finder af deres egen Nation, efter i trehundrede Aar at have nydt deres Underviisning, aldrig besøge en Kirke og aldrig høre udtale Frelserens Navn? Hvilken Stam for Katholicismen i Italien, at den ikke vil lade disse engelske Apostle prædike offentligen, naar den betragter deres gunstige Virkninger i Londons Menigheder, Virkninger, som nødsage Times til den Betsjendelse, at en stor Deel af Londons Beboere i religiøse Henseende er ligesaa forvildet, som de Indfødte af Ny-Guinea!"

Syrien. (Jesuiternes Missionsvirksomhed.) I Syrien opholde sig for Diebliffet 25 Fædre af Jesu Selskab; de leve der i fuldkommen Frihed og tør frit prædike og lære. Opnuntrede af den h. Stol stiftede de 1844 et Colleg i Ghazir, 3 Miil fra Beyrut, for at opdrage en indfødt Geistlighed. Collegiet tæller næsten 200 Elever, som alle underholdes gratis og forberedes til Præstedømmet. Der læres i samme det latinske, græske, syriske, franske og italienske Sprog, Philosophi, Theologie, Historie o. s. v. og Studierne dyrkes der med samme Alvor og Iver som i Europa. Som bekendt, bliver det Berdenspræsterne for de forskjellige kristelige Ritus i Østerlandet tilladt at gifte sig, en Omstændighed, der imidlertid har mange Misligheder til Følge. Derfor gaaer Jesuiternes Stræben ud paa, at opdrage en indfødt Klerus, som, uden at opgibe den eienommelige Ritus, frivillig gjør Afkald paa denne Tillæbelse og forpligter sig til Celibatet ved at aflægge Kydshedens Løfte. Forventningen blev ikke skuffet. Jesuiterne have nu allerede ordineret 6 ugifte Arabere og disse have aflagt de selsamme Løfter, som enhver katolsk Præst i Europa aflægger. Man skulde troe, at Gud paa en ret vensynlig Maade har villet vellygne dette store Foretagende; thi ved den første af de under disse Forhold ordinerede arabiske Præster har den Almægtige ladet komme et andet beundringsværdigt Værk i Stand, — Uddannelsen af indfødte Skolejystre. Efter at nemlig bemeldte Præst havde undervist sin Svigerinde, som var Enke, samt hendes 5 Døttre i den katolske Religion, blev hendes Huus et Bedehuus og tillige en Underviisningsanstalt. Flere Piger af Landsbyen og Omegn sluttede sig til den nye Forening, og den arabiske Præsts Foretagende udvidedes meer og mere. I mange Landsbyer i Libanons Bjergegne virke allerede Elever af dette Institut som Lærerinder i Skoler, og fra alle Sider ile nye Novicer til. En af disse Søstre foretog en Skole i en stor, af 1700 græske Schismatikere beboet Landsby. . . Bestandigen var hun der udsat for alle Slags Forsmædelser og Forfølgelser; men jo større Trængselen, desto større var hendes Iver, hendes Taalmodighed og Gudhengivenhed. Men tilsidt affvor hele Menigheden, med Sognepræsten i Spidsen, Schismaet og vendte til-

bage til Kirkens Genhed — en hæderlig Triumph for Søstrene! Den Betsignelse, Søstrene udbrede, har foranlediget Jesuiterne til ogsaa at grunde et Noviziat for Brødre til Skoleunderviisningen. For Diebliffet ere de syjsjelfatte med værdigen at forberede og udanne dem til det Værk, hvortil de ere bestemte. Havde disse utrættelige Missionairer i Syrien i dette Dieblif pecuniaire Hjælpemidler, der stode i Forhold til det Gode, som de kunde opnaae i hiint Land, saa kunde de i nogle faa Aar uddanne Hundreder af Ordensbrødre og Søstre til Skoleunderviisningen; men de maae underholde og undervise alle Elever gratis. Havde de kun Brødre og Søstre nok til at udføre det sig dem tilbydende Gode, da kunde de diebliffeligen grunde to hundrede Skoler. Det er i Sandhed et uhyre Værk, som faa Ordensmænd have fuldført i faa Aar, et Værk, som allerede nu bærer herlige Frugter og til sin videre Udfoldning kun venter paa det kristelige Europa's Understøttelse. Og disse den h. Ignatius' Sønner, som arbeide paa et saadant Værk, paa et Folks Gjenfødelse, der, efter engang at have været omstraalet af Christendommens Lys, er atter sunket tilbage i saa dybt Mørke, ere selv næsten blottede for Alt og have til deres eget Brug ikke engang to Skjorter til hver Enkelt! Dste jove de paa Straamaatter eller paa Gulvet; de nære sig af blotte Vegetabilier, en saa tarvelig Kost, at flere af dem allerede før Alderdommens Tid ere edelagte. En af dem, P. Rousséau, er derfor nylig kommen til Frankrig, for i sit Hjem at indsamle Kjærligheds-gaver for deres Missioner i Syrien. Forhaabentlig ville Katholikerne i Europa ikke lade Evangeliets Forkyndere i det fjerne Syrien forgyæves banke paa deres Hjerter og Døre.

Kirkelig Erindringsliste.

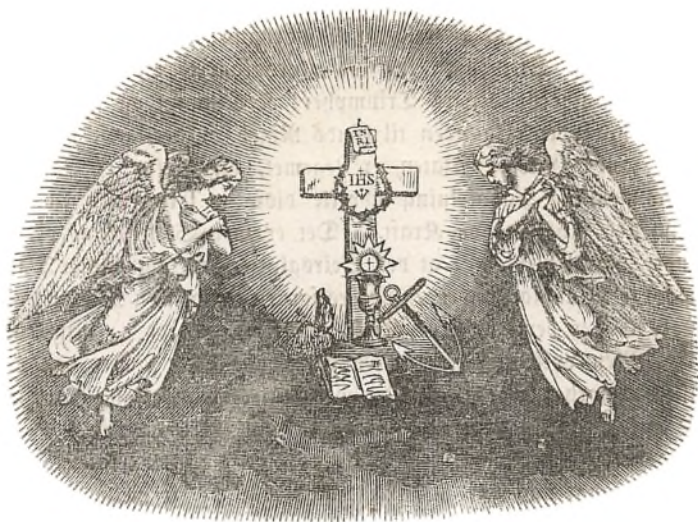
Søndagen d. 4. Juli. — 6. Sondag efter Pintsje. — Maria's Besørgelse. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Hoimeesse, med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Catechisation.

Søndagen d. 11. Juli. — 7. Sondag efter Pintsje. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Hoimeesse, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, til Opnaaelsen af en salig Dødstime.

Kjøbenhavn.

Louis Kleins Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 15.

Søndagen den 18de Juli.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaar hver anden Sondag og leverer Subscribenterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionsair, Hr. Konsthandler **C. N. Manzkeustein**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Bogstader; i de danske Stater paa de lgl. Postcontoirer. Prisen er 4 R. 8 St. Kvartalet.

Den katholske Kirke i Danmark, forherliget af Erkebisper og krænkert af Konger.

Den, som fejrer, ham vil jeg gjøre til en Soile i min Guds Tempel.

Et. Johannes (Aab. 3, 12).

See, Djævelen skal taste Nogle af Eder i Kængsel, paa det I skulle fristes.

Et. Johannes (Aab. 2, 10).

Baldemarernes Aarhundrede er baade i kirkelig og politisk Henseende den danske Histories Glandsperiode. Det er vel sandt,

at denne er opfyldt af Krig og Vaabengny; men Krigen er en hellig Krig, Stridsmændene ere Korsdragere, Seirvindingerne ere den katholske Kirkes Triumpher! Kongemagt og Hierarchie række hinanden Haanden til Guds Riges Forherligelse og Folkets sande Gavn. Staten er Legemet, og Kirken er Aanden. Ved gjensidig Paavirkning udvikle disse to Elementer en forbaasende Livsfylde og Kraft. Det er med Stolthed at vi erindre vore Læsere om, at den Seirsglorie, som omstraaler Danmark i hiint Aarhundrede, skyldes fornemmeligen en Mand, hvis store Gvner den katholske Kirke udviklede, ledede og bejærede!

Men Lykken venter. Med Baldemar Seir gaaer den politiske Storhed tilgrunde. Indbyrdes Urolighed, Kongemord og Krænkelse af Kirkens Rettigheder danne Grundtrækkene i det følgende Aarhundrede, i hvilket Guds og Kirkens Forbandelse hviler tungt paa vort ulykkelige Fædreland. At vælte Skylden for denne sørgelige Periode over paa den katholske Kirke er almindelig hos de protestantiske Historieforfattere, som af Fordom eller af Mangel paa en dybere religiøs-philosophisk Betragtning af de historiske Kjendsgjerninger ikke kunne eller ikke ville see, at Grunden dertil ligger i Kongernes store Uduelighed og Brodefuldhed (Utugt, Mord, Meeneed!), som drager Guds Brede over Land og Folk; thi *Justitia elevat gentem, miseros autem facit populos peccatum*¹⁾.

Det var i Aaret 1158, efterat den roeskildske Biskop Adzger var død, at der paa Grund af, at Domcapitlet ikke kunde blive enig om Valget af hans Efterfølger, udbrode et Oprør, i hvilket Kong Baldemars Montmester blev ihjelslagen. Forbittret herover nærmede Kongen sig Byen med Vaabengmagt. Men paa Indbyggernes Bøn om Skaansel, gav han efter, og gik nu med sit Folke ind i Trinitatis Kirke, hvor han hos Kannikerne fik udviklet, at hans Ven, Klerken Absalon, eenstemmig blev valgt til Biskop i Roskilde. Denne havde været Kongens Barndoms Legekammerat, og havde i det forløbne Aar reddet hans Liv²⁾, hvorfor han var ham særdeles

¹⁾ s: „Retfærdighed opvoier et Folk, men Synden gjør Nationerne ulykkelige.“ Salom. Ordsp. 14, 34.

²⁾ Svend (Grathe) havde indbudet sine Rivaler, Knud og Baldemar, til et Gjæstebud i Roskilde (10. Aug. 1157), forat myrde dem. Absalon var

hengiven og taknemmelig. Abjalon¹⁾ nedstammede fra Balnastofe og Skjalm Hvide; hans Fader hed Affer Ryg. I Landshylen Gjennisløvlille, der ligger en Milsvei fra Sorø, blev han født 1128. I sin Barndom fik han den sædvanlige frigeriske Opdragelse; men hans Lyst til boglige Kunster førte ham som en tyveaarig Ungling til Paris, der besad Datidens berømteste Høiskole. Her boede han i Collegium Dacicum, der laae i Nærheden af den h. Genoveva's Kloster, og hvor de danske Studenter pleiede at boe. Han studerede her under den berømte Peter Lombardus. Efter otte Aars Ophold i Udlandet vendte han tilbage, udrustet med udmærkede Kundskaber, navnlig i den canoniske Ret. Man kaldte ham „den bedste Klerk“²⁾ og beundrede meget hans sjeldne Beltalenhed. Som Biskop udmærkede han sig ved stor Gæmildhed mod Kirker og Klostre. For egen Regning byggede han Nasum Kirke i Staane og Bronshøj Kirke i Nærheden af Kjøbenhavn. Han fuldførte (1161) Cistercienserabbediet Sorø, som han skænkede hele sin Fædrenes arv.³⁾ Desuden var han meget gæmild mod Esrom, Esfildsø og Ringsted Klostre, samt mod Canonikatet i Roeskilde. Men hans Lærdom og Fromhed havde ikke svækket hans frigeriske Mod og Kampdygtighed. Han fulgte Kongen paa dennes mange Tog til Vindland, af hvilke det, som blev foretaget til Rügen 1168, er det mærkeligste. Hovedstaden Arcona blev erobret, og Afgudsbilledet Svantevit, en Træfigur i overmenneskelig Skikkelse med fire Hoveder, blev nedstyrtet med stort Brag og til Hedningernes almindelige Forsærdelse. Hele Rügen maatte underkaste sig Kong Baldemar, der lod opføre flere Kirker paa Den. Biskop Abjalon indsatte Præster til at døbe og undervise Hedningerne, og Paven lagde Dens geistlige Jurisdiction under Abjalon og hans Efterfølgere.⁴⁾ Da Abjalon kom tilbage fra

her tilstede og sægte tappert mod Volds mændene. Knud blev myrdet; men Baldemar og Abjalon undkom.

¹⁾ Hans egentlige Navn var Axel Hvide; „Abjalon“ var en Latinisering eller rettere sagt, en Hebraisering deraf.

²⁾ Estrup, Abjalon som Helt, Statsmand og Biskop. Sorø 1826. p. 8.

³⁾ Totum videlicet patrimonium suum, excepto Pialensleve (o: Gjennisløvlille), quod Fratri suo contulit, Monasterio de Sora donavit, hedder det i hans Testament.

⁴⁾ I den pavelige Bulle til Abjalon, som er udstedt af Pave Alexander III.

dette Tog, byggede han sit Slot Arelhuus paa den lille D, hvor nu Christiansborg Slot staaer (1170). Kjøbenhavn var dengang et Fisserleie, som tilligemed Amager var bleven skjænk-
 tet Roeskilde Bispestol (1160). Det hed Hafn¹⁾ og havde kun et Par Gader, gammel Strand og Snarens Gade (op-
 kaldt efter Absalons Broder, Esbern Snare). At Absalon har lagt Grunden til Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, er udenfor al Tvivl; med Sikkerhed vide vi, at hans Efterfølger paa Roeskilde Bispestol, Peter Suneson († 1214), indrettede den anførte Kirke til en Collegiatskirke med Domcapitel.²⁾ Da Erkebiskop Eskild nedlagde sit Embede (1179), blev Absalon udvalgt til hans Efterfølger; men han vægrede sig ved at modtage Valget, indtil Paven med Trudsel om Ban havde tvunget ham dertil. Ifølge den hellige Faders Tilladelse beholdt han desuden Roeskilde Bispestol, som han lod forvalte af en Vicar. Neppe var Absalon hævet til den højeste geistlige Værdighed i Norden, forend Bønderne i hans Erkestift gjorde Oprør. De vare misfornøiede over de store Afgifter, som de maatte svare til Kongen og Kirken, og ønskede de sjællandske Forvaltere paa de erkebiskoppelige Godser fjernede. Ja, de gik endog jaavidt i deres Fordringer, at de vilde have Erkesædet i Lund affasset!³⁾ Absalon forsøgte med det Gode at faae Oprøret dæmpet; men, da han Intet kunde udrette hermed og ønskede at undgaae Blodsudgydelse, forlod han Skaane, og indberettede derpaa Sagen til Paven, som lytte Uroftisterne i Ban. Baldemar blev meget opbragt, da han erfarede Oprøret. Han samlede strax en Hær og gik nu med Absalon og Biskop Evend af Aarhuus til Skaane. Bønderne vare saa ophidsede, at de sloge med Stene efter Absalon. Ikke desto mindre indlod han sig dog i Underhandlinger med dem. Men da de ikke vilde

---

2. Non. Nov. 1168, hebdet det: „Tibi et successoribus tuis, magisterium et prælationem ejusdem Insulæ (s: Rügen), in spiritualibus indulgemus in perpetuum, absque præjudicio justitiæ aliarum Ecclesiarum, si quam in ipsa habent, autoritate Apostolica confirmamus.

1) Vicus, qui mercatorum portus nominatur. Saxo, Gram. Hist. Dan. ed. Müller. p. 809. † Absalons Testament kaldes det Castrum de Hafn.

2) Pontoppidan, Oriogenses Hafnines p. 39—40.

3) Cf. Saxon. Gram. Hist. Dan. Lib. XV.

indgaae noget Forlig, belagde han Landet med Interdict. Nu plyndrede Bønderne Kongens og Erkebispens Godser. Kongen tabte Langmodigheden; det kom til et blodigt Slag ved Dnyseaa (1181), i hvilket Oprørerne bleve slagne og maatte falde tilføde. Absalon bad om Skaanfæl for dem, men vilde Intet høre om at eftergive Tienden, som de herefter maatte erlægge.

Den Hvereensstemmelse i Gudstjenesten, som hidrørte fra de fremmede tydske, engelske og franske Geistlige, der havde grundlagt Christendommen her i Landet, ønskede Absalon at hæve. Han sammenkaldte derfor et Nationalconcilium i Lund (1187), paa hvilket en almindelig Messébog for hele Landet blev udarbejdet og autoriseret. Tillige blev en almindelig Farebog (lat. Breviarium) anbefalet de Geistlige.¹⁾

Absalon elskede Baldemar den Store meget høit. Da han var død (1182) formaaede Erkebispens neppe for Graad at synge Sjælemessen over ham. For den unge Konge, Knud den Sjette, var han nu en sand Fader og Beileder. Man kan med Rette sige, at Landet blev regjeret af Erkebispens. Dette fremgaaer tydeligt nok af det bekjendte Svar, som Absalon gav den tydske Keisers Sendebud, Grev Siegfried af Drlamünde, da Keiseren truede Landet med Krig, isald Knud ikke vilde erkjende hans Lehnshøiheid over hans vendiske Lande. „Troer Du,“ sagde Absalon til Greven, „at Danmark ikke er Mere end Thüringen? Nei, siig Din Herre, at det maa vindes, førend det bortskjænktes; men siig ham tillige, at det maa vindes med Herresskjold og tages med Staalhaandske. Fortæl ham, at Kong Knud skjøtter Lidet om hans Vennskab, men Intet om hans Brede!“²⁾ Da Keiseren opbragt over dette Svar fik Bugislav af Pommern til at bekrige den danske Lehnsmænd paa Rügen, Fyrst Jaromar, stak Absalon selv med en Flaade i Østersøen (1184) og adspredte og erobrede den pommerske Flaade paa 500 Skibe, af hvilke kun 35 undkom, hvorpaa ogsaa Pommern maatte underkaste sig det danske Scepter.

Dette Krigstog var, om vi huske ret, det sidste, hvori

¹⁾ Cfr. Pontoppidan A. E. D. I. p. 466.

²⁾ Middelaldernes og den nyere Tids Historie, af C. P. Andersen. Kjøbenhavn. 1833. II. p. 125.

den store Erkebisop deeltog. Han var nu over 60 Aar gammel og træt af sine mange Forretninger og sit bevægede Liv. Roeskilde Bispestav nedlagde han 1192. Da han følte, at hans Endeligt nærmede sig, gif han til Sorø Kloster. Her gjorde han sit Testament, som endnu haves¹⁾, og hensov blidt i Herren Matten før St. Benedictsdag, den 21. Marts 1201. Han blev begravet ved Siden af sin Fader foran Klosterkirkens Høialtar.²⁾

Abjalon yndede og beskyttede Videnskaberne. Han understøttede den berømte Historieskriver Saxo Grammaticus, der har skrevet Danmarks Historie. Han var en forsøgt og erfaren Mand, Geistlighedens Smykke, de Bedrøvedes og Nødlidendes Troster, en from Ynder af Klosterfolk, hele Folkets beskædne Styrrer, en mild Forsørger for alle Fremmede og Fattige, Bøndernes tappre Overtinder, den christelige Religions Prydelse, Udruelighedens Monster, Rydskhedens udtrykte Billede, den sande Adels og Fromheds herlige Speil, et skinnende Lys i Guds Huus, og sammes stærke og uroffelige Pille.³⁾

Saa snart Budskabet om Abjalons Død indtraf i Lund, samlede Domcapitlet for at vælge en ny Erkebisop. Valget faldt eenstemmigt paa Andreas Suneson, der var beslægtet med Abjalon. Han havde ligejom denne studeret i Paris, og det med saa stor Flid og Dygtighed, at han var bleven Doctor i Theologien og den canoniske Ret. Ja, han var endog i nogen

¹⁾ Aftrykt hos Pontoppidan I. p. 299 seq., og med Sperlings og Langebeks Roter i Ser. Rer. Dan. V., p. 422—456.

²⁾ I Aaret 1285 blev hans Kiste flyttet om bag Høialteret. 1536 blev Graven aabnet af Christian I. og den første sjællandske protest. Biskop, Palladius. Abjalon laae endnu der i sin erkebispoppelige Dragt! 1827 aabnedes atter Graven, men nu var Legemet øylost. Af hans Elfenbeens Hvirdestav fandtes nogle Brudstykker. Hans Sølvkalf og hans Bistepsåring opbevares nu i et Ojemme i Kirkevæggen. Münster Kirchengesch. II. p. 354.

³⁾ Vir magni consilii, cleri decus, moerentium et afflictorum consolator, Religiosorum pius amator, totius populi Rector modestus, advenarum et pauperum beneficus sustentator, Vandalorum strenuus debellator, Religionis Christianæ ornamentum, exemplar sobrietatis, forma pudicitiae, veræ nobilitatis et probitatis insigne speculum, lucerna fulgens in templo Dei, ejusque columna fortis et immobilis. Surius, Tom. II. ad diem VI. Aprilis.

Lid Professor ved Høiskolen i Paris.¹⁾ Her stiftede han et fortroligt Venfskab med en Ungling af den adelige italienske Familie Conti, som senere blev ophøiet paa Ravestolen under Navn af Innocentius den Tredie, og dennes Venfskab og Velvillie vedblev han at besidde²⁾. Efterat have gjort flere betydelige Reiser i Tydskland, Italien, Frankrig og England, vendte han tilbage til sit Fædreland, hvor Knud VI. udnævnte ham til sin Cantfjer. I denne Egenfskab sendte Kongen ham tilligemed Abbeden i Ebelholt Kloster, den hellige Wilhelm, til Rom (1195), for hos den hellige Fader at anlage den franske Konge Philip August, der havde forskudt sin fromme og dydige Dronning, en Datter af Baldemar den Store.³⁾ Da Andreas og den h. Wilhelm havde udrettet deres Grinde hos Paven, sendte denne dem med truende Breve til den franske Konge. I Frankrig bleve de paa Kongens Foranstaltning fæstede i Fængsel, hvor de maatte hensidde et heelt Aar. (St. Wilhelm⁴⁾ blev i nogen Tid i Paris, forat pleie Underhandlinger med Kongen, hvorimod Andreas gik tilbage til Danmark.

Efterat Knud den Sjette var død Aaret efter Abjalon (1202), besteg Baldemar Seir den danske Throne. Erkebiskop Andreas salvede og kronede ham i Lund ved Nytaarstid 1203. Efterat have bereist sine Rigslande — drog han samme Aar med en betydelig Krigshær mod Lauenburg, som ikke vilde underkaste sig, uagtet dets Herre, den holsteenske Grev Adolf, i Kampen med Kong Knud havde maattet bukke under, idet han var bleven tagen tilfange af de Danske og hensat paa Søborg Slot i Sjælland (1201). I Kongens Følge saae man Erkebiskpen og dennes Broder, Biskop Peter af Roskilde. Lauenburg overgav sig efter en kort Kamp paa den

¹⁾ I Dedicationen af sin Danmarkshistorie siger Saro til Andreas: Tu, post diutinam peregrinationem, splendidissimum externæ scholæ regimen apprehendisti.

²⁾ Innocentius skal endog have beklæbt ham med Cardinalsærværdigheden, efterat han var bleven Erkebiskop. Cf. Neumann, Historia Primatus Lundensis, p. 81.

³⁾ Cf. Engelstoft, Philip August, Konge af Frankrig, og Ingeborg, Prinsesse af Danmark, en historisk Underfølgelse. Kjøbh. 1801.

⁴⁾ Denne Helgen, som var af fransk Fødsel, men af dansk Herkomst (?), var Broder i St. Geneveva's Kloster i Paris. Som ovenfor anført kom han paa Abjalons Opfordring til Danmark forat forbedre Augustinermunkenes Ophjvants (1161). Han var fra den Tid af Abbed i Eskildsø Kloster, ogsaa efterat dette var bleven forlagt til Ebelholt i Frederiksborg Amt (1176). Han er bekendt som Forfatter. Hans Livs-
vandel var meget streng; han spiste aldrig Kjød, sov paa et Straaleie, bar en grev Sæk paa sit blotte Legeme og var vedholdende i Bøn og Faste, ligesom han viste sig meget godgjørende mod Fattige. († Paaske-
nat 7. April 1202. Cf. Chronica Danorum & præcipue Sialandiæ ap. Langebek in Ser. Rer. Dan. II. p. 624.) can. 1221.

Betingelse, at Hertug Adolf blev løsladt, hvilket ogsaa skete, imod at han frasagde sig alle sine Lande paa denne Side Elben. Den egentlige Marsag til denne Hertug Adolfs Ulykke var Biskop Baldemar af Slesvig. Han var en uægte Søn af Knud den Femte og gjorde som saadan Fordring paa den danske Krone. Med sine Venner, Kong Sverre af Norge og Grev Adolf af Holsteen sluttede han et Forbund mod Danmarks retmæssige Konge, Knud den Sjette. Biskop Baldemar fik en Flaade paa 35 Skibe udrustet og begyndte Hjendtligheder. Men Absalon var saa heldig at fange ham ved List (1193), og nu lod Kongen ham henfætte i et haardt Fængsel, først paa Nordborg, senere paa Søborg Slot. Ingen af Landets Geistlige holdt med denne urolige og rænfefulde Mand, hvem Paven strengt dadlede, fordi han tragtede efter en verdslig Høihed, som ikke tilkom ham; men den hellige Fader misbilligede ogsaa den Haardhed, for ikke at sige Umenneskelighed, hvormed Kongen straffede ham. Endelig lyffedes det Baldemar Seir's fromme Dronning, Dagmar, og Erkebiskop Andreas (1206) hos Kongen at udvirke hans Frihed, imod at han for bestandigt forlod de danske Riger og Lande.¹⁾

Samme Aar, som denne ulykkelige Mand forlod Danmark, drog Erkebiskop Andreas med en Flaade til Esthland, forat erobre og kristne det. I de store Korsstog mod Mahomedanerne i det hellige Land deeltog ingen af de danske Konger, om end skjendt Dpfordringer fra Paven til dette hellige Foretagende ligejaavel blev forkyndt i Danmark som i de andre kristne Lande i Europa. Det var kun et Par fromme Prindser og Bisper, samt nogle Riddere, som herfra Danmark gik til Syden forat kæmpe for deres Frelser mod vantroe Barbarer.²⁾ Men derfor var Begejtringen for Christi og Kirkens Seir over deres Hjender ikke mindre hertillands, end i Tydskland, Frankrig og England. Ogjaa fra vort Fædreland droge Korsdragernes talrige Eskarer til Kamp. Men medens det øvrige

¹⁾ Han gik til Tydskland, hvor han blev valgt til Erkebiskop af Bremen; men da denne Udnevneelse vakte et Oprør, trak han sig tilbage, og døde 1235 som Munk i Klosteret Leckum eller Lycke i det bremiske Stift. Gte. Subm. Hist. af Danm. IX. p. 315. Pontoppidan I., p. 319—20. Winter II. p. 485, Noter. Reynaldi Annual. Eccl., Romæ 1646 seq. Tom. XIII, ad ann 1203 n. 64.

²⁾ Blandt disse danske Korsdragere er Prinds Svend den navnkundigste. Han var en Neveu af Svend Estridsen. Ser. Ker. Dan. III, p. 632. Med to Biskopper og en Skare Riddere drog han ud 1097, forat tjene ved Beleiringen af Antiochia. Men saavel han som ogsaa hans Følge bleve slagte af Sultan Soliman. Deres heltemædige Død er bleven bejunget af Taäso i hans berømte Digt „Gerusalemme liberata,“ Canto ottavo.

Europas Korsdragere droge til Palæstina og kæmpede mod Mahomedanerne, droge vore Korsdragere til de hedenste Lande omkring Østersjøen og kæmpede mod Hedningerne. — Erkebiskop Andreas havde af Paven faaet Fuldmagt til at indsætte en Biskop i Esthland, saafremt det blev besejret. Dette skete paa nysnævnte Tog. I Aaret 1202 foretog Erkebiskpen et Tog til Preussen og Samland, som han betvang. To Aar derefter gjorde han et Tog til Curland. Men det nordiske Korstog, som forvænkles alle disse, er det bekjendte, som blev foretaget til Liefland 1219. Biskop Albert af Riga tilligemed et Par andre Geistlige fra Østersjøprovindjerne havde Aaret tilforn indfundet sig hos Baldemar Seir og bedet ham om Bistand, da de kristne Missioner bleve overrumplede af Hedningerne og Russerne, hvilke sidste formodentlig ikke holdt af det danske Herredømme i deres Nærhed. Baldemar lovede dem al den Bistand, som han formaadede. Til den hellige Jomfrues Ære og til God for sine Synder udrustede han nu en Flaade paa 1000 Skibe med en Besætning paa 60,000 Mand.¹⁾ Med denne Styrke og ledet af Erkebiskpen, Biskperne Niels af Slesvig og Peter af Aarhus, Didrik af Esthland, og den rügiste Fyrste Wenzislaw, begav han sig til Liefland. Hvor nu Reval ligger, opførte han en Fæstning, forat have et sikkert Tilflugtssted, hvis Kampen skulde løbe uheldigt af. Imidlertid havde Hedningerne samlet en uoverselig Skare af Krigere bevæbnede med Stridsvæbener og Koller, saa at Kong Baldemar tabte Haabet om at vinde Seir over den. Men Biskp Peter af Aarhus holdt en begejstret Tale for Kongen, der opmandede dennes Mod, og den fromme Erkebiskp Andreas formaadede Kongen til at gjøre Gud det Løfte, at dersom han vandt Seir over Hedningerne, da skulde St. Laurentii Dag være en bestandig Fastedag, paa hvilke alle Danste over tolv Aars Alderen kun skulde nyde Vand og Brød. Den næste Dag begyndte det blodige og haardnakkede Slag i Nærheden af Wolmar²⁾, som Kongen nogle Aar tidligere havde grundlagt. Hedningerne kæmpede med saa voldsomt et Raseri, at de Danste i Begyndelsen af Slaget maatte vige for Overmagten. Men paa en Høi i Nærheden af Balpladsen stod den gamle Erkebiskp omringet af de andre Biskper og bad til Gud om Seir. Og da den gamle Prælat ikke længere havde Kraft til at strække sine Arme mod Himlen, maatte hans tilstedeværende Biskper understøtte hans Arme; thi det var som om Hed-

¹⁾ Slaget skal egentlig have staaet i Nærheden af Reval — saaledes siger den historiske Critik. Men Traditionen siger, at det stod ved Wolmar, og Slaget har gjennem 600 Aar været kaldt Wolmarslaget. Folket synes saaledes at sætte Traditionen over Critiken!

²⁾ Dahlmann, Gesch. von Dänemark. p. 369.

ningerne vandt Overhaand, saa ofte hans Arme afmattede sank ned¹⁾. Imidlertid mistede de Danske deres Fane, og dette bragte stor Forvirring iblandt dem. Da skete det — jaaledes fortæller det hellige Sagn — at et rødt Banner med hvidt Kors faldt ned fra Himlen, og en Røst hørtes fra Skyerne, som sagde: „Jo høiere dette Banner hæves, desto hastigere skal Seiren vindes!“ Dette Banner var — Dannebrogsfanen.²⁾ Dette underfulde Tegn bragte atter Orden og Mod i de danske Rækker. Kampen begyndte med fornyet Styrke, og de Danske vandt en afgjørende Seir: Hedningerne maatte underkaste sig og antage den katholske Religion. Endnu paa Valpladsen knælede Kongen og Erkebispens og opsendte deres Takkebønner til Ham, fra Hvem enhver god Seir kommer. Dette mærkelige Slag, som Danmark aldrig kan glemme, fandt Sted paa St. Viti og Modesti Dag, den 15. Juni 1219. Ifølge en pavelig Bulle var Kongen erklaret for Herre over de hedenske Lande, som han erobrede, og Valdemar betragtede derfor ogsaa nu Esthland og Liefland som sit Riges Provindser. Kongens Cappellan blev af Andreas indviet til Biskop i den i Slaget faldne Biskop Viderik's Sted og blev anvist Reval til Residens. Men Biskoppen af Riga indviede egenmægtig sin Broder til Biskop i Viderik's Sted, hvorover Valdemar blev meget fortørnet. Han forhindrede ogsaa denne uretmæssige Biskop fra at komme til Landet i flere Aar. Dgsaa Sværdridderne lagde de Danske Hindringer iveien, da de frygtede deres Magt. Men ikke desto mindre forsvandt Hedenskabet i disse Lande mere og mere, og Christendommens velgjørende Indflydelse gjorde sig ogsaa her gjældende. I Esthland byggede Valdemar flere Kirker og Klostre og sørgede for de Geistliges Underhold. I Reval hævdede sig snart en Domkirke (1221).³⁾ Geistlige fra Danmark drog frivilligt til de i Nærheden af Riga, Reval og Narva boende

1) Hvo kommer ikke her til at tænke paa Moyses under Slaget mod Amalech! Vide 2. Mosebog cap. XVII., 11—12.

2) Den tvivlende Hærstand, der saa gjerne beretforklarer Alt, hvad der gaaer udenfor Hverdagslivets Sphære, vil vide, at Dannebrogsfanen, som nu over 600 Aar har fulgt de Danske i alle deres Kampe, og om hvilken Folket endnu under den sidste svenskste Krig sang:

„Om Dannebrog jeg veed,
Den faldt fra Himlen ned,
Den slager i vor Havn
Og fra Seldatens Havn,
Og ingen anden Fane har som den sin eget Navn!“

at den var en Gave fra — Hæven! Hvis dette forholdes sig saa, da er det i Sandhed mærkeligt og betegnede nok, at den danske Nationalitet's oprindelse og dyrebare Symbol er en Gave fra den katholske Kirkes Overhoved!

3) Subin, Hist. af Danm. IX. p. 395.

hedenske Folkeslag og omvendte og døbte Hedninger i tusindvis. Men ogjaa her fik Kirken sit Martyrium. Mange Hedninger havde Christendommen og forfulgte og ihjelsloge Præsterne. Ja, i Aaret 1222 udbrod en almindelig Forfølgelse mod de Christne i Esthland, blandt hvilke mange leed Martyrdeden. Men de danske Korsfarere, som i lang Tid aarligt drog derover, dæmpede snart Oprøret¹⁾, og to nye Bispedømmer oprettedes.

Kirke og Stat stod nu paa deres høieste Glædespunkt. Baldemar's Scepter strakte sig over det egentlige Danmark, Skaane, Bleking og Halland, Holstein, Lauenburg, Hamburg, Lübeck, Mecklenburg, Pommern, Rügen, det egentlige Preussen og de nuværende russiske Østersjøprovincer. Det lundske Episcopat bestod af 15 Bispedømmer, nemlig Lund og de syv danske, desuden Lübeck, Røgeburg, Schwerin, Ramin, Reval, Dorpat og Dannepest.²⁾

Midt i disse Triumpher blev Erkebiskop Andreas overfalden af en ivær Sygdom, da han opholdt sig i Esthland. Syg, som han var, gif han til Lund, og da han ikke kunde vente at blive helbredet og desuden var i en fremrykket Alder, forlangte han hos Paven at blive befriet fra sit besværlige Kald. Efter gjentagne indtrængende Ansøgninger fik han sit Døse opfyldt (1224). De fire sidste Aar af sit Liv tilbragte den haardt prøvede Prælat som Eremit paa en lille Ø i en ssaanst Indsø. Her døde han den 24. Juni 1228 med et Ry for Fromhed og Hellighed, som Historien har opbevaret til vore Dage.³⁾ Han kaldes med Rette Lieflands Apostel og er bekendt baade som Digter og Lærd. Han skænkede hele sin Formue til Kirken⁴⁾ og berømmes for sine Sæders Strenghed, Ydmyghed, Fredsommelighed, Blufærdighed og Afholdenhed⁵⁾. En samtidig Krønikeskriver kalder ham „Skaanes Hæder“⁶⁾.

Med Andreas Suneson's Resignation falder en jergelig verdslig Begivenhed sammen, der danner et Vendepunkt i Danmarks Historie. Grev Henrik af Schwerin var dragen paa et Korstog til det hellige Land og havde imidlertid stillet sin Ge-

1) En fuldstændig Skildring af den hellige Krig i Liefland og Esthland i Gestis et vestigiis Danorum extra Daniam. Tom. III. cap. 2. sect. 2.

2) Dahlmann, I., p. 374. Hamburg forblev under den bremiske Erkebisp.

3) Hans Biographi er færfattet af V. C. Müller: Vita Andreae Sunonis, archiepiscopi Lundensis. Hafniae 1830.

4) Amplissimum patrimonium sacris ædibus, religiosæ liberalitatis testamento legasti. Saxo. Gram. Hist. Dan. in dedicat.

5) Ordinatus autem, ipsam morum gravitatem non deseruit, humilis. et quietus, et pudicus, et abstinentis permansit. Arnoldus Abbas Lubecensis, Chron. Stavor. Lib. IV. c. 18.

6) Præsul es Andrea. tu Scaniensis honor! Chron. Danor. et præcipue Sialandiæ, ap. Langebek in S. R. D. II. p. 628.

malinde under sin Lehnsherre Baldemars Beskyttelse. Da han kom hjem fandt han det Halve af sit Land besat med danske Soldater og sin Gemalinde frænket af Kongen. Henrik skulte sin Harme og pønsede paa Hævn. Han besøgte Kongen paa Lys, hvor denne var paa Jagt. Om Natten (6.—7. Mai 1223), da Kongen sov træet efter Jagten, overrumpledtes han af Grev Henrik og dennes Folk, og blev nu ført i Fangenskab til Bjergslottet Dannenberg, hvor han sad i halvtredie Aar (til 21. Dec. 1225). Under dette langvarige Fangenskab faldt alle de erobrede Lande fra, paa Githland og Rügen nær, og de kom ikke meer under det danske Scepter. Efterat Kongen havde tabt Slaget ved Bornhoved (1227), ombyttede han Krigerens Rolle med Lovgiverens. Paa Rigsforsamlingen i Bordingborg 1240, hvor alle Rigets Prælater og Adelsmænd vare tilstede, gav Kongen den berømte Jydiske Lov, hvis Fortale begynder med de bekjendte Ord: „*Mæth logh skal land byggas.*“

Den Mand, som Kongen havde overdraget at forfatte denne Lovbog, var Biskop Gunner af Viborg. Han blev født 1152, studerede i sin Ungdom i Paris, og lod sig optage i Cistercienserordenen 1208. Formedelst sin Lærdom og Fromhed blev han otte Aar derefter Abbed for Om Kloster.¹⁾ Men saa Aar derefter blev han hævet paa Viborg Bispestol. Kong Baldemar holdt ham høit i Ære og kaldte ham sin Fader. Ja, Erkebiskop Ulfso nødte ham ved alle Sammenkomster til at indtage den fornemste Plads. Som Bisp vedblev han at leve som Munk, gik altid i Cistercienserkappe, spiste tarveligt, og var særdeles yndet som Skriftefader og Prædikant. Ligesaa streng som han var paa sine Bispatser, ligesaa mild og estergivende var han mod sine Skyldner. Hans Balgsprog var: „*Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate.*“²⁾ Han var en Lærd af første Rang og havde i sit Huus en Skole for unge Geistlige. Ogsaa som Diplomat eller Cantzler var han udmærket. For Kongen gjorde han en Gesandtskabsrejse til det spanske Hof. Han døde aldeles udlevet og afkræftet som en hundredaarig Olding den 25. Aug. 1251. Som Statsmand indtog han en hæderlig Plads ved Siden af Absalon og Andreas Suneson; som Lærd og Geistlig stod han over den første og var fuldkommen i Rang med den sidste. Denne berømte og elskelige Mand hviler ved Siden af St. Kjeld i Viborg Domkirke.³⁾

¹⁾ Exordium Monasterii, quod dicitur Cara Insula, ap. Langeb. in S. R. D. V. p. 258.

²⁾ Salem. Ordsp. XVI. 8. „Bedre for Lidet med Retfærdighed, end mange Indtægter med Uretfærdighed.“

³⁾ Hans Biographie er forfattet af Dr. Baden. Den findes i Baden's

Under Baldemar Ceir var Danmarks Storhed og Magt som ved et Lynslag forsvunden. Men saalænge han sad paa Thronen, bevarede dog Rigets indre Fred og det skjonne harmoniske Forhold mellem Stat og Kirke. Med hans Død (1241) indtræder en sorgelig Tidsalder for Danmark. Borgerkrige, Uenighed mellem Kirken og Kongerne og en lovlos Tilstand danner Overgangen til Danmarks næsten fuldstændige Tilintetgørelse (1332). Erik Blougpenning (1241—50) besad vel Fromhed og Lærdom, men var ellers en svag Regent, der førte Krig med sin Broder Abel i Slesvig, hvorved Landet blev ruineret, Folket stærkt beskattet og Kirkegudsjerne angrebne. Da han omsider blev forligt med sin Broder Abel og besøgte ham, blev han paa dennes Foranledning hemmeligt lagt i Lænker og henrettet, og hans Legeme nedsmøkket i Elven (1250). For at blive Konge aflagde Abel en frygtelig Meeneed, hvorved han tilsvindeladende rensede sig fra det Broderblod, som klæbede ved ham. Kun to Aar ventede Straffen paa ham. Han blev myrdet, da han vilde tugte de oprørske Strandfriser (1252). Hans Broder Christopher den Første (1253—59) førte indvortes Krig med Abel's Stamme, ødelagde Landet ved at holde fremmede Leietropper og krænkede Kirkens Rettigheder, hvorover han kom i en langvarig og forargelig Strid med Erkebispem Jacob Erlandsen. Denne Mand havde studeret i Rom, hvor han i nogen Tid var Pave Innocentius den Fjerdes Cappellan. Efterat have været Biskop i Roestilde i 6 Aar, blev han hævet paa Erkestolen i Lund 1251¹⁾. Udrustet med megen Lærdom og i fuld Bevidsthed om Kirkens Betydning og Rettigheder tiltraadte han dette høie Kald. Da der fandtes flere Steder i den skaanske Kirkeret, som stred mod den canoniske Ret, forandrede Erlandsen disse, uden at spørge Kongen. Herover blev denne opbragt og sammenkaldte en Rigsdag i Nyborg. Men da Erkebispem frygtede Voldsomheder, søgte han først at tage Forholdsregler derimod. Istedetfor at møde paa Rigsdagen, sammenkaldte han skyndsomst en Kirkeforsamling i Beile (1256). Paa denne blev den vel bekendte Constitution „Cum Ecclesia Daciana“²⁾ udtædt, ved hvilken et Interdict over hele Riget blev fastsat som Straf, saafremt Kongen umiddelbart eller middelbart havde Skyld i, at der blev forøvet Voldsbegjæringer mod Rigets Biskper. Medens dette fuldkommen berettigede Actstykke, som ogsaa blev bekræftet af Paven³⁾, af partiske pro-

mindre bist. Afhandlinger og Bemærkninger. Andet Supplement. Kjøbb. 1821. S. 381 ff.

¹⁾ Petrus fulgte Andreas Suneson paa Erkestolen i Lund og sad til 1228. Han fulgte Nffe (til 1251).

²⁾ Kontoppidan A. E. D. I. 681—82.

³⁾ Confirmationsbullen hos Langebet in S. R. D. V. p. 600.

testantiske Historieffrivere er bleven udfreget som antichristeligt, have dog ubilgede protestantiske Lærde erklæret det for en lige frem Folge af forudgaaede Trudfler og Boldsgjæringer mod Kirken.¹⁾ Da nu senere Erkebispen ikke vilde soie Kongen i at løse en adelig Dame, for hvem Kongen interesserede sig, af Ban, steg Kongens Fortrydelse, og han sendte sin Cantfler til Lund med et aabent Brev, hvorved alle de Rettigheder og Friheder, som foregaaende Konger havde stjænket Erkestolen, bleve satte ude af Kraft. Erlandsen lyfte Cantfleren i Ban, og de skaanste Bønder, der ansaae sig befriede fra alle Forpligtelser, gjorde Oprør, myrdede og plyndrede overalt, hvor de kom frem. Nu gif Kongen et Skridt videre; han lod Erkebispen fange og iføre en foragtelig verdslig Dragt og derpaa hense i et Taarn paa Hagenstov i Fyen (1259). Ifølge Weileconstitutionen blev Riget erklæret i Interdict, hvorover Kongen truede med Boldsommeligheder mod Bisperne. Men pludselig døde han undet sit Opbold i Ribe, og, som man mener, af Gift. Mistanken faldt paa Abbed Arnfast, men Bevist mangler.²⁾ Thi at Arnfast strax derefter blev udnævnt til Biskop i Aarhus er dog ei engang et indirecte Beviis, da han var en discret, lærd Mand af adelig Slægt³⁾, og som saadan havde tilstrækkelig Adkomst.

Efterat Christopher var død, overtog Dronningen Regjeringen i sin Søn, Erik Klipping's, Mindreaarighed. Men da der ingen Forandring skete i Forholdet til Kirken, landede Fyrst Jaromar af Rügen i Sjælland med en Krigshær, forat bekampe Kirkens Fjender. Han seirede ved Nestved og indsatte derpaa Biskop Peter af Roskilde i sit Stift, fra hvilket han var bortflygtet af Frygt for Kong Christopher. Endelig blev Erlandsen sat paa fri Fod (1261), efterat de andre forjagne eller krænkede Bisper vare indsatte i deres Rettigheder. Men Erkebispen forlangte Erstatning for de Krænkelser, han havde lidt, og indankede sin Sag for Paven.⁴⁾ Først i Aaret 1274 faldt Dommen. Det syttenaarige Interdict blev hævet,

1) „Der ganze Inhalt aber legt an den Tag, daß die Bischöfe, in Folge hatter, gegen einige von ihnen gefallener Drohungen, sich der ärgsten Gewaltthaten vom Könige versahen.“ Saavidt Dahmann, I. p. 411. Münter tilføjer: „Es muß doch in Dänemark arg hergegangen sein, wenn würd die Geistlichkeit sich solche Selbsthülfe in dem Grade nicht erlaubt haben.“ II. p. 500.

2) „Qui (sc. Arnfast) patrem ipsius Regis (sc. Erik Menveds) veneno dicitur peremisse,“ hedder det i en Skrivelse fra Pave Urban IV. Langebeks S. R. D. V. p. 611.

3) Dictus Archiepiscopus elegit virum discretum et bene literatum, ac de nobili prosapia — — nomine Arnfastum. Exord. caræ Insulæ, ap. Langebek in S. R. D. V. p. 272.

4) Processus litis inter Christophorum I., et Jacobum Erlandi, (ap. Langebek in S. R. D. V. p. 582 seq.) indeholder Actstykkerne i denne Sag.

imod at Erkebispen blev indsat i sine tidligere Rettigheder, og Kronen, der i saa mange Aar havde oppebaaret Erkebispens Indtægter, blev dømt til at betale ham 15,000 Mark Sølv. Erlandsen døde paa Rügen, som han stod ifærd med at vende tilbage til Danmark (10. Mai 1274).

Men en langt større Krænkelſe af Kirken og dens Primas foreſtod. Efterat Erik Slipping var bleven myrdet i Finnerup Lade (1286) af endeel ſammensvorne Adelsmænd, anførte af Marſk Stig, hvis Gemalinde Kongen havde ſjændet i hans Graværelſe — blev hans Søn Erik Menved Konge. Han forgreb ſig, ligesom hans Forgængere, paa det kirkelige Gods¹⁾ og vilde inddrage Bornholm, hvoraf tre Fjerdedele vare et Lehn af Lunds Biſpeſtol, under Kronen. Dertil kom, at han var miſſornøiet med den af Domecapitlet i Lund 1289 valgte Erkebiſp Jens Grand²⁾, fordi han var i Familie med den afdøde Erkebiſp Erlandsen. Uden nogen egentlig Anledning, men med det falſke Waakſud, at Grand ſtod i Forbindelſe med Rigets Fjender, overdrog han ſin ſlette Broder, Chriſtopher, at fange Erkebiſpen. Dette ſkete i Lund d. 9. April 1294. Grand blev om Benene med en Strikke ſnøret ſaa faſt til en Heſt, at han ſik et Beenbrud. Saaledes ankam han, ledsaget af Kongens Haandlangere, til Helsingborg. Bundet kaſtede man nu den ſtakkels Mand i en Baad; ja, Ondſkaben gif ſaa vidt, at han blev lagt bag Heſtene i Baaden, ſaa at han blev bejudlet af diſſes Uhumſkheder. Saaledes førtes han til Sjælland. Her blev han fanget i et ſkrækkeligt Fængſel i Søborg Sloiſtaarns fugtige Kjelder, berøvet Lys, varm Epſe, ja Keenlighed og et menneſkeligt Leie! Kun ſkimlet Brød og foldt Vand eller en Drif tyndt M vare de eneste Næringsmidler, ſom bleve nedhiſſede i dette Helvede. Han var ſaa ſvært lanfer, at han ikke kunde bevæge ſig, men maatte ligge paa Ryggen i ſine egne Ureenligheder, ſaa at hans Lænker gif i Forraadnelſe, og Utoi var nærved at dræbe ham! I denne Tilſtand lod Kongen ham forblive i 36 Uger. Derefter blev han forflyttet til et Fængſel høiere oppe i Taarnet, hvor han fik det noget bedre, men forblev dog i ſine ſvære Lænker. Efter to Mars Lidelſer lykkedes det ham at undkomme af Fængſlet ved Hjælp af en Rok paa Søborg Slot, ſom i Nattens Stilhed fik den lidende Prælæt, ved Hjælp af en Rebſtige, ned af det høie Taarn. Paa en Heſt blev han ført til Strandbredden, hvor et Skib ventede

¹⁾ „Erik Menved handlede ellerſ med offentlige Gudsjer, iſær Geiſtlighedens Midler, ſom han ſelv vilde.“ Andersſen, Middelald. og den nyere Hiſt. II. p. 135.

²⁾ Fer Grand ſad Erlandus († 1276), Trugorhus Toſtani († 1281) og Johaannes Droes († 1289).

ham og lykkelig bragte ham til Bornholm (1295). En pavelig Legat, Ifarnus, var imidlertid ankommen forat undersøge Sagen. Men da Kongen appellerede directe til Paven, reiste Erkebiskopen med Ifarnus til Rom, hvor Pave Bonifacius VIII. fremskillede Grand for Cardinalerne som en Mand, der havde lidt mere end mangen h. Martyr i Himlen. Efter en nøiagtig Undersøgelse af Sagen faldt Dommen. Kongen, der havde krænket Kirkeloven og Veileconstitutionen, skulde betale Erkebiskopen 45,000 Mark Sølv. Da dette ikke skete, gif Ifarnus atter til Danmark og forkyndte Interdictet (1299). Kongen appellerede atter til Paven, og tre Aar senere tilfrev han denne et høfligt Brev, hvori han ydmygt bad den hellige Fader „om at antage sig ham med Varmhjertighed, paa det at Riget ikke skulde blive ødelagt, og Folket gaae tilgrunde.“¹⁾ Bonifacius, glad over denne tilsyneladende Forbedring i Kongens Sindelag, sendte atter Ifarnus til Danmark med Fuldmagt til at hæve Interdictet, saafremt Kongen vilde forlige sig med Grand. Paa Skjærtorsdag 1303 blev Forliget sluttet i Nyborg mellem dem. Kongen betalte Erkebiskopen 10,000 Mark Sølv i Stadeserstatning, og Ifarnus hævede Interdictet. Forat undgaae videre Stridigheder blev Grand forflyttet til Riga; men da han var misfornøiet hermed, blev han senere Erkebiskop i Bremen (1307). Den pavelige Legat forblev i Danmark; han havde i Grand's Sted bestegyet den lundiske Erkestol (1304).

Saaledes endte denne langvarige kirkelige Rød og Glendighed i Danmark. Men den politiske Rød og Glendighed havde desvære endnu ikke culmineret.

¹⁾ Aftrykt hos Suitsfeld, Danske Cronike I., p. 318.

Kirkelig Erindringsliste.

Søndagen d. 18. Juli. — 5. Søndag efter Pintsje. — Broderskab. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messe. — Kl. 10 Høimeffe, med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Broderskabsandagt, med Forelæsning.

Søndagen d. 25. Juli. — 9. Søndag efter Pintsje. — St. Jacobus Apost. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messe. — Kl. 10 Høimeffe, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Forelæsning.

Kjøbenhavn.

Conis Aicis Bogtryckeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 16.

Søndagen den 1ste August.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaar hver anden Søndag og leverer Subscribenterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedkommissionair, Hr. Kunsthandler **C. A. Blaukensteiner**, Store Kjøbmagergade 68, og i alle Bogstader; i de danske Stater paa de lgl. Postcontoirer. Prisen er 4 M. 8 St. Kvartalet.

Den katholske Kirke i Danmark under Rigets Opløsning, Gjenoprettelsen og Calmarforeningen.

„Derfor lader os traage efter det, som tjener til Fred og indbyrdes Opbyggelse!“
S. t. Paulus (i Brevet til Rom. 14, 19).

Det tohundredaarige Tidsrum, som nærværende Afsnit af den danske Kirkes Historie indbefatter, er ikke riigt paa store kirkelige Begivenheder. Paa Historiens Skueplads træde de be-

tydningsfulde politiske Kampe i Forgrunden, medens Kirken med uforstyrret Ro hæver sig i den dæmrende Baggrund. De glimrende kirkelige Bestræbelser udadtil ere forbi, ikke fordi den hellige Begeistring for Kirkens Udbredelse er forsvunden; men fordi den politiske Afsmagt har umuliggjort dem. Kirkens Blif er indadvendt; den bestræber sig for at opdage og afstaffe de Misbrug, som hist og her have indsnæget sig i det religiøse Liv, ikke „paa Grund af den hellige Kirkes fejlfulde Lære,“ (hvad der vilde være en massiv Modsigelse!) men paa Grund af en lovløs, urolig Tids sønderrevne Samfundsorden og den menneskelige Svagheds Udskielser. Iffun i Oplosningsens sørgelige Periode træder Statsmagten fjendtlig op mod Kirken; men med Rigets Gjenoprettelse, gjenoprettes ogsaa Freden mellem Scepter og Krumstav. Og denne Fred vedvarer i halvandet hundrede Aar, indtil det verdslige Tyranni jammenjværger sig med det toilesløse Kjætteri, for at banlyse Jesu Christi hellige Brud fra vort dyrebare Fædreland!

Da Erkebiskop Sjarnus i Aaret 1310 var død, stred Domcapitlet i Lund til et nyt Valg. Dette faldt paa Biskopen af Aarhus, Esger Juul, en lærd Mand, der havde studeret i Udlandet og efter sin Hjemkomst var bleven benyttet af Eric Men ved i Gesandtskabsanliggender. Aaret efter at han havde bestegit Erkestolen i Lund, gif han til Vienna i Frankrig og deeltog i det ecumeniske Concil (1311—12), der ophævede Tempelherreordenen, ikke fordi Kongen og Paven vilde tilegne sig dens Rigdomme, men fordi den var bleven antichristelig.¹⁾ Kort Tid efter sin Hjemkomst præsiderede han paa Nationalconciliet i Kallundborg (1314), paa hvilket de 11,000 Jomfruers Fest (21. Oct.) blev indført i den danske Kirke, og tidligere Anordninger med Henjyn til Celibet og Geistlighedens Sæder bleve stadfæstede.²⁾

Omendstjondt Esger Juul hidtil havde besiddet Kongens Venkskab og Fortrolighed, saa varede det dog ikke længe, efterat han var bleven hævet til Erkebiskopværdigheden, førend han geraadede i Strid med ham. Grunden hertil var den, at Esger Juul,

¹⁾ Cfr. C. C. Addison, History of the Knight Templars. London 1841.

²⁾ Rontoppidan II. p. 111--12. Münter II. p. 183.

der erfarede, hvor vilkaarligt Kongen handlede med Kirkens Eiendom, og hvilke store Statter han paalagde Geistligheden, maatte befrygte det Værste, og desaaarsag paany stadfæstede Beileconstitutionen „Cum Ecclesia Daciana“. Kongen, der havde ventet, at hans venstfabelige Forhold til Erkebispen skulde bevæge denne til at see igjennem Fingre med hans Krænkelse af den canoniske Lov, blev herover ligesaa skuffet som opbragt. Han beskyldte Erkebispen for at staae i et hemmeligt Forhold til hans Faders Mordere.¹⁾ Om Beskyldningen var sand, vide vi ikke; men vist er det, at Esger Juul stod i Forbindelse med Kongens fjendste Broder, Junker Christopher, og at der indløb Klager over ham til Paven, ei alene fra Kongen, men ogsaa fra de danske Bisper og hans eget Capitel. Imidlertid reiste Erkebispen ud af Riget og sendte Paven sit Forsvar og sine Besværinger over Kongen. Omendstjondt de Legater, som Paven i denne Anledning sendte til Danmark for at undersøge Sagen²⁾, demte Kongen til at betale Esger Juul Skadeserstatning, saa gav dog denne, for at gjenoprette Freden, Kongen frivilligt 5000 Mark lødigt Guld, efterat han atter var vendt tilbage til Lund. Legaterne forbøde endvidere under Banskstraf at trykke Kirken og Geistligheden med nye Statter og Told, og forlode derpaa Danmark. Trods Forbudet udfkrev Kongen strar efter Legaternes Afreise nye Afgifter (1317). Ja, han forlangte endog, at alle Geistlige og Verdslige skulde betale ham Tiendedelen af alle deres Indkomster, og Bønderne gav han Tilladelse til at afloje Kirketienden.³⁾ Erkebispen saae sig nu nødsaget til at erklære Landet i Interdict, hvorpaa han gik til Sverrig. Hans Suffraganbisper vilde ikke adlyde hans Befaling, førend de havde erholdt Pavens Samtykke. Da dette

¹⁾ Den protestantiske Pontoppidan kan ikke ubetinget bryde Staven over ham. Han siger: „daß dieser Mann so groß Unrecht nicht gehabt,“ o. s. v. *Annal.* II. p. 53.

²⁾ Vide „Actio Regis Erici Menved in Esgerum Archiepiscopum Lundensem coram pontifice Romano instituta a. 1317“, ap. Langebek in *Scr. Rer. Dan.* VI., p. 535—45.

³⁾ Rex indixit omnibus clericis et laicis, quod solverent sibi decimas omnium reddituum suorum — et rustici redimerent sibi decimas Ecclesiarum omnium. *Continuatio Chronici Dan. et præc. Sialand. ad An. 1317*; ap. Langebek i *S. R. D.* VI., p. 521.

indtraf (1319), havde Kongen bemægtiget sig det erkebispepelige Lehn, Bornholm. Bisperne bleve dog fritagne for at lyse Landet i Interdict, da Kongen strax derefter døde i Ringsted. Ved frugtesløse Krige, utidig Prunk og Odselhed havde han bragt Riget i en uhyre stor Gjæld, og ved hans Død vare Fyen, Laaland og Falster, Vro, Skaane og flere vigtige Krongodser i Jylland panisatte til Udlændinge!¹⁾

I denne Forfatning modtog hans flette og uduelige Broder Christopher II. Riget. Saavel Geistligheden som Adelen og Folket vare af de senere Konger blevne behandlede med stor Vilkaarlighed, og dette foranledigede dem nu til at tage Forholdsregler mod fremtidige Overgreb fra Kongens Side. Til den Ende blev paa Rigsdagen i Viborg (1320) forfattet en saakaldet Haandfæstning, som Kongen maatte underskrive, inden man valgte ham. Af denne Haandfæstnings 37 Artikler²⁾ angik de første 10 Kirken og Geistligheden. Da man af disse Artikler kan danne sig en Forestilling om de Indgreb, som fra Kongernes Side i de senere Aar vare gjorte i Kirkens Rettigheder, ville vi anføre dem her.

„1. Biskopper og Geistlige skulle uforstyrret nyde deres Rettigheder, Jurisdictioner og Friheder over deres Godser og Folk, saaledes som det fra gammel Tid har fundet Sted. 2. Kirketienderne skulle hverken affordres eller modtages, undtagen naar Kirkens Prælater og Sognekirkerne forud derfor have faaet en Borgen, hvormed de kunne være tilfredse. 3. Geistlige maae' ikke stilles for et verdsligt Thing (Domstol) eller for en verdslig Dommer, men, hvad Sag det end maatte være, stilles for en geistlig Dommer, og af denne lovmæssigt overbevises. 4. Ingen Udlænding, som taler et fremmed Tungemaal, ei heller Nogen, som ei har den modne (o: canoniske) Alder, skal have et firkeligt Kald. 5. Geistligheden skal ikke beskattes eller ved Kongebreve lide nogenformelt Bepværing. 6. Af Sognepræstens Ager, paa hvilken denne personligt har sin Bolig, skal ingen Kongetjeneste (o: Krigsmandskab) fordres. 7. Ingen maa ansætte nogen Præst ved en Kirke, undtagen han be-

¹⁾ Dahlmann I. p. 438.

²⁾ Aftrykt hos Dahlmann, I. p. 450 ff.

sidder Raldsret. 8. Ingen Biskop eller Geistlig maa tages tilfange, landsforvises eller berøves sit Gods, undtagen ifølge Paven's særegne Befaling, naar han er Biskop; eller, naar han hører til den lavere Geistlighed, paa sin ordentlige Dommers Befaling, efterat Dommen efter den canoniske Ret er affagt. 9. Klostrene maae ikke besværes med Fodring af Heste og Hunde. 10. Han (∴ Kongen) skal rømme Erkebispens Gods, Slot og Land (∴ Bornholm), saavidt hans er, og tilbagelevere, hvad rømmet er."

Disse Artikler underskrev og besvæer Christopher, og Kirken jyntes saaledes at være sikret for ethvert Angreb fra Kongens Side. Men desværre holdt han ikke, hvad han saa høitideligt havde lovet. Paa Erkebispens Opfordring om at udlevere Bornholm, vægrede han sig bestemt. Esgjer Juul reiste nu til Pave Johannes XXII. i Avignon, der antog sig hans Sag og sendte de danske Biskper en Bulle, hvorved han forbød dem at frone Kongen i deres Primas' Fraværelse. Paven medgav denne en Legat, Magister Bertram de Monte Vulcano, der havde en Skrivelse fra den hellige Fader til Kongen, som blev truet med Excommunication, dersom han ikke opfyldte sine Forpligtelser og udleverede Erkebispens Bornholm. Dette gjorde sin Virkning. Ved et Forlig i Roeskilde (21. Aug. 1321) blev Sagen afgjort i Mindelighed¹⁾, og tre Aar derefter kronede Esgjer Juul Christopher og hans ældste Søn Erik (der blev dødeligt saaret i Slaget paa Lohede 1331) i Bordingborg. Det varede dog ikke mange Aar, inden Kong Christopher brugte Vold mod Kirken. Med Bisp Tycho af Børglum var han bleven uenig. Men istedetfor at indaakte Sagen til Paven's Kjendelse, lod han Grev Gerhard af Holsteen fange Bisp'en. Nu blev Veileconstitutionen bragt i Anvendelse. Men Bisp'en fandt Leilighed til at undkomme af sit Fængsel. Han flygtede til Paven, der sendte en Legat²⁾ til Danmark, med Fuldmagt til at stadfæste Interdictet. Christopher blev herover yderst opbragt og vilde øve Voldsomheder mod Legaten, hvorfor denne

¹⁾ Cfr. Documentet hos Huitfeld, danske Cronike, I. 416.

²⁾ Cardinal Guidr. Pontoppidan II. p. 149. Vide: „Processus inter Regem Christophorum II. et Episcopum Burglanensem Tuchonem“, ap. Langebek in S. R. D. VI., 545—51. def.

skyndsomst ilede ud af Landet. Den elendige og forhadte Konges Brede havde dog ikke stort at betyde, og kort Tid derefter døde han i den usleste Forfatning i Nykjøbing paa Falsker (1332).¹⁾

Danmark bestod nu blot af Navn! Det var deelt mellem de holsteenske Grever, Geert og Johan, Hertug Baldemar af Slesvig og Kong Magnus af Sverrig, ikke at tale om de mindre Panthavere. Folket sukede dybt under de fremmede Herrers Trældomsaaag. I syv Aar var Landet uden Konge, brandfattet og udsuget af den „fullede Grev“ Geert, hjemsogt af Misvært, Hungerensnød og Pest! Kronprindsen, Otto, sad fangen paa Segeberg Slot, og den unge haabefulde Junker Baldemar opholdt sig som Flygtning ved den tyske Keisers Hof.²⁾

Midt under denne grændseløse Nød, Elendighed og Søndersplittelse af det danske Rige og Folk var der dog een Institution i Danmark, som stod urørt og udeelt, og som i en hviere Forstand forenede det Adspalttede. Denne Institution var den katolske Kirke! Grev Geert havde udfonet sig med Biskop Tycho af Børglum, hvorved Interdictet i Nyl-

¹⁾ Da Kongen døde, bestod hans Rige kun af Esthland og et Stykke af Laaland. Han boede i et lille Huus i Sarkjøbing; her blev han overfaldet af to holsteenske Adelsmænd, som satte Ild paa Huset og derpaa fangede ham, da han sprang ud af et Vindue. Han blev nu sat i Fængsel paa Alholm Slot. Men saasnart Grev Johan, hans Vantehaber, erfarede dette, satte han ham paa fri Fod. Af den tilfældige Krænkelse og af Græmmelse over sin Ukselhed døde han saa Dage derefter.

²⁾ Danmarks sørgelige Forfatning er smukt og træffende stildret af en samtidig jydsk Geistlig i et Digt „Planetus de statu regni Daniæ sub Rege Christophoro II.“, ap. Langebek in S. R. D. VI. p. 551—57. Vi vilde hidsætte et Par Stropher af samme:

1. Geme, plange, moesto moro
Dole, rosa Dacia,
Quia probo protectore
Cares et audacia.
Gens eras fortissima,
Virtute clarissima
Stravisti, vicisti
Populum
Aemulum
Per terrarum spatia.

9. Daemon fune mensuravit
Terram aute Dominum,
Tuum sibi usurpavit
Regnum ultra medium.
Tulit Rhyam, Schlaviam,
Scaniam, Selandiam,
Falstriam, Fimbriam,
Angliam,
Holsatiam,
Atque Sonderjutiam.

land og Fyen var bleven hævet (1337). At Biskop Svend af Aarhus var dragen til Lydskland af Kjarlighed til den unge Junker Baldemar, gjorde intet Afbræk i Stiftets geistlige Forvaltning. Ja, som et yderligere Beviis paa Kirkens Sammenhold i denne ulykkelige Tid, maa det anføres, at der i Aaret 1335 blev holdt et Nationalconcilium i Helsingborg under Erkebiskop Peter Johansen's Forjæde¹⁾, som det synes, i den Hensigt at tage Forholdsregler til Beskyttelse af Kirkens Rettigheder og Friheder.²⁾

Men hvad der især bidrog til at opretholde Kirken i denne Oplosningens Tid, var den kraftige og energiske Optræden af Landets Biskper. Især gjælder dette om den nysnævnte Biskop Svend af Aarhus, som, inden han drog til Junker Baldemar i Lydskland, med Biskop Jacob Splitt af Ribe og dennes adelige Frænder dannede et Forbund til Kirkens og Fædrelandets Forsvar mod de fremmede Voldsmand. Med en Hær paa flere tusinde Mand besjæmpede dette Forbund Grev Geert's tydske Leietropper, der stændte og brændte overalt i Jylland. Kirken i Fyen og Laaland-Falster blev beskjærmet af den myndige og kraftige Biskop Peter Pagh af Odense, der lige til sin Død (1339) vidste at bevare den „fullede Greves“ særdeles Agtelse og Gunst.

Men endelig slog Frelsens Time for vort ulykkelige Fædreland. Grev Geert blev den 1. April 1340 om Natten dræbt i Randers af den jydske Ridder Niels Ebbesen, som derefter i et blodigt Slag overvandt Geert's Sønner og befriede Jylland fra det fremmede Aag (2. Nov.). Nu indfaldte man Junker Baldemar til den ledige danske Throne. Efter et Forlig var sluttet med Rigets Fiender og Panthavere, valgte den danske Geistlighed, Adels og Menigmands Baldemar IV. (Atterdag) til Konge, og med ham gjenfødtes Danmark. Ved Giftermaal, List og Magt samlede han det adspalttede Rige og bragte atter Fred og Orden tilveie. -- At han, for at realisere sin store Plan, ofte traadte Ketsfærdigheden under Fødder, maatte Kirken flere Gange erfare! Saaledes betalte han i Aaret 1342 sine Soldater Sold med — Kirkernes indviede Solvkalke, som han med Magt tilegnede sig.³⁾ Ligeledes borttog han 1375 Erkebispens og Domcapitlets Segl, og forsynede med det flere Documenter, hvorved han paa egen Haand indskrænkede Kirkens Friheder.⁴⁾ At den ovennævnte Biskop Svend af Aarhus blev tagen tilfange (1343), var ikke Baldemar's Skyld, som

¹⁾ Før ham og efter Esker Juul sad paa Erkestolen Carolus († 1334). Peter Johansen bekræftede samme Værdighed til sin Død 1355.

²⁾ Pontoppidan, II. p. 143.

³⁾ Pontoppidani Annales, II. p. 160.

⁴⁾ *Najus etiam tempore Valdemarus Rex violenter accepit sigillum capi-*

Pontoppidan mener, men denne Krænkelse blev udøvet af de holsteenske Grever, som derved paadrog Landet et eetaarigt Interdict.¹⁾ Svend sad dog ikke ret længe i Fængsel; thi allerede paa Christi Himmelfartsdag den 9. Mai 1345 saae man ham blandt Rigets øvrige Prælater paa Kirkeforsamlingen i Helsingborg. Paa denne Nationalsynode bleve tidligere Bestemmelser om at komme betrængte Geistlige til Hjælp stadfæstede, og navnlig blev det vedtaget, at en landsflygtig Biskop skulde af sine Colleger nyde en aarlig Understøttelse paa 120 Mark reent Sølvs. Tillige blev det forbudt Geistlige at forvalte verdslige Embeder. Endelig blev det indskærpet Geistligheden, hvittdeligt at fejre Mariæ Undfangelsesfest i deres Kirker, og flere andre liturgiske Bestemmelser bleve anordnede.²⁾

Medens Kirkens Prælater vare forsamlede i Helsingborg, drog Kong Waldemar med en Deel Krigsmænd over Østersøen til Reval, for at tugte Russerne, som nylig havde gjort et Indfald i Liefland og der ihjelslaaet 1800 Adelsmænd og 28 Munke.³⁾ Men da Kongen ankom, havde den „tydske Orden“ allerede tugtet Fjenden. Waldemar tilbød nu for en Sum Penge Ordenen Liefland, hvortil denne var villig. Kongen fik 19,000 Mark lodigt Sølvs for Afstaaelsen af Landet, men beholdt Patronatsretten. Da denne Sag var bragt i Orden, fik han pludselig Lyst til at besøge Jerusalem og begav sig ogsaa strax paa Reisen. Efter en Maanedes Forløb ankom han allerede til den hellige Stad, hvor Hertug Erik af Sachsen-Lauenburg slog ham til Ridder af den hellige Grav. Han maa strax være reist tilbage, thi i Efter sommeren samme Aar var han i Danmark. Denne Reise, som han vistnok mere gjorde af en oieblikkelig Lyst, end af Fromhed, og som blev foretagen uden hans Undersaatters Vidende og til Landets Skade, gav Anledning til, at han blev belagt med Ban, hvoraf han først blev løst 3 Aar senere (1348)⁴⁾. Man bebreidede med Rette Kongen, at han paa denne Reise havde bortødslet de Penge, som vare indkomne for Salget af Liefland.

tuli Lundensis et ejusdem Domini Nicolai Archiepiscopi, et sigillavit certas litteras eisdem invititis contra libertatem Ecclesiae. Nicolai Archiep. Lund. „Chronica Episcoporum Lundensium“, ap. Langebek in S. R. D. VI. p. 631.

¹⁾ Münter Kirchengeschichte von Dänemark und Norwegen. II. p. 563.

²⁾ Cf. Münter II. p. 185.

³⁾ Pontopp. II. p. 167.

⁴⁾ See Bedel Simonson, Udsigt over Nationalhist. ældste og mærkeligste Perioder. Kjøbh. 1813. II. p. 154. Kong Waldemar's Charakter og Handmaade var af den Beskaffenhed, at man, uden at træde Sandheden for nær, nødvendigviis maa antage, at der tillige har været en anden Anledning til Excommunicationen, saameget mere, som flere Adelsmænd i Danmark paa den Tid bleve excommunicerede, uden at Historien angiver Grunden dertil.

Den skrækkelige Pest, som i de sidste Aar havde raset i flere Lande, og som er bekjendt under Navnet „den sorte Død“, hjem- søgte nu ogsaa Danmark. Efter to Aars Ødelæggelser culminerede Sygdommen (1350). En Trediedeel af Danmarks Indbyggere faldt som et Offer for denne Pest.¹⁾ Hvormange Præster denne Sygdom dræbte, kan man gjøre sig et Begreb om, naar man betænker, at i Vestergothland (som dengang, høit anslaaet, havde 300,000 Indvaanere) døde af Pesten 466 Præster! Den hellige Fader havde skjenket Folket en almindelig Afsad, og denne i Forening med det høihellige Sacramente vare de Døendes eneste Trøst. Ved Siden af al denne Jammer og Glædelighed saae man Flagellanter²⁾, der drog om og pidkede sig i et Slags frontt Bannid, og som en Contrast til disse en Mængde Kirkerøvere, der uantastet brøde ind i Kirkerne og i de bortdøde Geistliges Boliger, og der røvede alle kostbare indviede Sager.

Baldemar Atterdag's Forhold til Kirken var, paa de ovenfor anførte Krænkelser nær, upaaklageligt. Han besøgte selv Pave Urban V. i Avignon (1354) og fik udvirket, at flere af Landets Bisper erholdt pavelig Fuldmagt til at anvende geistlige Straffe mod Rigets oprørske og opjættige Adel. Mod Slutningen af sin Regjering (1370) sendte han sin Raad, Johan Rud, til Pave Gregor XI., for at overrække den hellige Fader flere Foræringer og bede ham om at sætte Kongens oprørske Undersaatter i Ban; men Paven svarede: at han først maatte høre begge Parter, førend han kunde dømme nogen af dem. Skjøndt det femhundredaarige Sagn vidner om Baldemar's Fritænkeri³⁾, og man ikke har Grund til at ansee ham for at have været en from Mand, saa havde han dog sund Fornuft nok til at skjenke Kirkens Overhoved sin Agtelse⁴⁾.

¹⁾ Dahlmann I. p. 500. Og dette er maaskee lavt anslaaet; thi i Sverrig døde fem Sjettedele af Befolkningen. *Vix sexta pars hominum remansit.* Script. rer. Sueciar. Tom. I. S. 1. p. 29.

²⁾ Flagellantene bleve snart landsforviste af Baldemar. Kirken har senere excommuniceret dem.

³⁾ Baldemar var meget udsøvende; medens han holdt sin egen Dronning saagodt som i Fængsel, var Lovelille af den adelige Slægt Bodebust hans Frille. Sin boede paa Gurre Slot i Nerbjællands meest skovrige og smukkeste Egn, ikke langt fra Gærom Kloster. Han elskede Gurre saa høit, at Feltefangen lægger ham de bekjendte gudsbespottelige Ord i Munden:

„Lad Gud beholde sit Himmerig,

Og jeg — mit Gurre!“

⁴⁾ Pontoppidan er saa tilfreds over (efter Huitfeldt) at kunne citere et Brev fra Baldemar til Paven, hvori Kongen siger til denne: „habemus Fidem a tuis Prædecessoribus, quam, si nobis non saves, per Præsentes remittimus.“ Men den lærde Gram har for længe siden beviist, at dette Brev er urægte. Forbedringer i den danske Historie. S. 188—99.

og paa sin Sottesjeng udraabte han i Bevidstheden om sine Synder: „Hjælp mig Esrom, hjælp mig Sorø og du store Klokke i Lund!“ thi disse tre Stiftelser havde han beviist megen Gæmildhed.¹⁾

Efter Valdemar Atterdag's Død (1375) blev hans femaarige Datter søn Oluf Konge under sin Moders, Margaretha's, Formynderskab. Den Haandsfæstning, som han indgik, søkkede i alle Maader Kirkens og Geistlighedens Rettigheder. Kirketienden blev tilføkket den; Fremmede og de, som ikke havde opnaaet den canoniske Alder bleve udelukkede fra Kald; Klostrene og de Verdensgeistlige fritoges fra at give Nåde for verdslige Domstole; i lige Maade fra at jordre Kongens Heste og Hunde, naar han befandt sig paa Reiser; endelig skulde Ingen indquarteres i Klostrene, og ingen Geistlig rvinges af Kongen til at udføre en verdslig Bestilling.²⁾ Margaretha var en ualmindelig klog, talentfuld og from Dame og Geistligheden meget hengiven. Ja, hun har endog erhvervet sig Navn af „Geistlighedens Moder!“ Mod Kirker og Klostre var hun overordentlig gæmild. Selv stiftede hun Gaane Kloster 1390. Hendes fortroligste Raadgiver og Minister var Bispen af Roskilde, Peter Jensen; og Abbeden i Sorø Kloster, der var hendes Skriftefader, havde megen Indflydelse paa hendes Beslutninger. Efterat hendes Søn Oluf pludselig var død (1387), blev hun Regentinde i Danmark og Norge³⁾, indtil hendes Søsterdatter søn, Erik af Pommern, der var bleven udnævnt til Konge, blev myndig. Da der i Sverrig var et Parti for hende, og man der var misfornøiet med Kong Albrecht, begyndte hun, ved sin Feltherre Jvar Lykke, Krig med ham, overvandt og fangede ham i Slaget ved Falköping (1389), og underkastede sig derpaa Sverrig, hvor ogsaa Erik blev hyltet til Konge (11. Juli 1396). Aaret derefter paa St. Margarete's Dag, den 20. Juli, blev den berømte Calmarunion sluttet, hvorved Danmark, Norge og Sverrig bleve knyttede sammen under een Regent. Unionsacten⁴⁾ blev undertegnet af Erkebisperne Jacob af Lund og Henrik af Upsala, Bisperne Peter af Roskilde og Knud af Linköping, samt Broxst Arent af Öpplö, foruden af 11 Riddere. Det fortjener at bemærkes, at denne skandinaviske Union for en stor Deel skyldtes den katolske Geistlighed, der var levende overbevist om, at politisk Eenhed og Enighed mellem Nordens tre Broderriger vilde have en gavnlig Indflydelse paa Kirkens

¹⁾ Dahlmann II. p. 47.

²⁾ Aftrykt hos Suhm, Historie af Danmark XIV., p. 498.

³⁾ Oluf havde arvet dette Land 1380 efter sin Fader, Margaretha's Gemal.

⁴⁾ Meddeelt i Nye danske Magazin III. Bd.

fredelige Udvikling og Virksomhed her i Norden, og derfor var det ogsaa Geistligheden, især den danske, som meest ivrede for Unionens Opretholdelse, medens Adelen var imod den.

Den Slaphed i Geistlighedens Sæder, som desværre fandt Sted i det fjortende Aarhundrede, søgte flere Prælater kraftigt at modarbejde, ligesom man ved Concilierne og Stiftssynoderne energist søgte at afskaffe Misbrug og hævde Kirkens Anseelse. Erkebiskop Magnus (1379—†90) var ivrig i at reformere Geistlighedens Sæder og Levemaade og straffede haardt Enhver, som krænkede Kirkens Eiendom og Rettigheder.¹⁾ Han sammenkaldte Conciliet i Malmø 1383. Paa dette blev vedtaget, at Dombherrerne ikke maatte lade Andre vicariere for dem i Choret, undtagen disse vare Præster eller i det Mindste lærde og uberygtede Mænd; at Enhver, som paa nogen Maade selv krænkede Geistlige eller tilskyndte og raadede Andre dertil, skulde straffes; i lige Maade skulde alle Præster, som levede i Concubinat, og Alle, som øvede Vold mod Kirkerne og Kirkens Eiendom, banlyses; endvidere skulde Biskper, som ikke opfyldte deres Pligter, afsættes og excommuniceres.²⁾ Erkebiskop Jacob Gerhardsen (1391—†1410)³⁾ fandt det upassende, at Dombherrerne ikke boede ved Domkirken, og desaaarsag bestemte han, at de Dombherrer, som ikke havde Bopæl ved deres Stiftskirke, ikke skulde have den dem ellers tilkommende Deel af Chorofferet. Under ham blev det første scandinaviske Concilium afholdt i Helsingborg (August 1394). Paa denne glimrende Forsamling vare Biskperne fra alle de tre nordiske Riger tilstede, ja selv Biskperne fra Færøerne og Orknoerne.⁴⁾ Om Conciliets Beslutninger haves meget ufuldstændige Efterretninger. Der vides kun med Bished, at her blev tilstaaet dem, som befordrede Klosters og Kirkers Bygning, en Afslad. Biskop Eskild af Ribe († 1409) er bekjendt for at have indført en streng Kirketugt og overalt i sit Stift noie paaseet, at Præsterne prædikede paa alle Sønd- og Helligdage.

Saa fredeligt og inderligt et Forhold der end herskede mellem Kirke og Stat i Dronning Margaretha's Tid, saa blev dog Biskpen af Slesvig, Johannes Skondelen, behandlet paa samme Maade som tidligere Erlandsen og Grand. Men deri havde „Geistlighedens Moder“ naturligtviis ingen

¹⁾ For ham sad paa den lundske Erkestol Jacobus († 1361) og Nicolaus, der har efterladt os et værdifuldt Værk om de lundske Erkebiskper († 1379).

²⁾ Subm. XIV. p. 529 ff. Münter II. p. 187—88.

³⁾ For ham sad Petrus (1390—†1391).

⁴⁾ Om nogen af de islandske Biskper var her tilstede, vide vi ikke. Om de grønlandske kan her ikke være Tale. Christendommen i Grønland var allerede udryddet af amerikanske Sejdnere 1379. Pontopp. a. h. a.

Deel. Sagen forholdt sig i Korthed saaledes: Biskopen havde laant Enkehertuginde Elisabeth's Gemal, Grev Gerhard, 5000 Guldgylde. Efterat denne var falden i et Tog mod Ditmarskerne, forlangte Biskopen sine Penge udbetalte af hans Gemalinde Elisabeth, hvilket hun afslø. Da hun og hendes Svoger Henrik senere kom i Krig med Margaretha og Eric, trængte de til Penge. Bisp Johannes befandt sig dengang (1410) i Flensborg paa en Rundreise i sit Stift, for at indsamle Bidrag til Opførelsen af Slesvigs Domkirke. Elisabeth og Henrik antog, at han havde Penge hos sig, lod ham derfor ved Nattetid overfalde og udplyndre. Deres flette Haandlangere slæbte den gamle Mand ud af Sengen og trak ham nogen henad Steenbroen, saa at han fik betydelige Saar og mistede en Finger. I Skjorte kun, som han var, jatte man ham paa en Hest og førte ham saaledes i Fængsel. Senere tilføiede man ham allehaande Krænkelser og førte ham fra et Fængsel til et andet, indtil han endelig fik sin Frihed. Grunden til denne skjændige Behandling maa vistnok søges i den Omstændighed, at han som dansk Bisp holdt med den danske Konge. Han gik til Rom for at klage over den ham tilføiede Mishandling, blev ogsaa tilkjendt Erstatning, men døde uden at have erholdt samme 1421.

Den anførte Krig blev fortsat en halv Snees Aar. Thi vel havde Margaretha sluttet et Forlig 1412, men da hun døde saa Dage derefter, brød Eric af Pommern Forliget og fortsatte Krigen tildeels med Held. Men ved Indtagelsen af Den Fehmern (1419) viste han en saa umenneskelig Grusomhed, at han af Anger nogle Aar derefter gjorde en Pilgrimstreife til det hellige Land (1424).

I det følgende Aar, medens Kongen opholdt sig i Tydskland hos Keiseren for at faae sin Sag angaaende Uenighederne med Slesvig og Holsteen paakjendt, holdt den danske Geistlighed et Nationalconcilium i Kjøbenhavn, under Forsæde af den lundske Erkebisp Peter Lykke.¹⁾ Paa dette Concil bleve en Mængde Bestemmelser, sigtende til at reformere Geistlighedens Levemaade og Sæder, vedtagne; Franciskanermunkene bleve forbudte at prædike og høre Skriftemaal; og den almindelige Kirkebøn for Kongen og hans Huus og alle dem, som befordrede Kirkens Vel, blev indført i alle Landets Kirker. Desuden bleve alle de tidligere vedtagne Bestemmelser angaaende Krænkelser af Kirkens Fred og Eiendom gjentagne.²⁾ Uffattelsen af de her vedtagne kirkelige

¹⁾ For ham bekræftes Erkebispværdigheden af Peter Kruse († 1418), under hvem den lundske Domkirkes Stat blev stjaalen af Sorøvere.

²⁾ De 40 Canonens Lovbestemmelser, som paa dette Concil bleve vedtagne, findes hos Pontopp. II. 540 - 50 og hos Suietfeld I. p. 714 ff.

Løve tyde paa, at Conciliet har talt Mand, hvem Kirkens sande Lærer har lagt paa Hjerte, og som have havt Die for Kirkens Brost, og Kløgt til at tage de rette Forholdsregler derimod, og der er ingen Tvivl om, at Peter Lykke har den største Fortjeneste heraf. Han var Doctor i Theologien og en meget lærd Mand, havde tidligere foretaget Gesandtffabsreiser for Erik af Pommern, og sad i 9 Aar (tiden 1409) paa Ribe Bispestol. Han var den danske Kirkes fornemste Repræsentant paa Conciliet i Kostniz (1414—18), hvor han indtog en fremragende Plads og blev udnævnt til en af den germaniske Nations Procuratorer. Han var Medlem af det Udvalg, som jordømte Huf's falske Lærdomme, og holdt samme Dag som denne blev henrettet en Prædiken i Domkirken, i hvilken han indstændigt opfordrede Keiseren til at modarbejde Kjøtteriets Udbredelse.¹⁾ Da han kom tilbage fra Conciliet, erfarede han, at det lundiske Capitel havde valgt ham til Erkebisp. Han døde 1436. Foruden Peter Lykke talte Conciliet i Kjøbenhavn flere lærde, talentfulde og ivrige Geistlige, blandt hvilke vi her blot skulle nævne Bispen af Odense, Rafne Krigebuff († 1440). Han havde tidligere været Bisp i Sverrig, men var (1416) ved Peter Lykke's Indflydelse bleven valgt til Bisp i Odense af Domcapittet sammesteds. Ingen kunde være en ivrigere kirkelig Tilsynsmand, end han. Hvor han paa sine hyppige Bisittatser traf den ringeste Esterladenhed hos sine undergivne Geistlige, straffede han den med Strengbed. Hans Esterfølger Henneke Ulfeld († 1460) har erhvervet sig samme Roes.

Erik af Pommern's Uduelighed og Folkets Misjornøielse med ham, forarsagede omsider et almindeligt Oprør, under hvilket han forlod Riget (1439). Hans tredobbelte Krone var for bestandigt tabt, da man valgte Christopher af Bayern, først til Rigsforstander og derpaa til Konge. Efter at være bleven hyllet og kronet i Sverrig og Norge, kronede den lundiske Erkebisp Johannes Lærmand ham ogsaa til Danmarks Konge i Ribe (Maj 1443). Paa den Rigsdag, som blev holdt umiddelbart efter Kroningen, fik Erkebisp Johannes udvirket, at der blev tilsiikret Geistligheden den fulde Tiende, medens den hidtil kun havde faaet Femtendeelsafgiften. Derimod fik Kongen den roeskildste Bisp Johannes

¹⁾ Ilden at tale om Huf's for Kirken hoist farlige og falske Læresætninger ville vi kun erindre om denne ene af kirkelig, politisk og social Orden nedbrændende Sætning: „at Enhver verdslig og geistlig Dyrighed, som befinder sig i en Dødsynd, har ingen Autoritet!“ Dette er allerede nok til at gjøre Peter Lykke's Oprøden fuldkommen berettiget.

Peter Jernskjæg til at afstaae Kjøbenhavn, hvilket fra nu af blev de danske Kongers Resident's. Ved Christopher's Død (1448) besteg den oldenborgske Stamme Thronen med Christian I. Han stadfæstede alle Domcapitlernes Privilegier, og viste sig som en from, den katolske Kirke hengiven Konge. Mellem ham og den lundiske Erkebisop Tycho bestod et inderligt Venstabs. Denne Prælat var sødt af fattige Forældre i Viborg, hvor han endog maatte betle sit Brød. Sin Skoleunderviisning nød han i Domskolen sammesteds. Hans Talent forskaffede ham Belyndere, der lode ham studere i Udlandet, hvor han blev Doctor i Theologien og Magister Artium. Fra Erkedegn i Roeskilde Capitel blev han hævet paa Lunds Erkestol (1443). I den Krig, som den svenske Konge Carl Knubsen førte mod Christian, beleirede den første Erkebispens Slot i Lund, og søgte baade ved Magt, Trudsel og Løfter at bevæge ham til at forlade Christian's Parti. Men Tycho lod sig ikke rokke i sin Trostabs mod den danske Konge, og allermindst ved Carl's Løfter. „Høiere end jeg nu staaer,“ tilsvarede Erkebispens denne, „som Danmarks Erkebisop, Paven's Legat og Sverrigs Primas, kan jeg ikke stige; og ringere end jeg tidligere har været, da jeg betlede mit Brød, kan jeg ikke blive.“

Iblandt de Bisper, som under Tycho udmærkede sig, fortjener Henrik Stangebjerg af Ribe († 1465) og Nicolaus Bulf af Slesvig (1429—77) at nævnes. Den første var en meget lærd og from Mand, og den sidste erhvervede sig Navn af en god, ivrig, elskværdig og godgjørende Hyrde. Begge paalagde deres Geistlighed, paa alle Søn- og Helligdage i Choret at forelæse Stykker af Bibelen for Menigheden.

Christian I. foretog sig (1474) en Balsart til Apostelskytternes Grave i Rom. Her blev han modtaget med megen Udmærkelse af Pave Sixtus IV., der gav ham Tilladelse til at oprette et Universitet i Kjøbenhavn¹⁾ og løste ham fra et Løfte om at drage til det hellige Land, imod at han gjorde Vel imod de Fattige.²⁾ Efter Christian's Hjemkomst blev Universitetet oprettet og indviet den 1. Juli 1479. Facultetsvidenskaberne repræsenteredes kun af 3 Professore, og Universitetsbibliotheket begyndte sin Tilværelse med 24 Bind, som den medicinske Professor skjenkede det.³⁾ De ældste Staturer⁴⁾ bleve

¹⁾ At Paven i Middeltalderen ikke frygtede Videnskaben, men befærdede den mere end nogen Anden, fremgaaer klart nok deraf, at Kjøbenhavns Universitet (stiftet 1479) var det fire og tredsiendstyvende Universitet, som blev oprettet ifølge en pavelig Bulle! Cfr. Savigny, Gesch. d. römisch. Rechts im Mittelalter. 2. Ausg. B. III. p. 152—419.

²⁾ Paa Grund heraf stiftede han Barrou Hospital i Kjøbenhavn.

³⁾ Cfr. Werlauf, Bidrag til det kjøbb. Universitets Historie. Kjøbb. 1834.

⁴⁾ Münter, Magazin für Kirchengeschichte und Kirchenrecht, 1. B. p. 350 ff.

forfattede af den lundiske Erkebisp Johannes Brockdorff (1472—†1497). Han havde studeret i Udlandet og var der bleven Baccalaureus i Theologien. Da han kom hjem, blev han Kong Christian's Cantfles. Efter dennes Død (1481) bidrog han meget til, at Kong Johannes' Valg i Skaane og Norge blev sat igjennem paa Rigsdagen i Halmstad (Januar 1483). Kong Johannes stadfæstede Kirkens og Geistlighedens Rettigheder og var den romersk-katholske Kirke saa hengiven, at han endog bestræbte sig for at bevæge den russiske Czar til at forene den græske Kirke med Moderkirken. Omvendtjondt han blev kronet i Sverrig til Konge (1497), maatte han dog til sin Død (1513) kjæmpe mod de mægtige Sturer, der afløste hverandre som svenske Rigsforstandere, og ikke vilde anerkjende den danske Konge som deres Overherre. Christian II., som fulgte sin Fader i Regjeringen, havde ligesom denne et Parti for sig i Sverrig. I Spidsen for dette Parti stod den uparliske Erkebisp Gustav Trolle, hvem Steen Sture den yngre desaarjag fangede og fastede i Fængsel. Saajnarit Baven fik Underretning herom (1516), sendte han strax den lundiske Erkebisp Birger Fuldmagt til at undersøge Sagen og i Tilfælde af, at han fandt Sture skyldig, da at erklære ham i Ban. Birger opfyldte sit Hverv, og allerede i Foraaret 1517 blev Banlysningen forkyndt i de svenske Kirker. Da Sture desuagtet vedblev at holde Erkebispen fangen, ja endog affatte ham fra sin Værdighed, overdrog Baven Christian II. at tvinge ham med Vaabenmagt. Dette skete; Sture blev dødelig saaret i Slaget ved Bogesund (Jan. 1520), Erkebisp Trolle befriet af sit Fængsel, og Christian kronet i Stockholm (4. Nov.). Men den grusomme Konge udslættede 4 Dage derefter den calmariske Unionsaand i det stockholmske Blodbad.¹⁾

Birger, Lunds sidste, store og værdige Erkebisp,²⁾ oplevede ikke dette blodige Skuespil. Allerede Aaret tilforn (Dec. 1519) endte han sin jordiske Løbebane. Ligesom Tycho, havde han

¹⁾ Lgsaa Stylden for denne gemene, vilkaarlige Handling har man tillagt Kirkens Overbød! „Tyrannen“, saaledes kaldte de Svenske Christian, indbildte Verden, at han handlede i Kirkens Navn, da han uden Lov og Dem myrdede 94 af Sverrigs ærteste Mænd, deriblandt to Biskoper! Baven, der ikke paa Baldemar Atterdag's Spjorbring vilde excommunicere en eneste af dennes Underaatter, forend han havde hørt begære Partier, han skulde have tilladt en Tyran at krænke Kirkeloven ved at lægge blodig Haand paa to Biskoper og saamange ædle Mænd, uden at høre deres Forsvar! Kun forblindede Daarer kunne troe og skrive Sligt.

²⁾ Af hans fem Efterfølgere bleve de tre af Christian II. paatvingne Domcapitlet. Kun to bleve consecrerede; den ene af dem kom slet ikke til Danmark, den anden, der af Christian var paanødet Domcapitlet, sad kun kort Tid paa Erkestolen og fulgte „Tyrannen“ i Landflygtighed. De tre andre vare sin Archiepiscopi electi.

været et fattigt Barn, der ved Fromhed og Talent havde banet sig Vej til Nordens højeste kirkelige Værdighed. Ved Klostets og Greifswaldes Universiteter fik han sin videnskabelige Dannelse, og blev der Magister Artium. Inden han blev Erkebiskop (1497) havde han været Sognepræst, Rector, Cancellist, Erkedegn i Roeskilde Domcapitel og Cantler hos Dronningerne Dorothea og Christina. Denne lærde Prælat skyldte vi, at Saro's Danmarkshistorie er bleven tilgængelig for Efterverdenen. Han lod det eneste Haandskrift af dette Værk, som fandtes, afstrykke i Paris 1514. En samtids Historieforfatter kalder ham en ved Fromhed, Dyd, Erfaring og Myndighed udmærket Mand.¹⁾ Han lod Kryptkirken i Lund istandsætte; og her, under Laurentiuskirken's forladte Helligdom, hvile den 90aarige Prælats jordiske Levnings, bevogtede af det store Steenmonument, som bærer hans Marmorbillede. Requiescat in pace!

Her begynder det store Vendepunct i den danske Kirkes Historie, hvor de reformatoriske Bestræbelser i Kirken voldsomt afbrødes af de reformatoriske Bestræbelser udenfor Kirken; hvilke sidste, understøttede af verdslig Magt og verdslige Interesser, bekjæmpe og nedbryde den hellige majestætiske Bygning, som Jesus Christus ved den hellige Aand og dennes mange fromme, store, uddødelige Efterfølgere gennem syv Aarhundreder havde opreist i vort elskede Fædreland til Sjælens Frelse, og bejalet af danske Blodvidner! Det er med hellig Glæde at vi kaste et Blik tilbage paa disse syv Aarhundreder, som vi nu i Aanden have gennemvandret med vore Læsere. Det er med hellig Smerte at vi fra Birger's Grav kaste et Blik ud i Fremtiden! Men vi fordømme Ingen: „Historien er Verdensdommen!“

¹⁾ Sed pietate, virtute, consilio atque auctoritate vir insignis. Petrus Parvus Rosaefontanus in Hist. Johannis Regis Daniae.

Rettelse.

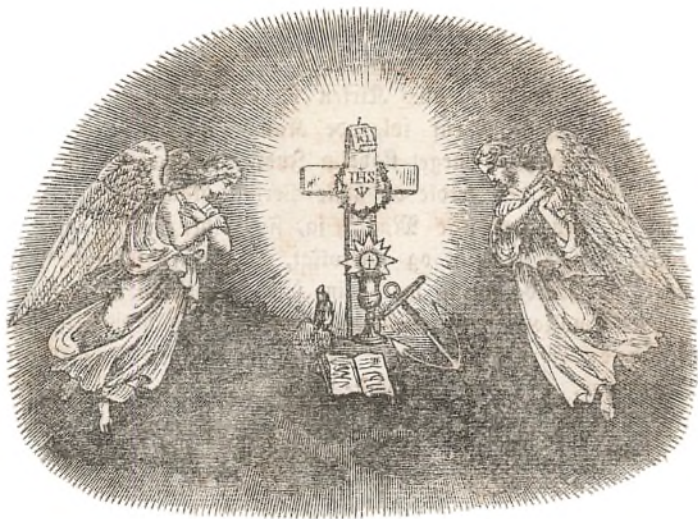
I ferr. Nr. 5. 239 v. 32 fra oven, læs „Lænder“ istedetfor „Lænker“.

Kirkelig Erindringsliste.

Søndagen d. 1. August. — 10. Søndag efter Pintsje. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med tydf Bæbiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Forelæsning.
Søndagen d. 8. August. — 11. Søndag efter Pintsje. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med dansk Bæbiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Forelæsning.
Løvedag den 14. August er befalet Vigilie-Fastebag til Marie Høimeessart.

Kjøbenhavn.

Louis Klein's Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 17.

Søndagen den 15de August.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaar hver anden Søndag og leverer Subscriberne desuden i Hærets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Kunsthandler **E. A. Blanzkeußeiner**, Store Kjøbmagergade 68, og i alle Bogstaver; i de danske Stater paa de sgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Rk. 8 Scl. Dvartalet.

Characteristik af den katholske Kirke i Danmark, fra Erkebiskop Absalon til Birger.

„Thi vi formaae ikke Roget mod Sandhed, men for Sandhed.“
St. Paulus (i 2. Brev til Corinth. 13, 8).

Den katholske Kirkes Vilkaar i Danmark under dette trehundredaarige Tidrum vare meget forskellige. I den første Periode, fra Midten af det tolvte til Midten af det trettende Aarhun-

brede, blev Kirken beskyttet af den verdslige Magt, og denne forherliget af Kirken. I den anden Periode, som omfatter det følgende Aarhundrede, blev Kirken og Geistligheden krænket af Kongerne, og de deraf følgende Kamppe mellem Scepter og Krumstav havde en meget skadelig Indflydelse paa det kirkelige Liv. Men i den tredie og sidste Periode staaer Kirken uanstastet af den verdslige Magt; ja, Forholdet mellem den og Staten er saa fredeligt og fortroligt, at dennes følgende Forræderi og Boldsøgjerning mod hiin, som er bekjendt under Navn af „Reformationen“, tilsyneladende mangler den historisk-logiske Grund og Forudsætning.¹⁾ De danske Kongers Forhold til Paven var, selv i den mellemste Periode, upaaklageligt, og saa ofte de skriftligt eller personligt kom i nærmere Berøring med ham, viste de ham stedse den Agtelse og Lydighed, som alle den katolske Kirkes Medlemmer skyldte den sande Christenheds Overhoved, Jesu Christi synlige Stedsfortræder.²⁾

Erkebispens af Lund var Pavens Legat og bestandige Vicar (Vicarius perpetuus) og vedblev hele Tiden som Primas at føre Overtilsynet med den svenske Kirke. Men den norske Kirke erkjendte, selv under Calmarunionen, kun Erkebispens af Nidaros (Thronbhjem) for den høieste geistlige Autoritet næst Paven. Indtil Slutningen af det trettende Aarhundrede ansaae Kongen sig for berettiget til at bekræfte de lundiske Erkebisper i deres Værdighed. Trugothus Costani var den sidste Erkebisp, som modtog kongelig Bekræftelse, ligesom han ogsaa var den første, der blev consecreret af selve Paven.³⁾ Episkopatet, som under Baldemar Seir's Regjering bestod af 15 Bispedømmer, mistede allerede under denne de 4 tydske,

1) Den protestantiske Minter har derfor fuldkommen Ret, naar han siger: „und es sah nicht darnach aus, daß der Bruch so bald geschehen und so unheilbar werden würde, als es sich doch in dem auf seine (s: Johannes') Regierung folgenden Menschenalter zeigte.“ Kirchengeschichte II., p. 570.

2) Pontani Beretning om Graf af Pommern Hist. Dan. X., p. 617, at han engang kastede en pavelig Breve i Vinene paa den pavelige Legat, som overbragte ham den, og derpaa tvang Legaten til at spise Documentet, er altfor urimelig og eventyrlig til at den fortjener Tiltro.

3) Nicolai Chron. Archiep. Lundensium, ap. Langebek in S. R. D. VI. p. 626. At Christian den Anden til stor Forargelse for Kirken tiltog sig Ret til at besætte Erkestolen, vedkommer Reformationshistorien.

Lübeck, Røgeburg, Schwerin og Ramin, og ved Salget af Liefland (1346) de 3 slaviske, Reval, Dorpat og Dannepilt.

Bisperne bleve valgte af Domcapitlerne, uafhængigt af Kongen, og i Førstningen bekræftede i deres Værdighed af den lundske Erkebisp, men senere hen umiddelbart af Paven. Denne gjorde undertiden sin i den canoniske Lovgivning hjemlede jus provisionis gjældende, idet han uden Domcapitlets forudgaaende Balg indsatte Bisper i deres Værdighed.¹⁾ Den svenske Bisp Erik Krabbe († 1376) var den første danske Biskop, som Paven i egen Person indviede, og ligeledes den første, som kaldte sig „Apostolicae sedis gratia Episcopus“.²⁾ Senere antog Erkebispens ligesom Bisperne den endnu brugelige Titel „af Guds Barmhertighed“ Erkebiskop eller Biskop til o. s. v. Om endstjøndt en stor Deel af Erkebisperne og Bisperne henhørte til Adelfstanden, vare dog ogsaa flere af dem af borgerlig Herkomst, ja endog af meget fattig Fødsel.³⁾ At de i Regelen selv besørge det kirkelige Tilsyn i deres Bispedommer fremgaaer deraf, at vi i de kirkelige Documenter kun træffe meget faa Coadjutores og Bielsbiskopper anførte. Prælaternes Indkomster vare meget betydelige. Saavel Erkebispens som Bispen af Roskilde besad store Lehn i Skaane, Bornholm og Sjælland. Erkebispens aarlige Indtægt kan høit regnet anslaaes til 100,000 Daler.⁴⁾ Den roeskildske Biskops har vel omtrent beløbet sig til

¹⁾ F. Er. de flekviske Bisper Eggardus Dürköp († c. 1498) og Johannes IV. de Castro († c. 1500)

²⁾ „Af den Apostoliske Stols Raade“ Biskop.

³⁾ Vi skulle kun her nævne Erkebisperne Tycho og Birger, og Bisperne Peter Nicolaisen († 1483) til Ribe og Jens Beldena († 1537) til Odense.

⁴⁾ Montepidan (Annal. I, p. 241. anslaaer Erkebispens aarlige Indtægt til 200,000 Rdlr., og den svenske Historieforfatter Lagerbring ansetter den til 8000 Guldgyldeben. Men disse Talstørrelser ere meget overdrevne. Da Giendommens Værdi dengang og nu er høist forskjellig, er en usiagtig Beregning meget vanskelig, om ikke umulig. Naar vi desuagtet have anført en bestemt rund Sum, da er det, fordi vi stotte vor Beregning paa bestemte historiske Kjendtgjæringer, nemlig de Processer, som foretoges mellem Erkebisperne Erlandsen og Grand contra danske Konger. Disse havde i den Tid, de holdt Erkebisperne i Fængsel, oppebaaret Erkestiftets Indkomster, hvilke de ved den pavelige Kjendelse bleve idømte at tilbagebetale Erkebisperne. Erlandsen's Indtægter oppebar Kongen i

det Halve af denne Sum. De andre Bishops aarlige Indtægt var derimod langt ringere; den har omtrent varieret mellem 5—10,000 Daler. Blandt de Rettigheder, som Biskopperne besad, var Jurisdictionen paa deres Godser (Birketret). Fra Knud den Helliges Tid havde de ogsaa Ret til at slaae Mønt; men denne Ret fratog Erik af Pommern dem, og de erholdt den ikke senere. De store Jordeiendomme, som navnlig Erkebiskopen og den roeskildste Biskop besad, var for den største Deel hverken Gaver fra Folket eller Kronen; men de rige Adelsmænd, som havde beklædt disse Værdigheder, havde testamenteret en stor Deel af deres Godser til deres Stifter. Havde Prælaterne betydelige Indtægter, saa havde de ogsaa betydelige Udgifter. Som Kongens Lehnsmænd, og saaledes betragtedes de fra et verdsligt Standpunkt, maatte de stille et vist Antal Soldater til Hæren.¹⁾ Deres Rang og Stilling i Samfundet som Medlemmer af Rigets Raad fordrede, at de førte et anseeligt Huus og havde flere civile og geistlige Embedsmænd. Den middelalderlige mindre betryggende Sikkerhed gjorde det til en Nødvendighed for dem at have en Livvagt. Desuden maatte de ofte, trods Kongens Løfte og Forfrevning, betale betydelige Statter og Afgifter til Staten, især naar Landet befandt sig i Forlegenhed. At Kongerne ofte tilvendte sig Prælaternes retmæssige Eiendomme, er bekjendt nok; og under Borger- og Unionskrigene bleve de af Adelen trykkede, ja endog udplyndrede. Ikke alene mod deres Gods, men ogsaa mod deres Liv og Lemmer udøvedes hyppigt Vold. — At den katolske Kirke i Danmark i dette Tidsrum havde en Mængde fromme og i deres geistlige Kald ivrige Erkebiskoper og Biskoper, er tidligere blevet anført og godtgjort. Her skulle vi blot erindre vore Læsere om Erke-

2 Mar, og blev derfor dømt til at betale ham 15,000 Mark Solv (=: 160,000 Daler). Men i Pave Urban IV.'s Skrivelse (Langebæk, S. R. D., V. p. 609) bades Erkebiskopen, fordi han daarligt havde forvaltet Erkestiftets Eiendomme, hvorefter vi kunne slutte, at Indtægten har været større under en bedre Forvaltning. Dette bekræftes derved, at Kongen, der under Grand's Fængsling havde erpebaaret Erkestiftets Indkomster i 5 Mar, blev dømt til at betale ham 45,000 Mark Solv (=: 480,000 Daler.) Og Noget af disse Summer kan muligviis have været beregnet for den legemlige Mishandling, som Kongen havde paadraget dem.

¹⁾ Jydske Lov III. cap. 8.

bisperne: Absalon, Andreas Suneson, Jacob Erlandsen, Jens Grand, Esger Juul, Jacob Gerhardsen, Peter Lykke, Tycho og Birger; og Bisperne: Peter (af Aarhus), Peter Suneson, Gunner, Peter Pagh; Eskild og Stangebjerg (af Ribe), Rafne Krigebusk og Henneke Ulfeld (af Odense), og Nicolaus Wulf (af Slesvig). At en Mængde af dette Tidsums Prælater vare i Besiddelse af Værdom og Interesse for Literatur og Videnskaber, skal senere blive godtgjort.

Domcapitlernes Medlemmer, som i Førstningen levede et klosterligt Liv efter St. Augustin's Regel, forlod snart denne og bleve Verdensgeistlige (Canonici saeculares). Det viborgske Domcapitel var det sidste, som undergik denne Forandring (1440). Foruden deres kirkelige Forretninger besørgede de Underviisningen i Domskolerne. Baade Bisperne og Kongerne havde ikket dem betydelige Indkomster, og de vare forsynede med store pavelige og kongelige Privilegier og Friheder. Efterhaanden som Adelfstanden blev meer og mere talrig, og da det som en Følge heraf blev vanskeligt at faae yngre adelige Mænd anbragte i Embeder, der egnede sig for deres Stand, søgtes Canonicaterne ivrigt af disse. Dette førte omfider til den Uskik, at Adelen betragtede Domherreembederne som deres Eiendom, saa at det blev meer og mere vanskeligt for Geistlige af ringere Fødsel at blive Kannik. En Uskik var det ogsaa, at een og samme Kannik havde flere Canonicater paa een og samme Tid; saaledes var f. Ex. Peter Nielsen Kannik i det lundiske, kjøbenhavnske og roeskildske Domcapitel. Denne Uskik maa dog ikke tilregnes Kirken! Thi den canoniske Lovgivning forbød dengang og forbyder endnu paa det strengeste, at en Geistlig har flere usorenelige Beneficier. De adelige unge Herrer, som vare opdragne i Bellevnet, fandt det besværligt at forrette det med Canonicatet forbundne kirkelige Arbejde, og lode derfor ofte dette udføre ved Vicarer. At flere Bisper bestræbte sig for at reformere Domcapitlerne, er allerede tidligere anført, og hvis Adelen ikke havde været saa mægtig og begunstiget af Kongerne, vilde denne Uskik have været affaftet længe førend Udgangen af dette Tidsum.

Sognepræsterne, Menighedslivets Bærere, virkede i Stilhed for deres Sognebørns kristelige Opdragelse. Deres

Beskjæftigelser vare de samme som den Dag idag; de forvaltede de hellige Sacramenter, underviste Ungdommen i de christelige Hovedlærdomme og prædikede paa Søn- og Helligdagene. De vare ligesom den øvrige Geistlighed fritagne for at møde for verdslige Domstole. Deres Indtægter bestode i Tienden og i de frivillige Gaver, som deres Menighed skjenkede dem for Udførelsen af Kirketjenesten. Deres Medhjælpere, de saakaldte Capellaner havde kun meget ringe Kaar, hvorover der mod Slutningen af dette Tidsrum førtes billig Klage.¹⁾

I det tolvte og trettende Aarhundrede udviklede Kloster-
væsenet sig her i Danmark.²⁾ Benedictinerordenen, der havde oprettet de første Klostre her, udbredte sig ikke stort mere. Foruden de tidligere anførte fem Klostre, fik den allerede under Erkebiskop Eskild et sjette i Eskildsø, som senere (1176) blev forlagt til Gøbeltoft. Da St. Peders Kloster i Næstved afbrændte, opbyggede den i Herlufsholms Skov ved Næsbyaa et nyt Kloster (1262), der er bekjendt under Navn af Skovkloster.³⁾ I Aaret 1183 oprettedes i Odense vor Frue Kloster for Augustinermø-
nner; men det blev snart forlagt til Dallum i Byens Nærhed. Cistercienserordenen fik i det tolvte Aarhundrede, foruden de to tidligere nævnte, oprettet 5 Klostre, hvoraf det ene blev indrettet til et Nonnekloster. Disse Klostre vare: Vidfild (Vitaeschola), skiftet af Baldemar den Store (1158), og som fik dets Munke fra Esrom Kloster; Sorø Abbedi (fuldført 1161); Mariæ Nonnekloster i Roeskilde (1165); Om (Cara Insula) i Aarhus Stift (1172) og Lygum Kloster (Locum Dei) i Sønderjylland (1173). Dominicanerordenen kom først til Danmark i Aaret 1221; den fik det første Kloster i Lund, og udbredte sig overordentlig meget. Mod Slutningen af dette Tidsrum havde den 22 Klostre i Danmark. Den hellige Ag-

1) Carmeliterprien Paulus Eliæ siger i sin Bog „Formaning til christelig Enighed“: „Den fattige Capellan har neppe Kosten for daglig Mæsse.“

2) Et udmærket Bærk over denne Green af den firkelige Litteratur er det tidligere citerede: „Om de danske Klostre i Middelalderen,“ et kronet Præisfrift af Daagaard. Kjøbh. 1830.

3) Klosteret, eller i det Mindste en betydelig Bygning af samme, ligger endnu i den heilige Bøgelund ved den venlige Na. Efter Reformationen oprettedes her en lærd Skole (Herlufsholm).

nes' Kloster i Roeskilde var et Nonnekloster af denne Orden. Samme Udbredelse fandt Franciscanerordenen. Den ankom hertil 1222. Ingen Orden vandt saameget som den Folkets Hjerte, hvorfor den ogsaa af alle Ordener her i Landet fik det største Antal Klostre, nemlig 29. Den havde 3 Nonneklostre, af hvilke St. Clara's i Roeskilde var det fornemste.¹⁾ Hospitaliterordenen vandt allerede Indgang her i det tolvte Aarhundrede. Dens fornemste Beskjæftelse var, som beskjæftede, at pleie Syge. Johanniterne fik 1170 Antvorskov Kloster i Nærheden af Slagelse. Helligaandsbrødrene oprettede Duebrødre Kloster i Roeskilde, der endnu bestaaer som Hospital for Fattige og Svagelige. Erkebiskop Eskild, der interesserede sig saameget for Klostervæsenet, indfaldte ogsaa Carthusiermunkene (1163); men Klimaet anstod dem slet ikke; de fleste vendte tilbage til Frankrig, hvorfra de vare komne. I Aarhus blev et Carthusierkloster oprettet; men Danmark fik aldrig flere af denne Orden. Carmeliterne ankom først hertil i Begyndelsen af det femtende Aarhundrede og fik deres første Kloster i Landskrona (1410); men Ordenen fik ikke stor Udbredelse. Samme Aar som Birger døde (1519) fik Kjøbenhavn et Carmeliterkloster, hvori den berømte Apologet Paulus Elia blev Prior. Alle disse Ordener vare stiftede i Syden. Fra Scandinavien udgik kun een eneste, nemlig St. Brigitta's Orden. Som bekjendt var den hellige Brigitta²⁾ en svensk Prindsesse og en aandelig Søster til den h. Clara og den h. Catharina. Ogsaa hun havde Aabenbaringer³⁾ og propheterede! Badstena, hvor hun ligger begravet († 1373), var hendes Ordens Hovedkloster. I Danmark stiftede Erik af Pommern to Brigittæklostre, det ene i Maribo, det andet i Mariager. De

¹⁾ Franciscanernes Klostersugt forfalbt efterhaanden. For at raade Bod herpaa, blev Ordenen hertilands reformeret 1469 af en Franciscaner munk ved Navn Lars Brandt (Laurentius Brender † 1496), som en tidlang havde opholdt sig i Rom, og der af Paven erholdt Fuldmagt til at indføre en strengere Observants i de danske Franciscanerlostre.

²⁾ Hendes Levnetsbeskrivelse findes i det af os tidligere citerede Værk: *Vastovii vitis aquilonaria*. Colon. 1623.

³⁾ S. Brigittae revelationum lib. IV., ed. Joan. de Turrecremata. Roma 1521.

Stæder, som her i Danmark havde de fleste Kloster, vare Viborg (10), Odense (9) og Roestilde (8). Klostrene havde store Privilegier og Friheder, og flere af dem, f. Ex. Sorø Abbedi, vare meget rige. De havde i det Hele taget en gavnlig Indflydelse paa det religiøse Livs Vækkelse i Folket. At dette nærrede Kjærlighed til Kirken og Agtelse for Klosterlivet, fremgaaer klart nok af det store Antal Klostre, som i et Par Aarhundreder opførtes trindtomkring i Landet. Borgerstanden skulder for en stor Deel Klostrene sin Tilværelse; thi disse vare den oprindelige Aarsag til mange af vore Kjøbstæders Opkomst. Endelig vare Klostrene paa en Tid, hvor man ikke kjendte til et verdsligt Fattigvæsen eller til offentlige Sygehospitaller, alle Fattiges og Syges Tilflugtssted, ligesom de ogsaa vare et Fristed for de Forsulgte og for dem, som følte Trang til, befriet fra Verdens Larm og Noie, at søge Hvile i Gud.

Da vore katolske Forfædre viste en saa roeværdig Iver og Opoffrelse ved at grundlægge saa mange Klostre trindtomkring i Landet, saa kan det ikke forundre os, at de ogsaa sørgede for Opførelsen af det nødvendige Antal Kirker og Prædikenstæder af samme. Vore herlige Domkirker og de fleste af de anseeligste af vore Kjøbstedkirker ere opførte af fromme danske Katholiker. Antallet af Kirker og Capeller (Klosterkirkerne iberegne) har i Begyndelsen af det 16. Aarhundrede beløbet sig til c. 3000.¹⁾ Den sidste større Kirke, som blev opført af Katholiker i Danmark, er, saavidt vi erindre, Aalsens Kirke, der blev bygget i Aaret 1486.²⁾ Det sidste katolske Capel, som blev opført her i Landet før Reformationen, var sandsynlig-

¹⁾ Werlauff (i Kjøbenhavn's Universitets Hist. p. 22 Noten) ansætter Antallet i Aaret 1514 til 2400, og støtter denne Angivelse paa Münter's Beregning efter Knytlinge Saga cap. 32, hvorefter Antallet beløber sig til 2358. Men den lærde Forfatter glemmer, at den anførte Saga's Angivelse refererer sig til Knud den Helliges Tid (1080 - 86); og at en stor Mængde Kirker og Capeller ere opførte efter den Tid, er noksom bekjendt. De fleste, ja vi kunne sige alle Klosterkirker ere nødvendigviis opførte efter St. Knud's Tid. Antallet af de katolske Kirker og Capeller i Danmark i den nuværende Tid er 2087; men man maa erindre, at Skane nu hører til den svenske Kirke. (Cfr. Baggesen, der danske Staat. Kopenh. 1842. p. 185 ff.)

²⁾ Pontoppidan Ann. II. a. h. a.

viis det odenseiffe Clarissindeklosters Capel, da Klosteret, det sidst oprettede i Danmark, blev indviet 1521.¹⁾ Mange af disse Kirker, navnlig Domkirkerne, vare riigt udstyrrede med Altere, Alterbilleder, kostbart Egetræs Snitværk, hellige Guld- og Sølvkar og prægtige Messesklæder, hvorom de Levninger, som ere opbevarede til vore Dage, bære Vidnesbyrd. Den lundste Domkirkes Kloffe, „Maria Laura“ kaldet, var 39 Alen i Omkreds! Gudstjenesten blev allerede tidlig feiret med Pragt og imponerende Musik og Sang. Af Kluoth's Værk om hellig Knud Konge vide vi, at man i Slutningen af det 11. Aarhundrede ledsagede Kirkesangen i St. Albani Kirke i Odense med Orgel, Fløite og Harpe eller Cithar, og dette har sandsynligviis ogsaa været Tilfældet i de andre større Kirker. Dp læsning af Bibelen og Prædiken i Modersmaalet var allerede fra den ældste Tid almindelig.²⁾ Ligesom Evangeliet blev lagt til Grund for Prædikenen, saaledes brugtes hyppigt i samme Citater af den hellige Skrift og Kirkesædrene for at begrunde de foredragne Sandheder.³⁾ Flere Prædikanter brugte at indskærpe Menigheden Grefrygt for Gud og det Hellige ved at fremstille underfulde Begivenheder af Livet, de saakaldte Zerstegn.⁴⁾ Danmark havde i dette Tidsrum flere berømte geistlige Talere. Vi skulle kun her anføre Gunner († 1251), Peter Lykke († 1436) og Carmeliterprien i Afsens, Martin Petri († 1515).⁵⁾

Til Secter og Kjetteri kjendte man ikke i det katholske Danmark, og Inquisitionen har aldrig været udøvet her i Landet.⁶⁾

¹⁾ Daugaard p. 304.

²⁾ Biskop Eskild's Statuters (c. A. 1390) første Canon lyder saaledes: „Ut omnes Ecclesiarum Pastores suis parochianis in diebus festivis prædicarent Evangelium. Chron. Eccl. Ripensis, ap. Langebek in S. R. D. VII. p. 197. Henrik Stangebjerg vaalagde Geistligheden paa alle Søn- og Helligbøge at forelæse for Menighederne Stykker af den hellige Skrift. Ibid. p. 200.

³⁾ See f. Ex. Homilierne blandt „daniske Kirkelevninger fra Middelalderen.“ Kirkehistoriske Samlinger I. p. 442 ff.

⁴⁾ Exempel herpaa findes i det bekjendte Værk: Zerstegn-Bog af Christian Wederjen. Paris 1515. En ny jvirlig Udgave I.-II. in 4to er for nylig besørget af det kirkehist. Selskab.

⁵⁾ Daugaard, p. 306.

⁶⁾ Vel træffe vi i Kirkehistorien et Par Geistlige, som tillægges Titel af

Var der saaledes ingen stor Fare i Henseende til Troen, saa var der desto større Fare i Henseende til Levnet. Det danske Folk har med alle sine herlige og gode Egenskaber, Godmodighed, Venlighed, Gæstfrihed, Jovialitet og Mandrigthed, dog stedse haft en utilladelig Hang til Luxus og sandkelige Nydelser.¹⁾ Da dette er uimodstgeligt, saa maa man isandhed forundre sig over, at Historien kun indeholder forholdsviis saa Tilfælde i Henseende til den danske Geistligheds Udskielser. Af Conciliernes Bestemmelser og Forrifter kunne vi erfare, hvor store Fordringer Kirken har stillet til Geistlighedens Levnet og Levemaade; men at man af en Canon, som denne, „at alle Geistlige skulle afholde sig fra Graadseri og Drukkenstab,“²⁾ kan drage den Slutning, at alle Geistlige eller Fleertallet af dem har været henfalden til disse Laster, er dog urimeligt! Enkelte Tilfælde ville have været tilstrækkelige til at foranledige en saadan Synodalforordning. I den ældste Tid, førend Kirken her i Danmark var bleven fuldstændig organiseret, var den Uskik meget hyppig, at Verdensgeistlige levede i Ægteskab. For at modarbejde og affkaffe den, bleve flere Synoder afholdte og Celibatet paalagt som *conditio sine qua non* for at kunne beflæde en geistlig Værdighed. I Midten af det tolvte Aarhundrede blev Celibatet strengt overholdt i hele den danske Kirke. At Folket selv har indseet det Rigtige, for ikke at sige det Nødvendige i, at den, hvis Hovedopgave det er at arbejde paa en heel Menigheds aandelige Opbyggelse, ikke er hæmmet af Familielivets Baand, fremgaaer deraf, at flere Præster i Sjælland, som ikke vilde underkaste sig Celibatet (1120—23), ei alene af Biskoppen bleve affatte fra deres Kald, men endog forfulgte, ja lemlæstede og ihjelslagne af den lidenskabelige Almue.³⁾ Hvad Klostersugt angaaer, da var den i flere Klostre meget streng. Af Exempler paa Irregularitet eller Usædelighed blandt Munke og Nonner findes i Kildeskrifterne kun meget saa. At man i senere forfattede Skrifter har paadigtet Munke og

---

Inquisitor hæreticæ pravittatis, men de vides ikke at have handlet i denne Gjenstand.

¹⁾ Cf. Münter II. p. 921—22. Pentteppidan I. p. 113.

²⁾ Af den kjøbenhavnske Constitution af 1425.

³⁾ Melbeck, den danske Hist. II. p. 216.

Monner den tøilesløseste Udsvævelse og de uværdigste Handlinger, er jo forsaavidt i sin Orden, som Verden altid føler Glæde ved at profanere det Hellige; det er som Digteren siger:

„Es liebt die Welt das Strahlende zu schwärzen,
Und das Erhabne in den Staub zu zieh'n!“¹⁾

Vist er det, at Nonnerne i St. Nicolai Kloster i Ribe bleve beskylde for Udsvævelse, og at de endog bleve forjagede af deres Kloster; det samme var Tilfældet med Brigittanonnerne; men efter en usiagtig Undersøgelse bleve de befundne at være uskyldige og fik deres Klostre tilbage.²⁾

Den christelige Dplysning i Folket stod ingenlunde paa et saa lavt Standpunkt, som de fleste Stribenter ville mene. Og hvorledes kunde det ogsaa være muligt? Det religiøse Liv var saa udbredt og virksomt, at selv de mindst Opvakte maatte føle sig berørte deraf. Hvor Folket gik og stod, mindede de talrige Kirker og Klostre det om Guds Rige, medens den nuværende Generation overalt kun møder Verdslighed.³⁾ Inden Bogtrykkerkunsten var opfundet, kunde der naturligviis ikke være Tale om christelig Dplysning gjennem Bøger eller Manuscripter. Men den hyppige Besøg i Kirken, og det levende Ord, som fra Prædikestolene og i Skriftestolene lød til det, maatte nødvendigviis oplyse, vække og veilede.⁴⁾ Geistligheden manglede ikke heller den for Standen nødvendige Dplysning. Bibelen var ikke fremmed for den. Hvorledes skulde den ellers have været istand til at oversætte Evangelier, Lectier og Epistler, som var dem befalet? Af en Fortegnelse over Præsten Mikkel Pedersens⁵⁾ Bøger, som tilfældig er bleven opbevaret⁶⁾, findes blandt flere

¹⁾ Schiller.

²⁾ Münter II. p. 958.

³⁾ C. J. Brandt (Protest.) siger meget træffende: „Ehi man maa dog ikke indbilde sig, at det blot var Folgen af at Folk dengang var saa dorste og dumme; der er saamænd Dorsthed og Dumbhed nok paa aandelige Ting midt iblandt os endnu, trods vore mange nye Prædikener og al vor Dplysning!“ Danske Kirkelevninger fra Middealderen, p. 424.

⁴⁾ Münter siger om den danske katolske Geistlighed før Reformationen: „Es gereicht der nordischen Geistlichkeit zur Ehre, daß sie mehr als die Geistlichkeit anderer Länder für den Unterricht des Volkes Sorge trug. II. p. 922.

⁵⁾ Han var den sidste katolske Præst i Købelov paa Falster.

⁶⁾ Kirkehistoriske Samlinger I. p. 461—62.

af Datidens berømte Prædikensamlinger ogsaa — Biblia. Den hellige Brigitta lod allerede i Midten af det fjortende Aarhundrede den hellige Skrift oversætte paa Svensk af Domherre Matthias i Linköping. En dansk Oversættelse af Bibelen blev i det følgende Aarhundrede besørget. De otte første Bøger af denne Oversættelse bestode vi endnu.¹⁾ Ligesom Paven af sandhedskjærlige Historikere²⁾ roses for sin Zver i at udbrede Kundskab og Dannelselse ved Hjælp af Bogtrykkerkunsten, saaledes fortjener den katholske Geistlighed her i Danmark samme Roes. Erkebiskop Birger og den roestildste Biskop Lago Urne³⁾ lode flere Bærter befordre ved Trykken, ja, Biskop Nicolaus Clausen af Aarhus drog selv Omsorg for, at et Bogtrykkeri blev oprettet i denne By.⁴⁾ Johannes Broedborff og den roestildste Biskop Oluf Mortensen († 1485), sørgede for Universitetets Indretning.⁵⁾

At den katholske Geistlighed i de tre Aarhundreder, som gif forud for Reformationen, besad en Mængde lærde Mænd, som havde studeret ved udenlandske Universiteter og der erhvervet sig de høiere academiske Grader, kan ikke nægtes. Ikke faa optraadte som Skribenter, og deres Skrifter ere tildeels opbevarede. Men det Meste, af hvad der blev forfattet i dette Tidrum, er gaaet tabt.⁶⁾

Blandt de mange Prælater af den danske Kirke, som berømmes for Lærdom eller som have taget academiske Grader ved uden-

¹⁾ Melbeck, den ældste danske Bibeloversættelse eller det gamle Testaments otte første Bøger, forudsættede efter Vulgata. Kjøbh. 1828.

²⁾ Wessenberg (Protest.) Geschichte der Concilien. Bd. II. p. 514.

³⁾ Hans Biographi af B. C. Müller: Vita Lagonis Urne. Hauniae 1834.

⁴⁾ Pontoppidan, A. E. D. II. p. 476.

⁵⁾ Werlauff, Kjøbenhavns Univ. Hist. p. 10. Han kalder Erkebiskopen Bro-sirup; i Nicolai Chron. Episcop. Lund. kalbes han Brostorp. Langebek, S. R. D. VI. p. 636.

⁶⁾ Ved Klostersnes Udseggelse ere mange Skrifter blevne opbrændte eller ødelagte. I den første Tid efter Reformationen, blev sig barbarisk Vandalsisme anset for roesværdig. Men vi antage dog, at der i Vaticanets Bibliothek i Rom findes flere værdifulde Manuscripter, som hidvære fra danske katholske Forfattere i Middelalderen, da det er Factum, at Paven fort Tid for Reformationen fik en Mængde saadanne Manuscripter tilsendte, fordi han vilde lade samme afscribere. Da Reformationen blev indført, kunde der ikke være Tale om at tilbagejænde dem.

landste Universiteter, skulle vi her blot nævne følgende Erkebiskoper: Abfalon, Andreas Sunesøn, Jacob Erlandsen, Jens Grand, Esger Juul, Peter Lykke, Tycho, Johannes Brockdorff¹⁾; og følgende Biskoper: Peter Sunesøn, Oluf Mortensen Jernskjæg, Hans Jepsen Ravensberg, Lago Urne, alle af Roeskilde²⁾; Gunner af Viborg³⁾; Aage Wilde af Arhuus⁴⁾; Henneke Ulfeld, Mogens Krassen og Jens Beldenak af Odense⁵⁾; Christian, Jacob Splitt, Stangebjerg, Peter Nicolaisen, Hartvig Juul og Ivar Munk af Ribe⁶⁾.

Af de katolske Geistlige, som i dette Tidrum optraadte som Forfattere, fortjener til Slutning at nævnes:

Saxo Grammaticus (Provst i Roeskilde † 1208?) har skrevet Danmarks Historie (*Historia Danica*, ed. Müller, Havniae 1839) i 16 Bøger, fra den ældste Tid til Slutningen af det tolvte Aarhundrede, og Svend Agesøn en fortattet Danmarks Historie (*Compendiosa Regum Daniæ Historia*) fra Kong Eskold til Knud VI. Andreas Sunesøn har oversat den sjællandske og skaanske Ret paa Latin og har skrevet et Digt om Skabelsen (*Hexaameron*) og et om de 7 h. Sacramenter (*de septem Ecclesiae sacramentis*). Tycho, Biskop af Arhuus, har efterladt os St. Clements Levnetsbeskrivelse (*vita S. Clementis Martyris*), og Broder Johannes af Odense har forfattet en Bog om Mirakler (*Liber de Miraculis*). Erkebiskop Nicolaus er Forfatter til den lundske Biskopkrønike (*Chronicon Episcoporum Lundensium*). Nicolaus Brun, Biskop af Slesvig († 1362), har forfattet en slesvigsk Krønike (*Chronica Slesvicensis*). Frater Niels af Sorø er Forfatter til den danske Rimmkrønike. Laurentius Olai har skrevet St. Georgs Levnet (*Historia S. Georgii*). Peter, Minoriter-

¹⁾ Med Hensyn til disse cfr. Nicolai Chron. Episcop. Lund., ap. Langebek in S. R. D. VI. p. 621 seq. og Pontoppidani Ann. Eccl. Dan. under de lundske Erkebiskoper.

²⁾ Berlauff Univ. Hist. p. 10. 74.

³⁾ Cfr. Dr. Baden, Gunners Levnet i „Smaa hist. Afhandlinger“. Kjøbh. 1821, S. 381 ff.

⁴⁾ Series Episc. Arhusior. ap. Langebek, S. R. D. VII. p. 215.

⁵⁾ Series Episc. Otthoniens. ap. Langebek, S. R. D. VII. p. 235 seq.

⁶⁾ Chronicon Ecclesiae Ripensis, ap. Langebek, S. R. D. VII. p. 194 seq.

munk af Roeskilde, har forfattet en Bog om de danske og gothiske Folkeslags Oprindelse (Liber de Primordio gentis Daniæ et Gothicæ), og Petrus Olai af Cistercienserordenen en Fortsættelse af Særos Krønike (Continuatio Saxonis Grammatici). Olivarius Dacus, Dominicaner af Næstved († 1308), har forfattet en Commentar over Lucæ Evangelium (Lectura supra Lucam) og en Postil (Sermones de tempore). Knud Kobjen, en lærd Jurist og Statsmand, Biskop af Viborg († 1447), har leveret en Oversættelse af den jydsk Lov med værdifulde Bemærkninger især af den canoniske Lovgivning. Carl Rønnow, Bisop af Odense († 1501) og Albertus Laurentius, Domherre i Roeskilde, have forfattet Farebøger (Breviarium Otthoniense 1497, Breviarium Roskildense 1517). Birger har udgivet nogle kirkelige Statuter (Statuta Provincialia) og Lago Urne, Bisop af Roeskilde († 1529), en daglig Bønnebog (Diurnale Roskildense), samt Regler til Brug for den roeskildske Kirke (Canones secundum usum Ecclesiæ Roskildensis). Endelig har Præsten Michael af Odense forfattet en Psalmebog (Psalterium), Mariæ Rosenfrands (Rosarium Mariæ) og to danske Digte: „Om Stabelsen og de første Forældres Fald“ og „Menneskenes Levnet“. Den berømte Apologet og Skribent Pauli Eliæ litteraire Virksomhed falder i Reformationstiden¹⁾.

Dette er i Korthed Grundtrækkene af det kirkelige Livs Tilstand og Bestræbelser i de tre Aarhundreder, som gik forud for Reformationen. Hvo, som vil mis kjende dem, han gjør bedst i, ikke at kjende dem! Meget kunde have været bedre; men naar Nutiden vil dømme Fortiden, da dømme den først sig selv! Og hvo, som bryder Staven over hiin Tids christelige Liv, erindre Jesu Christi uroffelige Ord: „Med samme Maal, som I maale, skal Eder igjen tilmaales“²⁾.

¹⁾ Hans Bærker ere fornøilgen publicerede af det kirkehistoriske Selskab.

²⁾ St. Mathæi Evangelium VII. 2.

Kirkelige Efterretninger.

Frankrig. (De „Fattiges smaa Søstres“ Orden.)
Om de „Fattiges smaa Søstres“ velsignelsesrige Virksomhed skriver man fra Paris følgende til „N. Br. Jtg.“: „For henved 14 Aar siden foretog en simpel Mand sig, at oprette et Asyl for fattige Gamle i sin Fædreneby Maas. Han folgte sit Uhr — Beløbet derfor var hans første Fond, men han opnaaede snart flere brave Koners Medvirkning, ved hvis Virksomhed det lykkedes at tilveiebringe Midlerne til at huse nogle fattige Folk. Pleierinderne kaldte sig petites soeurs des pauvres (o: de Fattiges smaa Søstre). Exemplet fandt snart Efterligning og der gives for Diebliffet ikke nogen By i Frankrig, hvor ikke et eller flere saadanne Anstalter ere oprettede. Paven har indviet disse „Søstres“ Forening til en religiøs Orden. I Paris findes 5 eller 6 af disse Asyl for gamle Folk; disse petites soeurs gaae fra Huus til Huus, for at samle Bidrag i Benge og Levnetsmidler, og til bestemte Tider paa Dagen seer man Genspænderfarrer at holde udenfor Asyltet, som blive brugte til Kjødets, Suppens og Brødet's Transport. En fortællt Kone ledsager Karrerne, og det er rørende at see, hvorledes hun med munter Arbejdsomhed bærer de milde Gaver ud af Huset og lægger dem tilrette paa sin Vogn. „Søstrene“ gaae ogsaa i Privathuse, for at bede om Levningerne fra Middagsbordet for deres gamle Pleieborn. Det er et smukt Bærk, som allerede indtager en betydelig Rang iblandt de talrige Velgjorenhedsanstalter i Paris.“

— Paris. (Det religiøse Liv.) „Man veed — skriver Univers — hvilket ophøiet og forhøbningsfuldt Skuespil Paris' Kirker frembøde iaar i den stille Uge og ved Paaskefesten. I dem alle, men især i Notre-Dame, var Mængden langt talrigere end i de tidligere Aar, og denne Mængde, for hvilken Hovedstadens Templer i vor Tid allerede ere blevne for saa og for smaa, bestod aabenbart af Troende, d. e. af Personer, som vare gjennemtrængte af et troende Sindslag. Men især var man forbauset over det store Antal Mænd, som man saae der og som gik til Herrens Bord. Provinsbladene melde nu, at det har været ligesaa i alle vore store Stæder, og de Correspondencer, som vi modtage fra alle Sider i Frankrig, bevidne, at den samme Bevægelse har viist en Tilbagevenden til Gud og til Kirkens Døvsler indtil de mindste Stæder. Fleertallet af disse Correspondencer omtale udtrykkeligt følgende Omstændighed: at Mændene mere end nogenstunde før have indfundet sig i større Antal i Kirkerne og ved Communionbordet. Det er Frugeterne af Exerci-

tterne, Missionerne og Fasteprædikenerne, det er Frugterne af Jubilæet. Alle Christne ville i denne Kjendsgjerning finde et ubedrageligt Kjendetegn paa den guddommelige Barmhertighed og Grund til Haab for Frankrigs Fremtid. Alligevel have vi endnu Aarsag nok til Frygt, og vi maae fordoble vore Bønner og Anstregelser, for af Herren at opnaae en endnu fuldstændigere Helbredelse; men Aaasten 1858 har givet os det klareste Beviis for, at Gud har forbarmet Sig over os og at Helbredelsen begynder."

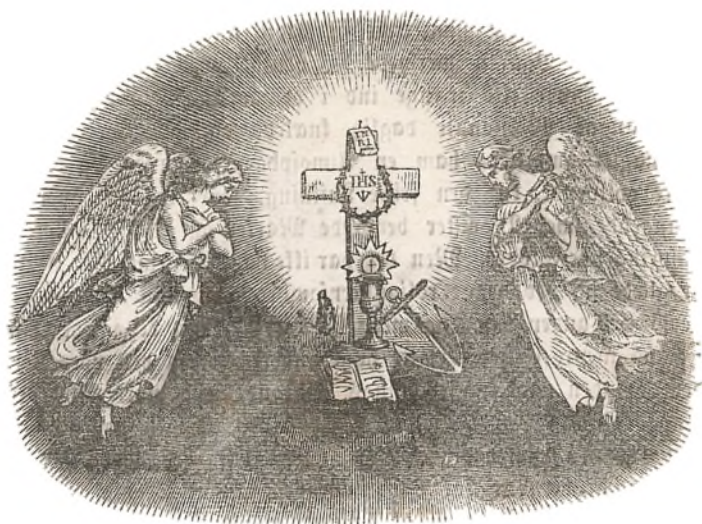
Nordamerika. (Egteskabsfilismisjerne iblandt Sectererne.) Amerikanske Blade klage eenstemmig over, at Egteskabsfilismisjerne gribe om sig som en Kræftskade. Efter at to Domstole i St. Louis have erholdt Fuldmagt til at stille Egteskaber, holdes daglig Forsamlinger, for at tilfredsstille de talrige Ansøgere. I Staten Iowa har Loven endog givet Dommeren den Fuldmagt, ogsaa at fuldbyrde Skilsmisser, naar han efter sin Mening anseer det for „passende!“ I Cincinnati var der den 8. Febr. til Retten indkommet ikke mindre end 157 Ansøgninger om Skilsmisse. Retssalen var fuld af de vedkommende Egtespar; Mænd og Koner, forbundne ved Egteskabets Bånd, sad lige over for hinanden paa forskjellige Bænke og mødtes tilfældigviis deres Blikke, lyfte Had og Foragt ud af deres Dine. I Fort-Waine i Staten Indiana forelaae i et Møde 34 Andragender om Skilsmisse; 20 Egteskaber bleve skilte. I San-Francisco i Californien bleve fornylig 4 Egteskaber indgaaede og 20 Egteskaber ophævede. Kun Staten Syd-Carolina gjør iblandt de ikke-katholske Stater den eneste roesværdige Undtagelse. Saaledes frembyde de Forenede Stater et gyfeligt Billede af de saa talrige Secters 22. August, og Ufædelighed og Vantrøst gribe om sig paa en skræffelig Maade, medens den katholske Kirke altid meer og mere udbreder sig og sætter sig fast, især paa Landet.

Kirkelig Erindringsliste.

- Søndagen d. 15. August. — 12. Søndag efter Pintsje. — Den allerjæligste Jomfru Maria's Optagelse i Himmelen. — Broderskab. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 stille Mæsse. — Kl. 10 Høitidelig Levitmesse, med dansk Prædiken. — Kl. 12 Høitidelig Mæsse, med Te Deum. — Efterm. Kl. 3 Høitidelig Vesper-Andagt.
- Søndagen d. 22. August. — 13. Søndag efter Pintsje. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Mæsse. — Kl. 10 Høimesse, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Catechisation.

Kjøbenhavn.

Louis Kleins Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 18.

Søndagen den 29de August.

1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaer hver anden Søndag og leverer Subscriberterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Kunsthandler **C. A. Blaufesteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de sgl. Postcontoirer. Prisen er 4 M. 8 S. Kvartalet.

En engelsk Martyr.*)

S Fængslerne i Newgate smægtede Missionspræsten **William**

*) Et Uddrag af „Willitost eller Jacob 1.'s Dage. En Fortælling af James Sherry. Med Forfatterens Tillæbselse paa Lydbst af Bernard Börner. Mainz, Forlag af F. Kirchheim“ — en Bog som vi ved denne Leilighed paa det Bedste anbefale vor Kirketidendes ærede Læsere. Egesom Cardinal Wiseman's „Fabiola“ paa en meget tiltrækkende Maade

Scott*) eller, som han efter sit Klosternavn kaldtes, Fader Maurus. Baaren nærmede sig venlig, men dens oplivende Luftning kunde ikke trænge ind i de mørke Hvælvinger, hvor den fangne Missionair daglig knælede og bad hver Time. Desuagtet omviftede ham en Atmosfære, skjønnere og endnu mere oplivende, end den friske Luftning, som trak hen over de prangende, med Blomster bevorede Marker og over de allerede udspringende Skove. Men det var ikke hans Bestemmelse, længe at glæde sig ved denne rolige Gensjømhed og hellige Laalmodighed. En anden Scene nærmede sig. Hine, som bevogtede ham i hans snevre Celle, fortalte ham undertiden om den ydre Verden, om den offentlige Menings Tilstand, hvis mørke Blodtørst syntes pludselig at være stillet, og af og til vilde en Bogter, som var mere godmodig end de andre, trøste ham med den Forsikkring, at der var stor Sandsynlighed for, at Dommerne ikke for Tiden vilde sfride til at henrette nogen Præst. Hvorledes forundrede han sig ikke over dennes Suk, over det Blik, hvormed han skuede op mod Himmelen, og over den lydlose Bevægelse af hans Læber? Endnu større vilde hans Forbauselse have været, dersom hans Dre havde hørt Præstens sagte Bøn:

„D velsignede Frelser, tillad, at Din Tjener maa blive befundet værdig til at doe for Din Skyld!“

Flere Uger vare henrundne, og dog havde han endnu ikke erholdt nogen Kundskab om sine Venners Skjebne. Disse vidste ligesaa lidt noget om hans Tilstand eller i hvilket Fængsel han var bleven bragt.

---

skildrer de Christnes Levnet og Lidelser under de hedenske Forfølgelser i Kirkens første Aarh., saaledes skildrer Sherry's „Willitofn“ den Ibhøiendhed, som Gammelenlands Treende viste midt under Forfølgelserne fra Secternes Side.

*) Missionærpræsten William Scott, en Son af en protestantisk Gods-eier, som tidlig atter forenede sig med den katolske Kirke, blev paa Fastlandet Præst og Medlem af Benedictiner-Ordenen og vendte som saadan under Jacob I.'s Regjering tilbage til England, ser at staae sine forfulgte Trede-fæller bi. Forraadt og tagen tilfange i Orford, hvor han netop forsynede de ser deres Trede's Skyld fængslede Katholiker med Religionens Trost, blev han stæbt til London, og som katolik Præst domt til Døden, og denne Dom blev paa Vintfeajsten 1612 paa den grusomste Maade fuldbyrdet paa ham.

Endelig om Aftenen den 29. Mai 1612 blev han ført til Old Bailey, hvor Lord-Mayoren, Biskoppen af London, Lord-Overdommeren Cook, Lord-Overdommeren for den borgerlige Domstol, Syndicus af London, samt adskillige andre Dommere vare forsamlede.

Anklagen mod ham blev oplæst, og Secretairen spurgte ham, om han bekjendte sig skyldig eller ikke?

„Anklagen indeholder Løgn,“ svarede Præsten rolig, „og derfor erklærer jeg mig ikke for skyldig!“

„Er De Præst eller ikke?“ spurgte Syndicus, som neppe lod ham komme til Orde.

„Om jeg er Præst eller ikke, behøver jeg ikke at sige. Lad hine, som anklage mig, bevise, at jeg er Præst.“

„Saa tilstaaer De siltiende, at De er Præst og er derfor skyldig,“ tilspøiede Overdommeren Cook. „I Tilfælde, hvor det kommer an paa i Forveien at stadfæste noget, er det tilstrækkeligt, at finde en Mand skyldig, naar han hverken tilstaaer eller negter Anklagen.“

„Mylord, naar dette finder Sted i Tilfælde, hvor man i Forveien skal stadfæste noget,“ svarede Fader Maurus, som erindrede sig sine gamle Studier, „da er det vist, at De i Tilfælde, hvor det gjelder Liv eller Død, kun tør rette Dem efter hvad der lovligen er beviist ved Vidner.“

„Naar De ikke var Præst, vilde De ikke tøve med at bekjende det,“ bemærkede King, den protestantiske Biskop af London.

„For deres Raade eller Nogensjombhelst af Deres Stand sømmer det sig aldeles ikke, at blande sig i piinlige Processer,“ svarede Fader Maurus hurtigt.

„Endnu bestandig besvarer Du ikke det Spørgsmaal: „Er du en Præst eller ikke?““ vedblev Biskoppen.

„Mylord,“ svarede Fader Maurus, „er Du en Præst?“

„Nei!“ svarede Præsten foragtelig.

„Ingen Præst — ingen Biskop!“ svarede Præsten kort.

„Jeg er en Præst,“ svarede Biskoppen, „men ingen Messespræst!“

„Hvis De er en Præst, er De en offrende Præst; thi Offret er en væsentlig Egenskab ved Præstedømmet, og dersom De er en offrende Præst, er De ogsaa en Messes-

præst. Thi hvilket andet Offer have Præsterne i den nye Pagt, at tilbyde Gud, som Adskillelsestegn fra dem, som blot ere Lægmand, end den h. Nadvers Offer, som vi kalde Messer? Derisom De altsaa ingen Messerpræst er, er De heller ikke nogen Offerpræst, og dersom De ikke er Offerpræst, er De overhovedet ikke nogen Præst, følgelig heller ikke nogen Biskop."

"Det er løs Snak," sagde Lord-Overdommeren for den borgerlige Domstol, mig er det fuldkommen klart, at De er en Præst."

Og efter at visse Tildragelser omstændeligen vare bevidnede, opfordrede Domstolen de Edsvorne til at erkjende den Fange for skyldig.

"Mine Herrer," sagde Fader Maurus, "jeg beklager at see at min Sag er lagt i tolv uvidende Mands Hænder, der ikke vide hvad en Præst er."

"For Deres Skyld, mine Herrer Edsvorne," sagde han, "smertes det mig, at mit Blod skal komme over Deres Hoveder! Dog, for at De kan undgaae den Synd, at overantvorde en uskyldig Mand til Døden, beder jeg dem at betænke, at der ikke blev fremsøgt noget Beviis mod mig, for at overbevise mig om de Ting, for hvilke jeg her staaer anklaget; at der følgelig intet foreligger Dem uden blot Formodning og at jeg efter den engelske Lov staaer for Dem som en uskyldig Mand, saalænge mine Anklagere ikke beviisliggjøre min Skyld. For Deres egen Frelses Skyld vil jeg bede Dem, mine Herrer, vel at overveie denne vigtige Omstændighed."

Præsten sagde intet videre, og de Edsvorne trak sig tilbage. Efter saa Dieblik afgave de deres Kjendelse:

"Skyldig!"

"Gud ske Lov!" udbød den h. Præst og faldt ned paa sine Knæ. Efter et Dieblik tilføiede han: "Lykkelige Budskab! Glædelige Efterretning! Hvorledes sukkede jeg ikke efter den Forrettighed, at døe for en saa hæderlig Sag!" Derpaa reiste han sig og sagde, idet han henvendte sig til Folket:

"Bed Anklagen, at jeg er en Præst, taug jeg; thi jeg vilde lade Loven finde sit tilbørlige Løb, og ønskede at afsnøde Alle den Overbeviisning, at man vilde fordømme mig af blot Mistanke uden nogetjomhøist Vidnesbyrd. Dette er skeet!

Derfor bekjender jeg nu til Guds og alle Himmelenes Helgeners Forherligelse, jeg bekjender, at jeg er en Munk af den h. Benedictus Orden og en Præst af den romersk-katholske Kirke. Deraf roser jeg mig! Imidlertid beder jeg Dem alle om, at være Vidner til, at jeg ikke har begaaet nogen Forbrydelse mod Hans Majestæt eller mit Fædreland. Jeg er ene og alene bleven anklaget paa Grund af mit Præstedømme og derfor dømt!

„Fange, har De noget at bemærke, hvorfor Dødsdommen ikke skulde kunne fuldbyrdes paa Dem?“ spurgte Syndicus utaalmodig.

„Hvad jeg endnu har at sige, vil ikke kunne hindre det, som De allerede har besluttet,“ sagde Fader Maurus rolig. „Alligevel, for ikke at begaae nogen Synd, tør jeg maaskee ikke opgive mit Liv uden al Kamp. Jeg er paa Grund af min Vielse og fordi jeg er vendt tilbage til England, bleven dømt. Men nu kan det ikke være nogen Forbrydelse, at modtage Vielsen; thi den er et Sacramente i Guds Kirke, der bringer Den Betsignelse, som modtager det; og fremdeles kan jeg ikke lovligten blive dømt formedelst min Tilbagekomst til England, da dette i og for sig er en uskyldig Handling og med fuldkommen Ret tilkommer mig som fribaaren Englænder. Kan man nu af to uskyldige og roesværdige Handlinger tillægge mig en Forbrydelse. Nei! og om de end sammenhober nok saa mange gode og uskyldige Handlinger, ville De dog ikke være i Stand til, deraf at sammensmede en Forbrydelse!“

„Rolig, min Herre! det er jesuitisk Snak,“ afbrød Syndicus ham.

Fader Maurus taug, men hans Hjertes Glæde afspeilede sig i hans straalende Ansyn. Da Syndicus satte sin sorte Hue paa, som Forberedelse til Dødsdommens Offentliggjørelse, smilede hiin blidt og veemodigt. Hvor bevægede dette milde, straalende Ansyn ikke Mængden trindtomkring! Den blev rørt — den blev medlidende; tilsidst tilkjendegav den sit Bifald, henreven ved den ophøiede Foragt for Død og Lidelser, som Martyren lagde for Dagen. Men allerede dens Bifald foranledigede fra Præsidentens Side en streng Trettesættelse angaaende den Fangnes Adfærd.

Dødsdommen blev publiceret: „Hængt, opfskaaren og sønderlemmet!“

Med Lænker om Hænder og Fødder, ubekymret om Kjeder, Kummer og Død, blev den glade Præst ført tilbage til Fængslet, for først igjen at forlade det, naar han skulde bringe til Skaffottet.

Den følgende Morgen bevægede sig fra Newgate et af hine mørke, dengang i Englands Hovedstad ikke sjeldne Tog med sit Offer, som var bundet paa en Karre. Langsomt bevægede det sig fremad, indtil det naaede Tyburn's Blodhøi. Det drog forbi Galgen, og standsede først, da Karren havde naaet dens Fod. Offeret blev løsbundet og steg med faste Skridt paa Skaffottet. Ligeoverfor paa den aabne Plads brændte en stor Ild, og alle de rædsomme Henrettelsens Værktøier vare opstillede rundt omkring. Paa Skaffottet knælede den dømte Præst ned og bad; derpaa reiste han sig med begejstret Afshyn, traadte frem og henvendte sig til Folket:

„Gode Venner, jeg sønfter, at alle Tilstedeværende skulle aflægge Vidnesbyrd om min Dødsmaade, at jeg nemlig har været Kongens og Landets sande og troe Undersaat, og at jeg med mit sidste Aandedræt har bedet for Hans Majestæt og Kongeriget. Jeg staaer i Begreb med at døe en Forræders Død, — giver mig det Vidnesbyrd, at mit Forræderi bestod deri, at jeg har agtet Guds Bud høiere end Menestenes. Min Forbrydelse er, at Englands aandelige Gjenfødelse laae mig for meget paa Hjertet, at jeg er kommen for at prædike Sandheden for mine Brødre, der befinde sig i hiint Mørke, af hvilket Guds Aand lykkelig har ført mig, saaledes som denne Stund og denne Forsamling vil bevidne mig. O gode Folk, jeg har dagligen bønfaaldet om, at Gud vil afvende fra dette Rige Sine Tugtelfer og Straffedomme, som forestaae det for de Helliges Blod, det har udgydt; thi jeg frygter for, at den Tid vil komme, da eders Born skulle sukke under Hans Aand; da hiin Selvsnygtes Under, som ved den nye Religion blev grundet i England, skulle føre dem deres Skjebne nærmere; da de Fattige skulle komme til at arbeide og sukke og svede og døe Hungersdøden; da Mammon skal regjere i dette velsignede Land, i hvilket engang Christus og Hans Kirke har ført Sceps-

teret; da eders Aftom skal være Guldets Slaver — og af Guldets Magt bundne til Hjulene og Halerebet, og spændte i Nag som Lastdyr. Da, o Engländerere! ville I længselstfulde vende tilbage til eders Fædres Tro, til hiin Tro, som engang gjorde England stort og dets Folk frit og lykkeligt! Til Herrens Ære og Forherligelse har jeg arbejdet paa Englands Gjenfødsel. O gid mit Blod maa opstige til Himmelen som en Bøn om, at dette Haab maatte blive opfyldt!

O Gud, Du Som har bevaret Din Kirke tre Aarhundreder igjennem midt i Katafombernes Mørke, idet Du gjorde Martyrernes Blod frugtbringende for de Christne, og endelig ophøiede den — Din hellige Brud — i Triumph over det Dn-des Magt, som Veilederiude, Lys og Redderiude, bønbor i Din uudsigelige Naade vor Bøn til Dig, og send til rette Tid Din Naade ned over England og skjenk det atter Troen!

O mine Landsmænd, der boer intet Forræderi i mit Hjerte! Om min Død vilde nytte min Herre og Konge, enten paa Legeme eller Sjæl, vilde jeg ikke være mindre beredt til at hengive mit Liv, end jeg nu er det til Guds Ære og til Vidnesbyrd om Sandheden."

Derefter bød han med udstrakte Hænder alle dem blandt Mængden som maatte være hans Benner sit Levvel, og bad dem om at ville overbringe hans Familie, hvis Noget kjendte ham eller den, hans Afskedsord, hans sidste Bøn for deres Sjæles Frelse.

I dette Dieblif høistes en næsten qvalt Stemme fra Mængden:

"Broder, dø lykkeligt! Du har seiret!" og den Talende ilede bort fra den blodige Scene.

Den Dømte opløstede sine Hænder takkende mod Himmelen; thi han gjenkjendte sin Broders Stemme.

Bøddelen nærmede sig ham, lagde Strikken om hans Hals og bad ham tillige om Tilgivelse.

"Tilgive Dig? Ja, jeg takker Dig endog," udbrød Præsten. "Du staaer i Begreb med at yde mig en stor Tjeneste og at bringe mig til uendelig Lyfsalighed."

Derefter knælede han ned, bad stille og inderlig. Sheriffen (Landsdommeren) vinkede med Haanden til Bøddelen: Stigen

veeg: midt under Bønnen blev Dffret stødt ind i Dødskampen. Derpaa blev Strikken skaaret over, og endnu levende faldt Manden til Jorden. Slagterne kastede sig over ham, holdt hans bævende Lemmer fast, og Bøddelens Kniv opflængede hans Legeme. Medens derefter Bøddelens Haand greb det bankende Hjerter, bad Martyren endnu med svag Stemme om, at Gud vilde sende Sin Naade ned over England og føre det tilbage til den sande Tro. Førend Bønnen hendøde paa hans Læber, blev hiint troe Hjerter fortæret af Flammerne.

Selv med Døden var det skrækelige Sørgespil endnu ikke til Ende. Lemmerne af det følesløse Liig bleve sønderrevne, spidde paa Pæle og stufne op paa Byens Porte — for i Himmels Blinde at sortne og visne. Saadanne sørgelige Tegne, venlige Læser, skuede dengang ned fra mangen Byport i Gammelenland, for at hilse den Rejsende ved Maalet af hans Vandring, og advare de Vaktende ved Deres Skjebne, som abløde den af deres Fædre arvede Tro — blodige Bogter rundt omkring Brangtroens stærke Fængsler, for indenfor deres Mure at holde de Modstridende fast — frygtelige Apostle, som prædikede den nye Tro og udryddede den gamle. For stedse?

D nei! thi der gives en Gud! —

Saaledes triumpherede en Martyr! —

Kirkelige Efterretninger.

Kjøbenhavn. (Nogle Miscellanea fra vort Nabo-land Sverrige.)

1. I Malmö sagde for nogen Tid siden en indfødt Svensker til en katholisk Geistlig, som tilfældigviis kom i Samtale med ham: „Det synes, at den svenske Lovgivnings Strenghed ikkun skal finde Anvendelse paa Katholikerne. Her i Malmö gives der 40—50 Mormoner, som offentlig endog for Retten have erklæret, at de vare frafaldne fra den svenske lutherske Statskirke, og at de følgerlig have begaaet samme For-

brydelse og Overtrædelse af den svenske Lov, som hine sex landsforviste Kvinder i Stockholm, men alligevel lader man dem rolige og ustraffede forblive her." — Og ligesom i Malmö, saaledes glæde Mormonerne sig af samme Frihed til at overtræde Loven ogsaa i alle Byer paa den svenske Sydkyst. En ypperlig Retfærdighedspleie i det oplyste Sverrige!

2. Den 20. Juli sidstl. reiste samme katholske Geistlige pr. Dampskib fra Carlskrona til Calmar; en „oplyst“ svensk Hr. Flaadeofficer, som befandt sig paa samme Skib og som maaskee havde læst paa Præstens Bænde til hvilken Stand og Religion han hørte, begyndte i de meest smigrende og høflige Udtryk at trække løs paa de stakkels „Jesuitter“. Sandsynligviis havde denne oplyste Hr. Officer haabet, at Præsten vilde høiligen indigneres over saadanne vægtige Angreb fra saa respectabel Side, som en svensk Officer, der er godt bevandret i den moderne svenske Romanlitteratur; men han fandt sig stuffet: Præsten tænkte maaskee som saa, lad Gaasen kun tjække; at svare ham, vilde være det samme som at slaae Band paa en Gaas, — han taug altsaa til alle den ædle Officers værdige Expectationer. Harnsuld over Præstens Ro og Tausshed, henvender Soldaten endelig direct til ham det Spørgsmaal: hvorledes han (Præsten) turde fordrifte sig til at prædike en ny Lære i Sverrige? Den Geistlige svarede kort: den Lære, jeg prædiker, er meget ældre, end den, de troer paa! — Skjøndt i vieblikkelig Forlegenhed, fandt Herren i Uniformen dog snart en Udvei, idet han paastod, at Svenskerne vare blevene „oplyste“ om den katholske Læres Falskhed og derfor havde forkastet den. Og Hr. Officeren vilde da ogsaa strax levere et Beviis paa den høie Grad af „Oplysning“, som man i Sverrige har opnaaet, siden man har forkastet og forfulgt den katholske Religion; da nemlig Præsten, som Svar paa Officerens idelige Beskyldninger for ulovligt Profelytmageri, roligt paaberaabte sin egen Tausshed, idet han jo paa hele Reisen ikke havde aabnet sin Mund for at lære, — hvad gjenmaaleden saa den ædle Officer? „Det er vel sandt; men man kan jo dog ikke godt undlade, at spørge: hvad er det for en Herre?“ — Altsaa, hvor en katholsk Præst kun viser sig, der prædiker han og gjør han Profelyter! Storartede Fremskridt i Civilisation og Oplysning hos Svenskerne! Det vil da vist ikke mere vare længe, førend den svenske „Oplysning“ ogsaa sætter enhver katholsk Præst, som viser sig i Sverrige eller paa et svensk Dampskib, i Arreit, eller i det Mindste forbyder ham, at vise sig offentlig, af Frygt for at hans offentlige Opræden jo kunde formørke det „oplyste“ Offleerer og andre Indbyggere. Dette vilde nu forresten slet

ikke undre os, thi derved vilde det moderne oplyste Sverrige ikkun træde i sin tolerante **Gustav Adolph's** Fodspor!

3. Tre svenske Unglinge, **Georg Vere**, **Zacharias Anthelius** og **Nikolaus Campanius**, vare paa deres Reiser i Udlandet og under deres Ophold ved katolske Universiteter blevne overbeviste om den gamle katolske Troes Sandhed og derfor traadte tilbage i Kirkens Skjød. Efter deres Hjemkomst vare de paa Grund af deres udmærkede Kundskaber og Erfarenhed blevne befordrede til høie, meget betydelige og indflydelsesrige Embeder: den ene var kongelig Secretair, den anden Medlem af det lovgivende Raad (legiser), den tredie blev Rector ved en lærd Skole. Endelig fik Kongen, **Gustav Adolph**, at vide, at disse Mænd vare Katholiker. Strax lod han dem fæste i Fængsel og alvorligen formane til at afsværge den katolske Tro og atter at bekjende sig til den lutheriske Lære (ut abjectâ religione papisticâ consiterentur cum omnibus patriotis justitiam evangelicam); men da de standhaftigen vægrede sig derved, lod han ved Rigsensatet domme dem til Døden, som **Trasaldne** og **Høiforrædere** (thi ligesom i England blev ogsaa i Sverrige **Bekjendelsen af den katolske Religion** anseet for „**Høiforræderi**“). Saaledes bleve da alle tre paa den tolerante og liberale og menneskefjærlige **Gustav Adolph's** Befaling halshuggede i Aaret 1624, og den Bræst, som de havde medbragt, blev udjaget af Landet. — Og for at vore protestantiske Læsere nu ikke maae drage denne vor Meddelelses Troværdighed i Tvivl, ville vi ogsaa hidsette den aldeles tilforladelige Kilde, hvorfra vi have øst den; det er nemlig den protestantiske Provst af **Tonkøping**, ved Navn **Johann Baaz**, der som **D i e n v i d n e** beretter denne historiske Kjendsgjerning i sin svenske Kirkehistorie (*Inventarium ecclesiae Sueo-Gothorum, Lincopie 1642, pag. 739*). Denne protestantiske Forfatter mener, at en saa ædel og „hæderværdig Daad“ af hans Konge og Herre burde ikke forties. Hans Beretning om denne glørværdige Handling af den store Frihedskæmpe **Gustav Adolph** begynder med de Ord: „Desuden er det høist mindeværdigt og en gavnlig Advarsel, at vide at Sverriges Konge har straffet nogle **Trasaldne** i Aaret 1624“ (*Præterea est memoria dignissimum et ad cautionem utilissimum scire Regem Sueciae punivisse quosdam Apostatas Anno 1624*).

4. I Svenska Tidningen af 17. Juli 1858 findes en Artikel „Om **Trasald** fra Sverriges lutheriske Statskirke“ af en vis „**Nersel**“ (i. e. **General Lefrén?**). Denne Artikel er virkelig en Mesterstykke af daarlig Logik og af den mest fanatistiske Intolerants. Forfatteren siger: „at det svenske Folk paa ingen Maade føler Lust til paany at lade sig paalægge den

romersk-katholske Religion"; samt: „at det svenske Folk ikke glemmer og heller aldrig vil komme til at glemme, at **Gustav Adolph** offrede sit Liv i Kampen mod den katholske Religion's tiltagende Overtælde." Efterfølgende Forfatteren da er saa nøie bekendt med det svenske Folks **Ulyst** til atter at blive katholsk, saa skulde man dog troe, at han deraf vilde udlede den Slutning, at den bestaaende svenske Lov, som bestemmer Landsforvisning og Tab for alle Arve- og Borgerrettigheder som Straf for Overgang til den katholske Kirke, var ikke alene for streng, men endog aldeles unødvendig og overflødig for det svenske Folk, som jo paa ingen Maade har Ulyst til at gaae over. Ja, saaledes vilde vist ethvert fornuftigt Mennecke med sund Logik have sluttet; men Hr. „Nerfel's" Logik drager deraf den aldeles modsatte Slutning, den Slutning nemlig, at denne svenske Lov ikke alene ikke er for streng, men at den endog „er det eneste virksomme Middel for at beskytte Landet mod den romersk-katholske Religion!" Saa at, saasnart Landsforvisningens Straf affattes, vil „Svea Landet være paany underkastet det katholske Religionsaag." — Hr. „Nerfel" ønsker fremdeles at man skal „beskytte det svenske Folk mod alt politisk og aandeligt **Mørke og Tryk**"; hvorledes og hvorved? enhver fornuftig Læser venter her vist at høre: ved Affkaffelse af Landsforvisningens Straf, paa det at det da kan staae Svenskerne frit for at lade sig oplyse ogsaa om andre Religionsbekendelser foruden den ene saliggjørende svensk-lutheriske Statskirke, og da efter egen Samvittighed frit at vælge, til hvilken de vilde bekjende sig; men nei, Hr. „Nerfel's" Generalforsand tjender et andet Middel, og det er: „Bibeholdelsen af Landsforvisningsstraffen for Frasald fra den lutheriske Lære"; kun da vil det svenske Folk være frit for Tryk, idet det nemlig bliver **tungen** til at forblive lutherisk. — Med samme Logik er hele Artiklen skreven. — Som Exempel paa, til hvilke Taabeligheder Fanatismen driver Hr. „Nerfel", ville vi her kun anføre den ene Paastand i hans Artikel: at de virksomme Mænd, som ogsaa indenfor Sverriges Grændser ivre for den absolute Religionsfrihed, ere — — „**Jesuit**er", medens det er verdensbekjendt, at der i **hele Scandinavien** ikke findes en **enes**te Jesuit. — Men nok om den taabelige Snak, hvormed Hr. „Nerfel" forsøger at forsegte sine intolerante Grundsatninger. Naar Hr. „Nerfel" skulde have mange Meningsfæller i Sverrige, da tilstaae vi, at vi sandeligen ikke behøve at misunde vore Raaboer den aandelige Oplysning og Frihed, som den saak. Reformation skal have bragt dem!

5. I flere fjøbenhavniske Blade læste vi forleden, at Post-

och Inr. Tidn. meddeler som tilforladeligt, at det er betydte de for Frasald fra den svenske Statskirke til Landsforviisning dømte sex svenske Qvinder: at Hs. kongl. Høihed Kronprindsregenten velvilligt vil modtage deres Ansøgning om Benaadning, saafremt de ville indgive en saadan Ansøgning. — Hs. kongl. Høihed synes saaledes at være kommen til Erkjendelse af den svenske Lovgivnings Urimelighed; thi dersom Høisamme anjaae vedkommende Lovbestemmelser for virkelig rigtige og retfærdige, da vilde det jo dog være høist besynderligt og uhort, uopfordret at ville ophæve og tilintetgjøre deres Virkninger ved ligesom officielt næsten at tilbyde Benaadning, uden at den er bleven ønsket eller begjæret. Dette er nu vistnok et meget glædeligt Tegn, som fortjener den største Aafrøynelse og vidner om Hs. kongl. Høiheds naadige Sindelag og ædle Hensigter. — Men paa den anden Side maa det dog ogsaa være klart for Enhver, at bemeldte Qvinder vel neppe med god Samvittighed kunne ansøge om eller modtage en „Benaadning“; thi Benaadning gives kun dem, som have gjort sig skyldige i en Forbrydelse eller nogen strafværdig Handling, og hvo som begjærer eller modtager „Benaadning“ indrømmer stiltiende, at han har begaaet en Forbrydelse eller nogen anden strafværdig Handling. Dersom nu bemeldte landsforviiste Qvinder, ifølge Hs. kongl. Høiheds velvillige Tilbud, vilde ansøge om eller modtage en egentlig „Benaadning“, saa vilde de derved komme til at sige: vi have begaaet en Forbrydelse eller i det Mindste gjort en strafværdig Handling ved at gaae over til den katolske Kirke; men vi bede nu deres kongl. Høihed om at benaade os, d. e. at tilgive os og at eftergive den af os fortjente Straf. Ved at bede om „Benaadning“ eller modtage „Benaadning“ vilde de saaledes stiltiende bekjende eller istemme, at Overgangen til den katolske Kirke er en Forbrydelse eller i det Mindste en strafværdig Handling. At nu en Katholik, som er overbevist om den katolske Kirkes Sandhed og Guddommelighed, aldrig, hverken stiltiende eller udtryffeligt, kan med god Samvittighed og uden at lyve, afgive en saadan Bekjendelse eller Indrømmelse, er en Selvfølge. — Da Hs. kongl. Høihed Kronprindsregenten ved denne Keilighed ved sit meget naadige Tilbud lægger endog en større Retfærdighedsfølelse for Dagen, end selve den svenske Lovgivning, kunde vi nok ønske at vide, hvad Høisomme vel vilde sige, naar han blev underrettet om den høist partiske og selv ifølge den svenske Lovgivning aldeles uretfærdige Fremgangsmaade, som de svenske Domstole udvise, idet de kun anvende Lo-

vens Strengthed imod nogle faa Katholiker, som i Stockholm ere udtraadte af den svenske Statskirke, men derhos lade Tusinder af Mormoner og Baptister drive deres secteriske og usædelige Uvæsen med største Frækhed og Uforsømmethed, uden at sætte dem den mindste Hindring i Veien?

Irland. (Aftagelse af Protestanterne.) For flere Aar siden lod fra vore Modstanderes Mund det Sorgens Budskab, at den katholske Befolkning in Irland blev deres Tro utro og at Stærer af Tusinder traadte over til Protestantismen. Men deres Jubelskrig var overiler: en Skrivelse fra den irske Erkebiskop af Tuam til Statsministeren Grev Derby af 18. Sept. 1852 tilbageviste ikke alene hiin løgnagtige Beretning, men udtalte aabent den Paastand, at den sidste Time havde slaet for den protestantiske Høikirke i Irland. „Da Bedragerne udspredte“ — saaledes siger den nævnte Kirkesyrste, „at Mæsker af Judsødte i mit Dioces træde over, opfordrer jeg dem herved til at opgive — ikke hvormange Tusinder eller Hundreder — men de Steder, hvor der opholder sig halvtredstindstyppe, eller typpe eller ti saadanne. Hungersnødens frygtelige Svøbe har allevegne slaet dybe Saar, som endnu ikke er gaaen lægte, og langt værre var Forfølgelsens Svøbe fra Pietismens Side; desuagtet have Bedragerne i ingen Henseende kunnet faae Jodfæste i 50 Sogne i mit Dioces. I de faa Sogne, i hvilke de søgte at sætte sig fast, benyttede de Foreldrenes Jammer, som faae deres Børn at hensinægte, og de ved Arbeidshusene ansatte kongelige Dpshynsmænds Fanatisme. Disse fordreve Folk først fra Huus og Gaard, jog dem derpaa strar efter Dptagelsen atter ud af Arbeidshuset eller negtede dem den dem tilkommende Understøttelse og lode dem paa denne Maade blot Balget imellem hiin Forførrergift og Døden. Mange aflagde i en saadan Nød en Ekinbekjendelse for Bildfarelsen, men holdt alligevel neppe faa længe ud, som Nøden tyngede paa dem. De kan estertælle disse i Hungersnøden hidseede Dffere og det vil vise sig, at disse lykkeligen ere vendte tilbage i hiin Kirkes Skjød, som de kun havde forladt i den yderste Nød.“ Ministeren har — tiet til dette Brev. Men den høikirkelige Propaganda blev heller ikke i de følgende Aar træt af, i en vis Henseende at betjene sig af en Plage, som Gud sender, nemlig Hungersnøden, imod Gud selv. „Store Summer,“ saaledes skriver Erkebiskop Cullen af Dublin i Begyndelsen af Aaret 1854, „blive assendte fra England, som man fordele i de fattige Districter, for at bringe Folkets Religion i Forvirring.“ Et eneste engelsk Selskab forbeelte dengang i hiin Henfjgt 75,000 Frcs. ugentlig; overalt, hvor den katholske Befolkning led Hungersnødens Rædfler, oprettedes

Skoler, i hvilke man bød de katholicke Børn Klæder og Føde som Loffemad; alene i Dublin skulde 3000 Børn være vundne paa denne Maade. Catholicke Blade betegnede denne nedrige Fremgangsmaade med dens egentlige Titel: „Suppespiserie“; og med Glæde kunne vi berette, at den ifølge Erkebiskoppen af Dublin's Opdraab stiftede, snart over hele Irland udbredte „catholicke Forsvarsforening“ udviklede en roesværdig Kappelyst og gjorde hiin eiendommelige Mission af den høifirkelige Propaganda overflødig. Men naar man betænker, at ikke mindre end sexten engelske Selskaber, som tilsammen aarlig udgive over 650,000 Rdlr., og af hvilke nogle allerede have virket i et halvt Aarhundrede, paa denne Maade søge at omvende de fattige Irændere, og naar Hungersnøden tillige bliver saa haandgribeligen benyttet, -- da kunde man fristes til at henvise Tanken om en Aftagelse af Protestanterne i Irland til Eventyrenes Rige. Og dog er det saaledes: Høikirken er i Irland ikke alene ikke i Tiltagende, men snarere i stærk Aftagende. De høifirkelige protestantiske Blade meddele nemlig følgende Stykke af en Tale, som den høiagtede Prædikant Mr. Williamson holdt den 16. Oct. f. A. i Kirken i Cork ved Forsamlingen af den saakaldede Pleie-Forening: „I dette Dieblif føres en Krig imod Catholicismen i Irland, som jeg næsten kan kalde en Angrebskrig. Gud give, at Anstrengelserne for at vinde dens Befjendere for en renere Tro, maatte blive kronede med Held! Men trods al Agtelse for de Angribende er jeg dog af den bestedne Mening, at det Ordsprog gjelder her: Porten bliver lukket, naar Roen er ude af Stalden. Vi have tabt saa mange af dette Lands protestantiske Beboere og vi tabte dem ikke blot ved Udvandring, men ved Skjodesløshed, som de have erfaret. En troværdig Gentleman sagde mig, at Protestanterne i hans Sogn havde aftaget med 90 Procent. En anden Gentleman fortalte mig, at i det District, i hvilket han virker som Geistlig, vare 39 protestantiske Familier i de sidste 50 Aar gaaede over til Pavedømmet. Den samme Herre forsikkrede mig, at der i hans eget Sogn levede en 80aarig Mand med tre gifte Sønner, som endnu idag gaaer til protestantisk Gudstjeneste, medens alle Sønerne besøge de romerske Capeller tillige med deres Familie. Faderen er et Mindesmærke om hiin gamle Tid, da Protestanterne vare at træffe i Mængde i Landsbyerne — Sønerne ere Mindesmærker om den Maade, hvorpaa man tidligere har sørget for Protestanterne. „Saaledes har den halve Million Protestanter, som Irland tæller, ikke engang vedligeholdt sit hidtilværende Antal og i denne tiltagende Ferringelse skal Sjælesørgernes „Skjodesløshed“ bære Skylden. Og dog har den halve Mill. Protestanter en meer end til-

stræffelig Geistlighed: 22 Biskopper, 1289 Prædikanter med en aarlig samlet Indkomst af 25 Millioner Rdlr.; da de 9 Mill. Protestantier i England kun have 26 Biskopper, 6126 Prædikanter med en Indkomst af 50 Millioner Rdlr., maatte efter dette Forhold neppe 2 Biskopper og 340 Prædikanter med en Indkomst af neppe 3 Mill. Rdlr. komme paa Irland. Derfor er det ikke til at undres over, at saa mange protestantiske Sognefald i Irland ere Sinecurer, d. e. at Prædikanten ingen Sognebørn har. „Man skulde mene — saaledes siger Erkebiskoppen af Tuam i sit ovenansførte Sendebrev — at der i Irland ved Tællingen i 1841 havde viist sig saa mange protestantiske Sogne med meget udstrakte Kirke-districter og Kirker med høie Taarne uden en eneste Protestant, at man for steds vilde have forhindret Gjentagelsen af den haanende Bemærkning, at Protestantismen beregnes kun efter de protestantiske Kirker. Deres Excellence vil bedre forstaae min Paaastand, naar jeg heraaer mig paa Sognepræsten Marly's Kald i Annadoma. Han maatte i flere Aar — han naaede en smuk hoi Alder — taalmodigen vente paa sin katholicke Kirketjeners Tilbagekomst fra den hellige Meesse, for at denne kunde svare ham „Amen“ ved hans eensomme Gudstjeneste; thi han havde ellers Ingen hos sig. Omendkjøndt denne Afholdelse af hans Søndagsgudstjeneste var sørgelig nok, kunde han dog efter en længere Fraværelse af Uger, Maaneder, ja endog af en heel Række Aar, rose sig af, at ikke et eneste Aar af hans Hjord var død uden hans Nærværelse. Enhver Provinds i Irland kunde opvise endnu mange saadanne „Marly'er“; og til Forevigelse af et saadant Epil, vil man drive Dprettelsen af smaa Kamre — Navn af protestantiske Kirker fortjene de ikke — endnu videre? Saadanne unyttige Planer skulde man dog endelig opgive.“

Brasilien. (Kirkelige Tilstande.) Af en Artikel i Univers om Brasiliens Tilstande uddrage vi følgende Eted: „Den pavelige Nuntius er af Regjeringen bleven ærefuldt modtaget og hans Forestillinger og Andragender blive steds modtagne med Agtelse, hvormed det dog ikke er sagt, at de ogsaa steds blive opfyldte. Ved Balgene til ledige Bispædemer gaaer Regjeringen frem med Omfigt. Erkebiskoppen af Bahia arbejder ivrig paa en Gjenfødelse af sit Diocæs. Lazaristerne lede hans Præstefeminarium og skabe for Fremtiden en Generation af Præster, som ere bedre og dygtigere, end de, som man maatte ordinere under Tidsforholdenes Trang. Søstre af den h. Vincents af Paul, som ere betroede Om sorgen for de store Hospitaller, ere levende Dydsømstre. Spaniske Jesuitter virke med Iver og Capucinere fra Italien indvie sig til Omvendelsen af Indianerstammerne, som alene ved Religionen

funne gjøres modtagelige for Culturen. Biskop maae disse Ordener ofte kæmpe mod Authoriteternes Drillierier; thi den bureaukratiske Despotisme, en Arvedeel fra tidligere Aarhundreder, hersker her som i Europa." Ved Siden af disse trædsende Phænomener fremhæver Unvers Mangelen paa den sorte Befolknings religiøse Opdragelse, hvilken Folkeclasse Brasilien ikke kan undvære af national-øconomiske Grunde, som en truende Fare for Fremtiden og siger derpaa til Slutningen: „Skulde Brasilien allerede være naaet til hiin Tilstand af Udlevnethed, som engang herskede i Rom, da det ved sin Løsrivelse fra Genhedens Centrum unddrag sig for Christendommens gjenoplivende Virksomhed? Nu i det Mindste synes Brasiliens Tendentser endnu ikke saa faretruende: langtfra at søge en Udskillelse fra Rom, synes det snarere at vriste en Tilnærmelse. Alligevel kan det ikke beslutte sig til at raade Bod paa den hadefulde Lovgivning, som betragter Christi Statholder som en „Udlænding“, som man maa beskytte sig imod. Vi have her en Situation, liig den i den gamle romerske Verden, som maatte blive rykket ved Barbarernes ødelæggende Indfald. Ere maastee de umaadelige Sletter i Vesten i de nordamerikanske forenede Stater bestemte til at opelske nye Horder, som engang skulde bryde ind i Sydamerika's Stater, for der at blive civiliserede ved Religionen, hvis Grundfæmninger netop synes at komme i Forglemmelse i selve disse Stater? Gud alene veed dette; men allerede kan menneskelig Beregning ikke miskjende, at disse forskjellige sydamerikanske Stater itadig ville blive et Bytte for Revolutionen og tilsidst bære Udlandets forhadte Nag, saafremt de ikke atter slutte sig nøie til den katolske Kirke.

Marieforeningens

ærede Medlemmer indbydes herved til et Møde Søndag den 5. Septemb. Efterm. Kl. 4 $\frac{1}{2}$.

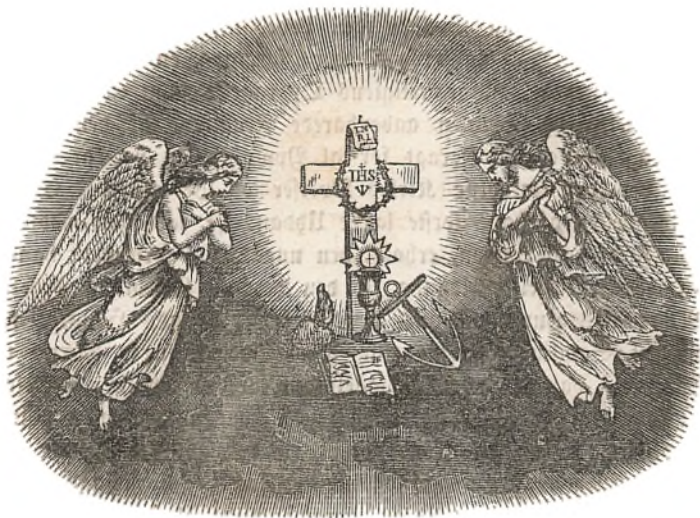
Kirkelig Erindringsliste.

Søndagen d. 29. August. — 14. Søndag efter Pintsje. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med tydfst Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt.

Søndagen d. 5. Septemb. — Skytsenglefest. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med danst Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Festsandagt.

Kjøbenhavn.

Louis Klems Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 19. Søndagen den 12te September. 1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hver anden Søndag og leverer Subscriberne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtages i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionsair, Hr. Konsthandler **C. A. Blanzkeußeiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Rt. 8 St. Kvartalet.

Thomas More, ogsaa en engelsk Martyr.

Thomas More blev født omtrent 1480 i London af meget agtverdige Forældre. Hans Fader, Ridderen John More, var almindelig skattet som en retskaffen, venlig og aandrigh Mand. Han var tredje Gang gift. Hans første Hægtefælle fødte ham en Søn, vor Thomas, og to Døttre. Faderen, som aldeles havde opoffret sig for Lovkyndigheden, antydede

derved tillige ogsaa Sønnen den Løbebane, han i Fremtiden skulde betrede. Han drog Omforg for, at Sønnen fik en legemlig streng og tillige religiøs Opdragelse samt en ypperlig Uddannelse, og Sønnen aabenbarede Frugterne af denne sin Opdragelse ved sin Foragt for al Yppighed og ved at holde fast ved den katholske Kirkes Øvelser og Bedtægter. Efter Fuldbendelsen af hans første lærde Uddannelse, som han modtog i sin Fædreneby London, erholdt den unge More formedelst hans Faders Bestræbelser Adgang til den berømte Erkebiskop John Morton's Huus. Denne meget erfarne Mands Huus, som var et Samlingssted for alle hiin Tids høilærde Mænd i England, var for den modtagelige More en dygtig Forfale for det praktiske Liv. Erkebiskoppen gennemstuede snart sin Yndlings fortræffelige Egn; han elskede ham paa Grund af hans lærnemme, letfattende og muntre Aand og forublagde sine Venner, at den unge More engang vilde blive en meget mærkværdig Mand. Sin høiere Uddannelse modtog More paa Universitetet i Oxford, hvor han aldeles hengav sig til sine Studier, kun forsynet af sin Fader med de nødvendige Pengemidler, hvorfor More senere viste sig meget taknemmelig mod denne. Sædeles lyst fandt More i at lære det græske Sprog; thi allerede havde Studiet af de gamle Classikere dengang udbredt sig fra Italien over til England og vundet Manges Bifald. More's Lærere i de gamle classiske Sprog bleve tillige hans Venner; gennem disse lærte han ogsaa mange udenlandske Humanister af første Rang at kjende, og fremfor alle især Erasmus af Rotterdam. Det var endnu under hans Ophold i Oxford, at han gjorde Bekjendtskab med denne berømte Mand, som i A. 1498 ifølge en Indbydelse af hans tidligere Discipel Montjoie for første Gang betraadte England og der fandt den herligste Modtagelse. Siden den Tid hørte Thomas More til de Mænd, som paa Grund af humanistiske, videnskabelige Bestræbelser havde forenet sig med Erasmus. Han tilkommer fremfor Alle, som kaldte sig Erasmus' Venner, om end ikke den første Rang, saa dog sikkerlig en meget høi Grad af hiin overordentlige Mands Agtelse. Ogsaa Erasmus erkjendte More's Venfjabs høie Værd. Da More ved sine lærde Studier allerede var bleven fortrolig med den classiske Oldtids Aand,

maatte naturligviis, som Følge af dette hans venfskabelige Forhold til Erasmus, hans Fortjærlighed for faadanne Bæftigtigſer endnu meer foroges. Imidlertid kunde Erasmus' Indflydſe paa More's Indre ikke være af en ſtor Betydning, efterſom begge Grundcharakter og dybeſte Sindelag var altsfor forſkjelligt fra hinanden. More beſad en ſtor Willieſkraft, i Kraft af hvilken han uroffkeligen holdt faſt ved det, han en gang havde erkjendt for ſandt; hos Erasmus derimod finde vi meget mere en viſ Svaghed og Modløſhed, iſølge hvilken han ſygte at vedligeholde en god Forſtaaelse med Alle. More var det f. Gr., ſom ſik Erasmus til endelig at udtale ſig mod Luther. — Angaaende det reent Videnskabelige derimod havde Erasmus en afgjørende Indflydſe paa More. Denne læſte med ſtor Iver Ariſtoteles og Plato og vøede ſig tillige med ſin Ungdomsven Lilly i Oveſættelſen af græſke Epigrammer paa Latin; fort ſagt, den claſſiſke Litteratur var More's Indlingſbæftigtigſe, uden at han dog tillidſatte Rhetorik og Scholaſtik.

Bed den ſidſte forſkaffede han ſig Grundlaget til den ſenere i ham ſaa mægtig fremtrædende Diſputerekunſt eller Dialektik, ſom han ikke ſjelden med Held har gjort Brug af til at forſvare den gamle Kirkes Lære: thi Theologien var og forblev ſtedſe More's høieſte Livſopgave. Derved forfremmedes endnu meer ved Siden af hans Kundſkaber tillige ogſaa hans allerede af Naturen ſaa høie Sands for de religiøſe Sandheder, ſom det iſær viſte ſig i hans hyppige Eſtertante over Menneſkets ſidſte Beſtemmeſe. Saaledes uddannedes hos ham hiint uudſlettelige Sindelag og hiin uroffkelige Willieſkraft, ſom var af ſaa meget afgjørende Bigtighed for hans ſørgelige Endeligt. — Eſterat have gjort Bekjendſkab med Erasmus, fandt han ogſaa Behag i den ſatiriſke Litteratur, hvorved hiin Humanift ſaa meget udmærkede ſig; og ſnart anſaaes More for den, der banede Veien for de ſkønne Videnskaber i England. Imidlertid udmærkede More ſig fremfor Erasmus ved ſin barnlige Kjærlighed til Kirken og ſin faſte, uroffkelige Charakter.

Fortjærligheden for de gamle Claſſikere, ſom More havde tilkjendegivet ved en latiniſk Oveſættelſe af Lucian's Samtaler, ſkulde dog hemmes ved Brødſtudiet, idet hans Fader lod ham ſtu-

dere Lovfyndigheden, hvilken skulde begrunde hans jordiske Livslykke. Faderen forlangte, at han skulde efterkomme hans Befaling, og Sønnen bragte, ihvorvel hans Tilbøielighed var derimod, det store Offer. Ingen havde, ifølge hans egen Tilstaaelse, mere Modbydelighed for Processer, end han — en Modbydelighed, som ikke engang svigtede ham i hans senere Alder. Alligevel bragte han det i hine Retsfager til en saadan Fuldkommenhed, at senere de stridende Parter Ingen raadspurgte hellere end ham. Det Kjedelige og Besværlige, som mødte ham i hans daglige juridiske Syssler, afholdt ham dog ikke fra at gjøre sin stedse vorende Tilbøielighed til christelig Fromhed Fyldest. Selv ved sine mest paatrængende Arbejder fandt han dog saa megen Tid tilovers, at han førend Arbeidet kunde henvende sig i Bonnen til Lysets Fader. Daglig bivaanedes han den h. Messe. Desuden var han streng imod sit Lege og vaagede over alle dets sandfælige Lyster; han bar et Cilicium (en Bodsflædning), som han først afslagde kort før sin Henrettelse. Istedetfor at sove i en blød Seng, sov han paa Gulvet eller paa en Bænk, idet han havde en Træflods istedetfor Bude under sit Hoved. Fire til fem Timer syntes ham tilstrækkelige til at tilfredsstille Sønnens Trang. Nattevaagen og Faste skulde tjene til at neddæmpe Sandernes Oprør. Alle disse aandelige Øvelser vidste han at forrette saa hemmelig og stille, at hans Ydre aldeles ikke forraadte nogen af de dermed forbundne Anstrengelser, og saa at de endog bleve skjulte for hans nærmeste Paarørende, med Undtagelse af hans Dindlingsdatter Margaretha.

Med denne Strengthed mod sig selv forbandt han tillige alvorlige Underjøgelse over theologiske Gjenstande. Saaledes gjennemlæste og studerede han de h. Kirkefædre, og holdt under største Bisald offentlige Forelæsninger over den h. Augustinus' Bærk „de civitate Dei“ (=: „om Guds Stad“). Ja, endogsaa Præster og Oldinger stammede sig ikke ved at lære af denne Ungling.

Allerede havde More erhvervet sig Folkets Agtelse i den Grad, at han valgtes til Medlem af Underhuset. Smidlertid tildrog han sig der ved sin modige Optræden mod Kong Henrik VII. dennes Unaade, hvorfor More's Fader maatte bøde i

Fængslet, da man ingen Skyld kunde opdage hos Sønnen. Imidlertid havde More dog Marsag nok til at frygte for den kongelige Unnaades fremtigit Følger og fattede derfor den Beslutning at reise udenlands. Dog søgte han først efter et Asyl i Landet og fandt det i Carthauserklosteret i London, hvor han i 4 Aar (fra 1504—1507) udelukkende helligede sig Videnskaberne og Andagten. Imidlertid afslagde han aldrig noget Klosterløste. Her var det, hvor More lagde sig efter det franske Sprog, som senere kom ham meget til Nytte ved hans forskjellige Gesandtskaber. Ved Studiet i Chronisterne lagde han der ogsaa Grunden til sit bekjendte historiske Værk „Eduard V. og Richard III.“ Ogsaa de mathematiske Videnskaber, saasom Arithmetik, Geometrie og Astronomie, bleve ved den Fritid, som Klosteret forundte ham, paany opfriskede. Til Afverling spillede han paa Violin. I Klosters Gensommelighed opkom den Tanke hos ham, om ikke Klosterlivet skulde være den sikreste Veie til at opnaae Saligheden. Han raadspurgte desangaaende sin Skriftefader, Decanen John Colet, som ligeledes havde unddraget sig Stadens Lillokkelser og Fristelser ved at begive sig ud paa Landet. Imidlertid synes More ved Overveieelsen af Bræsteembedets Besværligheder og store Ansvarlighed igjen at have opgivet Klosertanken, og det vel ikke uden sin Skriftefaders udtrykkelige Samtykke.

Strax efter denne Tid finde vi More paa en kort Reise i Udlandet. Hvad der har bevæget ham dertil, om det var hiin Datidens ædle britiske Ynglingers Skik ved Reiser at uddanne Manden og at udvide deres Kundskabers Kreds ved opmærksom Jagttagelse af fremmede Folkesæd og Lande, eller Kongens og hans Ministres vedvarende Unnaade, der maaskee nødsjagede ham til en saadan Bortffjernelse fra hans Hjemstavn, er vanskeligt at afgjøre. Saa meget er vist, at han efter sit eget Udsagn paa denne Reise har besøgt Universiteterne i Löwen og Paris, at han har gjort sig bekjendt med Underviisningens Gjenstande saavel som med Maaden, hvorpaa de bleve foredragte paa disse berømte Hoiskoler. Under sit Ophold i Klosteret havde More ikke blot betydelig beriget og udvidet sine Kundskaber i Videnskabens forskjellige Grene, men ogsaa i høi Grad forfremmet sin sædelige Uddannelse; og om han end, som

Følge af den kongelige Naade, paa denne Naade i nogen Tid var sat ud af sin tidligere juridiske Virkefreds, var dette dog med Hensyn til de Fordele, han saaledes havde erhvervet sig, ikke af nogen væsentlig Betydning. Straalende i fordoblet Glands traadte han fra sin Genjsomhed atter frem i Verden.

I sit 26de Leveaar valgte More sig en Ægtefælle i den dydige Datter af en Adelsmand i Essex. Derefter begyndte han igjen sine juridiske Studier og blev nu Procurator, hvilket Embede han forvaltede med Færdighed, Uegennyttighed og Christelig Samvittighedsfuldhed. Hans Rygte som Sagfører banede ham meget snart Veien til det fordeelagtige Embede som Under-Sheriff i Staden London, og snart derpaa blev han Fredsdommer. Det, som opretholdt More uforsagt og kraftig under hans anstrengende Embedsvirksomhed og gjorde hans Omgang saa særdeles behagelig, var hans uforlignelig muntre Lune, hans naturlige Aulæg til ædel Vittighed og hans Færdighed i at afvinde endog de bedrøveligste Ting en glædelig Side — en Gave, som endnu mere forhøiede hans ægtefællige Lykke. Denne sidste ødelagdes dog snart af Dødens kolde Haand: hans Ægtefælle døde, og efterlod ham tre Døtre og een Søn.

More giftede sig derefter med Enken Alice Middleton, med hvilken han dog ingen Børn havde. Til dette Ægteskab stred han ikke drevet af ureen Begjærtilighed, men for at hans Huusvæsen kunde blive tilbørlig besørget og for at hans mindre-aarige Børn kunde faae en omhyggelig Pleie; thi Alice var, ifølge More's egen vittige Uttring, hverken smuk eller ung, men vel en stræbsom, aarvaagen Huusmoder, og til en saadan trængte han fremfor Alt, da han for det Meste var nødt til at opholde sig ude af Huset. Iøvrigt levede han med hende, efter Erasmus' Udsagn, saa fornøiet, som om hun var den skjønneste Kone. Overhovedet holdt Sir Thomas More med Hensyn til Huusvæsenets Bestyrelse det for den høieste Grundfætning stedse at være venlig mod Kone, Børn og Tyende. Hans gennemtrængende Forstand beherskede alle Forhold og anviste med Sagtmødighed og Vid Enhver i Huset sin Virkefreds. Ikke som Tyran, men som en elskende Fader bestyrede han Huusvæsenet. Enhver gjorde sin Skyldighed uførtroden, ei heller manglede det paa arbar Munterhed. Som

en klog Huusfader vidste han at forebygge al Rivagtighed og Strid, saa at man hverken hørte Sligt, ei heller uanstændige Talemaader; endnu mindre iagttog man nogen Lediggang. Sine Børn holdt han allerede i deres spæde Alder til en reen, hellig Vandel, førend han lod dem undervise i de skønne Videnskaber. Hans Tjenere og Lyendet turde hverken gaae ledige eller drive noget uærbart Spil, eller overhovedet anvende deres Tid daarlig; tværtimod drog han Omforg for, at de altid vare sysselsatte med gavnlige Beskæftigelser, og tillod Ingen af dem at spille Kort. Han holdt paa en streng Afsondring mellem det mandlige og qvindelige Tjenerskab, som derfor kun kom sammen i høist sjeldne Tilfælde. Han selv henvendte sig paa bestemte Tider i Bønnen til Gud, ikke fordi det blot var en Bane hos ham, men ret af Hjertet. For ham var den huuslige Andagt af saa stor Vigtighed for at vedligeholde det fromme Sindelag hos Sine, at han hver Nat, naar han var hjemme, førend man gik til Sengs, forsamlede en stor Deel af sin Familie, for at bede tillige med den. Ved denne roesværdige Skik holdt han endog fast, selv da han var bleven Kantstær — et Beviis paa, hvor frisk og kraftigt han vidste at opretholde sit religieuse Sindelag under alle Livets Forhold. Endog ved Bordet vilde han paa en hensigtsmæssig Maade opbygge sig og Sine; for det Meste blev der forelæst Steder af den h. Skrift, indtil han gav Forelæseren et Tegn, hvorpaa en venffabelig, belærende Samtale over det nylig Foredragne fandt Sted. Var Noget af hans lærde Benner med ved Bordet, som hyppigt var Tilfældet, blev den forelæste Gjenstand endvidere omtalt, og efterfølgende der gaves Anledning dertil, blev ogsaa munter Spøg blandet med Alvor. I hans Fortroliges snævre Kredse underholdt han sig med dem om det tilkommende Liv paa en Maade, saa at man vel saae, at han her talte af fuld Overbeviisning.

Maaskee vil det være hensigtsmæssigt, allerede her at give en nøiere Beskrivelse af Sir Thomas More's Person, for at hans Billede ret levende kan svæve for vore Dine ved alt det Udmærkede han i Ord og Gjæringer har ydet, og netop derved saa meget desto meer at forhøje det Indtryk, som den følgende Fremstilling af hans interessante Livshistorie vil gjøre

paa os. — Vi bestodde endnu en kostbar Beskrivelse af More's Personlighed og Charakter, som Erasmus ifølge Ulrich von Hutten's Anmodning har givet i et Brev til denne Ridder, der er dateret den 23. Juli 1519 (Ivfr. Erasmi opp. III. P. I. pag. 472). Og i Sandhed, neppe kunde Nogen saa sandt og vel-talende skildre More's Personlighed, hans Omgangs Behagelighed, hans Venstabs Værd og Uegennyttighed, de skønne og elskværdige Familieforhold i Sir Thomas' Huus, som netop Erasmus, der ved et flereaarigt Ophold i More's Nærhed havde erhvervet sig den nøieste Kundskab om alt dette.

Ifølge denne Skildring var Sir Thomas' legemlige Stikfelse middel af Væxt; alle hans Ledemes Lemmer stode i et passende Forhold til hverandre, kun Hænderne vare i Sammenligning med den øvrige Stikfelse noget plumpe. Den høire Skulder syntes, naar han gik, at være høiere end den venstre, — ikke fordi han var bygget saaledes af Naturen, men det kom kun af Bane. Hans Ansigtssfarve kunde man hellere kalde hvid end bleg, en let Rødme skinnede overalt igjennem. Haarene vare hverken mørke eller blonde, men af en Farve, der var en Blanding af begge. Dinene vare graae, deres Blik var roligt, og gjennemtrængende. Næsen var temmelig stærkt fremtrædende, Munden middelstor med fint dannede Læber. Hans Stemme var hverken stærk eller svag, men let hørlig; den havde intet Syngende eller Blødagtigt ved sig, men var en Mand's Stemme, som taler tydeligt, klart og hverken for hurtigt eller stammende. Ingen holdt med mere Held Taler uden nogen Forberedelse end More. — Han var i alle Forhold stedse besindig, hans Hufommelse tro og tilforladelig, og derfor passede hans Tale altid til, hvad Tiden og Gjenstanden krævede. Hele Ansigtet var et Udtryk af hans Aand; det viste stedse Skønhed og Munterhed og var mere tilbøielig til at spøge end til melancholisk Alvor, dog langtfra Løier og noget som helst Uanstændigt. More glædede sig, som Erasmus endvidere beskriver ham, ved en god og stærk Helbred, som gjorde ham duelig til Arbeide. Hans daglige Mad var simpel, hans Dndlingspiser vare hjemmebagt Brød, saltet Kjød, Meelspiser og Æg. I sin Paa-tædning var han ligeledes simpel og forsmaaede Silke, Pur-

pur og Guldfjeder, som han kun bar, naar den gode Tone fordrede det. Imidlertid havde ellers Høflighedsbeviser ingen Værd i hans Dine, hvorfor han heller ikke satte Priis paa dem. Naar det var nødvendigt, vidste han at anvende dem; men i Almindelighed holdt han det for qvindeligt og umandigt at spille en stor Deel Tid paa slige Urimeligheder. Hærdeløshed var ham Hoflivet forhadet, hvorimod han fremfor Alt elskede Frihed og Hvile. Derfor efterkom han ogsaa kun med Modbydelighed Kong Henrik VIII.'s Anmodning om, at han skulde leve ved Hoffet. Sir More's Rygte som en udmærket Jurist havde nemlig udbredt sig saavidt, at Kongen, som var en Belønner af de Lærde, ogsaa ønskede at see den høilærde More i sin Kreds. Uagtet More, som sagt, ikke havde stor Tilbøielighed til Hoflivet, formaaede Henrik VIII. dog saa meget over ham, at han 1515 paatog sig et Gesandtsskab til Nederlandene til Gavn for den engelske Handel. En aarlig Gage, som Kongen tilbød ham som en Erkjendtlighed for de ydede Tjenester, blev afflaaet af More, fordi han vilde bevare sin Frihed i den Stilling, hvori han hidtil havde befundet sig. Ja, ved Cardinal Wolsey's Mellemkomst gjorde Kongen endog Forsøg paa aldeles at vinde More for sin Tjeneste. Den nærmeste Anledning til, at More endelig traadte ud af sit Embede og i kongelig Tjeneste, var en af ham ypperlig ført Sag mod et til Straf hjemfaldent Skib fra de pavelige Stater. Kongen, der var bleven underrettet derom, vilde nu ikke længere undvære hans udmærkede Kundskaber. More maatte give efter for denne Kongens Anmodning, og imod sin Villie begive sig til Henrik's Hof — desværre var det den sorgelige Bei til at maatte døe for den mest dydige Overbeviisning.

Kirkelige Efterretninger.

Mainz. Om Professor Daumer's Overgang til den katolske Kirke skriver „Mainzer Sonntagsblatt“: „For nogle Dage siden er Professor Daumer (fra Nürnberg) her vendt tilbage i den katolske Kirkes Skjød. Vi lykønskede denne Conversion med saa megen desto større Glæde, da denne lærde Convertit tidligere har været en af Philosophen Hegel's mest trofaste Tilhængere og Disciple, og i sine Skrifter offentlig har bekjendt sig som saadan, omendskjøndt der i mange af hans poetiske Værker, i hans Marielegender o. s. v. hist og her møde os katolske Anstuelser og Dpfattelser. Vi haabe, at Professor Daumer vil gavne Kirken og sine nye Troesfæller paa en Maade, som man tør vente det af en Mand med saa udmærkede Aandssevner.

Baden. I henved to Maaneder have tvende Søstre af Redemptoristordenen i Niederbronn opholdt sig i Heidelberg, for uden Betaling at pleie de derværende Syge, som maatte ønske det. Den Estræk, som visse „Dplyste“ havde for Søstrene, er nu ganske forsvunden, efter at man har overbeviist sig om de fromme Ordenssøstres velsignede Virksomhed. I Mai Maaned ville endnu to andre Søstre indtræffe her, som tilligemed de to andre ville blive anviste Bolig i et Huus ved Siden af Hospitalet. Ved deres Kaldelse har Heidelberg siden Klostrenes Op-hævelse, altsaa efter et Tidsrum af mere end et halvt Aarhundrede, atter erholdt det første klosterlige Institut.

Hohenzollern. Den kongelig preussiske Regjering i Sigmaringen har kaldt Ordenssøstre „af den kristelige Kjærlighed“ (les soeurs de charité) fra Baderborn for at overtage Bestyrelsen af Pige-skolerne i Byen Sigmaringen og paa andre Steder, hvor det vil vise sig fornødent og Forholdene tillade det. Contracten desangaaende er allerede bleven affuttet mellem den kongelige Regjering og Søstrenes Priorinde, Frøken von Mallinrodt. Tillige ere Søstrene ogsaa blevene anmodede om at oprette en Pensionat eller Opdragelsesanstalt for Pigebørn af høiere Stand, og til dette Niemed er Baron von Dufsur's Huus bleven kjøbt. Allerede i October Maaned d. A. ville Søstrene flytte ind i samme. — Ved denne Leilighed skulle vi tillige ogsaa meddele, at den preussiske Regjering allerede for flere Aar siden har kaldt „barmhjertige Søstre“ til at paatage sig den huuslige Bestyrelse i Fugthuset i Hornstein og i Forbedringshuset i Habsthal.

Belgien. Gouverneuren for Provindsen Brabant har for ikke længe siden i Provincialraadets Møde fremhævet

nogle mærkværdige Kjendsgjerninger angaaende Belgjørenhedsspørgsmaalet, der som bekendt i Mai f. A. gav Anledning til de af de Radicale fremsthyndte Gadeoprør i Brüssel, Antwerpen o. s. v. Alarmen blev dengang for største Delen ogsaa derfor gjort, fordi man paa stod, at de Fattige vilde komme til at lide derunder, naar Fattigforsørgelsen ikke ganske saaledes som hidindtil forblev i de saakaldte officielle „Belgjørenhedsbureauers“ Hænder, men naar de milde Stifteres for de Fattige paa forskjellig Maade, alt efter Stifterens Villie, ifølge Loven ogsaa kunde blive an betroede til Andres Forvaltning, saaledes som det f. Ex. er Tilfældet i Preussen og i saa mange andre Lande. Ligeoverfor disse de Liberales og Radicales Oprørsforsøg ere hine Fremstillinger af Gouverneuren af Brabant, saa meget desto meer mærkelige, da han selv er bekendt for sine liberale Grundsætninger. Efter at have berettet, at hine „Belgjørenhedsbureauer“ aarlig have at fordele næsten 8 Mill. Francs blandt de Fattige, der befinde sig blandt en Befolkning af 4½ Mill. Indbyggere, som Belgien for Tiden tæller, beviisliggjør han, at det endnu ikke er lykkedes dette officielle Fattigvæsen, endog kun at befrie en eneste Familie fra sin Trang, og at man nu om stunder endnu finder paa Fattiglisten Børnebørnsbørnene af dem, som allerede for 100 Aar siden stode derpaa. I Sandhed, et mere slaaende Vidnesbyrd om, at dette Slags officielle Fattigforsørgelse ikke er tilstrækkelig til at afhjælpe Armoden, kunde neppe være bleven udstedt. Imidlertid har samme Gouverneur af Brabant fremdeles givet sin Anskuelse tilkjende om, at det offentlige Fattigvæsen, saaledes som det nu bestyres i Belgien, formindsker de Fattiges Virksomhed og Barsomhed; at de Folk, der engang ere indskrevne i Fattiglisten, saa at sige vænne sig til at regne paa Understøttelse og kun lidt bryde sig om deres Fremtid, og at dette Slags Uddeeling af Understøttelsessummerne gennem Belgjørenhedsbureauerne er langt fra at fortjene Billigelse. Derved er vistnok Ufuldkommenheden og Afmagten ved den „lovlige Belgjørenhed“, saaledes som de saakaldte Fremstreditsmand ville have den, tydelig nok udtalt. Om man end fabrikerer nok saa mange Fattiglove, vil man dog i Virkeligheden aldrig komme til at afhjælpe Armoden derved, dersom man ikke giver dem et religiøst Grundlag. En officiel Fattigforsørgelse, som kun fremgaar af og berøer paa politiske Bevæggrunde eller den saakaldte „Humanitet“, vil aldrig være istand til at yde de Fattige den Pleie, som kun en paa den kristelige Kjærligheds Grundsætninger bygget Fattigforsørgelse formaaer at udøve, efterdi denne alene fører Guds Betsignelse med sig, hvorpaa jo Alt berøer.

England. Pauperismen eller Fattigdommen i det Store er som bekendt et af de Saar, der mest tynger paa den engelske Befolkning. Ligeoversfor Adelens, Finantismændenes og de Industrielles umaadelige Rigdomme findes der blandt den arbejdende Klasse en Ukselhed og Fordærvelse, som man ikke kjender Mage til i det øvrige Europa. I det Land, som er anseet for det rigeste i hele Europa, har de Fattiges Antal tiltaget saa meget, at Fattigtakten allerede aarligen beløber sig til 150—200 Millioner, — og dog strækker denne Sum neppe til at afhjælpe den mest skrigende Trang. Der hengaaer jo intet Aar, i hvilket Hungersbøden ikke fordrer sine Doffre i England. Kun altfor ofte overseer man Aarsagerne til denne Armod, hvorfor en fort Døftelse af disse vil være skiftet til at rette mange vildfarende Forestillinger desangaaende. Naar man kaster et Blik paa Nutidens England, naar man seer dets Had mod Katholicismen, som det spottende kalder „Papisme“, skulde man næsten fristes til at glemme, at hiin Nation i fulde ni Aarh. ubelukkende har været katholsk, og at Landet førend Henrik VIII. ligesom var overfaaet med Kirker og Klostre. Den katholske Kirke havde i England en større Magt end i Frankrig, den var Lovens sande Grundlag. Den første Artikel af den saakaldede „Magna charta“ (Englands Grundlov) er indviet Kirken; den sikrer dens Bestand og dens Eiendomsrettigheder. Men naaget denne Garantie har Loven baaret Omforg for, ved Anvendelsen af de kirkelige Indkomster at affondre de Fattiges Andeel. Denne Omforg var England ganffe eiendommelig. Derfor har ogsaa Reformationen, ved at ødelægge Klostrene og ophæve de Geistliges Celibat, bibragt de ringere Stænder et soleligt Slag. Førend Henrik VIII.'s Tid gaves der ingen Fattige i England. Den første Fattiglov, siden den Tid bekendt under Navnet „Income-tax“, er dateret af hiin Reformationens Belynders 27de Regjeringsaar. Hvad der var Aarsag til, at der ingen Tiggere gaves i England ved det „papistiske Tyranni's Tid“, vise de Forskrifter, som Erkebiskoppen af York lod udgaae til den ham undergivne Clerus. „De Geistlige“ — siger han — „skulle inddrage Tienden af Landfolket. Over den saaledes erhvervede Indtægt have de at fore noie Regnskab. Derpaa skulle de i Overværelse af fromme Personer foretage en Uddeling af den. Den første Trediedeel skal anvendes til Kirkens Underhold og de øvrige kirkelige Udgifter; den anden Trediedeel skal i al Gæmildhed og Barmhertighed fordeles blandt de Fattige og Fremmede, og den sidste Trediedeel er for Geistlighedens egne Fornødenheder.“ Saaledes kunde Indhaveren af et Præbende kun raade over en Trediedeel af Tienden; de andre to tilhørte Gud og

de Fattige. Omendkjøndt disse Bestemmelser senere bleve noget modificerede, blev dog stedse Halvdelen af Tienden anvendt til Kirken og de Fattige. Naar man da tager i Betragtning, hvor stort dengang Antallet af Sjælesørgerne og Klostrene var, som fandtes i England, og hvor umaadelige Grundeierdomme de besadde, hvilke Forsatningen for al Tid tilsikrede dem, dog med den Alle paahvilende udtryffelige Forpligtelse, at anvende enten to Trediedele eller Halvdelen af deres Indkomster til Barmhertighedsgjerninger; saa indseer man, hvorfor Armod dengang ikke kunde vise sig i England. Efterat Kirkens Udplyndring havde været en af Henrik VIII.'s første Volds-gjærninger, var det bleven en Umulighed for Kirken, i Fremtiden at komme Armoden til Hjælp. I deres Forladthed henvendte de Fattige sig til Regjeringen. Det er Fattiggættens Oprindelse, der, tiltagende fra Aar til Aar, nuomstunder er vorret til en frygtelig Størrelse.

— (Den katolske Kirkes Udbredelse) St. Guthberts-Collegiet i Ushaw, omtrent $3\frac{1}{2}$ Mil fra Durham, et katolsk Seminar, høitideligholdt i Juli Maaned d. A. i Overværelse af en talrig Mængde Katholiker: Biskopper, Præster og Lægmand, sin 50aarige Stiftelsesfest. Ved denne Høitidelighed førte Cardinal Wiseman Forsædet, og Studenterne opførte efter engelsk Skik et af ham forfattet latinsk Drama. Collegiet blev stiftet for 50 Aar siden af Dr. Gibson, en simpelt katolsk Præst paa en Tid, da Kirken i England ikke talte mere end 80,000 Bøfjendere. Han havde dengang ikke mere end 47 Rdlr. til sin Raadighed, og man havde vistnok ikke kunnet vente, at der af dette lille Sennepskorn vilde fremgaae en saa storartet Anstalt, og at man allerede efter et halvt Aarh. skulde komme til at opleve et saadant Skuespil, som Ushaw frembød ved den nævnte Høitidelighed. 6 Biskopper og flere hundrede Præster, som næsten alle have modtaget deres Uddannelse i dette katolske Seminar, feirede denne første Jubelfest. Store, prægtige Bygninger have sig nu paa det Sted, hvor Stifteren kun havde et lille Huus. Forfjellen imellem England, saaledes som det er nuil dags og for 50 Aar siden, giver „Weekly-Register“ Anledning til følgende Bemærkninger:

„Dersom den engelske Høifirke, eller ethvert andet religiøst Samsfund, fulde 3 Aarh. igjennem havde været berøvet deres Guds, deres Collegier, Skoler og Clerus, dersom man havde frataget den Opdragelsen og Eiendommen, der jo betragtes som de sikreste Midler til Udbredelsen i Verden, dersom alle de høiere Stænders Medlemmer paa 4 eller 5 nær havde skilt sig fra den, og dersom der ikke var blevet noget andet tilovers, hvorpaa den kunde stole, end de troende Landbeboere i en af

Provindsferne, (saaledes som det virkelig er Tilfældet med den kath. Kirke i England) — hvilket Haab vilde den da endnu have havt om at vedligeholde sig? Hvad vilde der efter et Aarhundredes Forløb være bleven af den. Sandelig, næst efter Guds Betsignelse har man ikke de høiere Stænder i England og Irland, men de irske Bønder at takke for, at den katholske Kirke i England atter opblomstrer. Tre Aarh. igjennem have disse stakkels Landfolk understøttet deres egen Clerus saa godt de kunde, og sørget for dens og Skolernes og Lærernes Underhold. Da for omtrent 70 Aar siden de blodige Love bleve formildede, have de bygget Kirker, Skoler og Klostre i hver Stad, i hver Landsby paa deres D, og have til samme Tid grundlagt Menigheder næsten i alle Stæder i England og dette Riges Colonier. . . . Paa Dronning Elisabeth's Tid ansaae man det irske Folk for tilintetgjort, og hele England var blevet anglicanisk. Hvilket Udfald Kampen mellem Katholicismen og Anglicanismen vilde have, syntes aldeles at beroe paa Udfaldet af Krigen mellem England og Spanien. En engelsk Statsmand, som dengang havde kunnet forudsee Spaniens Forfald og den uhyre Udbredelse af Englands Gebeet og Magt, — en saadan vilde idetmindste have forudsagt det Gne som aldeles vist: at Høikirken vilde være Fremtidens Kirke. Dersom han maaskee endnu vilde have taget Hensyn til Katholicismens smaa Levninger, der vare skjulte i Irlands Skove, vilde han kun have fremkaldt en bespottelig Latter. Imidlertid staaer Skjebnen i Guds Haand, og Han har ikke alene villet, at den katholske Kirke atter skulde hæve sig i England og udbrede sig over hele det engelske Rige, men ogsaa at denne store Gjerning skulde blive udført ved et Bærktøi, der af England blev hadet paa samme Maade som af Spanien. Derved erkjender man Guds Haand, som udvælger de Svage og Foragtede, for at ydmyge de Mægtige. Vi kjende rigtignok ikke de Ulemper, som Fremtiden vil frembyde for os, og Slutningsresultatet er kun kjendt af Gud alene. Imidlertid ligger det Forbigangne for vore Dine, og hvad der end maa tildrage sig, saa er det dog vist, at dette Jubilæums Høitideligholdselse ikke kunde være bleven forudsæet, hverken under Elisabeth's, eller endnu mindre under Georg III.'s Regjering, paa den Tid, da Grunden blev lagt til Abbediet St. Guthbert."

Disse „Weekly-Register's“ Betragtninger ere begrundede. Den katholske Kirke udfolder i England en Virksomhed, som vækker alle alvorlige Mænds Opmærksomhed. Kjendsgjeringerne ere nutildags saa mange og saa betydningsfulde, at man næsten tør vente Opfyldelsen af Grev de Mailstre's Spaadom, naar han siger: „Det nittende Aar=

hundrede har endnu Aar nok tilbage for at kunne haabe, at det skal see den h. Messe feiret i St. Pauls Kirken i London og i Sophiekirken i Constantinopel."

— I Bardon i Grevskabet Cork har for ikke længe siden en Conferents af Vincentsforeningen dannet sig. Endnu ved Slutningen af det forrige Aarh. stod paa denne Stads Port følgende Indskrift: „Jøder, Hedninger og Vantroende tør komme herind, men ingen Papist.“ Dette har, Gud ske Lov! siden forandret sig, og nu befinder endog en Conferents af den h. Vincents af Paul sig der, hvor ingen af vore katolske Forfædre turde sætte nogen Fod.

Constantinopel. Et skjønt Træk af tyrkisk Tolerance kundgjorde sig iaar i Constantinopel, da den franske Geistlighed ved Kirken St. Anton holdt den høitidelige Procession paa Christilegemssfest. Uagtet det vedvarende Weir vare alle Musikanterne, der stode til Raadighed, ude i Ferriskøi, og som Følge deraf kunde den katolske Menighed ikke opdrive noget Musikchor for den tilsigtede Høitidelighed. I denne Forlegenhed henvendte de sig til Banquieren Justiniani, og formedelst dennes Mellemkomst blev der strax sendt Menigheden den ypperlige Regimentsmusik for det storherrelige Marinegardecorps i Gala-Uniform, og tilligemed denne en Troop Infanterie som Escorte ved Processionen. Den Mængde Mennesker, som uagtet Regnen bivaa-nede Processionen, var uhyre stor, og paa alle Tilstedeværende gjorde det et dybt Indtryk ved at see, at Koranens Befjendere saa ivrigt havde bidraget til Festens Forherligelse. Isærdeleshed var det i selve Kirken et meget ophøiet Syn, hvorledes Prophetens Krigere ærefrygtsfulde stode foran Alteret og ved den h. Handling forrettede deres Gresbeviisninger med en Noi-agtighed, som selv vilde have gjort Schweitsertrupperne i Rom Gre.

Alien. Paa en Ø Nord for Celebes have Missionairerne opdaget — 30,000 Christne. Allerede for længe siden gif det Sagn, at der levede en christelig Befolkning, forladt og glemt. Da Missionairerne steg i Land, fandt de paa Kysten en Lærer tilligemed sine Skoleborn, som sang paa Malayisk: „Ligesom en Hjort skriger efter frisk Vand, saaledes skriger min Sjæl, o Herre, efter Dig!“ Bibler vare ikke mere at see, men paa Barken af Træerne skreve de de skjønneste Steder af den h. Skrift. De kunde den apostoliske Troesbefjendelse og førte et sædeligt Liv. Der stode endnu 20 Kirker og Skoler. Fire Missionairer opholde sig for Tiden der, og 30,000 Indfødte ere blevne døbte.

Californien. (Retfærdighed mod Katholikerne.) Præsidenten for de „Forenede amerikanske Stater“ tør ikke blande sig i de enkelte Forbundsstaters „indre Anliggender“, men han

bestyrer dog Statens jordsfaste Godser, som ligge adspredte paa Unionens vidtudsstrakte Gebeet. Ifølge denne sin Myndighed har Præsidenten til forskjellige Tider modtaget Ansøgninger fra Biskopperne af Texas, Louisiana, Florida og Californien, der bade om, igjen at indsatte Kirken i Besiddelse af Guds-huse, Klostre og Agre, som Franciscanernes og Dominicanernes gamle Missioner havde besiddet i tidligere Aarhundreder. Rig-tignot bleve disse Anmodninger ikke altid gunstig optagne; imidlertid viste dog Regjeringen i Washington sig som oftest billig og retfærdig, og restituerede Katholikerne de Godser, som Kongerne af Spanien tidligere havde anvist de ovennævnte Ordener for at understøtte dem i at civilisere de vilde India-nerne. Endnu fornylig ere værdifulde Besiddelser, der tidligere tilhørte disse Ordener, blevne tilbagegivne Erkebiskoppen *Al e many* af Californien. Efter *New-York-Herald* er det Kirker, Bygninger, Haver og Agre af 15 Missionsstationer. „Vi yde vor Hviagtelse“ — siger *Univers* — „for Washing-ton-Cabinetets Billighedsfølelse, som hæver sig over en liberal Fanatismes uretfærdige og smaalige Iverisje. Vi maae gjøre opmærksom paa en beshynderlig Kjendsgjerning: efter at Jesui-terne vare blevne fordrevne fra Sardinien, ere de for nogle Aar siden flygtede til Californien; de have da ikke alene fundet Frihed og Ro, men ogsaa et sikkert Ly og Tilflugtssted i de gamle Klostre, som den protestantiske Regjering fornylig har tilbagegivet Kirken. Hvilken Være for (det katholske) Sardinien!“

Rettelser.

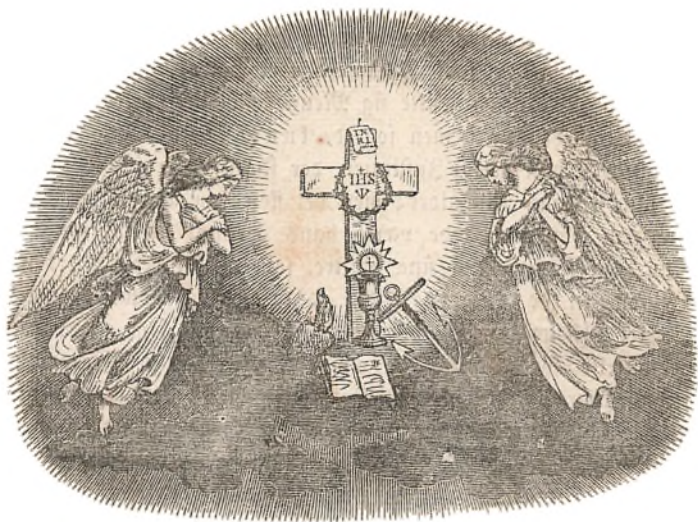
3 forr. Nr. Side 275 L. 13	fra neden læs:	Deres	istedetfor	deres
" " " 7	" " "	Biskoppen	"	Præsten
" 278 " 5	" oven "	bringes	"	bringe
" " " 6	" neden "	haand	"	haand.

Kirkelig Erindringsliste.

Søndagen d. 12. September. — Den h. Jomfru Maria's Fødsel.
— Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10
Høimeffe, med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Festandagt.
Søndagen d. 19. Septemb. — 17. Søndag efter Pintsje. — Gudstjeneste:
Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeffe, med
danff Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Broderskabsandagt.
Onsdagen d. 15., Fredagen d. 17. og Lørdagen d. 18. September
ere kirkelige Tamperdage og derfor befalede Fastedage.

Kjøbenhavn.

Louis Kleins Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katolske Christne.

6te Aargang.

Nr. 20. Søndagen den 26de September. 1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hoer anden Søndag og leverer Subscribersne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Kunsthandler C. M. Mantschesteiner, Store Kjøbmagergade 68, og i alle Bogstader; i de danske Stater paa de sgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Mk. 8 St. Kvartalet.

Thomas More, ogsaa en engelsk Martyr.

Vi have endnu ikke nærmere omtalt Sir More's litteraire Virksomhed. — Angaaende hans Berømmelse som Forfatter, da er denne mest begrundet ved hans Bærk „Utopia“, en Frugt af hans Studier i den gamle classiske Litteratur og Resultatet af den ham sparsomt forundte Fritid. More skrev dette „Utopia“ (o: „Hjemløs“) efter sin Hjemkomst fra det flandriske Gesandt-

skab. Dette Arbeide var ham en Hvile efter sine møjsomme-
lige Beskæftigelser som Dommer, idet han hensatte sig i en
gaaſte ny Verden og tænkte sig Menneſkene, ikke ſaaledes ſom de
i Birkeligheden ere, men ſom de kunde være. I ſit „Utopia“
fremſtillede han derfor Inſtituter, der ſkulde ſtaa i Modſætning
til hine i hans Tidsalder; men det ſkete kun af munter Spøg,
ikke ſom om det havde været hans Henſigt at indføre dem.
Kun Gaa forſtode den ſine Satire, ſom laae i dette Bærk med
Henſyn til de Miſbrug, ſom fandt Sted i Stat og Kirke.
Bærket tilkjendegiver More's Tro paa Jertegu, ſom ogſaa hans
Hoiagtelse for aſcetiſke (fromme) Dveljer, hans Erbødighed
for Præſter og kirkelige Skikke, hans Anſkuelser med Henſyn
til de Straffe, man allerede af politiſke Grunde ſkulde anvende
imod dem, der gjorde Religionsforandringer, overhovedet ſaa-
danne Grundſætninger, ſom han ſenere under ſelve Reforma-
tionsſtormen endnu ſkarpere har fremhævet. Vi bemærke her
kun i Forbigaaende, at det var More's ligeſom ſelve den ka-
tholiſke Kirkes Grundſætning, at Bedømmelſen af, om noget er
en Branglære eller ikke, er Kirkens Sag, men at derimod Kjæt-
ternes Afſtraffelse vedkommer alene Staten, efterdi han, iſølge
de Erfaringer, man gjorde i Tydſkland, anſaae den nye Lære
ogſaa for farlig i politiſk Henſeende.*)

Foruden et ſtort Antal Epi grammer (3: korte, ſindrige
og vittige Digte), ſom ham forfattede i Aaret 1509 og ſenere,
ſyſſelsatte More ſig, ſaa meget hans Embedsforretninger tillode
ham det, ogſaa med hiſtoriſke Studier, for hvilke han allerede
ſiden ſit Ophold i Kloſtrets Genſomhed havde en ſærdeles For-
hjelighed. Han valgte ſom Gmne til ſit Arbeide et meget
dunkelt Parti af ſit Fædrelands Hiſtorie, ſom hørte til den

*) Det er ſigelig en ſtor Bildfareiſe, naar man (ſom f. Ex. ſer nogen
Tid ſiden en viſ Hr. Th. N. i det her udk. „Fædreland“) driftig paa-
ſtaaer: at ſelve den katholiſke Kirkes Løve og Troekſætninger krave, at
domme Kjættene fra Eibet og til Baal og Brand. Kirken har ingen-
ſteds, hverken i det Tridentiniſke Council eller i den romerſke Catechiſmus,
ſom Hr. Th. N. i det anførte Blad navnlig paaberaaber ſig, lært eller
foreſkrevet en ſaadan Kjættersfølgelſe. Det kan kun paaklaes af Saa-
danne, der enten ikke vide at ſjelne mellem Sag og Perſon, eller ikke
kjende til diſſe den katholiſke Kirkes Documenter, uden af hvad de have
læſt derom i trivielle Converſationsordbøger.

nylig henrundne, meget forviklede Tid, nemlig Historien om Edward V. og Richard III. I Sandhed, et vanskeligt Hverv! Endnu den Dag idag tilstaae de berømteste engelske Historiegrandforskere Vanskeligheden af at behandle denne Deel af Englands Historie. Han har skrevet dette Værk i sit Modersmaal.

Vi have seet, at Sir Thomas More imod sin Villie blev nødsaget til at leve ved Henrik VIII.'s Hof. Fra dette urolige Liv og de dermed forbundne mangfoldige Sysler og Rejser flygtede han, saasnart der kun forundtes ham nogen Fristid, tilbage til sin Familiekrede og Gensomheden, for i denne sidste, fjernet fra Verdens Larm, atter at samle sine Kræfter, og saaledes styrket, paany at begive sig til sine anstrengende Embedsforretninger. Thi hans udvortes Stilling i Livet havde ikke kunnet skjulne hans fra Barndommen af, under alle Livets Forhold, nærrede Sands for Religionsitet. Han kunde ikke undvære ret ofte at vende sit Blik indad, og længselsfuld at opløste sin Aand til Gud i stille Gensomhed. Til den Ende lod han langt fra sin Bolig i Chelsea opbygge et særskilt Capel, Bibliothek og Galerie. Det kaldte man i More's Huus Nybygningen. Der helligede han sig fromme og andægtige Betragtninger, og naar ikke noget forhindrede ham, tilbragte han der hver Fredag, til Erindring om vor Frelsers Lidelser og Død, med Bon og fromme Dvælsler. Efter en saadan eensom hellig Betragtning vendte han da tilbage til sin Familie og vidste ogsaa hos denne at oplive og vedligeholde den samme Sands for ægte Fromhed. „I Chelsea, nær ved London“ — saaledes skriver Erasmus til Faber, Biskoppen af Wien — „har More bygget sig et Landsted, hverken simpelt eller pragtfuldt, saa at det vækker Misundelse, men beqvemt. Der lever han tilligemed sin Kone, sin Son og sin Ewigerdatter, tre Døtre og ligesaa mange Ewigersønner samt elleve Sodskendeborn i en fortrolig Omgang. Du skulde troe,“ vedbliver Erasmus, „at Plato's Akademie var her. Dog gjør jeg Huset Uret ved at sammenligne det dermed: jeg skulde hellere kalde det en Skole for den kristelige Religion.“

En særdeles Omhu anvendte Sir Thomas, naaget alle de Bækæftigelser hans Stilling paalagde ham, paa sine Børns Opdragelse. Af sit Egtekab med sin første Kone havde

han, som alt tidligere er bleven sagt, tre Døttre og een Søn. Margaretha, Elisabeth og Cecilia vare ældre end John, og derfor ogsaa tidligere modtagelige for Undervisning. At indskrænke deres lykkelige Gvner til den snevne Kredt af de huuslige Syfles, syntes Faderen at være høist uretfærdigt og af skadelig Virkning med Hensyn til deres livlige og syrige Temperament, der syntes at kræve meget og aandrigt Arbeide. Saadanne fortræffelige Gvner skulde ikke — jaaledes vilde More det — unyttigt blive forvuede i Kjøkkenet og ved Sybordet, fort sagt, ved mekaniske Syfles i Huusvæsenet. Hvorfor kunde ikke ogsaa Kundskaberne frembringe de samme frugtbare og for det hele Menneske velgjørende Virkninger hos hans Døttre, ligesom hos ham selv? Saasnart derfor More havde overbeviist sig om deres Gattegvner, begyndte han selv i egen Person at undervise dem i de forskjellige Kundskabsgrene og at vække og opmuntre deres Iver i denne Henseende. Dette gjorde More, uden at bryde sig om den almindelige Fordom, som paastaar: at Lærdom er unyttig og endog farlig for det qvindelige Kjønn med Hensyn til Kydsfthed og et godt Rygte. Det var kun tvende Ting, som More holdt for høist farlige for den qvindelige Dyd, nemlig Lediggang og taabelige Smaasysler; som et beskyttende Middell imod begge ansaae han Kjærlighed til den alvorlige Videnstak. Denne ansaae han for at være langt mere stiftet til at bevare Keenheden i Sæder, end Haandarbeide, jaafremt dette, som fordetmeste, kun bestaar i en beskæftiget Lediggang, — efterdi ikke blot Lediggangen derved bliver bortstjernet, men ogsaa fortræffelige Lærdomme, der hendirage og opflamme Menneskets Aand til Dyd, kunne ses deraf, hvorimod Taabelighed og Uvidenhed allerede saa ofte have berøvet mangan Pige sin Kydsfthed, førend hun endog vidste, hvorved hendes dyrebareste Skat var bragt i Fare. Derfor lod More sine Døttre fra Barndommen af undervise i de skjonne Videnstaber.

Stapleton, More's Biograph (Leynetsbeskriver) har opbevaret os et høist mærkverdigt Brev af Sir Thomas til Gonnelles, hans Børns Opdrager. De i samme udviklede, fortræffelige Grundsætninger, angaaende Ungdommens Opdragelse, burde tjene alle Læder til Mønster.

„Lærdom i Forening med Dyd“ — saaledes skriver More i samme — „har i mine Dine Fortrin fremfor alle Kongernes Skatte: thi Kundskaber uden Dyd brændemærke Menneskene for Verden og udbasuner ifkun deres egen Skam. Dette gielder isærdeleshed om et Fruentimmers Lærdom. Naar derimod en Kvinde forener taalelige Kundskaber med mange roesværdige Dyder, da skatter jeg det over Erøsus' Rigdomme og Helena's Skjønhed. Det er ikke for at erhverve Roes, at man skal sætte Priis paa Dyden, — omendsskjøndt denne følger med saa uadskillelig som Skyggen følger Legemet — men fordi Dyden er en mere varig Belønning værdig, end Rigdom og Skjønhed, begge let forgængelige Goder. Billigt er det, at den Rettskafne søger at undgaae Skam; dog at handle blot for at erholde Menneskenes Roes, vidner om stor Forfængelighed. . . . Du siger, min Ven, at man ikke skal quæle min Datter Margaretha's ædle Aand, og heri er jeg ganske af din Mening. Men jeg troer, at netop den, som skatter lave og forfængelige Ting, egentlig talt, ganske quæler sit Genie, hvorimod dens Aand oplives, som beundrer Dyden og det Uforgængelige, medens han ringeagter alt Forgængeligt.“

„Dette er efter min Anskuelse den bedste Bei, som mine Børn skulle vælge. Forman dem derfor til at anvende al Flid paa at vogte sig for Forfængelighedens og Hovmodets Afgrund. — Paa Ydmyghedens og Beskedenhedens jævne Bei skulle de lære roligen at stride fremad. Vid Guldets Glimmer aldrig maatte forblinde dem. . . . Den legemlige Ynde, som er bleven dem forundt, skulle de ikke vangsire ved urene Bestræbelser, men ikke heller søge at forhøje den ved lave Konster. Dyden tilkommer den første Plads, den anden tilkommer de sande Videnskaber, fremfor alle hine, af hvilke de kunne lære Gudfrygtighed, Kjærlighed til Alle, Beskedenhed og Christelig Ydmyghed.“

„Saaledes ville mine Døttre forhverve sig Belønningen for et uskyldigt Levnet, formedelsf dens Forventning aldrig komme til at frygte Døden, ikke oplæses af Menneskenes Roes, eiheller blive forsagte, naar man bagtaler dem. Dette er Lærdommens gode Frugter. Forskjellen med Hensyn til Kjønnet gjør ikke noget til Sagen; thi paa Høstens Tid er det

ligemeget, om det har været Mandens eller Qvindens Haand, der har udstroet Sædefornet. Fornuften er det, som skjelner Mennesket fra Dyret; hvo som besidder den, skal uddanne den. . . . Det er ogsaa de hellige Mænds Anskuelse og Mening, der levede i Fordumstiden. Saaledes formanede Hieronymus og Augustinus ædle Matroner til Studering og forklarede dem omhyggelig de vanskelige Steder i den h. Skrift, til Jomfruer skreve de lærde Breve. Af de her nævnte hellige Mænds Sendebreve skal Du, min dyrebare Conellus, meddele mine Døttre det mest Bigtige. Derved ville de komme til at indsee, hvad der er Formaålet for deres Studier, nemlig: at de ikke skulle sætte Priis paa nogen anden af Studeringens Frugter, end den, at have Gud til deres Ynder og Belønner, og deres Samvittighed til Humsveninde."

"Du siger, at det er en for svær Opgave for mine Børn, at bortfjerne al Forfængelighed, som dog selv Mand af stor Lærdom ikke kunne modstaae. Imidlertid, jo vanskeligere det er at udrydde Ukruddet, desto tidligere skulle vi begynde dermed. Aarsagen, hvorfor dette Onde slaar saa dybe Rodder, er, fordi Ammer, Privatlærere og Forældre allerede i Barnets spædste Ungdom pleie og uddanne dette Onde. Thi neppe har Barnet lært noget Godt, førend det venter at faae Roes derfor. Jeg besværges dig aldeles at ville bortfjerne denne Pest fra mine Børn; ligeledes beder jeg Moderen og alle mine Venner, ved enhver Leilighed at ville indprente dem: at Menneskenes Roes maa ringeagtes, at der derimod ikke gives noget Værdigere og Fortræffeligere, end hiin Ydmyghed, som Christus anbefaler."

"Det er overladt til din egen Omhu, at overbevise mine Døttre om denne ædle Dyds Ynde og Skjønhed. Brudstykker af ovennævnte Kirkefædre, ved Siden af det, som Sallustius*) frembyder, ville især kunne tjene dig til dette Siemed. Paa denne Maade vil du gjøre mig og mine Børn meer og mere takskyldige, og bewirke, at de, som allerede nu ere mit Faderhjerter dyrebare, for deres Lærdoms Skyld blive mig

*) En gammel latinisk Classiker, som er meget streng i sit moralske Dømmeme.

endnu dyrebarere, og formedelst deres Fremstrid i Dyden ville blive mig mest dyrebare. Lev vel. Skrevet ved Hoffet, Aften før Pintsefesten." — Dette var More's Grundsætninger, angaaende sine Børns Opdragelse.

More's fromme, andægtige Sind til alle Tider og under alle hans Livs Forhold, ligesaa hans tidligste Barndom indtil Skaffottet, er umiskjendeligt, ja dette udgjør endog hans Grundcharacter. — Allerede som Dreng og Ungling ansaae han de kirkelige Ceremonier som noget af stor Bigtighed og derfor værd vel at lægge Mærke til. Thi han havde lært disses Betydning at kjende, itædetfor blot at agte paa det Ud-vortes; og det er jo vist, at den mest glødende Andagt og det kraftigste aandelige Opving ikke blot lader sig forene med, men ogsaa fremkaldes af den katholske Kirkes Ritus. Hans Odmag og Bessedenhed tillod ham ikke, med lærd Indbildsshed at sætte sig ud over hine Ceremonier og at danne sig en Religion for sig selv, forskjellig fra Folkets; men netop fordi han fattede deres dybe Betydning, holdt han dem ogsaa for heldbringende og hensigtsmæssige. Den offentlige Guds tjeneste kunde efter hans Anskuelse ikke seires værdig nok, og Hjertets Oploftelse ved ud-vortes Midler ansaae han for nødvendig, ikke blot for Almuen, men ogsaa for Dannede, som ogsaa en streng Overholdelse af Kirkens Bud, til hvilke han selv ligesaa sin spædste Barndom af var bleven holdt. Det var selvfølgelig af inderlig Overbeviisning, at han var sin katholske Religion saa meget hengiven. — More havde en stor Tillid til Bønnens Kraft. Da engang hans Indlingsdatter Margaretha blev syg af den saakaldte „engelske Sved“, saa at allerede Lægerne og alle Tilstedeværende opgave hende, forsøgte den dybt nedboiede Fader, ved Bøn til Gud at komme hende til Hjælp. Han begav sig derfor til sit Capel, og paa Knæerne bad han under Taarer Gud den Almægtige om, at det maatte behage Hans Godhed, for hvilken Intet er umuligt, naadigen at bønføre denne hans Bøn, saafremt det var Hans h. Villie. Strax faldt der ham et Middel ind, som siden ogsaa Lægerne holdt for det eneste, hvorved hun muligen kunde reddes. Midlet blev anvendt og snart blev hun fuldstændig helbredet, saa at man med Rette tilskrev Sir Thomas indstændige Bøn hendes Redning.

For at vedligeholde og bestyrke et religiøst Sindelag hos sin Familie og Lyndet, besad More den særegne Gave, at foredrage det for Livet Nyttige i korte, kraftige og letfattelige Sætninger, der let indprentede sig en for det Gode modtagelig Aand og ikke forseilede deres gode Virkninger. Vi fremføre her kun nogle faa som Beviis for More's heie moraliske Uddannelse. „Det onde Menneſke,“ ſagde han ſom ofteſt, „kan ikke nyde aandelige Glæder, fordi han ellers maatte give Afſkald paa alle ſjædelige Lyster.“ — Angaaende Aarſagen, hvorfor ſaa ſaa tilbørlig frygte Døden, yttrede Sir Thomas ſig ſaaledes: „Hvo ſom betragter noget i nogen Fraſtand, ſeer det kun utydeligt og veed ikke, om det han ſeer, er et Træ eller et Menneſke: ſaaledes gaaer det ogſaa hine, ſom, idet de love ſig et langt Liv, ſee Døden ganſke langt borte. Derfor komme de hellerikke til at indſee, hvad Døden egentlig er, hvor frygtelig og bitter den er, hvilke Smerter og Lidelſer den medfører.“ — „Gjerrighed ligner Jlden; jo mere man lægger til den, jo mere vil den have.“ — „Den Ugudelige afholdes fra Bønnen i Lykken af Belyſten, i Ulykken af Forſagthed, dog med den Forſkiel, at Forſagtheden afnøder ogſaa den Ugudelige nu og da en kort Ben, hvorimod Belyſten endog afholder en middelmaadig Gud fra al Ben.“ — „Mange kjøbe i dette Liv Helvede med ſaa ſtor Anſtængelſe, at de med Halvdelen af den kunde vinde Himmelen.“ — Angaaende Troen og Fornuften ſiger More: „Ligeſom en Tjenſtepige, for hvilken man giver for meget eſter, ikke undſeer ſig ved at modſige Fruen og frækt at lives med hende — medens hun, indſtrænket til ſin Pligt, i alle Henſeender viſer ſig villig og lydige: ſaaledes undſeer den menneſkelige Fornuft ſig ikke heller, naar den engang har begyndt at blive driftig og anmaaſende, i mange Ting ogſaa at modſtride Troen og fuld af lærd Indbildſthed at fremkalde Strid. Derimod hengiver en from og ydmyg Fornuft ſig let til Lydighed mod Troen og underſtøtter ſaaledes dens Forſkrifter og Bud.“ — „Det vil den komme til at ſkue Guds Aaſyn“ — ſiger han endvidere — „ſom attraaer det, men ikke hiin, ſom ikke har nogen alvorlig Længſel derefter.“ — „Det kan let være Tilfældet, at Nogen blev ſtraffet med Livet, uden at have Skade deraf(!).“

Ved saadanne Lærdomme, og endnu meer ved sit eget Exempel vidste Sir Thomas at bevare Sine paa Dydens Bei og lyfte for Alle i Huset som et herligt Monster. Den ufremhyklede Fromhed, som han aldrig stillede til Skue, det igjennem hele Europa udbredte Rygte om hans Lærdom og dybe Kundskaber, den Rang, som han indtog ved Henrik VIII.'s Hof, hans venlige Adfærd selv mod den Ringeste, og de Tjenester, som han tidligere havde ydet sit Fædreland — alt dette gjorde Sir Thomas til den af Folket mest elskede Mand næsten i hele Kongeriget England. Formedelt denne almindelige Høiagtelse maatte Sir More's Anskuelser og Bedømmelser naturligviis være af den største Indflydelse i vigtige Anliggender. De Fornemme og Dannede, baade af geistlig og verdslig Stand, saavel som Almuen holdt sig til ham, hørte paa og ærede hans Røst, som en dydig, ædru og velundervist Mand. Den nye Læres Grundsætninger, som vare opstaaede i Wittenberg og ved Luther's Driftighed videre udviklede, vare i saa Nar trængte frem i Nederlandene og over til England. I et saadant Land, under en saadan Fyrste maatte Reformationen udvikle sig paa en saa eiendommelig Maade, som intet andet Sted. Kongen, opdragen i den gamle Lære som ogsaa i Vedholdenhed ved den pavelige Stol, var i Begyndelsen en affagt Modstander af hine Religionsforandringer, dog — bejnderlig nok og betegnende for hans Charakter! — var det netop hans Lidenstaber, der siden tilskyndte ham til Frafaldet fra den romerske katholske Kirke. Almen blev ved de mange populaire Skrifter, som Tilhængerne af den nye Lære havde oversat i det engelske Sprog, bekendt med de nye Grundsætninger. Saaledes var det da paa Tide, at ogsaa den mest afholdte Mand i England, Sir Thomas More, fremsatte sine Anskuelser angaaende den nye Lære.

Lader os først og fremmest see hen til hans Grundsætninger i saa Henseende, før end Reformationstormen brød løs. Hans fromme katholske Opdragelse havde, som allerede er bleven sagt, fra hans tidligste Barndom af grundlagt en dyb Uerfrygt for den katholske Kirke hos ham. Derfra hidrørte hans Huusandagt, hans Paakaldelse af Gudsmoderen og andre Helgene, de strenge ascetiske Øvelser, den nøiagtige Overholdelse af Kirkens

Bud — og alt dette af reen Overbeviisning om, at moralisk Forbedring og større Guldkommenhed i Dyden vilde opnaaes derved. — I en Række af Aarhundreder, fra Petrus af indtil det 16. Aarh., — det var hans Anskuelse og Overbeviisning med Hensyn til den christne Kirke — har hele den occidentalste Kirke viist sig som Een Kirke, med Et Overhoved, som den h. Apostel Petrus' Efterfølger, og ved Siden af ham Kirke-møderne med Myndighed til at afgjøre Troesfager og fatte almeengyldige, useilbare Beslutninger. Hvad den h. Skrift, Kirkefæderne samt Pavernes og Kirkemødernes Beslutninger fastsætte, er Kettesnor for den hele christne Menighed.

I samme Grad, som hans theologiske Kundskaber tiltoge, vorede ogsaa hans Overbeviisning om disse Sætningers Rigtighed. De virkelige Misbrug, der havde indfneget sig i den katholske Kirke, erkjendte Sir Thomas meget vel; men endog-
jaa det Helligste er udsat for slige Udartelser.

Af denne Bessaffenhed vare i Almindelighed hans Grund-sætninger med Hensyn til Læren om Kirken og Præstedømmet fort for Reformationen. Imidlertid maatte denne, formedelst den inderlige Forbindelse mellem Stat og Kirke, ved Siden af de religiøse Bestræbelser ogsaa antage en politisk Charakteer. Hærdeløshed var det Læren om den evangeliske Frihed, der liig en berusende Drik virkede paa den saa meget undertrykte Landbefolkning og saa mange Misfornøiede i de talrige Stæder i Tydskland. Henrik VIII.'s Agenter i dette Land efterrettede deres Herre om alt hvad der foregik, paa det Nøisagtigste. Ved Kongen blev ogsaa hans Omgivelse, hvortil ogsaa More hørte, underrettet herom; en anden Kilde for More var Erasmus og dennes talrige Tilhængere i Tydskland. More opfattede i sin Stilling som Statsmand, strax den politiske Bending af Reformationen. Desværre var denne af en saadan Bessaffenhed, at man snart kunde forudsee dens skadelige Virkning og at den vilde omstyrte hele den bestaaende Orden. Man tænke kun paa den pludselige Tilintetgjørelse af den geistlige Magt, i Stedet for hvilken der indtraadte den verdslige, paa Inddragelsen af Kirkegodserne til Fordeel for Fyrsterne og paa Mængdens oprørte Lidenskaber, for at begribe, hvorledes Sir Thomas kom til den Overbeviisning: at Luther's

og hans Tilhængeres Grundfætninger vare for alle Staterne, i hvilke de vilde finde Indpas, i høieste Grad farlige. „Jeg benfaldet Christus om“ — siger han — „at lade mine Forudsigelser blive til Skamme; det kan skee, naar Menneskene vende tilbage til Fornuften, og undertrykke det fremspirende Onde. I modsat Fald frygter jeg for, imod min Billie, at have spaaet kun altfor sandt. — Dertil føre Luther's Læresætninger — dette vil Lydskland komme til at opleve!“ Saaledes udtalte More sig paa en Tid, hvor Bondekrigen's Rædsler endnu ikke havde viist sig. — Deraf kunne vi forklare os hans strenge Grundfætninger med Hensyn til hvorledes Branglærerne skulde behandles af den politiske Magt. — „Intet“, siger han fremdeles, „kan undskyldes os at forlade den rette Troes Vej. Thi vor Tro er bleven lært os af Gud, og dens Lærdomme ere ikke nye, men have vedligeholdt sig igjennem saa mange Aarhundreder i den store Congregation af det christelige Folk, som sikkert, uforanderlige og over enhver Tvivl ophøiede Lærdomme, som ingen Kjætter formaaer at benegte. Derfor er den skyldig, som troer det Modsatte af hvad Christi Kirke lærer og troer. I Fristelsens Tilfælde maa den Fristede kun erindre sig om, at den Mand, som lærer noget Nyt, ikke er saa lærd og dydig, som Augustin, Hieronymus, Cyprian o. s. v.“

En saadan Anskuelse havde Sir Thomas om de af Luther fremkaldte Religionsforandringer og deres Virkning. Han ansaa dem, som sagt, ligesaa skadelige for Staten som for Kirken; men fremfor Alt holdt han Grundfætningen, angaaende den menneskelige Billies Ikke-Frihed, for den, der mest vilde ødelægge Moralitet og al høiere moralsk Energie og Stræbekraft.

Kirkelige Efterretninger.

England. (Bevægelsen angaaende det hemmelige Skriftemaalet.) Spørgsmaalet angaaende Privatskrifte-

maalet har i den nyeste Tid vaft nogen Opfigt i den anglicanſke Kirke. Det er Puseyiternes ſæregne Anſkuelfer og Praxis i denne Henseende, ſom have givet Anledning dertil. Foruden den anglicanſke Erkebifkop af Canterbury og Biſkopen af London har ogsaa Biſkopen af Ely (i Grevskabet Cambridge) udtalt ſig imod Puseyiternes Henſigt, der gaaer ud paa at indføre Privatfriftemaalet. For ikke længe ſiden førte den Sidstnævnte paa en Viſitationsreiſe Forſædet i en Conferents af Prædicanter i Newmarket. Da een af de Tilſtedeværende erklærede, at den tiltagende Uſædelighed blandt Landbefolkningen efter hans Overbeviſning blot hidrørte fra, at man fattedes Friſtemaalet i den anglicanſke Kirke, gav Biſkopen, ganſke opbragt derover, ſtrar Befaling til at føre hans Bogu frem, og gjorde ſaaledes en Ende paa Forſamlingen. — I hele England var man meget begjertlig efter at lære Biſkopen af Oxford's Anſkuelfer med Henſyn til dette Spørgsmaal at kende. Denne Biſkop indtager, ſom bekjendt, formedelſt ſin Iver og fromme Bandel, en fremragende Stilling blandt det heiligteligſte Episcopat; men han er ogsaa den, hvis theologiske Anſkuelfer allermeest nærme ſig Puseyiternes og ſom ikke har bidraget lidet til den fra Univerſitetet i Oxford udgaaende religioſe Bevægelse, der allerede har ført ſaa mange Lærde tilbage til den katholſke Kirke. Der frembød ſig ogsaa ſnart en Foranledning for Biſkopen til at maatte udtale ſig over denne Gjenſtand. Sognepreſten i Stoke, Mr. Shaw, beſvarede ſig tilligemed ſine Sogneborn hos Biſkopen af Oxford over, at Vikaren i Boynhill, Mr. Weſt, havde overtalt en fattig ſyg Bondkone til at aflægge et Skriſtemaal hos ham. Hertil ſeiede man Lamentationer over de Farer, ſom truede Hoitirken ved Indførelſen af „papiſtiſke“ Stikke. Biſkoppens vidtloſtige Svarſkriſt paa denne Klage kan inddeles i 3 Dele: i den første dadler han den anklagende Sognepreſt, fordi han, iſtedetfor en broderlig Formaning, ſtrar var fremkommen med en offentlig Beſværing mod en Confrater (Medbroder); i den anden Deel forkaſter Biſkopen de forſkjellige Klagepunkter ſom ubegrundede, idet han beſraaber ſig paa Udsagn af den Anklagedes Sognepreſt og paa ſine egne Underſøgelſer; i den tredje Deel udvikler Biſkopen ſin egen Anſkuelfe angaaende Læren om Skriſtemaalet. Iſølge denne hans Anſkuelfe bør Ingen forpligtes til at ſkriſte; derimod naar Noget onſker at bekjende Præſten ſine Synder, bør denne ikke negte ham ſin Tjeneste. Ene Bekjendelſen for Gud er Pligt, men Bekjendelſen for Præſten ſtaaer Enhver aldeles frit, — og netop dette, mener Biſkopen, ſkal have været Kirken's Lære i de første chriſtelige Tider. Naar Biſkopen derforuden endog gaaer ſaavidt at paaſtaae, at „det hemmelige

Skristemaal hos „Papisterne“ fordærver Sæderne“, og at netop „Golibatet er bleven indført for Skristemaalets Skyld“, da har Russejaternes Journal „Union“ allerede svaret paa slike Uttringer. Saa ubestemt Biskoppens Skrivelse end er, har den dog ikke vundet Times' Bisald. Dette Blad siger i en Artikel iblandt Andet følgende: „Vi kjende ogsaa til den romersk-katholske Kirkes Skristemaal. Det er omgivet af mange besyttende Stranker. Der er for det første en streng Kirketugt; endvidere fordetmeste Dffentligheden. Endelig er det Gneder — at Præsterne ikke tør gifte sig, og Qvinden ikke kan lade sig skille. . . .“ „Saameget er vist,“ vedbliver Times, „at Forplantningen af en saadan Institution (Privat-skristemaalet) i den anglicanske Kirke, der ikke kjender til nogen af disse besyttende Stranker, som forefindes i den katholske Kirke, nødvendigviis vil medføre den Ulempe, at alle den huuslige Tillids Baand løsnes, og at der bliver lagt Grunden til en toilesløs Usædeligheds Tilstand.“ Vi see, at Spørgsmaalet angaaende Skristestolen vækker meer og mere almindelig Interesse i England, saa at det allerede meget omtales selv i politiske Blade.

— (Jødernes Afgang til Parlamentet.) „Tilhængerne af den christelig-germaniske Stat er bleven een Illusion fattigere,“ med disse Ord begynder „Köln. Itg.“ af 29. Juli sin Triumphsang over den d. 23. s. M. af Droningen af England givne Sanction af den saakaldte „Jodebill“, hvorved Agangen til Parlamentet bliver gjort mulig for Jøderne. I otte og tyve Aar har det liberale Underhuus bestormet det conservative Overhuus med sit Andragende om Jødernes Afgang til Parlamentet — endelig har Overhuset givet efter i dette Aar. Rigtignok aabner den nævnte Bill ikke ubetinget Jødernes Indtrædelse i Parlamentet; man er kun bleven enig om, at det skal være ethvert Parlamentshuus tilladt, om det ved en saakaldet Resolution (en jempel Bestlutning) vil fritage Jøderne for den sædvanlige Form af Parlamentseden („paa en Christens sande Tro“). Maaffee vil Overhuset holde sig og sin Christendom ubesmittet, men i Underhuset har Baron Rothschild — som allerede for 4 Aar siden er bleven valgt som Repræsentant for Staden London, men endnu ikke havde faaet Afgang — allerede indtaget sit Sæde. Han mødte den 26de for Husets og erklærede, at han ikke kunde aflægge den foreskrevne Sed. Lord Russel stiller nu det Andragende, at da Eden i Kraft af Husets nye Bill kunde forandres, og i det foreliggende Tilfælde Ordene: „paa en Christens sande Tro“ maatte udelades. Andragendet blev antaget med 69 mod 37 Stemmer. Baron Rothschild aflægger da med bedækket Hoved Eden paa det gamle Testament og sætter sig under lyde-

ligt Bifald paa Huset's venstre Side. „Hvad vil Folgen blive af „Jodebiller?“ spurgte „Univers“ nogle Uger siden; vi give efter den følgende som Svar: „Naar Høikirken altid vedbliver at være Statsreligion, naar den vedbliver at være underkastet det kongelige Suprematie, som i England ikke er andet end Parlamentets Suprematie, da have vi det besynderlige Syn at see denne christelige Kirke i Alt hvad der angaaer dens Disciplin Liturgie og selv dens Dogmer, regjert ved Forsamlinger, hvis Medlemmer muligviis ikke ere Christne. Denne stolte Kirke, som striger over „Papisternes“ Slaverie og som fra den første Tid af sin Tilværelse slavisk underkæntede sig en Henrik VIII.'s og en Elisabeth's Kuner, denne stolte Kirke har en ny Ydmygelse at bestaae: den vil blive en Bold for dem, som ikke troe paa Jesus Christus, for dem, som betragte Verdens Frelser som en Bedrager. Den vil underkaste sig denne Ydmygelse; thi den veed ret godt, at den kun endnu har Liv ved hiin Magts Beskyttelse, hvis Slavinde den er. Men naar en Adskillige imellem Kirke og Stat skulde gaae for sig paa lovlig Maade, saa vilde dette være Statskirkens siebliffelige Undergang. Hvo iom kjender de Spaltinger, som herke i det Indre af Høikirken, veed, hvor talrige Elementer til Opløsning den indflutter. Disse oplosende Elementers Virksomhed bliver fuet og forhalet ved Statens Haand og ved hiint Skin af Genhed, som en gammel, af en mægtig Regjering beskyttet Organisation yder. Drager Staten sin Haand tilbage, da bliver der kun Ruiner tilovers. Vil den katholske Kirke samle disse Ruiner, for at foie dem ind i sin pragtfulde Genhedsbygning? Vi troe vistnok, at den sande Kirke vil gjøre vigtige Erobringere i begge Tilfælde — naar Stat og Kirke forblive forenede, saavel som naar de skilles ad. Alvorlige og efter Sandhed stræbende Gemytter ville imponeres af den katholske Kirkes faste Bygning; de ville erkjende, at Alt, hvad der skiller sig fra dem, sygner hen og omüder doer, og at den alene bevarer Livskraft og Uafhængighed; Høikirkens Fald, i hvilken de troede at have fundet en Kilde til Liv og Sandhed, vil fuldstændigt aabne Dinene paa dem. Andre derimod — og maaskee Fleertallet — ville altid mere blive fravendte fra Christendommen, og de ville af England gjøre en rationalistisk og atheistisk, i Materialisme nedsunken Nation. Naar Folkemasjerne ville have tabt Religionen tilligemed Agtelsen for Autoriteten, da vil England uden Tvivl erkjende, at det har skuffet sig; Katastroferne ville aabne Dinene paa de mest Haardnakke og Gjenstridige, og den katholske Kirke vil feire en Triumf mere. Tiden for denne Triumf er maaskee ikke mere fjern.

— Fra London tilskrives „Köln. Ztg.“: „Et af de mærk-

værdigste Steder i Hovedstaden er Skilsmisse-Domstolen. Der hersker i den en voldsom Trængsel, og den Lethed, hvorved Mægteskabsbaandene blive løste, er forbausende. 9—10 Skilsmisser forekomme i Gjennemsnit hver Dag, og omtrent 130 Par, som ville lade sig stille, staae endnu paa Listen." — Tidligere forekom i hele England aarlig kun 2—3 Skilsmisser; med de nye Love, som siden Januar d. N. ere traadte i Kraft for at lette Skilsmissen, synes lignende Tilstande at ville indtræde, som i en tydsk protestantisk Stat, hvor efter Justitsministerens egen Tilstaaelse i de sidste Aar aarlig om trent 3000 Skilsmisser ere blevne udtalte.

— Som „N. Nr. 3tg.“ beretter, gjør Cardinal Wiseman for Tiden en Reise i Irland og bliver overalt modtaget med Begeistring af den katholske Befolkning. En Dubliner Journal tilskriver den Omstændighed, at endnu aldrig nogen Cardinal har vist sig i fuld romersk Ornat i Irland, denne Triumph, som Cardinalens Besøg forarsager. I de Dele af Irland, hvor ogsaa en protestantisk Befolkning befinder sig, have nogle anglicanske Missionairer og Bibellæsere indfundet sig, som modarbejde den høie Prælats Indflydelse. Gadehjørnerne hænge fulde af deres polemiske Placater mod Biskoppen, og to Gange hver Dag blive paa mange Steder holdt Foredrag over et eller andet katholsk Dogma. Ja, Rev. G. Walker har endog udfordret Cardinalen til en offentlig theologisk Disputat (?!).

Schweiz. I St. Gallen glæder man sig ved, ogsaa iaar atter at kunne hilse den høiarv. Erkebiskop af Freiburg (Baden). Den 85aarige Metropolit har nemlig, som næsten i hver Sommer, atter foretaget en Fodreise til Schweiz, ledsaget af sin Neveu, Sognepræsten Finneisen. „Han synes — siger et Berliner Blad — at skulle forblive driftig og raff, indtil den badenske Kirkestrid, som han med sjelden Udholdenhed har helliget sin bedste Livskraft, vil have naaet sin Ende.“

— Biskop Mari Sley af Freiburg, som efter en 9aarig Landsforvisning i forrige Aar atter er bleven kaldt tilbage til sit Diocæs, er paa en Visitationsreise den 27de f. M. indtruffet i Genf. I 11 Aar have Katholikerne i Genf ikke seet deres Overhyrde, og man kan let begribe, med hvilken Jubel de modtog ham. Man havde ventet, at den allerede i forrige Aar til Gudstjenesten indviede, pragtfulde nye Fruekirke ved denne Leilighed vilde blive consecreret af Biskoppen; men de endnu ufuldendte Arbejder i det Indre have gjort en Opsættelse af Høitideligheden nødvendig. Ved de Besøg, som Biskoppen gjorde, skal Hr. Fazy, Præsident for Statsraadet, have yttret sig, at han meget

beklagede det Skete; han skal have tilføjet, at der i Genf nu hersker fuld Cultusfrihed, og at den lovlige Liighed mellem Katholiker og Protestanter fra nu af er en fuldbendt Kjendsgjerning.

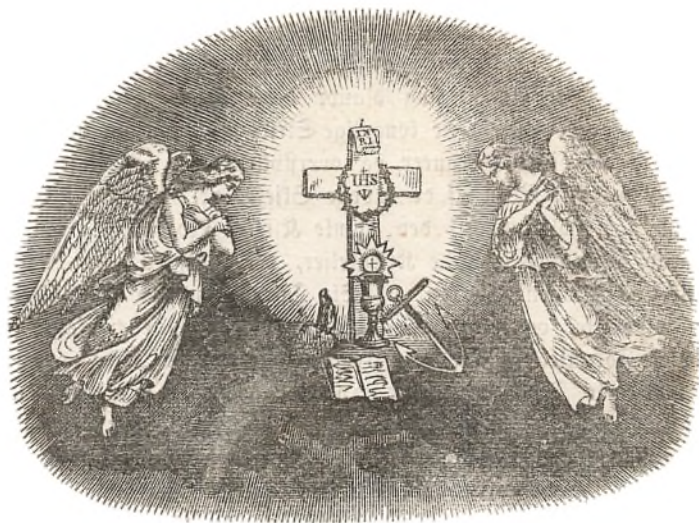
Italien. Fra Rom meldes, at det nye Budget for Kirkestaten atter viser sig meget fordeelagtigt. Medens Indtægterne beløbe sig til 14 Millioner 662,088 romerske Daler, ere Udgifterne kun calculerede til 14 Millioner 520,000 Daler, saa at der altsaa bliver et reent Overskud af 142,000 Daler. Saaledes staaer det i Rom, medens i Sardinien, hvor Skatterne som bekendt, ere langt høiere end i Kirkestaten, og hvor desuden Kirke- og Klostergodserne stammeligst ere blevne røvede, Indtægterne saa lidt ville slaae til, at den „ypperlige“ sardiniske Finantsforvaltning i hele denne Tid ikke anderledes veed at hjælpe sig end ved bestandig at gjøre ny Gjeld, og netop nu atter har udpresjet af Kamrene et nyt Laan paa 60 Millioner. (De sidste ti Aar er Statsgjelden bleven forøget med ikke mindre end 300 Millioner, og allerede Fjerdedelen af hele Statsindtægten opsluges af Renterne!) Og alligevel have Savour og Consorter den Frækhed at laste den „flette Forvaltning“ i Kirkestaten, da jo Kirkestaten endnu ikke har den Lykke at staae under deres Herredomme.

Kirkelig Erindringsliste.

Søndagen d. 26. September. — 18. Søndag efter Pintse. — Guds-tjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Hoimesse, med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt for Opnaaelsen af en jelig Dødstime.

Søndagen d. 3. October. — Den h. Erkeengel Michael's festlige Mindetag. — Guds-tjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Hoimesse, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Fjestandagt.

Kjøbenhavn.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 21. Søndagen den 10de October. 1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hver anden Søndag og leverer Subscriberterne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Kunsthandler **C. A. Blanzkesteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Bogstader; i de danske Stater paa de lgl. Postkontor. Prisen er 4 Rl. 8 St. Kvartalet.

Thomas More, ogsaa en engelsk Martyr.

More's litteraire Virksomhed som den gamle Kirketroes Forsvarer yttrede sig i mange Skrifter, som han deels har skrevet paa Latin, men for størstedelen i det engelske Modersmaal. For første Gang greb han som saadan til Pennen, da Henrik VIII. af England i A. 1521 udgav sit Værk mod Morten Luther under Titelen: „Forsvar for de syv Sakramen-

ter." Rigtig nok var Kongen selv den egentlige Forfatter til dette Skrift. Imidlertid raadspurgte han dog flere Lærde angaaende dette Væmne, og blandt disse ogsaa Sir Thomas. Luther svarede paa dette kongelige Stridskrift paa sin bekjendte heftige og hjærve Maneer og overfkyllede den kongelige Forfatter med en Regn af de laveste Stjeldsord. Alle de i England, som holdt sig til den gamle Kirkes Tro, bleve i høieste Grad forbittede over de Krænkelser, der saaledes vare blevne tilføiede Kongens Person, og Sir Thomas udgav i A. 1523, vi vide ikke, om det skete af egen Tilskyndelse eller ifølge en høiere Foranledning, under et fremmedt Navn*) sit „Svar paa Luther's Forhaanelser mod Kong Henrik VIII. af England." I dette Skrift lod heller ikke More det mangle paa hjærve Ord og Trettesættelser; men der blev Intet vundet for selve Sandheden, hvorimod Forbittrelsen paa begge Sider kun blev endnu større. I More's øvrige Stridskrifter finde vi ikke denne Hestighed. Nogle Aar senere (i Juni Maaned 1529) udkom hans „Samtale over Billeder og Reliquier, over Helgeneres Paakaldelse og Balsfarter, samt andre Ting med Hensyn til Luther's og Tyndal's Sect." Urefrygten for Helgenernes Billeder er, ifølge More's Fremstilling i dette Skrift, fra Apostlernes Tid indtil vore Dage bleven tilladt og lært i den Christne Kirke; men de Grundsatninger, som man i Tidernes Løb har opstillet derimod, ere blevne fordømte som fjætteriske og vrang. Hiint Forbud i det gamle Testamente: „Du skal ikke gjøre noget Billede for at tilbede det" — hentyder ifølge den hell. Augustin, Hieronymus, Basilius, Gregorius og mange andre vise Mænd blot paa de til Afguderiet saa meget tilbøielige Jøder (og netop derfor føies til Forbudet den Tilfætning: „for at tilbede det"). Enhver, som har en særdeles Kjærlighed til Nogen, glæder sig jo ved den Elskedes Billede. Saa dumme, som man fra Branglærernes Side for det meste anseer Folk for at være, ere de dog vel ikke: thi de vide ret godt, at Gudsmoderens Billede ikke er hende selv.

Angaaende Helgenernes Paakaldelse forundrer Sir

*) Gulielmus Rosseus.

Thomas sig over, hvorfor man kunde være saa forbittet over den. Den foregivne Iver for den Ene Guds Ære, der maatte lide Afbræk ved Helgenernes Paakaldelse, har en dybere Grund. Dersom vi skulde give Gud alene al Ære i den Mening, som Branglærerne paastaae det, hvor bliver da Guds Bud af: at vi skulle ære Fader og Moder, Fyrster og Regenter, og som Apostelen siger, den Ene den Anden? Hine vide meget vel, at Kirken ikke ærer de Hellige som Guder, men som Guds fortræffelige Tjenere: nu vel, netop derfor sigter den Ære, som bevises dem, i Grunden til deres Herre Selv. Siger ikke Kristus: alt Godt som vises en Christen, er ligesom om det var gjort mod Ham Selv, og hvo som modtager en af Hans Disciple, modtager Ham Selv? Ligeledes følger ogsaa: hvo som ærer Guds Helgene, ærer Gud Selv.

Med Hensyn til Balfarterne siger More i dette Skrift: Det er en falsk Paastand, at Geistligheden begunstiger og understøtter Balfarterne for materielle Fordeles Skyld. Man vil ikke finde nogen Biskop i England, siger han, som kun indtager en Skilling's Værdi deraf. Dersom Geistligheden vilde affkaffe denne i Folkelivet saa dybt rodfæstede Brug, vilde Lægsfolk ikke tillade det.

Angaaende Miraklerne siger han Følgende. Fornuft og Natur bevise os Guds Tilværelse; de bevise os, at Han er almægtig og kan gjøre hvad Han vil. Deraf følger, at Natur og Fornuft ikke kunne beviidliggjøre, at visse Undergjerninger ikke ere ffete: men begge vise og bevidne kun, at de ikke ere virkede ved Naturens Kræfter, medens de paa den anden Side maae tilstaae, at de kunne ffee og virkelig ffee ved guddommelig Almagt. Mange Ting, som dagligen blive bevirkede ved Naturen, ere ligesaa ubegribelige som selve Miraklerne, og alligevel holde vi hine for virkelige. Imidlertid er Ingen forpligtet til at antage alt det som sandt, hvad der bliver fortalt som Vidunder; men ikke desto mindre gives der dog Mirakler, som vi nødvendigviis maae erkjende som saadanne, dersom vi ville vedblive at kaldes og være Christne. Dertil høre alle Mirakler, som forekomme i den h. Skrift.

Særdeles Bægt lagde Sir Thomas paa den h. Skrift. Den sikkreste Bei ved Studeringen af samme er, som han siger,

Dyd og Bøn i Forening med et fornuftigt Omdømme, endvidere de h. Kirkelæreres Fortolkninger, og fremfor Alt en fast Tro paa den katholiske Troesbekjendelses Artikler saaledes som de ere blevne vedtagne og troede af den hele christne Kirke. I Bibelen har Gud givet Verden et ufatteerligt Alenodie; den indeholder den hoieste og fortrinligste Videnskab. Imidlertid ere desuden endnu mange Ting blevne aabenbarede af Gud, som ikke ere nedskrevne og som have vedligeholdt sig gjennem Traditionen, men ikke desto mindre maae troes.

Angaaende hans øvrige Stridskrifter maae vi beklage, at vi ikke kunne bedømme dem, især hans „Forsvarsskrift“ i 50 Capitler, som han har forfattet i Aaret 1533, efterat han allerede havde nedlagt sit Cantslerembede. Imidlertid er der ingen Tvivl om, at der hersker den samme Aand i dem alle tilsammen, ligesom i de fire Bøger, der indeholde hans „Samtaler“.

Medens Sir Thomas saaledes, uagtet sine mangfoldige Embedsforretninger og Omsorger for sit Huusvæsen, gjorde sig megen Umage for at modarbejde den nye Læres Opkomst og Udbredelse og at befæste Vedholdenhed ved den katholiske Kirkes Lære hos de Baklende, truede en frygtelig Begivenhed at ville røkke og tilintetgjøre den gamle Tro i England, hvilket senere ogsaa virkelig skete som Følge af denne Begivenhed. Det var nemlig Henrik VIII.'s Skilsmisse.

More greb aldrig rigtig ind i denne Skilsmisefstrid, endskjøndt den satte næsten hele Europa i Bevægelse. Thi ifølge Kongens Opfordring havde han kun at udtale sig over det første Egetskabs Gyldighed eller Ugyldighed; viste han sig tilbøielig til at samtykke i Skilsmisssen, da var det Henrik VIII. saameget mere kjærkomment, — men yttrede han sig derimod, gaves der en Mængde andre Raadgivere, der gjerne smigrede Kongen ved deres jeige Bisfald. More havde hidindtil holdt meget af Henrik VIII., ganske overeensstemmende med den Folkeyndest, som Kongen besad i sine første Regjeringsaar. Desværre svarede Henrik VIII.'s moralske Dannelselse og hans Hjertes Sindelag ikke til hans Aands Evner; Smigreri havde kun altfor tidlig fordærvet hans moralske Charakter. Derved var allerede en ubøielig Overtro angaaende sin egen Ufeilbarhed snart opkommen hos ham, ikke alene i Videnskaben, men

ogsaa i Politiken. Følgen var en chimærisk, indbildt Forestilling af en sig Alt underkastende Kongemagt. Den unge Regent's heftige Begjeringer taalte snart ikke mere nogen Stranke, og han udtømte ved udafladelige Festligheder den af sin kongelige Fader modtagne betydelige Statskat. En af Kongens Hovedlidenskaber var Bellysten. Denne var det, som i Forening med hans grændseløse Forsængelighed og kongelige Stolt-hed truede Riget med Forvirring.

Denne (Bellysten) var det, som siden gjorde ham til en forblindet og grusom Tyran og følesløs mod den grueligste Blodudgydelse. Temmelig længe førend den omtalte Katastrophen's Begyndelse havde allerede More's fine Følelse og Menneskekundskab bag Kongens glimrende Egenskaber forudsæet hans Hjertes og Charakteers mørke Sider og lod sig ikke skuffe af den tilsyneladende Ro, som skjulte den i Løndom sydende Vulcan. Det er vist, at netop Hovedgrunden til hans Modbydelighed for Hofembederne laae i denne hans ubehagelige Aelse. Og dog maatte More faa ofte være i Kongens umiddelbare Nærhed og være hans sædvanlige Ledfager paa Reisen. Thi Sir Thomas besad i høi Grad den af Kongen faa høit skattede Gave, uden nogen Forberedelse at holde en Tale, og med Hurtighed og Næmhed at besvare Andres Taler. Som Hof-taler erholdt More det Hverv, ved høitidelige Taler at hilse fremmede Regenter ved deres Ankomst, som f. Ex. Kong Frantz I. af Frankrig og Keiser Carl V. Henrik selv holdt meget af More's spøgefulde Munterhed og den aandrige Dmgang med ham, og underholdt sig med ham ikke alene over profane Bidskaber, men ogsaa over Theologie og politiske Gjenstande. Om Aftenen maatte More underholde den kongelige Familie; ofte overraskede Kongen ham ogsaa med sit Besøg i hans (More's) egen Bolig. Men uagtet al Kongens Fortrolighed kunde More dog aldrig fatte fuld Tillid til ham, hvorfor ogsaa den kongelige Gunst aldrig gjorde ham hovmodig. Engang yttrede han sig mod sin Svigersøn Roper, som i høi Grad lykønskede ham til Kongens Gunst: at han (More) ikke havde Aarsag til at være stolt af denne Gunst, thi naar Kongen kunde ved hans Hoved vinde et Slot i Frankrig, vilde han sikkerlig komme til at miste det!

Imidlertid nærmede den skjebnesvangre Begivenhed, den af Kongen tilstigtede Skilsmisse fra sin retmæssige Gemalinde Catharina, sig meer og mere. Catharina, en Datter af den spanske Kong Ferdinand den Katholske og Isabella, havde været gift med en Søn af Henrik VII. af England, nemlig Arthur, Henrik VIII.'s ældste Broder. Arthur var død kort derpaa. Derfor tænkte begge Hoffer paa et Ægteskab imellem den Afdødes Enke Catharina og Henrik, som nu efter Broderens Død var bleven Thronarving. Det Slægtskab, som var opstaaet ved det første Giftermaal, var da rigtignok en Hindring for det paatænkte Ægteskab. Imidlertid blev denne Hindring snart hævet ved Paven's Dispensation. Følge denne Dispensation giftede den 18aarige Henrik sig med den 26aarige Catharina (den 20. Juni 1509).

Den nye Dronnings personlige Ynde, forøget ved hendes Hjertes elskværdige Egenskaber, vandt for en Tidlang Henrik's inderlige Kjærlighed, og han havde med hende tre Sønner og to Døttre, som alle døde i deres Barndom, med Undtagelse af Maria. Da imidlertid senere Sygdomme og den tiltagende Alder berøvede hende meer og mere hendes legemlige Ynde, aftog ogsaa Henrik's Kjærlighed til hende. Hendes hæderlige Sindelag og Dyder formaaede ikke at erstatte hendes lidenskabelige Gemal dette Tab; han søgte snart at tilfredsstille sin Sandfælighed andensteds. Blandt dem, som beilede til Kongens Yndest, var en vis Anna, en Datter af Thomas Boleyn og som derfor er bleven berygtet under Navnet af Anna Boleyn. Denne behændige, snilde og ærgjerrige Dvindel vidste i fulde 9 Aar at hævde sit Herredømme over Henrik's ubestændige Hjerter. Opdraget ved det franske Hof havde hun snart erhvervet sig stor Kundskab i alle de qvindelige Kænker. Allerede længe før Skilsmisestridens Begyndelse havde Henrik vist Interesse for hende; men hun blev tilfulde overbevist om Kongens Tilbøielighed, da denne tilsendte hende en kostbar Foræring af Juveler og hendes Fader blev ophøiet til Viscount af Rochefort (1525). Saaledes forvisset om Henrik's Kjærlighed, vilde hun faa meget som mulig drage sig denne til Nytte. Derfor erklærede hun ligefrem, at hun slet ikke vilde indlade sig paa noget Forhold med ham, med mindre hun blev

hans retmæssige Gemalinde. Henrik's Lidenstabs blev derved opflammet til det Høieste. Det er den egentlige sandede Aarsag, som tilskyndte Kongen til Skilsmisfen fra sin dydige Gemalinde Catharina. Alt Andet, saasom Henrik's foregivne Samvittighedsstrupler angaaende Gyldigheden af hans Ægteskab med Catharina o. s. v., var kun et Paaskud, som skulde tjene til at skjule hans lidenskabelige Tilbøielighed til Anna som den egentlige og eneste Bevæggrund til den paatænkte Skilsmisse. Imidlertid kunde Kongens Plan desangaaende ikke længe forblive en Hemmelighed. Hans „hemmelige“ eller „store“ Anliggende, som man kaldte det, var i kort Tid i almindelig Omtale. De mest udmærkede Canonister bleve raadspurgte, han selv (Kongen) greb til Bennen, for at modbevise sit første Ægteskabs Gyldighed, og erklærede den just tilbagekomne Wolsey sin bestemte Villie til at gifte sig med Anna Bosley. Denne vankelmødige Prælæt blev i Begyndelsen meget bestyrtet, men søiede sig snart i Kongens Begjering.

Da ogsaa Sir Thomas blev anmodet om at yttre sin Mening angaaende Skilsmisfen, undskyldte han sig med sine ringe theologiske Kundskaber. John Fisher, Biskoppen af Rochester, udtalte sig efter omhyggelig Undersøgelse mod Skilsmisfen. Wolsey's Bestræbelser, for at tilveiebringe et for Kongen gunstigt Resultat af Prælaternes og Theologernes Consultationer, vare forgjeves. Derfor gav han Kongen det Raad, at forelægge den pavelige Stol denne Sag og afvente dens Dom, for saaledes at kunne berolige sin Samvittighed. Og i Virkelighed, dersom man vilde gjøre Skilsmisfen lovgyldig, saa at Børnene af Henrik VIII's andet Ægteskab kunde ansees for legitime (ægte), maatte man henvende sig til Paven. Dette skete. Imidlertid kom Paven (dengang Clemens VII.) i en piinlig Forlegenhed ved den engelske Konges Fordring. Paa den ene Side bød Taknemmeligheden ham at søie Henrik's, „denne Troens Forsvarers“, Begjering; paa den anden Side var Skilsmisfens Ulovlighed en uovervindelig Hindring for Indvilgelsen, for ikke at tale om, at han ogsaa maatte frygte for Keiserens Brede, som naturligviis var imod denne Skilsmisse fra sin Tante. I denne Forlegenhed gjorde

Clemens VII., hvad der var ham muligt, for at tilfredsstille Henrik's Ønske: han indvilgede i at sende en Legat til England, for at staae Wolsey bi ved Underjøgelsen angaaende Gyldigheden af Ægtefabet med Catharina. Den statskloge Campeggio blev udnævnt til dette Embede. Medens dette foregik, udbrod paa eengang en smitsom Sygdom, kaldet den „engelske Sved“ i Landet og det selv ved Hoffet blandt Anna's qvindelige Tjenerstab. Kongen tænkte af Angest for den forestaaende Livsfare ikke mere paa sit „store Anliggende“, men bivaanede sin Gemalinde Catharina's Andagtsøvelser, skristede hver Dag og annammede hver Søn og Helligdag den h. Communion. Man var allerede af den Formening, at Kongens Lidenstab havde lagt sig, og at Skilsmisssen for altid var opgiven. Men ikke saasnart var Smitsoten ophørt og Legaten Campeggio ankommen til England, førend Henrik med desto større Lidenstabelighed vendte tilbage til sit forrige Sindslag. For at formilde Anna's Brede, hvis stolte Hjerter sølte sig meget fornærmet ved sin Borttjernelse fra Hoffet, gav Kongen hende en fyrstelig Hofstat, og hun nød nu allerede en Dronnings Ære. Imidlertid ventede Henrik utaalmodig paa den afgjørende Dom af det kirkelige Collegium, i hvilket den pavelige Legat førte Forsædet. Dette trak med Flid Sagen i Langdrag i Haab om, endelig endnu at faae Kongen fra sit „store Anliggende“. Tilfödt ophævedes endog dets Møder. Da besluttede Kongen, at forskaffe sig lærde Mænds Kjendelser til Fordeel for sin Sag, at bevirke Skilsmisssen gennem Landets geistlige Overret og derefter lade den stadfæste ved en Parlamentsbeslutning. Anna og hendes Parti stod al Skyld paa den hende saa forhadte Cardinal og Cantzler Wolsey, der som Følge af hendes Intriguer tilfödt saae sig nødsaget til, at tage Afsted fra dette sit Embede. Den 17. October 1529 nedlagde han det store Segl i Hertugerne af Norfolk's og Suffolk's Hænder. Et nyt Ministerium blev dannet, over hvilket Anna, som tillige var den nye Læres ivrige Underinde, udøvede et uindskrænket Herredømme.

Fremfor Alt var det da Kongen magtpaaliggende, at vinde Sir Thomas for sit Anliggende. Dette bevistliggjøre hans saa ofte gjentagne Forespørgsler hos denne. Henrik henviste

ham til de Steder i den h. Skrift, der syntes at tale for hans Sag. Sir Thomas sammenlignede disse med forskjellige gamle, hellige Lærdes Fortolkninger, og da han igjen kom til Høffet, yttrede han sig saaledes: „For at tale oprigtig med Eders Raade, ere hverken Mylord af Durham, eller Mylord af Bath eller endnu mindre jeg selv efter mit Lykke de tilbørlige Raadgivere i dette Anliggende. Imidlertid, naar det behager Eder at erfare Sandheden, henviser jeg Eder til saadanne Raadgivere, som hverken med Hensyn til Eders egen jordiske Nytte eller af Frygt for Eders fyrstelige Anseelse tænke paa at stufte Eder.“ Han nævnedes da St. Hieronymus, St. Augustinus og forskjellige andre saavel græske som latinske Kirkesædre, idet han anførte deres Fortolkninger, hvoraf da klart fremgik: at Ægteskabet med en anden Hustru i den første Hustrues Levetid ubetinget forkastes af disse hell. Fædre saavel som af den h. Skrift. Efter dette og mange andre forjæves Forsøg paa, ved en fortrolig Beskæftighed, ved den mest smigrende Roes og en, for en Konge ligeoverfor sin Undersaat, næsten uværdig Medlidenhed, at formaae Sir Thomas til en for sit Anliggende gunstig Erklæring angaaende Skilsmisfen, frembød der sig endnu en Leilighed til ved en forførerisk Loffemad maastkee at kunne omstemme More. Kongen udnævnedes ham til det vacante Gantslerembede (25. October 1529), næst efter den kongelige Værdighed den høieste i Riget.

(Sluttes.)

Kirkelige Efterretninger.

England. (Katholiske Kirke.) Om den katholske Kirkes Forholde i England skriver et Dienvidne til „Schles. Kirchenbl.“ saaledes: „Da det kirkelige Hierarchie for nogle Aar siden atter blev indført i England, blev Landet inddeelt i 14 Diocefer, hvoraf ethvert indbefatter et Territorium af 600,000 indtil 2,000,000 Indbyggere. Formedelfst den protestantiske Beskæftnings overordentlige Overtægt over den katholske, ere Dio-

ceferne i Henseende til Katholikernes Sjæleantal smaa imod de fleste tydske Diøceser, dog fattes det heller ikke i England paa saadanne, der, som f. Ex. i Erkediocefet Westminster allerede tælle over 200,000 Katholiker; ja der gives endog Stæder, i hvilke der, hvad der navnlig gjelder om Liverpool, ere 100,000 Katholiker. Naar Alt gaaer frem paa den Maade som i de sidste Aar, da kan det heller ikke udeblive, at Diøceserne i England i saa Aar ville have en saadan katholsk Befolkning, at de ganske ville kunne stilles ved Siden af de ikke synderlig store tydske Diøceser. Hvad der navnlig især formerer Sjæleantallet paa Katholikerne i England ere ikke saa meget de mange Overtrædelser fra Protestantismen, om hvilken man i Tydskland maaskee gjør sig en overdreven Forestilling, men snarere de store Indvandring fra Irland, navnlig, hvad jeg sikkert veed, til den nordlige Egn, hvor den katholske Befolkning i saa Aar hist og her har forøget sig med det Tidobbelte ved disse Indvandring. Saaledes talte Durham endnu for omtrent ti Aar siden kun 300 til 500 Katholiker, og nu er den katholske Befolkning allerede (Omegnen med iberegnet) stegen til ca. 5000. — Hvad der er at beklage under disse Forhold, er navnlig den store Præstemangel. Man tør i Almindelighed antage, at der paa omtrent 3000 Sjæle kun kommer een Præst. Hvorledes kan dette være tilstrækkeligt, da den største Deel af den katholske Befolkning oven i Kjøbet arbejder i Fabriker, Jernhytter og Bjergværker? Et formeligt Træfald fra den katholske Tro indtræder derfor heller ikke hos de katholske Irændere, som allerede have overstaaet en haardere Stjebne; dog desto lettere indaande de den ugudelige Luft, som bestandig findes i de engelske Fabriker *ic.*, eller blive i det Mindste ligegyldige og stumpe i Religionsfager, naar den præstelige Bistand fattes i denne Grad. Jeg blev besynderlig til Mode, da jeg for nogen Tid siden i Durham saae den lille katholske Kirke, som neppe rummer 500 Mennesker og dog er den eneste Gudshuus for 5000 Sjæle, som for det Meste leve af Arbejde i Fabrikkerne. Paa Dannelsesanstalter til en Geistlighedens Opdragelse mangler det ikke i England, dog staaer Sandten for den geistlige Stand ikke i noget Forhold til den tiltagende katholske Befolkning, eller Uddannelsen for den er endnu altfor bekostelig til, at denne Omstændighed ikke maatte holde Mange tilbage. For Tiden bestaaer der i England, for ikke at tale om Collegierne i Rom, Paris, Donai og Lissabon, 12 katholske Dannelsesanstalter, Collegier, som tillige tjene som Seminarier. I disse Collegier boe de unge Mennesker og blive først underviste i Gymnasialfagene, derpaa ogsaa i Theologien, naar de seles kald til Præstestanden, saa at disse Anstalter aldeles ligne

Jesuiternes Pensionater, og da maa det koste en Elev (som aarlig betaler ca. 50 Pd. Sterl.) ganske betydeligt, førend han kommer til sit Maal, og vistnok er deres Tal, som kunne bringe alle disse Offere, meget lille i Forhold til dem, som ikke kunne det. — Af de 12 Collegier tilhører eet Jesuiterne, de øvrige ere Diocesaninstituter, d. e. de tjene som Seminarier for eet eller flere Diocejer. Det største iblandt dem alle er den h. Euthbert's, sædvanligen kaldet Ushaw-Colleg efter det Sted, hvor det ligger, fire engelske Mil fra Durham, en Filial-Anstalt af det gamle engelske Colleg i Douai, som tjener de fem nordligste Diocejer som Seminar.

— (Capucinerne.) I Reformationens Tid blev ogsaa Franciscanerordenen undertrykt i England; dens Klostre bleve ødelagte og Munkene deels fordrevne fra Landet, deels maatte de lide Martyrbøden. For Tiden, efter tre hundrede Aars Afbrydelse, viste den h. Franciscus' Sønner sig atter i England. Vicomte Fielding har skjenket P. P. Capucinerne en Kirke i Pantasaph (Grevskabet Wales, Dioceset Shrewsbury), saavel som den nødvendige Grund til et Klosters Opførelse. Bygningen er allerede paabegyndt. Af Biskoppen af Shrewsbury, som lover sig meget Godt af Klosteret for den mest forladte Deel af hans Dioces, understøttes Foretagendet kraftigt. Ordensforstanderen, P. Seraphin, indsamler Gaver til Dækning af Bygningsomkostningerne; den nævnte Biskop har skjenket 1000, og Grey Fielding ca. 5000 Rdlr. til dette Niemed. Den hellige Fader har bevilget alle dem sin særegne Betsignelse, som give en Gave til det nævnte Klosters Oprettelse. — Lord Palmerston har skjenket et Grundstykke til Bygning af en katolisk Kirke i Clifony i Irland, saavel som til Bygning af en Skole. Desforuden har han bidraget 40 Pd. Sterl. til den omtalte Kirke.

Schweiz. Den opoffrende Missionsbiskop Pater Hartmann, som tilhører Capucinerordenen, opholder sig for Tiden i Rom, for der paa den h. Faders Anordning at organisere et Seminarium til Uddannelse af unge, særdeles begavede Capucinerne for Missionerne. P. Hartmann har allerede i 15 Aar virket som Missionair og Biskop i Ostindien med megen Indsigt og Iver; hans Fortjenester og Erfaringer gjøre ham fuldkommen skikket til det vigtige Hverv, hvormed han nu er bleven betroet. Han har desuden ogsaa Overtilshnet med alle hans Ordens Missionsforetagender i den vide Verden: 500 Capucinerfædre staae saaledes som Troens Forkæmpere i de forskellige Verdensdele under hans Ledelse. P. Hartmann udtalte forleden endnu de mest begrundede Forhaabninger for Kirkens Sag og Fremskridt i Indien, og han anslaaer slet ikke de

Hindringer meget høit, som de sidste Krigsforviklinger kunde have lagt i Veien.

Portugal. (Fjendskab imod de barmhjertige Søstre.) Franſke barmhjertige Søstre og Lazarister bleve kaldte til Liſſabon i A. 1857. Deres gudbehagelige Virksomhed synes at blive til Anstød for den vantroe Liberalisme, som er ſaa udbredt i Portugal, hvorfor vi ſee en formelig Forfølgelse at reiſe ſig mod Barmhjertighedens Engle, ſom ſelv Tyrker og Hedninge ikke negte deres Agteſe. Ikke blot Smædeſkrifter bleve udbredte, men den 31. Juli bleve Steen af Pødenlen kaſtede paa to Søstre og nogle Dage ſenere blev en anden Søster ſlemt miſshandlet af en Hob. Den franſke Regjering har ſtrar fordret Erklæringer fra Liſſaboner Cabinettet om diſſe Attentater; Forhandlingerne deſangaaende ere endnu ikke tilende, men at domme efter Franſkiſk beſtemte Optræden vilde de ende med en glimrende Satisfaction for de Fornærmede. Imidlertid have to Belgijørenhedsforeninger i Liſſabon henvendt ſig til Kong Dom Pedro i en Adreſſe om Beſkyttelſe for de forfulgte Søstre, i hvilken det fremhæves, at de barmhjertige Søſtrens Inſtitut har ſaaet ſin lovlige Tilværelſe i Portugal i 1819 ved et Decret af Kong Johannes VI. Ved ugunſtige Tider forfaldt Inſtitutet, og de ſaa portugaliſke Søstre, ſom endnu vare tilbage, kunde ſaa meget mindre tilfredsſtille alle Fordringer deſangaaende, ſom Choleraens og den gule Febers Udeltæggelſer tiltoge i en frygtelig Grad. Paa Cardinal-Patriarkens og de nærvante to Foreningers Bønner gav Regjeringen d. 9. Februar 1857 ſit Samtykke til franſke Søſtrens og Lazaristers Indkaldelſe. „Men hvo havde kunnet ane,“ ſiger Bønſkriftet, „at daarlige Subjecter vilde forſøge at ſtifte en ligeſaa paafaldende ſom ubegrundet Forfølgelſe mod diſſe fromme Jomfruer.“ Bønſkriftet belyſer derpaa de i et Smædeſkrift mod Søſtrene reiſte Klagepuncter: „at de opdrøge Ungdommen i jeſuitiſk Aand og truede Portugals Uafhængighed ved deres Egenſkab ſom Franſke (!!) at derfor deres Udviſning af Portugal var nødvendig. „Men til Portugals Skam være det ſagt — vedbliver Bønſkriftet — Liſſabon har ſeet ſaadanne Skændſelsgjærninger, ſom Anſtanden forbyder nærmere at beſkrive, Skændſelsgjærninger imod værgeløſe Qvinder, ſom ikke have noget andet Værn end deres Livs Hellighed. Hverken ſand Patriotiſme, eller Iver for Religionen eller for en god Opdragelſe kunne være Grunden til en ſaadan Oppoſition. Det er meget mere Ordenens og Kirkenſ Fjender, ſom ſkye de Belſignelſer, ſom tilflyde det menneſkelige Samfund fra Kirken og dens Inſtitutter; diſſe Menneſker vilde for enhver Priis tilintetgjøre den h. Vincents af Pauls Seliſkab, fordi de betragte det

som en Hindring for Udførelsen af deres fordærvelige Planer." Sluttelig bliver Kongen i Bønnskriftet bedet om Beskyttelse, Bevarelse og Udvidelse af de de barmhjertige Søstre betroede Instituter. Bønnskriftet er undertegnet i ovennævnte tvende Foræningers Navn af Dona Amalia, Enkefæiserinde af Brasilien, af Infantinde Dona Isabella Maria af Braganza og otte andre høie Damer.

Aken. (De Christnes Forfølgelse.) I en Skrivelse fra den høiærv. Biskop Salier af Gadara, som den apostoliske Vicar af Bestonkin, Msgr. Retord, sendte til Europa, stadfæstes de nyeste Efterretninger om den mod de Christne i Cochinchina udbrudte Forfølgelse, som, efter Hærettelsen af en christelig Stormandarin, paa Grund af de falske Angivelser man havde afstrunget ham ved de frygteligste Viinsler, endffjøndt han kort før sin Død tilbagekaldte dem, har naaet en hidindtil ukjendt Grad af Raseri. Alle Christne, som vare fængslede tilligemed ham, bleve i fem forskjellige Provindsfer forvist til de yderste Grændser af Tong-kin. Nu er der udgaaet Befaling til at opsjøge den heurittede Stormandarin's Thais-Bae's Moder, Kone og Søn, saavel som fire andre Personer. Kongen indstærper sine Mandariner større Iver og Strengthed; der skal udstedes et Edict, for ganske og aldeles at affkaste det christelige Navn. Msgr. Salier saae sig selv truet af et Besøg af Statholderen af Thua-Hien og Quangtu. Tre Uger senere skriver den samme Missionsbiskop: „Vi trænge meget til Hjælp; thi vor Stilling bliver værre og værre. De Christne blive paa det skrækkeligste plagede af Mandarinerne. Der gives navnlig i Hovedstaden Steder, hvor alle Christne forlade deres Huse, for at redde sig, hvorhen de kun kunne, af Frygt for at blive arresterede af Mandarinerne. Kongen har befalet, at tage Folkene i Thael-Han i Forhør, for nøie at erfare, til hvem de vilde have udleveret den Fortegnelse, som efter Allehelgensfesten faldt i Hedningenes Hænder. Det var en Navnefortegnelse over de Afdøde af den christelige Meninghed, som man paa Allesjæledagen anbefalede til de Troendes Bønner. Men nu troer Kongen, at det er en Fortegnelse over de Krigere, som skulde stilles Franskmændene. 14 christelige Soldater af Dromingmoderens Livgarde bleve arresterede; een af dem har desværre forneget sin Tro; de andre holde endnu Stand. En Mandarin ved Navn Nyengen Diu Tru har forelagt Kongen et nyt Forfølgelsesedict. Kongen roste ham og har henviist Projectet til Hovedstadens Stormandariners Betænkning.“ — Efter at vi udsørligen have skildret de katolske Missionsaerers høist bedrøvelige Forholde i Cochinchina, stadfæster nu en til den i Nancy udkommende Esperance meddeelt Skrivelse

fra Biskop Miche af Danjara til sin Broder, Sognepræst i Departementet Bogeserne, d. d. 21. Febr. d. A. hine Angivelser efter hele deres Indhold. Forfølgelsen raser siden Hr. Montigny's mislykkede Mission i Cochinchina værre end nogensinde før og strømmeviis flyder der Martyrerens Blod. „Naar Keiserens Regjering,“ hedder det i et Brev, „ikke skaffer hurtig og virksom Hjælp, da vil hiin blomstrende Kirke erfare heftige Rystelser. Aldrig har der tilbudt sig nogen gunstigere Leilighed (for den franske Regjering). I China er der en fransk Eskadre, som uden forøgede Udgifter kunde begive sig til Cochinchina med imponante Stridskræfter. Man lurer ikke alene der paa europæiske Præster, men ogsaa paa de indfødte Christne. I enhver Provinds udnævnes Mandariner til det særlige Viemed, at forlede de Christne til Frafald, og de have Befaling til især at gaae strengt frem mod de Rige. Lad os bede for den arme stridende Kirke; thi dens Fjender ere talrige og mægtige; den har sin guddommelige Stifters Forjættelser for sig; men disse Forjættelser ere ikke lovede enhver særegen Kirke. Naar Helvede og dets Hjælperhjælpere røre sig og overalt komme i Bevægelse, for at forstyrre Guds Bærk, da maae Kirkens Tilhængere og især Præsterne fordoble deres Nidhærdhed, for hindrende at træde den Ondes Fremfærd i Veien. Ogsaa Europa er som det synes meget sygt, og Bantroen anretter der vilde Udelæggelser; men der kan Kirken i det Mindste gjøre Regning paa uforfærdede Forsvarere, og Frelsemidlet staaer til enhver Tid ved Siden af Ondet. Her derimod ere Hyrderne og deres Hjorder givne til Briis for deres Fjender, ligejom værgeløse Lam for Lovens Gab og Tigerens Kloer. Bed uden Afslælse og lad bede for min Mission, som trænger til Bønnen og Hjælpen fra Oven, for at blive riig paa Frelsens Frugter o. s. v.“

Amerika. (Jesuiterne og Civilisationen.) En frygtelig Explosion af et Dampskib paa Mississippiflodens d. 13. Juni har ødelagt et ligesaa dyrebart som uerstatteligt Liv, nemlig den høiærværdige Hr. Anton Urbanek's, Skriftefaderen for Skolesøstrene i Moberhuset i Milwaukie. Explosionen stete om Morgenens Kl. 5. Hans Sovestæde var tæt ved Dampskibdelen. Han fløi med op i Luften, og der fandtes ikke engang Levninger af ham. Hr. Urbanek, fra Diøceset Linz, reiste for omtrent 10 Aar siden til Nordamerika som Missionair for Tydskerne og virkede der i Diøceset Milwaukie med stor Belsig-nelse. I de sidste Maanedere ere endnu flere Præster i de For-enede Stater ved en voldsom Død blevne tagne bort fra den jordiske Skueplads, Abbé Savelli blev myrdet i Nærheden af New-Orleans, den høiærv. Hr. Cabez mistede sit Liv ved en

Ildsvaade, Pastor Falder omkom i New-York ved Slaget af en nedfaldende Fane, og P. Dürink af Jesu Selskab druknede ved at vade igjennem en Flod — Tab, som for den amerikanske Kirke ere saameget desto smerteligere, da Kirkens Fremfriddt ene opholdes ved en følelig Mangel paa Præster. P. Dürink's Død er fremfor Alt at beklage, fordi han noie kjendte Indianer-Missionerne og var i Besiddelse af de Bilde's Liltro, hos hvem han arbejdede med stort Held. Regjeringen i Washington havde betroet ham Overbestyrelsen af en Agerdyrkningsskole hos Pottawatomierne (en meget raa Indianer-Stamme); en lignende Skole styredes af Methodistprædikanten Jackson. Hvor meget Jesuiterne ere agtede af Øvrigheden, viser følgende Beretning, som Oberst Murphy, Unionens Agent hos Pottawatomierne, afgav i October 1857 til Præsidenten for Unionen: „Ghesen for Missionskolen i St. Maria, P. Dyrink, er en for sit Embede aldeles kvalificeret Mand, som har en grændseløs Energie, en uroffelig Vedholdenhed og en glødende Attraa til at hellige sig Pottawatomiernes dyrebareste Interesser. Den intelligentere Deel af Indianerne veed meget godt, at de foruden Skolens beundringsværdige Organisation endnu ikke noksom kunne statte alle de Belgjæringer, hvormed han har overøst hele Stammen ved at overbevise dem om Arbeidets og Jorddyrkningens Vigtighed. Den smukke og hensigtsmæssige Indretning af Skolebygningerne i St. Maria fremkalder alle Rejsendes Beundring; den til Pigerne bestemte Afdeling af Skolen staaer under Ledelsen af ti Søstre du sacre-coeur, hvis Forstanderinde er M. Lucille. Fornemme Rejsende besøge ofte Skolen, og naar de see de pottawatomiske Pigers fine Sæder, Reenlighed og Munterhed, saavel som den Orden, der hersker i Glasferne, give de ikke blot deres Bisald tilkjende, men undres ogsaa over at finde en saadan Anstalt midt iblandt Indianere. — Jeg ønskede meget at kunne give en ligesaa gunstig Beretning om den anden Skole, som staaer under Baptistsprædikant Jackson's Ledelse, men min Samvittighed tillader det ikke. M. Jackson har et kjærlighedsfuldt Hjerte og ønsker meget Skolens Opblomstring, men den er underkastet en Misffjebne, som jeg ikke kan forklare mig. Jeg maa bekjende, at Regjeringen med Hensyn til de paa denne Anstalt anvendte Pengesummer nok havde Ret til at vente et andet Slags Skole.“ Dette Document er tilligemed P. Dürink's detaillerede Beretning bleven publiceret af Congressen i Washington. Man paaaffønner saaledes officielt Jesuiternes og Ordenssøstrenes velsignede Virksomhed for at civilisere de Bilde, medens man tillige bekjender Methodistprædikanternes Afmagt, der ville rivalisere med vore Missionairer. Oberst Murphy seer i For-

Skjellen imellem disse Resultater en „uforklarlig Mislykke“; men denne Forskjel er mindre uforklarlig for dem der vide, at Brangtroen overalt er uden Kraft til det Gode.

— P. de Smet S. J., den berømte Indianerapostel, har, som tidligere meldt, paa Regjeringens Anmodning modtaget Feltpræstens Post ved Expeditionen imod Mormonerne. Da Mormonerne have underkastet sig, vil de Smet nu, som han først havde besluttet, begive sig til de vilde Indianerstammer i Oregondistrictet. Han har allerede forud affendt en stor Mængde Utenfilier for de forskjellige Missioner. Mange Katholiker i St. Louis bidrage rigeligen, for at forskaffe ham det Nødvendige; saaledes vægrede f. Ex. et Handelshuus, hos hvilket han havde kjøbt for 400 Dollars Varer, sig ved at modtage Betaling. Et Handelselskab overtog den frie Transport af Kisterne, som ellers vilde have kostet over 1000 Dollars. — Det synes, at man i nogle af Unionens Stater endnu lettere opnaar Egteskabsfilismisser, end i andere, hvilket foranlediger Mange til at forandre Bopæl, for desto før at komme til Maalet. Saaledes læser man i New-York-Herald af 15. Juni: „Der er i det Mindste 2000 Personer af begge Køn fra de forskjellige Stater i Unionen, som for Diebliffet opholde sig i Indiaia og Illinois, blot for at opnaae snarlig Skilsmisse fra deres Koner eller Mænd.“

Rettelser.

I forrige Nummer, Side 306 Linie 24 fra oven, læs: han istedetfor ham, og Side 315 sidste Linie: Skriftemaal istedetfor Skriftemaalet.

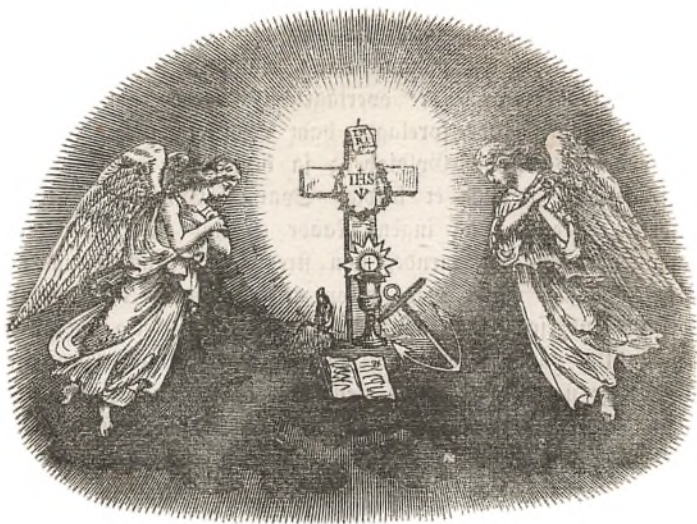
Kirkelig Erindringstifte.

Søndagen d. 10. October. — 20. Søndag efter Pintsje. — Guds-tjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Hoimeesse, med tydst Præbiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt.

Søndagen d. 17. October. — 21. Søndag efter Pintsje. — Guds-tjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Hoimeesse, med danst Præbiken. — Efterm. Kl. 3 Broderskabsandagt.

Kjøbenhavn.

Louis Kleins Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for kattholste Christne.

6te Aargang.

Nr. 22. Søndagen den 24de October. 1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hver anden Søndag og leverer Subscriberne deduden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedkommissionair, Hr. Kunsthandler **C. M. Blaufesteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 M. 8 Sk. Kvartalet.

Thomas More, ogsaa en engelsk Martyr.

Som Cantzler kunde da Sir Thomas paa ingen Maade mere undgaae Følgerne af det bedrøvelige Forhold, hvori hans kongelige Herre var bleven indviklet ved sin lidenskabelige Tilbøielighed til Anna Boleyn. Ja, det viste sig snart, at Kongen netop for dette sit „store Anliggende“ Skyld havde udmærket Sir Thomas med en saadan ophøiet Værdig-

hed, for derved om muligt at rokke den store Mands ubøielige Charakter og opnaae hans Samtykke til Skilsmisſen. Keppe havde derfor More overtaget ſit Embede ſom Cantſler, førend Kongen atter forelagde ham Spørgsmaalet angaaende ſit første Egteſkabs Gyldighed; ja han troede endog ſaa ſikkert at ville opnaae et heldigt Svar af Cantſleren, at han anbefalede denne, paa ingen Maade at tale eller gjøre noget angaaende dette Anliggende, ſom ſtred imod hans Samvittighed, men meget mere netop at tage denne til Rettesnor for ſin Underſøgelse. Sir Thomas lod det virkelig ſaa meget ſom muligt være ſig magtpaaliggende, ved gjentagne Drøftelser at opdage noget, der kunde tjene til at afgjøre dette Spørgsmaal efter Kongens Daffe; og da han ved ſin Grandſkning ikke kunde komme til et for Kongen heldigt Reſultat, anmodede han denne om, at ville navngive ham nogle Mænd, med hvilke han kunde raadſøre ſig om dette Anliggende. Henrik udvalgte dertil den berygtede Cranmer, Erkebifkop af Canterbury, endvidere Lee, Richard Fox og Nicolaus fra Italien, alleſammen Doctorer i Theologien og den canonifke Ret. Efterat Sir Thomas havde holdt flere Conferentſer med diſſe, og havde læst og atter læst Alt hvad der var bleven ſkrevet angaaende denne Sag, blev han ſun endnu mere beſtyrket i ſin Overbeviſning. Han begav ſig derfor til Kongen og erklærede ham paa ſine Knæ: at intet faldt hans Hjerte ſaa beſværligt ſom den Tanke, at han ikke var i Stand til at finde nogen Udvei, for at kunne bidrage noget til at tilfredſtille Hans Majestæts Daffe angaaende hiint Anliggende, uden at beſmitte ſin Samvittighed. Kongen ſvarede ogſaa denne Gang med naadig Venlighed, idet han tilſvædede, at han i Fremtiden ikke mere vilde falde More til Beſvær, ei heller fremdeles forurolige hans Samvittighed. Vel holdt Kongen ſit Ord, at han fra nu af ikke mere vilde beſvære ham med dette Spørgsmaal; men angaaende Foruroligelsen, da ſkulde den netop først rigtig begynde.

Imidlertid vedblev Anna Boleyn ved ſin Ynde og ſine qvindelige Intriguer meer og mere at hævde ſit uindſtrænkede Herredomme over Henrik. Efterat Skilsmisſeretten var bleven hævet, ſøgte han, ſaſt beſlutter paa at ophøie ſin Elſkede

paa Thronen, paa en anden Maade at opnaae sit Formaal. Den nye Læres Grundsætninger fandt en ivrig Underinde og Forsvarerinde i Anna. Ogfaa Kongen begyndte efterhaanden at tale om et sidste Forsøg paa at gjøre den pavelige Stol tilbøielig for hans Ønske, — og i Fald ogsaa dette skulde mislykkes, maatte Paven opsiges Lydigheden og een af Biskopperne udnævnes til Patriark i England. For at sætte Paven i Stræk, sendte Henrik's Tilhængere baade i Over- og Underhuset, en truende Skrivelse til Rom, hvori de bevarede sig over, at Afgjørelsen af Kongens „retfærdige“ Sag blev trukken i Langdrag og saaledes den offentlige Ro i England truet med Fare. Endelig var det den milde Thomas Cromwell, som gjorde en Ende paa al Tvivlraadighed ved at henvise Kongen til de tydske (protestantiske) Fyrsters Exempel. Thi havde ikke ogsaa Landgrev Philip af Hessen indgaaet et dobbelt Ægteskab, og det endog med selve den store Reformator Luther's Indvilgelse? Hvorfor kunde ikke en Konge af England gjøre det Samme? Saaledes var da Frasalidet fra Rom, d. v. s. fra den katholske eller almindelige Kirkes Overhoved, saa godt som fuldent. „Suprematseden“ udstededes, ifølge hvilken enhver Underfaat under Livsstraf maatte bekjende sig til den nye Troesartikel: at Kongen af England var i Besiddelse af hele den geistlige Magt og Kirkens retmæssige Overhoved i England. Bægringen af denne Ted behandledes og straffedes som Høiforræderi — forfærdelige Udgifter for More, denne den katholske Kirkes saa trofaste Søn! For ham og hans uroffelige religiøse Overbeviisning var det da en Umulighed, fremdeles at forblive i Cantslereembedet. Snart var hans Beslutning gjort, at tage sin Afsted fra denne for hans Sjæls Frelse saa farlige Embedsstilling, omendkjøndt ogsaa denne Fratrædelse medførte store Bausfæligheder og Ulemper, som han nok kunde indsee. Den 6. Mai 1532 nedlagde Sir Thomas det „store Segl“ i sin Konges Hænder. Kongen modtog hans Afsted i Naade, eller bedre sagt, med den allerstørste Forbittrelse, idet han ansaae Cantslereus Skridt som et Beviis for, at denne misbilligede hans hele Adfærd. I Virkelighed forvoldte denne Begivenhed Henrik stor Skade i det offentlige Omdømme: thi

hele England vidste, at Sir Thomas havde erklæret sig imod den tilstgitede Skilsmisse, og hans Anskuelse vare meget agtede baade i Ind- og Udlandet. Hvor let kunde hans Exempel ikke ogsaa indtage Mange blandt Folket mod Kongen og hans „store Anliggende“ og atter gjøre hans Modstandere modige, idet disse fra nu af ligesaa godt som Henrik og hans Parti kunde beraabe sig paa Autoriteten. Hvad var der da at gjøre? For at undgaae denne Ulempe, maatte Sir Thomas' Gjerning udlægges som Formastelse og som saadan exemplarisk straffes: thi det blev ved Henrik VIII.'s Hof anseet for Dpsetighed, naar man ikke uden videre bifaldt ham og alt det han gjorde. Imidlertid afholdt Kongen sig endnu fra Bold og strenge Forholdsregler mod Sir Thomas, hvad enten det stete af Frygt for Folket eller i Haab om, at More tilsidt endnu vilde komme til at svigte sin Charakters Uroffelheden. Sir Thomas vendte da med inderlig Glæde tilbage til sin elskede Families snevre Kreds for at hvile efter alle de Anstrengelser, Møisommeligheder og Ubehageligheder, med hvilke han havde havt at kæmpe, navnlig i de sidste Aar som Cantsler. Imidlertid skulde den No, som var bleven ham forundt, ikke være af Varighed: thi allerede viste sig det overhængende Uveir over Englands politiske og kirkelige Horizont, og Bredens truende Lynglimt blussede allerede hist og her paa de mørke Skyer. More vidste det og saae det; men hans Gudhengivenhed, hans uplettede, rolige Samvittighed, som han havde frelst for Hoflivets Fordærvelse og Snarer, forundte ham Mod og Kraft til at gaae endog de største Farer imøde med No og Standhaftighed.

Kort efter at More havde taget sin Afsked som Cantsler, udførte Kongen sit Forehavende: i Januar Maaned 1533 giftede han sig med Anna Boleyn under prangende Pomp og Høitidelighed og ophviede hende til Dronning paa Englands Throne.

Imidlertid ødelagde den tiltagende Lidenstabs lidet efter lidet alle ædlere Følelser i Kong Henrik's Hjerter samt hiin Mildhed, som netop er Fyrsternes skønneste Bryd. Besnæret af den Dvindes Intriguer, som hævdede Eneherredømmet over hans Hjerter, og ophidset af hendes Parti, gjennembrød og overfred han alle de Stranker, som Religion, Sædelighed, hans kon-

gelige Værdighed og Naturens Lov satte ham. Ubarmhertig sønderrev han alle det ædle Benskabs Baand og var da kun ene mere omgivet af de Creaturer, som ideligen smigrede hans lave Sandfærdighed og slavisk fejede hans tyranniske og tyranniserende Lidenskaber. Den tidligere saa venlige og meget afholdte Kong Henrik var nu bleven en grusom Herster og blodtørstig Tyran. Hans Undersaatter skulde da adlyde og i Alt underkaste sig hans Godtbeholdende og Herstervillaarlighed, ligesom meget om det var overeensstemmende med eller imod deres Samvittighed. Hvo som ikke vilde gjøre dette, skulde rammes af hans kongelige Brede's knusende Vælde. Den skulde tilintetgøres, som i Gjærning, Ord, eller ogsaa kun i Tanke vilde modstaae ham. Det kaldte Henrik den med Tidsaanden overeensstemmende Strengthed! — Endnu engang forsøgte Despoten ad Mildhedens Bei at faae More paa sin Side, — derefter fulgte Trudsel — indtil Dødens Rædsler, som Henrik dengang allerede havde bragt blodige Offre. Da hjalp det ikke mere, at More fra nu af iagttog den dybeste Tausshed angaaende Henrik's Anliggende, ei heller mere talte et eneste Ord om hans første Ægteskabs Uoploselighed: det var nok, at han tidligere havde udtalt sig desangaaende imod Kongens Ønske. More forudsaae den tilstundende store Kamp og gjorde Forberedelser, for som en Christen at kunne bestaae den. I Andagtsens Øvelser søgte han Trøst og Styrke til Udholdenhed. Lidt efter lidt gjorde han ogsaa sin elskede Familie opmærksom paa sit forestaaende Endeligt. Mere end nogensinde før talte han om det evige Liv, om Himmelens Glæder og Helvedes Piinsler og beskæftigede sig fra nu af næsten udelukkende kun med Om sorgen for sin Sjæls Frelse, hvorimod han ringeagtede alt Dvrigt. Han længtes efter Døden som efter en kjærkommen Ven; thi den hyppige Betragtning over det himmelske Paradises Fryd og evige Glæde havde mægtig hændraget hans Hjerte til hiint uforkrænkkelige Liv, hvortil Martyr døden ved Bøddelens Haand snart skulde forskaffe ham Udgang. Saaledes benyttede More den korte Tid, da han som Privatmand opholdt sig i Chelsea hos sin Familie.

Imidlertid pønsede Anna af Had til den forhenværende Gantsler, der endnu bestandig ikke vilde nedværdige sig til at

jamtykke i hendes Giftermaal, paa hans Undergang. Først sigtede man More for, at han havde ladet sig bestikke ved sin tidligere Embedsforvaltning. Det var ikke vanskeligt for ham, med et Par Ord offentlig for Domstolen at gjendrive sin uforstammede Anklager og ved et slaaende Modbeviis at godtgjøre sin Uskyld i denne Henseende. Derefter greb man en anden Leilighed, der netop frembød sig, for at anklage More. En phantastisk Person, den saakaldede hellige Tjenerstepige af Kent, havde spaaet Kongen Undergang, dersom han vilde lade sig skille fra sin første Hustru. Henrik lod hende dømme til Døden og tilligemed hende endogsaa henrette dem, som havde deeltaget i hendes Spaadomme ved at udbrede dem iblandt Folket. Desuden bleve alle de, som havde haft Kundskab derom og ikke anmeldt det, anklagede for, med Flid at have dulgt et Forræderi mod Kongen. Den sidstnævnte Klage rammede ogsaa More. Han havde nemlig hørt om denne Person og hendes Forudsigelser, og flere Gange skriftteligen advaret og fraraadet hende alle Ytringer med Hensyn til politiske Tilstande. Denne Gjerning, som var begrundet i More's menneskekjærlige Sindelag, blev da udlagt som om han havde lagt Dølgemaal paa hiint foregivne Forræderi: men i Grunden var dette kun et daarligt Paaskud og tillige et sidste Forsøg paa, ved denne Snare om muligt endnu tilfældt at tvinge More til at give sit Minde til den allerede fuldbyrdede Stilsmissje. Den nye Lord-Cantsler og Cromwell fik Befaling til at bestorme More med Trudsel desangaaende, som denne imidlertid med sin sædvanlige Ro erklærede for tomme Stramler, hvorved man vel kunde forstrække Børn, men ikke en Mand. More's Navn blev derpaa udsløttet i Parlamentsbillen. Kort derefter havde Sir Thomas en Samtale med Hertugen af Norfolk. Hertugen sagde: „Mr. More! det er en farlig Ting at stride med Fyrster; derfor raader jeg Eder til at give efter for Kongens Billie. Thi, ved Gud! Mr. More, Indignatio principis mors est.“*) — „Er det Alt, Mylord?“ svarede Sir Thomas. „Nu vel, da er der i Sandhed kun den

*) En Fyrstes Bredt volber Døden.

Forstjæl imellem Eders Naade og mig, at jeg maa døe idag, og I imorgen!”

Henrik var det da magtpaaliggende, at faae sit Ægteſkab med Anna Boleyn ſtadfættet og Børnene, der maatte blive ham fødte af hende, legitimerede ved Parlamentets Kjendelse. Til den Ende lod han den ſaakaldte Succesſions-Act forfatte og forelagde den begge Huſe i Marts Maaned 1534. Denne mindeſværdige Act indeholdt følgende Beſtemmelſer:

1. Kongens første Ægteſkab med Catharina er, uagtet den pavelige Diſpenſation, ugyldigt og magteſløft, efterdi det ſtrider baade mod gudsdommelige og menneſkelige Love.
2. Kongens Afkom af Ægteſkabet med Anna Boleyn naaer Thronen af England, først og fremmeſt Søønnerne, og naar ſaadanne ikke ere forhaanden, Døttrene.
3. Hvo ſom vover, hvad enten det er ved ſkrifter, Bøger eller Handlinger, at forvolde Kongens Krone Uroligheder, eller paa bemeldte Maade at virke til Skade for Hans Majestæt's legitime Ægteſkab med Anna og for Børnene af dette Ægteſkab, anſees ſom Høiforræder og ſkal ſtraffes ſom ſaadan (d: med Døden).
4. Alle Underſaatter i Riget ere forpligtede til at aflægge Eed paa denne Succesſions-Act og dens hele Indhold; hvo ſom vægrer ſig derved, anſees for ſkyldig i Fordølgelſe af Førræderie.

Parlamentet, ſom dengang allerede var bleven nedværdiget til en Forſamling af Kongens Creature og de laveste Krybere, gav uden videre ſit Samtykke til Alt og begge Huſe aflagde deres Eed paa Acten, førend de ſkiftes ad. Cantſler Audley, den berygtede Erkebifkop Cranmer og Hertugerne af Norfolk og Suffolk bleve udnævnte til Commiſſairer, for ogſaa at lade den ſamme Eed aflægge i Landet. Førſt kom Raden til Geiſtligheden i London, og af Lægmand var det kun ene Sir Thomas More, ſom tilligemed den ſik Befaling til at ſvørge paa Succesſionsacten. Det var et forfærdeligt Enten — Eller: enten at underkaſte ſig Kongens Billie, eller at hjemfalde til den nye Lovs fulde Strengthed. Men More be-

høvede ikke først da mere at fatte nogen Beslutning; han var allerede belavet paa det Børste. Førend han foretog sig den svære Gang til Lambeth, hvor han skulde møde for de ovennævnte Commissairer, fristede han og hørte med den inderligste Andagt den h. Messe, under hvilken han annammede den h. Communion. Med tungt Hjerter og forudfølende den tragiske Skjebne, som forestod ham, forlod han sit kjære Chelsee — for aldrig mere at see det igjen. Han kom til Lambeth. Acten forelagdes ham med det Forlangende, at han skulde sværge paa den. More erklærede det for uforeneligt med sin Samvittighed, at aflægge Ed paa hele Acten og dens hele Indhold, efterdi han saaledes ved Ed vilde bekræfte, at Henrik's første Ugteskab var ugyldigt, hvilket dog efter hans inderligste Overbeviisning slet ikke var Tilfældet. Cromwell derimod fordrede, i Dvereenstemmelse med sin Herskers Willie, at More ved en ubetinget Ed skulde underkaste sig Kongen. Derfor negtede More at aflægge Eden, og dermed var hans Skjebnes Lærning kastet. Fire Dage blev han holdt i Forvaring i Westminster=Abbediet og derpaa bragt til den saakaldte „Tower“, et fast Slot eller Citadel paa Østsidan af London, bestemt til at optage Statsfanger. Fængslet fandt i More en sand, christelig og taalmodig Fange. Hans Beskæftigelse bestod for det Meste i at bede, læse og forfatte gudelige, opbyggelige Afhandlinger, saasom det lille Skrift: „Ikke at frygte Døden for Troens Skyld.“ Sin „Forklaring af vor Frelfers Lidelseshistorie“, ligeledes forfattet der i Tower (1535), fik han ikke endt, men kom kun til det Sted, hvor det hedder: „Og de lagde Haand paa Jesus.“ — Endnu i Fængslet gjorde man Forsøg paa at vinde ham for Kongens Anliggende. Dertil vilde man benytte sig af hans egen Indlingsdatter Margaretha. Man tilstede hende fri Adgang til Fængslet i Haab om, at hun nok vilde faae ham til at underkaste sig Kongens Willie. Hun bestormede rigtignok ogsaa hans Faderhjerter med de mest indtrængende Bønner og Besværgelser. Men More blev urokkelig og var ikke at formaae til at handle mod sin Samvittighed og inderligste Overbeviisning. Til sidst kom ogsaa hans Kone Alice til ham og gjorde ham heftige Brevidelser for, at han for en Sag, hvortil endog Biskopper

og de lærdeste Mænd i Landet havde givet deres Samtykke, vilde forspilde sit Livs Lykke. More svarede hende rolig: „Hvor længe troer du at jeg muligen kunde leve endnu?“ „I det Mindste endnu tyve Aar og derover,“ var hendes Svar. „I Sandhed — gjenmælede More — havde du sagt nogle Tusinder Aar, det havde dog endnu været noget; og alligevel maa den kaldes en daarlig Kjøbmand, som udsætter sig for den Fare, for tusinde Aars Skyld at forspilde hele Evigheden.“

I mere end et heelt Aar havde More været i Fængslet. Da sendte Kongen en Commission med Cromwell i Spidsen til ham for at spørge ham om hans Mening angaaende Kongens „kirkelige Supremat.“ Den første Beslutning nemlig, som det syv Maanedes efter More's Fængsling (i November Maaned 1534) atter aabnede Parlament i al Underdanighed mod Henrik's Døste havde fattet, var følgende Forordning: „Kongen, vor øverste Herre, hans Arvinger og Efterfølgere skulle ansees som den engelske Kirkes eneste jordiske Overhoved og være i Besiddelse af fuld Myndighed til at undertrykke og udrydde alle Bildfarelser, Kjætterier, Misbrug og Forargelser“ — d. v. s. Henrik samt hans Efterfølgere bleve ved en Parlamentsact erklærede for og indsatte til den engelske Kirkes Baver. Denne Act kaldtes Supremat, fordi Kongen der ved tilkjendtes den høieste kirkelige Myndighed og Enevoldsmagten i den engelske Kirke. Der fordreides God ogjaa paa denne Act, og det var netop derfor, at den nævnte Commission ifølge Kongens Befaling kom til More i Fængslet for at udforske hans Mening angaaende denne nye kirkelige Grundlov. More svarede paa det Bestemteste: at han paa ingen Maade mere vilde blande sig i jordiske Anliggender, men hans eneste Beseftigelse var kun Betragtningen over Jesu Christi Lidelser og Tanken om sit Endeligt. Da man endnu vedblev at trænge ind paa ham, sagde han: „Jeg beder for Kongen og alle Menneffer; mod Ingen er jeg ildt findet, men ønsker Alle Godt. Hvis dette ikke er tilstrækkeligt til at frelse mit Liv, da vil jeg heller ikke leve længere. . . . Derfor

jtaaer mit stakkels Legeme til Kongens Naadig-
hed. Gid min Død maatte gavne ham!"

Kongen blev opbragt over dette gjenmislykkede Forsøg. Den 4. Mai 1535 lod han tre Carthäuser-Priorer tilligemed en P. Reynold henrette som Høiforrædere, fordi de havde vovet at erklære Erkjendelsen af det kongelige Supremat for ikke overeensstemmende med deres Samvittighed. Man førte de Ulykkelige, som det syntes med Flid, forbi More's Fængsel til Skaffottet. Da More blev dem vaer, beklagede han, at han ikke kunde gjøre dem Selvskab, og sagde til sin Datter Margaretha, som netop var tilstede hos ham: „See, Grethe, seer Du ikke, at disse lyksalige Fædre nu gaae saa glade til deres Død, som Brudgomme til deres Bryllup? Deraf kan Du see (min gode Datter!), hvilken stor Forskjel der er imellem de Mennecker, der have tilbragt deres Dage i et fromt, strengt og bodsærdigt Liv, — og de Mennecker, som have tilbragt al deres Tid i Glæde og Magelighed. Gud seer nu naadig ned paa deres møisommelige Levnet og taaler ikke, at de endnu længere skulle dvæle i denne Jammerens Dal, men optager dem hurtigt til Sin evige Bestuelse. Derimod værdises Din stakkels Fader, som har begaaet saa mange Synder, endnu ikke denne Salighed, men skal endnu plages og angstes i denne Verden."

Den 3. Juni kom atter kongelige Commissairer til More i Fængslet. Det var den frasaldne Erkebiskop af Canterbury, Lord-Cantsleren, Hertugen af Norfolk, Greven af Wiltshire og den uundværlige Secretair Cromwell. Den Sidstnævnte oplæste More's tidligere Erklæringer saavel som deres Indberetning til Kongen, og sluttede med de afgjørende Ord: „Enten maa I erkjende Henrik VIII. som den engelske Kirkes retmæssige Overhoved, eller tilstaae Eders Ondskab mod Eders Overherre." More svarede: „Jeg formaaer ikke at opdage nogen Ondskab hos mig, og derfor kan jeg heller ikke tilstaae nogen. Angaaende selve Sagen, da kan jeg ikke give noget andet Svar, end det jeg allerede har givet. Det smertter mig, at Hans Majestæt tænker saa ondt om mig. Jeg sætter min Fortrøstning paa det Haab, at der engang skal komme en Dag, paa hvilken Gud vil aabenbare min Ukyldighed baade for Kongen og hele Verden."

Fra den Tid af blev More paa det Allerstrengeste bevogtet som En, der snart skulde dømmes. Mr. Rich, Sir Richard Southwell og Mr. Palmer bleve sendte til Tower, for at tage alle Bøger og Skrivematerialier fra More, saa at han blev nødt til fremdeles at skrive Brevene til Sine med Kul paa sammensankede Papirstykker, og afbryde sin „Historie om Christi Lidelser“ ved de Ord: „Og de lagde Haand paa Ham og grebe Ham.“ Han lukkede derpaa Skodderne og holdt sine Betragtninger i Mørket. Da Lieutenanten for Bagten spurgte ham, hvorfor han gjorde det, svarede More med sin sædvanlige spøgefulde Munterhed: „Naar Varerne ere borte, maa man lukke Skodderne.“ — Medens Southwell og Palmer vare sybselsatte med at indpakke More's Bøger, begyndte Rich en Samtale med ham. More's Uttringer skulde — saaledes var det hans Hensigt — bemærkes af de to andre og senere stadfæstes af dem som Vidner. Rich tiltalte Sir Thomas i en smigrende Tone saaledes: „Mr. More — sagde han — I er en viis og hoilærd Mand, og navnlig meget kyndig i Kongeriget's Love, som det jo er bekjendt allevegne. Nu sæt, jeg var ifølge en Parlaments-Beslutning bleven ophvøiet til Landets Konge: vilde I da erkjende mig som saadan? Ja, Sir! svarede More. Sæt endvidere, vedblev Rich, Parlamentet havde besluttet, at hele Kongeriget skulde ansee mig som Pave: vilde ogsaa I da ansee mig for Pave? — Angaaende dette sidste Spørgsmaal, svarede More, da vil jeg først forelægge Eder et andet Tilfælde: sæt, Parlamentet udstedede den Lov, at Gud ikke mere skulde være Gud, hvad da? — Dertil har Parlamentet ingen Ret, svarede Rich. — Nu vel, ligesaa lidt — skal Sir Thomas have svaret ifølge Rich's senere Udsagn — ligesaa lidt kan Parlamentet gjøre en verdslig Fyrste til Kirkens Overhoved.“ — Paa Grund af dette eneeste foregivne Udsagn, som Rich paatog sig at ville godtgjøre for Retten, blev Sir Thomas anlagt for Høiforræderi, efterdi han havde benegtet Kongens (geistlige) Supremat.

Saaledes havde alle Forsøg paa at vinde Sir Thomas for Kongens uretfærdige Fremgangsmaade, hidindtil viist sig aldeles frugtesløse. Henrik VIII. besluttede derfor, nu endelig at gaae til det Yderste og vise More Dødsstraffens Nødvendighed,

for hvilke endogsaa den Kraftigste gyyer. Dersom More ogsaa endda vilde vedblive sin Mening, skulde Lovens hele Strengthed ramme og knuse ham som En, der havde vovet at modsætte sig den kongelige Billie. Efter 14 Maaneders og 13 Dages Fængsel blev derfor More den 1. Juli 1535 stævnet for Rettens Stranker. Det var den samme Domstol, for hvilken han selv engang som Dommer under saa stort Bisfald havde ført Forsædet. For at forhøje Indtrykket af denne Scene, blev han fra Tower tilføds ført midt igjennem Londons mest folkerige Gader til Domhuset. Der blev Anklagen mod ham oplæst: den var lang, forviklet, fuld af overdrevne Paaastande og med Flid saaledes forfattet, for at overvælde og forvirre More's udmærkede Hukommelse. Henrik frygtede nemlig for hans Belægenhed og Anseelse. Klagefristets Hovedindhold var følgende: At More havde misbilliget Kongens Ægteskab med Anna Boleyn; endvidere, at han haardnakket og forræderisk havde forkastet den nye Parlamentsbeslutning, at Kongen var den engelske Kirkes Overhoved. For at beviisliggjøre det Sidste, beraabte man sig paa hans nys fremførte Samtale med Rich i Tower; fremdeles, at More fra Fængslet havde skrevet Breve til Biskop Fisher (More's fortrolige Ven, der ligesom han maatte lide Martyr døden). Af alt dette droges da den Slutning: at More var skyldig i Høiforræderi, efterdi han havde sat sig op imod Rigets Love og benegtet Kongens Magt. Efter at Oplæsningen af dette vidtløftige Klagekrift var endt, henvendte Lord-Cantsleren og Hertugen af Norfolk sig til More og tilbød ham paa Kongens Begne Tilgivelse, hvis han vilde give Afkald paa sin halsfarrige Mening.

Fattet og bestemt svarede More: „Meget ædle Lords! Jeg har Aarsag til at takke Eder for denne Eders Godhed. Imidlertid bonfaldt jeg den Almægtige om, at Han ved Sin Naade vil opretholde mig i mit Sindelag — og det endog indtil Døden.“ — Derefter begyndte han med at forsvare sig imod de enkelte Anklagepunkter, og det med en jaadan Klarhed, Skarpfindighed og uimodstaaelig Beviisskraft, at hans Dommere kom i stor Forlegenhed. De vidste ikke at fremføre noget andet til

hans Befkylding end det almindelige Ord Ondskab, som de oven i Kjøbet ikke vare i Stand til at godtgjøre ved nogenfomhelst særskilt Kjendsgjerning. Da kaldte man paa Rich, som traadte frem og bevidnede, at More ved hiin Samtale i Fængslet havde erklæret Kongens Supremat for noget Uretfærdigt, og bekræftede sit Udsagn med en falsk Eed. Forbauset og oprørt over en saadan Nederdrægtighed reiste More sig og jagde i en høitidelig Tone: „Mylords! var jeg en Mand, som ikke brød mig om Eden, da behøvede jeg ikke i denne Stund og paa dette Sted at staae som Sagvolder; og naar den Eed, som J, Mr. Rich, saa nyligen har afslagt, er sand, da beder jeg Gud, at Han aldrig vil lade mig skue Sit Ansyn!“ — Derefter fremførte han aldeles efter Sandheden hele den Samtale, som han havde havt med Rich. Rich beraabte sig paa de to Andres (Southwell's og Palmer's) Bidnesbyrd, der havde hørt Samtalen og kunde bevidne hans Udsagns Sandhed. Men disse undskyldte sig med, at de havde været altfor meget sysselsatte med at indpakke Sir Thomas' Bøger til at de havde kunnet lægge Mærke til Samtalens enkelte Ord. Omendkjøndt saaledes Rich's Udsagn mod More ikke kunde beviitliggjøres, overgav dog Dommeren uden videre Søgmaalet til de 12 Eedsvorne, af hvis Kjendelse da More's Liv eller Død var afhængig. De Eedsvorne traf sig tilbage, men vendte allerede efter et Dvarteers Tid tilbage til Domsalen. De kunde vel neppe have gennemlæst, end mindre nøiere overveiet Klagestriftets Indhold i saa kort Tid. Imidlertid kjendte de jo Kongens Billie, og derfor udtalte de deres „Skyldig!“ Strax skyndte Cantsleren, som Forstander for Commissionen, sig med at stride til Dommens Afgjælse. Da More bemærkede hans Tilfomhed, jagde han: „Mylord! da jeg endnu var Dommer, var det Brug at spørge Sagvolderen, om han endnu havde noget at fremsøre til sit Forsvar, førend man affagde Dommen.“ — Da standsede Cantsleren og spurgte More, om han da havde noget at sige? Derpaa tog More til Orde og sagde: „Denne Anklage mod mig, Mylords! støtter sig paa en Parlaments-Act, der ligefrem strider imod Guds og Hans hellige Kirkes Love. Ingen blot verdslig Fyrste er berettiget til at anmasse sig Kirken's Styrelse, hvad enten det er Styrelsen af hele Kirken eller

en Deel af den. Denne er ene og alene den romerske Stols Privilegium, hvilket af vor Frelser Selv, da Han endnu dvælede herneben, er bleven betroet til den h. Petrus og hans Efterfølgere, Biskopperne af Rom. Derfor er det iblandt katholske Christene ikke tilladt, at paalægge en Christen den Forpligtelse, at adlyde den bemeldte (Parlaments-) Beslutning. Dette Kongerige, som kun er et Lem og en lille Deel af Kirken, har ikke Ret til at udstede en særskilt Lov, der afviger fra hele den katholske Kirkes almindelige Lov — ligesaa lidt som den gamle Stad (Old-Town) i London, som kun udgjør en Deel af hele Kongeriget, kan give en mod en Parlamentsbeslutning stridende Lov, som skulde medføre Forpligtelse for hele Riget. Desuden strider hiin Lov ogsaa imod Rigets hidtil uigjensindelige Rettigheder og Statuter, saaledes som det klart fremgaaer af Magna-Charta.*) . . . Hiin Lov strider imod det hellige Løfte, som Hans Majestæt, liig enhver kristelig Fyrste, under stor Høitidelighed har aflagt ved sin Kroning og bekræftet med Eed. England handler urigtigt ved at negte den romerske Stol Lydighed, ligesom et Barn der opsigter sine Forældre Lydigheden. Thi i lige Maade, som den h. Paulus skriver til Corintherne: „Jeg har gjenfødt eder, mine Børn i Christo“ — saaledes burde da vel ogsaa den værdige Pave St. Gregorius den Store tilraabe os Engländerne: „I ere mine Børn, thi jeg har banet eder Veien til Saligheden.“ En Søn er formedelst Fødselen sin Faders Barn; saaledes ere ogsaa vi ved Gjenfødselen blevne Kirkens aandelige Børn.“

Her afbrød Lord-Cantsleren ham og henviste ham til „saa mange Biskopper og lærde Mænd i England,“ der havde givet deres Samtykke til Parlamentsbeslutningen. More svarede: „Der gives endnu mange lærde og fromme Mænd, ikke blot i dette Kongerige, men i hele Christenheden, af hvilke hver Gang ti mod een ere af min Mening. Men dersom jeg desuden vilde tælle alle hine høilærde Doctorer og fromme Fædre, som allerede ere hedengangne og af hvilke mange nu straae som

*) Det store Frihedsdocument, som Kong Johan af England gav sit Rige i A. 1216, og hvori Kirken i England fritages for alle egenraadige Indgreb fra Kongernes Side.

Helgener; da er jeg forvisjet om, at deres Tal, som have tænkt saaledes som jeg, er endnu langt større."

Efter at have hørt saadanne alvorlige og unegtelige Sandhedsord, fandt Lord-Cantsleren det for betænkeligt alene at paatage sig Ansvarligheden for den Dom, han stod i Begreb med at affige over More. Derfor spurgte han offentlig for Domstolen Lord-Overdommeren om hans Mening angaaende Anklagens Gyldighed eller Ugyldighed. Denne gav det forskruede Svar: „Mine Herrer alle tilsammen, ved St. Juliana! (hans sædvanlige Bekræftelsesformel), derjom Parlamentsbeslutningen ikke er imod Loven, da er ogsaa Anklagen saavel som Dommen retslig begrundet." -- „Nu vel, Mylords!" sagde Cantsleren, I have hørt hvad Overdommeren har sagt." Strax derpaa skred han til Dommens Bekjendtgjørelse:

„Sir Thomas skal af Sheriffen William Kingston tillands bortføres herfra til Tower, derfra, bunden til en Slæde, trækkes midt igjennem London's gamle Stad til Tyburn, hænges der, indtil han er halvdød, derefter endnu levende nedtages, hans Lemmer stamferes, Underlivet opstæres, Indvoldene opbrændes, hans Fjerdedele udstilles paa den gamle Stads Port og Hovedet paa Londons Bro."

(Sluttes i næste Nr.)

Kirkelige Efterretninger.

England. Fædrene af den h. Franciscus af Assisi's Orden, i England i Almindelighed kaldede Graabrorene, betræde nu atter det Land, fra hvilket de for 300 Aar siden bleve fordrevne som Følge af Reformationens Indførelse i England. Bicomten Feilding har skjenket Capucinerne en Kirke samt tilstrækkeligt Jordegods til at bygge et Kloster i Pantasaph i Diocefet Shrewsbury. Klosterets Opbyggelse er allerede bleven paabegyndt og vil snart være fuldendt, naar tilstrækkelige Midler ere forhaanden. P. Seraphicus, understøttet af Biskoppen af Shrewsbury, har nu henvendt sig til Katholiker-

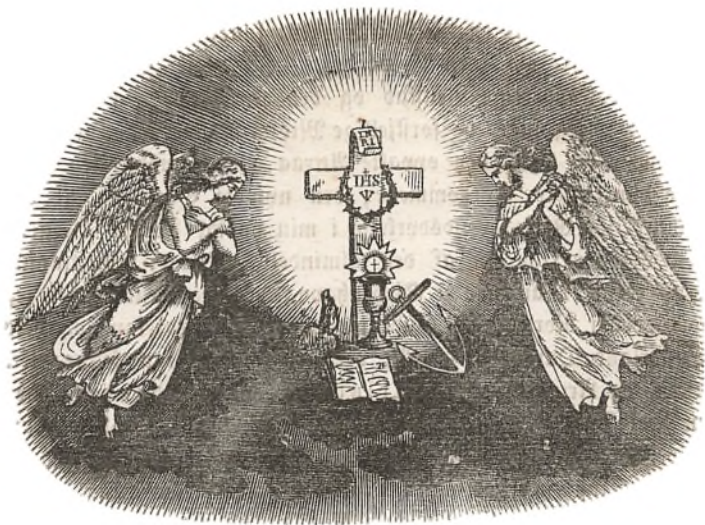
nes Gævmildhed for at opnaae de nødvendige Pengemidler til Bygningens Fuldbendelse. Den nævnte Biskop har aabnet Subscriptionen med 2500 Fr. og Vicomten Feilding med 25,000 Fr. Disse og mange andre talrige Bidrag fremme Klosterets Opførelse meget, især da ogsaa mange betydelige Bidrag indløbe fra Frankrig. Den h. Fader viser stor Deeltagelse for dette Værk og har udtalt en særdeles Velsignelse over alle dem, som efter deres Formue ville yde deres Bidrag til Opbyggelsen af nævnte Kloster.

Constantinopel. Den 12. September fandt Skoleprøven og Præmieuddelingen Sted i de barmhjertige Søstres her-
værende Skole og den 17de i Lazaristernes Skole. Især tiltrak de barmhjertige Søstres Skole sig Opmærksomheden, som bliver bejogt af mere end 200 tyrkiske Pigebørn. Eleverne blive optagne i deres fjerde Leveaar og underviste i at læse og skrive det arabiske Sprog og i Haandarbejder; de Større lære ogsaa Fransk. Lazaristernes Drengeskole nyder den samme Ugtelse, og dens Forstander, P. Nugeant, har erhvervet sig en saadan almindelig Tillid, at Israelliter og Tyrker kappes om at betroe ham deres Børn, overbeviste om, at de blive behandlet med samme Kjærlighed, som de Christnes Børn.

Kirkelig Erindringsliste.

- Søndagen d. 24. October. — 22. Søndag efter Pintsje. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med tybsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt, med Catechisation.
- Torsdagen d. 30. October er befalet Vigilie = Fastedag til Allehelgensfest
- Søndagen d. 31. October. — 23. Søndag efter Pintsje. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse, med tybsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt.
- Mandagen d. 1. November. — Allehelgensfest. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 høitidelig Levitmessje, med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 høitidelig Vesper, og derefter aflynges Psalmen „Miserere“ som Forberedelse til
- Tirsdag d. 2. November. — Alle sjæledag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 6 og 8 stille Messje. — Kl. 10 høitidelig Sjølemessje, med dansk Prædiken.

Kjøbenhavn.

Skandinavisk Kirketidende

for katolske Christne.

6te Aargang.

Nr. 23. Søndagen den 7de November. 1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hver aften Søndag og leverer Subscribenterne deduden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Konsthandler **C. M. Blansensteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 M. 8 S. Kvartalet.

Erindring til Norden

fra

J. P. Stub,

Præst i Barnabiterordenen.

Lurin, d. 1. October 1858.

En Nordmand, der skriver fra Italien til sine kjære Danske og Nordmænd, en katolsk Præst, der efter 32 Aars Ophold i

Italien har gjort en Reise i Norden, kunde have mangfoldige Sager at tale om i en Grindring. Ja visstelig, de Indtryk jeg fik, det inderlige Venfskab og den Kjærlighed jeg fandt, de Fremfritd jeg faae, de forskjellige Misforftaaelfer og Fordomme jeg hørte og læfte, den oppatte Uttraa efter Sandhed jeg mærkede blandt felve Fordommene; den nyfødte Barndom af den almindelige Kirkes Gudsdyrkelfe i min yndige Fødeby Bergen; den vorende Ungdom af den almindelige Kirke i Christiania; dens rolige Manddom i Kjøbenhavn; det jeg tænker, det jeg haaber om Norden, det Gode jegønfter mit Fædreland og dets Søfterland Danmark — Alt dette med Mere kan fræve, ikke alene en Artifel i „Skandinaviſk Kirketidende“, men en heel Bog. Bogen ſkal jeg ogſaa med Guds Hjælp udarbeide, ſaa fuld af Kjærlighed til Skandinavien, ſaa fuld af vigtige Ting, ſaa god ſom jeg formaaer det. Men Skandinaviſk Kirketidendes katholſke Læſere i Kjøbenhavn maae dog ifølge et givet Loſte førſt og fremmeſt faae en forfattet Grindring fra mig.

Som maaſkee mine ærede Læſere allerede vide, forlod jeg mit Fædreland allerede i en ung Alder, med ganſke andre Tanker end at blive Katholik, med ganſke andre Tanker end at blive katholſk Præſt; men jeg har ſiden ikke nokſom funnet takke Gud, fordi jeg er bleven et Barn af Hans enefte, almindelige, jande Kirke og Præſt i ſamme. Da jeg ſom ung reiſte fra mit Fædreland, var der aldeles intet Spor til, at den almindelige Kirke nogenſinde vilde blive gjenoprettet, efter at den for 300 Aar ſiden med Bold var bleven udjaget af Landet. Dog har jeg i mange Aar haabet og bedet derom; ogſaa mange Andre have haabet og bedet. Gud har bønhørt os! — Det er da let at forſtaa, at jeg blev rørt og næſten forundret, da man, ved mit Beſøg hos mine Kjære i Norden i Auguſt og September, endogſaa bad mig om at prædike i mit Modersmaal, førſt i den vakre katholſke Kirke i Christiania, ſiden i det lille katholſke Capel i Bergen, og ſlutteligen ogſaa i den ſnuffe katholſke Kirke i Kjøbenhavn. Rørt og forundret var jeg, da jeg virkelig prædikede. Men jeg blev tillige forlegen og forbauſet, da nogle Benner, ogſaa paa andre Benners Vegne, forlangte, at jeg ſkulde overgive en af mine Prædikener til „Skandinaviſk Kirketidende“ i Kjøbenhavn. Jeg havde Intet at give; jeg havde,

som man vel nok kan begribe, ikke havt Tid til at skrive Noget op; jeg brugte alene Hjertets Sprog baade paa Prædikestolen i Christiania og Kjøbenhavn og paa Altertrinet i Bergen. Men jeg maatte alligevel love, snart at sende nogle Ord til „Kirketidenden“ fra Italien, dersom det var mig muligt. Muligt har det været, og jeg maa holde hvad jeg har lovet.

Jeg beder alle dem, som godhedsfuldt ville erindre mig og min Reise, at de helst mindes det jeg har sagt om Kjærligheden til Gud og til Næsten. En Prædiken formaer jeg ikke at nedskrive til Tidenden, da hiin høitidelige Stemning, som fordres til denne Gjenstand, for Tiden mangler mig, og jeg troer at det overhovedet er meget gavnligere at høre en Prædiken end at læse den, samt at det ogsaa er bedre at læse en Prædiken i en Bog end i en „Tidende.“ Jeg skal imidlertid her kort forklare hvorfor jeg saa gjerne talte netop om Kjærlighedens Bud, som Søndags-Evangeliet fremstillede mig, baade i Bergen og i Kjøbenhavn.*)

Af Sandheden fremspringer og fremmes Kjærligheden; eller de ere næsten Et og det Samme som omtrent Lys og Flamme; de ere to Sødfænde, der skabes af Guds Raade som Tvillinger i vor Aand og i vort Hjerte. Naar nu Sandheden udbreder sig i mit elskede Fædreland og i Danmark, vil ogsaa Kjærligheden udbrede sig; naar Kjærligheden tiltager, vil og atter Sandheden udbrede sit Lys meer og mere. Og hvor findes den Sandhed, den Tro, som er virksom i Kjærligheden?

Mange fromme og lærde Protestanter tilstaae selv, at den saakaldede Reformation i sin ubesindige Hefstighed, nedrev og forkastede mange vigtige Sætninger og Dogmer af den almindelige Christendom; og jeg fra min Side maa bekræfte med bedrøvet Hjerte, at, efter Reformationen, blot en Deel af Christendommen blev tilbage i Norden. Men hvor er da den hele Christendom? Den er i den „almindelige“ Kirke, nemlig i den „katholske“, der aldrig adskiller og løsriver Sandheden fra Kjærligheden, Troen fra Kjærlighedens Be-

*) Jfr. Mæsjebogen, 12. og 17. Søndag efter Pintsfe.

vifer og Gjærninger, der aldrig har lært, aldrig vil lære: at Troen alene retfærdiggjør Mennesket.

Det er ikke her Stedet at erindre, hvorledes dette ulykkelige og vanhelligende Ord alene (hvilket Luther med beklagelsesværdig Letfindighed og Egenraadighed tilføiede i sin tydske Oversættelse af Bibelen*) i Brevet til Romerne, og i sin Theologie) vildlede hans egen Samvittighed, vildlede den offentlige Samvittighed og voldte stor Skade baade for Troen og den kristelige Kjærligheds Værker. En saadan Lære om Troen som den alene retfærdiggjørende, var stridende mod den h. Pauli Lære, var stridende mod den almindelige Kirkes Lære.

Gud see Tak, den almindelige Kirke lærer hvad den h. Paulus lærer, hvad den h. Jacobus lærer, hvad den h. Petrus lærer, hvad Jesus Christus lærer! Den Tro, der, ifølge den h. Paulus, retfærdiggjør uden Jødedommens og Trældomslovens „Gjærninger“**), er den levende Tro, den virksomme Christendom; og denne levende Tro er altid ledsaget af og virker nødvendigen og bestandig med Kjærlighed, med Ydmyghed, med Anger, med Tillid, med Bodfærdighed, med kristelige Gjærninger, og da er den ikke alene. Er Troen alene, da er den død; og den døde Tro retfærdiggjør ingenlunde. — Ak, hvilken taabelig Disput om Tro og Gjærninger! Dersom Luther og hans Efterfølgere havde været saa gode kristne Philosopher og Theologer som de vare heftige i deres oprørske Iddannelsingskraft og dygtige i at undskylde deres udskældende Bandel ved Læren om Troen alene, da havde de forstaaet, at naar Troen er levende, er den selv en god Gjærning; den er nemlig en Guds Naades Gjærning i vor

*) Rom. 3, 28. I Kjøbenhavn læste jeg i Luther's tydske Oversættelse: durch den Glauben allein; her (i Turin) har jeg en tydsk protestantisk Oversættelse, der siger: allein durch den Glauben. Men hvad enten det staaer bagefter eller foran, er og forbliver dette „allein“ dog altid en utilgivelig Forvanskning af den hellige Skrift.

**) Det er klart, at den h. Paulus taler i sit Romerbrev mod hine Jødechristne, der vilde indføre Omfærelsen og alle Moselovens Gjærninger i Christendommen. — Men han har ikke bestomindret ikke noget „allein“ i sin Text.

Sjæl, den er en indvortes Gjerning i vor Sjæl, den er en indvortes Gjerning af Sjælen, der medvirker med Guds Raade, idet den troer.*) Skulle vi, eller skulle vi ikke engang faae Ende paa denne uhyggelige Disput? skulle vi bortsende fra Norden dette upassende og udelukkende Ord „a l e n e“?

Dg dersom det lykkes at bortsende dette „a l e n e“, der bruges om Troen; dette „a l e n e“, der bruges i altfor mange andre lignende Tilfælde i Nordens Theologie; og dersom man fjerner alt det Skjæve og Udelukkende: da vil ogsaa den almindelige Kirke atter oplukke sine hellige Porte for vore Landsmænd. Den Tid vil med Guds Raade komme. — Sandheden er evig, men ikke Bildfarelsen.

Dg vi, som ved Guds Raade allerede have aabnet vor Aand og vort Hjerter for den hele Christne Tro, lader os nu ogsaa meer og mere aabne vor Aand og vort Hjerter for den hele Christne Kjærlighed. Dette er da min Erindring.

Jeg prædikede og jeg gjentager det her i saa Ord, at, naar vi kjende Gud ved Troen, da maae vi ogsaa elske Ham; den, som virkelig kjender Gud, den vil elske Ham virkelig. Gud er al Skjønheds Skaber, Gud er al Sandheds Kilde, Gud er al Godheds Gud; naar vi da bemærke det Skjønne i Naturen, naar vi statte alt det Sande, naar vi ere taknemmelige for det Gode, vi selv have modtaget, da maae vi elske Gud. Disse Tanker udviklede jeg idet jeg prædikede, men behøver ikke at udvikle dem her paany i denne Erindring.

Vi burde, om vi end ikke havde det Bud at elske Herren, bede Ham om Tilladelse dertil. Men han hjælper vor Strøbelighed ved sit naadige Bud. Hvor høist elskelig er ikke Herren! Han befaler os at elske Ham af vort ganske Hjerter; derfor bør vi lade Kjærligheden til Gud herse over alle vort Hjertes Tølelser og give Herren vort hele Hjerter. Han vil, at vi skulle elske Ham med vor ganske Aand, og vi bør derfor indvie Ham vor Aands Tanker og ofte opløste dem til Ham ved Bønner og fromme Betragtninger. Han befaler os at

*) Naar man siden vil forbedre Luther's Lære ved at sige, at Kjærlighed, Tillid, gode Gjæringer ogsaa ere a l e n e Troens Frugter, kommer denne fra den gammekatholske Lære hentede Forbedring for silde.

elske Ham af vort ganske Sind og af alle vore Kræfter: vort Sind bør altsaa være hengivet til Hans Villie; vore Sandser bør tjene til Hans Ære og Forherligelse. Dette var Æmuet for mine Ord, som Gud i Sin Misfandhed velsignede.

Paa flere Maader kunne vi give Beviser paa vor Kjærlighed til Gud, men fornemmelig ved at følge alle Hans Love, fornemmelig ved at adlyde Ham i ogsaa at elske vor Næste ligesom os selv. Heraf tog jeg da Anledning til i Guds Navn at formane mine elskede Tilhørere til at øve Kjærlighed, ikke alene til Slægtninge og Troesfæller, men til alle Mennesker, til Venner og Fjender, til Sunde og Syge, til Rige og Fattige, til Levende og Døde. Kjærligheden bør være almindelig (katholisk) som Troen. Vi som leve i den almindelige Tro, bør øve og vise den inderligste, den høimodigste Kjærlighed til Næsten, endog ved glad Dpoffrelse af vore Behageligheder, af vore Bequemmeligheder, af vor No, for at gjøre vor Næste en Tjeneste og yde ham Bistand. Kjærligheden er et Vidnesbyrd om Troen. De Christnes Kjærlighed har bragt Mange til Christendommen; og det var ogsaa Katholikerne Kjærlighed til Næsten, det var nogle katholske Præsters Kjærlighed til de Syge, der tildeels udred mig selv fra min Ungdoms Fordomme. Jeg takker her offentligen Gud for den store Naade, Han har vist mig ved at kalde mig til den almindelige Kirke og til selv at blive Præst i den.

Vor Frelser og Herre Jesus Christus vil dømme os, om vi have opfyldt Evangeliets fornemste Bud eller ikke, nemlig Kjærligheden til Gud og til Næsten. Ak, hvilken Skam, hvilken Synd for en Katholik, dersom han har været kold og ligegyldig i Kjærlighedens Dvælsel! Hans Religion er den hele religiøse Sandhed, hans Lov er den hele fuldstændige Kjærlighed, og han har alligevel været sin Religion og sin Lov saa uværdig! Alle af Gud Fordømte straffes ogsaa i Helvede ved ikke mere at kunne elske Gud og Næsten, — og hvorledes vil da Katholikens Straf blive? Straffen staaer i Forhold til Syndens Størrelse og Skyld.

Men jeg kunde nære godt Haab om mine fjære Tilhørere. De vare opmærksomme, de viste sig rørte ved Kjærligheds Taarer; jeg takkede Gud i mit Hjerte; jeg ønskede dem Herrens

rige Løn for deres gode Beslutninger og Kjærligheds Gjæringer. Vi lovede hinanden at ville bede indbyrdes den ene for den anden, paa det at Kjærlighedens Flamme meer og mere skulde opblusse i vort Indre og med Guds Bistand give sig tilkjende ved Barmhjertighed, Laalmodighed og Belgjørenhed mod Alle.

Jeg sluttede: naar Dødstimen kommer — men Gud give Eder endnu lang Tid til at virke med Kjærlighed til Christendommens Gode og Guds Forherligelse og for Lønnen af Ham Selv, den Naadige, i Himmelen — naar Dødstimen kommer, da finde I mange Venner, og blandt dem fremfor alle vor Herre Jesus Christus, der ville føre Eder til Salighedens Voliger. Og Gud være ogsaa mig barmhjertig, saa at jeg tillige med Eder maa komme til at takke Ham i Evigheden for al den Naade, Han har ydet os. Amen. Amen.

Mine Venner, jeg har opfyldt mit Løfte; Erindringerne have I nu faaet. Gud give, at den ogsaa maa gavne Eder; fra Kjærlighed synes mig den kommer.

Thomas More, ogsaa en engelsk Martyr.

(Sluttet.)

En saadan frygtelig Dom rammede den Mand, som havde ydet Kongen og hele Landet saa mange fortræffelige Tjenester, en Mand, som forenede saa store, ophøiede Dyder med saa udmærkede Kundskaber, som kun faa i hans Tidsalder — hiin More, som Kong Henrik VIII. tidligere med Stolthed havde kaldt den Bedste iblandt alle sine Undersaatter. Frygtløs og med rolig Holdning stod Sir Thomas der. „Nu vel,“ sagde han, „jeg er dømt — om reisefærdigt, det veed Gud. Nu vil jeg frit udtale min Mening angaaende hiin Lov, for at berolige min Samvittighed. I samfulde syv Aar har jeg gandsket, men ingensteds i de af Kirken approberede lærde Mænds Bærker har jeg kunnet finde den Baastand hævdet, at en Lægmand er eller muligens ogsaa kun kan være Kirkens

Overhoved." — „Vil I da være lærdere og mere pletfri, end samtlige Biskopper, Lærde, Adel og Menige i dette Land?" — svarede Lord-Cantsleren ham. „Hr. Cantsler — vedblev More — mod e en Biskop af dem, som I anføre, har jeg hundrede hellige og rettroende Biskopper paa min Side, og mod e et Kongerige har jeg hele Christenheden i et Tidsrum af mere end et tusinde Aar." — Endnu engang tilbød Dommerne ham Ordet, om han endnu havde noget at sige. More svarede blidt og fjærlighedsfuldt: „Jeg har Intet mere at sige. Kun dette Gne endnu! Ligesom den salige Apostel Paulus var tilstede ved og havde givet sit Samtykke til Erkemartyren Stephanus' Død, idet han bevarede deres Klæder, som stenede ham — medens de nu begge ere i Himmelen og forenede med hinanden som evige Benner: saaledes haaber ogsaa jeg og vil hjertelig bede om, at vi engang alle maae træffe sammen igjen og glade forenes i Himmelenes stedsevarende Salighed, omendssjøndt I, Mylords! herneen have været mine Dommere. Gud beffjerme Eder, i Særdeleshed Min Herre, Kongen, og give ham troe Raadgivere!"

Derpaa blev Sir Thomas fra Retten ført tilbage til Tower. Foran ham bares den dræbende Dre med Eggen vendt imod ham, som et Tegn paa at han var dømt. More var hidindtil forbleven uforfærdet; men paa Veien til Tower forekom der Scener, som rørte ham dybt og bragte ham ud af hans rolige Fatning. Estrar ved Udgangen af Tomhuset fastede hans Søn John sig for hans Fodder og bad under mange Taarer om hans faderlige Beskignelse. I Nærheden af Tower tog William Kingston, hans Ledfager, med saa dyb Rørelse Afsted fra ham, at More selv maatte trøste ham. „Jeg vil bede for Eder og Eders gode Hustru," sagde han, „at vi engang maae gjensee hverandre i Himmelen." — Ved Tower-Duai ventede hans Yndlingsdatter Margaretha paa ham, thi aldrig troede hun at skulle see ham igjen, og der maatte Faderen komme forbi, førend han naaede Tower. Jilsomt og uden at tage Hensyn til sit quindelike Kjon, styrtede hun sig igjennem den store Menneskehob og det med Stridsøxer og Hellebarder bevæbnede Vagtmandskab hen til sin Fader, omfavnede ham og overøste ham med Kys: „O min Fader, o min Fa-

der!“ det var de eneste Ord hun formaaede at frembringe. More trostede hende saa godt han kunde og gav hende den faerdelige Betsignelse. Men ikke saasnart havde hun loesrevet sig fra ham, forend hun atter vendte tilbage, faldt ham paany om Halsen og kyssede ham med en rørende Inderlighed. More sagde ikke et Ord, imidlertid rullede store Taarer ned ad hans blege Ansigt. Trindtomkring græd Folket, ja endog nogle af Bægterne kunde ikke holde Taarerne tilbage. Endelig loesrev Margaretha sig med knuust Hjerte og forsvandt i Folkemængden.

Saaledes havde More overstaaet de tungeste Fristelser — Afsteden fra sine elskede Børn. Fire Dage efter sin Domsædelse, den 5. Juli, skrev han med Kul sit sidste Brev til Margaretha, hvilket kun aander Kjerlighed og en inderlig Vængsel og Attraa efter Himmelenes Fryd, forenet med uskyldig Muntterhed og glad Sjælero.

Endnu i disse sidste Timer, i hvilke More allerede forbedte sig til den forestaaende Død, forsøgte en af Henrik's Creaturer al sin Overtalelseskunst for at omstemme ham. Derfor svarede More, for at blive fri for dette Mennekses Paatrængenighed: „at han havde forandret sin Mening.“ Hurtig og glad skyndte hiin sig til Hoffet for at overraske Kongen med den Esterretning, at det var lykkedes ham, hvad alle Kongens øvrige Raadgivere forgjæves havde forsøgt, nemlig omsider endnu at faae More fra sin Mening. Imidlertid var man ved Hoffet dog lidt mis-tænkkelig med Hensyn til denne pludselige Omvendelse. Des-aarsag sendtes Hoffnuogen strax tilbage til Tower, for at spørge More, i hvilken Henseende han havde forandret sin Mening. More svarede: „I Begyndelsen havde jeg i Sinde at lade mit Skjæg tage af forend Henrettelsen; imidlertid har jeg nu besluttet, at mit Skjæg skal have samme Skjebne som mit Hoved.“ — Da More fik den Esterretning, at Kongen af særdeles Raade havde forvandelt Høiforræderiets frygtelige Straf til den blotte Hals hugning, udraabte han: „Gud bevare alle Mine for en saadan Raade!“

Den 6. Juli tidlig om Morgenen kom Sir Thomas Pope, More's fortrolige Ven, til Tower for at underrette More om, at han endnu samme Dag skulde henrettes. More svarede rolig: „Jeg takker Eder hjertelig for Eders gode Budskab, . . . men aller-

mest skylder jeg Kongen Tak for, at han har behaget at befrie mig saa snart fra denne usle Verdens Kummer og Sorg." — Henimod Kl. 9 om Morgenen blev More afhentet fra Tower. Hans Stjæg var langt, hans Ansigt blegt og magert, i sine Hænder holdt han et rødt Crucifix, Dinene opløstede han oftest mod Himmelen. Da han kom forbi en from Dvindedes Huus, som rakte ham et Bæger Viin til Forfriskning, vægrede More sig ved at modtage det med de Ord: „Christus drak ikke Viin, men Galde og Eddike." — En anden Kone freg til ham, at hun vilde have sine Papirer tilbage, som hun havde ladet blive liggende hos ham, dengang han endnu var Cantaler: „Min gode Kone," svarede More, „hav kun een Times Taalmodighed, da vil Kongen nok befrie mig for hine Papirer samt alle andre Ting."

Efter at han var kommen til Skaffottet, sagde han til en af Sheriffens Tjenere: „Hjælp mig op, min Ven, og naar jeg kommer ned igjen, lad mig saa klare det med mig selv." Da det var bleven ham forbudt, at tale til det omkringstaaende Folk, anmodede han det blot om at bede for ham, og erklærede da høitideligt, at han døde som Kongens troe Undersaat i den ægte katholske Tro. Derpaa knælede han ned og læste med stor Andagt Psalmen „Miserere" (den fjerde Bødspsalme). Efter endt Bøn reiste han sig glad og sagde til den ham om Tilgivelse bedende Starpretter, idet han kyssede denne: „Du skal idag yde mig den allerstørste Tjeneste, der staaer i et Menneskes Magt. Fat Mod, og skjælv ikke for at passe dit Hverv." Da Boddelen vilde tilhulle hans Hovedet, sagde More: „Det vil jeg selv gjøre" — og bandt sit Lørklæde for Dinene. Medens han lagde Hovedet paa Blokken, bad han Boddelen om at vente lidt, indtil han havde faaet sit Stjæg lagt tilside, „thi — sagde han — det har aldrig gjort sig skyldig i noget Forræderi og fortjener derfor ikke at skamferes." Et Hug med Boddelen skilte Hovedet fra Kroppen. Ak, hvormange ædle Hjerter baade i England og Udlandet saaredes ikke af dette Slag!

Saaledes endte Sir Thomas More, en Helt og Martyr, som med Hensyn til sin urokkelige Tro, sin Trofasthed og Udholdenhed i alle det christelige Livs mest ophøiede

Dyder og den ægte Mandstørhed neppe er bleven overtruffet af nogen anden i sin Tid, — han, som var sit Fædrelands og Aarhundredes Pryd, og et ophøiet Mønster for alle Tider.

Vi ville til Slutning endnu hidsette nogle protestantiske Bidnesbyrd, angaaende More's Levnet. Den nyere engelske Historiker G. C. Lyttleton (History of England, London 1802. Vol. II. p. 195) skriver iblandt Andet om More's Henrettelse. Følgende: „Kongen høstede kun Skam og Skjændsel af at have ladet aflive en Mand, som var almindelig agtet for sin Dyd, og beundret og elsket for sin Forstand og sit Lune, hvilket ikke engang svigtede ham i hans sidste Dieblif.“*)

En anden af de allernyeste engelske Historikere, Dr. Ferguson (History of England. London 1850. Vol. I. p. 75) skriver, efterat han har sagt, at More blev uskyldigt henrettet den 6. Juli 1535, saaledes om denne Boldsgjerning: „Denne Scene var uden Lige blandt alle dem, som Europa havde været Vidne til siden Odelæggelsen af de Bedste og Bifeste af Romerne ved hine affyelige Uhyrer, som svang Bestens keiserlige Scepter, og den brændemærkede Henrik's Navn med evig Skjændsel.**) More var den første Lægmand, som havde været Englands Cantsler, siden England havde Krav paa at have en Historie. Han var en Mand med en forbausende Forstand, med et rigt og mangesidigt Talent, dyb Viisdom, ædle Principer, den rene Dyd og af den mest ophøiede Charakter. Maaſkee frembragte aldrig nogen Mand's Død, alene ved hans personlige Egenſkaber, saa megen Sorg og Stræk som Sir Thomas More's. Et almindeligt Klageraab gjenløb over Europa. Den Myrdedes store Berømmelse, hans Ben Erasmus' veltalende Pen, den romerske Kirkes tilgivelige Stoltſhed over en saa herlig Martyr, og den affyelige Uforskammet-

*) „The king derived nothing but reproach and infamy from the death of a man who was universally esteemed for his virtue and admired for his wit and pleasantry, which did not forsake him even in his last moments.“

***) „And branded the name of Henry with eternal infamy.“

hed i de Midler, som anvendtes for at opnaae hans Undergang, bidrog til at udbrede Forbittrelse og Afsty.**)

Kirkelige Efterretninger.

Tydskland. Den gudfrygtige Catharina Emmerich's Been hvilede hidindtil endnu paa hendes Begravelsesplads paa Kirkegaarden i Dülm en i Westphalen, dog havde man under hendes Hoved lagt en Plade med hendes Navn, saa at de med Sikkerhed vare til at gjenfinde. Den 6. October sidstl., paa den h. Bruno's Festsdag, bleve de optagne i Overyarelse af Sognecapellanen Schweling fra Münster som Assending fra Biskoppen, to Læger, Kredsdommeren v. Spieken, Sognepræsten Kramer og andre Geistlige og Lægfolk, derpaa omhyggeligen lagte i et dertil forfærdiget Skrin og atter bisatte, for snart at blive smykkede med et Monument, hvortil en Sum Penge skal være oversendt fra Rom. I hvor høi Anseelse den Hensovede staaer udenfor Westphalen, derom kan man let overbevise sig paa Reiser. Alban Stolz omtaler f. Ex., hvorledes man overalt i Balæstina finder hendes Angivelser om de h. Steder stadfæstede. Med dyb Arefrygt betraadte en amerikansk Sognepræst, som i Sommer har opholdt sig i Westphalen, det Huus, hvori hun er bleven født, og udbad sig derfra en Grundring; Catharina Emmerich, sagde han, var i Amerika mere bekendt, end selv Napoleon.

Frankrig. (Protestantismen.) Gazette de Lyon indeholder derom Følgende: „Præfecterne for de nordlige Departements berette i deres Rapportter om talrige Individuer, som snige sig ind i Fabrikkerne og søge at overtale Arbejderne til at underskrive Erklæringer om, at de vare overtraadte til Protestantismen. For enhver saadan Underskrift betales 50 Fres. Hver Gang, naar der et bestemt Antal Underskrifter havees, anmodes Præfecten om at tilstaae en protestantisk Kirke

*) „The great fame of the sufferer, the eloquent pen of his friend Erasmus, the excusable pride of the Romish church, in so glorious a martyr, and the atrocious effrontery of the means used to compass his destruction, contributed to spread indignation and abhorrence.“

og Anjættelsen af en Geistlig. En saadan Fremgangsmaade af den protestantiske Propaganda, som udelukker en foregaaende fornuftig Overbeviisning, er stik imod den Religionsfrihed, som er bleven os garanteret af vor nye Constitution. Jeg kunde betegne Dem de Fabriker, hvor en simpel Bemærkning af Fabrikherren var nok til at bestemme de ved Næsen tagne Arbeidere til at tage deres Underskrifter tilbage, ved hvilke man vilde faae Publicum til at troe paa Omvendelser (!) til Gunst for en anden Religion. I andre Menigheder afvender en Prædikanant Arbejderne og Bønderne fra deres Sogn, idet han paatager sig gratis at døbe, copulere og begrave dem. Lykkeligviis have alle disse Machinationer kun et meget svagt Resultat. Man har beregnet, at der i afvigte Aar kun kom een saakaldet Omvendt paa hver 100,000de Bibel. Et saadant Resultat er talende." Med Hensyn til denne Beretning af det nævnte franske Blad kan det vistnok ikke mere forundre os, naar den franske Regjering i den nyeste Tid har fundet sig foranlediget til at træffe strengere Forholdsregler mod saadanne Bibelcolporteurs, som under Paaskud af, at de ville fremme Kundskaben om det „rene Gudsord“, skuffe Almuen og forstyrre den offentlige Orden.

Schweiz. „Bote am Rhein“ melder, at Dr. Göldi, forhenværende Cantonsraad og Districtslæge i Senefeld, er overtraadt til den katholske Kirke hos Jesuiterne i Feldkirch. Göldi var tidligere ogsaa Medlem af det „Store Raad“ i Schweiz.

Amerika. (Præstemangel.) En Præst fra Breslauer Diøceset, som i Løbet af denne Sommer begav sig til Amerika, for i Diøceset Alton at indvie sig til Sjælesorgen for de der talrigt boende Tydskere, og som nu forestaaer den tydske Menighed i Alton, udkaster i en Skrivelse iblandt Andet et bedroveligt Billede af den i Amerika herskende Mangel paa katholske Præster. Han skriver: „For vore Dine laae nu Landet for vor Længsel, Amerika, — et udstrakt, et uhyre Land for præstelig Virksomhed. Ak, havde vi været hundrede, tusinde Præster og Aspiranter til Præstedømmet, alle vilde vi have faaet Bestæftigelse her; thi Amerika's Biskopper spørge ikke: „Der komme dog vel ikke altfor mange Præster?“ men kun: „Er det ogsaa gode, brave, opoffrende Præster?“ thi at der her er Trang for Præster, ville I, høiærværdige Medbrødre i det kjære Schlesien, allerede erfare deraf, at her de smukkeste Kirker, Skoler og Præsteboliger have staaet færdige i 10—15 Aar som et ubestrideligt Vidnesbyrd om Menighedernes gode Villie, uden at det har været muligt for Biskoppen at faae en Præst. Paa mange Steder har en eneste Præst at betjene 6 til 8 Kirker og Menigheder, som ofte ligge saa langt fra hinanden, som Erkepræsternes Sæder i Schlesien; og hvor hyppigt indtræffer det

ikke, at Biskoppen, ganske ene ved en Kirke, som tillige maa være Dom- og Sognekirke og Seminarcapel, maa udføre 10 Præsters Arbejde, idet han skal prædike, holde Høimesse, døbe, vie, begrave, høre Skriftemaal, staae Syge bi og tillige undervise Klerkerne i Seminariet. Men er han nu særdig dermed og har han efter meddeelt hellig Indvielse erholdt en Stedfortræder, saa maa han, snart med Dampskibet, snart med Jernbanen, snart til Hest eller til Vogns, mangen Gang med den apostoliske Fodpost selv foretage sine Visitations- og Confirmationsreiser, og med Glæde vilde han gjøre dette, naar han kun ikke overalt maatte høre det samme hjertefærende Spørgsmaal: „Hviærværdigste Fader i Gud! naar faae vi en Præst?“ Og saa til os rettede man paa mere end eet Sted den samme Bøn: „Ak, bliv dog hos os i Urbana, hos os i Fayetteville, hos os i Mascouta,“ og hvad alle de Steder hedde, hvor man i mange Aar forgjæves venter paa Sjælesørgere. Tillad mig derpaa, kjære, schlesiske Medbrødre! at tale et Ord til eders Hjerter, som sikkerlig ikke ere ligegyldige for den sælles Moders, den h. katholske Kirkes Bæ og Bæl, som ligeledes solev det med Smerte, naar her mange Børn gaae tabte for Kirken, og saa mange udødelige, med Christi kostbare Blod løskjøbte Sjæle tabte for Himmelen formedelst Mangel paa Præster. Forbarmer eder, een eller anden af eder, især i Mellem- og Nederschlesien, hvor der jo ikke mere er Mangel paa tyske Præster, og kommer herover til Amerika, hvor Høsten er saa stor, saa uoversæelig stor, og Arbejderne saa faa, ja hvor selv disse saa snart maae ligge under for Byrden af det deres menneffelige Kræfter overstigende Dagværk, naar der ikke kommer Hjælp og Bistand. Navnlig behøves her tyske Præster og om end Forstaaelsen af det Franste og Engelske er en behagelig og nyttig Tilgift, er den dog ikke absolut nødvendig, og I ville, ogsaa uden at forstaae et Ord Engelsk, være Biskopperne og Menighederne yderst velkomne. Især er Præstemangelen endnu saa stor i de nyoprettede Diocæser Alton, Fort-Wayne, St. Paul og Zeaventworth, at vel hundrede af eder kunde blive ansatte her, uden at man mærkede meget dertil.“

— Cincinnati. Den store Glendighed og Forvirring som en Følge af de utallige og letfærdige Wgteskabstilsmisser begynder omsider at aabne Vinene paa forskjellige protestantiske Sæcter, idet de med Smerte maae see, hvilke uheldbringende Frugter den Sæd frembringer, som de have udstrøet. Nu, efter at den uheldbringende Sæd er voxet dem over Hovedet, forsøge de at træde det Dnde imøde, som de have fremmet af alle Kræfter. I Presbyterianernes sidste Generalforsamling i Chicago bleve to protestantiske Geistlige affatte, fordi den ene

havde giftet sig med en Kone, som havde forladt sin Mand, og den anden af Grunde, som ikke staae i Samklang med Bibelen, havde ladet sig stille fra sin Kone. Hertil bemærker Cincinnati-Journal: „Den store Mæsse af Folket vil indrømme, at Kirken bestræber sig for at forbedre Ægtefælsloven; thi ingen Deel af vor Lovgivning trænger saa meget til at forbedres, som Æfælsloven. Denne Lov fører til Sædeløshed og til grusomme huuslige Optrin og Forbrydelser. Istædetfor at gaae fremad i det kristelige Livs Reenhed, træde vi altid mere tilbage i Barbariets Tidsalder. Fleerkonerie og ægtefælskelig Æfæls burde være ubekjendt i det kristelige Samfund. Katholikerne tillade ikke nogen Æfæls og iblandt os er det alene Staten Syd-Carolina, som forbyder Æfælsen; men i de andre Stater, som i Indiana, Kentucky, Louisiana, blive Ægtefæberne opløste med en Lethed, som man stiller to Dyr fra en Hjord. Dette skaber utilgivelige Bedragerier og gemene Grusomheder. Der gives ikke nogen Advocat, som i sin Praxis ikke har lært hyppige Tilfælde af denne Art at kende. Den ene Part, som veed, at Æfæls kan opnaaes ved Lovens ved den anden Parts Fraværelse eller ved slet Behandling, bestræber sig for at fremkalde saadanne Anledninger, eller, hvad der ogsaa hyppigt forekommer, begge Parter komme overeens om at lade sig stille, for atter at gifte sig og forhaane Anstændighed, Sædelighed og Retfærdighed. Dette er endnu ikke Alt: Forskjelligheden og de modsigende Bestemmelser i Lovene i de forskjellige Stater ere saa store, at man aldrig med Visshed kan sige, om et Ægtepar er lovligt viet eller skilt. Som en Folge af disse Conflicter opstaae de vigtigste og vanskeligste Spørgsmaal om Legitimitet, Arv og Arvesølge, Spørgsmaal, hvis Løsning bliver vanskeligere med hver Dag. Vi have 32 Stater og ligejaa mange forskjellige Love om Æfæls. I Staten Illinois er en toaarig Fraværelse fra een af Parternes Side lovlig Grund til Æfæls, og i Staten Indiana afhænger det aldeles af Rettens Vilkaarlighed, hvad saa Paastudet er.“ — Man seer heraf, hvormeget Protestantismen har løsnat det ægtefælskelige Baand i Amerika. Men en stor Deel af Befolkningen, staaende paa den frie Forsknings protestantiske Princip, finder de ved Videnskaberens Lov paalagte Lænker endnu for grusomme, og naar det nævnte Blad paastaar, at Mæssen af Folket er imod Æfælsen, da turde det tage feil. Man husker endnu den store Bevægelse, som de saakaldede Spiritualister valte, som paastode, at kunne sætte sig i Forbindelse med de Afdødes Sjæle. Disse Spiritualister gaae nu Haand i Haand med dem, som prædike Dvinderens og den frie Kjerlighedens Emancipation. I f. M. holdt denne Sect en talrig

Forsamling, i hvilken der iblandt Andet bleve opstillede følgende Sæminger som Troeslære: 1. Enhver har absolut Myndighed til at afgjøre, hvad der er sandt eller falskt, godt eller ondt. 2. En Sag er ikke derfor sand eller falsk, god eller ondt, fordi den bliver billiget eller forkastet af Bibelen. 3. Enhver Lov, som beskytter Eiendommen, er ligesaa uretfærdig, som en Lov, hvorefter Enhver maatte betale den Luft, som han indaander. 4. Alle Andagter og religiøse Dvælses have intet tilfælles med Dyden; thi de nytte ikke et uendeligt og uafhængigt Væsen. — Et Fruentimmer, ved Navn Branch, traadte frem og holdt en lang Tale til Gavn for Skilsmisfen og paastod, at Ægtefæbet var den eneste Marfag til Dvindens Fornedrelse og Glendighed: Dvinden maatte elste, naar, hvor og hvem hun vilde o. s. v. En Hr. Certis, fra Philadelphia, traadte frem og erklærede, at han udførte practist, hvad Madame Branch lige havde frembragt. „Jeg,“ sagde han, „har giftet min Kone og hun mig, uden at Gud er paafaldt for at hellige vor Forbindelse; ved denne Handling have vi hverken Gud, eller en Præst, eller Magistraten nødvendig. Og naar vi komme overeens om atter at skilles, ville vi udføre denne Skilsmisse uden Guds, Præstens eller Magistratens Hjælp. Vi have ikke nødvendig at blive forenede, fordi Gud forener os, og vi ville heller ikke blive skilte, fordi Gud skiller os.“ Det er den Lære, som ved høilys Dag bliver prædiket i New-York under Cultus-Frihedens Beskyttelse, og som gaaer igjen i alle Aviser. Luther's Lære har skabt den ægtefæbelige Skilsmisse; denne Skilsmisse er bleven afløst af Mormonernes Fleerkonerie, og heraf er den frie Kjærligheds Uhyre, som for Tiden huserer i Amerika, udsprungen. Gud bevare os for denne Glendighed og for denne amerikanske Frihed! Paa deres Frugter skulle vi kjende dem.

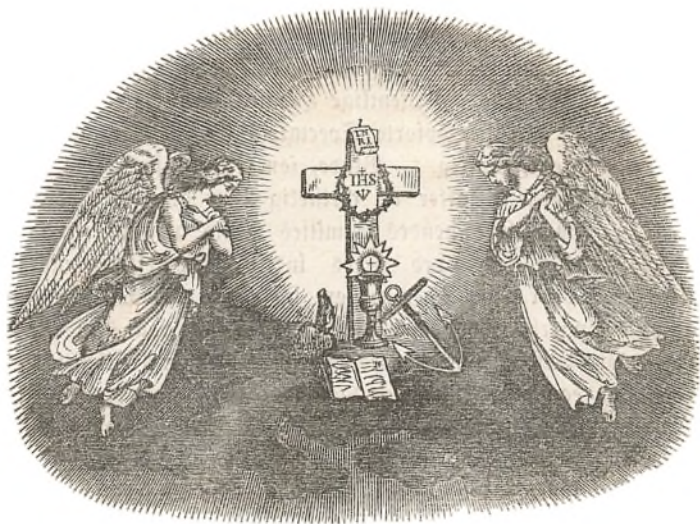
Kirkelig Erindringsliste.

Søndagen d. 7. November. — 24. Søndag efter Pintsfe. — Guds-tjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messse. — Kl. 10 Høimesse med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt med Catechisation.

Søndagen d. 14. November. — 25. Søndag efter Pintsfe. — Guds-tjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messse. — Kl. 10 Høimesse med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt med Catechisation.

Kjøbenhavn.

Louis Kleins Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 24. Søndagen den 21de November. 1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaar hver anden Søndag og leverer Subscriberne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, fr. Kunsthandler **C. A. Blanzkesteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Bogtænder; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 M. 8 St. Kvartalet.

Det Mortara'ske Anliggende.

„Sødedrengen fra Bologna“ holder stadig hele den kirkefjendelige Presse i en uhorst Dophidselse, især i Frankrig; den radicale Siðele og de conservative Organer (Constitutionnel, Journal des Débats &c.) opløste i Fællesskab „Humanitetens“ Fane og udgyde sig i de bitterste Skjelsord imod Roms „Barbari og Tyranni“. Men i Univers, den altid slagfærdige Forsvarer af

Kirkens og den h. Stols Sag, have de fundet en Modstander, der med Skaanseløshed demasserer deres Hyklarie og blotter den sande Tendents og egentlige Hensigt med dette for nogle Uger siden i Pressen opførte Spectakelstykke. Da ogsaa andre Blade udenfor Frankrig — Blade, som ere ganske rolige, naar f. Ex. en Israelit lokker en kristelig Pige over til Jøbedommen, for imod hele hendes Families Billie at gjøre en jødisch Brud af hende — ved deres indtil Bæmmelse gjentagne Klynkerier over dette Thema gjøre sig til et modbydeligt Echo af hine Angreb paa den h. Stol, synes det raadeligt her at gjøre vore Læsere bekendt med een af de talrige Artikler i Univers, som egner sig til at aabne vore Dine for det kristelige Elements Bankerot i Pressen. Univers skriver blandet Andet Følgende:

„Det synes, at Publicum efter ugelang Discussion endnu ikke begriber det „Mortara'ske Muliggende“ bedre end før, og at selv Statsmændene ikke indsee dets Betydning og Consequentser. Formedelst den lidenskabelige Ophidselse skuffer man sig selv i Henseende til dette Factum, som er det simpleste og lovlige af Verden: man er desværre blind for en Komedie, som ved denne Leilighed bliver spillet og ikke er andet end en Act af det gamle revolutionaire Drama. Lad os endnu en gang overtænke Sagens simple Sammenhæng, lad os undersøge, hvad der skjuler sig under Avisfrivernes skinhellige Laarer og Brøl, og søge at opdage den sande Hensigt med denne Hærsjabbat.

Jøderne have i Aarhundreder nydt Kirkestatens Gjesteven-skab. Den optog og beskyttede dem, da de over alt andensteds enten vare landsforviste eller bleve mishandlede eller undertrykte. Denne Beskyttelse udstrakte sig ikke alene til deres Personer og Formue, men ogsaa til deres Tro. Længe førend de bleve til en Pøngemagt i Europa, som de nu ere, beskyttede den apostoliske Stol paa sine Gnemærker deres Svaghed imod den ubesindige Jver, som med Magt eller ved List ønskede at omvende dem, baade Borne og Børn. Til større Sikkerhed forbød Kirkestatens Regjering Jøderne, sine Gjestevenner, at have kristelige Tjenestefolk i deres Huse. Kun to Tilfælde vare forudsæete, hvor Jødebørn kunde blive døbte uden Forældrenes Samtykke:

1. i aabenbar Dødsfare, 2. naar det jødiske Barn var forladt af sine Forældre. Angaaende det første Tilfælde, da kunde Jøderne selv gjøre det umuligt, naar de kun lukkede deres Huse for de Christne (navnlig for christelige Tjenestefolk); i det andet Tilfælde have de ikke nogen Ret til at besvære sig. Afkatholiker, Jøder og Fritænkere levere deres rige Contingent til de forladte Børn — til Hittébørnene; alle saadanne Børn modtage (naturligviis uden Forskjel) den hellige Daab.

Den pavelige Regjering forbød derimod ogsaa Jøderne, sine Gjestevenner, fra deres Side at drive Profelytisme, mod hvilken den netop tog dem selv i Beskyttelse.

Föruden denne Civillov, som er Jøderne nuie bekjendt og gjentagende er bragt i Udførelse, gives der en anden meget ældre, om hvilken Jøderne sikkert aldrig have hørt, at den er bleven ophævet, dengang de modtog det kirkelige Gjestevennskab: det er selve Christendommens Lov, ifølge hvilken Daaben er bleven ophøiet til det nødvendige Middel til Salighed, og gjør os til „Kirkenes Børn“. Det er naturligviis overflødig, videre at omtale dette Punkt ligeoverfor Bantroe og Fritænkere.

Enhver christelig Regjering skylder Den Agtelse og Beskyttelse, som er „døbt til Christus og har iført Christum“ (Gal. 3, 27). Visse christelige Regjeringer forkaste denne Grundsætning, d. v. s. Døbte og Udøbte nyde hos dem lige eller ingen Beskyttelse. Imidlertid vil dog ingen Fornuftig troe, at Paven tør efterligne deres Exempel og unddrage sig Troens og Kjærlighedens Forskrift, der forpligter ham til, selv med materielle Offere, at beskytte sine Undersaatters, sine i Christus døbte Børns Sjæle. At ville bevæge ham dertil ved Overtalelse, er latterligt; at ville tvinge ham dertil ved Magt, er uretfærdigt og desuden unyttigt, — han vil svare: Non possumus (Vi kunne ikke).

En Jøde i Bologna (i de pavelige Stater) har overtraadt hiin Lov, som forbød ham at have christelige Tjenestefolk i sit Huus. Da en Christen, en Tjenestepige hos denne Jøde, saae sin Herres Barn i Dødsfare, vnskede hun at aabne Himmelen for det, døbte det og gjorde det til en Christen; Daabens Gyldig-

hed staaer urtvivlsom fast. Den jødiske Fader, som havde overtraadt Loven, faae nu Loven anvendt imod sig: man undrog ham hans Barn (som nu ikke mere er Jøde, men Christen), for ikke at udsætte ham for den Fristelse, at han enten ved List eller Magt skulde stille dette christelige Barn ved sin Tro og saaledes jordærve en ved Christi Blod kjøbt Sjæl.

Dette er hele det Mortara'ske Anliggende. Siæcle (Organ for Hr. Jourdan, som gjør Forretninger i „nye Religioner“) paastaar, at Kirkens og Statens Lov, som i denne Sag kom til Anvendelse, „heelt igjennem er forkastelig,“ at man bør afskaffe de Kirkelove, som krænke Samvittighedsfriheden og den offentlige Mening, at den pavelige Regjering har begaaet et Rov og en Forbrydelse, hvorfor hele Verden bør fordre Fyldestgjørelse ic. Vi ville snart faae at see, hvad Hensigt Siæcle har med slige ophidsende Talemaader og Expectorationer. Jøvrigt veed Enhver, at den unge Mortara ingenlunde er bragt hemmeligt til Side (sequestré), og at Familien ikke har noget at ønske for ham — med Undtagelse af den Lykke, ikke at blive opdragen i den christelige Religion.

Hvorledes kan da dette saa simple, saa lovlige Tilfælde give Anledning til saa stor en Alarm? Ene og alene, fordi Revolutionen deraf haaber at drage Nytte. Foruden den pavelige Regjering, som Enhver laster for dens „Barbari“ i Henseende til Mortara, bryder sikkert Ingen sig om Mortaraerne. Det er ingenlunde Barnets Skjebne som indgyder nogen Medlidenhed (— hvorledes kunde ogsaa et christent Menneffe ynkes over, at et Jødebarne er bleven en Christen!); det's Forældres Smerte kun faaer saa Taarer til at flyde. Hvo troer Siæcle's fremhyklede Uvillie? Hvo troer Journal des Débats's Hulen? Men floge Folk have udtænkt og paa en snu Maade indledet et Stykke, som disse to berømte Faddere med stor Iver spille videre.

Jødedommen er mægtig. Den behersker Lærerstolene paa Universiteterne, den behersker Journalerne, den er almægtig paa Børsen, den er for en stor Deel vantroende, den hader Kirken; dens Tilhængere og Benner ere talrige. Den har da sat disse i Bevægelse paa alle Verdens Hjørner og Kanter, og Resultatet over-

træffer sikkert dens Forventninger, efterdi selv Regjeringen, naar vi skulle troe Constitutionel, givende efter for den faldte Mening, som Jødedommen (ved denne Leilighed) søgte at udbrede, kommer den til Hjælp. Sjelden have Jøderne tydeligere vist, hvad de ere i Stand til at udføre i Europa; rigtignok vænne de sig til at staae ind paa Veie, som kunne komme dem dyrt at staae.

Dyrindelig udgaaer hele Larmen om Mortara fra en „Forening af Israelliter“ i Alexandria i Sardinien — en Forening, der iblandt sine Deeltagere og Raadgivere sandsynlig tæller mange Christne af Mazzini's Farve. Denne Forening har protesteret imod den „grusomme og barbariske“ Act, hvis Offer Familien Mortara er bleven, og anraabt „hele Pressen om dens Medvirkning til at appellere til hele Menneskeheden, for ved Anvendelsen af alle mulige Midler at faae den begaaede Uret gjort god igjen og forebygge en lignende, som muligen kunde ramme deres Religionsfæller, der beboe Lande, hvor Lovene ikke kunne beskytte dem mod saadanne forfærdelige Attentater.“ Man læse vore Aviser og man vil see, at dette af Jødeforeningen i Alexandria opgivne Thema er flittigt bearbejdet. Den unge Mortara, opdragen i en Opdragelsesanstalt, hævet til en Christens Værdighed, som aabner ham en ærefuld Løbebane, paa hvilken ikke engang den rigeste Jøde kan gjøre Krav, iøvrigt besøgt af sine Forældre, som ingenlunde have mistet ham, — denne „ulykkelige“ Dreng er bleven Europas „Dunkel Tom“. Siæle behøver kun at nævne hans Navn, for at røre alle Modres Hjerter og afløse alle Romanlæseres Dine Taarer. Men hvori Opfinderne af det Mortara'ske Drama gjøre Miss Beecher Stowe (Forfatterinden til „Dunkel Tom“) Rangen stridig, det er den diplomatiske Intervention. Aldrig har man hørt, at Europas Christelige Regjeringer have gjort Amerikas Unionsstater Forestillinger, for at opnaae, at Regerne i Slavestaterne for Fremtiden bleve behandlede som Mennesker og Christne, og at man, naar man jælger en Familie, i det Mindste sælger den til een og samme Herre.

Der mangler det af Jødeforeningen i Alexandria opnaaede Resultat som Krone kun endnu eet, som Siæle ligesvem fordrer:

nemlig, at den Armee, som Frankrig underholder i Rom som et Bærn mod de Revolutionaire, bliver til en Angrebsarmee mod den katholske Kirkes Overhoved, saaledes at man ved Bajonetternes Magt tvinger „Barbaren Pius IX.“ til at give den unge Mortara tilbage til sin Familie og forandre de altfor kristelige Love i Kirkestaten. Vistnok vilde den unge Mortara i ethvert Tilfælde vedblive at være døbt, men han kunde dog i det Mindste afsværge sin Tro, og den offentlige Moral var da steet Fyldest!

Dette sidste Resultat ville Jøderne og de Revolutionaire efter al Rimelighed endnu ikke komme til at opnaae denne Gang. Af Constitutionel's Meddelelser fremgaaer nemlig, saafremt de ere begrundede, at den h. Fader har besvaret Diplomatiets Fordringer med et Ord, som, i en saadan Mund, ender al Strid og kun endnu giver Rum for Magten: „Non possumus“ (Vi kunne ikke). Man kunde have forudsæet dette Svar. Da man ikke har forudsæet det, hvorfor begaaer man da den Uret, at appellere mod Paven og hans Samvittighed til den offentlige Mening, hvis Uretfærdighed og Brutalitet var endnu lettere at forudsæe? Naar Pius IX. ikke har hivet efter for en Magts Fordringer, som han er gunstig stemt for (Frankrig), skal han saa give efter for en Bandes Trudsel, til hvilken han tidlig eller siddig kunde blive overleveret? Ligesom han fra Oven har Dplysninger for at beskytte sig mod Listens Konstgreb, saaledes har han Hjælp fra Oven mod Frygtsomheden, og hans egen Historie er tilstrækkelig til at erindre ham om, at hans svage Fartøi er det eneste, som Gud ikke lader synke.

Vi kjende nu det modbydelige Skuespil, som man saa uforskammet spiller for hele Verdens Dine. Lad os nu kaste et Blik paa Skuespillernes bekjendte Grundsætninger og betragte deres Hylleries Cynisme.

Derfom det havde været Keiseren af Rusland, som havde bemægtiget sig — ikke eet Jødebarn, for at gjøre det til en Christen — men flere tusinde katholske Børn, for at gjøre dem til Schismatikere, med Udset til at blive Pibere og Trommeslagere i hans Armee, hvad vilde alle disse Avis-skrivere, som nu ynke den unge Mortara's Skjebne, da vel sige? Intet. Det, hvad vi her antage som et muligt Til-

fælde, har Keiseren af Rusland i Virkelighed gjort og det ikke blot med Hensyn til een Familie, men til en heel Nation. Hine have intet sagt dertil: de sige heller ikke noget endnu og ville ikke sige noget. De ville ikke have Ord for hine Katholiker i Polen, som ere frarevne deres Familier og deres Altre. Blod er flydt: Nogle have godmodigen tiet, Andre have forhaanet Martyrerne.

Vore liberale Avisfribere have en Modbydelighed for den religiøse Sandhed og for Alle, som bekjende den. Hvadsomhelst Vantroen og Wildfarelsen foretage mod Katholikerne, — de finde det godt. De erindre sig da ikke mere den Iver for „Naturloven“ og den Agtelse for „Familiens Rettigheder“, som de nu gjøre til Udhængsskilt. For et Aar siden gav den anglicanske Kirke Verden Skuespillet af en Uretfærdighed, som kun denne forstaaer at opføre det. Det gjaldt Anvendelsen af Pengene fra en almindelig Subscription, som var foranstaltet, for at lade de i Krigen paa Krim faldne Soldaters efterladte Børn opdrage. Mange af disse Faderløse vare katolske, og mange Katholiker havde bidraget til Fonden. Man bemægtigede sig den i det katolske Irland indsamlede Sum, for dermed at lade anglicanske Børn opdrage; man bemægtigede sig de katolske Faderløse, for at lade dem opdrage i anglicanske Skoler. Erkebiskoppen af Dublin protesterede imod denne Fremgangsmaade; han anførte talrige Tilfælde, hvor List fuldendte, hvad aabenbar Magt ikke havde kunnet udføre; han nævnte de Mødre og Slægtinge, som man havde skuffet, for at borttage Barnet eller holde det skjult i en protestantisk Anstalt. Her anvendte man ikke en retfærdig og længe bekjendt Lov: man frænkede ligesom ikke een Families, men et Folks Ret; her var Rov og Vilkaarlighed. Man tog Katholikerne Pengene, for at bedaae katolske Børns Tro; man haaned de paa Balpladsen faldne (iriske) Soldaters sidste Villie og lønnede saaledes med skjændig Uretfærdighed deres for Fædrelandet udgydte Blod. Har Journal des Débats maaskee understøttet den ærværdige Erkebiskop af Dublin's begrundede Klager? Har den desangaaende appelleret til „alle Mødres Hjerter?“ Har Sidele dengang fundet Ord, for at brændemærke saadanne, den offentlige Mening frænkende Gjerninger? I Sidele's Catechi-

muß gives der en Artikel, som forbyder den, at træde op imod Slavebestidderne i Amerika og imod Engländernes Profelytisme. Kun undertiden, af Stam og i Forbigaaende, naar Uretfærdigheden er altfor strigende, tillade *Sidde* og *Journal des Débats* sig en Hentydning og et spagt Ord mod „Hæretikernes Intoleranté“; men med deres skarpe Skjæts, med deres Bøltalenhed forskaane de Kirkens Forfølgere; disse Baaben opbevare de for at bruge dem mod Kirken selv og mod den h. Fader. Det er Sandhedens Had.

Dg endelig, da Frankrigs Katholiker for nogle Aar tilbage fordrede Underviisningsfrihed, hvilken fort Proces gjorde begge de nævnte Blade da med Familiefaderens Rettigheder! Børnene vare da Statens Eiendom, de maatte tilskæres efter Statens Model, de maatte optage Statens Philosophie, Tro og Bantro i sig. Dette var hine Blades Grundfætninger. Dg de Herrer Redacteurer vilde have viist os alle deres Tænder, dersom vi dengang havde forsøgt en Appæl til „Modrenes Hjærter.“

Lad os vende os bort fra dette Billede og hensætte os i en renere Atmosphære. Over denne Tumleplads for jordiske Lidenskaber, hvor Lognen udframmer sin Uforsømmethed, ophøiet over disse Gynikere, af hvilke kun Tøsser lade sig ophidse, og som synes at triumphere over den forraadte og værgeløse Sandhed, ligeover for dette Strig og til Trods for alle Trudsler, throner uovervindelig een Person, som trøster og beroliger os. Pius IX., bekymret, men rolig, repræsenterer fortræffelig Den, Som endog vilde have lidt Døden paa Korset, om Han end kun havde havt een Sjæl at forløse. Saaledes viser Christi Statholder ligeover for den dybt sunkne Verden, som synes at have forglemt Saadant, af hvad Værd en Sjæl er. For et fattigt Jødebarns Skyld modstaaer den h. Fader disse Angreb, udsætter han sig for disse Plagerier, drikker han denne bittre Kalk, blandet af Troløshed, Uafnemmelighed og Gemeenhed, foragter han disse Udbrud af Raserie, som vel endnu ere afmægtige, men som man truer med at løslade. Et lille Barns Sjælefrelse, den Beskyttelse og Agtelse, som han er en christelig Sjæl skyldig, fængsler Christi Statholder til dette Galvariebjerg, som sikkert enhver Fyrste, om han end var een af de største

i Verden, vilde skynde sig med at forlade, naar han der ikke havde anden Interesse at værne om, end den foreliggende. Pius IX. holder uroffelig ud, paa Lidelsesstedet, idet han beder til Gud for dem, som fornærme ham. Verden frembyder i vor Tid ikke noget mere ophoiyet Skuespil. Der er Styrke, der er Størhed, der er Kjærlighed, der er Sandhed. Ogsaa over den pavelige Throne kan man sætte hine Prophetens Ord, som ere anbragte som Indskrift ved Foden af det Kors, som staaer ved Indgangen til „Ghetto“ i Rom (det af Jøderne beboede Kvarteer): „Jeg har hele Dagen udstrakt mine Hænder efter det vantroe Folk, som paa ikke gode Veie følger sine Tanker.“ (Isaias 65, 2.)

Den katholske Kirkes Skjønhed, fremstillet i dens udvortes Skikke og Ceremonier.

Indledning.

Om den katholske Kirkes Ceremonier overhovedet.

Det var en vakker og from Menighed, Menigheden Christendal. Adskilte fra Stadens og Landeveiens Larm, ikke saa meget ved en stor Afstand, som ved de omliggende Bjerge, havde Beboerne i den venlige stille Dal ikke svigtet deres Forfædres gode Sæder, men vare deres Fædres Tro og fromme Øvelser endnu af deres ganske Sjæl hengivne. Saaledes havde der iblandt Andet ogsaa vedligeholdt sig en Skik iblandt dem, om hvilken vi langt oftere læse i Skildringer af Landlivet, end vi gjenfinde den i Birkeligheden. Ligesom deres Fædre nemlig havde gjort allerede for Aarhundreder tilbage, saaledes pleiede Christendalerne ogsaa endnu at forsamle sig under det store Lindetræ midt i Landsbyen, saasnart der om Aftenen var bleven ringet til „Ave Maria“, forudsat, at Aarstiden og Veirigtet tillod det. Geistligt og Verdsligt, Alvorligt og Muntert, Vigtigt og Ligeegyldigt blev her behandlet og gav Stof til Un-

derholdning; men vi maae sige til disse brave Folks Mre, at deres Underholdning i de fleste Tilfælde var baade lærerig og opbyggelig. Mangen iblandt dem vidste at tale saa interessant, at selv de yngre af Menighedens Medlemmer, som i Begyndelsen for det Meste sloge sig sammen til en munter Leeg, ikke sjelden opgave den, for at lytte til de Eldres Taler og Fortællinger.

Flere Gange havde i den sidste Tid endnu en ny Deeltager indfundet sig: det var Sognepræsten, som først for nogle Uger siden var bleven indført i Menigheden. Fleertallet af de Tilstedeværende troede maaskee, at han kun tilfældigen eller i Forbigaaende havde indfundet sig i deres Forsamling; og saaledes syntes det ogsaa virkelig at være. Men andre meente, at vel noget andet end det blotte Tilfælde havde ført ham hid. Thi de yttrede, at de havde allerede lagt Mærke til, hvorledes den nye Sognepræst benyttede enhver Leilighed til at indlede en Samtale med dem han mødte, og hvorledes han da altid vidste at fortælle dem noget Gavnligt, Opmuntrende eller Trøsteligt: det kunde være, at han ligeledes her søgte en Anledning dertil. Maaskee vilde han ogsaa overbevise sig, om der ikke blev sagt noget Anstødeligt i de Samtaler, som her bleve førte. Det være nu som det vilde: han blev altid gjerne seet i Forsamlingen. Riig paa Erfaringer og mangehaande Kundskaber, havde han saa Meget og Smukt at meddele, at han aldrig gik bort, uden at have moret og tillige gavnnet Alle. Men medens han belærte dem om mange Ting, som kunde være dem nyttige ved deres daglige Syssler, vidste han tillige ogsaa med en saadan Blidhed og Lethed at henlede deres Tanker paa Gud og blande de verdslige Samtaler med aandelige Ting, at nogle af de Tilstedeværende undertiden yttrede, at det, som Sognepræsten fortalte om Astenen under Lindetræet, forekom dem som den smukkeste Catechisation.

Saaledes havde det været en Tidlang, og den værdige Sjælesørgers Besøg vare snarere blevne hyppigere end sjeldnere. Da fandt han en Aften den ellers saa fredelige Forsamling i en temmelig heftig Ordstrid med een af de Tilstedeværende. Neppe havde man seet ham langt borte, førend ogsaa allerede nogle af Selskabet kom ham imøde, for at fortælle ham Gjen-

standen for Striden og bede ham om at forklare og derved at afgjøre Sagen. Man havde nemlig talt om de udbortes Skikke og Ceremonier ved den katholske Gudstjeneste; og der var nu et ungt Menneske, ved Navn Thomas, som fornylig var kommen tilbage fra sin Vandring i Udlandet og havde samlet sig mange ret nyttige Kundskaber; men han havde ogsaa seet og hørt meget, uden at forstaae det; og dette var især Tilfældet med Ting, som angik Religionen. Han var ogsaa en Smule stolt af, at han var kommen saa vidt omkring i Verden, og det smigrede ham at kunne sige just det Modsatte af hvad Andre sagde, fordi han meente, at dette maatte give ham en særdeles Anseelse iblandt de Dyrige. Han havde nyligen yttret, at Ceremonierne ved Gudstjenesten vare overtroiske og forældede, at det var lutter Ting, som endnu stammede fra Jødedommen og ikke mere passede sig for den nuværende Dplysning; desuden stod der jo ogsaa i den h. Skrift, at man skulde „tilbede Gud i Aand og i Sandhed“. Sognepræsten havde Møje med at dæmpe den Uvillie, som havde begyndt at vise sig ligeover for disse Yttringer. Han forsøgte flere Gange at tale, men blev hvergang atter afbrudt ved at de Andre taledede i Munden paa hverandre. Da det endelig lykkedes ham at komme til Orde, sagde han: Langsomt, kun langsomt, mine Venner! Jeg misbilliger ligesaa meget, som I, de ubesindige Yttringer, som I nylig fortalte mig; men med opbrusende Hidsighed bliver jo intet forbedret, og allermindst Rogen bragt paa andre Tanker. Hvad dig angaaer, min Ven Thomas, da har jeg, i den korte Tid jeg har boet iblandt eder, allerede bemærket mange gode og smukke Egenskaber hos dig; men en slet Side hos dig er heller ikke undgaaet mig, nemlig at du taler noget overilet om Ting, hvilke du vel neppe engang alvorligen har over tænkt. Jeg er langt fra, at ansee slige ubesindige og urigtige Yttringer for din egen virkelige Overbeviisning; dem har du engang hørt eller læst paa din Reise og nu siger du dem efter, som om der aldeles ikke kunde tvivles om deres Sandhed og Rigtighed. Jeg maa meget misbillige dette hos dig, Thomas! Gjerne havde jeg sparet disse Bemærkninger til en anden Gang, hvor jeg kunde have sagt dig det under fire Vine; men du har ved dine Yttringer krænket vore Medbrodre og jaaret deres

fromme Sind, og saa maa du da ogsaa finde dig i, at jeg forskaffer dem denne lille Opreisning. — Thomas tilstod, at han engang paa Reisen havde læst i en Bog, hvori alt dette havde staaet; og han meente ogsaa, at han havde feilet ved ikke at have beholdt sin Overbeviisning hos sig selv, men været saa oprigtig at udtale den for Andre. Holdt! faldt Præsten ham i Talen: Gud forbyde, at du skulde blive en Hykler! Det er ikke det jeg har dadlet dig for, at du har udtalt din Overbeviisning, men for at du ikke har søgt bedre Kundskaber og at du har ladet dig forlede til, saa ubesindigen at efterfølgte Andres Ord. Jeg haaber iøvrigt, at det ikke vil være vanskeligt for dig at rette dine falske Anskuelser. — Da jeg nyligen traadte ind i eders Midte, tog du strax din Hat af; hvorfor gjorde du det, Thomas?

Thomas. Ih nu, for at hilse Dem høfligt og bevidne Dem min Grefrygt.

Præsten. Men bestaaer da Grefrygten i at tage Hatten af og hilse?

Th. Deri rigtignok ikke; men jeg viser Dem dog derved, at jeg nærer Grefrygt for Dem og hoiagter Dem.

Pr. Saa er altsaa Hovedets Blottelse en udvortes Skik, eller hvad der er det samme, en Ceremonie, som skal tjene til at give Vidnesbyrd om det gode og ærefrygtsfulde Sindelag i det Indre. See, Thomas, der har jeg paa engang grebet dig i, at du selv bruger udvortes Skikke, og du opbevarer dem ikke-engang for Gudstjenesten, men gjør endog Brug af dem i den daglige Dmngang med Andre. Ligeledes er Hattens Af-tagelse langt fra ikke det Gneeste af saadanne Skikke, som du bruger. Naar du mener det hjerteligt med Nogen, da trykker du ham i Haanden; vil du forsikre Nogen om Sandheden af et Udsagn, da lægger du Haanden paa Hjertet; da du kom tilbage fra Reisen, har du vel i Gjensynets Glæde givet mungen Gen af dine gamle Bekjendte et Kys; og har du maaskee engang i dit Liv gjort en dum Streg, hvorover du var forbitret paa dig selv, har du maaskee ogsaa slaaet dig for Panden, for at vise din Fortrydelse. Seer du, hvormange udvortes Skikke du og Andre daglig iagttage, blot for derved udvortes at vise

eders Sindelag. Mener du derfor ikke, at noget Lignende ogsaa kunde være ganske naturligt ved Gudstjenesten?

De Omstaaende tilføiede, at Præsten egentlig endnu langt fra havde nævnt alle saadanne Skikke, og næsten Enhver vidste endnu at anføre Et eller Andet, hvorved man i det daglige Liv viser og tilkjendegiver sit Sindelag eller giver sine Følelser Lust. Da det endelig atter var bleven roligere, tilstod Thomas, at han rigtignok endnu ikke havde saa nøie tænkt paa alt det, og at Præsten vel havde Ret. Men tillige bad han om Tilladelse til endnu at maatte fremføre en Tvivl, som han havde; maaskee kunde Præsten ogsaa derom give ham Forklaring.

Sognepræsten sagde: Ikke alene dig, men enhver Anden tillader jeg gjerne at sige det, som han ønsker Forklaring eller Oplysning om; og I gjøre mig endog en ret stor Glæde, naar I give mig Leilighed til at bidrage noget til eders bedre Indsigt.

Th. Hvad jeg vilde sige, er: at vi for Mennesker vel kunne have saadanne Skikke nødvige, fordi de ikke kunne see os ind i Hjertet; men Gud kjender jo dog vort Sindelag, uden at vi først vise det i det Udvortes.

Pr. Du har Ret, Thomas: den Alvidende behøver ikke disse udvortes Beviser; Han seer bedre end vi selv, hvad der foregaaer i vor Sjæl; men desto mere behøve vi dem. Thi for det Første: naar vort Sindelag er sandt og oprigtigt, afhænger det ikke engang af os selv at skjule det. Ligesom den Fortvivlede ganske vilkaarligt og af sig selv vrider Hænderne og river sig i Haaret, saaledes synker ogsaa den Arefrygtsfulde ganske vilkaarligt og af sig selv paa Knæe og den Andægtige folder af sig selv Hænderne. Det er os behageligt, naar vi udvortes kunne vise vore Følelser, og det vilde gjøre os ondt, naar vi vare nødte til at skjule dem. For det Andet: Vore Følelser blive endog stærkere, naar vi have Leilighed til udvortes at lægge dem for Dagen. Vi kunne i vore Tanker bede ret arefrygtsfuldt og andægtigt til Gud; men kaste vi os paa Knæe og løfte vore foldede Hænder i Beiret, da føle vi, hvorledes netop herved ogsaa vor Ydmyghed og Arefrygt for Gud voxer og vor Andagt bliver inder-

ligere; vi gjøre os da Umage for ogsaa at vække det i vore Hjerter, som vi vise i vore udvortes Handlinger og Miner. For det Tredie give vi derved endelig ogsaa Andre Leilighed til at overbevise sig om vort gode Sindelag. Erkjende de af vor udvortes Holdning vor Andagt og Grefrygt for Gud, saa opmuntrer dette dem til heller ikke at ville staae tilbage for os; og ogsaa vi blive ligesaa igjen opmuntrede og opbyggede ved de Andre. I indrømme mig vist Alle, at man kan bede andægtigere i den Kirke, hvor Alle vise en andægtig og opbyggelig Holdning, end i en anden, hvor man hos de Tilstedeværende aldeles ikke seer noget udvortes Tegns paa Andagt, om de saa end ere nok saa andægtige i Hjertet.

Alle, ogsaa Thomas, vare enige deri; og een af de ældste i Forsamlingen sagde, at han ikke paa nogen Dag i Aaret var i Stand til at bede saa inderlig og hjertelig, som paa Børnens første Communionsdag, hvor de Smaa saa synlig lagde deres Fromhed og dybe Rørelse for Dagen.

Pr. Værer forsikkrede om, at det deri gaaer eders Sjælesørger netop ligesom eder. Men heraf kunne I ogsaa indsee, hvor vigtigt, naturligt og endog nødvendigt det er, at Enhvers fromme Sind kundgjør sig i udvortes Kjendetegn, og at en saadan Handlemaade ikke kan bebreides for Overtro. Var Nogen i vor Tid, som vistnok almindelig bliver kaldet den oplyste, kommen saa vidt, at han ikke mere behøvede saadanne udvortes Stikke, maatte vi ligefrem frygte for, at han heller ikke mere besad nogen Fromhed og Andagt i sin Sjæls Indre. -- Der vilde imidlertid vistnok indsnige sig mange usømmelige og besynderlige Ting, dersom det var aldeles overladt til Enhver, paa hvad Maade han maaskee vilde udvortes vise sin fromme Stemning. Men netop derfor have allerede Apostlene anordnet, at Alt skulde gaae ærbart og ordentligt til ved Gudstjenesten (1. Cor. 14, 40.), de have ogsaa bestemt, hvorledes denne Stemning burde yttre sig paa en passende Maade og uden Forstyrrelse for de Dyrige. Ogsaa Apostlenes Efterfølgere, Paven og Biskopperne, have altid draget Omjerg for og forekrevet, at Alt skulde stee ved Gudstjenesten med værdig Anstand og paa en sømmelig Maade; og af deres Anordninger opstode da alle hine Ceremonier og Stikke, som vi til den Dag idag iagttage ved Guds-

tjenesten. Du har nylig ogsaa yttret, Thomas, at Ceremonierne endnu hidrørte fra Jødedommen. Jøderne have vistnok havt Ceremonier, ja endog mange; og Apostlene samt deres Efterfølgere have ogsaa optaget de dertil passende i den Christelige Guds-tjeneste. Imidlertid havde Jøderne ikke Ceremonier, fordi de vare Jøder, og de Christne have dem ikke, fordi de ere Christne; men hos Jøderne og hos de Christne finde vi udvortes gudstjenstlige Skikke, fordi de ere Mennesker, og netop derfor behøve de dem for at udtrykke deres indvortes Sindelag. Iøvrigt er der endnu at bemærke, at mange af Jødernes Ceremonier vare Sindbilleder paa den tilkommende Messias og skulde forberede Folket til Christi Ankomst. Disse maatte naturligviis ophøre, da Christus Selv var kommen.

Th. Men Christus siger dog, at Gud skal tilbedes i Aand og i Sandhed, og gjør Jøderne Bebrejdelser for deres Ceremonier.

Pr. Den gamle Pagts Ceremonier vare anordnede af Gud Selv, altsaa kunde Guds Søn ikke have til Hensigt at dable dem. I Virkelighed er det heller ikke selve Ceremonierne, men meget mere den Maade, hvorpaa Jøderne iagttog dem, som vakte Frelserens Ubillie. De opfyldte nemlig med ængstelig Nøiagtighed alle udvortes Skikke, ikke for ved dem at udtrykke deres fromme Sindelag, men ligesom om Gud maatte have Glæde ved disse Skikke selv, om de end ikke vare ledsagede af nogen tilsvarende indvortes Fromhed. Endvidere vare de i deres øvrige Liv heller ikke saa samvittighedsfulde, som de vare det i Opfyldelsen af hine udvortes Forskrifter; og medens de for ingen Priis vilde gjøre sig skyldige i Undladelsen af en Ceremonie, gjorde de sig ingen Samvittighed af at røve fra Enker og Forældreløse eller undertrykke deres Medmennesker. Derover udtalte Frelseren Sine bitterste Bebrejdelser; og Han vilde ogsaa endnu i vore Dage udtale Sig lige saaledes mod enhver Christen, som i Ekinhellighed, ved et ellers lastefuldt Liv, blot ved at iagttage udvortes fromme Skikke vilde tjene Gud og anbefale sig for Menneskene. Det vil Kristus da ogsaa siige med de Ord: Gud skal tilbedes i Aand og Sandhed d. e. i Hjertets Underste og ikke ved et blot udvortes Ekin.

(Fortsættes.)

Kirkelig Efterretning.

Frankrig. I den sidste Tid reiser et ualmindelig stort Antal franske Missionairer til de udenlandske Missionssteder. Saaledes begave fornylig 10 Medlemmer af en Congregation, som er bleven stiftet til Ære for den h. Jomfru, sig til Ny-Caledonien, og endvidere en Biskop med andre 10 Medlemmer af nævnte Congregation til Missionen i Oceanien; 31 Medlemmer af Vicus-Selskabet reiste til Tahiti, Sandwichsøerne, Valparaiso, San Jago og Lucia; to andre Ordensgeistlige og ligesaa mange Nonner til Nordamerika, og 21 Præster af „Foreningen for de udenlandske Missioner“ til China. Den berømte Missionsbiskop Msgr. Bataillon, apostol. Vicar for Central-Oceanien, har den 18. October indfået sig med nogle Missionairer, for at vende tilbage til Sydhavet, hvor han siden 1836 virker med utrættelig Iver. Henimod Slutningen af A. 1856 var Msgr. Bataillon, efter 20 Aars Fraværelse, kommen tilbage til Europa, for at aflægge den h. Fader Regnskab over Christendommens Fremskridt i hine fjerne Lande.

Marieforeningens

ærede Medlemmer indbydes herved til et Møde Søndag den 28. November Kl. 4 $\frac{1}{2}$ Efterm.

Kirkelig Erindringsliste.

Søndagen d. 21. November. — 26. Søndag efter Pintsje og sidste Søndag i Kirkeåret. — Den h. Jomfru Maria's Døffring. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Broderskabsandagt med Catechisation.

Søndagen d. 28. November. — Kirkeårets Begyndelse. — 1. Adventsøndag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimeesse med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt med Catechisation.

Kjøbenhavn.

Louis Alains Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 25.   Søndagen den 5te December.   1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hver anden Søndag og leverer Subscriberne desuden i Aarets Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Konsthandler **C. A. Hansen-Kunsteiner**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de sgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Mk. 8 St. Kvartalet.

Den katholske Kirkes Skjønhed,
fremstillet i dens udvortes Skikke og Ceremonier.

(Fortsat.)

Th om. Kjære Herr Pastor, De tilgiver mig vel, naar jeg altid endnu kommer med et eller andet Spørgsmaal. Da De hidindtil har havt den Godhed at høre mine Tvivl, vilde jeg ogsaa gjerne benytte denne Leilighed, for at faae et Svar paa

og en nøiere Dplysning angaaende alle mine Betænklichkeiten, som jeg nu engang har fra en tidligere Tid. Jeg mener nemlig: naar Christus havde villet tillade Ceremonier i Sin Kirke, havde Han sikkert ikke overladt til Apostlene eller til endnu tidligere Tider at anordne dem, men vilde da Selv have indsat dem.

Pr. Der gives Stikke, som ere Mennesket egne af Naturen, og disse iagttager Enhver, uden at det skulde være nødvendigt, først at indsatte dem. Saaledes f. Ex. slaaer den Dymyge Dinene ned af sig selv, den Andægtige hæver dem op mod Himmelen. Andre Stikke kunne efter Tid, Sted og Omstændigheder være forskjellige; og disse kunde Christus naturligviis ikke bestemme eengang for alle, men maatte overlade til Sine Stedfortrædere at træffe de fornødne Anordninger. Heller ikke Apostlene kunde fastsætte Alt eengang for alle, fordi de senere forandrede Forhold som oftest gjorde en Forandring nødvendig. Saaledes kan f. Ex. Gudstjenesten for fromme Mennesker være ret smuk og opbyggelig om Natten, medens forværvede Mennesker kun derved vilde gives Leilighed til at begaae Uordener. Saaledes er det opløstende at afholde Gudstjenesten høitideligt i et smukt og rummeligt Tempel; men i Forsølgelsesnes Tid vare de Christne alligevel nødte til at forsamles i Huler og Hvælvinger. Oprindelig blev der ved den hell. Nadveres Høitideligholdelse efter Christi Exempel tillige nydt et broderligt Aftensmaalid, som hed Kjærlighedsmaalid; men de Uordener, som derved foresaldt, nødte allerede Apostlene til at ophæve denne Skik, og senere blev der endog fastsat, at Communionen aldrig skulde modtages anderledes end aldeles fastende. Overhovedet kunde Alt, hvad der tjener til Glands og større Høitidelighed ved Gudstjenesten, først uddanne sig, efterat Forsølgelserne mod de Christne vare ophorte. — Men at Christus ikke har forsmaaet eller ringeagtet udvortes Stikke, see vi af Hans Liv. Han optog det med Velbehag, da Jerusalem's Indvaanere gif Ham imøde med Palmer ved Hans Indtog og udbredte deres Klæder for Ham; Han billigede, at hiin Synderinde salvede Hans Fødder; ja Han Selv betjente Sig af udvortes Stikke ved forskjellige vidunderlige Helbredelser. Den Blinde gjorde Han seende, idet Han smurte Spyt,

blandet med Jord, paa hans Dine (Joh. 9.), og da Han vilde helbrede den Døvstumme, „tog Han ham tilside fra Folket, lagde Fingrene i hans Øren, spyttede, berørte hans Tunge og saae op mod Himmelen“ (Marc. 7). — Endelig maa jeg endnu tilføie, at Christus vistnok ogsaa har indsat Stikke og Ceremonier, som skulle iagttages i Hans Kirke og ogsaa virkelig blive iagttagne. Han har Selv forordnet, at Renselsen fra Arvesynden ved Daaben, altsaa ved en ydre Afvaskning med Vand skal foretages. Medens Han indsætter den h. Nadvere, velsigner Han Brødet og Vinen, takker, løfter Sit Blik op mod Himmelen o. s. v. Naar jeg nu forelagde eder det Spørgsmaal: Hvorfor har Christus ved Sacramenterne indsat Ceremonier? vilde I vel kunde svare mig derpaa?

Simon, een af de ældste i Forsamlingen, meente: Det er uidentvilt skeet derfor, at vi allerede ved disse udvortes Tegn skulde erindres om, hvilken Raade Christus vil meddele os i ethvert enkelt h. Sacramente.

Pr. Ganske rigtigt, og Han bruger disse udvortes Tegn, fordi Han har at gjøre med sandjelige Mennesker, som nu engang have saadanne Erindringsmidler nødige. Altsaa ikke alene vort eget Sindelag maae vi, fordi det i sig er usynligt, søge at kundgjøre og fremstille paa en sandjelig, synlig Maade, men Gud Selv griber ogsaa paa Sin Side atter til dette Middel, for derved at overbevise os om, at Hans indvortes Raade netop er tilstede og i Virkelighed meddeles os i det samme Dieblik, i hvilket selve Raademidlet og dets udvortes Tegn viser sig for os og bliver os tilvendt. Frelseren er jo derfor synlig kommen paa Jorden, blevet Menneske og har lidt Døden for os, for at alt dette, medens det paa den ene Side bevirkede vor Fortløsning, tillige ogsaa maatte blive os en ydre Borgen for, at vi i Virkelighed ere blevne forløste.

Th. Jeg mener imidlertid dog, Hr. Pastor, at Ceremoniernes Antal er noget altfor stort i den katholske Kirke, og at det ikke just var nødvendigt, at udtrykke sin Andagt og Fromhed paa saa mange Maader.

Pr. Jeg vil sætte et andet Spørgsmaal imod dit. Der som kun en eneste Stjerne var synlig paa Himmelen, vilde denne alene da ikke allerede være tilstrækkelig til at erindre os

om Guds Storhed og Viisdom? Og dog har Gud udsaaet saa mange Millioner Stjerner paa Himmelen, for at vi skulle see dem og deri beundre Hans Almagt. See, Gud har nu engang villet aabenbare Sig for os som Skaber paa en rigelig og herlig Maade. Saaledes kunde Han ogsaa have skabt maangt et Dyr og mangen en Plante mindre, uden at vi derved vilde have lidt noget Skaar i det, som vi behøve til vort Livs Ophold, og vi vilde desuden tilstrækkeligt have erkjendt Ham af de øvrige skabte Ting og Væsener. Det var ikke nødvendigt, at Han smykkede Blomsterne med en saa rig Farvepragt; Han kunde lade alle Værter blomstre simpelt og uanfæligt, saaledes som f. Ex. Kornsorterne blomstre; men Han har nu engang villet gjøre det anderledes, — og sandelig! Han har gjort det vel.

Th. De vil altsaa sige: Ogsaa Skiffene ved Guds-tjenesten ere, ligesom Blomsterne i Naturen, der til større Brydelse?

Pr. Til større Brydelse og til større Opbyggelse. Vi maae kun lære dem ret at kjende. Jo mere vi see os omkring iblandt de tallose Arter af Dyr og Planter, og underrette os om deres vidunderlige Indretning og Liv, desto mere blive vi grebne af Urefrygt for Skaberen, Som vi deraf lære at kjende. Og jo mere vi ere underrettede om de mangfoldige kirkelige Ceremonier og deres Betydning, desto mere glæde vi os ved disse herlige Indretninger, og finde deri en Opmuntring og Støtte for vor Andagt.

Thomas takkede Præsten for hans gode Underviisning og erklærede, at han nu rigtignok indsaae, at man ogsaa kunde have andre Anskuelser om Sagen; hvad han tidligere havde læst og hørt derom, havde han godtroende og uden videre Eftertanke taget for Sandhed. Iøvrigt vilde han oprigtigt tilstaae, at han endnu fandt meget i Kirken, som han nu engang ikke kunde gjøre sig fortrolig med, omendstjondt han maaskee havde Uret deri. Naar Hr. Pastoren vilde tillade det, vilde han undertiden besøge ham og forelægge ham sine Tvivl. Præsten forsikkrede, at han med største Beredvillighed vilde modtage Thomas og Enhver, som maatte komme til ham i et saadant Anliggende. Men den gamle Simon havde imidlertid samtalen med nogle andre af Selskabet og sagde nu: Kjære

Herr Pastor, De yttrede noget før, som er gaaet os alle meget til Hjerte. Hvor smuk vilde nemlig Gudstjenesten ikke forekomme os, og hvor meget andægtigere vilde vi ikke hele Aaret igjennem bivaane den, dersom vi vidste rigtig Betsked med Betydningen af alle Skiftene ved den. Var det ikke muligt, at De undertiden, saaledes som idag, besøgte vor Forsamling og forklarede os Et eller Andet deraf. Paa flittige og opmærksomme Tilhørere kan De sikkert gjøre Regning.

Pr. Derpaa kan der let raades Bod. Jeg er ikke alene beredt til undertiden, men regelmæssigt paa bestemte Dage at indfinde mig hos eder, og saa tydeligt som det er mig muligt, at forklare eder alle de kirkelige Skikke i hele Aaret.

Simon. De kan være forsikkert om vor Taknemmelighed. Og naar Thomas har Tvivl om noget, kan han sige det her; vi skulle ikke mere være vred paa ham derfor, fordi han jo idag ved sine Spørgsmaal har været Aarsagen til, at vi have nydt en saa nyttig Underviisning. De Svar, som De da giver ham, Herr Pastor, komme hvergang os Alle tilgode.

Pr. Jeg er fuldkommen villig dertil. Men før at jeg desto bedre kan huske det, som I gjerne ønske Forklaring over, og før at I selv allerede i Forveien kunne erindre eder Alt, hvorom I ønske Underviisning, er det bedst, at I hvergang selv spørge mig derom. Du, Simon, kan for dig selv og de Andre stille disse Spørgsmaal til mig; hvo som undseer sig ved selv at tale, kan da sige dig hvad han vil have Dplysning om. Men derfor skal det dog heller ikke være de Andre formeent, at rette hvilket som helst Spørgsmaal til mig.

Det var blevet silde. Sognepræsten fastsatte endnu Dage, paa hvilke han vilde komme. Skulde ugunstigt Veir engang forhindre Selskabet at forsamle sig her, foreslog han, at man skulde holde Sammenkomsten i den store Skolestue. Alle vare tilfredse dermed og Præsten bortfjernede sig med Hilsenen: „Lovet være Jesus Kristus!“ Mange Stemmer, hvoriblandt ogsaa Thomas, svarede: „I al Ewigheid! Amen.“

(Førtjattes.)

Paulus,
 af Guds Forbarmelse og den hell. Apostoliske Stols Raade
 Biskop af Osnabrück
 og
 Apostolisk Provicar for de Nordiske Missioner i
 Tyskland og Danmark,
 byder den ærværdige Geistlighed og alle Troende i Bispe-
 dommet og Missionerne Hilsen og Velsignelse i Herren!

Vor hellige Fader, Pave Pius IX., har i et apostolisk Sendebrev af 25. Septbr. f. A., som er rettet til alle Kirkens Biskopper og Forstandere, udtrykt sin taknemmelige Glæde over de mangfoldige Beviser paa den guddommelige Raade og Barmhertighed, som i forrige Aar ere blevne ham tildeel paa hans Reise igjennem Kirkestaten, og den h. Kirke paa hele Jorden i de sidste Aar. Han har saamtidigen indbudt hele Christenheden til, paa den ene Side med ham at takke den guddommelige Gudhed for disse Raadegaver og Belgjerninger, og tillige paa den anden, i forenet Bøn at anraabe Guds Barmhertighed, for at Den hos alle Nationer altid mere maa vække, styrke og befæste den h. Tro og Kjærlighed til Gud, men i Særdeleshed oplyse og styrke alle Kirkens Hyrder og Sjælesørgere, som i deres Kald behøve en saa stor Arvaagenhed, Omhu og Kjærlighed, for at virke til de dem betroede Sjæles evige Frelse, paa det at alle Bildfarende maae blive førte tilbage paa Sandhedens, Dydens og Salighedens Wei.

For at dette store Maal lettere kan opnaaes, har den h. Fader truffet den Foranstaltning, at der skal holdes sælles Bøn i alle Bispedømmer, og han har dermed forbundet Bevilgelsen af en fuldkommen Aflad i Form af et Jubilæum.

Idet Vi herved forkynde Eder, Elskede i Herren, dette Jubilæum, og i Kraft af den Os af Hans pavelige Hellighed overdragne Fuldmagt bestemme, at det skal feires i det Os betroede Bispedømme, saavel som i Missionerne under Vort Provicariat, fra den første Søndag i Advent (28. Nov.) indtil den

sidste Søndag i indeværende Aar (26. Dec.), indbyde Vi Eder tillige til at imødekomme den h. Faders Opfordring, som er fremgaaet af et Hjerte fuldt af Kærlighed og Nidkjærhed for Guds Ære og Sjælenes Frelse, med et lignende Sindelag, og med al mulig Iver at bestræbe Eder for i fuldt Maal at blive deelaagtige i den tilbudne Raade, i en fuldkommen Afslad.

Diemedet med den Bøn, til hvilken den h. Fader opfordrer os, er det største og ædleste, som kan tænkes; det er Eet og det Samme med den guddommelige Hensigt ved hele Forløsningsværket og med hiin ypperstepræstelige Bøn, som den guddommelige Frelser udtalte Aftenen før Sin Lidelse, da Han bonfaldt Sin Fader om, at Alle maatte blive forenede i Troens og Kærlighedens Eenhed, Joh. 17, 21. Hvo skulde ikke med den inderligste Længsel istemme denne Bøn, naar han tænker paa de Millioner, som i fjerne Lande endnu leve i Hedenstæbets Mørke og Afguderiets Afstyheligheder, naar han i Anden forestiller sig det store Antal af dem, som i vort Fædreland endnu ere nedfunkne i Vantro og Brangtro, naar han erindrer sig den usalige Adskillelse i Troen, som endnu altid holder saamange Sjæle skilte fra den sande Kirke? Hvilken Troende skulde da ikke af sin Sjæls Grund attraae med den guddommelige Frelser, at der blev een Hyrde og een Hjord? Joh. 10, 16. Vore Tidsforholde ere i mange Henseender gunstige for dette Dnskes Opfyldelse. Mange Fordomme og falske Meninger om vor h. Kirke, som vare vidt udbredte, ere borttrydvede; store Hindringer, som næsten overalt reiste sig for dens Virksomhed, ere overvundne; og Veiene til Sandhedens Udbredelse ere mere end nogensinde aabnede og banede. Men der behøves til Opnaaelsen af dette store Maal en stor og mægtig Raade fra Oven, og denne skal fremfor Alt nedbedes fra Gud ved Bøn.

Lad os derfor, Elskede, forene os med vor h. Faders, Jesu Christi synlige Stedfortræders Bøn, for ved fælles og andægtig Paakaldelse at opnaae de nødvendige Raadegaver fra Gud, for at alle Mennesker meer og mere maae komme til Sandhedens Erkjendelse, til Troens saliggjørende Lys, til den hellige, sande og saliggjørende Kirkes Samfund, i hvilken den hele Sandhed og alle hine guddommelige Raademidler, som

Frelseren har erhvervet os Alle i Sit Blod og betroet Sin Kirke, alene ere at finde. Men for at vore Bønner maae være endmere velbehagelige for Gud og finde iiffrere Bønhørelse hos Herren, skulle vi efter den h. Faders Hensigt bede med et angerfuldt, og ved Annammelsen af Bodens og Alterens hh. Sacramenter rensed Hjerter; „thi den Retfærdiges Bøn formaaer meget.“ Jac. 5, 16. Vi skulle fremdeles forbinde den med Faste og Almisse; thi „Bønnen med Faste og Almisse er bedre end at samle Skatte af Guld; thi Almisse redder fra Døden, den renses fra Synder, og lader finde Barmhertighed og det evige Liv.“ Tob. 12, 8.9. Vi skulle endelig bede i Fællesskab, fordi den guddommelige Frelser netop har tilstaaet den fælles Bøn en særegen Kraft. Matth. 18, 19. Og for at Ingen maa udelukke sig derfra, har den h. Fader, Apostelfyrstens Efterfølger, til hvem engang det guddommelige Ord blev talet: „Dig vil Jeg give Himmeriges Røgler; Alt hvad du binder paa Jorden, det skal ogsaa være bunden i Himmelen, og hvad du løser paa Jorden, det skal være løst i Himmelen“ — Matth. 16, 19., opladt Kirkens Naadefatte for alle Troende i Form af en Jubelæums-Aflad. Maatte nu ogsaa dette Jubelæum, som det altid har været Tilfældet, blive en Bodfærdighedens og Omvendelsens Tid, en Naadens og Frelsens Tid for ret mange Syndere; maatte Alle ved en ret værdig Annammelse af Skriftemaalets og Alterens hh. Sacramenter, saavel som ved den troelige Opfyldelse af de andre foreffrevne Betingelser, søge at gjøre sig deelagtige i de tilbudne Naadegaver!

Betingelserne for at vinde den nærværende Jubel-Aflad, der ogsaa kan tilvendes de afdøde Troendes Sjæle, ere følgende:

1. At de Troende indenfor det fastsatte Tidsrum fra 28. Nov. til 26. Dec. d. A. værdigen annamme Bodens og Alterens hh. Sacramenter. — Børn, som endnu ikke ere stede til den h. Communion, kunne for at vinde Jubel-Afladen, af Skriftefaderen blive dispenserede fra Annammelsen af Alterens, men ikke af Skriftemaalets Sacramente.

2. At de besøge deres Sognekirke og to andre Kirker hver een Gang, eller i det Hele deres Sognekirke tre Gange, og der efter den h. Faders Mening bede en Tidlang andægtigen for den sande Troens Udbredelse, for Branglærdommenes Udryddelse, for den h. Kirkes og den apostoliske Stols Belfærd, for Fred og Gendrægtighed iblandt de christelige Fyrster og Nationer. Hvor der findes Filialkirker eller offentlige Capeller med offentlig Guds-tjeneste, kunne disse med Sognepræstens Samtykke besøges i Stedet for Sognekirken.
3. At de i det nævnte Tidsrum iagttage Faste og Abstinents paa en hvilken som helst Dag, som ellers ikke allerede forpligter til Faste eller Abstinents*), og det paa samme Maade som det er foreskrevet for Langfredagen.
4. At de, Enhver efter sin egen frie Bestemmelse og fromme Tilskyndelse, give en Almisse til de Fattige, **og** desforuden en Gave til den almindelige Missionsforening til Troens Udbredelse, hvis Befordring ikke noksom kan anbefales.

Skriftesædrene meddele Vi, i Kraft af den Ds af den h. Fader overdragne Magt, saalænge Jubilæet varer, saavel med Hensyn til Absolutionen fra de reserverede Synder, som til Løsternes Ombytning og de til Erhvervelsen af Jubel-Afladen foreskrevne Betingelser, ganske de samme Fuldmagter, som bleve dem meddeelte ved de to sidste Jubel-Aflad i Aarene 1852 og 1854, og henholde Ds desangaaende til Indholdet af den af det herværende Ordinariat under 10. Jan. 1852 udstedte Instructio pro confessariis. Med Hensyn til den kirkelige Høitideligholdelse af Jubilæet forordne Vi herved følgende:

1. Dets Begyndelse skal høitideligt forkyndes i alle Sogne- og Annex-Kirker Aftenen før den 28. Nov. ved en halv Times Ringning med alle Klokker.
2. Paa alle Son- og Festsdage i Jubilæumstiden skal Høimessen og den sædvanlige Gitermiddags-Andagt holdes foran det fremstillede højærværdigste Alterens Sacra-

*) d. v. s. enten paa en Mandag eller Tirsdag eller Torsdag, eftersom jo Onsdagene og Fredagene i Adventstiden ere ellers allerede paabudne Fastsdage.

mente, og efter den sidste bedes den sædvanlige Afladsbøn, foruden Litaniet til Guds Moder eller til alle Helgene, eller Rosenkrandsen.

3. Paa alle Sogne-dage skal under eller efter den sædvanlige Sogne- resp. Skole-Messe forebedes et Litanie, foruden en-Bøn for Kirkens almindelige Vel.
4. Alle Præster skulle i denne Tid daglig i den h. Messe læse Oratio pro omni gradu ecclesiae: Omnipotens sempiterna Deus etc., foruden den tilsvarende Secreta og Postcommunio.
5. Til Jubilæets Slutning skal den 26. Decbr. enten om Formiddagen efter Prædikenen eller om Eftermiddagen efter den sædvanlige Andagt et høitideligt Te Deum afsynes under Ringning med alle Klokker.

Dette Reskript skal paa den sidste Søndag i Kirkeaaaret, den 21. Nov., oplæses fra alle Prædikestole, og ledsages med en passende Belæring og Formaning. Vi ønske inderligen, at de Troende ogsaa i alle Prædikenerne under Jubilæet maae blive erindrede om det, og ansporede til ivrig Deeltagelse i samme, hvortil den algode Gud vil forunde Sin Velsignelse.

Ligeledes benytte Vi denne Leilighed gjerne, til paany og paa det Jndstændigste at anbefale saavel til den høie Geistlighed som til alle Troende, Bonifacius-Foreningen, som med særligt Hensyn til vort Fædreland saa fuldkomment svarer til den hell. Faders Intention ved Anordningen af det nærværende Jubilæum.

Dsnabrück, den 31. October 1858.

† **Paulus.**

Kirkelige Efterretninger.

Rom. (Den unge Mortara.) Det Turinske Blad Armonia indeholder følgende Notitser om den unge Mortara: „Med stor Glæde betraadte denne Dreng Hospitiet for Catechumenene. Da han ankom der, bemærkede han en Statue af den smertefulde Moder. „Hvorfor græder hun?“ spurgte han. Hun græder, svarede man, fordi Føderne ikke ville omvende sig og erkjende hendes guddommelige Son. „Da græder hun og

jaa over min Fader og Moder," svarede han. Han begriber ret godt, hvilken stor Naade der er bleven ham tildeel, da han modtog den h. Daab, og hvilken Ulykke det er for hans Forældre at være og ville vedblive at være Jøder. Da man underrettede ham om sin Faders Besøg, blev han meget glad derover. Han (Drengen) troede at kunne omvende ham, og dette Haab udtrykte han paa en naiv Naade. Men da han havde seet sin Fader og fandt ham døv for alle sine Bønner, græd han bitterlig. Overhovedet er denne Dreng fast i sin Tro som en Apostel. Hans Fader opfordrede ham til at vende tilbage med sig til Bologna og sagde iblandt Andet: „Har du forglemmt Herrens Bud: *Er Fader og Moder?*“ Drengen beundrede sig et Dieblit og sagde derpaa: „Paven kjender de h. ti Bud bedre end du, og bedre end jeg; jeg vil gjøre hvad Paven siger.“ Drengen kjender sin Catechismus godt og frem siger noie Troesbekjendelsen. Særdeles Bægt lægger han derpaa, at Jøderne hverken have et Alter, eller en h. Jomfru, eller en Pave. Han siger, at han vil omvende dem, og paa hans Tone mærker man, at Naaden taler ud af ham. Den h. Fader ønskede at see ham og var ved at see ham meget glad. Barnet velisner den Tjenestepige, som ved Daaben har aabnet ham Indtrædelsen i den katholske Kirke. Man spurgte ham om, hvad Paven var og han svarede: „Jesu Christi Statholder.“ „Og Jesus Kristus?“ spurgte man videre. Hans Ansigt blev rødt og han svarede: „Jesus Kristus er Menneskenes Frelser, som Jøderne have forskæftet.“ Et Barn af en jaa levende Tro vil man atter have udleveret til Jøderne? Dette vilde være en Grusomhed og den mest aabenbare Krænkelser af hiint Samvittighedsprincip, som de Liberale altid føre i Munden. Journalernes Varmartikler ere kun indgivne af det Had, som de nære mod Paven, Katholicismen, og selv mod Daaben. Antaget, at den unge Mortara var født Katholik og var bleven Waldenser eller Tyrk: de samme Blade vilde ikke finde Forbandelser og Skjældsord nok imod den, som vilde hindre ham deri. Og nu ville de have, at han med Magt atter skal vinges til at blive Jøde.“

— (Det Mortara'ske Anliggende.) Af en interessant Privatkrivelse fra Rom uddrager „N. Pr. 3tg.“ Følgende: „Jeg troer nu at have Forklaringen paa den Mortara'ske Affaire — skriver det protestantiske Berliner Blad —; jeg meddeler Dem den i al Korthed. I og for sig er den høist ubetydelig, og naar man i Frankrig og Europa kjendte Jøderne i Rom bedre, vilde Dagbladene have vogtet sig for at optræde for dem. For det franske Gouvernement var Leiligheden ganske beleilig, for at kunne forurolige den pavelige Regjering en Smule.

Det har tilladt sine Journaler at gjøre megen Larm, for senere at besværge Uveiret, ligesom engang Carl V., der medens han holdt Paven fangen i Engelsborg, foranstaltede Processioner for hans Befrielse. Rom veed, hvad det skal tænke om Sagen og er intet mindre end urolig.

Rusland. (En ny Volds-gjerning.) At ethvert Følge, som hine Katholiker, der for endeel Aar siden, især i A. 1839, bleve tvungne til at gaae over til den græstschismatiske Kirke, atter gjøre paa at forene sig med Moderkirken, bliver undertrykket ved nye Forholdsregler, er en afgjort Kjendsgjerning. En nyt Beviis for, at saadanne religieuse Forsølgelser heller ikke have ophørt under den nuværende Keiser. leverer følgende fra Wiadornisci polskie tagne Artikel i „Rusener Jtg.“: „Fornylig forefaldt Følgende i Litthauen: 3 Guberniet Grodno og Kredsen Wolkowyski ligger det af henved 150 Huse bestaaende Krongods Porozano, som samtidig med andre og med Bold omvendt til Schismaet, havde erholdt en meget raa og havesyg Bøpe. Denne paalagde Bønderne Hovreietjenester som Bød, og udpressede dem paa en ubarmhjertig Maade, saa ofte de behøvede præstelige Handlinger. Opbragte herover beslattede Bønderne, uden et spørge Regjeringen om dens Mening, at vende tilbage til den katholske Kirke, og begave sig i dette Niemed til den (katholske) Præst Olendzki. Denne, en Ddning paa Gravens Rand, men streng redelig og af en levende Tro, agtede ikke de Følger, som truede fra Regjeringens Side, hørte Alles Skriftemaal og optog dem atter i Kirken. Neppe erfarede de græste Præster dette, førend de strax androge paa en Undersøgelse imod ham, som endnu ikke er tilende. For imidlertid at bringe Bønderne til Lydighed, sendte General-Gouverneur Rasimow en Afdeling Tropper, sin Adjutant og Politi derhen. Uden Lov og Dom fandt nu en affhyelig Execution Sted. Alle Landsbybeboerne fik uden Undtagelse Knut; over hundrede Bønder, hvoraf tre opgave Handen under Executionen, bleve hver straffede med 600 Knutslag; Præsten Olendzki var allerede død en naturlig Død, men Decanen og hans Vicarius bleve bragte til Wilna og behandlede paa en i høieste Grad oprørende Maade. Derpaa truede man dem med Sibirien og overleverede dem til Slutningen til Domstolen. Metropolitens, som netop opholdt sig i Wilna, modtog af General Rasimow den kristelige Befaling strax at afsætte begge Geistlige fra deres Functioner. Og dette Magtsprog blev udført med voldelig Tillidsfattelse af de canoniske Rettigheder, uden Consistoriets Kjendelse. Vi ville faae at see, hvilken Lod der bliver de agtværdige Geistlige og ærlige Bønder til Deel!“

Wien. Den kattholste Kirke har ved Conversion atter vundet en sand Gæstmand i Commandeuren for den keiserlige Hofborgvagt, Friherre von Reihling i Wien. I A. 1849 commanderede han de Wiener Frivillige og udmærkede sig ved stor Tapperhed med dem paa Balpladsen i Italien.

Berlin. (Conversion.) „N. Br. 3tg.“ skriver: „Lic. Dr. Lämmer, Privatdocent i Theologien ved det herværende Universitet, er efter Forlydende frattraadt sit Embede, idet han har erklæret sin Overtrædelse til den kattholste Confession.“ — (Dr. Lämmer er Forfatter til det fornylige i Berlin udfomne større Skrift: „Die vortridentiniſch-kattholſche Theologie des Reformationſ-Zeitalters, aus den Quellen dargeſtellt*),“ hvoraf det første latinske Udkast blev kronet i A. 1856 af det protestantiske-theologiske Facultet i Berlin.)

— Angaaende Dr. Lämmer's Capaciteter turde følgende underlige Artikel i „Zeit“ give Oplysning: „Til Grundring om Reformationens Jubelfest i A. 1839 stiftede det Offentlige et saakaldet Secular-Stipendium paa 300 Thlr. for 2 Aar. Efter Fundatsen er Diemedet med dette Stipendium, at opmuntre unge evangeliske Theologer til grundig videnskabelig Forskning og protestantisk Virksomhed, og blev dette formaal gjort Stipendiats til en udtrykkelig Betingelse. Ved den næstsidste Concurs til dette Stipendium gif Licentiat Dr. Lämmer af med Seieren, og han har ogsaa modtaget og nydt det for det angivne formaal. Det er neppe tænkeligt, at der ved samme kunde dannes en tilkommende Geistlig og Theolog for den kattholste Kirke, og dog er dette skeet, idet Dr. Lämmer, hidtillværende Privatdocent ved det herværende Universitet, der endnu i dette Semester, som sees af Catalogen, vilde holde flere Forelæsninger, i disse Dage har underrettet Cultusministeren i laconisk Korthed om, at han var „vendt tilbage i den alene jaliggjørende Kirkes Skød.“ Man har saaledes al Marsag til at være spændt paa, hvilke videre Følger dette eiendommelige Forhold vil drage efter sig, navnlig om Dr. Lämmer eller den kattholste Kirke vil tilbagebetale de paa denne Maade for den sidstnævnte usfrivillig anvendte 600 Thlr. Dr. Lämmer er født i Allenstein, har begyndt sine theologiske Studier i Königsberg og fortsat dem i Leipzig — ved Hjælp af et evangelisk Stipendium, og har der erholdt Doctor- og her i Berlin Licentiatgraden. Den meget omhyggelige og dygtige Uddannelse af den unge Værde er saaledes fra Begyndelsen af kun bleven muliggjort paa den evangeliske Kirkes Bekostning.

*) s: „Den kattholste Theologie i Reformationens Tidsalder forend det tridentinske Concil, fremstillet efter Kilderne.“

Som vi høre, har Dr. Lämmer af den kongelige Kasse tillige endnu oppebaaret i det sidste halve Aar en ikke ubetydelig Understøttelse til videre Studeringer, som maatte gaae forud et kirkehistorisk Værk, som han agter at udgive." — Vi søie til denne Artikel i „Zeit“ og denne mærkværdige Anmodning kun Følgende: Det er vanskeligt at indsee, hvorfor Nævnte nu som Katholik skal tilbagebetale de Stipendier, som han ærlig har nydt som Protestant. Eller forpligter maastee et saadant evangelisk Stipendium for evige Tider til Protestantisme? I dette Tilfælde vilde det rigtignok være en Kapsun paa den „evangeliske Frihed og frie Forskning.“ Smidlertid kunde vi med Rette spørge: naar den katholske Kirke skal tilbagebetale disse 600 Thlr., hvo betaler saa den katholske Kirke de Millioner, som Protestanterne have frataget den i Løbet af 300 Aar? — To Ting fremgaaer forøvrigt tydelig af denne Artikel i „Zeit“: for det Første, at man i Berlin ærgrer sig over denne uventede Conversion, og for det Andet, at Dr. Lämmer maa være en dygtig Mand.

— „Bosnische Ztg.“ synes at fornegte sin sædvanlige Natur, idet den roligere end andre Blade skriver Følgende om Dr. Lämmer's Overtrædelse: „Angaaende den til den katholske Kirke overtraadte Licentiat ved det herværende Universitet, Dr. Lämmer's Forhold, meddeles af Belunderrettede Følgende: Født i Ostprensken, fandt han i den nuværende General-Superintendent i Sachsen, Dr. Lehnerdt's Huus en hjærlig Optagelse og Understøttelse. I Berlin blev han Hengstenberg's Indlingsdiscipel og erholdt det ledige Reformation's-Stipendium, som er stiftet til Grindring om Staden Berlins Trisæcularfest. Som Skribent beskæftigede især Dogmatiken og Patristiken ham. En Reise til Italien, til hvilken han modtog Ministeriets Understøttelse, synes at have bragt hans Overbeviisning til Modenhed. Hans stille, venlige Væsen tiltalte ogsaa i videre Kredse, saa at hans Stridt vækker oprigtig Beklagelse (!). Ved flere herværende Skoler har han i kortere eller længere Tid virket som Religionslærer.“

England. London. Sværmeriet for Privatskriftemaalet har ifølge Times i den Grad tiltaget blandt de høiere Classer i den anglicanske Kirke, at Sogneforstanderne for næsten samtlige Districter i London have holdt et Møde den 18. Oct. d. A., for at raadsføre sig om strengere Forholdsregler mod Pusheytiømen. Da Bemærkerne af Privatskriftemaalet beråbe sig paa enkelte Steder i Prayer-Book (Ritualen for den anglicanske Kirke), gif den nævnte Forsamling endog saavidt i sin Ivermod Pusheyterne, at den gjorde Forslag om at foretage en rabi-

cal Forandring af denne for dem næsten canoniske Bog og rensede den fra ethvert Ord, som smager af Katholicisme.

— Et Londoner Jødiskt Blad skriver: Original-Actstykkerne med den autentiske Beretning om Drengen Mortara's Bortførelse ere, som vi høre, endelig bragte hertil. Man havde frygtet for (!!) at betro dem til Posten og derfor afventet en privat Leilighed for deres Oversendelse. Den herværende israelitiske Specialcomitee sætter sig i Forbindelse med alle Europas og Amerikas Jøder og man maa med Tiden være fattet paa en almindelig Demonstration.

Frankrig. I Cathedralen i Troyes blev fornylig 106 unge Piger, som hos Søstrene af Nôtre-Dame de bon secours's Ordenen indvie sig til Sygepleien, indklædte paa eengang. — Den saakaldte „almindelige kristelige Alliance“, som har offentliggjort en Petition til Paven for Jøden Mortara, bestaaer af en Forening af Mænd af alle Bekjendelser, som havde den underlige Tanke at sammensætte en Religion — uden Cultus — af alle Religioner. Denne „Alliance“ tæller iblandt sine Medlemmer en Maire af Paris, Hr. Monin Jassy, den protestantiske Pastor Coquerel, en katolsk Advocat, Bazerreau, en preussisk Literat m. fl. — Journal de Bruxelles paaftaaer, at Jøden Mortara i Bologna selv har samtykket i, at hans Søn skulde undervises i den kristelige Religion. Man haaber endog, at han vil lade sig døbe tilligemed sin hele Familie. Andre Blade ville vide, at Mortara aldrig har besværet sig over Autoriteternes Fremgangsmaade og hans Søns Optagelse i Catechumenanstalten. Den franske Consul i Bologna skal i denne Retning have skrevet til sin Regjering.

Sardinien. (Protestantisk Propaganda.) Som bekjendt findes i Genf en af Methodister ledet og under det engelske Bibelselskabs Bistyttelse staaende „Evangelisk Missionsforening“. Under Præsidium af den ved det Bunsen'ske Kys bekjendte Merle d'Aubigne holdt denne Forening den 1. Juli d. A. sin aarlige Forsamling, og nylig udkom dens Regnskabsberetning over Frankrigs og Savoyens „Evangelisation“. Et sardinisk Blad, Bon sens, siger om denne Beretning: „Ulykkeligvis belærer hiin Beretning os om, at den evangeliske Missionsforenings Bestræbelser i Savoyen have været frugtesløse. Der behøves andre Midler, end Millioner af Bibler, Baggvaskelser ic., for at stille det af den h. Frants af Sales' Sved vædede Savoyen ved sin Tro. Beretningen beklager sig bittert over Propagandaens Virkningsløshed og søger Grunden dertil i Katholikernes Vantro og Egegyldighed, saavel som i de katolske Sjælesørgeres Virksomhed. Denne ultramontane Indskydelse, hedder det endvidere, forbyder strengelig Læsningen af

protestantiske Bibler og viser sig større i dette Aar end i de foregaaende." Paa 5 Steder i Savoyen har Propagandaen Missionsstationer, men som af dens egne Agenter ikke spaaes nogen lang Tilværelse; saaledes fordeelte f. Ex. en „Evangelist“ i Thonon Bibler og Tractater til Enhver; men hver Morgen fandt han Stumperne af Bøgerne udenfor sin Dør. Det sardiniske Ministerium spiller en sørgelig Rolle ved disse Propagandaens Foretagender; det vover vel ikke directe at understøtte dem, men giver dem sit Bifald. Propagandaen tilstaaer aabent i den nævnte Beretning, at Regjeringen ikke lægger den nogen Hindring i Veien, og at den hist og her intrædende Indsriden af ultramontane Embedsmænd ikke maa lægges Gouvernementet til Last.

Kirkelig Erindringsliste.

- Søndagen d. 5. December. — 2. Adventsøndag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimesse med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt.
- Søndagen d. 12. December. — 3. Adventsøndag. — Maria's ubesmitte Udfangelse. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Messje. — Kl. 10 Høimesse med tydsk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Festandagt.
- Torsdagen d. 13., Fredagen d. 17. og Lørdagen d. 18. December ere kirkelige Tapperdage og derfor befalede Fastedage.

Vore ærede Subscribenter

for indebærende 6. Aargang ville med det næstfølgende Nr. 26 af Kirketidenden for 19. Decbr. gratis erholde tilsendt **tvende** heftede Exemplarer af:

Philothea;

eller,

Veiledning til et gudsfrygtigt Liv.

Af den h. Frants af Sales, Fyrstbiskop af Genf.

Idet vi byde Dem denne vor Tordanskning af dette saa berømte ascetiske Værk, som ellers allerede findes oversat i næsten alle Syrog i det christelige Europa (paa de skandinaviske nær!) haabe vi, at en flittig og opmærksom Læsning i samme snart vil lære Dem at elske og høit at slette denne kostelige Edelsteen af den nyere religiøse Literatur.

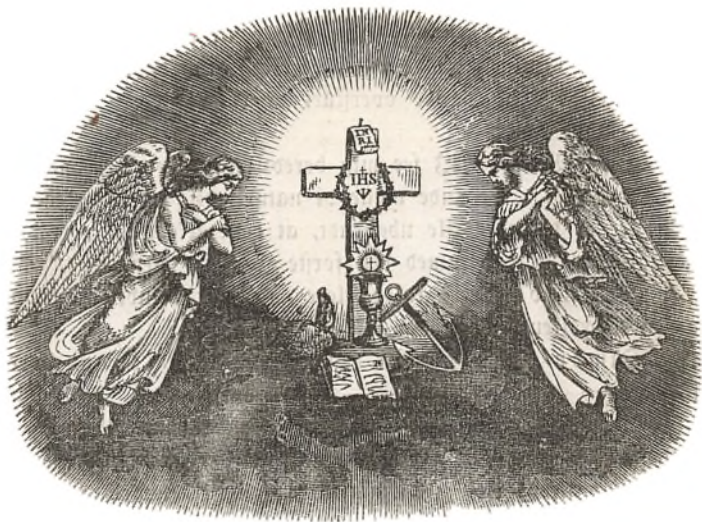
Kjøbenhavn, den 1. Decbr. 1855.

„Skandinav. Kirketidendes“ Redaction.

Corresp.: Til P. St. i T.: Aendret er blevet besørgt.

Kjøbenhavn.

Louis Klein's Bogtrykkeri.

Skandinavisk Kirketidende

for katholske Christne.

6te Aargang.

Nr. 26. Søndagen den 19de December. 1858.

„Skandinavisk Kirketidende“ udgaaer hver anden Søndag og leverer Subscriberterne desuden i Aarers Løb gratis eet eller flere religiøse Skrifter. — Subscription paa denne Tidende indtegnes i Kjøbenhavn hos Bladets Hovedcommissionair, Hr. Konsthandler **C. A. Blanz** **Fensterneer**, store Kjøbmagergade 68, og i alle Boglader; i de danske Stater paa de fgl. Postcontoirer. Prisen er 4 Rt. 8 St. Kvartalet.

Den katholske Kirkes Skjønhed.

(Fortsat.)

Første Deel.

Kirkeaaarets Ceremonier.

Første Capitel.

Fra Advent indtil Septuagesima.

Langt talrigere end den foregaaende Aften havde Christne da Lerne indfundet sig, loffede ved Udsigten til en saa smuk og from Un-

derholdning. Præsten lod heller ikke vente længe paa sig, og efterat han venligen havde hilset de Tilstedeværende og med et velbehageligt Blik havde overskuet de Forsamledes betydelige Antal, sagde han:

Kjære Venner! I see mig beredt til at opfylde, hvad jeg har lovet eder. Begynde maae vi naturligviis med Kirkeaaet. Maafee er det eder ikke ubekjendt, at dette ikke, som vort borgerlige Aar, begynder med den første Januar, men —

Med Adventen, kaldt Flere ind; det erindre vi endnu af en Prædiken.

Simon. Men hvorfor denne Tid hedder Advent, veed jeg ikke.

Præsten. Ugerne i Adventen ere bestemte til, at vi skulle forberede os til Jesu Christi Fødsel eller til Frelserens Ankomst i Rjødet, og ihukomme den Længsel, hvormed Frelseren engang blev ventet i den gamle Pagt. Derfor bliver nu denne Tid kaldet Herrens „Ankomst“; thi det latinske Ord Adventus betyder ikke noget andet, end Ankomst. Deraf kunne I ogsaa allerede see, hvorfor vi netop begynde vort Kirkeaar med Adventen. Vi skulle nemlig hvert Aar gjennemleve vor guddommelige Frelseres hele Historie fra Hans Fødsel indtil den Helligaands Sendelse, og saaledes begynder da Kirkeaaet med Jesu Christi Fødselsfest, men for hvilken disse fire Adventsuger gaae forud som Forberedelsestid.

Simon. Jeg indseer egentlig ikke, hvorledes vi endnu altid kunne forberede os paa Jesu Christi Fødsel, efterat Han jo allerede er kommen ned paa Jorden for atten hundrede Aar siden.

Pr. Er ikke Solen staaet op idag, ligesom hver Morgen? Men er det derfor for de Blinde ikke endnu ligesaa vel Nat, som paa den Tid, da den endnu ikke var staaet op? Saaledes er rigtignok Frelseren allerede bleven født for hele Verden, men om Han ogsaa allerede er bleven fuldkomment født for os og i os, — det afhænger af vor Værdighed til at optage Ham og Hans Naade i os, i vor Sjæl. Førend Kristus fordem kunde vise Sig paa Jorden, var en Forberedelse af fire tusinde Aar nødvendig. Menneffene maatte først lære at indsee, hvor meget de trængte til en Frelser, de maatte netop

derfor have en rigtig Attraa og Længsel efter Ham, og, for at gjøre sig Ham værdige, vœ alvorlig og grundig Bod. Alt det er nu ogsaa vor Dpgave i Adventstiden, hvis fire Søndage ere et saa træffende Billede paa hine fire Aartussinder før Kristus. Kun naar vi i disse Dage ogsaa have ligesom gjenoplevet denne Forberedelsestid før Kristus, naar vi have ret overtænkt, hvad vi vilde have været uden Frelseren og hvor nødvendig Han er for os, naar vi i vort Hjerter have en rigtige Attraa og Længsel efter Hans Ankomst og borttrydde Alt, hvad der kunde hindre denne Hans Ankomst i os, kun da ere vi modne til, at Han ogsaa kan holde Zuul i vor Sjæl.

Simon. Det skal jeg nok mærke mig. — Hvorfor blive da Korate-Mæsserne fejrede i Adventstiden.

Pr. Disse Mæsser ere paa det inderligste forbundne med det, som i Advent er vor Dpgave. Indgangspsalmen (Introitus) ved disse saakaldte Koratemæsser begynder med Propheten Isaias' Ord (45, 8.): Korate, coeli, desuper, et nubes pluunt Justum! eller for strax at sige det paa Dansk: „I Himle, drypper fra Oven, og Skyerne nedregne den Retfærdige; Jorden aabne sig og lade Frelseren fremspire.“ Af hiint første latinske Ord Korate have disse Mæsser da ogsaa deres Navn. Som I heraf kunne see, blive de fornemmelig fejrede til Gæde for Christi Mennekevordelse, og ere netop bestemte til at udtrykke de Christnes Længsel efter Frelseren; jaa ivrigt de gamle Fædre haabede paa, at Frelseren vilde blive født i Kjødet, ligesaa inderligt og omhyggeligt skulle ogsaa vi længes efter, at Han paa aandelig Maade maa blive fuldkommen født i os ved Sin guddommelige Naade.

Simon. Men af hvilken Grund bliver i Adventstiden den blaa Farve brugt ved Gudstjenesten?

Pr. Det er ikke det eneste, hvorved denne Tid skjelner sig fra de øvrige Dele af Aaret. Ogsaa Gloria bliver i disse Uger, naar der ikke feires nogen Helgens Fests, udeladt i den h. Mæsse; ligeledes bede de Geistlige ikke Te Deum i deres daglige Timebønner (Breviar), hvilket de ellers for det Meste gjøre i Aarets Løb. Det skeer altsammen derfor, fordi Adventen er en Sorgens og Bodens Tid, ved hvilken vi skulle berede os til Jesu Christi Mennekevordelses og naaderige Fødsels Høitideligholdelse. Men

paa Sørge- og Bødsdage bærer Præsten altid Klæder af blaa, eller egentlig af fiolet Farve. Gloria in excelsis erindrer om Christi virkelige Ankomst og Fødsel i Kjødet, dengang Englene istemte denne Hymne ved denne glade Begivenhed. Fordi nu denne Hans Ankomst virkelig ikke er feiret endnu, men man endnu venter paa den, vilde det være upassende at synge Englenes Lovsang i Adventen. Desto andægtigere og med desto større Glæde maae vi jaaledes istemme den i Juleu, da den ogsaa engang for første Gang blev sunget af Englene. Te Deum udelades, fordi det er en Takfælses- og Lovpriesningsang. Da vi nemlig endnu ikke feire selve Herrens Fødsel, men først Forventningen om den, kan den nævnte Takseang ikke godt blive sunget i denne Tid. Men vel bliver Ordet Alleluja bedet af Præsterne under Messen og ligeledes udenfor samme, ligesom til andre glade Tider paa Aaret, fordi Adventsdagene heller ikke ere uden Glæde formedelst det aldeles sikke Haab om den tilkommende Frelser. I tidligere Tider blev der ogsaa fastet i hele Adventen, hvilket senere blev ophævet eller kun endnu skeer paa een eller anden Dag om Ugen, og fuldstændigt kun har vedligeholdt sig i Klostrene; imidlertid befaler den katolske Kirke endnu den Dag idag, at man i denne Tid skal afholde sig fra verdslige og meget larmende Forlystelser. — Lad os nu gaae over til Julefesten.

Simon. Derjom De tillader, vilde jeg her strax spørge om, hvorfor der paa denne Festdag bliver læst tre hell. Messer, og hvorfor den første paa flere Steder allerede bliver feiret ved Midnat?

P. Denne Skik skal isølge gamle Eftervetninger allerede være anordnet af Pave Telesphorus (i A. 127—139). Den h. Pave Gregor den Store (i A. 590—604) taler om den, som om en bekjendt Sag. Han begynder nemlig en Juleprædiken med de Ord: „Fordi Vi idag ved Herrens Naade feire den hellige Messe t r e n d e G a n g e, kunne Vi ikke holde nogen lang Tale over det læste Evangelium; men i det Mindste til i Korthed at sige Noget, dertil nøder vor Frelseres Fødsel os.“ Denne Sædvane bidrager til Festens større Forherligelse; og især er den tredobbelte Frembærelse af det h. Messoffer en Grindring for os om Frelserens tredobbelte Fødsel: 1. om Hans evige Fødsel af Faderen; 2. om Hans timelige Fødsel af den allerjaligste

Jomfru Maria; 3. om Christi aandelige Fødsel i de Retfærdiges Hjerter. Men den første h. Messie bliver feiret om Natten, fordi Christus blev født om Natten, som den h. Lucas beretter i sit Evangelium. Ligeledes skulle vi ved denne Skik erindres om, at Christus, Verdens Lys, er kommen til os i Mørket, for at oplyse os, som den h. Johannes skriver.

Lh. Er det da ogsaa en Pligt, at høre tre Messier paa denne Dag, og maa man høre dem hos den samme Præst?

Pr. Vi opfylde vor Pligt, naar vi kun høre een hell. Messie, og begaae ikke nogen Synd ved ikke at bivaane de to andre. Naar imidlertid ikke vigtige Omstændigheder afholde Nogen fra at høre tre hh. Messier, vilde han vistnok ikke være nogen ivrig Christen, dersom han ikke vilde iagttage denne fromme Skik og derved bevise sin Taknemmelighed for Frelserens Mennekvordelse og naaderige Fødsel. Det er forøvrigt slet ikke nødvendigt, at de blive horte hos een og samme Præst.

Simon. Jeg har engang hørt, at man tør spise Kjød om Fredagen eller Løverdagen, naar Julefesten falder ind paa disse Dage. Er det virkelig Tilfældet?

Pr. Ja, det forholder sig virkelig saaledes. I den første christelige Tid var det Skik, aldrig at faste paa en Festdag; flere Kirkeforsamlinger have endog forbudt at faste paa Søndag og Festdage; man betragtede det, som om den glade Høitideligholdelse af Søndagen blev fordærvet derved, og Festdagen ligesom led noget Skaar. I en saadan Forsamling, som blev holdt i Rom under Pave Gregor den Store, udstedtes den Forordning, „at man paa Fredage og Løverdage skulde afholde sig fra Kjødspiser jaafremt ikke en svær Sygdom nødte dertil, eller en høi Festdag faldt ind.“ Denne gamle Skik bliver kun endnu overholdt, naar den h. Julefest bliver feiret paa en Fredag eller Løverdage. Aarsagen dertil er, at vi paa denne store Høitidsdag ganske skulle overlade os til Glæden over Christi naaderige Mennekvordelse og Fødsel, og at en Faste- eller Abstinentsdag ikke godt vilde lade sig forene med en saadan uindskrænket Glæde.

Her lod en Dreng, ved Navn Joseph, sig høre i Forsamlingen. Han udbrod med Hurtighed: Herr Pastor, jeg har ogsaa noget at spørge om. Jeg vilde gjerne vide, hvortil vi i Julen have de smaa Krybber?

Pr. *Ret* ja, mit Barn, spørg du kun; jeg skal hjertensgjærne svare dig. Skiffen med disse smaa Krybber hidrører fra den h. Frants af Assissi, og er saaledes nu 600 Aar gammel. Han opstillede med Pavens Tilladelse i sin Portiuncula-Kirke en Krybbe med et Billede af Jesusbarnet, og satte Billederne af de Personer omkring det, som havde været nærværende ved Frelserens Fødsel eller strax efter samme, nemlig: af den saligste Jomfru, den h. Joseph, Englene, Hyrderne, eller vel ogsaa af de fromme Bise fra Østerlandet. Derved vilde han gjøre Frelserens Fødsel anskuelig for de fromme Christne og opmuntre dem til en ret inderlig Andagt og Taknemmelighed mod Gud. Senere efterlignede mange Christne den hellige Mand og opstillede ogsaa saadanne Krybber i deres Boliger. — Men for nu at belønne dig for dit smukke Spørgsmaal, vil jeg ogsaa forklare dig noget andet, som vistnok heller ikke er dig ligegyldigt at høre, nemlig: hvad Juletræet og de uddeelte Foræringer skulle betyde om Aftenen før den h. Julefest. Af det forbudne Træ spiste engang Adam og Eva og begik derved en skammelig Ulydighedsynd mod deres Skaber og Belgjører. Derved gjorde de sig selv og alle deres Efterkommere ulykkelige, og vi Alle vilde for evigt have været forskudte af Gud, dersom ikke det Træ var bleven os tildeelt, som er fremvoret af Jesse Stamme (Isaias, 11, 1.), og ikke Guds eenbaarne Søn var bleven Menneske, for at redde os fra den evige Fordærvelse. Det er derfor den kosteligste og herligste Foræring, som den himmelske Fader kunde give os; og for at erindre os om, at Frelseren engang er bleven skjenket os af Gud i denne Nat, give ogsaa vi hverandre smaa Foræringer paa denne Aften. Men tillige tænke vi ogsaa allerede paa, at denne nyfødte Frelser vil hænge og døe paa Korsets Træ, for derved at forhverve os alle Himmels Gaver og Betsignelser. For at vi nu kunne erindre os om dette Kors træ og om de skønne Frugter, som vi skulle plukke af dette Betsignelsens Træ, opstille vi paa den hellige Aften et Træ og smykke det med Lys, der betyde Kristus, Han Som er Verdens Lys og vil oplyse os Alle. Vi behænge det med smukke Frugter og andre Sager, hvormed vi kunne gjøre hverandre, og især eder, hjære Børn, Glæde; og alt det betyder de Gaver og Belgjæringer, som vi efter Frelserens

Billie skulle høste af Hans Død paa Korset. Hvad enten vi derfor ere unge eller gamle Børn, saa skulle vi for Fremtiden, saa ofte vi see en lille Krybbe eller et Juletræ, eller give eller modtage Julegaver, erindre os om vor Frelser's naaderige Menneskevordelse.

Simon. Ja, det ville vi; vi skulle jo desuden, efter Frelserens Ord, ligne Børnene i Enfoldighed og Ufkyldighed for at komme i Himmelen. Men nu, Hr. Pastor, vilde jeg gjerne endnu spørge om, hvad da den velsignede Viin (eller Johannesvelsignelsen) betyder, som i mange Kirker paa den h. Johannesfest bliver raft til at drikke.

Pr. Det er godt, at du erindrer mig derom. En gammel Overlevering beretter, at den h. Johannes engang har taget en forgiftet Drik, uden at den skadede ham. Desaaarsag beder Præsten, idet han indvier denne Viin, den saakaldede Johannesvelsignelse, om, „at den gode Gud, al Velsignelses Fader, vil ved Sin guddommelige Raade bevare os for al Fare og for al Skade paa Legeme og Sjæl, og meddele dem, som drikke af denne Viin, timelig Velsignelse og føre dem til det evige Liv.“ Imidlertid er Vinen ogsaa et Sindbillede paa Kjærligheden; og Præsten rækker derfor de Tilstedeværende den med de Ord: „Drikker den h. Johannes' Kjærlighed!“ Dermed vil han erindre om enhver Christens Hovedpligt, om Kjærligheden til Gud og vor Næste, hvori den h. Johannes er bleven os en saa herlig Fører baade ved Ord og ved sit Exempel. Hvor meget han elskede Kristus, er eder ikke ubekjendt af Evangeliet; han fulgte den fangne Frelser, da alle de andre Disciple flygtebde og endog Petrus fornegtede Ham; han forlod selv ikke engang den guddommelige Mester paa Korset; og med Rette kaldes han Kjærlighedens Discipel. Men hvad hans Kjærlighed til Næsten angaaer, da er et smukt Træk af hans Liv blevet opbevaret os, som viser os, hvor stor den var, og som jeg derfor skal meddele eder. Johannes havde nemlig betroet en fortræffelig Yngling til en Biskops Opsyn. Denne lod det heller ikke fattes paa den sædvanlige Omsorg, men var imidlertid dog ikke agtpaaagivende nok, for at holde Ynglingen fjern fra slet Selskab. Denne udartede, og sluttede sig efter en Række af mange Slags Forvildelser til en Røverbande, som paa Grund af hans udmær-

tede legemlige og aandelige Egenstaber valgte ham til sin Anfører. Da Johannes efter lang Tid atter besøgte Egnen og Biskoppen der og erfarede Unglingens skræffelige Lod, sønderrev han af Smerte sine Klæder, og ilede til de Bjerge, som vare ham blevene betegnede som Røvernes Opholdssted. Det varede ikke længe, førend han blev anholdt af dem og paa sit Forlangende ført for deres Anfører. Denne stod der, beredt til at modtage sin Fange; men neppe havde han gjensjendt den alderstegne Apostel, førend han, overvældet af Skamfølelse greb Flugten. Helgenen løb trods sin Alderssvaghed efter ham og raabte: Min Søn, hvorfor flygter du for din Fader? Frygt ikke; endnu er der Haab, jeg vil aflægge Kristus Regnskab for dig! jeg vil lide Døden for dig, ligesom Kristus har lidt den for Alle; min Sjæl vil jeg give for dig, derfor flye ikke; Kristus har sendt mig til dig. Da begyndte Unglingen at græde og faldt Apostelen om Halsen. Denne fastede sig ned for hans Fodder, græd med ham, og blev af ham atter indført i den kristelige Forsamling, hvor Apostelen nu ved Bøn og Formaninger bevirkede den gjenvundne Synders fuldkomne Forbedring. Biskop nok gjør dette smukke Exempel paa Kjærlighed til Næsten eder Glæde. — Hvad saaledes den h. Apostel øvede i Gjerningen, deraf vare ogsaa hans Prædikener fulde; han sagde: „Lad os elske Gud; thi Han har elsket os først; men hvo som siger, at han elsker Gud, og hader sin Broder, han er en Løgner“ (1. Joh. 4, 19). Og da han allerede var alderssvag og Døden nær, lod han sig endnu bære hen paa det Sted, hvor de Troende vare forsamlede, og sagde altid paany kun de Ord til dem: Børn, elsker hverandre; thi det er Herrens Bud, og naar kun dette eneste steer, da er det nok. De Ord: „Drif den h. Johannes' Kjærlighed“ ville derfor sige: Udryd af dit Hjerte al Ondskab, alt Had og al Misundelse imod din Næste; øv dig i broderlig Kjærlighed, Sagtmodighed og Barmhjertighed, for at du kan ligne hiin hellige Kjærlighedsapostel.

Simon. Har maastee ogsaa det sin særegne Betydning, at Christi Fødselsfest, den h. Stephanus', den h. Johannes' og de uskyldige Børns Fest lige følge paa hverandre?

Pr. Man har forsøgt ogsaa at finde en Betydning deri, og vistnok med Rette. Efter at Frelseren er født, følg De,

som aflægge Vidnesbyrd for Ham, nemlig: 1. den hell. Stephanus som en Martyr eller et Vidne i Billie og Gjerning, da han ved Udgydelsen af sit Blod glad aflagde Vidnesbyrd for Christus; 2. den h. Johannes som en Martyr i Billien uden Gjærning, idet han vel var beredt til at ofre sit Liv for Evangeliet's Bekjendelse, men efter guddommelig Raadslutning døde en naturlig Død; 3. de uskyldige Børn som Martyrer i Gjærningen uden Billie, idet de døde for Christi Skyld, førend de endnu vare i Stand til at bedømme Værdien af et saadant Offer til Gud. Desforuden har Stephanus givet Vidnesbyrd om Christus ved sin Prædiken for det høie Raad (Apostl. Gj. 7.), Johannes ved sit Evangelium: „Ordet er blevet Kød,“ de uskyldige Børn ved deres Død. Paa disses Festsdag bede vi derfor ogsaa: „Gud, hvis Bekjendelse de uskyldige Martyrer ikke have udtalt ved deres Ord, men ved deres Død,“ o. s. v. Den næstnævnte Dag bliver egentlig ikke fejret som en Festsdag, men som en Sørgedag; Præsten bærer derfor, ligesom i Advent, Klæder af blaa Farve og udelader Gloria i den h. Messe. Dette skeer, enten for at udtrykke vor Medfølelse med hine Børns sørgende Mødre, eller fordi hine Børn døde før Christi Død, og derfor ikke strax kunde indgaae i Himmelen, men i Forhelvede eller Abraham's Skjød først maatte vente paa Forløsningens Fuldendelse ved Frelserens Død.

(Fortjættets.)

Kirkelige Efterretninger.

Rusland. (Endnu ikke noget Haab for Katholikerne.) Et fransk Blad, Presse, indeholdt fornylig en Artikel om den Belvillie, som Keiser Alexander II. skal tilbende de unerede (katholske) Grækere. Nord, et bekjendt Organ for den russiske Regjering, optog strax denne Artikel og stadfæstede dens Indhold; men de Forhaabninger, som man paa Grund af disse Efterretninger hengiver sig til, ere alligevel ubegrundede. Presse skriver: „De unerede (katholske) Grækere vare under Keiser Nicolaus Gjenstanden for Forsølgelser, hvorved Mange bleve bevægede til at træde over til den russiske Kirke. Nu

vende Mange, taffet være den forundte Frihed, tilbage til den romerske Moderkirke. De russiske Poper (Præster), forbittede over disse tiltagende Overgange, beklagede sig desangaaende hos Keiseren; men denne negtede dem ligefrem sin Understøttelse og sagde, at de kun havde sig selv, deres mangelfulde Underviisning og deres eget flette Exempel at takke for hine Overgange. Det gjelder iøvrigt for den russiske Kirkes Bedkommende et Tab af een Million Sjæle; imidlertid har dette eclatante Beviis for, at Keiseren hylder Religionsfrihedens Grundsætning, gjort et dybt Indtryk." — Foreløbig være det bemærket, at det ikke er een Million Sjæle, men et langt større Antal, som usfortøvet vilde vende tilbage til den katholske Kirke, dersom en sand Samvittighedsfrihed blev tilstaaet de uererede Grækere. Keiserinde Catharina's og Keiser Nicolaus' voldelige Forfølgelser og snedige Kunstgreb have nemlig forført næsten ti Millioner katholske Troende til Frafald; — 10 Mill., som man i Løbet af 70 Aar ikke har gjort halv saa megen Allarm over, som man nu gier over den lille Jødedreng Mor-tara. Men desværre er den hele Notits i Presse grund-falsk, da der endnu slet ikke er skeet noget, som berettiger til den Slutning, at Keiser Alexander vil give sine Undersaatter Religionsfrihed. Vi ville iøvrigt her ikke udtale nogen Tvivl i Henseende til Keiserens personlige velvillige Tænkemaade; vi troe meget mere, at han selv er tilbøielig til Mildhed og Forsonlighed. Men Forholdene synes at være mægtigere end Monarkens Billie, og han har endnu ikke ovvet, det være af Politik eller af nogen anden Betænkelse, at træde Lidens-skaberne og Voldsomhederne kraftigt imøde. Men i ethvert Tilfælde giver Artiklen i Presse, forsynet med Nord's Bise, Leilighed til alvorlige Betragtninger. Saalænge Keiser Nicolaus levede, benegtede Ruslands Venner, at der blev anvendt Trudsel og voldelige Forholdsregler imod de uererede (katholske) Grækere. Man fremstillede for Europa de katholske Rutheners Apostasie, i Særdeleshed de sørgelige Tildragelser i A. 1839, som en frivillig Handling og skreg over Bagvaskelse, saa ofte Klager lode sig høre. Saa stor var Russernes Grækhed paa den ene Side, og mange europæiske Conservatives Forekommenhed paa den anden Side, at det ligesom var forbudt i den fornemme Verdens Saloner og i de politiske Cirkler at tale om Religionsforfølgelserne i Rusland. Keiser Nicolaus gjaldt dengang som en from Mand og gudfrøgtig Regent; han udtalte jo ogsaa i et af sine Rescripter „sin Tak til Gud, som havde gjort saa mange Troendes Hjertes tilbøielige (!) til at træde over i den russiske Kirkes Skød," og han lod jo ogsaa iblandt Andet slaae en Me-

daille med den Indskrift: „De blive gjenforenede med os ved Kjærlighed.“ — **Du** tilstaaer og indrømmer man derimod uden Betænkning, at Evangsforholdsregler virkelig ere blevne anvendte dengang, og for at lade den nuregjørende Keisers Mildhed og Forsonlighed glimre desto mere, bryder man uden Sky Staven over Keiser Nicolaus' Haardhed og Grusomhed. Man fordømmer derved dennes Charakter endnu langt haardere og strengere, end man maaskee troer; thi, naar man engang indrømmer, at man kun ved Bولد har tilveiebragt hiint Apostaste fra 1839, kan man heller ikke mere bestride en nedværdigende Modsigelse i selve Keiserens Charakter.

— (Til Bibeludbredelse.) Ved den russiske Keisers sidste Besøg i Berlin overrakte en Deputation fra det engelske Bibelselskab ham en Ansøgning om Ophævelsen af alle Hindringer for Bibeludbredelsen i Rusland. Keiser Alexander optog dette Andragende meget gunstigt og befalede, at de af Depotet for det brittiske Bibelselskab hidtil erlagte Afgifter skulde tilbagebetales og Bibelens Udbredelse i Folkesproget tillades iblandt alle Protestanter og Katholiker i hans Rige, men derimod ikke iblandt Bekjendere af den schismatisk-russiske Kirke, samt at der til Bibelselskabet skulde aarligen udbetales en Understøttelse af 25,000 Rubler. (Sandelig en bitter Compliment for Bibelselskabets Virksomhed!)

Wien. Det er mærkværdigt, at visse Blade idelig kun gaae ud paa at bagtale Kirken og dens Instituter. Dersom saadanne Stribenter vare i Stand til at blæse ogsaa kun et eneste Støvgran af Kirkens storartede og vidunderlige Bygning bort — sandelig, der vilde allerede for længe siden ikke mere være nogen Kirke til: medens den efter en næsten totusindaarig Existents altid endnu som den samme og uforanderlige stuer roligt og majestætisk fra sin høie Klippe, hvorpaa den er bleven bygget, ned paa Verden og dens brogede Brimmel; — og om der hver Gang kun døde een Katholik ved slige Løgnartikler, vilde der sandelig allerede for længe siden ikke være en eneste Katholik mere til i Verden, medens dog alligevel hundrede Millioner med Glæde beskende sig som saadanne. Det vilde stundom vistnok vække Latter, at erfare, hvilke uhorste Løgne saadanne Uslinge af Stribenter som oftest komme til at opdigte, dersom Sagen selv ikke var alt for alvorlig. Saaledes opvartede „Deutsche Reichs-Zeitung“ og „Deutsche Allg. Ztg.“, den ene i Braunschweig, den anden i Leipzig, — to Blade, som virkelig præstere det Mulige, naar det kommer an paa at binde deres Læsere Kroniker paa Ormet og navnlig at sætte løgnagtige og ligefrem opdigtede Bagvaskelser mod den katholske Kirke i Dnsløb. — disse to smukke Tvillingsøstre opvartede fornuvlig deres Publikum med en

Fortælling (fra „paalidelige Kilder!“) om et Svire- og utugtigt Selskab, hvis Skueplads det herværende Munkeløster i Josephs-Forstad skal have været: Politiet skal være trængt ind i Klostret og have arresteret et temmeligt stort Antal Koner og Piger samt Munkke. — Omendkjøndt denne romauagtige Fortælling i ethvert fornuftigt Menneſkes Die ligefrem bærer den infameste Løgnſ Stempel paa ſig, have „Jrkfr. Journal“ og „Elberfelder Jtg.“*) ſkyndt ſig med at udbrede dette heldige Vaafund; det var jo Smør i deres Spinat! Det prot. Berliner Blad „N. Br. Jtg.“ er imidlertid ærligt nok til at gjenkalde den løgnagtige Beretning med følgende Ord: „Hine „**paalidelige Kilder**“ have ikke været noget andet end ondſkabsfulde **Løgnhalse**.“ Da Politiet gjorde Kloſtrets Forſtanderſkab det Tilbud, at efterſpore dem, ſom ſørſt havde udbredt denne aldeles løgnagtige Hiſtorie, og ſtraffe dem exemplariſt, frabad Kloſterforſtanderen ſig det med de ſmukke Ord: „Vi maae ikke forundre os over, at det ikke gaaer os bedre end Dem, hvis hellige Sag vi tjene; til Ham maae vi overlade det retfærdiggjøre os, naar og hvorledes det behager Ham!“ — Dette Svar er viſtnok en Ordensmand meget værdigt; imidlertid er dog Dyrigheden i Wien efter vor Mening forpligtet til, af egen Driſt med al Magt at ſtride ind mod ſlige Løgndigtere. Et viſt Slags Stribenter har allerede tabt al Gredſolelſe og har kun endnu Reſpect for **Politiet**, og jaalænge dette ikke tager ſig af Sagen, ville Kirken og dens Tjenere, ſtedje være fredløſe og befinde ſig i en meget daarliger Stilling end enhver Privatmand. Gjendriveller og Rettelſer ved andre Aviſer ere i ſaadanne Tilfælde aldeles utilſtrækkelige. — (Vi ſaae nu at ſee, om de kjøbenhavnſke Blade, ſom have udfrevet ſelve Løgnartiklen af de udenlanſke Aviſer, ogſaa ere ſaa ærlige, at de optage denne Gjenkaldelſe. — Red.)

England. (Cardinal Wiſeman om Irland.) Cardinal Wiſeman holdt Aftenen d. 3. Oct. ſidſt., til Bedrøt for en Belgjorenhedsanſtalt, en Forelæſning i Salen i Hannover Square i London; den havde under Titel: „Irland; — mine ſidſte Reiſeindtryk derfra,“ været anmeldt i lang Tid i de offentlige Blade. Den ſtore Sal var allerede fuld Kl. 7¹/₂, og paa Pladſen ſaaes iblandt andre det bekjendte katholſke Parlamentsmedlem Mr. Bowyer, endvidere Lord Overſtone, den katholſke Biſkop af Agra og Erkebifſkopen af Trebiſond. En Time ſenere ankom Hs. Eminence i Cardinalsdragt og blev med ſtor Begeiſtring modtagen af den forſtorſtedelen af Katholiker beſtaaende Forſamling (deriblandt Herrer og Damer af Landets førſte Familier, jaſom

*) Og her i Kjøbenhavn blandt Andre ogſaa „Berlingſke Tidende“ og „Kjøbenhavnſke“

Lady Fitzgerald, Lady Gerrard, Lord og Lady Campden, Mrs. Arundel med Fl.). Som Indledning bemærkede Cardinalen, at han ikke vilde holde bagved Bjerget med sit Foredrags Farve. Han havde jo foretaget Reisen som Katholik, og det havde derfor været ham at gjøre om, at iagttage Alt fra katholsk Standpunkt. Det havde ingenlunde været ifølge et høiere ham overdraget Hverv, at han var gaaet til Irland, og naar hans Udflugt desuagtet havde antaget en offentlig Character, maatte man ikke tilskrive hans Hensigter dette, men Irlanderne, som havde modtaget ham med en saa stor Hjertets og Troens Varme. Hs. Eminences Reiseindtryk. — beretter Referenten — høre, naar man skal bedømme dem efter Foredraget igaar, til de mest behagelige. Cardinalen fandt i Irland et glædeligt Opsving i Henseende til alle Livets Forhold, og en mærkbar Dvergning fra gamle Tidens Lidelser til bedre og glædere Dage. Derhos den gamle Trost og Fasthed i Troen, den samme gemtylige Sindsstemning, den samme Poesie og Livlighed, som Irlanderne har forstaaet at bevare trods alle Menneffenes Undertrykkelser, trods alle Guds Hjemføgelser. Af hine Hungersnødens og Glendighedens bitre Dage havde Landets nærværende haabefulde Tilstand udviklet sig, som lod sig føre tilbage paa tre store Begivenheder: paa Udvandringen, det forandrede System ved Agerdyrkningsvæsenet og Parcelleringen af de store Eiendomme. Den, sagde han, var nu ikke mindre herligt dyrket end England; især havde Dværgablen hævet sig paa en mærkbar værdig Maade, og i Stedet for Grundbesiddere, hvis umaadede Jorder ikke bragte dem nogen Fordeel, vare traadte smaa velhavende Grundeieendomsbesiddere, som føre Landet til Velstand, idet de selv blive rige. At Irlanderne skulde have mistet selv det ringeste af deres Hengivenhed, eller af deres tidligere Varme for den katholske Kirke som en Følge af denne Velstand, bliver af Hs. Eminence ligefrem betragtet som et latterligt Paafund. Tværtimod aabenbarede den gamle Trost sig nu mere end nogenstunde; thi overalt kappedes man med at bygge nye, storartede Kirker og oprette almeennyttige religiøse Instituter, saa at den irske Kirke nu endog udfolder en vis kunstnerisk Kraft, hvilket ellers for tyve Aar siden Ingen vilde have holdt for muligt." Cardinalen sluttede sit med almindeligt Bifald optagne Foredrag med meget anerkjendende Ord til den samtlige irske Geistlighed og med varme Takfølelsesord for den Modtagelse, der var bleven ham tildeelt i Irland.

Sardinien. Sardiniske Blade omtale de kath. Sognepræsters trængende Stilling i Savoyen, da Regjeringen stadig betaler dem dens ringe Gehalt af 1000 Frcs. (330 Rdlr) om Aaret saa seent, at de maa lide Nød i 4 til 5 Maaneder. Denne Til-

stand har nu allerede været i 4 Aar. Sligt er ikke noget Usædvanligt hos Regjeringer, som have troet at kunne berige sig med Kirkegods!

— I Turin er paa Krigsministerens Foranstaltning bleven offentliggjort en Rekruteringsberetning, som neppe vilde være trolig, dersom den ikke netop kom fra officiel Kilde. De Indskrevnes Tal beløb sig til 52,068, hvoraf 17,705 bleve udskrevne, og af denne Skare af unge Mænd kunne 9096 hverken læse eller skrive, og 776 blot læse. Det stolte Genua har iblandt sine 800 Rekruter 678, som hverken kunne læse eller skrive, medens det fattige og formedelst sit katholske Sindelag forhaanede Savoyen dog iblandt 770 Rekruter har 465, som tilfredsstillende begge Fordringer. Fra Den Sardinien ere 60 Mand ankomne, af hvilke 58 ere næsten ligesaa uvidende som Hottentotterne! Saaledes staaer det til med den offentlige Undervisning i den ophøjste Monasterstat Piemont, som i Aar har givet sig ud for Italiens Hoved og saa hovmodigt taler om de „dumme Østerrigere.“

Kirkelig Erindringsliste.

- Søndagen d. 19. December. — 4. Adventsøndag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Mæsse. — Kl. 10 Høimesse med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Andagt.
- Lørdagen d. 25. December. — Vor Herres og Frelseres Jesu Christi Fødselsfest. — 1. Juledag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 5 Første Høimesse*) med dansk Prædiken. — Kl. 7-10 fejres hver halv Time en stille bellig Mæsse. — Kl. 10 Høitidelig Levitmesse med tydsk Prædiken. — Kl. 12 Sidste h. Mæsse. — Efterm. Kl. 3 Høitidelig Vesperandagt.
- Søndagen d. 26. December. — St. Stephansdag. — 2. Juledag. — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Mæsse. — Kl. 10 Høimesse med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Festsandagt, og Slutning af Jubilatet ved et høitideligt Te Deum.
- Fredagen d. 31. December. — Paa Aarets sidste Aften Kl. 6 fejres en høitidelig Takandagt, med dansk Prædiken; hvorefter den Ambrosianske Lovsang Te Deum aflydes.
- Lørdagen d. 1. Januar 1859. — Vor Herres og Frelseres Jesu Christi Dødsfærelse. — (Nytaarsdag.) — Gudstjeneste: Form. Kl. 8 og 12 stille Mæsse. — Kl. 10 Høimesse med dansk Prædiken. — Efterm. Kl. 3 Festsandagt.

*) Det bemærkes, at der under selve Høimessen ikke bliver hørt Striftema..t.

Kjøbenhavn.

Louis Kleins Bogtrykkeri.

Indholdsfortegnelse til 6. Aargang.

I. Afhandlinger.

	Side
Blikke paa den nærbærende Tid	1.
Helligtrekongers Fest	7.
Den hellige Ansgarius, Danmarks og Sverrigs Apostel	33.
Kortfattet Reformationshistorie:	
§ 9. Aarsager til Reformationens hurtige Udbredelse	49.
§ 10. do. do. do.	65.
§ 11. do. do. do.	81.
§ 12. do. do. do.	104.
Palmeindvielsen	97.
De Dødes Opstandelse	113.
Hvilkens Betydning har Rom og den romerske Kirke for os? Hvad er Paven for os?	129.
Hyrdebrev fra Biskoppen af Ösnabrück	161.
Den katolske Kirkes Kamp mod Hedenskabet og dens endelige Seier i Danmark	177.
Den katolske Kirkes Udvikling og Organisation i Danmark	193.
Characteristik af den katolske Kirke i Danmark fra St. Ansgar til Erkebiskop Absalon	209.
Den katolske Kirke i Danmark forherliget af Erkebisper og krænket af Konger	225.
Den katolske Kirke i Danmark under Rigets Opløsning, Gjenoprettelsen og Kalmarforeningen	241.
Characteristik af den katolske Kirke i Danmark, fra Erkebiskop Absalon til Birger	257.
En engelsk Martyr	273.
Thomas More, ogsaa en engelsk Martyr	289.
Erindring til Nerden fra J. P. Stub	353.
Det Mortara'ske Anliggende	369.
Den katolske Kirkes Skønhed, fremstillet i dens udbortes Stikke og Ceremonier:	
Indledning	377.
Første Deel: Kirkeaarets Ceremonier. 1. Cap.: Fra Advent til Septuagesima	401.
Hyrdebrev fra Biskoppen af Ösnabrück (i Anledning af Jubilæumsafladen)	390.

II. Kirkelige Gfterretninger.

- Rom: Pag. 10. 24. 175. 219. 394.
Kjøbenhavn: 153. 217. 280.
Tyskland: 155. 364.
    Berlin: 124. 140. 397.
    Münster: 94.
    Paderborn: 93.
    Posen: 76.
    Hohenzollern: 298.
    Mainz: 298.
    Baiern: 76. 192. München: 220.
    Baben: 63. 124. 140. 298.
    Österrig: 158. Wien: 11. 93. 397. Tyrol: 220.
Belgien: 76. 125. 298.
England: 24. 158. 220. 300. 315. 329. 351. 398. 412.
    Irland: 14. 140. 285.
Ungarn: 125. 158.
Frankrig: 25. 78. 126. 141. 271. 364. 384. 399.
Portugal: 332.
Schweiz: 220. 319. 331. 365.
Italien: 320.
    Lombardiet: 95.
    Sardinien: 399. 413.
Rusland: 396. 409.
Tyrkiet: 158. Constantinopel: 95. 126. 303. 352.
    Wallachiet: 14.
Asien: 26. 143. 303. 333.
    Jerusalem: 127.
    Syrien: 223.
    Ostindien: 63.
Afrika: 15. 31. 158.
Amerika: 144. 175. 365.
    Nordamerika: 192. 272.
    Brasilien: 287.
    Mexico: 79.
    Californien: 303.
Australien: 160.